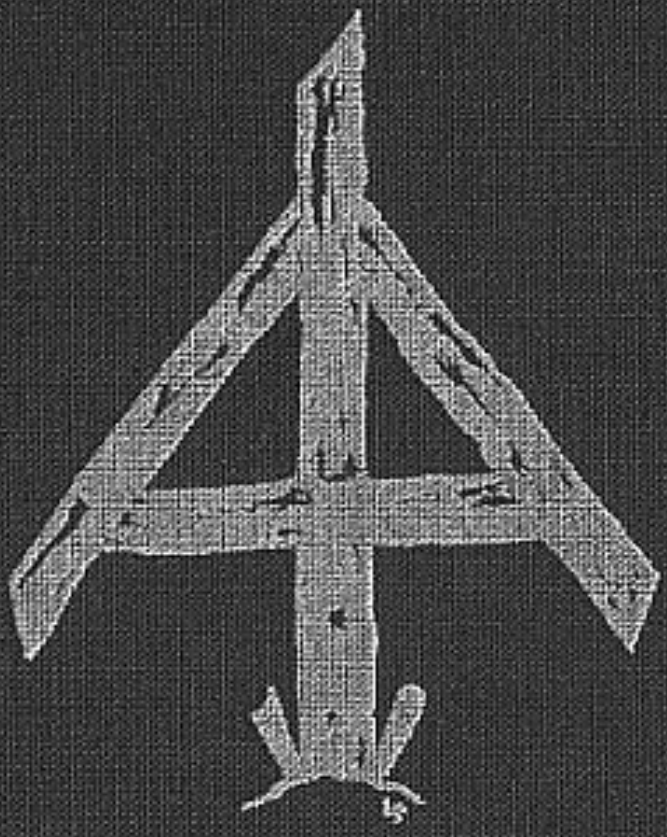

VLAANDEREN IN UNIFORM 1940-1945

BOEKDEEL VII

Inhoudstafel

		Blz.		tot blz.
1.	Vlaams Legioen		1	155
2.	6.SS.Sturmbrigade ''Langemarck''		156	210
3.	27.SS.Frw.Gren.Divison ''Langemarck''		211	260
4.	SS. Pz.Jägerabteilung 27 ''Langemarck''		261	274
5.	IG. Infanteriegeschütze		275	351
6.	PAK. Panzer Abwehr Kanone		353	436
7.	SS. Sturmgeschütze ''Langemarck''		437	476
8.	SS. Pz.Begleitzug ''Langemarck''		477	479
9.	SS. Jugendbataillon ''Langemarck''		481	530
10.	SS. Kradschützen ''Langemarck''		531	537
11.	SS. Pionierbataillon ''Langemarck''		539	583
12.	SS. Artillerie Regiment 27 ''Langemarck''		585	593
13.	SS. Nachrichten		595	620
14.	SS. Flakabteilung ''Langemarck''		621	652
15.	Granaatwerpers		653	661
16.	SS. Polizei Bataillon Flandern		663	667
17.	Hauptamt CI		668	670
18.	Bijlagen		671	684
19.	Bronnen — Medewerkers — Plaats en naamregister		685	725

EPILOOG

De boekenreeks ''Vlaanderen in uniform 1940-1945'' werd opgedragen aan de duizende Vlaamse jongens en meisjes, die tijdens de tweede wereldoorlog sneuvelden of vermist werden.
Deze werken zijn geen pathos doch een hulde aan hen, die streden voor een sterk Vlaanderen in een groot en machtig Europa.
Elke vorm van verraad was hen vreemd, alleen de liefde voor hun volk en hun land was de drijfveer van hun daad.
Een eeuw na de feiten benadert men de onvervalste geschiedenis, nu nog staan deze mensen, opzettelijk gewild en uitgebazuind door alle media, bloot aan leugen en laster.
Wanneer de laatste getuigen van dit epos zullen verdwenen zijn, zal deze boekenreeks een leiddraad zijn tot een ware objectieve geschiedschrijving.

V.J.

VLAANDEREN IN UNIFORM 1940-1945

DEEL 7

Jan Vincx

VOORWOORD

Met dit boekdeel sluiten wij de reeks af. Wij hebben getracht een waar beeld te brengen van de meer dan 50 formaties en organisaties, die tijdens de Tweede Wereldoorlog 1940-1945 een uniform droegen in Vlaanderen.
Deze para-militaire en militaire formaties werkten nauw samen met de Duitsers in de overtuiging dat dezen de oorlog zouden winnen om dan van hen zekere rechten op te eisen voor Vlaanderen.
Aan de andere zijde van de barikade stonden de Vlamingen, die dienst deden bij de Brigade Piron, de R.A.F. en de Navy. Zij geloofden in een Engelse overwinning. Hun inzet en daad zouden België ten goede komen.

Na veertig jaar moet men de moed kunnen opbrengen de zaken te zien zoals zij in werkelijkheid waren. Elke geschiedschrijving moet gespeend blijven van een leugenachtige sensatie en opgeblazen romantiek. Men bewijst ons nageslacht hierdoor geen dienst. Het brengt een vals beeld der feiten. Een soldaat kan nooit ter verantwoording geroepen worden voor de uitwassen van het regime dat hij plichtsgetrouw diende.

Dit boek brengt een getuigenis van de Vlamingen bij de Waffen-SS, die uitsluitend aan het front ingezet werden.
Aanvankelijk kenden zij enig sukses, later stonden zij onafgebroken in zware afweergevechten.
Hun moed en begeestering moesten het afleggen tegen een vijand, die over een onnoemelijke massa aan troepen en over een onuitputtelijk arsenaal aan wapens en oorlogstuig beschikte.
In het laatste oorlogsjaar bezielde de Vlaamse Waffen-SS mannen slechts een oogmerk: de miljoenen vluchtende mensen de kans te geven een veilig onderkomen te vinden in het westen.
Op zekere momenten grensde hun offerdaad als strijdende soldaat aan het heroïsme.
Een soldaat, die zijn volk en land boven alles lief heeft, kan nooit een landverrader zijn. Geen enkele macht in de wereld heeft het recht zulke jongens te beschuldigen noch te straffen.

Dit boek wenst hulde te brengen aan de miljoenen soldaten, om het even in welk kamp zij ook streden, die vielen in de overtuiging dat zij vochten voor het goede en voor hun volk en land.
Wij, oud soldaten, haten elke vorm van oorlog en elke vorm van terreur, onze enige betrachting is: DE VREDE.

DE WEG VAN DE VLAAMSE WAFFEN-SS FRONTEENHEDEN

VANAF DE SS-STANDARTE "NORDWEST TOT DE 27.SS.FREIW. GRENADIER DIVISION LANGEMARCK"

Kort overzicht: zie bijgevoegde kaart, gemaakt door Alfons Toelen.

De Vlaamse Vrijwilligers voor de SS-Standarte "Nordwest" vertrokken reeds vanaf 4.4.1941 uit Brussel en Antwerpen via Den Haag naar Hamburg (Langenhorn). Van hieruit naar Radom en Debica (Polen) waar ze de vrijwilligers van het Vlaams Legioen vervoegden. Gezamenlijk vertrokken zij van hieruit naar Arys (Oost-Pruisen) waar zij hun opleiding voltooiden.
Op 10.11.1941 vertrok het Vlaams Legioen naar het front in de streek van Tossno en maakte het Tischwin-offensief mee. Hierna volgde een rustperiode in de omgeving van Riga (Letland).
Aanvang januari 1942 nieuwe inzet ten noorden van Nowgorod, daarna aan het Leningradfront. Op 30.6.1943 verliet het Vlaams Legioen het front en ging op rust en ter opfrissing naar Debica, van hieruit naar de streek in de omgeving van Praag waar op 1.7.1943 de 6.SS-Sturmbrigade "Langemarck" opgericht werd.
De 6.SS-Sturmbrigade "Langemarck" werd op 24.12.1943 ingezet in de streek bij Shitomir en Jampol. Hier werd de brigade ingesloten, leed zware verliezen aan mensen en materieel, kon de omsingeling doorbreken en kwam via Roemenië, Hongarije en Polen naar Tsjechoslowakije.
Het aldaar opgerichte bataljon "Rehmann" werd als gevechtsgroep naar Narwa (Estland) gestuurd ter verdediging van dit gebied. Na deze bloedige gevechten keerde deze gevechtsgroep over zee naar Swinemünde terug. Ze bereikten daarna de Lüneburgerheide, waar zij in de omgeving van Soltau ondergebracht werden.
Vanaf 1.10.1944 werd in de Lüneburgerheide de 27.SS. Freiwilligen Grenadier Division "Langemarck" opgericht.
Einde 1944 kwamen delen van de divisie naar het westen, waar ze ingezet werden als reserve bij het von Rundstedt- of Ardennenoffensief. Hierna werd de divisie ingezet ter verdediging van Pommeren (Stargard), vervolgens aan de Oder (Stettin), werd door de vijand teruggedrongen in de richting van Hamburg, waar ze op 3 mei 1945 in Amerikaanse gevangenschap gingen.

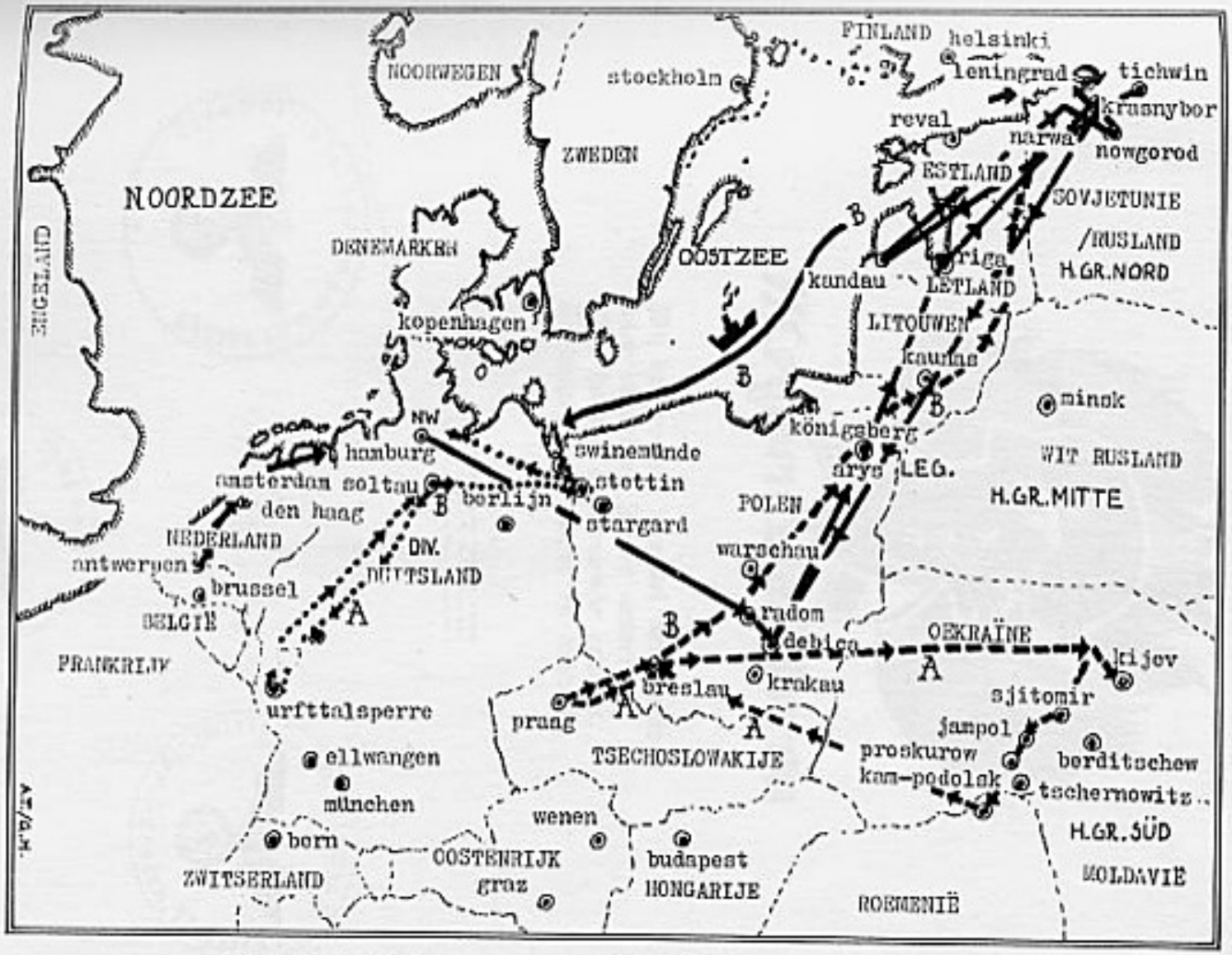

4.4.41-30.6.43 ——————→ Weg Nordwest + Legion

1.7.43-30.9.44 - - - - - → Weg Brigade ''Langemarck''

1.10.44- 3.5.45 ·····→ Weg Div. ''Langemarck''

SS-FREIWILLIGEN LEGION FLANDERN
SS-VRIJWILLIGERS LEGIOEN VLAANDEREN

SS Legioen Vlaanderen

Wij volgen het vaandel der leeuwen
door sikkel en hamer onteerd.
Ons hooren de komende eeuwen.
Te wapen voor outer en heerd !

(Uit het lied van het Vlaamsch Legioen
Bert Peleman - K. De Brabander.
Tekening Gerd Van Merhelen.)

UNIFORMKENTEKENS der Frw. Leg. FLANDERN

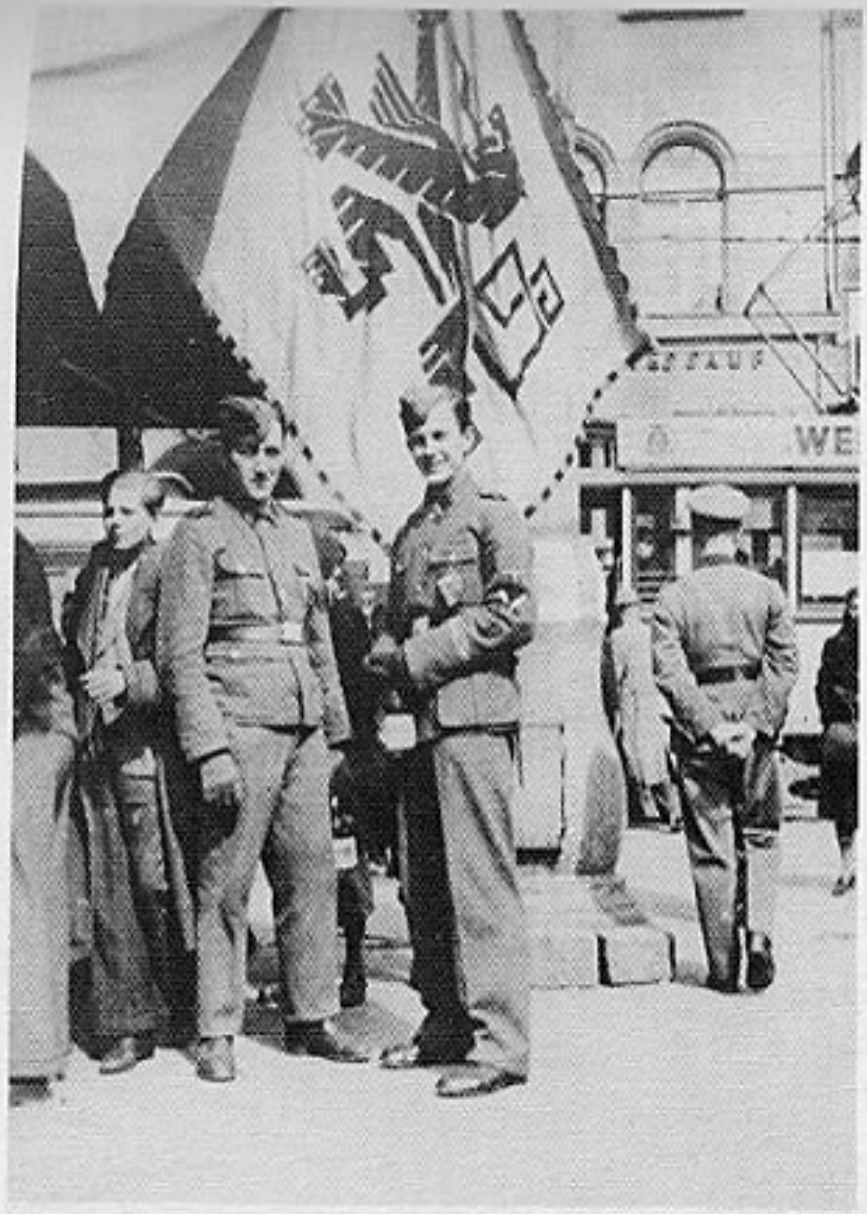

Vlag van het Vlaams Legioen. Flor Molenaers en Ben Eyckerman.

HET VLAAMSCH LEGIOEN

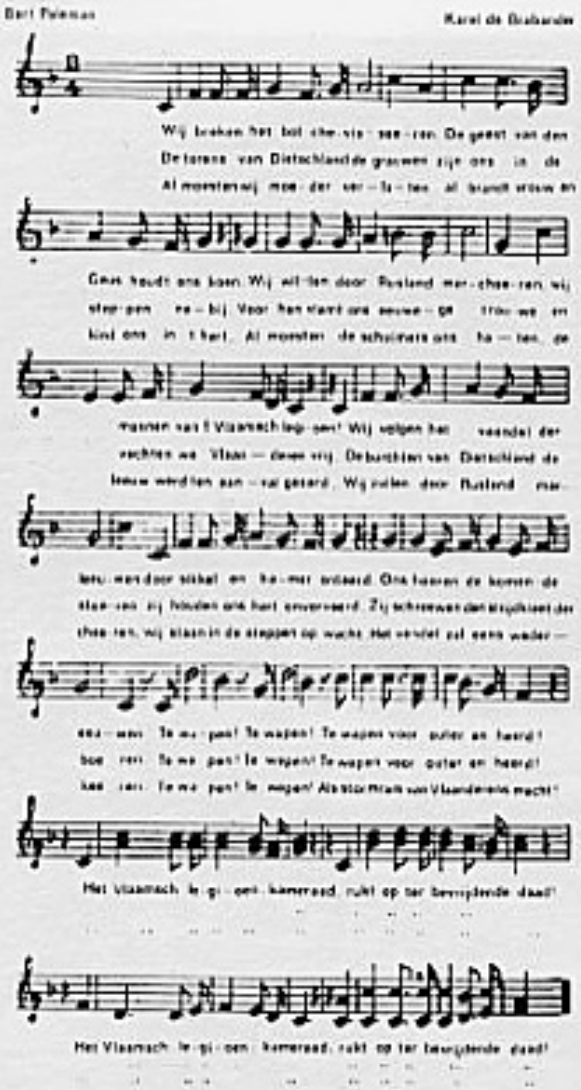

Afscheid van vrouw en kind. Zal hun geliefde vader en man heelhuids terugkeren??

Binnen enkele minuten verlaat deze Vlaamse Vrijwilliger zijn land, nog eenmaal houdt hij zijn jongste kind liefdevol op zijn knie, bij volgend verlof zal de kleine een stuk groter geworden zijn.

Lokeren, december 1942. Eredienst voor Alfons Van der Poorten gevallen op 14.11.1942. Leningradfront.

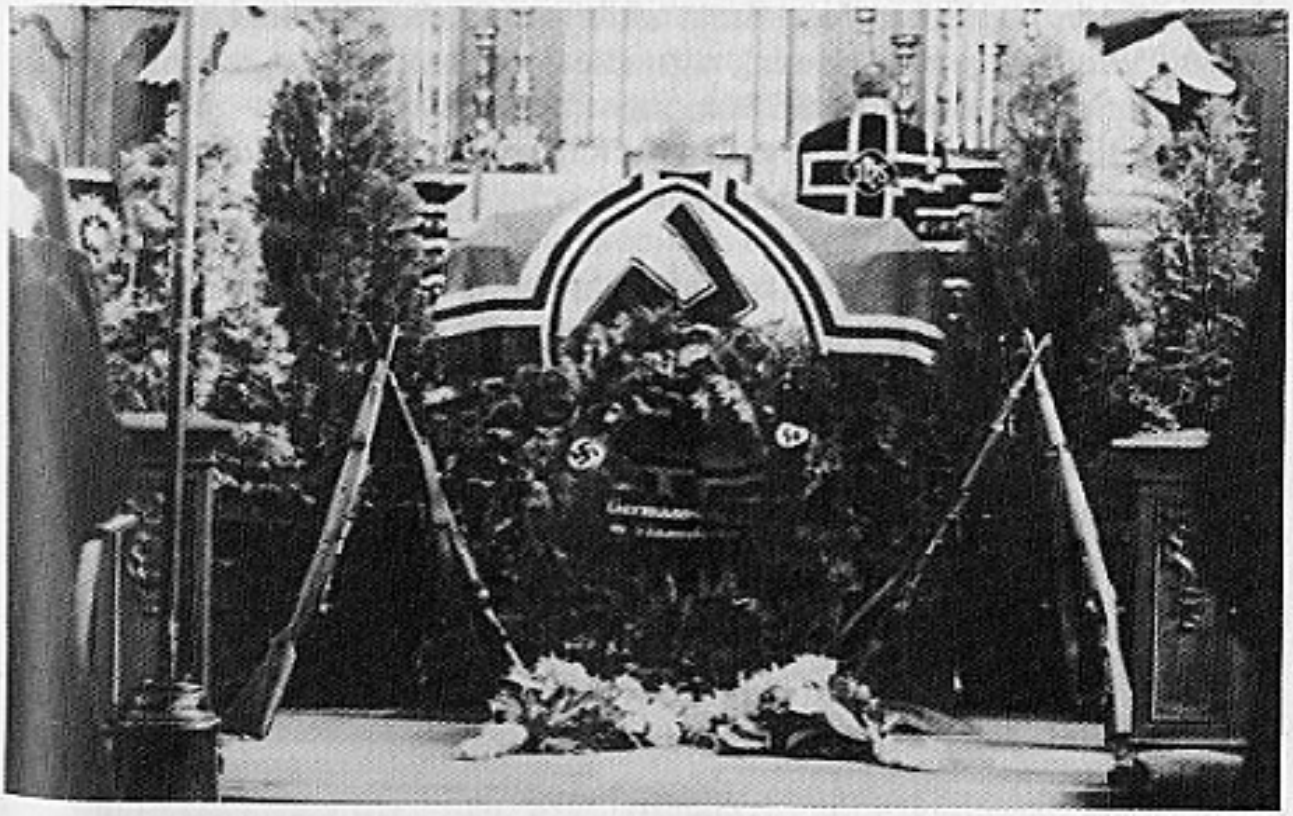

Kerkelijke eredienst voor een gevallen Legioensoldaat. Dendermonde. Dienst Willy Van Nimmen, gevallen op 16.11.1942. Mgr. Staercke officiant.

DE ORGANISATIE VAN BUITENLANDSE VRIJWILLIGERSEENHEDEN IN STRIJD TEGEN DE SOWJETUNIE (HET BOLSJEWISME)

Afschrift

Der Reichsführer SS
Tgb.-Nr. 309/41 G.Kdos.

Führerhauptquartier den 6.11.1941
Geheime Kommandosache
98 Ausfertigungen
Pr.-Nr. I

Betr. Aufstellung und Einsatz ausländischer Freiwilligenverbände.

I. ORGANISATIE EN INDELING

1. De Führer heeft in strijd tegen het Bolsjewisme de deelname van buitenlandse vrijwilligers toegestaan. Die deelname zal echter principieel in gesloten eenheden en onder eigen bevel geschieden.
2. Buitenlandse vrijwilligers van verwant noords bloed — Denen, Noren, Vlamingen en Nederlanders — worden, voor zover meldingen in voldoende sterkte volgen, door het SS-Führungshauptamt (SS-Hoofdambt) als ''Freiwilligen-Legionen'' opgesteld en bij de Waffen-SS ingedeeld.
3. Als ''Freiwilligen-Legionen'' zijn alleen herkend en aangenomen, deze welker oprichting door het SS-Hauptamt bevolen werd.
Hun opstelling gebeurt principieel in het Rijksgebied. Andere opstellingen of afdelingen van de politieke partijen in de heimatlanden zijn niet als Legioenen te erkennen.
4. Er zijn op te richten: Freikorps ''Dänemark''
Freiwilligen Legion ''Flandern''
Freiwilligen Legion ''Niederlande''
Freiwilligen Legion ''Norwegen''

Bovendien volgt voor iedere vrijwilligerseenheid de oprichting van de nodige ''Ersatzeinheit'' (aanvullingseenheid). Principieel zijn alleen de bovenvermelde benamingen in de Duitse schrijf- en spreektaal opgenomen.
5. De indeling en de uitrusting van de Legioenen is afhankelijk van hun sterkte en wordt telkens door de chef van het SS-Hoofdkwartier bevolen.
6. De commandotaal en de bevelvoering is ofwel de huidige landstaal ofwel de Duitse taal. Het Commando en de bevelvoering berust bij de legioenofficieren.
7. De leiding, opleiding en scholing in de Legioenen geschiedt uitsluitend naar Duitse principen en voorschriften. Voor zover aanvankelijk afwijkingen nodig blijken, zijn zij als overgang te betrachten en te behouden.

II. DE RECHTEN VAN DE LEGIOENVRIJWILLIGERS

8. a) In de regel gebeurt de opneming van de buitenlandse vrijwilligers van verwant noords bloed in de legioenen van hun herkomstland.
b) Nochtans kunnen zij op hun verzoek en onafhankelijk van cijfer 2, in de Waffen-SS opgenomen worden. Hun dienstverplichting en hun wettelijk statuut is dan dezelfde als van de overige leden van de Waffen-SS.
9. De buitenlandse vrijwilligers verwerven niet de Duitse nationaliteit door hun opname in een der Legioenen. Zij worden enkel gebonden in de strijd tegen het bolsjewisme door een eed op de opperste bevelhebber van de Duitse Wehrmacht, Adolf Hitler.
10. De leden van de Legioenen zijn onderworpen aan de krijgswet en het Duits militair strafrecht, met dien verstande, dat hun legerdienst een vrijwillige is en slechts tijdelijk gebonden blijft aan de weerplicht.
11. De beoordeling van alle persoonlijke aangelegenheden (opneming, bevordering, verlof, verplaatsing, overplaatsing, ontslag), van de uitoefening van de disciplinaire strafmacht, van de regeling tot het indienen van bezwaren en de eeraangelegenheden, geschiedt uitsluitend volgens de hierbijgevoegde SS-dienstvoorschriften.
Daarbij kan, voor zover nodig, voorlopig afgeweken worden.
Bij de beoordeling van de persoonlijke strafbare handelingen, bezwaren en erezaken dient als overgang een overeengekomen maatstaf aangelegd te worden. Dit vooral wat betreft de eigen aard en de volkse struktuur van de vrijwilligers.
12. De Legioenvrijwilligers dragen het uniform van de Waffen-SS met dezelfde rangkentekens. Als kenteken van hun volk en land is op de plaats van de SS-runen op de rechter kraagspiegel een kenteken, dat hun eigen volkszijn aanduidt, op de linker ondermouw een symbool van hun eigen land en een armband met het opschrift van hun legioennaam.
13. De dienstgraadindeling en de aanspreektitel zijn dezelfde als in de Waffen-SS. In het schriftverkeer nochtans komt in de plaats van SS de benaming ''Legion''.
Bij voorbeeld: Legionssturmbannführer
Legionsuntersturmführer
Legionsscharführer
Legionsschütze
Legionspionier
Legionskanonier
14. De kostenregeling en de financiële tussenkomsten van de Legioenvrijwilligers geschieden volgens dezelfde wetten, voorschriften en bepalingen als die van de Duitse leden van de Waffen-SS. Dit wat betreft: het

toestaan van ondersteuning, schadeloosstelling, de verzorging van de familieleden en geneeskundige verzorging.
15. Principieel is iedere buitenlandse vrijwilliger te benoemen met de dienstrang, die hij het laatste droeg in zijn nationaal leger. Indien hun militaire kennis aan de eisen van hun dienstgraad niet voldoet, moeten zij een verantwoorde opleiding krijgen in een bijzondere leergang of op een der scholen van de Waffen-SS.
16. Op eigen verzoek of op voorstel kunnen leden van de Legioenen bij bewezen geschiktheid en bekwaamheid dezelfde loopbaan inslaan en dezelfde dienstgraden behalen als de Duitse leden van de Waffen-SS.
17. Om aan de vertragingen bij de oproepingen van buitenlandse vrijwilligers te verhelpen zijn deze door een inlijvingsmaatregel van het SS-Hauptamt voorlopig op te nemen, en later bij het voorleggen van de nodige akten en het nazicht daarvan definitief aan te werven. Door die voorlopige aanstelling genieten die vrijwilligers dezelfde wettelijke aanspraken als bij de definitieve aanstelling, zoals voorzorg, schadeloosstelling en familieverzorging.
Echter kan de voorlopig aangestelde vrijwilliger steeds ontslagen worden en dit zonder aanspraak op schadeloosstelling of voorzorg, als gevolg van zijn onbekwaamheid en ongeschiktheid, invaliditeit ten gevolge van de dienst uitgezonderd.

III. BEVOEGDHEDEN

18. Het SS-Hoofdambt — (Amt VI) is bevoegd:
a) voor de werving van buitenlandse vrijwilligers.
b) voor de oproeping en het in mars zetten naar de troepen.
Voor de vrijwilligers, die bijzondere aanspraken maken zoals voormalige officieren en onderofficieren of bedienden is een voorlopige oproepingsregeling van het SS-Hoofdkwartier vereist.
c) de aanschaffing van de nodige persoonlijke officiële gegevens gebeurt in samenwerking met de diensten van de hogere SS- en politiechef.
19. Het SS-personeel Hoofdambt is bevoegd:
voor de definitieve aanstelling van onderofficieren en officieren op voorstel van het SS-Hoofdkwartier, tevens het vastleggen van de ranganciënniteit (rekening houdend met de legerdiensttijd in hun herkomstland).
20. Het SS-Hoofdkwartier is bevoegd:
a) voor de indeling en aanstelling van de vrijwilligers bij bepaalde troepeneenheden.
Voor de aanwending van de vrijwilligers en voor hun rechtmatige rangklassering.

b) voor het ontslag van de vrijwilligers in akkoord met het SS-Hoofdambt.
21. Het Hoofdvoorzorgsambt en Voorzorgsambt-SS is bevoegd:
voor de regeling in de verzorging zoals familieonderhoud, oorlogsloon, verzorging tijdens de diensttijd en na het ontslag.
22. De Waffen-SS-diensten (Kdo.-Behörden) melden alle aanstellingen, alle aanvragen en alle ontslagen van de vrijwilligers aan het SS-Hoofdkwartier. Een directe samenwerking met de Ergänzungsstellen (aanvullingsdiensten) van het SS-Hoofdambt is tot nader bevel verboden.

Der Reichsführer-SS
gez. H. Himmler

F.d.R.
Jüttner
SS-Gruppenführer und Gerenalleutnant der Waffen-SS.

HET ONTSTAAN VAN HET VLAAMS LEGIOEN — OORLOG MET RUSLAND

Barbarossa: Op 22 juni 1941 overhandigde von Ribbentrop, Duits minister van buitenlandse zaken, de Duitse oorlogsverklaring aan de Russische ambassadeur Dekanosow in Berlijn.
De oorlog tussen Rusland en het Duitse Rijk was uitgebroken. In alle landen van Europa werd de jeugd opgevorderd vrijwilligerslegioenen te vormen om het bolsjewisme te bestrijden.
Vooral de diepgelovige snaar werd roerend betokkeld.

IN VLAANDEREN
onder meer:

Pater Morlion in ''Voorwaarts'', strijdblad der katholieke aktie 1941

> ''Er is maar één onderwerp, dat het bespreken waard is: HET KOMMUNISME. Een zeer verstandig priester zegde ons nog niet zo lang geleden: 'Die katholieke aktiemotieven hebben nu geen belang meer, één zaak telt: Hoeveel katholieken kunnen er nu goed het geweer hanteren, hoeveel zullen er de moed hebben morgen te vechten om hun Godsdienst te verdedigen?'.''

Dagblad ''Het Algemeen Nieuws'' van 9 juni 1941

> ''Waar wij destijds lof over gehad hebben voor de vrijwilligers die naar Spanje trokken om het Bolsjewisme te helpen bestrijden, kunnen wij ook thans hetzelfde doen voor de

vrijwilligers, die uit idealisme mede optrekken tegen het zo gevaarlijke Bolsjewisme, dat in alle opzichten een tegenkerk was geworden, welke de Kerk van Christus wilde verdringen.
Het Bolsjewisme was voor de christelijke beschaving de grootste en machtigste vijand die deze beschaving ooit gekend heeft.
De verdediging van een vrij Europa van vrije volken tegen het Bolsjewistisch despotisme dat zich tevergeefs als een sociaal paradijs probeert aan te dienen, is een zaak die op zichzelf door ons volk met zijn ingeboren eerbied voor vrijheid zeer zuiver wordt aangevoeld.
Een vrijwilligerskorps heeft meer een symbolische betekenis waardoor te kennen wordt gegeven dat ook ons land niet ten achter wilde blijven om zijn deel bij te dragen voor de nieuwe ordening van Europa. Deze nieuwe ordening die een antithese is van het Bolsjewisme zou nooit mogelijk zijn zonder de uitroeiing van de verderfelijke leer ervan."

KERNACHTIGE SPREUKEN

Zinderden door de lucht, de pers stond er vol van.

— Rome of Moskou
— Bolsjewisme of Nationaalsocialisme
— Vlaanderen heeft gekozen
— Voor Avondland tegen barbaarsheid
— Het Vendel moet marcheren
— Voor Outer en Heerd tegen goddeloosheid
— Met de Führer tegen het Kremlin

EEN VLAAMS VRIJWILLIGERSREGIMENT WORDT OPGERICHT VOOR DE STRIJD TEGEN SOVJET-RUSLAND

Uit "Nieuws van den Dag" van 8 juli 1941

TEGEN DE WERELDVIJAND

Brussel, 7 juli (Belgapress speciaal)
In de strijd die thans voor de Europese beschaving tegen de wereldvijand, het Bolsjewisme, wordt gevoerd, heeft zich reeds een Europees eenheidsfront gevormd. Reeds tien Europese volkeren hebben elkaar de handen gereikt om Europa van het gevaar der Bolsjewistisch atheïstische heerschappij te redden. Finse, Roemeense, Hongaarse, Italiaanse en Slowaakse soldaten marcheren zij aan zij met de Duitse Weermacht tegen Sowjet-Rusland.
In Spanje, Denemarken, Noorwegen en in Nederland werden reeds vrijwilligerskorpsen gevormd, die eveneens aan de kruistocht tegen het communisme willen deelnemen.
In brede kringen in Vlaanderen heeft men reeds de vraag gesteld of de Vlamingen geen deel zouden nemen aan deze strijd en men drukte er zijn spijt over uit dat nog geen

organisatie voorhanden was die ook de Vlamingen in de mogelijkheid stelde aan de zijde der andere Europese landen te strijden.
Aan deze veelvuldige wensen en aanvragen werd thans gevolg gegeven, doordat de laatste dagen tot de oprichting van een Vlaams vrijwilligersregiment werd besloten.
Van dit vrijwilligers-regiment kunnen alle weerbare mannen van 17 tot 36 jaar oud, officieren van 17 tot 40 jaar deel uitmaken.
Nadere inlichtingen zijn te bekomen in de inschrijvingsbureau's bij de aanwervingscentrale van het vrijwilligersregiment Vlaanderen, te Antwerpen, Koningin Elisabethlei 22 en bij alle diensten van het V.N.V. en de Algemene SS-Vlaanderen.
De bezoldiging en familievergoeding wordt volgens dezelfde principes geregeld als bij de leden der Duitse Weermacht.
De keuring vindt op 20 juli plaats, de militaire opleiding van einde juli tot midden augustus, waarop dadelijk de strijd tegen het Bolsjewisme een aanvang neemt.
Alle Vlamingen zijn zich bewust van de betekenis van deze strijd voor de Europese beschaving en het Christendom evenals van de betekenis hunner deelneming aan deze strijd met het oog op de toekomst van hun eigen land.

EEN OPROEP VAN STAF DECLERCQ

Brussel, 7 juli (Belgapress speciaal)
In verband met de oprichting van een Vlaams Vrijwilligersregiment, verscheen volgende oproep:

"De samenzwering van de oude wereld van Jodendom, van ploutokratie en Bolsjewisme is thans duidelijk gebleken.
Ook Sowjet-Rusland heeft het masker afgeworpen en bedreigt de Europese beschaving; het gaat er om de redding van Europa en de redding van het Christendom.
Bijna alle Europese volkeren sluiten zich aaneen in de afweer van het Bolsjewisme.
Vlaanderen wil in deze afweer niet achterwege blijven.
Vlaanderen wil medehelpen om Europa te redden van de pest van het Bolsjewisme.
Ook ons bestaan als volk staat op het spel.
VLAMINGEN.
Daarom is thans de oprichting van een Vlaams Vrijwilligersregiment geboden, dat naast de andere Europese volkeren zijn man staat in een strijd tegen de gemeenschappelijke Bolsjewistische vijand.
Alle weerbare mannen van 17 tot 40 jaar, zonder onderscheid van partij of gezindheid, worden opgeroepen om in het vrijwilligerskorps dienst te nemen. Tegen het gevaar dat ons allen bedreigt past het dat alle Vlamingen eensgezind tot de daad bereid zijn."
Staf De Clercq

VLAANDEREN STAAT OOK PARAAT

"Vanaf het ogenblik dat het konflikt tussen Duitsland en Rusland uitbrak en Hitler de strijd onmiddellijk in het teken van de redding van Europa uit de klauwen van het Bolsjewisme plaatste, hebben de bewuste Vlamingen geweten dat met het lot van

Europa thans ook het lot van hun eigen Vlaams volk op het spel stond. Zij wisten vanaf dat ogenblik en zijn ervan overtuigd dat Vlaanderen geen kans op toekomst meer heeft zo de kommunistische wereldvijand niet verslagen wordt.
Waar het rechtstreeks om het heil van onze Vlaamse volksgemeenschap gaat en van de christelijke beschaving van het Westen, is het duidelijk dat Vlaanderen zijn bijdrage moet leveren in deze wereldstrijd.
Geslagen in deze oorlog heeft Vlaanderen geen leger meer en kan de Belgische Staat niet meer optreden in zijn naam. Maar evenals Frankrijk kunnen onze Vlaamse jongens thans als vrijwillige idealisten hun kampvaardigheid in de wereldstrijd werpen, die hun ook rechtstreeks aanbelangt. Daarom mag deze gelegenheid, de oprichting van een Vlaams vrijwilligersregiment gelukkig genoemd worden.
De Vlaamse volksgemeenschap, die door haar uitgesproken christelijk karakter steeds moreel in oorlog tegen het goddeloos kommunisme geweest is, zal thans ook paraat staan om deze zedelijke plicht te vervullen."

LEDEN VAN DE ZWARTE BRIGADE ALS VRIJWILLIGERS IN HET VLAAMS LEGIOEN

Brussel, 18 juli 1941 (Belgapress speciaal)
De staf der Dietse militie Zwarte-Brigade heeft in dato van 18 juli volgend bevel uitgevaardigd:
1. Volgende leden van de staf der Z.B.: R. Tollenaere, kommandant-generaal; J. François, kommandant; J. Vansteenland, brigadeleider; P. Suys, brigadeleider melden zich aan als vrijwilligers voor het Vlaams Legioen.
2. Alle militanten der Z.B. zullen zich bij hun respectievelijke oversten voor het Vlaams Legioen aanmelden.
Onder deze militanten zal de staf der Z.B. de eenheden aanwijzen die zich bij het Vlaams Legioen zullen vervoegen.

LEDEN VAN DE RAAD VAN LEIDING VAN HET V.N.V.

Gent, 20 juli (Belgapress)
Wij vernemen dat Prof. Daels zich heeft aangemeld om de opperleiding en de organisatie van het veldhospitaal van het Vlaams Legioen op zich te nemen. Prof. Daels was de algemene voorzitter van het Bedevaartkomitee.

Volk en Staat van 22 juli 1941

Naast de kameraden Tollenaere en Daels is kameraad Delvo het derde lid van de Raad van Leiding, die zich bereid heeft met lijf en bloed te getuigen voor onze gedachte.

Op 5 augustus de dag voor het vertrek van het Vlaams Legioen

Dubbele mededeling van Staf De Clercq, leider van het V.N.V.
1. Tollenaere, algemeen propagandaleider van het V.N.V. en kommandant-generaal der DM/ZB; François, kommandant der DM/ZB; Suys, lid van de Staf der DM/ZB zullen het Vlaams Legioen vervoegen en ten allen tijde de manschappen ter zijde staan.
2. Delvo, Van Steenland en Meuris zullen voorlopig niet vertrekken. Delvo, algemeen leider voor ''Vorming en Stijl'' wordt gelast ad interim met de funktie van algemeen propagandaleider van het V.N.V. Van Steenland, lid van de staf der DM/ZB wordt gelast ad interim met het generaal-kommando der DM/ZB. Meuris, organisatieleider van het V.N.V. wordt hem als adjunkt toegevoegd.

OPROEP VAN DE EENHEIDSBEWEGING HET ''V.N.V.''

Oproep van Staf De Clercq op 6 juni 1941.
De enige toegelaten politieke partij wierf met man en macht voor de oprichting van het Vlaams Legioen.
Kontakten werden gelegd met de Duitse overheid, met het gevolg dat er kon overgegaan worden tot concrete overeenkomsten en uitvoeringsbepalingen (zie Deel 1 van ''Vlamingen aan het Oostfront'', Etnika-uitgave).

VERHOUDING VRIJWILLIGERS EN BELGISCHE STAAT

De vrijwilligers waren de mening toegedaan dat zij door hun melding en hun dienstname als soldaat bij de Duitse Wehrmacht geen inbreuk maakten op de Belgische wetten.
Gezien:
1. De onvoorwaardelijke kapitulatie van het Belgisch leger in 1940. Hierdoor werd het leger ontbonden en ieder ontslagen van zijn weerplicht.
2. Rusland was geen bondgenoot van België, daar Rusland op 13 december 1939 uit de Volkerenbond te Genève gestoten werd wegens haar inval in Finland.
3. Welke was de wettige regering?
Deze, die hier verder het land bestuurde, of de eind 1940 in Londen gevormde exielregering, zonder aanstelling van de Belgische koning, die in België verbleef?

4. Het Vlaams Legioen zou uitsluitend ingezet worden tegen Rusland en niet tegen Frankrijk of Engeland.

ALZO SCHREEF REIMOND TOLLENAERE...

... over het Vlaams Legioen:

KAMERADEN.

Wij kunnen en willen niemand verplichten. Wij laten zelfs, tenzij in grote uitzonderingen, niet toe, dat vaders van kroostrijke gezinnen en militanten die een bediening hebben, die zij onmogelijk kunnen verlaten, zich melden.
Gij zult allen in geweten uitmaken of gij U voor het Legioen aangeven kunt of niet. Gij dient U echter rekenschap te geven van de grote betekenis van dit Legioen. Voor de eerste maal sinds eeuwen mag het Vlaamse Volk zijn eigen soldaten hebben. Aangevoerd door Vlaamse officieren, strijdend onder de Leeuwenvlag, zullen Vlaamse jongens in de Steppen van Rusland getuigenis afleggen van de levenswil van ons Volk.
Wij mogen buitendien tegenover Duitsland niet in gebreke blijven. Wanneer wij thans met de daad bewijzen, dat wij bereid zijn om de gemeenschappelijke Europese vijand die het Bolsjewisme is, te keer te gaan, dan zullen wij ook later in de opbouw van het nieuwe Europa recht van spreken hebben.
Wij willen als kameraden naast het Duitse leger staan.
Uw toetreding tot het Vlaams Legioen is de schoonste daad die gij thans voor Vlaanderen stellen kunt.
We hopen dat velen zich voor deze daad zullen melden.
Het gaat om ons Volk.
Het gaat om de redding van Europa.
Het gaat om ons recht van spreken in deze tijd.

R. Tollenaere
Kommandant-Generaal
der Dietse Militie — Zwarte Brigade

Vertrek van het Vlaams Legioen op 6 augustus 1941. Groep uit Gent: 2e van rechts Oswald van Ooteghem.

Oproep uit "SS-Man" op 12 juli 1941

Aan alle Vlamingen

Door talloose rampen lam geslagen, heeft Vlaanderen al die laatste eeuwen passief gedobberd op den stroom der geschiedenis. Wij troostten ons met de slappe overweging, dat wij er toch niets konden aan veranderen; dat de groote mogendheden het maar klaar moesten spelen; dat het ons ten slotte heelemaal niet aanging.

Maar wat er nu, op dit oogenblik daarginds in het Oosten van Europa aan 't gebeuren is, is niet de zaak der groote mogendheden. Het is mijn zaak, het is Uw zaak, het is ons aller zaak, het is Vlaanderens en Europa's zaak. Hier gaat de oude flauwe afzijdigheid niet op. Alle lauwheid, loomheid en vadsigheid ten overstaan van het Bolsjewistische gedrocht, dat thans is losgebroken, is laffe misdaad en schandelijke zelfverkwanseling. Nu heeft Vlaanderen uit zijn dikke vel te springen en naar de wapens te grijpen. Zooals alle andere Europeesche volkeren.

Wat ons thans boven het hoofd hangt is niet zoo maar een politieke machtsverschuiving, maar de algeheele uitroeiing van alles wij het onze noemen, van alles wat wij goed, van alles wat wij edel, schoon en heilig roemen.

Wat thans gebeurt beslist voor eeuwig en voor goed over uw vrije mannelijke waardigheid, over den adel van uw arbeid, over uw brood en over uw recht. Het beslist over de wortelen der gemeenschap en over de bronnen van uw leven. Het beslist over de familie, over de eer uwer vrouwen en dochters en over de ziel uwer kinderen. Het beslist over het stoffelijke, cultureele en godsdienstige erfgoed uwer vaderen.

Laat hierover in uw hart niet de minste illusie bestaan: Wint Stalin het, morgen, dan komen overmorgen de door Joden opgehitste Aziatische bloedbenden als een springvloed over Europa spoelen, alles breekend wat uw vaderen bouwden, alles verkrachtend wat u lief en duurbaar is, alles besmeurend wat u heilig is en wat ge aanbidt — verwoestend en verdelgend. En al doet Vlaanderen nog zoo zeer zijn best om die dingen te vergeten, zij, alsnog zullen Vlaanderen niet vergeten.

Daar zijn er die zeggen: „Hitler haalt zijn slag wel zonder ons thuis". Het is meer dan waarschijnlijk en wij hopen het van harte, ook voor de platte lafaards die zoo spreken.

Maar het gaat hier niet om onze hulp aan Hitler, het gaat om onze waardigheid als mensch, als Vlaming, als Europeeer.

Blijven wij in dezen strijd ter zijde staan, dan hebben wij het recht verbeurd ons nog te rekenen onder Europa's vrije volkeren. Want wie zijn plicht niet voelt en volgt, heeft alle rechten reeds verloren.

Blijven wij in dezen strijd ter zijde staan en laten wij anderen de redding bewerken onzer reinste bronnen en heiligste waarden, dan zijn die bronnen en die waarden niet de onze meer, maar leengoed dat ons tot knechten maakt. Want slechts wat wij met ons eigen bloed en leven winnen en bewaren is werkelijk het onze.

Vlaanderen, sta op! Schud de oude loombeid van uw af. Teel uit dien hoogsten wereldnood uw eindelijke, innerlijke en uiterlijke redding. Dat aan het bliksemen van dit overweldigende gevaar de gloed uwer aloude soldatenziel weer ontvlamme!

Vlamingen van allen stand en van elke gezindheid, vervoegt nu de rangen van uw Vrijwilligers-Regiment. Bewijst nu dat in u de kracht nog leeft, die bloed en leven geeft voor volk en zeden en geloof. Bewijst nu dat uw liederen die dreunen van strijd en kamp geen louter straat-lyrisme zijn. Bewijst u zelven en de wereld dat uw lied niet liegt, dat ge zijt wat ge zingt.

Laat over U de schande niet komen dat gij bij de kijkers zijt blijven staan toen het ging om Europa's erfgoed, dat doordrenkt en doorstraald is van het bloed en den geest uwer vaderen.

Op, Vlaamsche mannen, grijpt het geweer en staat uw man. Treedt in dichte rijen toe tot uw regiment, dat het symbool moet worden van uw eer en van uw recht. *„De ff man" op 12 Juli '41.*

DE VOORWAARDEN VAN AANVAARDING

Het Algemeen Nieuws van zaterdag 12 en zondag 13 juli 1941

Het vrijwiligerslegioen ''Vlaanderen'' staat open voor alle Vlamingen van 17 tot 40 jaar, soldaten zowel als onderofficieren en officieren, die minstens 1,65 m meten en geschikt zijn voor de dienst. Eventuele afwijkingen zullen enkel om ernstige redenen en alleen door de keuringscommissie toegestaan worden.

Voorwaarden der dienstneming en der oproeping

1. De dienstneming wordt onderschreven voor de duur van de oorlog.
2. De vrijwilligers moeten zich laten inschrijven, hetzij bij de aanwervingscentrale te Antwerpen, Koningin Elisabetlei 22, of in de kantoren van het V.N.V. of van de algemene ''SS-Vlaanderen'', waarvan de adressen door de dagbladen werden bekend gemaakt.
3. Rond 20 juli zullen de vrijwilligers opgeroepen worden voor de keuring.
4. Het vertrek zal plaats vinden op 30 juli en dat voor de vrijwilligers. Zij zullen er voor zorgen hun strikt-persoonlijke voorwerpen bij zich te hebben: scheermes, toiletbenodigdheden, kleine muziekinstrumenten, kaartspelen, enz.
Evenals een valies of een stevige doos waarin zij hun burgerkleren zullen terugsturen.
5. Na een korte opleidingsperiode, zal het vrijwilligerslegioen naar het front vertrekken om er onmiddellijk dienst te nemen. Het zal wel verstaan aan geen offensief deelnemen, vermits de moderne aanvalsformaties een speciale en langdurige opleiding moeten krijgen. Er zijn dus redenen om aan te nemen dat het vrijwilligerslegioen in de tweede lijn zal worden geplaatst wat onze mannen zeker de gelegenheid zal geven, gezien de grote beweeglijkheid van het front en de veelvuldige bedrijvigheid der Sowjet-Russische achterhoede, in voeling te komen met de vijand. Het gaat alleen om een infanterieformatie. De oud-officieren en onderofficieren van het Belgisch leger zullen eventueel aangesteld worden met behoud van hun graad.

Materiële voorwaarden

1. De officieren en onderofficieren, die alsdusdanig aangesteld worden, evenals soldaten, worden op dezelfde wijze behandeld als de Duitse militairen van gelijke graad en in gelijke omstandigheden.
Het is praktisch onmogelijk de voorwaarden nader te bepalen wat de officieren en de onderofficieren betreft, daar de salarisrekening bij het Duitse leger

zeer ingewikkeld is. Eenieder weet echter dat die voorwaarden wel gunstiger zijn dan die welke bij het Belgisch leger bestonden. Wat de soldaten betreft, bedraagt de soldij 12,50 fr. per dag achter het front en 25 fr. in het operatiegebied.
Voor hun complete uniform, het ondergoed enz., inbegrepen het logies, de voeding, de zorgen en verscheidene voordelen in natura, wordt natuurlijk gezorgd.
2. In geval van verwonding of van overlijden worden pensioenen toegekend steeds zoals voor de leden der Duitse weermacht. Hetzelfde geldt voor het verlof.
Bovendien zal speciaal gewaakt worden over de materiële en morele belangen der echtgenoten, kinderen of ouders der vrijwilligers.
Maandelijks zal hun langs de post een steunvergoeding worden uitgereikt, en in dringende gevallen zal een eerste voorschot worden toegestaan, onmiddellijk na het vertrek der vrijwilligers.
Het bedrag dezer vergoeding wordt bepaald in verhouding met wat de vrijwilliger verdiende vóór zijn vertrek (of indien hij werkloos is, met wat hij in zijn laatste betrekking verdiende), bijkomende vergoedingen kunnen worden toegestaan aan kroostrijke gezinnen, evenals in geval van geboorte, ziekte of overlijden in de familie van de betrokkene.
3. Het is wel te verstaan, dat eenieder, die bij het vrijwilligerslegioen dienst neemt, gerechtigd is zijn burgerlijke betrekking te verlaten, van zulken aard zij ook moge zijn, zonder opzeg en met de volstrekte waarborg dat hij haar bij zijn terugkeer zal kunnen hervatten en dit zonder kans te lopen daarbij in moeilijkheden te worden gebracht.
Het wordt de vrijwilligers ten zeerste aangeraden hun werkzaamheden voort te zetten tot de laatste dag en niet over hun werving te spreken alvorens zeker te zijn dat zij door de keuringscommissie aanvaard worden.

Vergoedingen voor het gezin of de ouders der vrijwilligers

De familieleden waarvoor de vrijwilliger kostwinner was, zijn voor wat de levensmiddelenrantsoenering en bevoorrading betreft, met de in België verblijvende Rijksduitsers gelijkgesteld. Daardoor wordt aan elke vrijwilliger absoluut gewaarborgd dat zijn familieleden ruimschoots levensmiddelen, kolen, enz. ontvangen.
De gezinnen of de ouders der vrijwilligers bekomen een vergoeding die berekend wordt naar het vroegere bruto inkomen van de vrijwiliger. Daarbij wordt een duurtetoeslag van 20 % uitgekeerd, benevens de huishuur voor de echtgenote en andere eventuele betalingen. Bij de berekening wordt niets

afgetrokken voor het levensonderhoud van de vrijwilliger, zoals vroeger gebeurde.
Voor elk kind van een gehuwd vrijwilliger (zonen onder 18 en dochters onder 21 jaar) wordt een toeslag van 250 fr. (plus 20 % duurtetoeslag) betaald.
Voor zusters en broeders onder de 16 jaar van ongehuwde vrijwilligers wordt een toeslag van 150 fr. (plus 20 % duurtetoeslag) toegekend.
De familie is bovendien kosteloos in de Duitse ziekenkas ingeschreven.
Ook kunnen lopende uitgaven zoals levensverzekering enz. vergoed worden.

Voorbeelden van ondersteuning

Van het gezin (vrouw + 3 kinderen)
2.540 fr.
Van de ouders (beide ouders + 3 zusters en broers onder de 16 jaar)
1.980 fr.
Een der ouders
1.500 fr.
Tevens worden de rechten der vrijwilligers en die hunner familieleden door de Fürsorge, Führer der Waffen-SS für Flandern en door het speciaal hiervoor aangeduide ''Vlaamse Voorzorgskomitee'', Brussel, Lakenweversstraat 1, in elk opzicht verdedigd.
Luidens een verordening van de Heer ''Militär-Befehlshaber für Belgiën und Nord-Frankreich'' van 19.11.41.

Duur van verplichting

Duur van de oorlog.
2 of 4 jaar.
Het is mogelijk zich na die tijd langer te verplichten.

Uit "Volk en Staat" van 19 juli 1941

DE DIETSCHE MILITIE-ZWARTE BRIGADE MELDT ZICH VOOR HET VLAAMSCHE LEGIOEN

De Staf der Dietsche Militie - Zwarte Brigade heeft in dato van 18 Juli volgend bevel uitgevaardigd :

1) Volgende leden van den Staf der Zwarte Brigade :

R. TOLLENAERE, Kommandant-Generaal,
J. FRANCOIS, Kommandant,
J. VANSTEENLAND, Brigadeleider,
P. SUYS, Brigadeleider,

melden zich als vrijwilligers voor het Vlaamsche Legioen.

2) Alle militianen der Zwarte Brigade zullen zich bij hun respektievelijke oversten voor het Vlaamsche Legioen aangeven.

Onder deze militianen zal de staf der Z. B. de eenheden aanwijzen die het Vlaamsche Legioen zullen vervoegen.

R. TOLLENAERE.

Onderrichtingen nopens het Vlaamsche legioen

1) De benaming: H t Vrijwill'gerskorps draagt den naam van « Vlaamsch Legioe.. ».
2) Dit « Vlaamsch Legioen » zal een zuiver Vlaamsche aangelegenheid zijn. Een Vlaming zal aan het hoofd er van staan, omringd door een staf van Vlaamsche officieren.

R. Tollenaere (Archief)

3) De kleedij van de soldaten van het Vlaamsch Legioen is de kleedij van de Waffen SS. zonder runen, en zonder adelaar op de mouw. In de plaats daarvan komt op den spiegel het zonnenrad.
4) Er wordt van de soldaten van het Legioen een eed gevraagd op Adolf Hitler als Leider van alle Germanen en een getrouwheidsbelofte aan het Vlaamsche Volk.
5) De « Vlaamsche Leeuwenvlag » wordt het vaandel van het Vlaamsche Legioen.
6) 't Kommando zal Vlaamsch zijn.
7) De officieren en kandidaat-officieren zullen een afzonderlijke opleiding met het oog op hun taak ontvangen. Officieren tot den ouderdom van 45 jaar, kunnen zich aanmelden.
8) Het Vlaamsch Legioen zal hoofdzakelijk gebruikt worden als bezettingsleger. Het Vlaamsch Legioen zal voor geen andere doeleinden gebruikt worden, tenzij voor de bezetting van een deel van het Russisch front.
9) De standplaats en het opleidingscentrum van het Vlaamsch Legioen is Gradom (Polen). Het Vlaamsche Legioen vertrekt onmiddellijk naar die plaats.
10) Er zal een Lazaret-dienst ingericht worden. Ziekendiensters, brankardiers, dokters en apothekers kunnen zich voor dezen dienst melden. Geneesheeren kunnen zich gebeurlijk voor een termijn van drie maanden verbinden. Officieren van den geneeskundigen dienst kunnen zich melden tot den leeftijd van 60 jaar.
11) Het vertrek van het eerste kontingent zal waarschijnlijk op 5 Augustus doorgaan. De data van de lichamelijke onderzoekingen zullen in de pers bekend gemaakt worden.

Uit ''Volk en Staat'' van 16 juli 1941

HET ANTI-BOLSJEWISTISCHE VRIJWILLIGERSREGIMENT MOET ONZE TROTS WORDEN

Aan de jonge mannen van Vlaanderen

Toen ik enkele jaren geleden in de Belgische Kamer, den heer Voorzitter Camille Huysmans na zijn reis naar het rode Spanje, verweet misbruik te hebben gemaakt van zijn hoge ambt met het bloedregime van communistisch Spanje te huldigen, werd ik, samen met enkele kameraden door de verenigde razende Marxisten neergeslagen en kreeg ik de hielen van enkele brullende Marteaux, en Relecom's op mijn voorhoofd.
Ik kon toen niet vermoeden, dat ik eens, en zo spoedig, mijn wraak zou nemen met een oproep te doen tot de jongelingenschap van Vlaanderen om de eindstrijd tegen het kommunisme daadwerkelijk mee te voeren!

Ik doe dien oproep met grote geestdrift, omdat er geen schoner strijd te strijden is dan deze die U jonge Vlamingen thans wordt gevraagd!
Het zal de eeuwige roem van Duitsland en van Hitler zijn de kruistocht van de beschaafde wereld te hebben uitgeroepen tegen het dreigend bolsjewisme en het uiteindelijk en voor goed te verpletten.
Treedt toe, jonge kameraden!

WIJ, de ouderen, liepen vijf-en-twintig jaar geleden als vrijwilligers onder de vaandels voor een leugen tegenover ons volk.

Thomas Debacker (Archief)

GIJ kunt vechten voor het grootste ideaal dat de jeugd van heden kan bezielen. Treedt toe, gij jongeren uit het Christen Vlaanderen, treedt toe en meldt U aan voor de moderne kruistocht!

THOMAS DEBACKER

Brussel 6.8.1941. Vertrek van het eerste kontingent naar het Vlaams Legioen. Vaandrig Fons Labeau.

OVEREENKOMST TUSSEN SS. HAUPTSTURMFÜHRER LEIB EN STAF DE CLERCQ

RICHTLIJNEN VOOR HET LEGIOEN VLAANDEREN
(Richtlinien für die Legion Flandern)

1. Het ''Legioen Vlaanderen'' is een Vlaamse aangelegenheid, zijn leiding is Vlaams. Voor zover geen officieren voorhanden zijn, neemt men zijn toevlucht op Luckenwalde ofwel wordt voor het vormen van officieren beroep gedaan op geoefende mannen der Militie van het V.N.V.
2. De mannen, afkomstig van het V.N.V., worden in gesloten compagnies samengebracht, daaronder worden ook inbegrepen deze die tot nu toe tot de ''Standaard Noord-West'' behoorden en uit de rijen van het V.N.V. komen.
3. Als onderscheidingstekens worden voorzien:
   a) het zonnerad (driearmig) als kraagspiegel
   b) onder de ''Hoheitsadler'', het wapen van de Vlaamse kleuren (zwarte leeuw op geel veld)
   c) mouwstrepen met het opschrift ''Legioen Vlaanderen''.
4. Als vaandel van het Legioen wordt voorzien de Vlaamse vlag met opschrift ''Legioen Vlaanderen''.
5. De eed luidt: ''Ik zweer bij God de heilige eed dat ik in de kamp tegen het bolsjewisme aan de opperste bevelhebber van de Duitse Wehrmacht, Adolf Hitler, onvoorwaardelijk zal gehoorzamen en dat ik als dapper soldaat gereed ben ieder ogenblik mijn leven voor deze eed in te zetten''.
6. De Bevelhebber wordt in overeenstemming met de heer De Clercq bepaald. De nodige voorwaarden moeten in ieder geval gegeven zijn.
7. De heren Tollenaere, François en Suys sluiten zich maar voor een bepaalde tijd bij het Legioen aan. Hun bestemming is deze van verbindingsofficier of van ''Betreuer'' der mannen met de rang van luitenant. Hun vrijlating van het leger en hun inmarszetten naar hun ''Heimat'' (het ogenblik wordt in overeenstemming met de heer De Clercq bepaald) gebeurt langs de normale wegen.
8. Het Legioen wordt ingezet tegen het bolsjewisme volgens de noodzakelijkheden. De inzet kan dan maar plaats hebben nadat de mannen die nog niet gediend hebben een passende opleiding (8 tot 12 weken) achter de rug hebben.
9. Dienst voor de duur van de oorlog. Aanwending gebeurt in het Russisch kampgebied.
10. De 41 mannen die naar de Waffen-SS gegaan waren, gaan over naar het Legioen. Zij zullen woensdag in mars gezet worden.
11. De geneeskundige verpleging (daarin ook verpleegsters) geschiedt voor

zover er voldoende artsen voorhanden zijn door Vlamingen. Prof. Daels bespreekt de bijzonderheden met het betreffend ambt te Berlijn.
12. Steun der familieleden is zoals voor deze der Waffen-SS.
13. Militie-officieren van het V.N.V., die na de verlangde opleiding tot ''Unterführer'' ongeschikt zijn, kunnen na overeenstemming met de heer De Clercq naar de ''Heimat'' in mars gezet worden. Het aantal moet van dien aard zijn dat de opleiding in de troep over het algemeen niet gestoord wordt.
14. Het vertrek van de aalmoezenier geschiedt in de week na de 6de augustus. Hij wordt door Berlijn opgeroepen.

Brussel, de 2de augustus 1941
SS. Hstuf. get. Lieb

Onder deze voorwaarden verklaar ik mij eens het Legioen te ondersteunen en de mannen van het V.N.V. vrij in het Legioen te laten trekken.
Algemene leider V.N.V. De Clercq

Antwerpen — Sportpaleis, 20 juli 1941. Wervingsvergadering voor het Vlaams Legioen. Vooraan v.l.n.r.: Bert de Wit, Lode van Boom, Jan Vincx. 2de rij v.l.n.r.: Van Loo, Schwerts, Frans Hauben.

INBREUK VANWEGE DE DUITSERS OP DEZE ONDERRICHTINGEN EN OVEREENKOMSTEN

Punt 2
Er kwam nooit een Vlaamse bevelhebber.
Punt 3
Wel een adelaar op de mouw en ook SS-spiegels, eerst later kwam het zonnerad op de spiegels.
Punt 4
De getrouwheidsbelofte aan het Vlaamse Volk bleef achterwege.
Punt 6
De kommandotaal en voertaal was en bleef Duits.
Punt 7
Slechts 7 aktieve en reserve officieren van het Belgisch leger hadden zich gemeld, de andere kandidaten waren K.R.O.L. of militieofficieren.
Verder stellen wij vast dat in het krijgsgevangenkamp voor officieren te Luckenwalde zich een vijftigtal officieren hadden gemeld voor het Vlaams Legioen, doch eenvoudig genegeerd werden door de Duitsers (zie ''Vlaanderen in uniform, 1940-1945, Deel 4, blz. 392).
Bij de drie eerste lichtingen waren er reserve officieren en reserve en aktieve onderofficieren van het Belgisch leger, die eerst verplicht waren een frontstage als gewoon soldaat te doen, daarna werden zij naar officieren- en onderofficierenscholen gestuurd om zodoende hun oude dienstrang terug te bekomen.
Wel was het begrijpelijk, dat Militie-officieren en onderofficieren ongeschikt waren om een militaire eenheid te leiden, maar zeker wel de vijftig Belgische beroepsofficieren uit Luckenwalde.
Punt 8
Het Vlaamse Legioen werd na de opleiding onmiddellijk ingezet als strijdende eenheid aan het front.
Hier kan men wel laten opmerken, dat in de overeenkomst van Staf De Clercq met SS-Hstuf. Leib op punt 8 van dit contract vermeld staat:
Het Legioen wordt ingezet tegen het Bolsjewisme volgens de noodzakelijkheid.
Punt 11
Hiervan kwam niets in huis, daar de geneesheren Prof. Dr. Frans Daels, Dr. Soenen en Dr. Verlinden na hun propagandistische melding eenvoudig thuis bleven. Slechts één dokter, kapitein van het Belgisch leger, Dr. Michel vervoegde het Vlaams Legioen.
Dit kan eerder beschouwd worden als een leugenachtige belofte vanwege de Vlaamse politiekers en niet als een inbreuk vanwege de Duitsers.

Punt 14
Contract Leib met De Clercq.
Ook van een legeraalmoezenier kwam niets in huis, spijts het herhaald aandringen van François en Tollenaere.

AANWERVINGSKANTOREN

Brussel, 21 juli 1941 (Belgapress speciaal)

LEIDINGSBURELEN V.N.V.

Hoofdkwartier V.N.V., Wetstraat 33, Brussel.

Gouw Antwerpen

Antwerpen: V.N.V.-secretariaat, Frankrijklaan 74
Turnhout: V.N.V.-secretariaat, Oosterstraat 26
Mol: V.N.V.-secretariaat, Rozenberg 16
Geel: V.N.V.-secretariaat, Collegestraat 36/1
Mortsel: V.N.V., Z.B.-huis, Statielei 14

Gouw Brabant

Brussel: V.N.V.-secretariaat, Grote Markt 16
Tienen: V.N.V.-secretariaat, Statiestraat 3

Gouw Oost-Vlaanderen

Gent: V.N.V.-secretariaat, Paddenhoek 3
Dendermonde: V.N.V.-huis, Bogaertstraat 7
Wetteren: V.N.V.-secretariaat, Schoolstraat
Hamme: V.N.V.-secretariaat, Kaaistraat 18
Sint-Niklaas: V.N.V.-secretariaat, Mercatorstraat 21/b
Oudenaarde: V.N.V.-secretariaat, Hoogstraat 23
Aalst: Vlaams Huis, Molenstraat
Ninove: Vlaams Huis, Geraardsbergen steenweg 56
Geraardsbergen: Vlaams Huis, Grote Markt 49
Herzele: Parmentier Gerard, Statiestraat
Zottegem: Uilenspiegel, Statieplaats

Gouw West-Vlaanderen

Brugge: Vlaams Huis, Hallenstraat 14
Kortrijk: V.N.V.-secretariaat, Plein 14
Ieper: Vlaams Huis, G. de Steurstraat
Oostende: Vlaams Huis, Vindictivelaan 8
Roeselare: V.N.V.-secretariaat, Noordstraat 24

Gouw Limburg

Hasselt: V.N.V.-secretariaat, Maastrichtersteenweg 27

DIENSTBURELEN SS

Brussel: SS Stormban, Wolstraat 44
Hasselt: SS Stormban, Maastrichtersteenweg 103
Antwerpen: SS Stormban, Mechelsesteenweg 204
Gent: SS Stormban, Stationstraat
Izegem: SS Stormban, Nieuwstraat 21
Oude God: Packet Frans, Lindelei 6
Mechelen: Otquet Jef, Populierendreef 36
Kalmthout: Berthe Eugeen, Bareelstraat 36
Achter-Olen: Van Meerbergen W., Boekel 8
Lier: Aerts Lode, Lispersteenweg 6
Watervliet: Martens Albert, Molenstraat 199
Ronse: Ponotte Maurits, Van den Doorenstraat 3
Teralfene-Aalst: Van der Wesen Leo, Dalstraat 49
Sint-Niklaas: Smissaert Juliaan, Plezantstraat 238
Sint-Eloois-Winkel: Willem Soubry, Gullegemstraat 8
Kortrijk: Gabriel Wartens, Doornijkstraat 42
Menen: H.A. Rummens, Kortrijkstraat 331
Oostende: Jaak Leyhausen, Warschaustraat 12
Kaaskerke: Arthur Coucke
Brussel-Ganshoren: Jos. Rodant, Keizer Karellaan 109
Herent-Leuven: Robrecht Verbelen, Statiestraat 14
Diest: Frings Robert, Henri Verstappenplein 8
Overpelt: Martens Pieter, Dorp 74
Genk: Boljaars Bernard, St.-Martensberg
Luik: De Bougne Alfons, Rue Visé-Voie 82

Einzeichnungstag Juli 1941 **AB – 11** Liste Nr **15**

Ik verplicht mij hiermede voor den duur van den oorlog toe te treden
tot het

VRIJWILLIGERS REGIMENT VLAANDEREN

en zal op de op 1941
in
plaatsvindende keuring verschijnen.

Nr	NAAM	VOORNAAM	Geboren op	Woonplaats	Straat
	(in drukkerij a. v. b.)				

Werbestelle Sammelstelle für den Freiwilligen-Verband Flandern

Antwerpen, Koningin Elisabethlei, 22

OVERZICHT

voor plaatsing als vrijwilliger in het

"Vrijwilligers Regiment Vlaanderen"

I. Voorwaarden voor plaatsing:

leeftijd : 17 - 40 jaar
minimum lengte : 1.65 m
verplichting voor : de duur van den oorlog

II. Kostwinnersvergoeding:

Ingevolge wettelijke bepalingen ontvangen de familieleden der in dienst getreden Vlaamsche vrijwilligers vergoeding ter verzekering van hun noodzakelijk levensonderhoud.

Richtlijnen voor de kostwinnersvergoeding

De in onderstaande richtlijnen genoemde bedragen vormen de grondslag voor het bepalen van de gezins- en kostwinnersvergoeding. Dit bedrag (gezinsonderhoud + kinderbijslag + huurbijslag) mag in geen geval 85 % van de nettoinkomsten, die voor de indiensttreding werden verdiend, overschrijden.

A. ondersteuning van gezin.

a. voor echtgenooten.

I bij een maand. nettoinkomen tot	fr. 2500.— — fr. 1085.—
II » » » » »	» 3710.— — » 1250.—
III » » » » »	» 5000.— — » 1585.—
IV » » » » »	» 6250.— — » 2000.—
V » » » » »	» 7500.— — » 2325.—
	benevens huurtoeslag.

bedrijfsuitkeering bij bijzondere gevallen

b. voor kinderen der vrijwilligers.

1. voor steun in aanmerking komende kinderen in het onderlijk gezin	per maand fr. 200.—
2. voor steun in aanmerking komende kinderen beneden 16 jaar bij pleegouders	» » 375.—

B. ondersteuning van ouders.

a. Wanneer de vrijwilliger geheel en al of voor een belangrijk gedeelte de kostwinner der ouders vóór de indiensttreding is geweest, gaat de vergoeding van het

een der ouders toekomend deel tot	fr. 750.— per maand
beide ouders toekomende deelen tot	» 1250.— » »

b. Wanneer de vrijwilliger slechts gedeeltelijk de medekostwinner van het gezin is geweest en niet voldaan wordt aan de voorwaarden onder B a) kan een kostwinnersvergoeding uitbetaald worden.

Toeslagen.
In bijzondere gevallen kan worden uitbetaald:
a. huurtoeslag;
b. bedrijfsuitkeering.

Drs. 100

„Vrijwilligers-Legioen Vlaanderen"

den 7. 1941

GESTELLUNGSBEFEHL

für die „Vrijwilligers-Legioen Vlaanderen"

Auf Grund Ihrer Verpflichtung werden Sie hierdurch einberufen und haben sich

am 2 OCT. 1942 1941 bis 4 Uhr

in Antwerpen, Koningin Elisabethlei 22

unter Vorlage dieses Gestellungsbefehls zu melden.

Es sind mitzubringen:

1. ~~Mundvorrat für 2 Tage.~~
2. Toilettenartikel (Rasierzeug, Zahnbürste, Kamm).
3. Koffer oder Schachtel zur Zurücksendung der Zivilkleidung.
4. Urkunden über abgeleistete Dienstzeit und erreichten Dienstgrad im belg. Heer.

Der Leiter der Erg. Stelle Flandern

~~Hauptsturmführer~~ (Stellenführer)

Als Ausweis zur Erlangung von Familienunterhalt

.....
(Vor- und Familienname)

geboren am ..... in .....

wohnhaft in .....
(Ort, Straße und Hausnummer)

wurde am ..... beim ..... eingestellt.

Dienststempel

.....
(Einstellungstruppenteil)

BERECHTIGUNGSSCHEIN

zur einmaligen kostenfreien Benutzung der Eisenbahn in den bezetzten Gebieten des Westens

für ..... in Buchstaben ..... Personen in der 1. Klasse.
für ..... in Buchstaben ..... Personen in der 2. Klasse.
für ..... in Buchstaben ..... Personen in der 3. Klasse.

von Bahnhof .....
nach Bahnhof .....

Dienstgrad und Name des Reisenden: .....
(bei mehreren des Transportführers)

Zweck und Veranlassung der Reise: **Einberufung zur « Vrijwilligers-Legioen Vlaanderen ».**
Eigenmächtiges Benutzen einer höheren Wagenklasse ist verboten. Dieser Ausweis ist nur den Kontrollorganen der Wehrmacht vorzuzeigen und am Zielbahnhof an diese abzugeben. Sind solche nicht vorhanden, so ist er nach Beendigung der Reise an die Wehrmachtdienststelle abzugeben.

Ausgefertigt am ..... 194...

Ersatzkommando Flandern u. Wallonien
der Waffen-SS

Dienststempel

(Unterschrift)

MELDINGEN VOOR HET EERSTE KONTINGENT VLAAMS LEGIOEN

1.175 Vlamingen meldden zich. 770 werden afgekeurd of trokken zich terug. 405 vrijwilligers vertrokken op 6 augustus 1941 uit Brussel.
Volgende personaliteiten hadden zich gemeld: Prof.Dr. Frans Daels, Edgard Delvo, Reimond Tollenaere, Jef François, Paul Suys, Dr. Soenen, Dr. Vanderlinden, Joris Van Steenland, Bert Meuris.
Slechts drie vertrokken: R. Tollenaere, Jef François en Paul Suys; de anderen bleven thuis.

Debica, zaterdag 23 augustus 1941. Aankomst van R. Tollenaere en Jef François, waar beiden het Legioen vervoegden.

L I E T S C H E M I L I T I E - Z W A R T E B R I G A D E.

STAFKWARTIER
Wetstraat 33
BRUSSEL

Brussel den 4 Augustus 1941.

ONDERRICHTINGEN VOOR DE LEGIOENMANNEN.

1/° Het vertrek van het Legioen is gesteld op Woensdag 6^{den} Oogst rond 7 u.'s avonds.

2/° In den namiddag gaat in de marmerzaal van het Paleis van Schoone Kunsten, Ravensteinstraat (dicht bij de Societé Generale) te Brussel, een afscheidsplechtigheid door waarop de Algemeene Leider van het V.N.V. een korte rede zal houden, en het Legioens-Leeuwenvaandel zal overhandigen.

Elke Legioenman moet op deze plechtigheid aanwezig zijn, en zich ten laatste te 14 u. in het Paleis van Schoone kunsten bevinden. De afloop wordt in groep, voorafgegaan door een Duitsche Muziekkapel, opgemarscheerd naar het Station.

3/° Er worden aan de familieleden van de legioenmannen uitnodigingskaarten gezonden. Deze kaarten geven hun het recht in de marmerzaal van het Paleis van Schoone Kunsten aanwezig te zijn bij de plechtigheid. De familieleden zullen zich vervolgens afzonderlijk naar het Noordstation (Rogierplein) begeven. Op vertoon van dezelfde uitnodigingskaart krijgen ze toegang tot het perron om daar van de Legioenmannen afscheid te nemen.

4/° De Brigademannen komen in uniform (goed verzorgd) naar de plechtigheid. Dit uniform zal van uit Radom teruggezonden worden aan de familie.

Het is verboden in gesloten groep van de statie van aankomst naar de plechtigheid in het Paleis van Schoone Kunsten te vertrekken.

5/° Valiezen en bagage moeten vóór de plechtigheid neergelegd worden in het Noordstation waar een wacht van de Zwarte Brigade ze zal bewaken. Men letta er dus wel op, niet met pakken en valiezen door de straten te gaan.

6/° In de straten van Brussel weze elke uitdaging vermeden, en late men ook elke uitdaging met misprijzen onbeantwoord.

7/° De Legioenmannen zullen bij aankomst in Radom volgenden eed afleggen.:

"ICH SCHWORE BEI GOTT DIESSEN HEILIGEN EID DASS ICH IM KAMPF GEGEN DEN BOLSCHEWISMUS DEM OBERSTEN BEFEHLSHABER DER DEUTSCHEN WEHRMACHT,ADOLF HITLER,UNBEDINGTEN GEHORSAM UND ALS TAPFERER SOLDAT BEREIT SEIN WILL JEDERZEIT FÜR DIESSEN EID MEIN LEBEN EINZUSETSEN "

-- Voordien zal een belofte van getrouwheid aan het Vlaamsche Volk afgelegd worden.

8/° De kameraden TOLLENAERE, FRANCOIS, en SUYS worden als officieren ingezet en zullen samen of beurtelings belast worden met de morele leiding der Legioenmannen.

Kameraad P.SUYS zal op 6 Augustus het vertrekkend contigent vergezellen. Kameraad J.FRANCOIS,die voor het Legioen in Holland nog zaken te regelen heeft,vertrekt 's anderendaags en zal ongeveer op dezelfden tijd als de legioenmannen in Radom zijn. Kameraad R.TOLLENAERE,vertrekt enkele dagen later teneinde samen met Dr.Prof.F.DAELS in Berlijn de zaken van den geneeskundigen dienst te regelen.

De militaire bevelhebber van het Legioen wordt door den algemeenen Leider Staf De Clercq aangeduid.

9/° De manschappen die op de keuring aangewezen werden voor de Waffen S.S.worden voor het Legioen bestemd,en moeten dusgelijks op 6 Augustus vertrekken.

10/° Er wordt door de Zwarte Brigade een voorzorgsdienst ingericht die met den duitschen voorzorgsdienst onderhandelt nopens alle moeilijkheden die nopens vergoedingen,familieaangelegenheden zouden kunnen oprijzen.

De familieleden van de betrokken Legioenmannen kunnen,hetzij zich rechtstreeks in verbinding stellen met dezen voorzorgsdienst,adres:VOORZORGSDIENST VLAAMSCH LEGIOEN,Bert Meuris Wetstraat 33 Brussel,hetzij zich wenden tot hun Arrondissementsleider van het V.N.V. die dan de vragen zal overmaken.

BRIEF VAN TOLLENAERE — VERTREK VLAAMS LEGIOEN

Afschrift (omgezet in moderne spelling)

DIETSE MILITIE — ZWARTE BRIGADE

Stafkwartier
Generaal-Commando

Brussel de 4 augustus 1941
Wetstraat 33

Aan de kameraden van het Legioen,

De Vlaamse waarborgen die de Algemene Leider van het V.N.V. gewenst heeft, werden verleend.
Het Legioen vertrekt op 6 Oogst.
Dit Legioen vormt het eerste georganiseerde Vlaamse Leger dat buiten de grenzen de faam van Vlaanderen mag hooghouden. Dit Legioen weze de trots van ons volk!

Kameraden,

Wij zullen met u zijn om te waken over uwe belangen. Wij zullen bij u zijn waar er gevaar is en zolang er gevaar is.
Het vaandel dat de Leider ons zal overhandigen, zullen wij dragen in eer en trouw.
Het zal ons voorgaan in de strijd tegen de machten, die Europa bedreigen.
Het zal voor ons staan in de harde dagen die komen.
Het zal ons begeleiden wanneer het nieuwe Europa opgebouwd wordt en wij daarin voor het Vlaamse Volk een gelijkgerechtigde plaats moeten veroveren.

Het Vlaams Legion
HOU-ZEE!
Dietsland
HOU-ZEE!

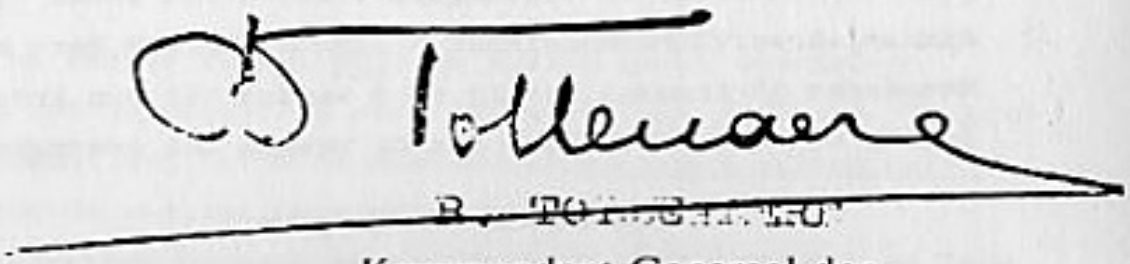

Kommandant-Generaal der
Dietse Militie-Zwarte Brigade

Der Fürsorgeoffizier der Waffen-SS
Flandern und Wallonien

Richtlijnen voor de gezinsleden van SS-vrijwilligers

U kunt steungeld aanvragen bij de
Fürsorgeoffizier der Waffen-SS in Flandern und Wallonien,
Brussel, Place Royale, 10.
Spreekuren iedere dag (uitgezonderd woensdag, zaterdag en zondag) tussen 14 en 17 uur.
Reisonkosten worden terugbetaald.

Om het bedrag van de steun te kunnen vaststellen zijn volgende bewijsstukken noodzakelijk.

a) Voor ongehuwden — steun voor de ouders:
1) Uittreksel uit het bevolkingsregister met opgave van de laatste samenstelling van het volledig gezin.
2) Loonbriefjes van de vrijwilliger voor de laatste drie maanden voorafgaand aan de oproeping.
3) Loonbriefjes van alle werkende gezinsleden in gemeenschappelijk huishouden met de ouders samenwonend.
4) Attest van de bedrijfsleider over het bedrag van de maandelijks gestorte steunbijdragen voor de ouders (postkwitanties voorleggen).
5) Voor zelfstandigen of grondbezitters: inkomens- of grondbelastingsverklaring voor de vrijwilliger of zijn gezinsleden.
6) Wanneer de vrijwilliger student of scholier is, een verklaring van het bestuur der school resp. hogeschool over het genoten onderwijs.

b) Voor gehuwden — gezinssteun:
1) Uittreksel uit het bevolkingsregister met opgave van alle gezinsleden samenwonend in het gemeenschappelijk huishouden met de vrijwilliger.
2) Attest van de huiseigenaar over het bedrag van de huishuur. Bij eigen woning: attest van de burgemeester over de huurwaarde van de woning, eventueel grond- of straatlastenbewijs.
3) Loonbriefjes van de vrijwilliger voor de laatste drie maanden voorafgaand aan de oproeping.
4) Voor zelfstandigen en grondbezitters: attesten over de inkomstenbelasting.

U hebt er alle belang bij de nodige bewijsstukken zo snel mogelijk aan bovengenoemd adres te sturen. Slechts dan is een onmiddellijke afhandeling van uw steunaanvraag gewaarborgd.

Nota's van de vertaler:

1. Fürsorgeoffizier: officier van de sociale dienst, welfare-officier.
2. Lohnsbescheinigung: schriftelijke verklaring (van de werkgever) over het (uitbetaalde) loon; b.v. loonbriefje.
3. Einkommen- oder Grundsteuerbescheid: inkomsten- of grondbelastingsverklaring.
   Bescheid: verklaring, antwoord op informatorische vraag.
   Einkommen: inkomsten, verdiensten.
   Grundsteur: grondbelasting.
   Deze verklaring zal toch wel moeten worden gestaafd met een rechtsgeldig dokument, als b.v. een stortingsbewijs of een aanslagbrief.

Uit ''Volk en Staat''

DE AFREIS VAN HET VLAAMS LEGIOEN

De onvergelijkelijke aankomst in het station

Langs de Vooruitgangstraat wordt het station betreden.
In de hall staan links de Dietse meisjes geschaard, elk met een ruiker bloemen. Naast hen, vendels der Nationaalsocialistische Jeugd met wapperende pennoenen. Te midden, de Duitse overheden. Rechts hebben een paar honderd kameraden en familieleden van de vertrekkenden postgevat, die zich wisten toegang te geven tot het station, terwijl ook hier de rijkswacht de ordedienst waarneemt.
Plots verschijnt de jubelstoet, terwijl de sunlights flitsen, de kamera's opnemen, de speaker druk het gebeuren verhaalt aan de mikrofoon. Wanneer de Leeuwenvlag verschijnt, ontbloten zich aller hoofden en strekken zich alle handen ten Dietsen groet.
Wanneer echter de Legionnairs de hall betreden, dan kent het gejubel geen einde. Onze kameraden worden met bloemen overladen. Ritmisch weerklinkt het aangehouden hou-zee-geroep, ten slotte, afgewisseld door zangen van strijd, heldhaftigheid, roem en glorie. Mannen zingen met een krop in de keel, terwijl vrouwen al zingende schreien van de danige ontroering.

Al de beproefde kameraden op post

Eens dat de Legionnairs hun trein bereikt hebben, kan het kordon rijkswachters niet beletten, dat al de aanwezigen hun kameraden omjubelen.
Al de beproefde strijdkameraden zijn op post.
Het hou-zee-geroep gaat thans ook naar dr. Borms; die met dr. Adelfons Hendrickx van de Herstelkommissie en dr. Spincemaille van Navea, komt afscheid nemen.
We begroeten kameraad Reimond Tollenaere, in uniform van generaal-kommandant der Zwarte Brigade-Dietse Militie. We drukken de hand van prof. dr. Soenen der Gentse Universiteit, dr. Claeys, dr. Michel, die tot de Legionnairs behoren.
Kameraad Jef Deumens, burgemeester van Hasselt, en mevrouw Deumens komen afscheid nemen van hun oudste zoon, hun trots en hun hoop, die de schreden van zijn dapperen vader volgt en mee ten kruistocht oprukt.
Kameraad Viktor Bocqué, burgemeester van Aalst, advokaat Jozef Coene, arrondis-

sementsleider, en mevrouw Coene-Debeuckelaere, Jef De Brabanter, Renaat Van Daele, Staf Van Nuffel, andere kameraden van Aalst komen ''hun'' legioensoldaten begroeten.
Het Gentse is vertegenwoordigd door arrondissementskommissaris, kameraad dr. A. Bockaert-Daels, door dr. Stuyck, e.a., het Waasland door arrondissementsleider Jan Seghers, het Brabantse door gouwleider Piet Finné, E. Brieven, algemeen voorzitter van Vlaamse Kinderzegen, ir. Schoorens der Landbouwkorp., dr. Frans van Waag, Pereboom, e.a. Van Antwerpen herkennen we gouwleider adv. Jan Timmermans en mevrouw Timmermans, advokaat Bouchery der N.S.J., en a., Limburg, waar meer dan vierhonderd legionnairs zich aanboden, is buiten de burgemeester van Hasselt, vertegenwoordigd door het gewezen kamerlid Jef Hermans, gouwkommandant der Z.B. Uit West-Vlaanderen zijn gouwleider meester Leuridan, Joris van Steenland, algemeen kommandant a.i. der Z.B., kommandant Maertens op post.

Een ''symbolische'' trein

De trein mag waarlijk een ''symbolische' trein geheten worden. De ramen zijn met bloemen omsmukt. Op de wanden prijken reusachtige V-letters, met lauweren omkranst, terwijl reusachtig vlamt: ''Vlaanderen's Legioen — Wij strijden tegen Rusland.''
In elke koupee mogen slechts vier man plaats nemen, opdat zij behoorlijk zouden kunnen rusten. Allen zijn reeds bevoorraad. Lekker brood, overvloedig boter, andere eetwaren.

Een express-interview

Terwijl de militairekapel marsen en Vlaamse liederen speelt, nemen we vlug een express-interview af van de bevelhebber van het Vlaams Legioen, majoor Dils van het aktieve leger, die een roos, hem aangeboden door de kerlinnen, in het knoopsgat draagt:
— U is tevreden, majoor?
— Het zou werkelijk moeilijk anders kunnen. Ge ziet die stralende blikken van deze keur van Vlaamse manschappen. Allen staan vrijwillig paraat, allen zijn ten offer bereid, allen zullen de strengste tucht met dienende liefde waarnemen.
— U beschikt over een stel van Vlaamse officieren?
— Acht officieren van het aktieve en van het reserveleger, allen mannen waarop ik honderd procent kan rekenen.

De leider!

Bevelen weerklinken. Een baan wordt vrijgemaakt. De Zwarte Brigade marsjeert op rangen van twee. Het is de Leider, vergezeld van adjudant D'Hondt, die, begroet door de opgetogen Legionnairs, nogmaals komt afscheid nemen van zijn trouwe kameraden. Aan allen drukt hij de hand, voor allen heeft hij een woord van aanmoediging.

Naar Oostland!

Het bevel tot instijgen weerklinkt. De hoofden ontbloten zich opnieuw. De handen worden gestrekt. Ons nationaal lied weerklinkt, gespeeld door de militaire kapel en donderend meegezongen door allen. Uit de treinen, die het station verlaten, wordt uit alle ramen gewuifd. Weldra zet de trein van het Legioen zich in beweging. Eindeloos

gejuich en hou-zee-geroep stijgt op. Er wordt met alle denkbare voorwerpen gewuifd. Moeders snikken doch juichen hun jongens toe. Het is een onvergetelijk ogenblik. Allen blijven juichen tot de trein uit het zicht verdwenen is, op weg naar Oostland, waar onze kameraden de roemrijke traditie hunner vaderen zullen voortzetten, voor onze eeuwenoude beschaving, voor het Germanendom, voor hun Vlaamse, hun Dietse vaderland.
Kameraden, houdt moedig zee!

A.M. en J.G.

Kandidaat officieren leergang te Lauenburg 1941. Men herkent: vooraan: derde links Jef François. Boven: uiterst rechts Paul Suys, derde van links R. Tollenaere.

Staf De Clercq en Edgard Delvo op bezoek op 13 oktober 1941. Te midden van de eerste Vlaamse officieren met onder meer: Jef François, Reimond Tollenaere, Paul Suys, Dr. Michel, Kamiel De Wilde, Joyeux, Swerts, Raskin, Lagast, Vandersmissen, Jan Bouten, Hendrickx, Bohez, Van Eyndhoven.

DE EERSTE VLAAMSE OFFICIEREN 1941

DE EERSTE VLAAMSE OFFICIEREN BIJ HET VLAAMS LEGIOEN

Bij de oprichting slechts 7 aktieve en reserve-officieren:
Majoors Bohez en Dils
Kapitein Dr. Michel
Luitenanten en onderluitenanten Van der Smissen, Servais, De Wilde en Sweerts
K.R.O.L. (kandidaat reserveonderluitnant) Lagast, Lahaut, De Tandt, Bouten, Raskin en Hendrickx
Militieofficieren Tollenaere, Suys, François, Delbaere en Joyeux.
Al deze officieren namen deel aan een zeer verkorte officiersleergang te Lauenburg. Daarna vervoegden er 14 het Vlaams Legioen op 10.11.1941 en kregen er als taak de funktie van reserve pelotonoverste.

DE EERSTE VLAAMSE ONDEROFFICIEREN BIJ HET VLAAMS LEGIOEN

Het Vlaams Legioen werd uitsluitend opgeleid door Duitse officieren, onderofficieren en korporaals.
De eerste bevorderingen van Vlaamse onderofficieren (Unterscharführer) grepen plaats aan het front einde 1941 begin 1942. Bij dezen noemen wij ondermeer: Bert De Prijcker, Georg D'Haese, Bert De Gruyter, Antoon Van Dijck, Jos Van Dijck, Jef Van Domme, Alois Nauts, Jef Vergult.
Nochtans noteerden wij onder de eerste vrijwilligers bij de Nordwest als bij het Vlaams Legioen talrijke Belgische aktieve en reserve-onderofficieren die men na een korte omscholing uitstekend kon gebruiken als onderofficier gezien hun technische en taktische militaire bagage. Te Arys (2. Kp.) tot Sturmmann benoemd: De Prijcker Bert, Victoir Frans, Nauts Alois, De Saedeleer Bert, Mertens Leopold, Verleysen en anderen. Te Kopsy, wegens dapperheid voor de vijand tot Unterscharführer: De Prijcker Bert en Nauts Alois.

DE EERSTE NEDERLANDSE OFFICIEREN BIJ HET NEDERLANDS LEGIOEN

Zoals bij de Vlamingen volgden de aktieve en reserve-officieren van het

voormalig Nederlands Leger, die zich vrijwillig gemeld hadden voor het Legioen een verkorte leergang of omscholing.
Deze leergang greep eveneens in de Unterführerschule te Lauenburg plaats en wel van 8 tot 23 augustus 1941.
Zoals bij de Vlamingen, die aldaar eenzelfde leergang volgden wist men niet wat voor uniform men hen moest geven, zo kregen zij een ''Feldgrau''-uniform met als enig kenteken een hakenkruisarmband.

Ostuf. G.S. schrijft ons hierover:

> ''De ontvangst in Lauenburg was én bij de bevolking én bij de staf van de school voortreffelijk en vele vele malen beter dan later in Tölz. Wij hoefden in het plaatsje maar ergens in een ''Stube'' te gaan zitten of wij werden getrakteerd op de heerlijkste ''Küchen''. Op de school zelf werden wij behandeld met alle ''égards'', vermoedelijk omdat men nog onder de indruk was van het eerste contingent buitenlanders dat daar ooit arriveerde.
> Het enige incidentje deed zich voor in de kantine, waar op een avond bridge gespeeld werd tegen de Denen. De volgende morgen deelde onze kommandant (Hillig) ons ontzet mede dat de hele dranktoewijzing voor de off.-kantine bestemd voor de maand augustus, was opgedronken. Met Denen en Hollanders had men dat kunnen weten.
> Van Laurenburg/Pommeren gingen de Nederlanders naar Debica (Polen), waar het Legioen werd opgesteld.
> Daar aangekomen vernam ik, dat mijn vader (luitenant-kolonel en aangewezen als kommandant van het Legioen Nederland) ruzie had gekregen met Oberführer Reich van de Standarte Nordwest, die de Nederlanders naar zijn eenheid had geronseld en van een Legioen niets wilde weten. Daarop is mijn vader met een aantal andere officieren, die dit niet namen, teruggekeerd. Ik ben, dit vernemende, eveneens teruggekeerd maar een jaar later, toen de situatie al zoveel ernstiger werd, opnieuw gegaan.''
>
> S

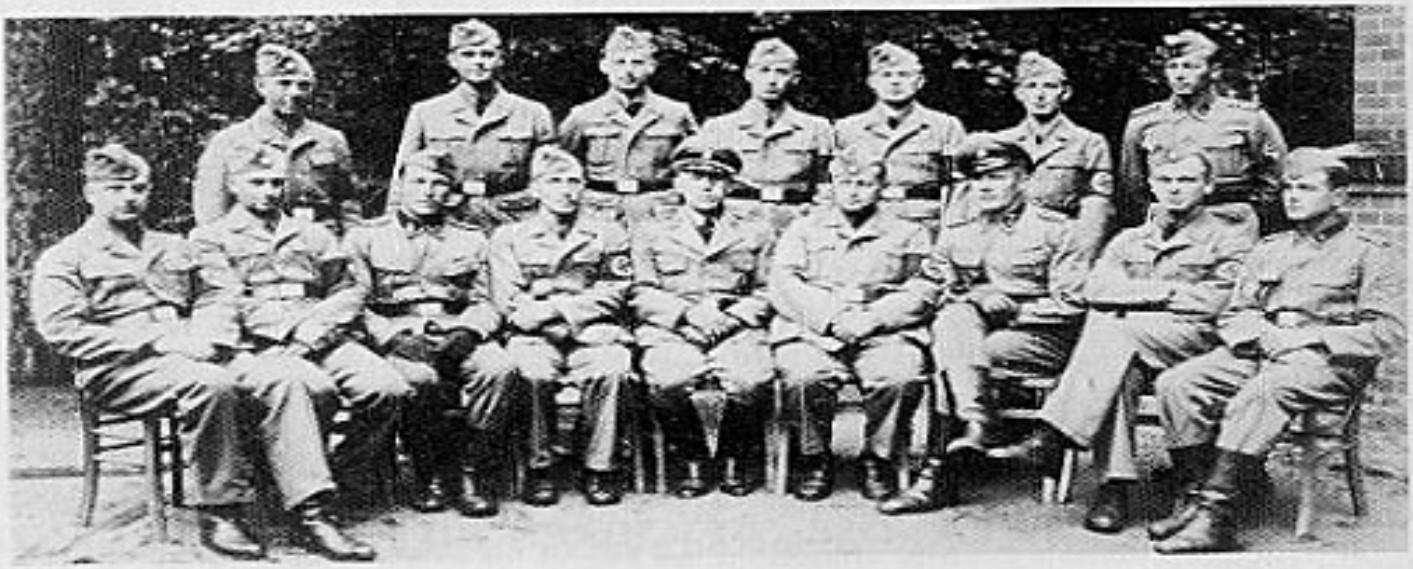

Nederlandse officieren te Lauenburg van 8 tot 23 augustus 1941.
V.l.n.r.: Staand: M. - S. - S. - W. - S. - K. - D.
Zittend: v.M. - V.G. - F. - U. - Ustuf. Hillig - J. - Weitemeyer - K. - ?.

Hierna volgen enkele brieven geschreven door Reimond Tollenaere en Jef François gericht aan Staf De Clercq, leider van het V.N.V.
Wij waren zo vrij deze brieven in de huidige schrijfwijze te brengen.

Afschrift

Ontvangen 1 sept. 1941
(gebracht door F. Mahieu)

DIETSE MILITIE
ZWARTE BRIGADE

R. Tollenaere
Commandant-Generaal

Debica, de 23 oogst 1941

Mijn Leider,

Wij zijn vandaag te Debica aangekomen, nadat wij reeds vanaf dinsdag in Berlijn waren. Wij zijn in Berlijn van de ene Stelle naar de andere gezonden geweest, wat ons reeds het vermoeden bevestigde dat er iets niet in orde was met het Legioen.

1. De Standartenführer Reich heeft de manschappen toegesproken en gezegd: "Wie wil er vechten tegen Rusland?",
Allen riepen ja. Daarop is er een verdeling van de manschappen gebeurd. 200 werden naar de Standarte Nord-West gezonden omdat de Standartenführer zegde: "Wie wil vechten tegen Rusland ga over naar de Nord-West." Dus in strijd met het kontrakt.
2. Over het Legioen lieten de SS-onderofficieren zich als volgt uit: "Gij zijt de zwakkelingen, de lafaards, de ouderlingen."
3. In iedere slaapkamer is een kameroverste van de Vlaamse SS. Die Vlaamse SS luistert alles af en signaleert het. Dit wordt alles georganiseerd door de Vl. SS-man Van Immerseel, die een apart kamertje heeft en dienst doet. Deze taak van de Vl. SS heb ik alleen op verklaringen kunnen opmaken, niet vaststellen.
4. De kommandotaal is voledig en uitsluitend Duits en wordt dikwijls door Vlamingen gegeven die bij de Waffen-SS gediend hebben en geen Vlaams willen spreken.
Er zijn krachten genoeg voorhanden om het in het Vlaams te doen.
5. De Vl. officieren die hier waren zijn allen naar Lauenburg vertrokken ook de dokters. Niemand van de leiders is dus nog hier buiten Suys, die zich prachtig voor de naleving van het kontrakt ingezet heeft maar die men links heeft laten liggen en beledigd.
6. François en ikzelf zijn nog hier. Er is ons echter door Gen. Berger gezegd geworden dat wij voor 4 weken naar Lauenburg zouden moeten gaan.
7. De Duitse dokters, de Vlaamse zijn weg, behandelen de Vl. jongens van het Legioen slecht, in deze zin dat er mede... enz...
8. V.N.V. en zijn leider worden op aandringen van Vl. SS-mannen bespot.
9. Godsdienstplichten kunnen niet uitgevoerd worden.
10. V. en St. komt hier niet. Alleen de Vlaamse SS-Man.
Alles komt er dus op neer: het kontrakt wordt niet uitgevoerd.
In haast, teneinde verslag uit te brengen ingevolge de opdracht die gij mij gegeven hebt.

Houzee
get. R. Tollenaere
J. François

Wij spreken morgen met Standartenführer Reich. We zullen aandringen op uitvoering van het

kontrakt. Zoniet marsbevel vragen naar Brussel om de zaak uiteen te zetten en een regeling te brengen. We vragen u echter deze zaak te Brussel te willen aanpakken.

RT JF.

2e mededeling Maandag 25ste.18.30

Waarde Kameraad,

In haast. Ik geef dit schrijven mee met kd. Muylander.
Deze brief is dus te beschouwen als 2de mededeling (de eerste is de brief, die ge door Lemaieur ontvangt).
De zaak werd vandaag als volgt opgelost.
1. 180 man van het Legioen hebben zich vrijwillig gemeld voor de Standarte ''Nordwest''.
2. De rest, ± 210 (zieken afgetrokken), blijven in een zogenaamd Marschbataljon, dat zal dienen als vervanging en depot voor de eigenlijke Standarte ''Nordwest''.
3. Standarte ''Nordwest'' + Marsch-Bataljon vormen het eerste bataljon onder de benaming ''Vlaams Legioen''. Het kenteken op de mouw is de leeuw. Op de spiegel komt de SS-rune. Ik heb dit laatste met de SS-rune toegegeven omdat:
a) alle mannen (op een paar uitzonderingen na, o.m. Balcaen uit Nieuwpoort, ermee akkoord waren.
b) er geen onderscheid zou bestaan hebben tussen Standarte en Marsch-Bataljon.
4. Standarte ''Nordwest'' zou einde oktober ingezet worden. Het Marsch-Bataljon komt nadien.
5. Een kommandeur voor het Marsch-Bataljon is er tot nog toe niet. De naam Bohez, intussen tot majoor bevorderd, wordt genoemd. In afwachting dat iemand komt, beveelt nu Joyeux, Vl. SS.
6. Veel is er hier bedorven geworden door de officieren, die met het Legioen meegekomen zijn. We hebben daarom Dils en Servais, alsook De Tandt laten likwideren. Ze hebben hier voor de mannen niets gedaan en de twee eersten zijn franskiljons (Dils hing Frans visitekaartje aan zijn deur en liet zich vanaf de eerste dag reeds met het uniform van majoor door Van Immerseel (Vl.-SS) schilderen. Dils heeft zelfs de mannen tegen ons opgehitst hun zeggende dat wij nooit gingen afkomen.
Waarom hebben wij deze oplossing als de beste aangezien?
1. De circa 400 man van het ganse Legioen waren als zelfstandige eenheid militair niet te gebruiken: geen bataljon, geen regiment, dus geen gevechtseenheid. Nu bleef de volgende keus: ofwel elkeen aanzetten naar ''Nordwest'' te gaan en de anderen te laten naar huis gaan en aldus het Legioen likwideren met de schadelijke politieke gevolgen die er aan vastzitten ofwel aansluiten bij een bepaalde eenheid vermits het toch reeds op voorhand vaststond dat alles afhing van de Waffen-SS. Die eenheid is dan ''Nordwest''. Ik heb het laatste gekozen, daarmee wordt toch in principe het kontrakt nageleefd.
2. Een grote, wellicht de grootste fout is ook gemaakt geworden door Leib. Van het kontrakt dat Leib met ons afgesloten heeft wist men hier tot aan de komst van de Vlaamse officieren niets.
Dit kontrakt is militair gezien onzin.
De Standartenführer Reich die een flinke man is, was woedend dat Leib hem niet geroepen had om samen met ons in Vlaanderen de zaak te bespreken. Het is duidelijk dat Leib alle mogelijke beloften gedaan heeft ten einde ''zijn'' Legioen er door te halen. Hoofdzaak was bij Leib zijn getal hebben. Alles was daarvoor goed. De Standartenführer sprak van Leib in het concentratiekamp te doen steken.

Nu vertrekken Suys, François en ik morgen naar Berlijn om daar nog enige zaken te regelen o.m. ook de zaak van de aalmoezenier. Vandaar zouden wij dan naar Lauenburg gaan om de officierenopleiding te hebben. Ge zoudt echter zeker bij de Militär-Verwaltung moeten rapporteren over de toestand. Ook aandringen op de komst van de aalmoezenier want vele van onze mannen vragen daarom. Ook de kwestie van de kommandeur zullen wij te Berlijn bespreken. Eventueel komen wij als het nodig is nog naar Brussel. Ziedaar dus een tweede verslag.
Ik heb vandaag samen met de Standartenführer op het oefenplein tot de mannen gesproken en hun de zaak uiteengezet. Nu we nadien met de mannen gesproken hebben van man tot man zijn 99 % akkoord en vinden het de beste oplossing. Degenen, die niet akkoord zijn, hebben wij laten naar huis gaan. Tot nader bericht beste groeten aan de kameraden.

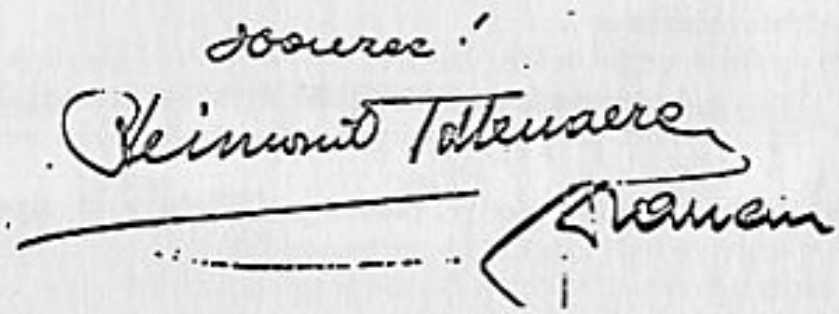

PS. De tegenwerking van mannen, die uit de algemene SS-Vlaanderen komen, is hier schandalig. Zij pesten onze mannen het meest en gedragen zich als knechten. We hebben reeds gehoord dat zij gaan oppositie maken omdat zij een leeuwenschild op de mouw moeten dragen. RT.

De boven aangebrachte handtekeningen komen uit de originele brief, in ons bezit.

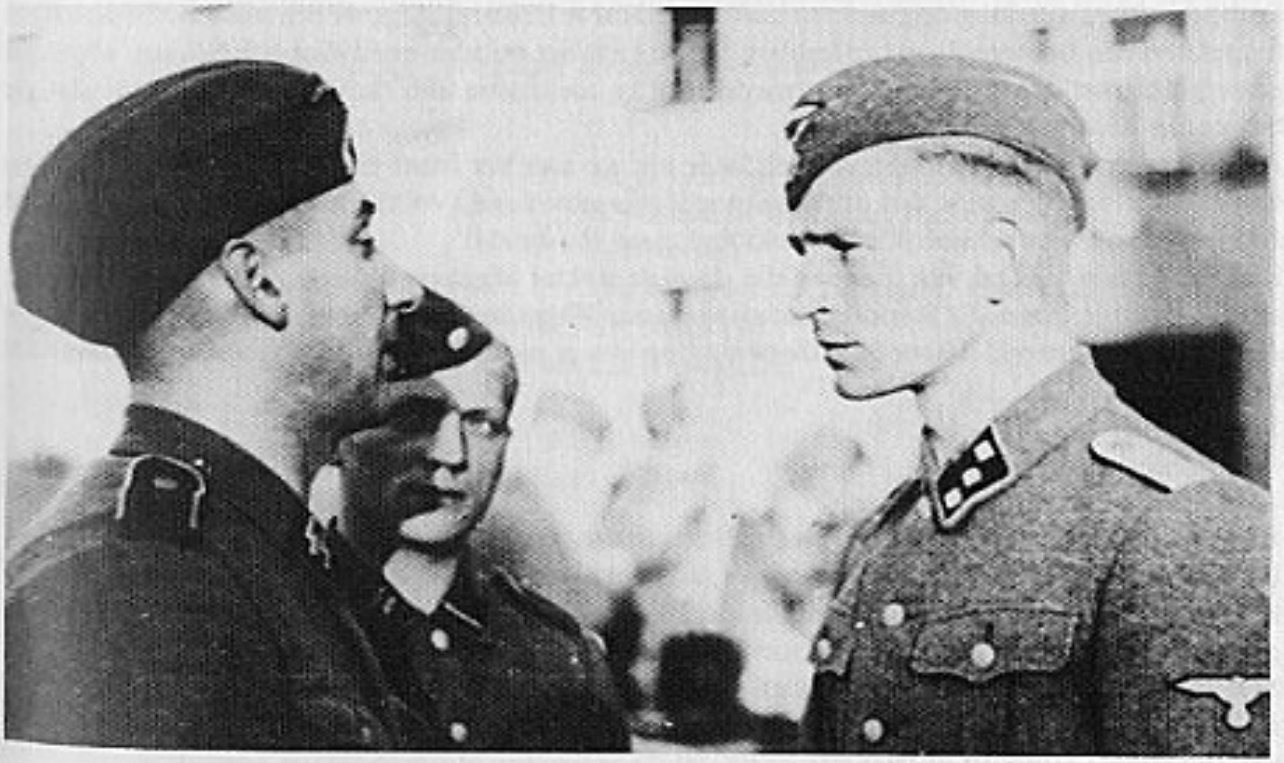

Arys, september 1941. V.l.n.r. Frans van Immerseel, Strm. Vergult, Ustuf. Kamiel de Wilde.

DIETSE MILITIE
ZWARTE BRIGADE

R. Tollenaere
Commandant-Generaal

Lauenburg, 13 sept. 1941

Mijn Leider,

Denkelijk zult u de brief die kam. François acht dagen geleden geschreven heeft, reeds in uw bezit hebben. Zoals u uit dit schrijven zult hebben kunnen opmaken gaat het ons zeer goed, maar zijn wij onwetend nopens de toestand van het Legioen in Arys. Wij vertrekken daarheen waarschijnlijk de 20ste september a.s.
Wij zullen hier het nodige doen om de idee van het Legioen door te zetten in de mate waarin de naleving van het kontrakt dat tussen U en Hstuf. Leib afgesloten werd, militair gesproken mogelijk is. Het Legioen moet m.i. ginder blijven maar dan ook een werkelijk Legioen worden.
Op last van Hstuf. Leib hebben wij hier het bezoek gehad van Ustuf. Bauerschein (Oost-Pruisen) die ons kwam halen om bezoek te brengen aan onze mannen in Arys (Oost-Pruisen). Na ruggespraak met het kommando Ambt Berlijn werd dit bezoek echter geweigerd omdat men daar oordeelde dat de kursus, die wij hier krijgen, volledig moet gevolgd worden. Ik moet eerlijk zeggen dat ik dit standpunt deel. Er is om een peloton aan te voeren zeer veel te leren. Onze taak is nu wel een andere, maar het zou toch niet opgaan dat wij helemaal niets van de nieuwe wapenen zouden afweten.
Ik vernam uit de brief van Leib, dat U Badenweiler bezocht hebt en terug fris en monter zijt.
François is in de eerste, ik in de tweede en Suys in de derde Kompagnie.
François vroeg vandaag nog om een taak in de Staf te hebben. Afgewezen maar het wordt hem toegelaten een lichtere dienst te hebben. Suys gaat het minder goed dan ons beiden. Hij staat principieel niet zover en legt een merkwaardig idealisme aan de dag. Ik stel voor dat de beweging hem zou terugroepen.
Aalmoezenier: geweigerd. Misschien later als we aan het front zijn, zei Lippert. Nochtans wordt door vele jongens om deze aalmoezenier gevraagd, vooral indien wij naar het front zouden gaan (waarschijnlijk einde oktober naar Rusland).
Zieken: er zijn hier tal van mannen die door de dokter afgekeurd werden. Ze lopen hier nog steeds in burger rond. Er is sprake dat zij niet naar Vlaanderen zouden terugkeren maar naar de Arbeidsdienst gezonden worden. De beweging zou er moeten voor zorgen dat die jongens naar huis gaan.
Samengevat dus 3 punten:
— 1. Suys naar huis
— 2. Aalmoezenier naar hier.
— 3. Zieken naar huis.
Er zou ook later kunnen aangedrongen worden opdat de Vlaamse officieren een officieel kommando zouden krijgen. Vlaamse dokters hebben we hier niet. Kan niet één of twee gezonden worden?
Mij gaat het zeer goed. De dienst is zeer hard maar heerlijk. Ik wens in elk geval zolang bij de mannen te blijven als er enig gevaar is. Indien wij ingezet worden, wens ik er bij te zijn. Indien mij iets moest overkomen reken ik er op dat de beweging al het mogelijk voor mijn vrouw en kinderen doet.
Mijn Leider, ik hoop dat het U zeer goed gaat alsook aan alle kameraden uit de beweging. Ik verlang dringend naar wat nieuws (Quid/Vl.SS). Groet van mij alle kameraden en vrienden.

Ook Kd. François en Suys groeten u.

In dietse trouw
Heil Hitler
Houzee
Reim. Tollenaere

Ps. De vrouw van Suys had nog niets van de Zwarte Brigade getrokken op 16 september. Mijn Feldpostnummer is 44853 C.

Arys, september 1941. 2.Kp. — 1.Zug terug van velddienst.

Mijn brief wordt meegebracht door
SS-Schütze Laureys, Statiestraat 241
Antwerpen
Hij blijft tot de 12. thuis, komt dan terug

DIETSE MILITIE
ZWARTE BRIGADE

Generaal-Commando

Arys de 30. sept. 1941

Mijn Leider,

In der haast enkele woorden.
Totnogtoe ontving ik geen enkel schrijven, noch van de beweging, noch van mijn vrouw, noch van iemand van de kameraden. Nochtans schreef ik reeds aan u, aan Delvo, Van Steenland, enz... en vijf maal aan mijn vrouw. Ik denk dat de brieven op de censuur verloren gaan.
De toestand van het VI. Legioen is als volgt: het marschbataljon is weggevallen. Alle Vlamingen uit Nord-West en vroeger bataljon "Marsch-Bataljon" zijn terug samengebracht in het eerste bataljon (5 kompanies), dat Bataljon Flandern noemt en dat uit de Nord-West losgemaakt wordt.
Insignes: Wolfsangel en leeuwenteken op de mouw nog niet doorgevoerd.
De officieren zijn over de kompanies verdeeld: de kommandeur van het Legioen is Obersturmbanführer Lippert, Duitser, Bohez en Dils zijn hem toegevoegd, hebben ook weinig te

vertellen, maar kunnen iets leren. Van verbindingsofficieren komt niets in huis. Ik zie ook niet goed in wat hun taak zou kunnen zijn.
Graag zou ik eens iets vanuit Vlaanderen vernemen. Hoe staat het met de beweging en met de bespreking met de Vlaamse SS. Het is dringend gewenst dat er met de Vl.SS een eenheid komt anders wordt de kloof nog groter. Is het waar dat de Nat. Socialist niet meer verschijnt?
Mijn Leider, we zullen hier het mogelijke doen om onze opdracht zo trouw als het maar zijn kan uit te voeren. Dat men in Vlaanderen op ons niet denke. We zijn goed. Maar het zou zeer aan te bevelen zijn dat van de beweging uit bij de Militär-Verwaltung aangedrongen wordt opdat alles in orde komt. Alles is nu nog te redden, en een onverijlde maatregel zou de hele beweging grondig kunnen schaden.
Ik was in Berlijn ook bij Gruppenführer Berger die voor u niets dan lof en bewondering overhad en beloofde u in Badenweiler te komen opzoeken.
Ik meen dat langs die kant dus alles in goede verstandhouding kan geregeld worden.
Mijn Leider, ik wens u verder het beste en groet u van harte.

Houzee
get. R. Tollenaere

P.S. Groeten aan de kameraden van de Wetstraat, Delvo, Vandenberg, Meuris en al de mannen van de raad van Leiding.

Arys, oktober 1941. Eedaflegging van het Vlaams Legioen met vlag van het Vlaams Legioen, rechts van de vlag Siewert en vooraan Ostubaf. M. Lippert.

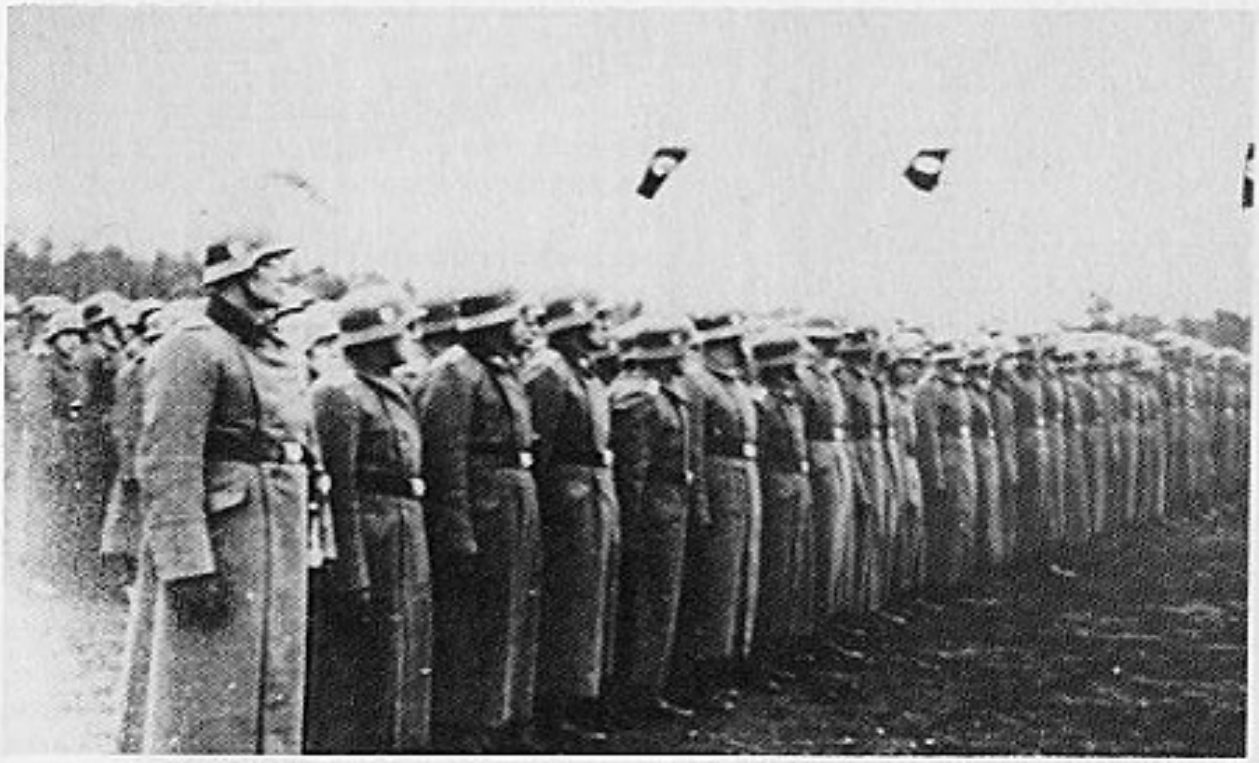

Arys, oktober 1941. Eedaflegging van het Vlaams Legioen.

Arys de 5.11.1941

De Heer G. De Clercq
Alg. Leider V.N.V.
Hoofdkwartier V.N.V.
Wetstr. 33, Brussel

Waarde Leider,

Hiermede wil ik u in naam van mijn kameraden nogmaals van harte bedanken voor hetgeen gij voor de mannen van het Legioen gedaan hebt. De wagon met de waren is enkele dagen geleden aangekomen en de "Liebesgaben" zijn meest alle reeds verdeeld. De kameraden zijn zeer tevreden.
Binnen korte dagen zullen wij van hier weg gaan naar Rusland. Waarschijnlijk naar de Krim. Een heerlijk avontuur lonkt!
Mijn Leider, ik zal ginder aan het Oostfront het menselijk mogelijk doen opdat de eer van ons volk, die door het Legioen gedragen wordt, zou hooggehouden blijven. Ik wens u in Vlaanderen de sterke arm en het klaar inzicht om, zoals gij dit steeds in het verleden gedaan hebt, het lot van ons duurbaar volk te bepalen.

Heil Hitler
Leve Vlaanderen
Leve het Legioen
Houzee!
uw R. Tollenaere

P.S. Wil mijn groeten overmaken aan mevr. De Clercq en ook aan al de kameraden uit de Leiding en uit het Hoofdkwartier.

Arys – Truppenübungsplatz

4 december 1941

Mijn Leider,

In der haast enkele regels, die ik met Ustuf. Suys meegeven kan.
Ik ben sinds gisteren terug van de inzet. Ik ga vandaag nog even voor een paar dagen naar het front terug en zal dan het Legioen vervoegen, dat zijn winterkwartier betrekt in de omgeving van Mitau.
Wat staat ons nu te doen? François zou nu ook spoedig naar Vlaanderen moeten teruggeroepen worden. Het heeft geen zin dat wij onze tijd in het Winterkwartier te Mitau (Litauen of Letland) doorbrengen met kazernewerk.
Met dezelfde koerier schreef ik ook aan Kammerhofer, hem vragende wat nu te doen is. Als ik mijn wens mag uitspreken, zou het de volgende zijn:
1. Na het betrekken van het Legioen in zijn Winterkwartier te Mitau even naar Vlaanderen teneinde mogelijks met Kerstdag en Nieuwjaar thuis te zijn.
2. Daarna of voordien een kort verblijf van een 14 dagen in een SS-Lager teneinde de grondslagen en de opbouw SS, SA en de Partij nader te leren kennen.
3. Gebeurlijk nog een kort verblijf bij de Division "Wiking" (Waffen-SS-Westland) om daar het leven van onze jongens mee te maken.
Ik schreef over dit alles aan Kammerhofer. Wellicht wilt gij zo vriendelijk zijn dit met hem te bespreken?
Ik zou ook graag nu ik toch in het Oosten ben een bezoek brengen aan de N.S.K.K. (Minsk, Smolensk) zoals het ook Van Steenland gedaan heeft. Dit zou te Brussel moeten geregeld worden. Zoudt gij dat a.u.b. willen doen?
Ziedaar "mijn wensen". Gij zult oordelen wat mij te doen staat. Het zal u bekend zijn dat François en ik voor 3 maanden in de Waffen-SS overgenomen waren. Die tijd is sinds 1 december verstreken. Er moet dus een nieuwe regeling komen.
Mijn Leider, ik laat de beslissing in uw handen. Ik ben soldaat.
Met mijn beste groeten voor mevrouw Declercq, uw familie en de kameraden in de beweging.

Houzee! Heil Hitler!
Reim. Tollenaere

Ustuf. R. Tollenaere
Feldp. 44853 C

Kandau 24.12.1941

De Heer Staf De Clercq
Ukkel

Mijn Leider,

Mijn wensen voor 1942: voor u dezelfde onwankelbare kampvaardigheid, kracht en gezondheid om het lot van ons volk in deze harde tijden te leiden en tot de uiteindelijke zege te voeren, aan de uwen en uw familie geluk en voorspoed.
Aan ons zelf wensen we: standvastigheid en onbreekbare trouw om achter u te staan als soldaten.
Zoals u wellicht weet zijn we thans in Kandowa op winterkwartier. Ik wacht op uw instructies. Ik ben ook bereid te blijven indien u het nodig oordeelt. Ik ben echter van mening dat zeer veel in Vlaanderen nog voor het Legioen dient gedaan te worden. Over dat alles moeten wij mondeling kunnen verhandelen.
Hopelijk tot binnenkort. Hartelijke groeten aan de kameraden uit de Leiding.

Heil Hitler!
Houzee!
R. Tollenaere

Kandau de 2.1.1942

Mijn Leider,

Tot mijn verwondering schijnen totnogtoe noch voor mij, noch voor François onderrichtingen gekomen te zijn. Zoals reeds gezegd ben ik bereid indien het moet te blijven. Ook dringt hier mijn overheid zeer sterk aan opdat ik zou blijven. De vraag is echter wat het nuttigste is ofwel in Vlaanderen zijn of hier de wintertijd in de rust doorbrengen? Gij kunt beslissen.
Er is echter sinds vandaag een ander bericht gekomen. Een deel van het Legioen, twee kompanies, zouden samen met het SS-Begleitbataljon terug ingezet worden. Het bevel is gekomen dat wij ons moeten gereed houden. Op instructie van de Kommandeur Lippert ben ik de enige Vlaamse officier die mag meegaan. Ik schat deze instructie omdat zij mij daardoor in de gelegenheid willen stellen mij te doen gelden. Anderzijds zou ik niet willen naar huis gaan op een ogenblik dat onze jongens of een deel ervan aan het front staat.
Er is echter iets wat hierbij moet overwogen worden. Het is het volgende: het Legioen wordt op die wijze uit mekaar getrokken! Een paar kompanies (de 2de, mijn kompagnie en de 4de) worden ingezet, de andere niet. Dat stemt minder goed overeen met de geest van het Legioen. Dit ter uwer onderrichtingen. Wanneer mijn brief u bereikt kan ik reeds terug aan het front staan. Ik zal er staan in het bewustzijn dat ik voor Vlaanderen mijn plicht doe.
Ik wil u nog wijzen op de enkele punten die m.i. zouden moeten veranderen.
1. Geneeskundige dienst: er is één Vlaamse dokter gebleven, dr. Michel. Ik ken hem reeds verschillende maanden. Het is een prachtkerel, gedienstig als niet één. Totnogtoe is zijn benoeming niet in orde. Hij was in het Belgisch leger kapitein, zou dus hier Hauptsturmführer moeten zijn. In feite slechts Obersturmführer maar met de wedde van een soldaat. Hij is geen bataljonsarts. Een Duitse Untersturmführer is zijn chef. Dus geen goede verhouding.
2. Dringend moeten Vlaamse onderofficieren gevormd worden die in de plaats van de Duitsers treden. Er was een leergang van onderofficieren voorzien voor februari. Indien we terug zouden ingezet worden zal er natuurlijk niet veel van in huis komen.
3. De aalmoezenier is hier nog steeds niet aangekomen.
4. De verschillende kompanien moeten Vl. Officieren in de plaats van de Duitsers treden. (François zal u meer daarover zeggen) Er zijn nu 2 Vlaamse Zugführers, Lagast en ikzelf. In één kompagnie zijn de verhoudingen normaal en goed: mijn kompagnie. Al de rest kan beter zijn. Ik meen dat ook de kommandeur met dit alles akkoord gaat, maar de doorvoering blijft uit.
De beweging zou een gedenkboek over het Legioen moeten uitgeven. Ook de Hollanders hebben dit gedaan. Ook de Walen.
Ziedaar mijn Leider enkele aanwijzingen. Het zou mij genoegen doen eens enig bericht van u te ontvangen.

In der haast
Met hartelijke groeten voor al de kameraden
Heil Hitler! Houzee!
R. Tollenaere

Ik ben zeer tevreden!

De Leider heeft de soldaten van het Vrijwilligers Legioen Vlaanderen aan het Oostfront bezocht. Hij is daar heen gegaan om al diegenen te zien, die wij de besten van onze Vlaamsche jeugd noemen: honderden mannen van de daad, die zonder aarzelen zijn gekomen, toen de eerste oproep aan het jonge Vlaanderen verscheen om mede te strijden voor Germanie en de opbouw van het nieuwe Europa. Even geestdriftig en strijdlustig als zij voor enkele weken bij hun vertrek uit Brussel waren, zijn onze Vlaamsche Vrijwilligers thans ook na de zware oefeningen, die weldra afgeloopen zijn. Van de beteekenis van hun daad doordrongen, zich bewust van de waarde van hun offer, heeft de Leider hun ver van Vlaanderen teruggezien, juist zooals hij hen in Vlaanderen zelf steeds gekend heeft: flinke kerels, prachtkerels met stalen spieren, met een ijzeren wil en een hart, dat verlangt naar den bevrijdenden strijd. Tot dezen strijd zijn onze vrijwilligers gevormd door de beste Duitsche Officieren en de knapste S.S.-Führers. De dienst is streng en hard uit het oogpunt der juiste vorming en in het belang der manschappen zelf; de meerderen zijn hun „leider" in den waren zin van het woord, één met hun soldaten, voor wie zij zich verantwoordelijk gevoelen en steeds goede kameraden. Dat is de geest in de Waffen S.S., de geest van het Nationaal Socialistische leger, waar kameraadschap en strenge discipline geen tegenstellingen zijn, maar zich aanvullen en volkomen. Deze geest heeft het mogelijk gemaakt van onze lieden de allergrootste inspanning te verlangen, zonder dat hun iets te veel werd, en enkel en alleen deze inspanningen hebben het mogelijk gemaakt in zoo korten tijd uit onze vrijwilligers geoefende strijders te vormen, die naast den Duitschen soldaat hun man zullen staan. Onze Vlaamsche lieden hebben een harde school doorgemaakt en met recht mogen zij trotsch zijn op zich zelf, nadat zij de proef zoo schitterend hebben doorstaan. De Leider heeft ginds niet alleen de soldaten van Vlaanderen ontmoet, maar hij was ook te zamen met de Vlaamsche officieren; met vroegere officieren van het Belgische leger, die thans met het oog op hun taak in het Vrijwilligers Legioen een bijzondere vorming hebben ontvangen. Hij was ook te zamen met anderen, die hun taak als chef bij de militie met lijf en ziel vervuld hebben en thans tot S.S.-Officieren worden geschoold. Vlaamsche officieren en Vlaamsche soldaten van het Vrijwilligers Legioen hebben reeds binnen enkele weken bewezen, dat zij het in hun gestelde vertrouwen volkomen verdienen. Aan de zijde van het ver-

wanle Duitsche volk hebben zij zich als een gedisciplineerde, onverschrokken en energiek soldaat ontpopt, een soldaat, die met plezier zijn plicht vervult, zijn gehrele plicht, een soldaat, op wien Vlaanderen vertrouwen kan. Want deze zekerheid werd door een bezoek bij de Vlaamsche Vrijwilligers vergroot, de zekerheid, dat ons vertrouwen in Vlaanderen's schoone toekomst niet beschaamd zal worden. Omdat Vlamingen hun plicht doen, zal Vlaanderen het doel bereiken, het gehreele bewuste Vlaanderen dat strijdt, het gehreele strijdende Vlaanderen, dat tot één eenheid zal opgroeien. Hier in het Vrijwilligers Legioen Vlaanderen is het reeds zoo ver, dat zich alle Vlamingen hebben gevonden en dat alle kleine verten, die vroeger een scheiding veroorzaakten, plaats hebben gemaakt voor een hartstochtelijk verlangen naar het groote gemeenschappelijke doel, dat alle socialisten van de daad tot strijd en offer heeft gebracht. Aan het oostfront zijn onze kameraden van het Vrijwilligers Legioen de Vlaamsche dragers van het Nationaal Socialisme en bij hun terugkeer zullen zij ook hier aan het thuisfront de hardnekkigste strijders voor het Nationaal Socialisme zijn. Omdat uit hun gehreele houding, uit hun gehreele wezen de eigenschappen uitstralen, die den idealen strijder, den strijdenden Nationaal Socialist kenmerken daarom gaat van een bezoek bij onze Vlaamsche Vrijwilligers een bemoedigende en verheffende invloed uit. Daarom is het bezoek aan het Vrijwilligers Legioen voor den Leider een schoone en blijde dag geweest. Aan den anderen kant heeft het onze menschen aan het Oostfront gesterkt, door den Leider toegesproken te worden. Men kan sterk en wilskrachtig zijn, toch kent het hart soms zwakke oogenblikken wanneer de mensch ver weg is van alles, waaraan zijn gevoels- en gedachtenleven hangt. Het Vlaamsche gemoed kan niet zonder Vlaanderen zijn, zonder dat het verlangt naar een bekend gezicht, naar een vertrouwde klank uit het Vaderland en het is zoo snel verontrust over het leven van hen, die het uit plichtbesef thuis heeft gelaten. Geen gebeurtenis kan onze lieden aan het Oostfront meer bemoedigen dan een bezoek van den Leider, dan het woord van den Leider en de geruststelling, die hij hun over het lot van hun verwanten in Vlaanderen geeft: „Hebt geen zorg!" Hebt geen zorg over Vlaanderen, want wij strijden verder tot Uw terugkeer het U mogelijk maakt Uw oude plaats in de rijen der medestrijders weer in te nemen. Weest onbezorgd over Uw familie, Uw vrienden, Uw bekenden — een gehreele beweging waakt over hen! En ofschoon de tijd voor allen zeer hard is, het is ook een mooie en groote tijd voor allen die hun taak beseffen en hun plicht vervullen. Zoo hebben de kameraden van het Vrijwilligers Legioen dit bezoek uit Vlaanderen ondervonden. Er is geen aangrijpender huldiging denkbaar dan de honderden stralende gezichten, dan die trouwe oogen, die den Leider dankbaar aanzien. En dan, op den kameraadschapsavond ter gelegenheid van dit bezoek, toen de Vlaamsche mannen bijeen zaten en hun mooie Vlaamsche liederen zongen, toen de Leider tot hen sprak, hun Vlaamsche gemoed werd aangedaan, omdat zijn woorden natuurlijk uit zijn eigen Vlaamsche gemoed kwamen, toen onze Kameraad Tollenaere uitdrukking had gegeven aan dit bereid zijn en deze strijdlust van het jonge Vlaanderen, toen dacht niemand er meer aan, dat vele honderden kilometers hen van huis en haard scheidden: wij waren niet langer aan het Oostfront, wij waren in Vlaanderen, Vlaamsche mannen bijeen op een kameraadschapsavond, vervuld van het vurige bloed onzer jonge harten, hakend naar schoonheid en heldenmoed. Na deze bijzondere onvergetelijke kameraadschapsavond, waarop de gevoelens, die in ieder leven tot uitdrukking werden gebracht en die men ook gaarne eenmaal uitspreken hoort, zijn wij na een krachtig „Tot weerziens" uit elkaar gegaan, met onwrikbaar vertrouwen — rotsvast geloof, met nieuwen moed en versterkten wil. *E. Delvo.*

Uit "Vlamingen op", januari 1942

5e comp. Legioen Vlaanderen. Arys. 13/10/41

auto geleiders.

Waarde Leider

Daar wij allen deken avond niet kunnen aanwezig zijn, om onze leider persoonlijk onze groeten en onze blijvende trouw aan te bieden, nemen wij deze weg te baat, om den leider, onze blijvende trouw aan onze beweging en ideaal te verzekeren.

Het V.N.V. en zijn leider Hou Zee

groep. leider. Z.B. Gilen Alfons
Lid Z.B. Blonde Julia
Lid DM-ZB Claeys Pieter
Fontaine Pieter
DM-ZB. [illegible]
H. Hilgert
A. De Schryver
Jos Linsthoudt
Lid N.S.J. D'Hondt

Lid Z.B. Jan Reynders
Tyteca Henri
Lid Z.B. Myny K
Lid Z.B. Van Doren Etienne
Z.B. Bert de Bruycker

Strm. Bert De Bruycker

Gilen Alfons, Blonde Juliaan, Claeys Pieter, Fontaine Pieter, Geerts G., Hilgert H., De Schryver A., Linsthoudt J., D'Hondt, Reynders J., Tyteca Henri, Myny K., Van Doren Etienne, De Bruycker Bert.

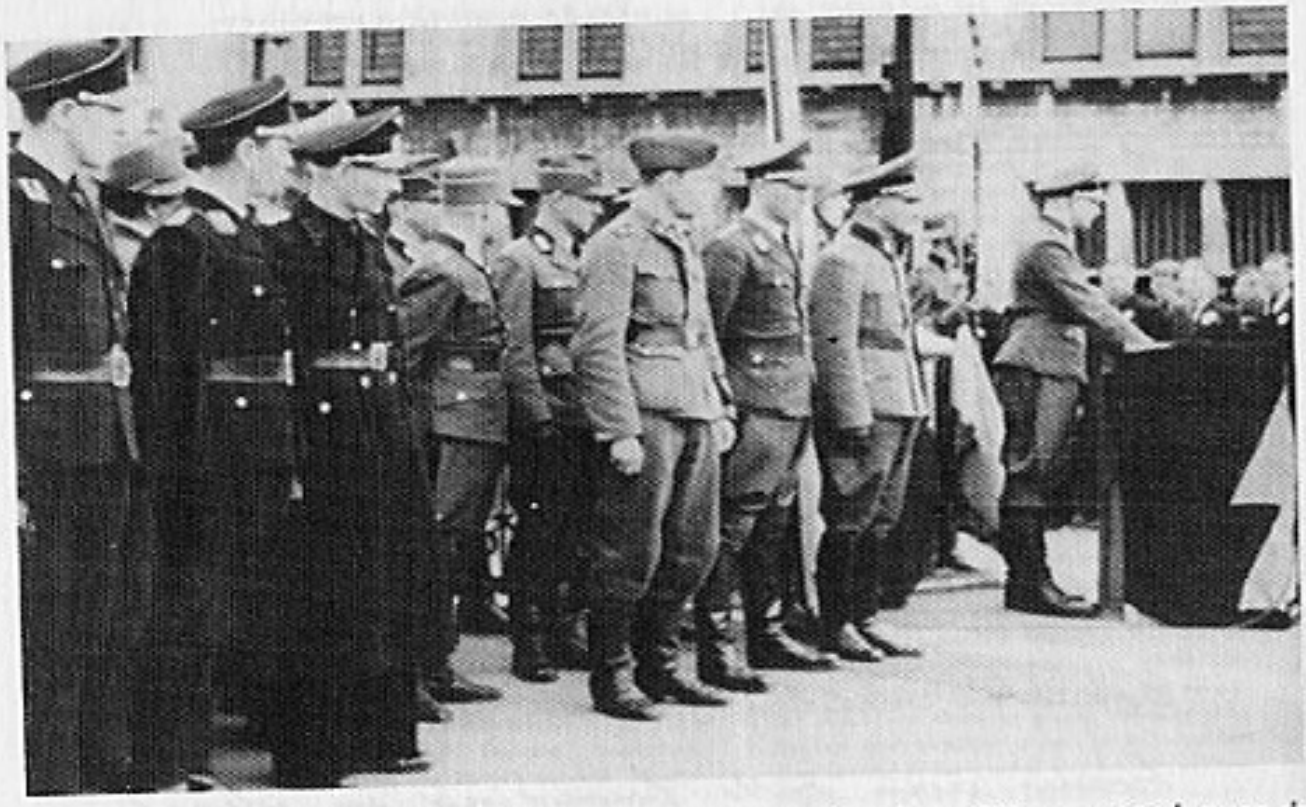

Antwerpen 1943. Plechtigheid op het wandelterras van het Steen bij een vertrek naar de Waffen-SS.

Antwerpen 1943. De vrijwilligers bij hun vertrek langs de Groenplaats.

Brief van Himmler aan Berger en Jüttner over de klacht van Staf De Clercq

Afschrift

Reichsführer SS
Tgb. Nr. 1177/92

Führer Hauptquartier
13 april 1942

Betr. Mistoestanden in het Vlaams Legioen

Beste Berger!
Beste Juttner!

Ik vernam de klacht van Staf De Clercq over de mistoestanden in het Vrijwillig Legioen Flandern.
Van SS-Gruppenführer Knoblauch verneem ik, dat de kompaniechef van de 1.Kp., die toch een zeer fatsoenlijk man zou geweest zijn, gesneuveld is. Daarmede is zijn schuld vervallen.
Ik sta hier echter op het standpunt dat deze Kp.Chef nooit tot deze onrechtvaardige en pscyhologische verkeerde behandeling van de Vlamingen zou gekomen zijn, hadt hij een juiste opleiding genoten en goed ingelicht was. Wij mogen nooit vergeten dat de grondslag van de rassenselectie en het goede bloed onderdelen zijn van de nationaalsocialistische opvoeding en geloof. Het zou toch mogelijk moeten zijn, aan onze officieren en onderofficieren, in verband met de Germaanse opleiding van deze keure Germaanse vrijwilligers te leren hoe ze hun verantwoordelijkheid moeten opnemen wanneer ze de leiding nemen over deze vrijwilligers.
De Spiess van de 4de Kp. moet dadelijk teruggeroepen worden en moet zich bij mij aanmelden.
Tengevolge hiervan beveel ik uit beweeggronden dat voor de Germaanse toekomst de juiste behandeling doorslaggevend moet zijn:
1. De benoeming van het kader in de Germaanse Legioenen (Nederlandse, Vlaamse, Deense, Noorse) behoud ik mij persoonlijk voor tot de pelotonsoversten en de 1ste Sergeant-Majoors.
Dit moet mij door het SS-Führungshauptamt in overleg met het SS-Hauptamt voorgedragen worden.
Hetzelfde geldt voor de bezetting van de officiersposten, inbegrepen de pelotonsoversten en de Sergeant-Majoors in de aanvullingsbataljons waar zich Germaanse en Volksduitse vrijwilligers bevinden.
2. Al de voor de Germaanse Legioenen bestemde officieren moeten vooraf 8 tot 14 dagen in het SS-Hauptamt of te Sennheim verblijven om door het SS-Hauptamt op hun taak voorbereid te worden.

3. Hetzelfde geldt voor de 1. SS-Brigade, die nu in grotere omvang voor de eerste maal Volksduitsers als vrijwilligers bekomt. Bij de Kavalerie-Brigade en bij de SS-Divisies zijn deze maatregelen niet nodig, daar zowel de SS-Divisie Wiking alsook de Kavalerie Brigade de goede opvang van vrijwilligers begrepen hebben.
Ik verzoek de beide Gruppenführers, in een vriendelijke beraadslaging en in interesse van het grote doel, te overleggen wat er gedaan kan worden om elke schade voor de toekomst te vermijden. Echter mag de klaarheid van het bevel niet gestoord worden.
Ik zelf beoog dat voor de Legioenen en de Aanvullingsbataljons voorziene officieren bij mij op het rapport verschijnen telkens ze naar het front gaan om hen nogmaals hun taak op het hart te drukken.
Het moet duidelijk zijn, dat de officieren en onderofficieren, die zich aan deze Germaanse toekomst vergrijpen, onverbiddelijk gedegradeerd en uitgestoten moeten worden.

SS-Ogruf. Wolff z. Ktn.

Heil Hitler!
Ihr
get. H. Himmler

Brussel den 4 Mai 1942

Der Militärverwaltungschef
beim Militärbefehlshaber
in Belgien und Nordfrankreich
R./E.
Az. Polit 898
Nr. 132/42 geh.
— 2 Anlagen —

GEHEIM
An
den Chef des Hauptamtes
Herrn SS-Gruppenführer Berger
Berlin

Sehr geehrter Gruppenführer!

... eerste gedeelte handelt over de Belgische arbeiders in Duitsland...
Zoëven was SS-Brigadeführer Jungclaus met SS-Sturmbannführer von Lettow-Vorbeck vergezeld van SS-Untersturmführer Schmidt bij mij.
Het is van grote waarde dat u, Gruppenführer, de nieuwe bevelhebber van het Vlaams Legioen, de raad gegeven hebt zich vooreerst in het thuisland inlichtingen in te winnen over de grondvragen en de verhoudingen, om beter zijn nieuwe opdracht als bevelhebber te kunnen vervullen, daar het niet

uitsluitend gaat om zuivere militaire opgaven maar bovendien om een politiek doelstelsel.
Ik hoop dat SS-Sturmbannführer von Lettow-Vorbeck van ons allen de gewenste uitleg bekomen heeft en verder de indruk bekomen heeft, dat wij hier in dit opzicht een zelfde lijn volgen. De samenwerking met SS-Brigadeführer Jungclaus, die op mij een sympathieke indruk maakt, laat het beste hopen. Ik twijfel niet, dat het ook zo blijven zal.
Met verbonden groeten en Heil Hitler.

Uw, Gruppenführer,
steeds oprecht toegewijd
get. Reeder

GEHEIM

Bln., 17.11.1941

Zijn opgesteld, resp. in opstelling
a. ''Freikorps Dänemark''
1 versterkt bataljon (gemotoriseerd)
b. ''Freiwilligen Legion Flandern''
1 versterkt bataljon (gemotoriseerd), reeds aan het front.
c. ''Freiwilligen Legion Niederlande''
1 regiment (gemotoriseerd) met:
Rgt.-Stab *(Regimentsstaf)*
Nachr.-Zug *(Transmissiepeloton)*
Musikzug *(Muziekkorps, ter grootte v.e. peloton)*
13. Kompanie *(zware kompanie)*
14. Kompanie *(Pz.Jg.Kp. = anti-tank-kompanie)*
I., II., III., Batl. (3 bataljons, elk 3 inf.-komp. + *1 MG-Kp.)*
d. ''Freiwilligen Legion Norwegen''
1 versterkt bataljon (bespannen).
De opstelling van een Rgt.-Stab en een tweede bataljon (Radfahr-Batl.) *(bataljon cyclisten)* is voorzien.
e. ''Ers.-Batl. der Legionen'' *(''Aanvullingsbataljon der Legioenen'')*
met elk één
Ers.-Komp. voor Denen
Ers.-Komp. voor Vlamingen
Ers.-Komp. voor Nederlanders
Ers.-Komp. voor Noren
bovendien een Ers.-Komp. voor Finnen (het ''Finnische Freiwilligen Bataillon der Waffen-SS'' is een formatie van de Waffen-SS en mag niet beschouwd worden als behorend tot de Legioenen).
Andere eenheden in opstelling zijn geen onderdelen van de Legioenen. De

eenheden onder a., b., en d., kunnen binnenkort tot regimentssterkte worden aangevuld en ingedeeld.

ORGANISATIE VAN HET VLAAMS LEGIOEN

Bevelhebbers

4.1941-7.1941	SS-Standartenführer Reich (Nordwest)
12.7.1941-2.4.1942	SS-Sturmbannführer Lippert Michael
2.4.1942-19.6.1942	SS-Standartenführer von Lettow-Vorbeck aan het front vertegenwoordigd door SS-Hauptsturmführer Hallmann.
20.6.1942-15.7.1942	SS-Obersturmbannführer Fitzthum
15.7.1942-5.1945	SS-Obersturmbannführer Schellong Konrad

Schellong

Fitzthum

von Lettow-Vorbeck

Feldpostnummer — veldpostnummers

Juli 1941	Freiwilligen-Verband Flandern	
	Staf en 1.-3. Kompanie	44853
Oktober 1941	Freiwilligen-Legion Flandern	
	Staf met Stafkompagnie	44853 A
	1. Schützen-Kp.	44853 B
	2. Schützen-Kp.	44853 C
	3. Schützen-Kp.	44853 D
	4. Schwere Granatwerfer Kp.	44853 E
	5. Pak.-Kp. met 3,7 cm	44853 F

Benaming

van 3.4.1941 tot 7.1941	Freiwilligen Standarte ''Nord-West''
van 7.1941	Freiwilligen Verband Flandern ook Landesverband Flandern genaamd
van 7.1941 tot 9. 1941	Bataillon Flandern
van 9.1941 tot 6.1943	Freiwilligen Legion Flandern

Arys. De troepen aangetreden voor de bevelhebber Ostubaf. M. Lippert.

Bevelvoering

10 november 1941

Bevelhebber	Sturmbannführer Lippert Michael
Adjudant	Ustuf. Steffen
Ordonnansofficier	Stubaf. Bohez
Intendant	Ostuf. Seipold
Geneesheer	Ostuf. Dr. Prix
Hulpgeneesheer	Ostuf. Michel
Betaalmeester	Hscha. Odoj
Tandarts	Ustuf. Hepburn
Plaatsvervangend T.F.K. I (voertuigen en materiaal)	Ostuf. Van Eyndhoven
Plaatsvervangend lieder Abt. V (herstellingswerkplaats)	Ustuf. Hendrickx

Ostuf. Steffen

Ustuf. Hepburn

Ostuf. Seipold

Leiding
In volgorde — in opvolging

1. Kp.

Chefs: Ostuf. Nussbaum, Ostuf. Van der Smissen, Deicke, Ustuf. Lagast, Harder, Ustuf. Mahrenholz.
1ste Zugführer: Oscha. Kremers.

Plaatsvervangende peletonsoversten: Ostuf. Van der Smissen, Ustuf. François.
Stabscharführer (Spiess): Oscha Deicke, Oscha. Harting.

2. Kp.

Chefs: Ustuf. Breymann, Ustuf. Vieweger, Ustuf. Müller, Ustuf. Hoffmann, Ustuf. Breymann, Ustuf. Ritzau, Ustuf. Marteson, Ustuf. Delbaere, Ustuf. Ritzau, Ustuf. Tupuchies.
Plaatsvervangende peletonoversten: Ustuf. Raskin, Ustuf. Tollenaere, Ustuf. Joyeux.
Pelotonsoversten: Guske (3de Zug).
Stabscharführer (Spiessen): Oscha. Alt, Oscha. Johst, Oscha. Glashouwer.
Rechnungsführer: Uscha. Stefani.

3. Kp.

Chefs: Ustuf. Moyen, Ustuf. Kühlbach, Ustuf. Kahrl, Ustuf. Köhn, Harder, Ustuf. Kahrl, Ustuf. Vogel.
Plaatsvervangende pelotonsoverste: Ustuf. Suys.
Stabscharführer-Spiess: Oscha. Kunz.

4. Kp.

Chefs: Ustuf. Neuhäuser, Ustuf. Polsterer, Ustuf. Weingärtner, Ustuf. Moyen, Ustuf. Delbaere, Ustuf. Weingärtner.
Plaatsvervangende peletonoversten: Ustuf. De Wilde, Ustuf. Delbaere, Ustuf. Lagast.
Stabscharführer (Spiessen): Oscha. Nickel, Uscha. Kipp, Oscha. Göschl.

5. Kp.

Chefs: Ustuf. Weingärtner, Ustuf. Dethier, Ustuf. Fürst, Ustuf. Dethier.
Plaatsvervangende peletonoversten: Ustuf. Bouten.
Stabhscharführer (Spiess): Uscha. Engelmann, Oscha. Wallow, Oscha. Wiegel.
Stafkompagnie:
— Btl. schrijver: Uscha. Hostalka
— Rekenplichtige (Rechnungsführer): Uscha. Hartung
— Wapens en munitie: Oscha. Münscher

Ustuf. Raskin

Stubaf. Bohez

Men bemerkt ᛋᛋ-Obersturmführer Vandersmissen (1), ᛋᛋ-Untersturmführer François (2) en ᛋᛋ-P.K. Tekenaar Frans van Immerseel (3) in gezelligen kout over de manschappen.

(ᛋᛋ-P.K. Poupié)

VLAAMSE OFFICIEREN BIJ HET LEGIOEN

Tech.Fr.Korps
Ustuf. Hendrickx

1.Kp. Ustuf. Karel Lagast

5. Kp. Ustuf. Jan Bouten

2.Kp. Ustuf. R. Tollenaere

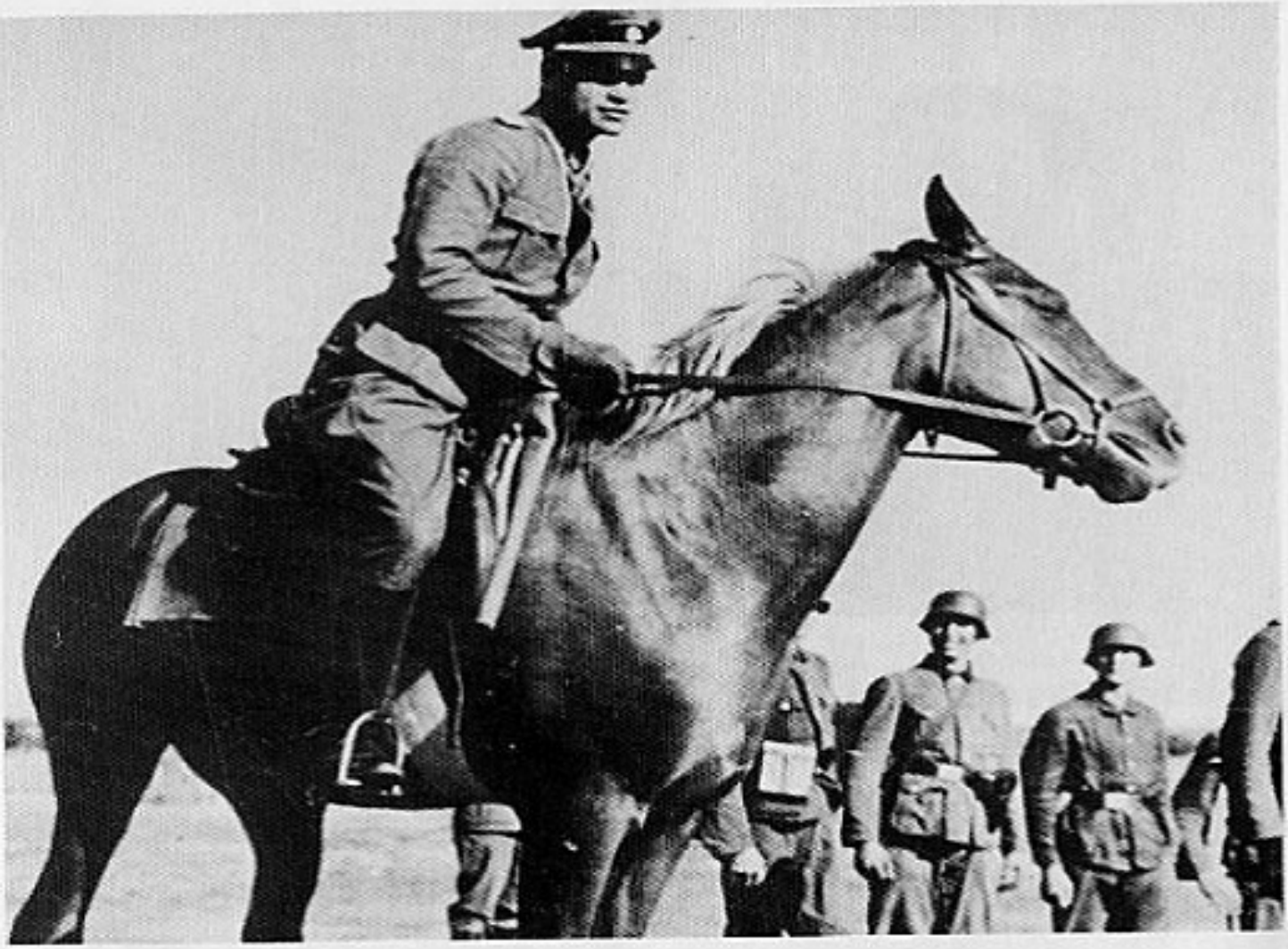

Ustuf. Moyen 3.Kp.

Ustuf. Boulanger

2.Kp. Ustuf.
H. Breymann

4.Kp. Ustuf.
Weingärtner

5.Kp. Ustuf.
Dethier

GETALSTERKTE VAN HET VLAAMS LEGIOEN

Op 10 november 1941

Officieren	Onderofficieren	Manschappen	Totaal
25	78	1.009	1.112
Waarvan Vlamingen			
14	1	935	950

1ste Kp.: 220 man
2de Kp.: 218 man
3de Kp.: 219 man
4de Kp.: 223 man
5de Kp.: 159 man

De effektieve frontsterkte schommelde, tot bij de oprichting van de 6. SS.Freiw. Sturmbrigade ''Langemarck'' op 31 mei 1943, steeds om en rond de 500 manschappen.
Voor meer bijzonderheden hierover verwijzen wij u naar Deel 5 van ''Vlaanderen in uniform, 1940-1945'', blz. 112 tot blz. 134.

GENEESKUNDIGE DIENST VAN EEN INFANTERIEBATALJON OORLOGSSTERKTE EN SAMENSTELLING

1 dokter
1 tandarts
1 staf SDG (Sanitätsdienstgrad)
1 of 2 SDG
1 Sanka fahrer (chauffeur van ziekenwagen) + hulpchauffeur
Bij het Vlaams Legioen Strm. Kuyl.
Iedere kompagnie had een SDG en 3 ziekendragers (Krankenträgern).
De SDG was bij de Kompanietrupp en de ziekendragers bij de respectievelijke Zugtrupp.
De SDG beschikte over een Krad met bijwagen.
Vermits de Conventie van Genève niet door Rusland ondertekend was, droegen de SDG's geen rode kruisband op de arm en was van internationale overeenkomsten geen sprake.
De SDG bij het Legioen klopten eveneens hun uurtjes wacht en beschouwden hun werk als een supplementje.
Oorspronkelijk was de SDG bij het Vlaams Legioen een Duitser, later namen Vlamingen deze dienst waar.

Bij de staf o.m. Uscha. Jos Van Dijck.
Bij de 1ste Kp. aanvankelijk Uscha. Segemuller (sneuvelde bij de aanval op Wetschi-Symtitski op 3 maart 1942) werd vervangen door Uscha. Paul Theys. Op 30 mei 1942 na diens verwonding door Uscha. Van Schaik.

Dokterswagen van het Legioen.

Uscha. Paul Theys

Ostuf. Dr. Prix

S.D.G. Uscha. Jos van Dijck (rechts), Uscha. van Schaik (links).

SAMENSTELLING EN GETALSTERKTE VAN EEN INFANTERIEKOMPAGNIE (mot)

Als voorbeeld: de 2. Kompanie/Legion Flandern

Schützenkompanie		Tot.	Off.	O/Off.	Msch.
Kompaniechef *(kompagniekommandant)*		1	1		
Kompanietrupp: *(kompagnietroep):*		8			
Kompanietruppführer *(kompagnietropskdt)*				1	
Melder *(estafette, melder)*					2
Fernsprecher *(telefonist)*					2
Krankenträger *(brancardier)*					2
Kompanietross: *(kompagnietros):*		42			
Stabsscharführer (Spiess) (C.S.M.)				1	
Schreiber *(schrijver)*					2
Feldkoch-Uffz. *(keuken-o/off.)*				1	
Feldkoch *(kok)*					1
Verpflegungs-Uffz. *(fourier)*				1	
Gehilfe *(helper)*					1
Waffenwart *(wapenmaker)*				1	
Bekleidungswart (kledij-o/off.)				1	
Schuster *(schoenmaker)*					1
Schneider *(kleermaker)*					1
Hornist *(hoorn-, klaroenblazer)*					1
Kraftfahrer *(chauffeur)*					30
+ Beifahrer + *bijrijder)*					
1. Schützenzug: *(schutterspeloton)*					
Zuführer *(pelotonsoverste)*					
+ vervanger)		2	2		
Zugtrupp: *(pelotonstroep)*		7			
Zugtruppführer *(-overste)*				1	
Melder *(estafette)*					2
Granatwerfertrupp *(granaatwerpertroep)*					3
Wurfbecherschütze *(geweergranaatwerper)*					1
3 Gruppen: *(sectie)*	(3 x 11)	33			
Gruppenführer *(sectieoverste*					
+ vervanger)	3(1+1)			6	
6 Schützen *(fusiliers)*	(3 x 6)				18
MG-Trupp (MG-troep)	(3 x 3)				9
2. Schützenzug: *(idem 1e peloton)*		42	2	7	33
3. Schützenzug: *(idem 1e peloton)*		42	2	7	33
Schwerer Zug:		42	2	7	33
Sterktemelding 2. Kp./FLANDERN bij de afreis naar het front, 27.10.1941		219	9	34	176

Wagenpark: 1 chefwagen *(personenwagens, kompagniechef)*
14 LKW *(camions)*

Fpn. 44.853 B

1. Kp. 1. Zug
1. Gruppe
staand v.l.n.r.:
Van Gaver
Van Ooteghem Oswald
Uscha. Kitz
Vanstipelen Frans
Olbrechts Albert
zittend:
Werckx
Geldof
Werckx

1. Kp. 1. Zug
2. Gruppe
staand v.l.n.r.:
De Poorter
Bertho
Uscha. Kitz (Iste Gruppe)
Uscha. Frisch
Van Herck Kris
Van Kenhove Albert
midden:
Hainaut Maurice
zittend:
De Jonghe Herman
Mannaert
Begijn Adolf

Leningrad, winter 1942/1943. Links geknield Safranski, rechts geknield ???, midden Frans Soenen, achter Jozef Dellaert en Tuur Vandenbroucke.

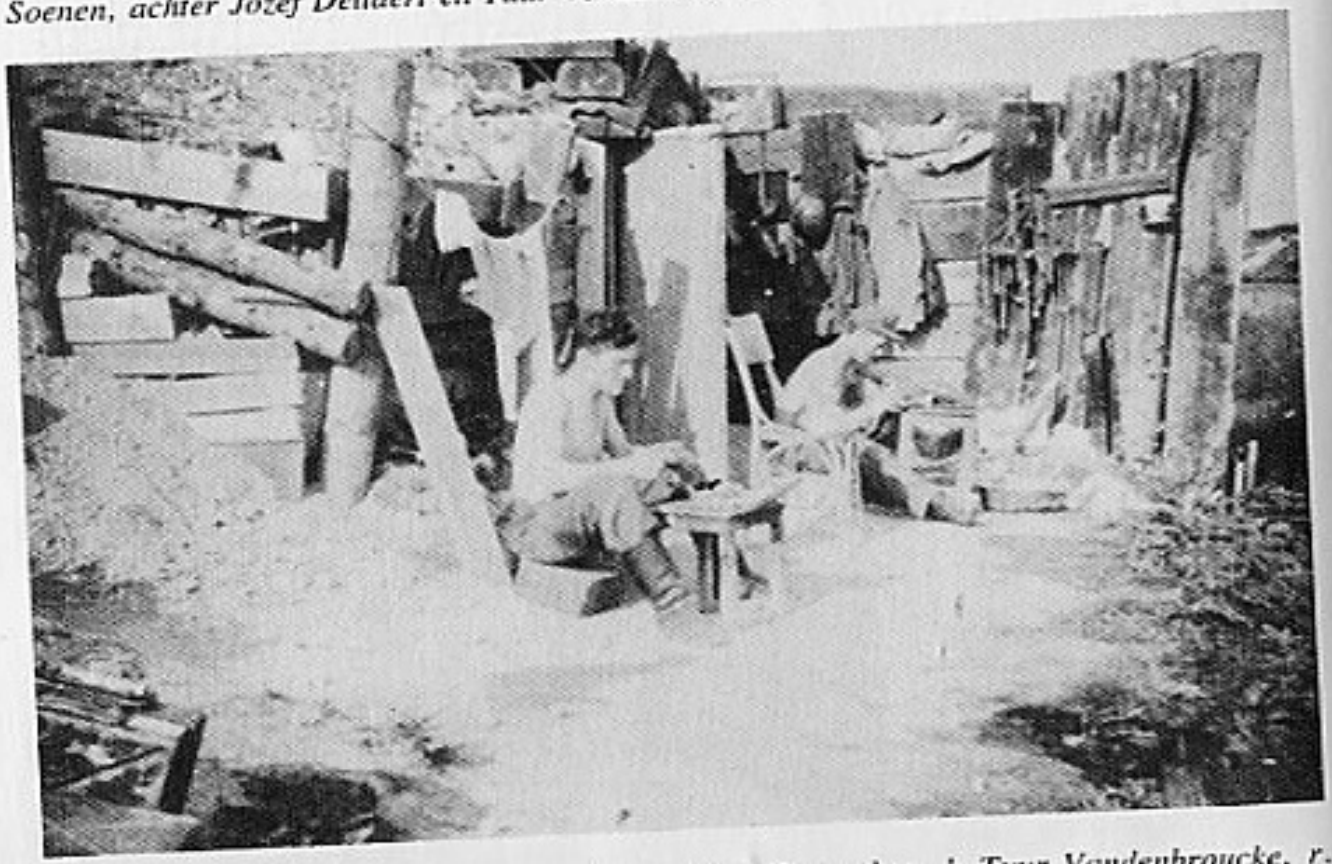

Leningrad, september 1942. Sappe. 1 Kp. bij toilet maken. l. Tuur Vandenbroucke, r. Safranski.

GESCHIEDENIS

Oprichting tot een gevechtseenheid

Luidens het Führerbefehl van 3 april 1941 werd de oprichting bevolen van de Freiwilligen-Standarte ''Nordwest'' bestaande uit Vlamingen, Nederlanders en Denen. Dit bevel trad in voege op 10 april 1941 waardoor de grondslag tot het vormen van de latere legioenen werd gelegd.
Uit de eerste drie Vlaamse Vrijwilligerstransporten op 14.4.1941-28.4.1941 en 21.5.1941 naar Hamburg (Langenhorn) ontstonden in het kader van de SS-Standarte ''Nordwest'' de Vlaamse kompagnies 1, 6 en 8, die op 21 juni de eed aflegden.
Na een korte basisopleiding werden deze drie kompagnies aanvang juli 1941 naar Radom (Polen) verlegd. Ze stonden onder het bevel van Hstuf. Lippert onder de benaming van ''Freiw. Verband Flandern'' en verbleven aldaar van 5 tot 28 juli 1941. Hier werden de 1, 6. en 8. Kp. van de ''Nordwest'' de 1., 2. en 3. Kp. van het latere Vlaams Legioen.
Op 12 en 26 juli 1941 ging het SS-FHA over tot de oprichting van een bataljon ''Flandern'' met als standplaats Radom, dit nog steeds in het kader van de Freiw. Standarte ''Nordwest''.
Einde juli 1941 vertrok het Btl. Flandern uit Radom naar Debica voor verdere opleiding en uitrusting waar op 6.8.1941 het uit Brussel afgereisde contingent van 405 Vlaamse Vrijwilligers voor het Vlaams Legioen aankwam. Hier smolten de Standarte ''Nordwest'' en het Vlaams Legioen samen en vertrokken in september voor verdere wapenopleiding naar het oefenkamp Arys (Oost-Pruisen), waar dan ook de definitieve naam ''Legion Flandern'' tot stand kwam.
Op 10 november 1941 marcheerde het gemotoriseerde ''Legion Flandern'' naar het front in het gebied rond Nowgorod, Adrianowo, Rublejewo.

Slag- en gevechtsbenamingen

De inzet aan het front werd uitvoerig beschreven in het 1ste boekdeel van ''Vlamingen aan het Oostfront'', Etnika-uitgave.
Wij beperken ons slechts tot enkele data en gevechtsbenamingen.

Van 18.11.41 tot 15.12.41	In kwartier ten zuiden van Tossno te Rublejewo, Tarasowa, Adrianowa, Awati, Meniza, Sydorowo.
Van 24.11.41 tot 6.12.41	Bescherming en flankverdediging aan de spoorweglijn van Mga naar Kirischi te Maluksa-Baracky-Pogostje en ten zuiden van de Maluska moerassen.

Stoot- en verkenningsakties in de streek van Gatika, Goroschewez, Babino.
Deze onderneming werd ook "Klein Einsatz" genoemd.
In deze gevechtsperiode was het Legioen ingedeeld bij 2. SS-Infanterie Brigade (mot).
Als eerste Vlaming bij het Legioen werd aan Coulombier Frans het E.K.II uitgereikt.

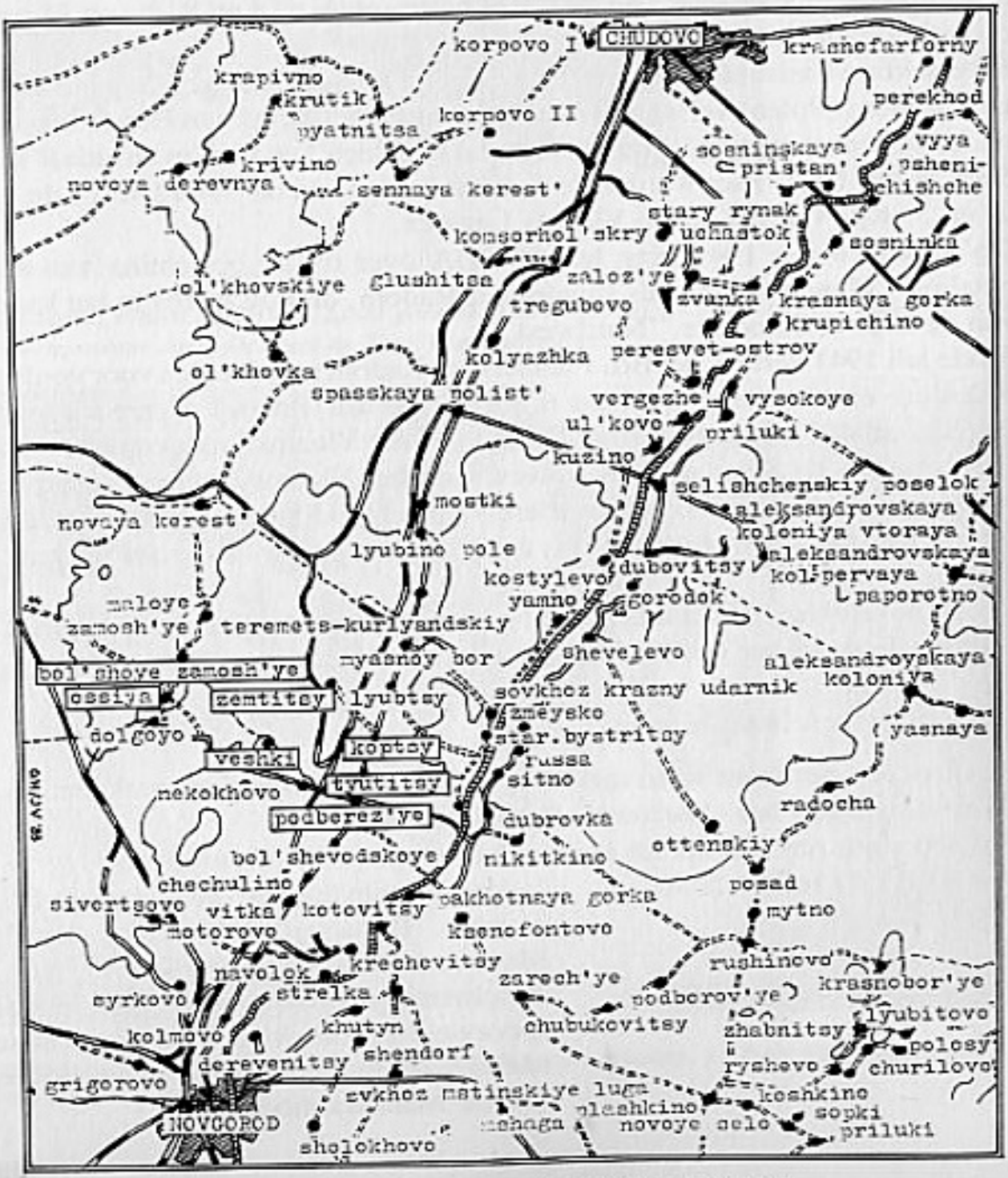

Operatiegebied van het Vlaams Legioen van 9.1.1942 tot 7.8.1942.

Van 18.12.41 tot 9.1.42	Rust ten westen van Riga voor de 2. en de 4. Kp. van het Vlaams Legioen.
van 18.12.41 tot 30.1.42	Rust ten westen van Riga voor de 3. Kp., de gevechtsechelons, een pakpeloton van de 5. Kp. (delen van de kompagnie Weingärtner).
van 18.12.41 tot 9.2.42	Rust ten westen van Riga voor de rest van de 3. en de 4. Kp. en de rest van de 5. Kp. (deze onderdelen kwamen terug aan het front op 11.2.42 en vormden het Kommando Bohez).
van 18.12.41 tot 14.2.42	Rust ten westen van Riga voor de 1. Kp. en de rest van de staf, onder leiding van Ostuf. Nussbaum. Kwamen terug aan het front op 16.2.42.
van 9.1.42 tot 17.1.42	Afreis van de 2. en de 4. Kp. naar het front.
van 17.1.42 tot 27.2.42	Afweergevechten van de 4. Kp. te Sapolje.
van 19.1.42 tot 5.2.42	Aanval over Krutik op Koptzy en verovering door de 2. Kp., afweergevechten door de 2. Kp. ten oosten van Koptsy.
van 2.2.42 tot 5.2.42	Afweergevechten te Zemtitsy door de groep Weingärtner, bestaande uit: 1 zwaar peloton der 3. Kp., 1 PAK-peloton der 5. Kp. ingedeeld bij het 422. Infanterie Regiment.
van 2.2.42 tot 27.2.42	Afweergevechten door de 1. s.MG groep der 4. Kp. in Koptzy (Ustuf. K. De Wilde)
van 5.2.42 tot 15.2.42	Afweergevechten te Sapolje door de Kp. Polsterer bestaande uit 2 pelotons van de 3. Kp. onder algemene leiding van Oberst Hoppe (II. en III. Btl., Hptm. Kappel van het 424 IR).
op 9.2.42	Oprichting van de gevechtsgroep Polsterer te Sapolje-Oost met de 3. en de 4. Kp. van het Vlaams Legioen en van de 11. Kp./IR 424.
van 5.2.42 tot 14.2.42	Rust voor de 2. Kp. te Podberezye.
van 15.2.42 tot 20.2.42	Afweergevechten in Lyubtsy door de 2. Kp. (Ustuf. Müller).

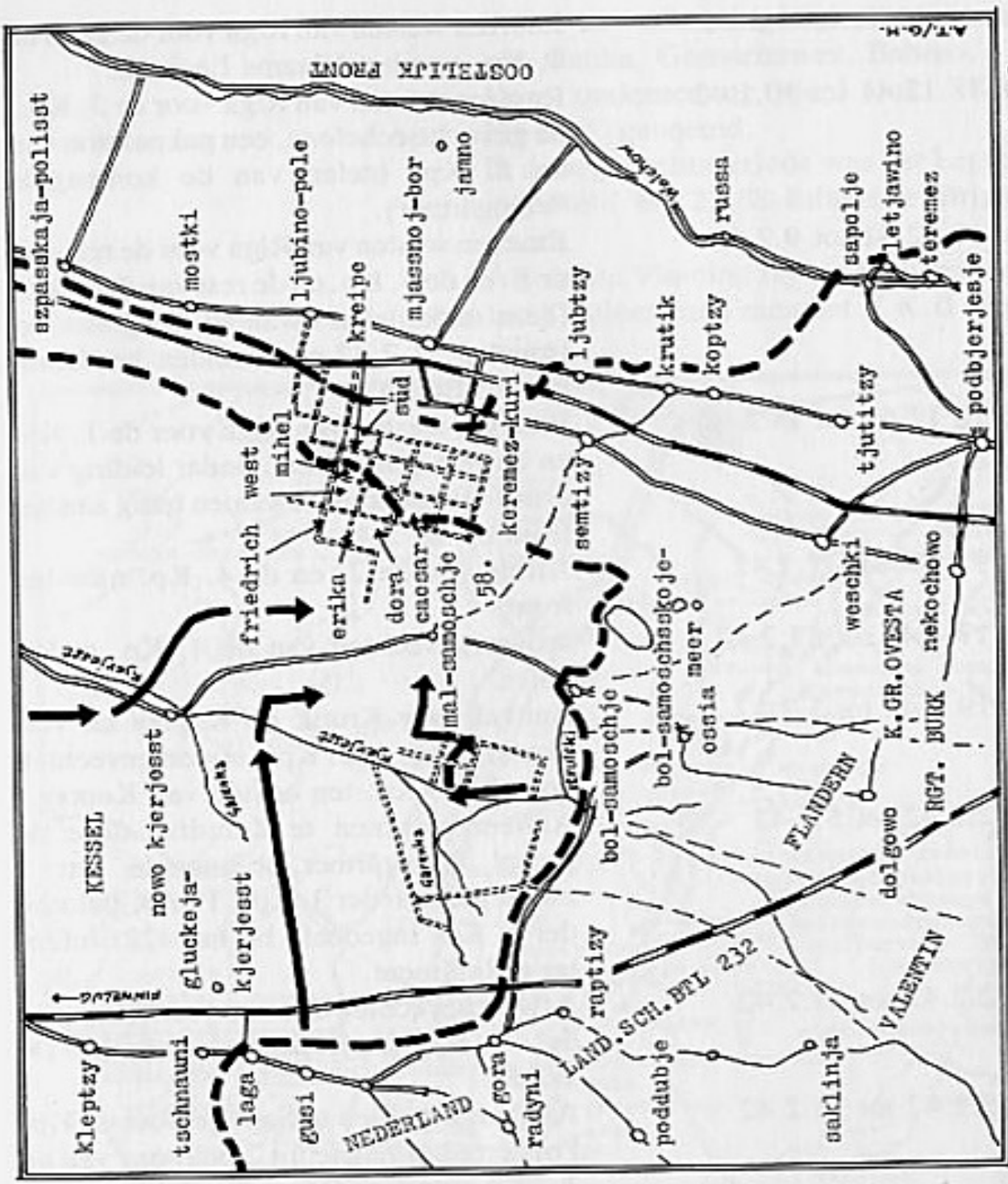

van 14.2.42 tot 19.2.42

Afweergevechten te Tyutitzy door 4 sGW., afgedeeld bij het IR 424.

van 15.2.42 tot 20.2.42

Afweergevechten van de 3. Kp. (uit Sapolje komende) met daarna uitbraakgevechten naar Zemtitzy langs de weg Lyubtsy-Zemtitzy. Uitbraak lukte na steun van de 2. Kp.

van 17.2.42 tot 24.2.42	Aanval op Ossiya. Afweergevechten door de 1. Kp., afgedeeld bij het IR 426 van de 126 Inf. Divisie.
van 19.2.42 tot 27.2.42	De 4 s.Gr.W. komende uit Tyutitzy leveren afweergevechten te Krutik.
van 20.2.42 tot 27.2.42	Afweergevechten te Krutik van de uit Zemtitzy komende 2. Kp., de 3. Kp. en het Pakpeloton van de 5. Kp.
van 24.2.42 tot 1.3.42	Bouw- en geniewerken te Ossiya door de 1. Kp.
van 27.2.42 tot 1.3.42	Het Vlaams Legioen, zonder de 1. Kp., gaat op rust en opfrissing naar Podborezye. De 1. Kp. verblijft nog te Ossiya.
van 2.3.42 tot 9.3.42	Aanval van het Vlaams Legioen vanuit Weshki op Zemtitzy met twee stoottroepen. De I. stoottroep onder Ostuf. Nussbaum (1. Kp.) en de II. Stoottroep onder Ustuf. von Eckenbrecher (3. Kp. met 2 sMG.-groepen van de 4. Kp. en 5 s.Gr.W.-groepen van de 4. Kp.). Reserve: de 2. Kp. en de rest van de 4. Kp. blijven bij punt 41,9, ten noorden van Weshki. De staftros komt naar Nekokhovo, de andere trossen naar Dolgovo-Ossiya.
op 3.3.42	De stoottroep Vieweger, bestaande uit de 1. Kp. en de rest van de 3. Kp. valt de Russische grendelstelling in de flank aan.
op 7.3.42	De 2. en de 3. Kp. dringen door het woud. De 1., 4., 5. Kp. Flandern en de 2. Kp. van het IR 422 stormen voorwaarts langs de straat naar Zemtitzy.
op 8.3.42	Verovering van Zemtitzy. Aanvang van de afweergevechten. Verlegging van de trossen naar Chechulino.
van 9.3.42 tot 16.3.42	Terugtrekking van het Vlaams Legioen uit het frontgebied. Verlegd naar Chechulino als korpsreserve van het XXVIII. Leger Korps.
van 17.3.42 tot 11.4.42	Het Vlaams Legioen staat vanaf 12.3.42 onder het bevel van de 58 Inf.Div. en

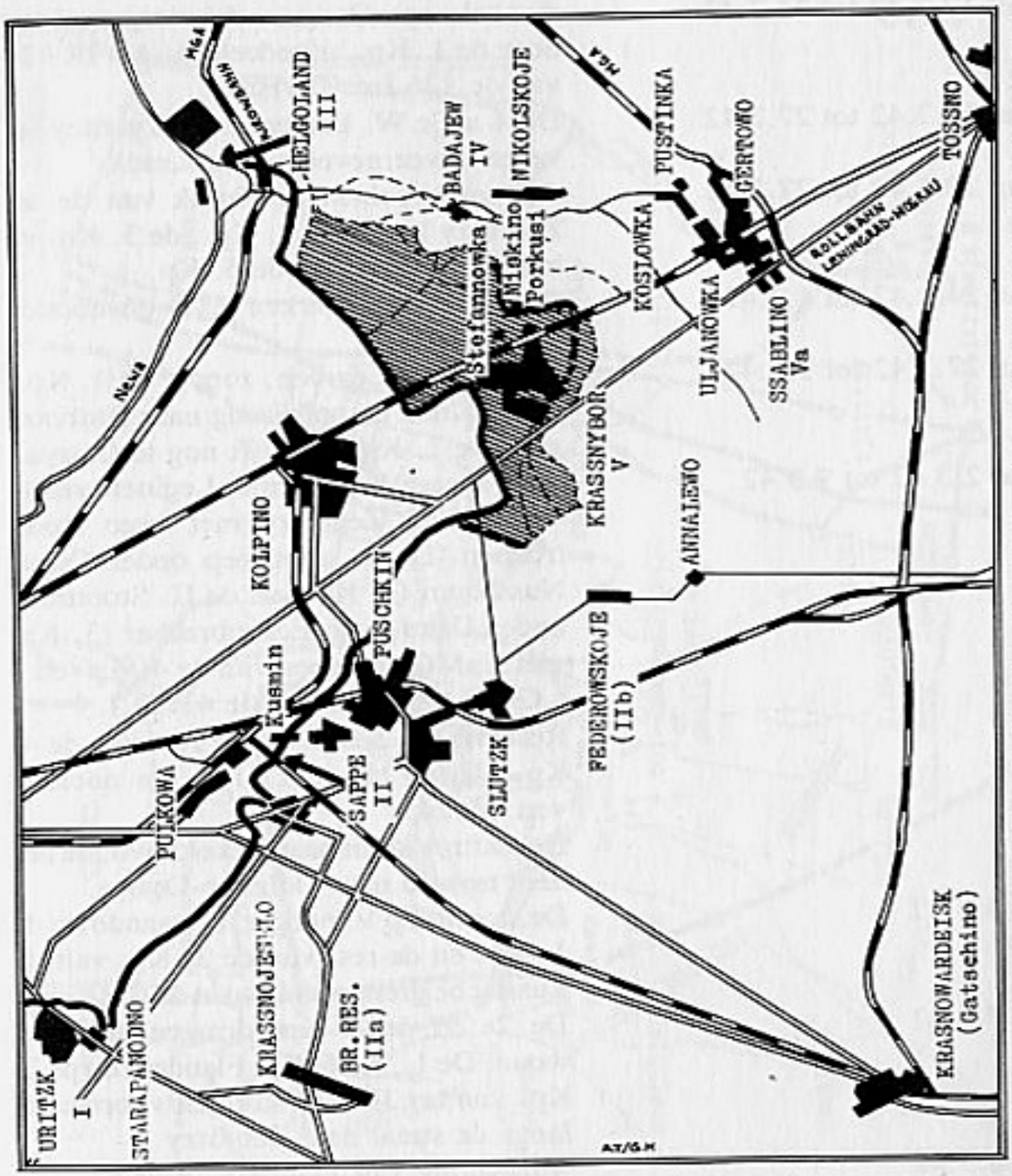

OMSINGELINGSFRONT VOOR LENINGRAD 1942-1943 — INZETPLAATSEN VAN HET LEGIOEN

op 2.4.42

levert afweergevechten ten oosten van Lyubtzy.
De bevelhebber van het Vlaams Legioen, Stubaf. M. Lippert, werd zwaar gewond. Oberleutnant Glatzel, chef van de Aufkl.Abt. 20, neemt de frontsector over.

op 5.4.42	Overname van het Vlaams Legioen door Hstuf. Hallmann (SS-Pol.Div.).
op 11.4.42	Terugtrekking van het Vlaams Legioen uit het front en ondergebracht bij de trossen te Chechulino.
van 12.4.42 tot 22.4.42	Het Vlaams Legioen, afgedeeld bij het SS-Rgt. Burk werd afgelost door het III. Btl./IR 424. De gevechtsgroep Hallmann (benaming van het Legioen tijdens de inzet) neemt de sector Valentin over en ligt nu in afweergevechten.
op 18.4.42	Ostubaf. Fitzthum wordt de nieuwe bevelhebber van het Vlaams Legioen.
op 20.4.42	Hstuf. Hallmann geeft de sector over aan Fitzthum.
op 22.4.42	Een Spaans bataljon neemt op haar beurt de sector over.
	Het Legioen vertrekt opnieuw naar de trossen in Chechulino.
van 23.4.42 tot 24.4.42	Het Legioen marcheert via Nekokhovo naar Dolgovo en neemt een dag rust.
van 25.4.42 tot 20.6.42	In de nacht van 25 op 26 maart lost het Legioen het II. Btl./IR 426 en delen van het III. Btl./IR 426 af. Betrekt nieuwe stellingen aan de zuidrand van de Wolchowketel in de steunpunten 5 tot 10.
op 16.5.42	Toevoeging van de steunpunten 12 en 13.
op 23.5.42	Toevoeging van steunpunt 14 (Ostuf. Dethier).
van 23.4.42 tot 18.6.42	2. Kp. als sektorreserve van Fitzthum verlegd naar het midden van de rechtervleugel.
op 12.6.42	Reducering der steunpunten door aflossing van het Begleitbtl. Reichsführer-SS en het Landesschutzenbtl. 636.
	Het Btl. Valentin lost de 1. en de 5. Kp. van het Legioen af. Breymann kwam terug bij de 2. Kp.
op 14.6.42	De stoottroep Jensen (sterkte 0.5.41) vertrekt naar Gusi om van hieruit op 15.6.42 een dorpsgedeelte van Gluchaja,

	Kreschtno te bezetten en betrekt afweerstellingen tot 20.6.42.
van 18.6.42 tot 20.6.42	De 1. Kp. van het Legioen komt eveneens naar Gusi om deel te nemen aan de aanval, samen met de 2. SS-Brigade op Kreschtno, werd versterkt door een sMG.-groep van de 4. Kp.

Slag- en gevechtsbenamingen ingedragen in de weerpassen van het Legioen

van 21.6.42 tot 25.6.42	Aanval op Mal-Zamoshye, vernietiging van Wolchowketel.
van 26.6.42 tot 27.6.42	Zuivering van de Wolchowketel, doorkammen van de bossen en opsporing van uiteengeslagen Sowjetsoldaten.
van 28.6.42 tot 23.7.42	Gevechten met resten van het Russisch leger in de Wolchowketel. Rust in Ossiya.
van 24.7.42 tot 7.8.42	Afweergevechten in Starapanowo, Finew Lug.
van 8.8.42 tot 5.2.43	Afweergevechten ten zuiden van Kolpino.
van 8.8.42 tot 30.4.43	Afweergevechten ten zuiden van Kolpino voor het 5. Kp. Freiw. Legion Flandern.
van 5.2.43 tot 11.2.43	Brigadereserve in Kranoye-Selo van de 1., de 4. Kp. en de Staf van het Legioen.
van 5.2.43 tot 22.2.43	Afweergevechten ten zuiden van Kolpino van de 3. Kp. van het Legioen.
van 12.2.43 tot 24.2.43	Korpsreserve in Federowskoye met uitzondering van de 5. Kp.
van 25.2.43 tot 15.3.43	Afweergevechten aan de Newabocht.
van 16.3.43 tot 20.3.43	Afweergevechten voor Nikolskoye dorp en Badejew.
van 21.3.42 tot 31.3.43	Afweergevechten ten zuiden van Krasnybor, ingedeeld bij de 24. Inf.Div. en de 254. Inf.Div.
van 1.4.43 tot 13.5.43	Divisiereserve in Szablino.

Hierop verlaat het Vlaams Legioen het front en reist af naar Debica en vervolgens naar Milowitz, om in mei 1943 omgevormd te worden tot de 6.SS-Sturmbrigade ''Langemarck''.
(Deze gegevens stammen grotendeels uit de dokumentatie van Alfons Toelen, script ''Flamen an der Ostfront'')

De Kommandant van het SS-Legioen «Vlaanderen»

SS-OBERSTURMBANNFÜHRER LIPPERT GETUIGT IN EEN SCHRIJVEN VAN 26 FEBRUARI 1942 :

...IK meen nu al te mogen vaststellen, dat de dood van Kameraad Tollenaere, evenals de offers aller Vlamingen, voor Vlaanderen vruchtbaar zaad zijn zal dat rijke oogsten verhopen laat.

De inset en de dappere houding der vrijwilligers heeft Vlaanderen een roemrijken naam gebracht.

Overal hier aan het front spreekt men vol achting over het Legioen en toonaangevende officieren der Wehrmacht bekennen openlijk dat het SS-Legioen « Vlaanderen » een der meest kritische punten van dezen frontsektor gered heeft.

Speciale gevallen over dapper gedrag der vrijwilligers op den voorgrond brengen valt me zwaar, daar het geheel goed is.

Onze jongste, de 15 ¾ jarige Vermeulen uit Zwevegem, had beide voeten bevroren (2e graad) en lag met zijn MG. al dagen lang in een verwoed gevecht gewikkeld. Ononderbroken trommelde de Rus op de stelling en telkens als hij dacht « nu erop en erover » joeg Vermeulen band na band door den loop en droeg er aldus krachtig toe bij, de bolsjewisten af te slaan.

Aan het verzoek van den arts, zich in een hospitaal te laten verzorgen, gaf hij geen gevolg : « Ik kan toch juist nu dit MG. niet verlaten », lachte hij. Het is eerst op mijn bevel dat hij zich in behandeling begaf en hij is nu al weer aan de beterhand. Ik heb hem voor EK. II voorgesteld.

De tweede Kompanie liep storm tegen dorp A., stootte door naar het Zuiden om dorp B., waar ze nadien kwartier zouden opslaan, stormenderhand in te nemen. Nadien ging zij stormpas nog eens naar A. terug, daar dit dorp intusschen weer door de Russen bezet was.

Op ontelbare dergelijke gevallen kan gewezen worden. Ik zal, als er eens wat tijd overblijft, afschriften sturen van ons Oorlogsdagboek : dan zullen de prestaties van het SS-Legioen Vlaanderen nog meer aan het licht komen.

Totnogtoe werden in het Legioen ca. 35 EK. II uitgereikt of zullen binnen kort uitgereikt worden. Dit is een getal, dat nog door geen enkele eenheid in deze hoeveelheid, in zoo korten tijd, geëvenaard werd...

SS-Obersturmbannführer Lippert.
(SS-P.K. F. v. I.)

Uit ''Vlamingen op!'' uitgave ''Ergänzungsstelle Flandern der Waffen-SS'', Antwerpen, Kon. Elisabethlei 22 (1942)

Gevechtsbenamingen voor het Wolchowgebied

26.9.41 tot 30.6.42	Afweergevechten vóór Leningrad en Oranienbaum.
16.10.41 tot 7.12.41	Aanval op Tischwin en Wolchowstroy, met gevechten om Tischwin.
8.41 tot 27.12.41	Terugtochtgevechten tot op de Wolchow(rivier).
25.12.41 tot 27.12.41	Afweergevechten langs de Wolchow(rivier).
28.12.41 tot 27.6.42	Gevechten tussen Ilmen en Ladogazee.
13.1.42 tot 21.5.42	Afweergevechten van het Russisch Wol-

chowoffensief ter ontlasting van Leningrad.

Fase 1: van 13.1.42 tot 27.2.42: Afweer.
Fase 2: van 28.2.42 tot 21.5.42: Vernauwing van de omsingeling.
Fase 3: van 22.5.42 tot 27.6.42: Vernietiging van de vijand in het Wolchowgebied.

Loopgrachtgevechten in de gevechtssector van de ''Heeresgruppe Nord''

van 27.8.42 tot 3.9.42	1ste afweerslag ten zuiden van het Ladogameer.
van 12.1.43 tot 31.3.43	2de afweerslag ten zuiden van het Ladogameer, ten zuiden van Kolpino en om de Pogostschjeketel.
van 22.7.43 tot 24.9.43	3de afweerslag ten zuiden van het Ladogameer.
van 14.1.44 tot 1.3.44	Afweerslag vóór Nowgorod en Leningrad. Terugtochtgevechten in de richting van Pleskau en Narwa.

Afschrift

Freiwilligen-Legion
''FLANDERN''

Leg.Gef.Std., den 7.2.1942

Legions — Sonderbefehl

Das XXXVIII A.K. hat der O.H.L. über die Freiwilligen Legion ''Flandern'' für den Heeresbericht folgende Meldung gemacht:
''Bei den harten Kämpfen in nördl. Kampfgebiet hat die in den Brennpunkten des Kampfes eingesetzte Legion ''Flandern'' bei Abwehr starker russischer Angriffe dem Feind schwerste blutige Verluste zugefügt.
Die harten und zähen Kämpfer der Legion zeichneten sich in wochenlangen Einsatz sowohl bei der Abwehr wie im Angriff durch ihre unerschütterliche Haltung auch im stärksten feindlichen Feuer aus.''

Vrije vertaling:

''Tijdens de harde gevechten in het noordelijk gevechtsgebied heeft het Vlaams Legioen, ingezet in de brandpunten van de gevechten, door het afweren van sterke Russische aanvallen, de vijand zware bloedige verliezen toegebracht.

Deze harde en taaie strijders van het Legioen onderscheidden zich tijdens deze wekenlange inzet, ook bij sterk vijandelijk vuur, zowel bij de afweer als bij de aanval, door hun onverzettelijke houding.''

V.Bl.d.W.-SS Nr. 243

Gevechtsbenamingen van de 2. SS-Inf. Brigade (mot) voor de periode van 19.6.1941 tot 31.1.1942

Legion ''Flandern''

19.11-16.12.41	Afweerslag voor Leningrad.
22.11-17.1241	Delen van het ''Legion Flandern''. Voorstoot bij Wolchowstroj.
17.12.41-9.1.42	Aanwending in het operatiegebied.
10.1.-	Afweergevecht aan de Wolchow (later aangekomen delen moeten tot op de dag van aankomst hun aanwending in het operatiegebied (in hun Soldbuch) laten inschrijven).

Nr. 109

Frw. Legion Flandern

10.1.-17.3.42	Afweerslag aan de Rollbahn Novgorod-Lyubtsy.
18.3.-22.4.42	Aanvals- en afweergevechten bij het afsluiten van de Wolchowketel.
23.4.-28.5.42	Afgrendelings- en afweergevechten op de lijn Teremts, Kurlyandskiy, Bol Zamoshje, Pjatilipy, Kremeno.
29.5.-27.6.42	Aanvalsgevechten ter de vernietiging van de vijand in de Wolchowketel.

SS-FHA./Amt III/Kriegsgeschichte Forsch-Abt.

Kandau, 1941. Verwelkoming aan de bevrijders. In de poort Albert Olbrechts.

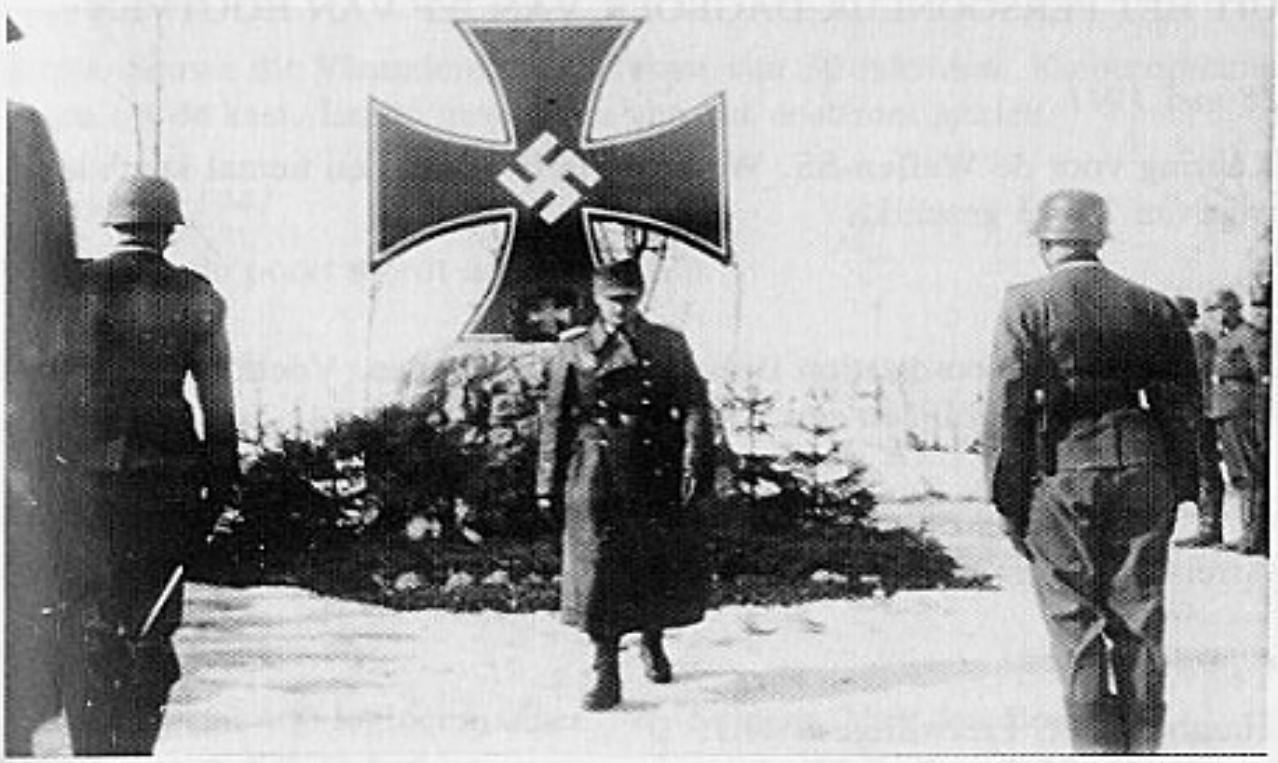

SS-Brigadeführer Klingemann legt krans neer op het Soldatenkerkhof te Krasnoje-Selo.

Tannenberg, 19.9.1941. Erepeleton van het Vlaams Legioen legt krans neer aan de Heldenzuil. Bij de kransdragers Ustuf. Tollenaere.

UIT HET PERSOONLIJK DAGBOEK VAN JEF VAN HOUTVEN

28 mei 1941

Keuring voor de Waffen-SS, Wetstraat te Brussel. Een tiental kandidaten, waarvan 2 of 3 geschikt.

4 juni 1941

Vertrek uit het noordstation Brussel naar Antwerpen. Voettocht door Antwerpen, nachtverblijf in een kazerne.

5 juni 1941

Afreis naar Utrecht, na een nacht verder naar Hamburg, steeds per trein.

6 juni 1941

Hamburg: SS Freiwillige V.H.J.
SS Standarte Nordwest
Hamburg Langenhorn SS Kazerne.
Ingedeeld bij de 8. Kompagnie: Kompagniechef Kaiser. Verschillende officieren: Nussbaum, Breymann, Neuhauser, Weingärtner.

20 juni 1942

Middernacht, eedaflegging in aanwezigheid van H. Himmler. ± 1500 man.

24 juni 1941

Barbarossa.
Eerste uitgang onder begeleiding van Strm. Sohleder (Gruppenführer).

13 juli 1941

In goederenwagens naar Radom (Polen).

15 juli 1941

Aankomst te Radom. Verblijf in leegstaand totaal verwaarloosde appartementsgebouwen, dagen schrobben en poetsen. Zware opleiding.
Adres: SS Schutze V.H.J.
III SS Freiw. Verband Flandern
Radom Generaal Gouvernement.
30 Zlotys (15 mark) solde.
8ste Kp. wordt 3de.

21 juli 1941

Eerste nieuws uit Vlaanderen. Aankomst van 30 rekruten. Kameropname boven op de kast. Eerste gewonden van het oostfront gezien.

3 augustus 1941

Wacht aan de poort wordt neergeschoten.

8 augustus 1941

Naar Debica (Heidelager)
1 SS Freiw. Standarte Nord-West
Kochanowka Gen.Gouv.
Debica über Krakau.

9 augustus 1941

Aankomst van 400 legioenmannen (W. Selders, Van den Bosch).
Enkele dagen ziek te bed.
Vertrek van Jan Delbaere en Ghislain van Achter naar Nürnberg (Funker).

14 augustus 1941

Als wielrijder bij de stafkompagnie.

17 augustus 1941

Met een groep van 5 Vlamingen en 5 Nederlanders op wacht in de Poolse bossen. Nogmaals verwonde Wehrmachtssoldaten uitgeladen.

21 augustus 1941

Keuze voor de Waffen-SS of Legioen. Enkele dagen afzonderlijk.
SS-verbintenis voor 2 jaar.

26 augustus 1941

Aankomst van R. Tollenaere.

31 augustus 1941

Afhaling van paarden en gespan.

4 september 1941

Met 1 peloton naar Dresden voor infantier-pioniersopleiding.
SS Pionier V.H.J.
I SS Pi.Ers.Btl. Dresden 23
SS Kazerne Wildemann.

13 september 1941

Eerste uitgang te Dresden. Zwinger/varen op de Elbe.
Opleiding als pionier. Zes weken heel zware dienst.

19 september 1941

Bezoek aan het kasteel Moritzburg. Zandsteengebergte.

11 oktober 1941

Naar Oost-Pruisen. Troepenoefeningenplaats Arys.
Enkele dagen ingedeeld bij de Nederlanders.

13 oktober 1941

Ingedeeld bij de 2de Kp. van het Legioen.
Bevordering tot Oberschutze.
An die Ergangzungstelle Nord-West der Waffen-SS
Stadshouderslaan 132
Den Haag.
Zur Weiterleitung an
SS Oberschutze V.H.J. F.P.N. 44853 C.
Bezoek van de leider Staf De Clercq.
Kp. Breymann, Zugf. Raskin, Tollenaere, Joyeux, Guske, Spiess Halt.

19 oktober 1941

De Bruyne Hektor van Lombardzijde (vader van 5 kinderen) eerste verlofganger. Een kameraad schiet zich door het hoofd. Kon de zware opleiding niet aan. Ik verspeel mijn verlof door Breymann.

25 oktober 1941

Beëdiging van het Legioen.

27 oktober 1941

Manöver met de Nederlanden.

30 oktober 1941

Kameraadschapsavond in een privaatzaal te Arys (varken van 150 kg).

1 november 1941

Terugkeer van kam. Tollenaere en Delbaere, ook Joyeux.

6 november 1941

Groeten voor Vlaanderen worden opgenomen door de radio.

7 november 1941

Bevel: vertrek naar Rusland.

9 november 1941

Vertrek met lastwagens over Insterburg naar Tilsit. Hier overnachting in een zaaltje. Wagen van W. Van den Bosch over kop, een groep bijna volledig uitgeschakeld. Geen doden.

10 november 1941

Mitau.

11 november 1941

Tauroggen, Riga, Valda, Dorpat.

14 november 1941

Pleskau: verblijf in halfafgewerkte appartementsgebouwen. Zeer vuil. Ook een overnachting in een bos Rocdjetschjeno bij Luga in een oude vervallen herenwoning.

1 december 1941

Tosno-Adrianowo (kasteel van Raspoetin).
Bij de burgers op kwartier (Katia). Op verkenningstocht in de omgeving. Ontdekking van een krankzinnigengesticht, verplegend personeel was weg en de zieken reeds dagen aan hun lot overgelaten zonder verzorging noch eten.

Ons 3de peloton toegedeeld aan het 1ste naar Olomno, enkele gewonden. In die tijd ook de overval door partizanen op 3 onzer wagens, eerste gevallenen Benoni Snel en...

7 december 1941

Adrianowo, Tosno, Luga, Pleskau, Riga, Kandau (winterverblijf).

25 december 1941

Kerstfeest te Kandau, middernachtmis op wacht. Protestantse kerkdienst.

2 januari 1942

Bevel tot vertrek.

9 januari 1942

Riga, Dorpat, Narwa, Glinki, Gorki, Tosno, Chodowo, Podporesje.

10 januari 1942

Torma.

12 januari 1942

Kingisepp.

14 januari 1942

Rusky, Kotlykoporje.

15 januari 1942

Rust te Ywanoskoye Tosno.

16 januari 1942

Tosno, Tyutitzy. Rit onwetend met twee wagens dwars doorheen Russisch gebied, komen eerst 's morgens tot ontdekking.

17 januari 1942

Podporesje.

19 januari 1942

Aanval op Kopsy begon op 19.1. en eindigde op 4.2.
Sohleder en Verstrepen sneuvelen. Breymann keelschot.

20 januari 1942

Bindzeil, Verleye, Van Pelt, Denis †.

22 januari 1942

Tollenaere †, Raskin ziek.

30 januari 1942

2de Kp. was ongeveer 207 man sterk. Na 18 dagen gevecht waren er nog een 33-tal min of meer inzetbekwaam.

2 februari 1942

Naar Ljubzy.

4 februari 1942

2de Kp. nog 24 man.

28 februari 1942

Aankomst van winterkledij. Bert Rooymans zwaar gewond, overleed op 7.3.42. Groeten uit bunker X (Krupty).

2 maart 1942

Aanval op Semtitsy door de 2de en de 3de Kp. Uitgerust met sleden om de gewonden en doden af te voeren.
Overschot van de 2de kompagnie eveneens ingezet. Na 8 dagen vechten en aanvallen terug naar Chutchelino (tros).
Ustuf. Nussbaum loopt op een mijn. Vele gesneuvelden en met bevroren voeten, neuzen en oren. Coremans Maurice beide benen afgevroren.

9 maart 1942

Einde van de aanval en terug voor een paar dagen met rust.
Bevordering tot Sturmmann. Uitreiking van het E.K.II.

17 maart 1942

Inzet te Krutik (stelling). Sneeuwbunkers en sneeuwwallen als dekking. Eerste beschieting door Stalinorgel.

31 maart 1942

Brief uit bunker X.

5 april 1942

Ustuf. Raskin ziek en verdwenen.

17 april 1942

Verlaten de frontlijn en gaan terug naar Chutchelino.

18 april 1942

Ossiya, Wolchowketel.

20 april 1942

Aankomst Fitztum. Neemt bevel over.

5 mei 1942

Wolchow.

21 mei 1942

Stoottroep Uscha. Karl (1 dode).

22 mei 1942

Vervangingstroepen op mijn te Luga. Cruysberghs dood.

24 mei 1942

Stoottroep Jensen (2 doden).

5 juni 1942

Op verlof met Peter Luypaard over Luga, Pshow, Dunaburg, Wirballen, Kowno, Koningsberg, Berlijn, Brussel. 21 dagen frontverlof.

21 juni 1942

Aanval op de Wolchowketel. Vele doden en gewonden.

5 juli 1942

E.K.I. voor Geurts J.

8 juli 1942

Terug uit verlof. Bijna 14 dagen onderweg. Rond 15.7 terug te Ossiya.

14 juli 1942

Wolchow opgeruimd. Ustuf. Breymann terug. Glashouwer Spiess, Stefani Rechungsführer. Schellong terug.

15 juli 1942

Katrino, Krasnowardeisk, Krasno Selo.

17 juli 1942

Stuka aanval op ruststelling.

3 augustus 1942

Pawelowsk, Slusk, Puschkin, Kasminka kloof.

4 augustus 1942

Aankomst Geeroms Gust.

7 augustus 1942

Toebereidselen ''Feuerzauber''. Winterorde ontvangen. 3 km ten Z.O. van Uritz.

28 augustus 1942

Denayer Oktaaf melder 2de Kp.

4 september 1942

Van den Bosch Willy en Scheerlinck gesneuveld aan het fabriekske bij de bevoorrading.

13 september 1942

Russische aanval op de Sappe.

23 september 1942

Panzervenichtungslehrgang te Krasno-Selo (3 dagen).

3 oktober 1942

Rust en opleiding te Krasno-Selo.

31 oktober 1942

Aankomst van Ustuf. Suys met marketentenwaren.

4 november 1942

Luypaard schampschot.

9 november 1942

1 jaar Rusland. Er werd mij gevraagd om voor 12 jaar te tekenen.

16 november 1942

Preekstoel. Aankomst goede winterkledij.

19 november 1942

Geeroms gesneuveld.

26 november 1942

Eerste maal gewond (granaatsplitter linker arm). Weggebracht met Jef Mels, been afgezet en overleden te Krasnowardeisk op 27.11.42.

2 december 1942

Lazaret te Riga.

22 december 1942

Kerstfeest in de Wirtschaftskammer Letland.

30 december 1942

Mitau.

4 januari 1943

42 dagen lazaret.

24 januari 1943

Graz, Genesende Kp. Ers.Btl. der Legionen, Graz-Wetzelsdorf.

29 januari 1943

Franse kabaretgroep. Brusselmans terug uit verlof. Denayer naar leergang in Nederland.

5 februari 1943

Verlof van 28 dagen.

17 maart 1943

Uit verlof te Graz. 24 uren te laat binnengekomen (drie dagen de ronde van Tripolis).

20 maart 1943

Van den Bulcke op dezelfde kamer.

10 april 1943

Wacht aan de kazernepoort te Graz. Finnen rennen mij overhoop. Inzameling voor Winterhulp.

7 mei 1943

Debat over Vlaming of Duits zijn. Voorhoeve, Nederlandse Dinaso zet Duitser op zijn plaats.
Toelating H. Mis bij te wonen.

12 mei 1943

Dedecker Rochus op verlof.

29 mei 1943

Van Graz naar Shitomir om opgeleid te worden als Panzergrenadier. In de buurt van Odessa voor een week ingezet tegen partizanen.

10 september 1943

Pepermans met verlof.

15 september 1943

Op dienstreis naar Wittenberg, wagens afhalen. K. Deridder gezien.

23 september 1943

Milowitz.

3 oktober 1943

Rottenführer benoemd. Aankomst van Van Esbroek en Verheyden.

12 oktober 1943

Milowitz 2de Kp. Ustuf. Martesson, Delft, Bruyninckx.

24 oktober 1943

Op een kamer met Buys, Sonck, Coenaerts.

15 november 1943

Op verlof. Bommen op Leipzig.

9 december 1943

Terug uit verlof.

20 december 1943

Kerstfeest. Gemotoriseerde mars op Praag.

30 december 1943

Inzet naar Ukranie.

18 januari 1944

Na 18 dagen zware gevechten terugtocht. Trachten de vijand zoveel mogelijk tegen te houden om de chaos een beetje op te vangen.

27 januari 1944

Ziek daarna toegedeeld aan de 2de Kp. te Sewerinewka.
Urbain Eyckerman voor de 4de maal gewond. Timmerman gesneuveld.

5 februari 1944

Terugtocht tot in Jampol.

3 maart 1944

Bij het terugtrekken uit Jampol voor de 2de maal gewond. Schot door bil en schot in rechterbeen.

20 maart 1944

Lazaret te Krakau.

5 april 1944

Kuuroord Zakopane.

15 april 1944

Terug naar Krakau. Tony van de Perre.

24 mei 1944

Naar Breslau.

1 juni 1944

Te Breslau op de infirmerie (Revier). Bil terug ontstoken.

4 juni 1944

3 jaar soldaat.

28 juni 1944

Naar Knowitz, 44853 C.

SS-Sturmbannführer von Lettow Vorbeck kommandeur van het SS-Legioen Vlaanderen, opvolger van den gekwetsten SS-Obersturmbannführer Lippert.

SS-Sturmbannführer von Lettow Vorbeck getuigt op 5 Mei 1942.

Het feit, dat de in het SS-Vrijwilligerslegioen strijdende Vlamingen reeds tweemaal in het O. K. W. bericht viel tot vernoemd werden, legt ons allen verplichtingen op.

Aan het gansche Oostfront heeft de naam « SS-Freiwilligerlegion Flandern » een hellen klank. Overal hoorde ik alleen den grootsten lof over de strijdvaardigheid en den onvermoeibaren kampgeest der dappere Vlamingen. Ik ben er fier op nu tot kommandeur dezer eenheid benoemd te zijn.

Vooraleer naar het front terug te keeren nam ik mij voor, Vlaanderen te bezoeken om zoo de Vlamingen, met wie ik in de SS-Divisie Wiking al meermaals in aanraking kwam, nog beter te leeren kennen.

Ik ben er rotsvast van overtuigd dat het SS-Vrijwilligerslegioen Vlaanderen in de toekomst nog presteeren zal en na de uiteindelijke zege in dit geloof en met de aloude trotsche Vlaamsche overtuiging naar Vlaanderen zal terugkeeren.

Staf De Clercq en von Lettow-Vorbeck

Alexandrowa, 41/42. Het fabriekske — Btl. Gevechtstand.

Leningradfront 1942. Stubaf. Schellong in de Sappe.

het "Legioen Vlaanderen onderscheidde zich
ET LEGIOEN VLAANDEREN
onze onuitsprekelijke trots
HET DUITSCHE LEGERBERICHT
kamp en bloed herwonnen
Vlaamschen soldaat
Het Duitsche Weermacht
IN GEVECHTEN VAN MAN TEGEN MAN
BEZETTE HET LEGIOEN "VLAANDEREN"
25 VIJANDELIJKE BUNKERS
Bij Sebastopol werden Russische strijdkrachten
Au cours de corps à corps acharnés
Vingt-cinq casemates soviétiques enlevées par la Légion "Flandre"
La Légion de S. S. «Flandre» s'empare de vingt-cinq casemates soviétiques
Le communiqué allemand
Pertes particulièrement sanglantes des Soviets sur le front d'investissement de Sébastopol
Prise de 25 casemates par la légion de S.S. «Flandre»
Nieuwe inzichten breken door
Geheel Vlaanderen staat achter het Vlaamsch Legioen
S.S.-LEGIOEN VLAANDEREN
Voor de tweede maal op enkele weken tijds in het Duitsch legerbericht vermeld
tweede eervolle vermelding van
Legioen in het Legerbericht
Het S.S.-Legioen Vlaanderen onderscheid zich nogmaals aan het Oostfront
Na lijst-aan-lijst gevechten werden 25 Sovjet-bunkers bezet
Vlaanderen benut zijn kansen
VLAAMSCH LEGIOEN
AAN DE EER
De Heldenmoed van het Vlaamsche Legioen
La Légion « Flandre » de nouveau à l'h
DE EERVOLLE VERMELDING
IN HET VLAAMSCH LEGIOEN
De Vlamingen doen van zich spreken
nogmaals eervol
Dankbaarheid
jegens onze soldaten
PERSSTEMMEN.

VRAAGGESPREK KONRAD SCHELLONG MET ''NATION EUROPA'' (april 1955)

Wie over de germaanse vrijwilligers der Waffen SS wil schrijven, moet in de eerste plaats de Vlamingen gedenken. Zij stelden immers de eerste gesloten vrijwilligerseenheid op — het Vlaams Legioen — en zij vochten zo dapper en heldhaftig dat hen de naam verleend werd, welke voor ons Duitsers, steeds een zinnebeeld van offerbereidschap en dapperheid zal blijven.
LANGEMARCK! Zij bewezen in de strijd dat ze waardig waren deze naam te dragen.
Hier nu de weg van het legioen Vlaanderen, over de SS Stormbrigade Langemarck naar de 27e Pantsergrenadier Divisie Langemarck.
Aanstonds na de veldtocht in het Westen reeds, hadden scharen jonge Vlamingen zich aangemeld voor de Waffen SS en werden in verschillende Divisies ingedeeld. Bijzonder sterk was hun aantal in de Divisie ''Wiking'', welke vrijwilligers uit alle germaanse landen met rijks- en volksduitsers samenbundelde. Over de daden dezer roemrijke divisie moeten wij hier niet berichten, het is geschiedenis geworden. Bij het begin van de Rusland-veldtocht vormden de Vlamingen dan het Vlaams Legioen, het eerste gesloten germaans vrijwilligerskontingent dat tot inzet kwam. Deze vrijwilligers kwamen grotendeels uit de rangen van het V.N.V. en zij hadden zich alleen voor de strijd tegen het kommunisme aangemeld. Ik moet dan hier ook, voor alles, verklaren, dat hun eenheid gedurende de hele oorlog uitsluitend aan het oostfront stond. Deze jonge Vlamingen vormden een verzameling van de beste krachten uit hun volk, zowel boeren, arbeiders, als intellektuele beroepen, waren onder hen, zij waren bereid zich daadwerkelijk tegenover het bolsjewistische gevaar te stellen en dit niet met grote woorden en ijdel gepraat, maar met inzet van hun jong leven. Dit Legioen Vlaanderen behoorde bij zijn eerste inzet tot de 2. SS-Inf.-Brigade (mot) onder kommando van Generaal der Waffen SS Klingemann en heeft zich daarbij in de winter 1941-42 voorbeeldig gedragen. Daar ikzelf pas na de Wolchowgevechten — ik leidde voordien een bataljon in het regiment Nederland — het Vlaams Legioen overnam, en daar mijn gezamentlijke oorlogsdokumenten in de naoorlogse verwarring zoek zijn geraakt, zal ik over deze periode hier, het artikel van Brigadeführer Klingemann uit Wiking-Ruf 3/54 overnemen.
Kort voor het Swiroffensief kwam als eerste Europese eenheid bij onze Brigade het Legioen Vlaanderen aan. Zij waren slechts ternauwernood voor het gevecht als voor lange mot-marchen opgeleid geworden. Een gedeelte van het bataljon kwam pas weken later aan. Hun opleiding werd dan ook systematisch door kleine gevechtsopdrachten verder voltooid. In december 1941 werd het 4e regiment uit de gevechten teruggetrokken en naar Krakau

op marsch gezet. De geplande hervormingen van het regiment, welke ginds zouden doorgaan, zouden echter ingevolge de gebeurtenissen aan het front, niet doorgevoerd worden. Dit 4e regiment werd, in plaats van per vliegtuig door te reizen, zonder zware wapens terug aan het front geworpen, in een sektor waar groot gevaar dreigde. Bij deze gevechten onderscheidde dit regiment zich dermate dat het de naam ''Langemarck'' als waardering ontving. De rest der Brigade (Begleitbataljons RFSS en 't Legioen Vlaanderen, evenals de Flak Abt. Ost) kwam ter opfrissing, kort voor Kerstmis '41 in de streek tussen Riga en Libau. Als Ersatz voor het afgegeven 4e regiment kwam het legioen Nederland vanuit het oefenkamp onder Führung van Oberführer Reich, dan in de plaats. Echter nog voor de aankomst van dit legioen, was de Brigade gealarmeerd geworden en met onvolledige, niet inzetvaardige delen, opnieuw aan het front geworpen. Hierbij gedroeg zich een kompanie van het Legioen Vlaanderen zich zo voorbeeldig en dapper, dat dit in het Wehrmachtsbericht werd vermeld. Het ondertussen in Libau ontscheepte Nederlandse legioen, pas toegekomen uit Münsterlager, werd bataljongsgewijze in de voor hen nog volledig onbekende Russische winter, aan de zuidrand van de Wolchow-inbraak geworpen, en verwierf hier onder zeer zware verliezen de nog ontbrekende krijgs- en vooral winterervaring. Eerst in het voorjaar '42 lukte het, in het raam van het 38e Korps de brigade als eenheid samen te vatten, zonder de Flak Abt. Ost, welke aan de Rolbaan Nowogorod-Tschudowo onontbeerlijk was. In april '42 ondernam de Brigade, samen met het Nederlands Legioen, de eerste inenging van de Wolchow-Kessel, waardoor het Legioen de eerste maal in het Wehrmachtsbericht vermeld werd. Zij had dan aan de nederlaag van de vijand in de Wolchowkessel een beslissend aandeel gehad. Wanneer de aanval tegen de zuid-west rand van de Kessel tot stilstand kwam, heeft het Legioen Nederland met ondersteuning van de zware kompanie van het BGLT. Btl. RFSS, dat reeds tot andere verwending bereid stond, en met de hulp van een Bombengeschwader der Luftwaffe, de aanval opnieuw ingezet en is dan, met zware verliezen en in hevige moerasgevechten, als eerste door de Kessel gestoten, samen met het vanuit het zuiden oprukkende Vlaams Legioen. Diens Kommandeur, de toenmalige Obersturmbannführer Fitztum is later op weg ter overname van de divisie ''Prinz Eugen'' dodelijk verongelukt.

Tot daar het artikel van de Brigadeführer Klingemann. Nadien werd het Vlaams Legioen, na een korte rustpauze, in het kader der 2. SS Inf.Brig. mot aan het front voor Leningrad ingezet. De Vlamingen grendelden de Russische doorstoot bij de Letten af en gaven geen voetbreedte bodem meer prijs, hoewel ze man voor man tot aan de knieën in water en modder stonden. Door hun inzet droegen zij wezenlijk bij tot de stabilisering van een gevaarlijke toestand, want de brigade vocht zonder noemenswaardige reserven en

de weg naar het korps ware voor de Russen vrij geweest, waren zij in hun doorbraak gelukt. In deze gevaarlijke stellingen hebben mijn jongens van het Vlaams Legioen maandenlang stand gehouden. Hun aantal aan doden en gekwetsten bewees hun weerbaarheid en hun trouw. Ik zie in mijn gedachten nog, hoe ze Vlaming of Duitser van het stampersoneel, uit hun Lettenstellingen kwamen. Het slijk vormde op hun uniformen een dikke korst, hun ongeschoren baardige gezichten waren bleek en getrokken, oververmoeid als zij waren van de geweldige inspanningen. Afgelost waren ze, maar niet om op verdiende rust te gaan, echter om onverwijld nieuwe stellingen te gaan innemen. Inderdaad, een stelling waarin een Polizeibataljon nog geen drie weken zat en reeds moest afgelost worden, omdat hun verliezen te hoog waren om de ver vooruitgeschoven stelling te kunnen houden. In deze Abschnitt bleef het Legioen nog 6 maand en half en hield deze vooruitgeschoven post voorbeeldig en onwrikbaar. Wanneer de vijand onze steeds maar dunner wordende linie dan toch eenmaal doorbrak, dan was de stelling 's morgens opnieuw in onze hand, bij tegenaanval opnieuw veroverd en van Russen gezuiverd. Zonder eenmaal afgelost geweest te zijn, zonder reserven, speelden zij het klaar meer dan een half jaar lang, op eigen kracht vol te houden, waar andere eenheden gefaald hadden. Hun aantal doden en gewonden in deze verbeten onmenselijke strijd was zeer hoog. Hier hebben mijn dappere Vlaamse vrijwilligers hun gevechtswaarde aangetoond en hun weerbaarheid onder bewijs gesteld. Geen andere eenheid, geen elitekorps zelfs, zou ze kunnen hebben overtreffen. Mijn Vlaamse jongens waren wellicht geen parade- en kazernesoldaten, maar frontsoldaten van de beste soort in elk geval. Begin februari '43 werd het Legioen eindelijk dan teruggetrokken en na 2 dagen rust als frontserve, achter het front der Spaanse Blauwe Divisie geschoven. De volgende inzet echter volgde dan in de Abschnitt der SS-Pol. divisie zuidelijk Tosna. Deze divisie had bij afweer van een grote vijandelijke aanval op de stelling Helgoland zware verliezen geleden. Steeds opnieuw poogden de Russen over het ijs van de Newa de door hen verloren oever terug te winnen. Twee weken vocht het Vlaams Legioen er verbeten en hield de stelling tot ze afgelost werden door een Gebirgsjägerbataillon. Terzelfdertijd was het de vijand gelukt, over de straat Leningrad-Tosnow, een diepe wig in de gelederen der Spaanse divisie te drijven. Slechts onder grote inspanningen kon deze doorbraak voorlopig afgegrendeld worden. Het Vlaams Legioen werd aan beide zijden van de rolbaan in de strijd geworpen en veroverde opnieuw de oude linie. In het dagboek van het Korps luidde het toen o.a.: ... ALS VOORBEELD KAN DE HOUDING VAN HET LEGIOEN VLAANDEREN GEPREZEN WORDEN. IN AFWEER VAN DE RUSSSICHE AANVAL, KON HET ZONDER OVERDREVEN EIGEN VERLIEZEN, IN EEN MOEDIGE TEGENAANVAL, DE OUDE LINIE VAN DE SPAANSE BLAUWE DIVISIE TERUG VEROVEREN... Spijtig genoeg waren de ver-

liezen toch gevoelig, want de vijand wilde ten alle prijze toch naar Tosnow doordringen, en viel onverpoosd steeds opnieuw aan. Na bijna acht dagen strijd, zonder enige onderbreking, moest het Legioen moe, afgemat en uitgeput van het front weggetrokken worden.
Het handvol soldaten dat nog ongedeerd overschoot, werd voor een nieuwe opstelling naar een troepenoefenplaats verlegd. Twee harde oorlogswinters in het Oosten lagen achter onze rug, twee winters in dewelke het Vlaams Legioen bewezen had, dat het elke vergelijking met de andere elite-eenheden der Waffen SS doorstaan kon. Alle opgaven aan het Legioen gesteld waren uitgevoerd en vervuld geworden en indien het Legioen dan toch van het front teruggetrokken werd, dan slechts omdat, door hoge verliezen aan doden, vermisten en gekwetsten, het niet meer in staat was, nog langer stand te houden aan de voortdurende aanvallen van een overmachtige vijand.
C. Schellong, bevelhebber van het Vl.Leg.

KRANTENKNIPSELS OM DE TOENMALIGE SFEER WEER TE GEVEN

Uit "Volk en Staat" van 11 mei 1943

De eerste Vlaamsche geestelijke sneuvelde aan het Oostfront
Oscar WAEGEMAN
SS-STURMMANN BIJ HET «LEGIOEN VLAANDEREN»

Het was een kerel wiens geest zwierf van pool tot pool, zoekende naar een levensheuding die hem het heldhaftigste leek. Als kleine jongen, begrepen niet allen zijn eigenaardigen geest. Zijn speelmakkers hielden van hem en erkenden in hun eenvoud het gezag dat van hem uitging.

Hij trad in het klooster en offerde zich op aan het liefdewerk bij uitstek: het verplegen der geesteskranken. Hier had hij voldoening gevonden voor zijn offerzucht. Dienen zonder berekening. In bovennatuurlijke liefde de menschen dienen die van die zon verstoken bleven. Toch achtte hij zijn streven naar ruimte gevangen. Hij zou voor priester studeeren om de volheid van het geestelijk leven te bezitten en tot de menschen te gaan.

Dan kwam de oorlog. Bruusk beukten de golven van geweld tegen zijn ziel aan. Rechtzinnig heeft hij, toen als seminarist, den kamp van Adolf Hitler bestudeerd en zag hierin nieuwe horizonten voor zijn getormenteerd volk. Hij ondervond aan den lijve de kleinheid van gezagdragers, die zich groot wanen. Hij is naar het Oostfront gegaan met in zich de boodschap van daadwerkelijke christelijke naastenliefde. Hij ging en beleefde het heldendom in dienst zijner kameraden, door sneeuwjacht en modderpoel. Tientallen kameraden getuigden voor zijn heldenmoed als hoofdverpleger der kompanie. Hij was hun kameraad, hun vriend en vader.

Hij zelf schreef: « Ik denk enkel aan de kameraden hier; geen vrees voor de koude, met deze kleederen is de Winter hier aangenaam. Ik moet niets doen dan helpen leven en helpen sterven. Een moeilijke, maar schoone stiel. Tusschendoor mag ik helpen rammelen. Ik ben nu bevorderd tot Sturmmann. Ik denk niet aan sterven... maar toch zou ik er niet om geven indien ik vallen moest. Ik hoop nog eens een E.K. te verdienen. »

Dat verdiende hij onlangs in een verbitterd gevecht. Kort daarop, op 19 Maart j.l., is hij gesneuveld, op zijn 25e levensjaar... zooals zijn leven was: heldhaftig.

Hij is de eerste in Vlaanderen, die als geestelijke met de daad en met zijn levensinzet Rome verkoren heeft boven Moskou.

Zooals wij het in ons vorig nummer meldden, groep er te Berlare bij Dendermonde, onder aanzienlijke belangstelling, een treffende rouwhulde te zijner eer plaats. Zijn offer maakt veel lafheid goed.

O. WAEGEMAN,
Hopman der N.S.J.V.

Uit "De Dag" van 3 juli 1942

DE LIJKMISSEN VOOR GEVALLEN LEGIOENSOLDATEN

Met belangstelling zullen velen in den lande kennis hebben genomen van de **aartsbisschoppelijke voorschriften**, zoo pas door kardinaal Van Roey aan den clerus verstrekt, **wat betreft de voorwaarden in welke lijkmissen voor Roomsch-katholieke burgers, «in den Duitsch-Russischen oorlog gesneuveld» door de Belgische geestelijkheid mogen worden gecelebreerd.** Deze voorschriften komen hoofdzakelijk hierop neer dat de lijkmis moet aangevraagd worden door de familie van den overledene en in diens parochiekerk gelezen, alsook dat alle kenteekenen of daden welk een profaan karakter dragen, moeten worden vermeden.

De opvatting huldigend dat de geestelijkheid meester is in de kerk, althans wat betreft het karakter der godsdienstige plechtigheden welke er plaats vinden, willen wij uiting geven aan de verwachting dat deze — het weze hier alleen maar terloops aangemerkt — **wel een beetje laat komende «voorschriften»**, streng in acht zullen worden genomen en dat werkelijk moeilijk anders dan schandalig te noemen feiten, waaraan zekere verpolitiekte leden van den Roomsch-katholieken clerus in onze gewesten zich, de laatste maanden, te buiten gingen, in geen geval meer zullen worden herhaald. Het staat den primaat van België vrij, den Europeeschen kamp op leven en dood tegen het bolsjevisme, die thans, op het grondgebied der anti-godsdienstige Russische Sovjet-republieken wordt uitgevochten, voor niets anders dan een «Duitsch-Russischen oorlog» te houden. We willen zelfs angstvallig nalaten in zijn keuze der benaming van het bloedig geschil dat, naar alle teekenen te oordeelen, weldra in zijn beslissend stadium gaat treden, iets meer dan een «lapsus calami», een toevallige schrijffout, te zien. Maar we zouden toch gaarne gehoord hebben welke sanktie-maatregelen, door de hoogste Roomsch-katholieke kerkelijke autoriteit in den lande getroffen werden tegen die geestelijke personen, als zekere leeraren aan Brusselsche vrije (dit zijn katholieke) onderwijsgestichten, bij voorbeeld, welke zich voor de rechtbanken hadden te verantwoorden wegens **opruiing, tot het plegen van sabotagedaden, van jongelieden aan hun pedagogische leiding toevertrouwd**, opruiing die tot verschillende onverantwoordelijke daden met jammerlijken afloop aanleiding hebben gegeven.

1. SS-Standaard Vlaanderen.

Antwerpen, den 25. Februari 1942
Quellin straat 37.

At 10 c
Verdeeler VI

Horn

Standaardbevel Nr 30.

Kerkdiensten voor gevallen SS-Mannen.

Bij kerkdiensten voor gevallen SS-Mannen of mannen van het Legioen is het de eenheden niet toegelaten de SS-rune op de uitnodigingen tot de diensten te laten drukken. Het is eveneens verboden die uitnoodigingen van de eenheden te laten uitgaan, dus met onderschrijving van de eenheid. Het geldt hier een familie-aangelegenheid waaraan wij als genoodigden kunnen deelnemen. De eenheid kan zelfs, wanneer haar dit mogelijk is, de familie voor die kwestie finantieel steunen of de geheele aangelegenheid voor haar regelen als ze dit verlangt.

De Leider van den 1. SS-Standaard Vlaanderen

SS-Hauptsturmführer

Uit ''Volk en Staat'' van 1 augustus 1942

De benjamin van het Vlaams Legioen en petekind van de Leider, Kd. Walter Vermeulen, bij zijn verblijf in Vlaanderen, waar hij een paar weken verlof doorbrengt, een bezoek aan de Leider.

GEVAL BURGEMEESTER DELWAIDE UIT ANTWERPEN

Uit ''Volk en Staat'' van 10 juni 1943

HALFHEID WORDT GESTRAFT

Burgemeester Delwaide en de Vlaamsche Legioensoldaten

Eergisteren waren de Vlaamsche Legioensoldaten op bezoek te Antwerpen. Zij wilden daarvan gebruik maken om aan burgemeester Delwaide, voorzitter van het Hulpkomité voor de geteisterden van den Engelschen luchtaanval op Antwerpen, een bedrag van 150.000 fr. toegekend bij te overhandigen.

De burgemeester had aan de afvaardiging het gevraagde onderhoud toegestaan en kruiste bij het binnentreden van het stadhuis de Vlaamsche Legioensoldaten, die op hem stonden te wachten. Toen deze zich dan boven aanmeldden, werden zij ontvangen door den kabinetssekretaris van den burgemeester, die hen mededeelde, dat de h. Delwaide voor dringende aangelegenheden weg moest. De burgemeester was langs de Zilverarmidstraat op de vlucht geslagen.

De Legioensoldaten hebben hierop hun check niet overhandigd, maar, verbolgen over deze gansch bijzondere houding van den burgemeester, in den loop van den avond aan zijn woning een bezoek gebracht, dat hij wel niet zoo gauw zal vergeten. Zij hebben er getoond waartoe Vlaamsche jongens, die gedurende maanden den bolsjewistischen vijand hebben bevochten, in staat zijn.

De h. Delwaide kan nu verder nadenken over de waarheid dat, ook en vooral in oorlogstijd, halfheid steeds de slechtste houding is.

Uittreksel van beslissingen van het SS- en Politiegerecht X Den Haag
Buitendienst Brussel
SS- und Polizeigericht X Brussel, den 15 maart 1944
Aussenstelle Brüssel
Tgb. 4/44 geheim
Betr.: Politieke acties in België
Referte: Mondelinge opdracht van
SS-Standartenführer Dr. Reinecke van 14.3.1944

Aan het
Hauptamt SS-Gericht
t.a.v. SS-Standartenführer Reinecke
München 35
Karlstr. 10
door Inspektionsrichter H z.Zt. Velp b. Arnheim

5. Mannen van de SS-Sturmbrigade "Langemarck" hebben op 8.6.1943 de burgemeester van de stad Antwerpen een bij het Legioen aan het front ingezamelde collecte van 150.000 bfrs. voor de geteisterden van de bombardementen willen overhandigen. De burgemeester van de stad Antwerpen heeft de delegatie niet persoonlijk, doch door zijn kabinetchef ontvangen. Van de op een kameradenavond bijeengekomen legionairs hebben zich zo'n 30 tot 50 man onder leiding van een SS-Unterscharführer naar het huis van de burgemeester begeven. Zo'n 6 tot 10 man zijn in het huis binnengedrongen en hebben in 4 kamers de inboedels, zoals kasten, tafels, stoelen, schilderijen, porselijnwerk, glazen enz. beschadigd. De schade werd geraamd op 20.000 bfrs. Tegen de geïdentificeerde Waffen-SS-mannen M. en W. is de aanklacht wegens geringe schuld geklasseerd op grond van § 47 Abs. 1 KStVO (A.Z.St.L.III 278/43).

(onleesbaar)
SS-Hauptsturmführer und SS-Richter R.

R. Tollenaere als kindervriend midden een gezin in Estland tijdens zijn militaire opleiding.

Een siddering ging door het Vlaamsche land, gansch bijzonder door de V.N.V.-gelederen, wanneer einde Januari 1942 te Brussel het bericht binnenliep over het sneuvelen van Untersturmführer Dr. Reimond Tollenaere. Leider Staf de Clercq deelde het in volgende bewoordingen aan de Vlaamsche bevolking mede:

Gevallen in dienst van zijn Volk in den strijd tegen het bolsjewisme

Een mijner trouwste en edelste kameraden is gevallen.

Dr. Reimond Tollenaere, Untersturmführer bij het Vrijwilligerslegioen, Algemeen Propagandaleider van het V. N. V., Kommandant-generaal van de Vlaamsche Militie-Zwarte Brigade, sneuvelde, zijn eed en zijn lebensopbatting getrouw, aan het hoofd van zijn soldaten en kameraden. Hij viel als een offer voor het nieuwe Vlaanderen in den strijd tegen het bolsjewisme.

Kameraad Reimond Tollenaere sterft als de idealist en de soldaat, die hij van in zijn jongste jaren is geweest. Voor zijn volk, voor zijn strijdformatie en voor zijn manschappen der Militie is hij geworden een symbool dat leven geven zal en bezielen.

Ik groet zijn nagedachtenis in naam van het heele strijdende Vlaanderen.

Staf de Clercq.

Brussel, 31 Januari 1942.

Uit "Zoo leefde, streed en viel Dr. R. Tollenaere". Uitgegeven door de Dr. R. Tollenaere-Stichting. Uitgeverij "Volk en Staat", Antwerpen 1943.

NA HET SNEUVELEN VAN SS-UNTERSTURMFÜHRER
DR. REIMOND TOLLENAERE OP 22 JANUARI 1942 BIJ LENINGRAD

DE WEERKLANK BIJ ANDERE KAMPFORMATIES

N.S.K.K.

Volgende dagorde werd aan de officieren, onderofficieren en manschappen bekend gemaakt:

DAGORDE

Aan de Militanten, Onderofficieren en Officieren bij de N.S.K.K. Brigade-Luftwaffe.

Kameraden,
Dr. Reimond Tollenaere, Algemeen Propagandaleider van het V.N.V., Kommandant-Generaal van de Dietse Militie-Zwarte Brigade, Untersturmführer bij het Vlaams Legioen, is aan het Oostfront gevallen.
Hij stierf de heldendood voor Vlaanderen, het Germanendom en Europa, in de strijd tegen het bolsjewisme.
Hij was voor Vlaanderen een hoogstaand en aktief Kamper en voor ons een bekwaam Leider en goed Kameraad.
De idealen die Kommandant-Generaal Dr. Tollenaere ons Volk heeft voorgehouden en met zoveel overtuiging en vurigheid heeft verdedigd door het geschreven en gesproken woord, heeft Hij zelf beleefd en voorgeleefd.
Dr. Tollenaere volgde de lastige, ondankbare en harde weg van de logika, voortvloeiende uit zijn Nationaal-Socialistische levensaanschouwing.
Hij predikte kamp en offer en greep zelf naar de wapens op het ogenblik dat het duivelse bolsjewisme Europa bedreigde in alles wat ons heilig was.
Onze Kommandant-Generaal was en bleef trouw aan zijn volkse idealen en de eed die Hij had gezworen voor de Leider Staf de Clercq en de Führer Adolf Hitler.
Hij viel als een held in ''EER en TROUW'' ver van zijn Vaderland, in de Russische ijsvelden nabij Leningrad.
Hij gaf ons door zijn heldhaftige dood een heerlijk voorbeeld van trouw, offervaardigheid en kampgeest.
Dr. Tollenaere is voor ons het edel en machtig symbool van de nieuwe mens die we scheppen door het Nationaal-Socialisme. Het type van de Vlaamse Voorman en Soldaat, dat waardig en heerlijk aansluit bij onze 1302'ers, Geuzen, Brigands en IJzerhelden.
Kameraden, heden betreuren wij het verlies van de schoonste figuur onzer Militie, maar Zijn dood zal nieuwe krachten wekken, en gans het levende en strijdende Vlaanderen doorzinderen en bezielen.
Met nog groter verbetenheid en kamplust sluiten wij de rangen, ten strijd gereed.

Vandaag staan we met duizende schouder aan schouder met onze Duitse kameraden, in trouwe wapenbroederschap tegen ploetokratie, Jodendom en bolsjewisme, die Europa naar het leven staan. Morgen komen tienduizenden onze rangen versterken. Overmorgen trekken honderdduizenden beslist en onverbiddelijk op de gemeenzame vijand los, om hem te verpletteren.
Kommandant-Generaal, Gij hebt ons het voorbeeld gegeven, wij voeren Uw Volks testament uit.
Hier staan wij als vrijwilligers bij het N.S.K.K. aangetreden. Paraat voor de strijd, volgen wij Uw heldenfiguur, en wreken U.
Het V.N.V. en zijn Leider! Houzee!
Heil Hitler!
Stabsverbindungsführer,
O. Smessaert
Banleider

De Kommandant-Generaal a.i.
Joris Van Steenland
Brigadeleider

ALG. SS-VLAANDEREN

Hauptsturmführer Raf Van Hulse, leider der Alg. SS-Vlaanderen, stuurde aan het Hoofdkwartier der Zwarte Brigade een schrijven, waarin hij de deelneming zijner formatie betuigde.
Aan dit konfraternele gebaar zijn wij bijzonder gevoelig geweest.

F.C. REX

Het Stafkwartier ontving volgend schrijven:
Vanwege Brigade-Kommandant Brahy kwam volgend telegram toe:
Au nom des formations de combat de Rex, j'ai l'honneur de présenter aux officiers, sous-officiers et miliciens de la Zwarte Brigade l'hommage de nos condoléances émues.
Les formations de combat de Rex prennent part au deuil qui éprouve leurs camarades flamands dans la perte de leur chef, tombé glorieusement face à l'ennemi de l'Europe sur le front Oriental.
Rex vaincra!

Le Commandant de Brigade,
H. Brahy
Chef de l'E.M. Fédéral F.C.

- Uit "De Z.B.-Man", nr. 10, 2e jaar, februari 1942

AAN MIJN KOMMANDANT

Tollenaere is gevallen.
Dit was de ongelooflijke mare die ons Zaterdag, rond 17 uur, te pakken kreeg.
Dit kon toch niet?... Hij was immers in rustperiode, juist lijk de andere kameraden van het Oostfront, en daarbij hij zou met verlof komen, ja, en dan nog in de eerste dagen...
Neen, dit was onmogelijk, en daarbij Tollenaere mocht niet vallen, hij moest terugkeren, en dan nog als dapper officier aan het hoofd van zijn Vlaams Legioen, dat hij onder zijn bezielend woord gemobiliseerd had.
Neen. Tollenaere zou zegevieren en terugkeren, want zijn zege moest hij nog verder in kamp uitdragen hier in Vlaanderen, opdat ook ons vaderland eens volledig zou worden vrij gevochten. Juist daarom had Vlaanderen Tollenaere nodig. Het mocht dus niet...
Zenuwachtig werd in huis rond gelopen, kameraden werden opgebeld en gaven als antwoord: "De Leider is in Roeselare en heeft mevrouw Tollenaere op de hoogte gebracht."
Zou het toch waar zijn?...
Inderdaad, het was 19.45 uur toen Radio-Brussel, met een aankondiging die in haar aanvang deed lijken op een "Sondermeldung", kenbaar maakte dat Tollenaere als Zugführer de heldendood was gestorven.
De besten zijn vertrokken onder Uw kommando.
Wij waren fier op U, mijn Kommandant, want wij hadden bewondering voor U, wij waren tevens beschaamd omdat wij, die thuis gebleven waren, wellicht te veel hadden nagedacht en te veel overwegingen gemaakt, en aldus U niet konden volgen. Wij waren ook bevreesd, want wij verlangden geweldig om na Uw eindstrijd in het Oosten, onder Uw bevel Vlaanderen te veroveren.
Mijn Kommandant,
Gij zijt toch gevallen en wij zullen U niet meer terugzien.
Als soldaten hebben wij op de tanden gebeten en gepoogd ons verdriet te verkroppen.
Het is ons niet gelukt.
In uw kommandant-zijn lag trouwens een steeds opwellende kameraadschap tegenover iedereen van ons.
In U vonden wij de volmaakte nationaalsocialistische officier.
Heel Vlaanderen treurt om U en Uw militanten dragen die rouw en fierheid en verbetenheid. Zij wenen niet, doch zullen voort vechten en zwijgen, tot Uw militie het modelkorps is geworden waarvan gij droomde.
Die militie, deel onzer beweging, die U het liefst was en waarheen Uw grootste zorg ging, zal de harde weg opgaan, door U voorbereid en aangewezen, doordrenkt met Uw bloed. Eens zal de dag komen dat Uw militie de weg zegevierend zal betreden met het Leeuwenvaandel in top en door Uw geest aangevoerd.
Dan zal Uw militie bewezen hebben, mijn Kommandant, dat ze U waardig was en dat het offer van Uw jong en rijk leven, het heil van Vlaanderen ten bate is gekomen.
Onder uw bezieling en door Uw roemvol sterven is Vlaanderen op weg naar de onsterfelijkheid.
Roeselare, 1 februari 1942.

Hopman N. Quintens

Slutsk. Hovingen van het kasteel van Katharina II. Vlamingen begraven een kameraad op het Soldatenkerkhof aldaar.

Duderhof, 1942. Begrafenis van Mees.

BRIEF VAN SS-OBERGRUPPENFÜHRER G. BERGER
AAN REICHSFÜHRER-SS, H. HIMMLER

Afschrift

Der Reichsführer-SS
Chef des SS-Hauptamtes
CdSSHA/Be/We.
Tgb.Nr.: 1312/41g.

Berlin W 35, den 22.9.1941
Lützowstrasse 48/49
Postschliessfach 43

GEHEIM

Betr.: België-Degrelle

An den
Reichsführer-SS
Führerhauptquartier

Reichsführer!

Zoals ik hier bij enkele Berlijnse diensten vaststel, komt er voor het ogenblik een stroming op gang, die voor de vorming van een ''Groot-Belgische'' gebied is.
Daartoe bijgedragen heeft zeker de gewiekste houding van de Chef der Rexisten, Degrelle, die nu zelf bij zijn Vrijkorps[1] is en alle moeilijkheden uit de weg ruimt.
Ook het Auswärtige Amt[2] zou in die zin handelen[5] en de Reichsaussenminister[3] zou overwegen, binnen kort een Afgezant van het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar België te sturen, zoals naar Noorwegen en Denemarken.
Degrelle is buitengewoon aktief. Daar hij nergens steun vond, wendde hij zich tot de Volksdeutsche Mittelstelle. Deze (dienst) heeft in gemeen overleg met SS-Sturmbannführer Dr. Riedweg bekomen, dat
a. het Freikorps Wallonien[1] dezelfde ondersteuning krijgt als wij,
b. de familieleden van Vrijkorpsmannen uit de krijgsgevangenschap ontslagen worden.
Degrelle beweert, dat 2/3 van de manschappen van het flämische Freikorps[1], maar vooral de aktivisten, Rexisten zouden zijn.
Degrelle gaat ook helemaal de ''Grootbelgische'' toer op.[4] Hij probeert met alle middelen, met ons in verbinding te komen en (hij) zal de leiding van zijn

jeugdbeweging vol vertrouwen in onze handen leggen. Tot nu toe is door ons niets beloofd en niets afgewezen geworden.
Degrelle ziet duidelijk in, dat de Allgemeine SS in vorming op het Grossdeutsche Reich georiënteerd is, (en) enkel door de Reichsführer-SS en op de Führer kan beëdigd worden.

(G. Berger)
SS-Obergruppenführer

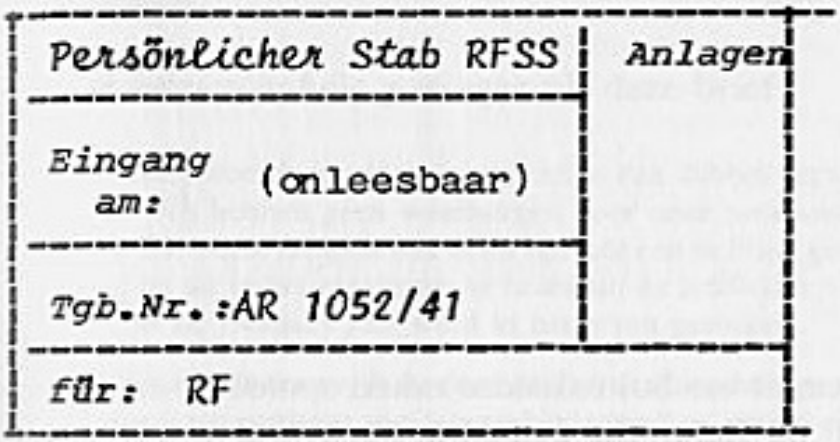

Nota's van de vertaler:

[1] Freikorps (Wallonien) = *Légion Wallonie*
flämisches Freikorps = *Legion Flandern* = *Vlaams Legioen*
tot nu toe had ik nog NOOIT deze uitdrukkingen gehoord!
Kende Berger de vastgestelde terminologie niet? of stond ze toen nog helemaal niet vast?

[2] das Auswärtige Amt (afk. A.A.), ook: das Aussenamt = *Ministerie v. Buitenl.Z.*

[3] der Reichsaussenminister = *de Rijksminister van Buitenlandse Zaken.*

[4] letterl.: Degrelle hat sich ebenfalls ganz "grossbelgisch" festgelegt = *Degrelle heeft zich eveneens gans "grootbelgisch" bekend.*

[5] letterl.: Auch das A.A. soll sich nach dieser Richtung hin festlegen ... = *ook het A.A. zou zich tot deze richting bekennen...*

TERUGROEPING VAN USTUF. JEF FRANCOIS NAAR VLAANDEREN

Afschrift (vertaling)

Der Reichsführer-SS
Chef des SS-Hauptamtes

Berlin, den 2.4.1942
Lützowstrasse 48/49
Postschliessfach 43

Cd SS HA/Be/Bo/1494/42 geh.

Betr.: Belgische Frage
An den
Reichsführer-SS
Führerhauptquartier

Reichsführer!

Op dit ogenblik stelt een gezant van buitenlandse zaken opnieuw een memorandum op. Daarin wil hij de Belgische gedachte als de enige juiste naar voren brengen. Hij zal bewijzen, dat de Vlamingen, die SS-mannen zijn en die tot onze begunstigde kring behoren, daardoor eigenlijk rijksduitsers zijn geworden en hun Vlaming zijn opgegeven hebben.
Men tracht in het bezonder de Walen te begunstigen.
Degrelle werd wegens dapperheid voor de vijand tot Luitenant bevorderd en ontving het E.K.II. Hij moet nog ongeveer 4 weken aan het front blijven en dan voordrachten houden in Wallonië.
De Vlaming François, die door Staf de Clercq als leider van de Zwarte Brigade ingezet werd, bij ons opgeleid en reeds kort aan het front was, dan weer door Staf de Clercq teruggeroepen werd zonder onze goedkeuring.

Heil Hitler
Berger.

BRIEF VAN Dr. H. ELIAS AAN REEDER MILITÄRVERWALTUNGSCHEF — 7 MEI 1943

Deze brief van Dr. Elias, leider van het V.N.V., is een aanklacht tegen de dubbelzinnige houding van de Duitsers ten opzichte van het V.N.V. Hierin komen duidelijk tot uiting de ontstemming en in zekere mate zelfs het wantrouwen en de verbittering, door deze Duitse politiek verwekt in brede kringen, niet alleen van het V.N.V., maar bij alle Vlaams-nationaal voelende Vlamingen.

We ontnemen enkele passages uit deze brief:

"Deze hoofdoorzaak is te zoeken in een dubbel verwijt dat men richt aan Duitsland:
1. Wij hebben geen waarborgen voor onze toekomst als volk.
2. Er wordt integendeel in dit opzicht een politiek gevoerd van dubbelzinnigheid, die er op uit is het maximum te halen uit de artificiële verdeeldheid der Vlamingen, die door de Duitsers zelf werd in het leven geroepen."

"Er is in de eerste plaats de politiek van afzondering en van vervreemding, die gevoerd wordt ten opzichte van Noord-Nederland en, omgekeerd in het Noorden, ten opzichte van Vlaanderen."

"In al deze verschijnselen wil men kwade bedoelingen ontdekken: de politiek van Duitsland, die Noord en Zuid wil scheiden, om ze des te gemakkelijker te assimileren."

"Grote ongerustheid en misnoegdheid is er van de andere kant ontstaan in verband met het SS-Legioen-Vlaanderen. Ik wil hier niet terugkomen op de spijtige omstandigheden en de niet te houden verbintenissen waarin en waardoor het Legioen werd opgericht: indien destijds een vertegenwoordiger der Waffen-SS, om resultaat te behalen bij zijn werving, toezeggingen heeft gedaan die niet konden worden vervuld, zo geloof ik niet dat nog iemand daar in Vlaanderen aan denkt, ten minste niet in deze zin dat er iemand bezwaar tegen heeft, dat de Vlaamse Vrijwilliger in de frontlijn staat en aldaar zijn plicht doet. Evenmin wil ik terugkeren op heel wat ernstiger incidenten, die ontstaan zijn na de aankomst van het Legioen in zijn oefenkampen in Polen en waar onze jongens, zonder enige twijfel, een zeer vijandige stemming vonden, tegenover de Beweging, tot dewelke de meesten behoorden en omwille derwelke zij gehoor hadden gegeven aan de oproep tot de wapens. Dit zijn feiten die reeds behoren tot het verleden en die alleen nog in het onderbewustzijn blijven doorwerken.
Wat echter op dit ogenblik meer drukt zijn de volgende overwegingen. Eerst en vooral zegt men in Vlaanderen: wij hebben in werkelijkheid geen eigen Vlaams Legioen. Bij de monstering en bij de aanwerving wordt steeds de nadruk gelegd op de inlijving voor de Wapen-SS, waar het nationaal karakter ten onder gaat in de overgrote aanwezigheid van Duitsers of waar de Germaanse stammen worden ondergebracht.
Men moet werkelijk eerst besloten zijn zich te melden voor het SS Legioen Vlaanderen en zeker weten wat men wil om de kans te krijgen in het Legioen terecht te komen. Dit Legioen zelf is trouwens maar een onderdeel der Wapen SS en wordt door velen aangevoeld als het ware een noodgedwongen en spijtige toegeving aan het particula-

risme der Vlamingen. Men stelt daartegenover in Vlaanderen het Waals Legioen met eigen officieren en eigen commandotaal, dat een zelfstandige eenheid vergt zo zelfstandig dat officieren van het Waals Legioen na twee jaar dienst kunnen terugkeren zonder één woord Duits te verstaan en er kunnen op wijzen dat de plaats die het Waals Legioen inneemt in de Wehrmacht als een symbool is van de plaats, die het Waalse volk in de toekomst in het Rijk zal veroveren.
Geen mens in Vlaanderen zal er aan denken zich te beroemen op de positie van het SS-Legioen-Vlaanderen in de Wapen SS om dit als waarborg onzer toekomst voorop te stellen. Men heeft in Vlaanderen, zo schreef ik, het gevoel dat het Legioen als iets onvolwaardigs wordt aanzien, ten opzichte van de volwaardigheid van de Wapen SS. Deze indruk wordt trouwens bevestigd door de pogingen die worden aangewend om de legionairs te overtuigen niet de eed van het Legioen af te leggen doch de eed der Wapen SS.
Hierop doet men in Vlaamse kringen het volgende aanmerken:
1. er werd een overeenkomst ondertekend tussen de vertegenwoordiger van de Wapen SS enerzijds en Leider Staf de Clercq anderzijds, om de eedformule vast te leggen. Tot hiertoe werd deze overeenkomst niet buiten kracht gesteld en het is derhalve op zijn minst "unfair" wanneer men alle mogelijke middelen van drukking gebruikt teneinde een nieuwe eed te doen afleggen.
2. er bestaat in Vlaanderen een afdeling Germaanse SS. De eed der Wapen SS is dusdanig dat men de indruk heeft of dat men althans vreest dat men zich daardoor verbindt op de Germaanse SS in eigen land en aldus zal gedwongen worden de politiek te volgen van een groepering, waarvan de aktiviteit in eigen land hoe verdienstelijk en bewonderenswaardig zij in Duitsland ook mogen wezen door ons wordt veroordeeld en verworpen in de vormen die zij tot hiertoe heeft aangenomen.
Voeg daarbij dat de weeklanken, die Vlaanderen bereiken over het politiek onderricht te Graz en te Tölz dusdanig zijn, dat zij allen wijzen op éénzelfde geest en éénzelfde opvatting; het Nederlands is slechts een dialect van het Duits, de Vlamingen zijn geen volk.
Het is vanzelfsprekend dat in deze geest het V.N.V.; waartoe het overgrote deel der Legionairen zich bekennen ongeveer wordt voorgesteld als een Beweging, die het verraad aan Duitsland zoniet organiseert dan tenminste belichaamt.
Zeer pijnlijk doet het daarenboven aan, dat sedert augustus 1941, het Legioen nog niet met verlof is gekomen. Sedert maanden werd dit verlof beloofd. Men leest in de kranten over het verlof van Deense, Nederlandse en Waalse Legioenen, maar Vlaanderen blijft eens te meer uitgesloten. De naïviteit, zo redeneert men, heeft grenzen en ook in dit geval gelooft men niet meer aan het argument der militaire noodwendigheden; men zoekt andere motieven en de geesten zijn nu eenmaal alsdusdanig ingesteld dat de uitleg er in Vlaanderen aan gegeven, niet gunstig is voor de appreciatie van Duitslands gedragslijn.
Zo is de grond van het Legioen in Vlaanderen ontstaan, enerzijds een atmosfeer van liefde en toewijding om de besten onzer makkers, waarvan de bijval der Paasgeschenkenkampagne nog zo pas een schitterend voorbeeld gaf, anderzijds een atmosfeer van onrust, van onbehagen en van mistevredenheid. De afhankelijkheid van het Legioen Vlaanderen van de Waffen SS gepaard aan de activiteit door de Germaanse SS in Vlaanderen, dit samen met de DeVlag, hebben als gevolg dat elke gunstige atmosfeer, tot werving ontbreekt. Het is niet voldoende, zegt men in Vlaanderen, te weten waartegen men vecht, men moet ook weten waarvoor. Het is niet voldoende zegt men, manschappen te leveren, men moet ook de zekerheid hebben dat men ze niet zal

bewerken om ze vijandig te maken tegenover de Beweging, die ze heeft geleverd. Dit legt uit dat de laatste wervingskampanje in Vlaanderen zulke magere resultaten heeft opgeleverd. Het aantal vrijwilligers was onvoldoende. Waarom? Omdat de atmosfeer in Vlaanderen slecht is, omdat zij vergiftigd wordt door de strijd V.N.V.-DeVlag, omdat men het in Vlaanderen vertikt zijn leven te wagen in omstandigheden, die over de toekomst van de Beweging en van het land de volledigste twijfel laten betaan. Hoe kan men zijn V.N.V.-kameraden overtuigen zich te melden, wanneer men op hetzelfde ogenblik vaststelt dat geld en macht door Duitsland worden ingezet om onze Beweging te kelderen en hare idealen uit de geesten en uit de harten uit te roeien?
Men kan in dit opzicht bezwaarlijk het kwaad overschatten, dat is aangericht geworden door het dubbel vertrek der Vrijwilligers te Antwerpen en te Brussel en de reeks incidenten die daarmede samenhangen. Hier heeft zich in Vlaanderen door de schuld der Duitse overheden, die geen kleur willen bekennen, een tragedie afgespeeld die zelfs in de democratische partijenstaat niet mogelijk zou geweest zijn. Zij, die gemeend hebben dat de rivaliteit DeVlag-V.N.V. zou vruchtbaar gewerkt hebben op de recrutering, hebben zich deerlijk vergist, de propaganda een ware verkiezingscampanje, die rond het vertrek dezer vrijwilligers werd gevoerd, heeft bij zeer velen een gevoelen van walg doen ontstaan, heeft bij allen een reactie teweeggebracht, die rechtstreeks tegen Duitsland is gericht geworden.
Het wantrouwen dat ontstaan is naar aanleiding van de drukking, die wordt uitgeoefend op de Legionnairs om toe te treden tot de SS en alsdus een vijandige houding tegenover het V.N.V. en zijn idealen in te nemen, heeft ook zijn weerslag op andere initiatieven en stichtingen. Indien een inrichting als de Landdienst, als het Langemarck Studium en andere gelijkaardige, niet meer weerklank vinden in Vlaanderen, dan is gedeeltelijk de schuld daarvan te zoeken in de pogingen die in elk van deze inrichtingen en stichtingen worden aangewend, om diegenen die er naartoe gaan vijandig op te stellen tegen de Beweging waaruit zij zijn gegroeid en die hen heeft opgevoed in haar idealen."

Deze brief, bestaande uit 14 getypte bladzijden, is een aanklacht tegen de Duitse overheden, die een dubbelzinngie rol spelen in de jammerlijke broederstrijd van het V.N.V. contra de DeVlag en omgekeerd.
Dit schrijven eindigt als volgt:

"Met de verzekering mijner oprechtste gevoelens van hoogachting.

Houzee!
De Leider
Dr. H.J. Elias

BRIEF VAN G. BERGER AAN DE DIENSTEN VAN REICHSFÜHRER-SS HIMMLER

Betreffende: de propaganda bij de Vlaamse Wachteenheden tot dienstname bij de Waffen-SS.

DER REICHSFÜHRER-SS
SS-HAUPTAMT
Germanische Leitstelle
Amtsgruppe D

CdSSHA. -Az.: ./.- Dr.B/Ni.

VS-Tgb. 4616 /43 geh.
GL-Tgb. 2157 /43 geh.

-6. Aug. 1943
Berlin-Wilmersdorf 1, ~~den 26. Juli 1943~~
Hohenzollerndamm, 31
Postschließfach 58

Persönlicher Stab Reichsführer-SS
Schriftgutverwaltung

Akt.Nr.Geh./ 68

G e h e i m

Betr: Inzet van landsinwoners in België
in rechtstreekse Wehrmachtsdienst.
Ref.: U/brief van (1) 19.7.43, Tgb.47/116/43 g Bra/H.
Bijl.: 1 verhandeling terug.

Aan
SS-Obersturmbannführer Dr. B r a n d t,
Reichsführer-SS/Persönlicher Stab

Berlin SW 11,
Prinz Albrecht-Str. 9

Lieber Doktor!

Ik acht het niet noodzakelijk, dat de ingesloten verhandeling over de inzet van landsinwoners in België aan de Reichsführer voorgelegd wordt. Deze aangelegenheid is bekend, en in beginsel werd deze kwestie ook reeds in een gesprek met de Reichsführer behandeld. Ik tracht uit de wachtformaties zo veel manschappen en officieren als mogelijk voor de Waffen-SS aan te trekken.

Heil Hitler!
Ihr (G. Berger)
SS-Obergruppenführer.

Persönlicher Stab RFSS	*Anlagen*
Eingang am: 7. AUG.1943	*Anl*
Tgb.Nr. 47/116/43g	
für: RF	

---

1) letterlijk: Dort.Schrb. = dortiges Schreiben = brief van daar komend

Brandt had inderdaad, onder aangehaalde referte, het bedoelde verslag aan Berger ter lezing en beoordeling voorgelegd.

GEVALLEN TOT 22 JANUARI 1942

Vlaams Legioen

Tollenaere R., Roeselare
Druant D., Poperinge
Vandooren E., Nieuwpoort
Claus Fr., Kalmthout
Snel Benoni, Denderleeuw
De Smet Theo, Grembergen
Pede Marcel, Okegem
Zimmerman J., Waterschei
Verleye Frans, Wielsbeke
Denis Antoon, Maaseik
Roggeman I., Brussel
Verstrepen Fr., Antwerpen
Hoever Frans, Deurne
Bataille Frans, Gent
Cocks, Duffel
Kempenaers P., Mortsel
Werbroeck Et., Izegem
Block Alb., Oostrozebeke
Pijffersoen Alb., Eeklo
Braem Jozef, Beveren-Waas
Hugeleir Ger., Izegem
Van der Vorst P., Eppegem
Laporte Raoul, Kortrijk
Van Looveren A., Antwerpen

N.S.K.K.

Van der Cruyssen G., Gentbrugge
Leys Aug., Serskamp
Hermans Viktor, Merksem
Van Mierop J., Blankeberge
Mees Luc, Boechout
Van Lint R., Leuven

GEVALLEN TOT 22 DECEMBER 1942

195 Vlamingen

FROHE WEIHNACHT IN DER HEIMAT ✡ 19卐42 ✡

HOLZSCHNITT VON ALFRED ZACHARIAS FÜR VERWUNDETE KAMERADEN IN DEN WIENER LAZARETTEN

Onzen dank en groeten aan den gewonden vlaamschen soldaat!

(Die Leitung der Auslands-Organisation der NSDAP, Berlin-Wilmersdorf)

(Vlām.)

RICHTLIJNEN VOOR OOSTFRONTVERLOFGANGERS

Oostfronter met verlof, gedenk, dat U in een land komt, waar de levensgewoonten sterk verschillen van deze, welke U uit het Sowjetparadijs gewoon zijt. Van U wordt verwacht, dat U zich met fatsoen en takt zult aanpassen aan de levensomstandigheden van de Duitse bevolking en de U zo lief geworden gebruiken aflegt:
In het bijzonder moet worden gelet op:
1. *Spoorreis:* Niet zo maar in vee- of goederenwagons instappen. De Reichsbahn heeft speciale wagons voor het personenverkeer. Het past niet, onmiddellijk de zitbanken en de ruiten te demonteren om mee te nemen. Dit kan wachten tot bij de terugreis.
2. *Kwartier:* Op zoek naar een onderkomen is het aan te raden, niet zo maar in het eerste het beste huis binnen te dringen en zich daar op de grond of de centrale verwarming neer te leggen. De bewoners of de huiseigenaars zouden uiterst verbaasd zijn. Onderzoek eerst, of U niet van vroeger een eigen woning hebt.
3. *Taptoe:* Hebt U de sleutel vergeten, enkel bij hoogdringendheid de huisdeur met een gebalde lading openbreken of het deurblad intrappen. Probeer eerst de elektrische schel.
4. *Op visite:* Bij bekenden zou het misnoegen kunnen opwekken, wanneer U vóór het plaatsnemen tapijten en sofa op wantsen en luizen zou onderzoeken. Bij dit eerste bezoek zou U er ook geen vinden.
5. *Proviand:* Het opbreken van houten zolderingen en vloeren kan best achterwege blijven. Aardappelen en ander voedsel worden in Duitsland elders bewaard.
6. *Overnachting:* De in Duitsland gebruikelijke tegelkachels zijn niet geschikt als slaapgelegenheid. De rechthoekige, wit overtrokken meubels (bedden) in de slaapkamers kunnen zonder enig bezwaar gebruikt worden om te slapen, ook wanneer ze reeds voor de helft belegd zijn (in dit geval de personalia controleren!). Het getuigt niet van soldateske stoerheid en aanpassingsvermogen, beslist een bundel stro als slaapstede te verlangen.
7. *Gezondheidszorg:* In de vroege morgen met een emmer rondtoeren om in de omgeving naar water te zoeken, is zinloos. Laat U door de inheemsen hun kamerbronnen wijzen. Hygiënische bezwaren tegen het water drinken bestaan in dit geval niet, maar vergeet daarbij niet, dat dit een zeer onproletarische daad is. Men mag zich niet storen aan het overdreven waterverbruik van de inheemse bevolking.
8. *Sanitaire installaties:* Lage, witte eigenaardig gevormde keramiekpotten met een houten rand, die in bepaalde vertrekken van Duitse woningen te vinden zijn, hebben een specifiek doel, dat men zich het beste door de

huisvrouw kan laten verklaren. Na gebruik aan de zijdelings hangende ketting trekken (niet schrikken, het geruis is ongevaarlijk). Deze keramiekschotels met houten rand zijn niet geschikt voor toiletgebruik als scheren en haarwassen.

9. *Verwarming:* Het heeft geen zin, voor verwarmingsdoeleinden het buurhuis af te breken, daar de Duitsers eigenaardiger wijze stenen gebruiken om hun huizen te bouwen. Bovendien ware te verwachten, dat de politie hiertegen bezwaar maakt.

10. *Omgang met de bevolking:* Personen met vrouwenkledéren zijn in Duitsland weliswaar niet altijd "Flintenweiber"[1], maar ze betekenen toch een niet te onderschatten gevaar voor de frontsoldaat. Benaderingspogingen kan men best afweren met een stoer "Nix ponjemaio"[2].

11. *Partizanenafweer:* Het is niet nodig aan iedere voorbijganger het paswoord te vragen en bij een onvoldoend antwoord het vuur te openen. In twijfelgevallen wende men zich tot de politie.

12. *Voorzichtigheid bij de conversatie:* Het is verkeerd aan te nemen, dat ook de Duitse bevolking er niets van begrijpt, wanneer de landsknechten elkaar te woord staan in de hun hier gebruikelijke uitdrukkingen en toonaard. Het is dan ook af te raden in deze onderstelling met het vriendelijkste gezicht ter wereld te zeggen: "Vuile slet, luizenzak, een goede wasbeurt zou je ook geen kwaad doen". In dergelijke gevallen kan men beter Russisch spreken.

13. *Dierenbescherming:* De uitvinding van de mijnenhonden is het geestelijk eigendom van de Sowjetunie. In het slechtste geval zullen Duitse honden bijten, ze exploderen niet. Het hier te lande aangeraden neerknallen van alle loslopende honden zou dus in Duitsland opzien baren en moet daarom achterwege blijven.

14. *Strafvordering:* Evenzo zijn, in tegenstelling tot het Russisch gevogelte, vijandelijke handelingen van het Duitse pluimvee tegenover de Wehrmacht tot nu toe nog niet bekend. Van standrechtelijke executies is daarom af te zien.

15. *Waarschuwing tegen alcoholmisbruik:* Na de konsekwente ontwenningskuur in het Oosten zou het onvermijdelijke terugvallen op de vroegere alcoholstandaard katastrofale gevolgen kunnen meebrengen. De verlofganger ontvangt daarom aan de grens een zuigelingenfles met maatindeling. Beginnend met de eerste maatstreep kan dagelijks het rantsoen met één streep worden vermeerderd. Op het einde van het verlof tijdig weer minderen.

16. *Kledijvoorschriften:* Machinepistool en handgranaten in de laarzenschachten horen in de heimat niet tot de kledij.

17. *Betalingsverkeer:* Naar wij uit goede bron vernemen bestaan in Duitsland uitgebreide mogelijkheden om geld uit te geven. "Baargeld" is het gebruikelijke betalingsmiddel. Requisitiebonnen met onleesbare veld-

postnummers en handtekeningen, alsook collectieve checks van de bank ''Haus Neuerburg'' zijn ook in het Reich waardeloos en worden van deftige handelslui met tegenzin ter betaling aangenomen.

18. *In het algemeen:* Verlofganger, vertel de mensen in de heimat niet over de paradijselijke toestanden in de Sowjetunie. Zoniet komen ze allen naar hier en dan is het gedaan met ons comfort en onze rust!

Nota's van de vertaler:

[1] Flintenweib: soldatenscheldwoord voor vrouwelijke partizanen.
der Flint: flint, vuursteen
die Flinte: eigenl.: schrootgeweer met vuursteenslot; soldatenjargon: geweer, karabijn.
vandaar: Flintenweib, Weib mit einer Flinte, wijf met een geweer.

[2] ''Nix ponjemaeio'': landserrussisch voor ''Ja nitsjevo njè ponjimajo = letterlijk: ''Ik niets niet versta'' dus: ''Ik versta (u) niet''.

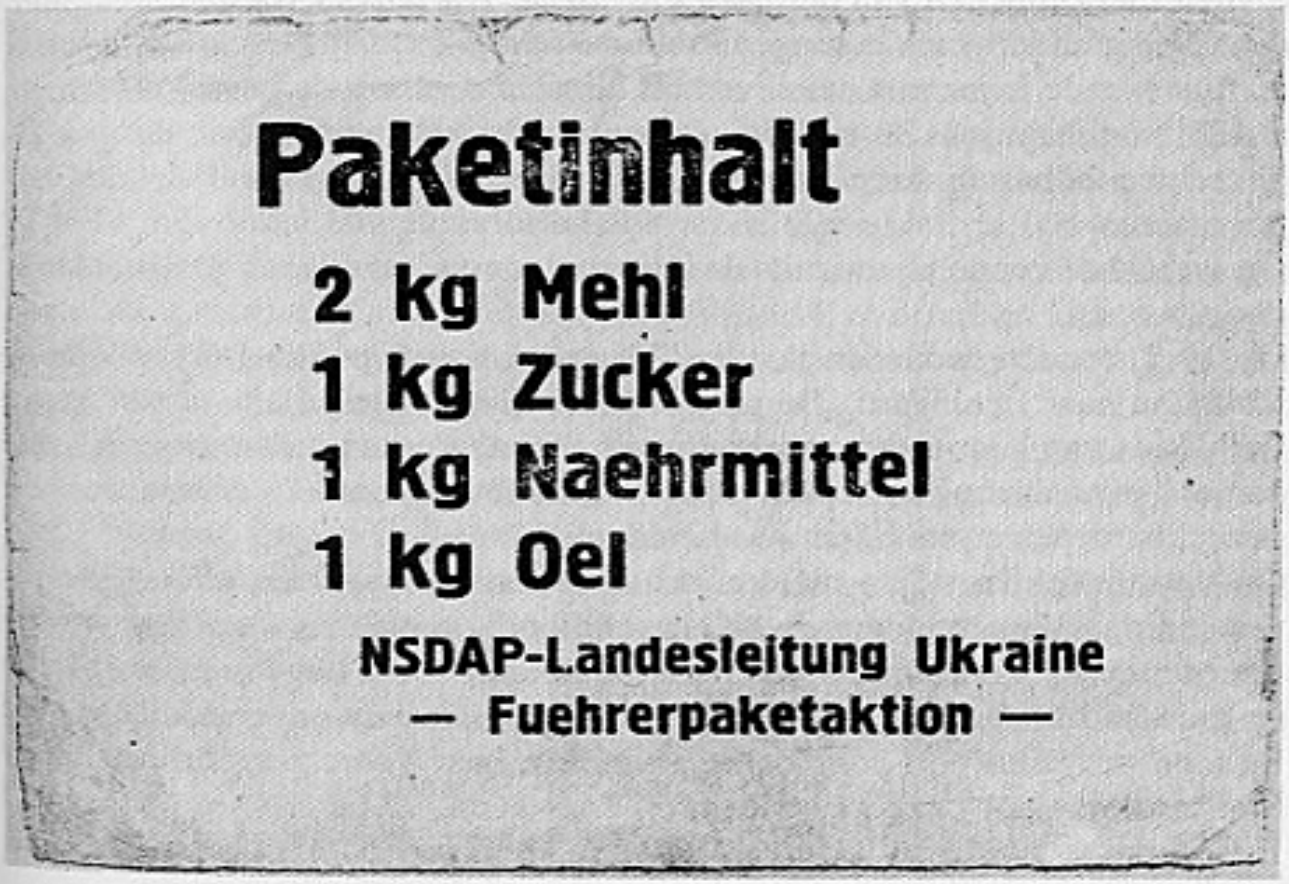

Iedere soldaat die van het front in verlof kwam en aan de grens van de beschaafde wereld ontluisd werd, ontving een „Führerpaket''.

Op 28 juni 1942 richtte de opperbevelhebber volgende oproep aan de soldaten van de Armee:

SOLDATEN DER ARMEE!

Op 13 januari kon de vijand, met een grote overmacht de Wolchow oversteken en daar onze eerder zwakke strijdkrachten achteruit werpen.
Zijn doel was de ontzetting van Leningrad.
Dank zij Uw dapperheid en uithoudingsvermogen zijn wij er in geslaagd, na lange bloedige gevechten van vijfenhalve maand, het plan van de vijand te verijdelen.
De resten van het 2. Russische aanvalsleger en grote delen van het 52. en het 59. leger zijn vernietigd!
Bijna alle onderdelen van de Armee hebben hun aandeel in deze gevechten. Samen met eenheden van het Heer en van de Waffen-SS streden Spanjaarden, Nederlanders en Vlamingen schouder aan schouder. De Luftwaffe nam op uitstekende wijze niet enkel van uit de lucht deel aan de gevechten, maar stelde haar bataljons in trouwe wapenbroederschap ook voor de grondgevechten ter beschikking. Menig pantservoertuig van de vijand viel de Flak ten offer.
Gij weet, hoe ver de vijand mits de inzet van massa's mensen zijn aanval kon doorvoeren.
Op 19.2 stonden eenheden van het 2. aanvalsleger op amper 3 km van de Rollbahn naar Leningrad. De slag bereikte zijn hoogtepunt!
Formaties van kannoniers, verbindingstroepen, trossen en veeartsenijkompanies, evenals bouwtroepen grepen naar de wapens en evenaarden de gevechtstroepen in moed en vastberadenheid.
Op voortreffelijke wijze hielden de transmissietroepen ten allen tijde de verbindingen in stand tussen de verschillende staven en vaak ook onder uiterst moeilijke omstandigheden naar de troepen. Door hoge sneeuw en later op grondeloze wegen brachten de bevoorradingstroepen onvermoeibaar munitie en proviand ook door bedreigd terrein naar voor, zorgden artsen en brankardiers voor onze gewonden.
Een sterke tegenaanval langs de Rollbahn leidde op 20.3 tot een beslissend resultaat.
Veertien schutters-divisies, drie kavalerie-divisies, zeven schuttersbrigaden en een pantserbrigade werden ten Westen van de Wolchow ingesloten.
Aan de smalle afsluitingsgrendel, in dicht woudgebied, ontwikkelden zich bij koude tot -40 graden, borsthoge sneeuw en later bij dooiweder en grondeloze modder, aan oost- en westfront gevechten, die ieder van U zijn leven lang zal herinneren.

Daarbij slaagde de tegenstander er in met pantserstrijdkrachten voor een korte tijd de afsluitingsgrendel te openen.
Een Duitse tegenaanval van uit het Noorden en het Zuiden in de nacht van 30 op 31 mei bezegelde het lot van de vijand.
Het 2. Aanvalsleger bleef met negen schutters-divisies, zes schutters-brigaden, een derde van de pantser-brigade ingesloten. Zij werden door concentrische aanvallen van de Armee uiteindelijk definitief vernietigd.
In de periode van 13.1 tot 28.6 werden veroverd:

Gevangenen:	32.759
Stukken geschut:	649
Granaatwerpers:	645
MG en MP:	2.259
Pantservoertuigen:	171
Vliegtuigen:	21
Motorvoertuigen:	2.066

De verliezen aan doden en gewonden bij de tegenstander worden op meer dan 100.000 geschat, waarbij het aantal doden sterk overweegt.
Soldaten van het Heer, de Luftwaffe en de Waffen-SS, Spanjaarden, Nederlanders en Vlamingen, U kunt fier zijn deze overwinning te hebben behaald! U hebt niet enkel Uw superioriteit bewezen tegenover de sowjet-massa's, maar ook de ijzige koude van de winter en de grondeloze modder van het voorjaar getrotseerd. De Heimat zal U voor Uw offerbereidheid eeuwig dankbaar zijn, en Uw daden zullen in de geschiedenis van Groot-Duitsland nooit vergeten worden!
Op deze dag gaat mijn dank naar de Bevelhebbers van de Armee-Korpsen, de Divisiekommandeurs, alle officieren, onderofficieren en manschappen!
Onze wensen gelden de gewonden van deze strijd.
Wij nijgen onze vaandels in trotse rouw voor de gevallenen van de Armee!
Nieuwe daden wachten op U! Met U zal ik ze tot een goed einde brengen.

Leve onze Führer Adolf Hitler:
(Lindemann)
General der Kavallerie

VLAMINGEN KRIJGEN HET IJZEREN KRUIS (10.7.42)

Het is een stuk uit de Wochenschau, een titelblad uit geïllustreerde bladen. En toch is het met onze Vlaamse jongens gebeurd: een General-Oberst, opperbevelhebber der 18e Armee, reikte het E.K. uit aan tien Vlamingen, symbolische afvaardiging van het hele Vlaamse Legioen.

Dat gebeurde zo:
Een zon die blakerend stond als in zuiderlandschap en de kleuren flikkeren deed. En welke kleuren! Het gepatineerd bruin-gele huis lag te midden het donkergroen der bomen; het geschilferde dak stak ravenzwart af tegen het staal-blauwe van de hemel; het gras was het groen en het goud en zilver der uniformen met roodgestreepte broek, de stille glans der stalen helmen, het grijze SS-pak der manschappen contrasteerden scherp tegen de hagelblanke grintwegeltjes.
Front naar het heerlijke landhuis toe staan de twintig man, uitverkoren om de grote eer te dragen hun legioenen aangedaan: tien Vlamingen, tien Nederlanders. De Vlamingen vallen op: ze zijn groter dan hun noorderburen en hebben allen fonkelnieuwe uniformen aan. Doch Vlaming of Nederlander, ze hebben allen de harde soldatentrek rond de mond, die getuigen van taai doorstane kamp, en vastberadenheid. Dat zijn kerels die gevaar en dood in de ogen hebben gezien, en onverschrokken bleven, die tot de opperste overgave bereid, nooit versaagden en nooit versagen zullen.
Als bronzen standbeelden staan ze in de zon onbeweeglijk groots. Daar klapt een deur open in het geel-bruine gebouw. General-Oberst Lindemann, opperbevelhebber der 18e Armee, General der Artillerie Herzog, kommandeur van het 38e A. Korps, Oberst Sievert, stafoverste van het 38e A.K., SS-Brigadeführer Klingemann en een heel gevolg van hogere officieren stappen de trappen van het perron af, en treden op de manschappen toe.
Brigadeführer Klingemann stelt de Generaloberst zijn delegatie voor. Onbeweeglijk staan de manschappen, prachtkerels waarop men terecht preuts mag gaan. Het gelaat van Obersturmbannführer Fitztum straalt van tevredenheid. Hij is fier zulke soldaten te kunnen aanvoeren. Hij was aan hun spits te midden van 't gevecht; hij is aan hun spits wanneer eer en roem over hun hoofden waaien.
Generaloberst Lindemann neemt het woord. Korte kernachtige zinnen, soldatentaal uit staal en brons. Hij spreekt zijn vreugde uit het SS-Legion-Flandern en het Nederlandse Legioen het teken uit te reiken, dat sedert honderd jaar als de opperste beloning geldt voor manhaftigheid en soldatendom: het IJzeren Kruis.
In naam van de Führer en opperbevelhebber der Duitse legers, Adolf Hitler reikt hij de eretekens uit aan de twintig manschappen, die hier staan als zinnebeelden van de dapperheid en de soldatengrootsheid hunner kameraden.
De vrijwilligers der SS-Legioenen hebben zich moedig geweerd. Zij hebben de Russische doorbraakpoging tot staan gebracht en alle verdere aanvallen in de kiem gesmoord, zij hebben uitgehouden spijts koude en overmacht, spijts vuur en bloed, dood en verschrikking. Door hun heldhaftig standhouden

werd het mogelijk gemaakt de 2e Stootarmee der Russen te omsingelen en voor een paar weken totaal te vernietigen. ''Gij vrijwilligers der Waffen SS hebt een traditie geschapen waarop gij en uw nageslacht fier moogt zijn''.
De operateurs der Wochenschau en de militaire fotografen beijveren zich om het gebeuren vast te leggen. De ogen onzer jongens stralen. Nu gaan ze thuis niet weinig staan kijken wanneer ze dat allemaal op het witte doek zien weergetoverd. Uit alle hoeken en kanten worden er snap-shots genomen, de leeuwenschilden op de mouw, het opschrift ''Freiw. Legion Flandern''.
De Generaloberst nadert tot de rij der Vlamingen. Ieder zegt zijn naam. Doch daar stokt de generaal — Geurts Jules — een kereltje van negentien jaar, en ijzeren kruis eerste klas! alle eerbied! Veteranen uit de wereldoorlog, storm-soldaten uit de polenveldtocht, of het westen werden met het E.K.I beloond. De jonge held staat een beetje versteld van de eer hem aangedaan, doch klaar blijft de stem en vrij de blik. Generaloberst Lindemann reikt hem de hand, klopt hem vaderlijk op de schouder. ''Laten we hopen dat ge gaaf uit de strijd zult komen!'' zegt hij.
De plechtigheid loopt ten einde. De bont gekleurde stoet van generalen en hoge officieren trekt zich terug, officieren der Wehrmacht moeten hen voorgesteld worden.
Dat is het signaal tot de afmars naar onze char-à-banc. De tongen komen los; alles wat in die plechtige stonde door het hoofd geflitst is: de herinnering aan gevallen kameraden, de ontberingen tijdens de winter, de blijdschap en de fierheid van moeder wanneer ze dit alles vernemen gaat, wordt geuit en luidruchtig gecommenteerd.
En nog lang tijdens de terugreis wordt erover gesproken en verteld terwijl de ijzeren kruisen slingerden met het schokken van de wagen, klinkerden en klaterden als namen ze op hun manier aan het gesprek en de vreugde deel.

HOE ZE 'T VERDIENDEN

IJzeren Kruis éérste klas:

Geurts Jules, 19 jaar uit Genk.
Alle aanvallen zijner kompanie meegemaakt tijdens de zware wintermaanden. Voor zijn dapper gedrag, vereerd op 20.3.42 met het ijzeren kruis 2e klas. Bij het opruimen van de Wolchow-Kessel steeds aan de spits der troepen; heeft Russen verjaagd uit sterk verdedigde bunker door ze met handgranaten te bestoken, en bracht onder het zwaarste vijandelijk vuur belangrijke meldingen over. Hiervoor kreeg hij E.K. éérste klas.

V.L. Uitreiking van het E.K.I aan Juul Geurts en het E.K. II aan 9 Vlamingen op 5 juli 1942 door Generaloberst Lindemann te Duderhof. 2de van links Peter de Vuyst.

V.L. v.l.n.r. François J., Geurts Juul, Vereenooghe Rafael.

IJzeren Kruis tweede klas:

Bruylant Juliaan, Oost-Vleteren.
Schutter bij de zware granaatwerpers, gaf tijdens de zware wintermaanden bij de aanval op Weschki en tijdens het opruimen van de Wolchow-Kessel talrijke blijken van moed en dapperheid.

Callewaert Adelbert uit Brugge.
Tijdens de zware wintergevechten en het opruimen van de Wolchow-Kessel, wist onder de moeilijkste omstandigheden de hem opgedragen taak te vervullen en zijn meldingen steeds over te maken.

Driessen Hugo uit Genk.
Als tweede machinegeweerschutter heeft hij zich heldhaftig gedragen bij het bestormen van vijandelijke bunkers, heeft daarenboven vele gevangenen binnengebracht.

De Vuyst Armand uit Zottegem.
Als schutter van het zware machinegeweer (S.M.G.) ingezet, was met zijn wapen immers aan de spits en zijn medewerking was van doorslaand belang bij het innemen van 4 Russische bunkers.

François Jozef uit Gent.
Als Untersturmführer bij het SS-Legioen Vlaanderen, gaf blijk van dapperheid en vastberadenheid tijdens het opruimen van de Wolchow-Kessel.

Pauls René uit Beveren-Waas.
Maakte als machinegeweerschutter deel uit van alle ondernemingen in de vijandelijke linies: Spähtrupps, verkenningspatrouilles enz. Behoorde ook tot de ''Stosstrup Jensen'' welke in gezamentlijke arbeid met het Nederlands Legioen te Luchaja Keretsj zich wist te onderscheiden.

Vereenooghe Raphaël uit Brugge.
Machinepistoolschutter. Was immer bij de aanvallende spits en gaf menigeen blijk van moed en vastberadenheid.

Verstraeten Medard uit Lommel.
Als melder van de bataillons-kommandeur, was immer vooraan bij de gevechtsspits en gaf hierbij menigeen blijk van moed. Heeft in de moeilijkste omstandigheden zijn meldingen steeds stip doorgebracht.

9.7.42 SS Kriegsberichter Lacroix

EEN ONDERHOUD MET JULES GEURTS, DRAGER VAN HET IJZEREN KRUIS EERSTE KLAS

SS.PK. Een flink kereltje, vrank en vrij, nerveus als kwikzilver en met een fijn, héél jeugdig gelaat, zo ziet Jules Geurts eruit, bij 't eerste aanzicht. Doch wie later de vastbesloten lippen opmerken wil, en luisteren naar het zangerige, ietwat trage van de stem, speurt ras dat het mannelijke in deze jongeling bewust naar voor treedt, en men met een, zij het dan ook nog diep verdoken persoonlijkheid voor zich heeft staan.
Op de borst draagt hij, als negentienjarige, zijn pas verworven E.K.I.

— Wat zijn indrukken waren, wanneer hij vernam dat zulke hoge onderscheiding hem te beurt viel? willen we weten.
— Het was tijdens de gevechten bij het opruimen van de Wolchow-Kessel dat mijn groepenführer mij toeriep dat hij voor mij het E.K.I zou aanvragen. Eerst kon ik er niet aan geloven en heb voortgevochten met nog meer hardnekkigheid dan ooit. Tijdens de slag hebt ge niet veel tijd om na te denken. Ge wordt helemaal opgetild door het gebeuren. Doch tijdens de rustpauzen en de stilte van de nacht droomt ge wel eens van thuis en van de komende "Urlaub".
— Vertel me dan eens even wat van thuis?
— Wel, zegt hij, er trekt een waas van innerlijkheid over de grijsblauwe ogen, van zover ik weet hebben mijn voorouders altijd in Genk gewoond. Mijn grootvader was reeds molenaar, mijn vader had een bakkerij en heeft nadien ook een molen gehad. Ik ben de vierde van zeven kinderen, liep college te Genk en te Hasselt, studeerde oude humaniora, poesis en retorika incluis. Wegens mijn politieke bedrijvigheid werd mij het leven in het college tamelijk lastig gemaakt. Ik ben een maand of drie thuis gebleven; heb moeder in het bedrijf geholpen en kwam dan bij de eerste oproep de rangen van het Legioen Vlaanderen vervoegen. Moeder weende wel eens doch stemde toch eindelijk toe.
Te Debica genoot ik mijn eerste soldatenopleiding. In den beginne was het hard, doch we beten het door en hielden het uit. Ik werd bij de 2e kompanie ingelijfd, waarvan ook later Reimond Tollenaere zou deel uitmaken.
— Hebt ge Untersturmführer Tollenaere goed gekend?
— Ik was dikwijls bij hem. Hij was mijn Zugführer en ik was zijn melder geworden. Een prachtfiguur! Helemaal eenvoud en gulhartigheid. Hij vond het spijtig dat er niet méér Vlamingen naar het legioen gekomen waren. We zouden hier met een divisie moeten staan, placht hij te zeggen.
Wanneer we in januari werden ingezet, en ons dag in dag uit tegen de Russische massa-aanvallen moesten verdedigen, bleef ik nog bij Un-

tersturmführer Tollenaere en kreeg de gelegenheid hem nog beter te leren kennen. Met spijt en woede heb ik, zoals het hele legioen trouwens, de heldhaftige dood van Untersturmführer Tollenaere beleefd. Een kwartier voor zijn dood heb ik nog met hem gesproken. Het was een onherstelbaar verlies voor Vlaanderen en voor ons.
Dat waren zware tijden! Op acht dagen werd ik tweemaal verwond. Doch ik wou van lazaret niets weten en bleef bij mijn kameraden. Ik ben trouwens géén dag van de kompagnie weggeweest.
— Daarvoor hebt ge dan ook het E.K.II gekregen?
— Neen, dat was later nog, na de aanval op Zemptizy op 20 maart werd het mij uitgereikt, tezamen met nog zeven andere kameraden. Ik heb het nog gekregen uit de hand van SS-Obersturmbannführer Lippert, welke later ook verwond werd.
— En hoe ging het dan verder?
— Nadien heb ik met de kompagnie in de verschillende stellingen gelegen rond de "Kessel". Alle verkenningstroepen, spähtruppen en stoottroepen heb ik meegemaakt, ook was ik één uit de "Stossgrup Jensen", het troepje Vlamingen dat bij het Nederlands Legioen werd ingezet, en heel goed werk wist te leveren bij Luchaja-Keretsj. En dan in het opruimen van de Wolchow-Kessel gekomen, doch dat heb ik u reeds daarstraks verteld...
— Ge hebt ons echter niet verteld hoe en waarom ge het E.K.I hebt verworven.
— Ja, veel is daar niet over te vertellen. Wanneer ge immer vooraan loopt, en het gaat er hard op hard, dan telt maar een zaak: vechten en er zich doorslaan. Het vuur der Russen was geweldig, ze schoten mijn geweer stuk in mijn handen. Toch ben ik er door geraakt en kon mijn meldingen overbrengen. En op een gegeven ogenblik stonden we voor een bunker, ik lag gunstig, trok mijn handgranaten af en zwierde ze in de Russische stellingen. Zo heb ik dan meegewerkt aan het "erledigen" van die bunkerlinie...
— En wat nu voor de toekomst?
— Zover ben ik nog niet. Ik denk alléén aan mijn verlof. Denk eens, morgen reis ik af naar Vlaanderen! Wat zal mijn moeder blij zijn van me weer te zien. Nu gaat ze zeker fier zijn op haren jongen!

En terecht. Ze mag er fier op zijn. Wat met eenvoudige woorden werd gezegd over gevecht en gevaar, is de beste blijk van soldatendom en plichtsbesef. Door eigen durf, door onverschrokkenheid en moed heeft een Vlaamse jongen, een negentienjarig student, zich weten te veroveren, wat alleen aan dappere soldaten en ware helden wordt toegekend: het E.K.I.

10.7.42 SS-Kriegsberichter Lacroix

PUSHKIN-SLUTSK (1.8.1942-24.2.1943)

Na de slag in het Wolchowgebied, einde juli 1942, was het legioen inzoverre weer aangevuld dat er besloten werd, het bataljon opnieuw in te zetten. Ditmaal ging het naar het Leningradfront. Dit front beschreef een lichte boog, gaande van Oranienbaum en Peterhof, aan de Baltische Zee, onder Leningrad door, bezuiden de Newa-rivier tot Schlüsselburg, aan het Ladogameer.

De eerste kennismaking met het front greep plaats benoorden Duderhof en Krasnoye-Selo (rood dorp) in de beruchte waterstelling. Ongemeen zware regens hadden de bodem drassig gemaakt in de vallei van de Duderhofrivier die noordwaarts langs de spoorlijn loopt tussen twee hoogten. Koorts dunde de rangen die echter aangevuld werden met een contingent recruten. In de tweede helft van augustus werd het legioen 20 km meer oostwaarts gelegd, namelijk 17 km bezuiden Leningrad.

Uit Leningrad leidden vier spoorwegen zuidwaarts: naar Oranienbaum, naar Gatshino (Krasnovardeisk), naar Tsarskoye Selo (Tsarendorp), het oude buitenverblijf der tsaren, dat thans Pushkin heet, en naar Moskou.

Deze laatste lijn liep over Kolpino en Tosno. Haar strategische waarde sprong onmiddellijk in het oog en de Russen trachtten natuurlijk steeds weer ze in handen te krijgen. De spoorlijn naar Pushkin liep dood in Pawlosk. Dit was de oudste spoorlijn van Rusland: zij verbond de stad met de keizerlijke paleizen en domeinen van Tsarskoye Selo. De derde spoorlijn liep evenwijdig aan de vorige tot Alexandrovka en zwenkte daar naar Gatschino af.

Voor het legioen waren beide laatstgenoemde lijnen van groot belang, daar ze onze frontsector sneden. Links van de ene, buiten Alexandrovka, lag het Letse legioen; rechts van de andere de Spaanse blauwe divisie.

Op en tussen beide spoorwegen was het Vlaams Legioen gelegen, vanaf het berucht fabriekske tot Alexandrovka, vier kilometer in het geheel. De bezetting van deze sector werd verzekerd door onze mannen, een 500-tal. Achter ons lagen de hovingen en kastelen uit de tsarentijd. Het paleis van Katharina II praalde er majestueus ondanks de verwoestingen. Over het hinterland van ons front ware een P.C.-nummer vol te schrijven. In onze stellingen hadden de jongens het lastig, gezien de lengte van de sector en de dunne bezetting. Ter vergelijking: in de eerste wereldoorlog werd een sector van een viertal kilometer aan de IJzer door een divisie gehouden. Zestien uur per dag was regel aan de Vlaamse sector voor Leningrad. Het blijft onverklaarbaar, dat de Russen deze zwakke plek niet trachtten te verpletteren.

Vóór ons, aan het einde van de wijde vlakte, lag blinkend in de zon het reusachtige Leningrader partijgebouw. Ook rokende fabrieksschouwen en dampende locomotieven waren gemakkelijk te onderscheiden. Dag en nacht

hing er een vuurwerk van luchtafweer boven de stad. Rechts zag men Kolpino, op de spoorweg naar Tosno en Moskou, stevig in handen van de Sowjets. Hoe graag ook het legioen deze sleutelpositie zou genomen hebben toch kwam hiervoor nooit de toelating.
In deze winter stonden onze jongens er beter voor dan in de vorige: allen droegen pelsen kleren, vilten laarzen en witte overtrekken. De koude schommelde rond -35°, wat normaal was voor die streek. Bij sneeuwstorm werd aan beide zijden niet geschoten, doch duchtig gewerkt om de onderlinge en achterwaartse verbindingen te herstellen.
In februari 1943 werd het front wat rumoeriger; op het einde van deze maand werd het legioen afgelost door een politie-regiment, waarop de Russen bij verrassing een hevige aanval waagden. Die aanval was een onderdeel van het geweldig rood offensief tegen het meer rechts gelegen Newa-front, waar we aan zware en bloedige afweergevechten zouden deelnemen.

Historicus.
Periodiek contact, 2 jaargang, nr. 6,
januarinummer 1953

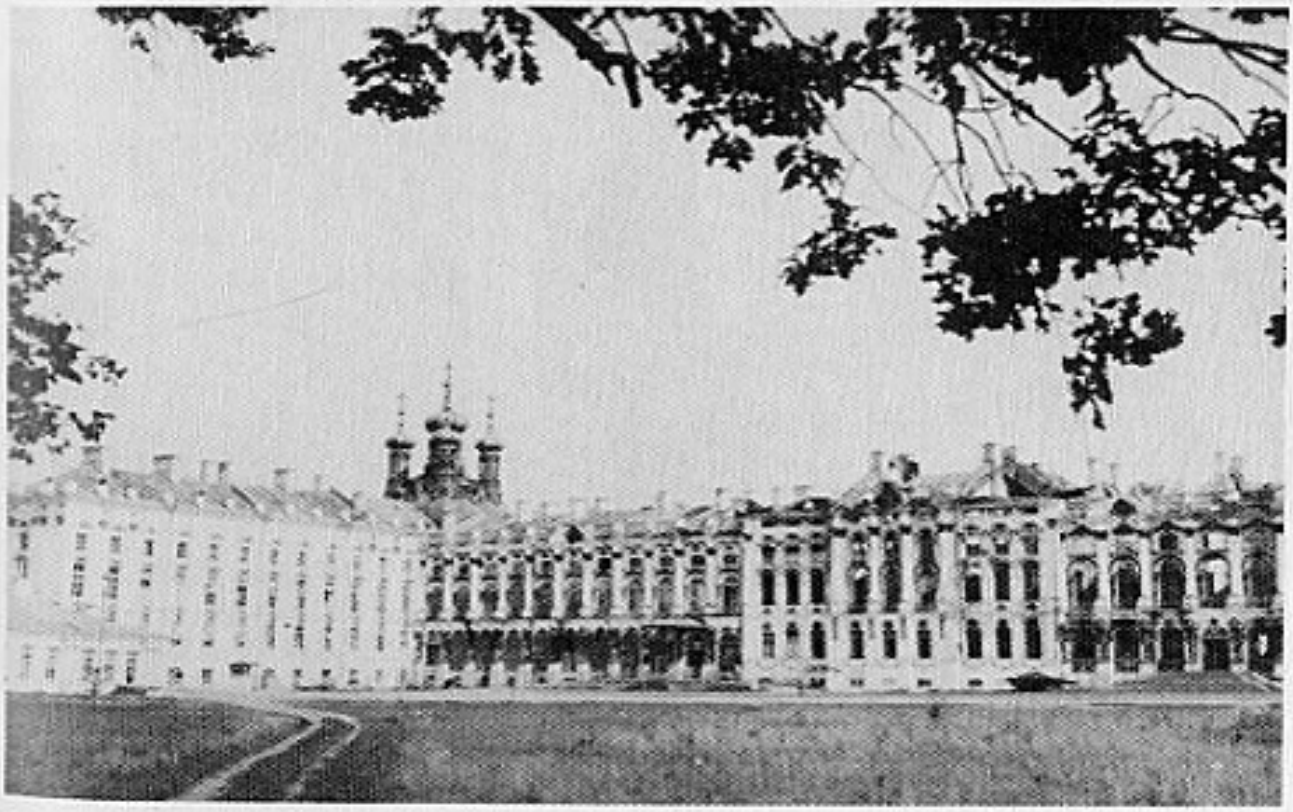

Slot Katharina I, Puschkin, voorzijde.

Slot Katharina II, Puschkin, achterkant, vijver en hovingen.

Slot Katharina II, Puschkin, kapel.

Slot Katharina II, Puschkin. Vlamingen bewonderen het interieur.

Slot Katharina II, Puschkin, monumentale ingangspoort van de stallingen.

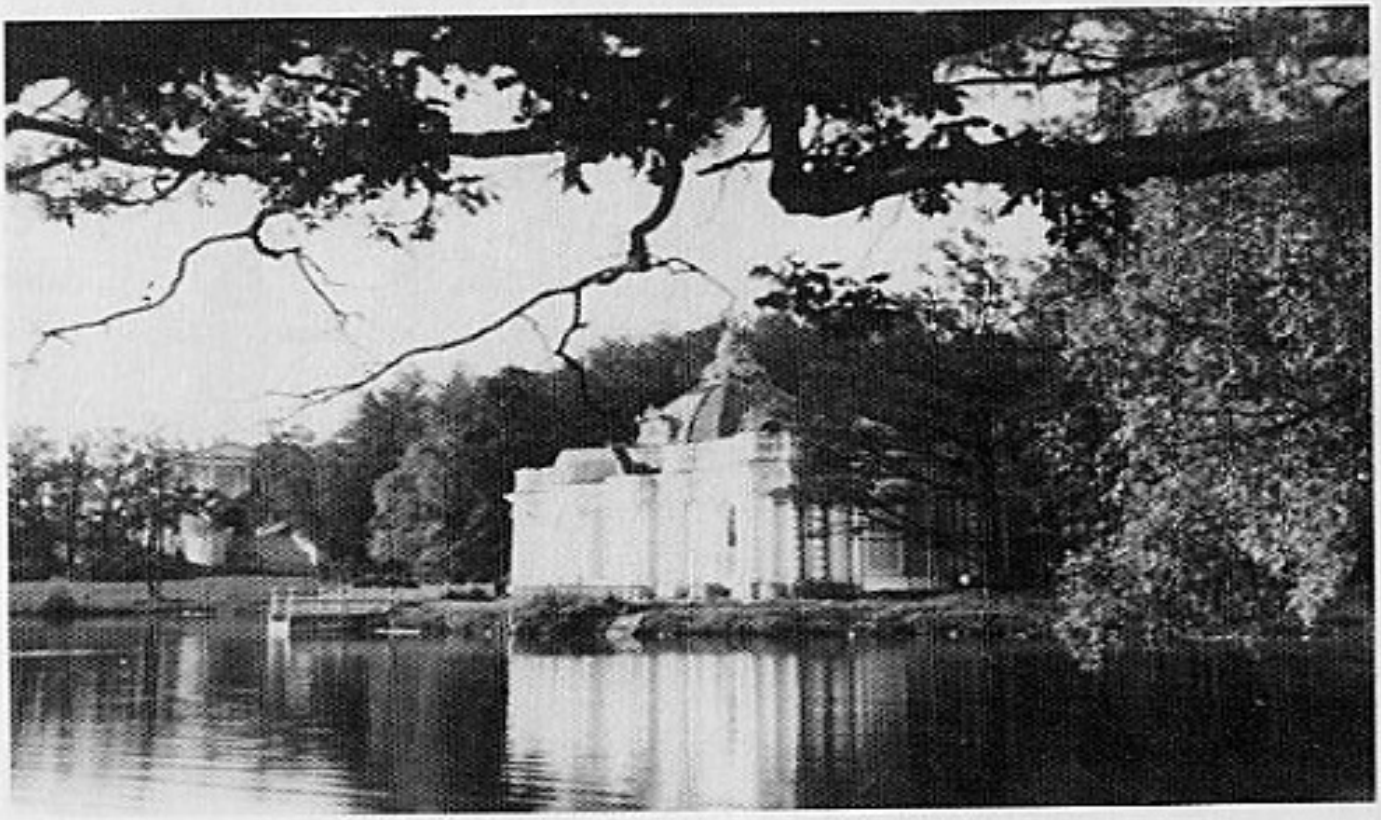

Slot Katharina II, jachtpaviljoen.

KRASNY-BOR 1943

Na onze aflossing in februari, hadden we eindelijk het geluk als Korpsreserve te kunnen op adem komen. De Blauwe Divise lag voor ons. Maar mooie liedjes duren niet lang en een nieuwe inzet met de pas aangekomen Ersatz uit Graz, deed ons aan de berucht geworden Nawa-Bogen belanden, weldra gevolgd door de inzet langs beide zijden van de rolbaan naar Leningrad. De frontinzet te Krasny-Bor is een der bloedigste perioden uit de geschiedenis van het Vlaams Legioen.

De Russen hadden een diepe bres geslagen in het front van de Blauwe divisie. In allerijl werd het gat gestopt en het front afgegrendeld. Koud is de maartnacht. Binst de dag dooit het wat, maar 's nachts dringt een ijzige wind door onze kleren en iedereen wacht op de keuken, om een warme slok koffie te kunnen drinken.

De zware artilleriegranaten, die uren aan een stuk op onze povere stellingen inslaan, jagen ons bloed warm. We leven, ondanks alles, weer op hoop van de aflossing en het beloofde verlof. Nu is het hier wel wat kalmer want artillerievuur is toch geen vechten, alleen wat zenuwprikkend. Men had ons verlof beloofd toen we op rust lagen en men had gezegd, dat we hier maar ingezet waren in afwachting dat de troepen uit de Krim zouden aanrukken. Verlof is een toverwoord, een droom, een verlangen, een ... hersenschim. Een jaar is het reeds geleden, dat we nog met verlof gegaan zijn. Hoe zou het in Vlaanderen zijn?

In de vijf dagen dat we in dit hol zitten is het nog niet zó stil geweest als nu. Ik zou bijna willen zeggen: een zalige stilte, een stilte om een lange brief naar het meisje in Vlaanderen te schrijven. Maar zitten rusten, hoewel het op een harde aardkluit is, is ook zo weldoend. Onze kompagnie heeft reeds heel wat mannen verloren. De 1. Kp. is nog amper 30 man sterk. Wat zal het morgen zijn? Weer hetzelfde liedje. Artillerievuur van jewelste, uren lang, de ganse dag praktisch met de neus in die bruine modder liggen en wachten tot een granaatje op je wil vallen en je voor eeuwig komt aflossen.

Het spullekooksel van de kok komt de stemming verbrodden. Ze hadden die vent moeten apoteker maken.

Een overloper wordt binnengebracht in de gevechtsstand van de Kp. Chef. Morgen zouden de Russen in de vroege morgenuren met twee regimenten, ondersteund door tanks, een aanval doen op onze stellingen. Is het kletspraat van een overloper die hier op een goed blaadje wil staan? Of is het een uitgestuurd individu om ons op een vals spoor te brengen? Het duurt niet lang of de chef alarmeert de kompagnie. Kost wat kost moet de stelling wat verbeterd worden. En er wordt gewroet tot in de avond.

Aan de overzijde is er toch ook wat meer beweging dan gewoonlijk. Vooral

dieper langs de rolbaan komt het ons voor dat de Russen beton maken. Zouden ze dan toch met tanks een aanval doen?
Tegen de morgen, na een zeer gespannen nacht klinkt alarmgeroep links van de rolbaan. Lichtkogels gaan de lucht in... Onze sectieoverste, die nachtblind is geworden, stoot zijn hoofd tegen een balk. Der Steiniger. De tanks horen we in de verte rollen. We staan er flink voor zonder tankwapens. Ja, dan toch enkele magnetische mijnen. De tankversperring ligt achter ons in de richting van Polkowo. De Russen zullen met hun T-34 als een mes in de boter, vlijmscherp kunnen doorstoten. Maar kom, afwachten, niet versagen, we staan trouwens niet alleen op dit wankelbare front en alles werd toch gealarmeerd.
In het morgengloren is een nieuwe dag geboren... Een artilleriesalvo van de Russen zet de dag in. Onophoudelijk dreunt en davert het rondom ons, 15 minuten lang. De bomen liggen in elkanders takken uitgezwiept door de hevige kracht van steeds maar inslaande obussen. Nauwelijks hoorbaar zijn onze bevelen. De sani's hebben werk bij de vleet. Murm maken noemt men dat!
Dan schiet de eerste tank. We liggen plat op de buik, bijna zonder dekking tegen dit gevaarte dat precies al dansend van de ene granaattrechter naar de andere op ons toewalst. Twaalf T-34 herkennen we.
Hun schoten zoeken onze Pakstellingen, die intussen maar niet afgeven. Onze telegrafist tracht tevergeefs met de artillerie in verbinding te komen, doch een storingszender ligt op de lijn. Ook dit moest er nog bij komen! Melders lopen heen en weer. Lichtsignalen worden in de richting van de rolbaan geschoten. Onze rangen zijn reeds gedund door de talrijke kwetsuren, opgelopen door de granaatscherven. Nu komen nog de ''cementbombers'' opdagen. Waarom ze zo genoemd worden weet ik niet, want ze schieten geen cement doch ze kraken geweldig.
De eerste tankgolf van de Russen schijnt precies te aarzelen. De tweede golf draait naar links. Onze schijnbare zwakte aan zware wapens doet hen aarzelen. Schijnbaar zeg ik, want plots ontwaakt onze artillerie. Ze doet het goed. De salvo's liggen raak, vlak in de eerste tankgolf van de Russen. Enkele wippen omhoog van de druk. Voor ons wordt een T-34 door een 8,8 cm getroffen. Met één slag vliegt hij uiteen. Dit geeft ons moed. Maar ook de tegenstander voelt dat het pas eerst begint. Hun voetvolk daagt ook op. Wij blijven roerloos liggen, geen bevel tot schieten is gekomen. Om er bij te zweten zeg ik u! Enkele ''Tigers'' rollen aan. Het knalt nu langs beide zijden. De rolbaan schijnt de Russen niet gunstig te zijn. Ze opereren verder weg van de rolbaan.
Voor ons duiken de eerste soldaten op. Nu komt het ogenblik voor de panzergrenadiers. Tot op 10 m zijn ze genaderd. ''Vuur'' klinkt het bevel.

Vanuit onze MG-stellingen vlamt het vuur, handgranaten knallen. De Russen springen op, enkele dringen door. Man-tegen-man-gevechten hebben plaats. De Kp. Chef zuivert het kamp, we hergroeperen ons. Het is erg zwaar gewond tussen dit heen-en-weer gevecht te liggen. Dat is het hard soldatenlot! De bataljonskommandeur komt met zijn staf versterkingen brengen. Alles of niets, we moeten het front behouden. Maar rechts van ons zijn de T-34 doorgebroken. De Wehrmacht begeeft. De inzijpeling is vol op aan gang. Een T-70 met een 50-tal man er rond daagt op in onze rug. We schijnen overvleugeld te zijn. Doch ze volgen behoedzaam de boswegel verder ons hinterland in. Gelukkig is ons "Funkapparat" nog in orde. De toestand van de 2e Kie. wordt vlug doorgegeven. Onze verbindingsmelder, de eeuwige Raf., heeft al het mogelijke gedaan: een alarmkompanie staat klaar voor een tegenstoot. De manschappen wachten alleen op een juist gevechtsoverzicht. Doch alles ligt dooreen! De doorgedrongen Russen schijnen zelf onzeker van de toestand. Sommige zijn smoordronken. Er is geen front meer. Plots een knal, een zwarte rookwolk volgt en stukken slijk spatten meters in het ronde. Een tank is op een mijn gereden. Een andere tank rolt recht op ons toe. Hij rijdt de boomstammen op zijn weg aan stukken. Onze sectieoverste, de rare Six, sluipt op het onding toe, springt op het gevaarte, plakt er een magnetische mijn op en gooit zich in dekking juist voor de knal. Het heeft niets gebaat! De kolos draait zijn toren, slaat de motor aan en rijdt recht op onze bunkerhut met gewonden. De Nest grijpt een kleefmijn. Het gelukt hem achter de motor te springen en deze bovenop vast te kleven. Het is gelukt! De tank springt uiteen. Het is hartversterkend... Intussen druipen enkele Russen terug. De aanval vermindert. De "Tigers" beheersen het front. Weinig Pak blijft over. Naarmate de dag vordert zoekt het front zich terug te hergroeperen. De alarmkompanie rolt de laatste nesten op.
Het was 23 maart 1943 geweest te Krasny-Bor.

V.d.N.

Periodiek contact
3e Jaargang, nr. 10
Oktobernummer 1953

Jan Heymans, 1. Kp. Vlaams Legioen, gevallen op 24.3.'43 te Krasnybor.

44 Obersturmführer Vogel
F.P. 44853 D.

Im Felde, 8. April 1943.

Sehr geehrter Herr Depla!

Leider muß ich Ihnen heute die traurige Mitteilung machen, daß Ihr Sohn der 44 Grm. Eugen Depla geb. 25.1.1922 am 24. März 1943 bei einem Angriff in treuer Pflichterfüllung den Heldentod gefunden hat. Er starb für ein freies Europa, im Kampf gegen den Bolschewismus. Unter Erweisung aller militärischen Ehren wurde er an der Seite seiner Kameraden auf dem Heldenfriedhof in Sablino beigesetzt.

Ihr Sohn war trotz seines jugendlichen Alters, nicht nur im Kampf seinen Kameraden durch stete Einsatzfreudigkeit Vorbild, sondern war auch außer Dienst beliebt und geachtet. Und seine kameradschaftliche Haltung genoß er auch bei seinen Vorgesetzten und mir vollstes Vertrauen und Wertschätzung!

Die Fw. Legion Flandern, die im Kampf gegen den Bolschewismus schon mehrere stolze Erfolge erringen konnte, verliert in Ihrem Sohn einen ihrer besten Mitkämpfer. Er gab sein Höchstes für sein Volk. Die ganze Legion und seine Kameraden sind stolz auf ihn und werden ihm auch stets ein ehrendes Andenken bewahren.

Geehrter Herr Depla, ich kann Ihnen und Ihrer Familie Schmerz, den Sie durch den Verlust Ihres Sohnes erleiden, voll ermessen und bitte Sie, auch mein tiefempfindenes Mitgefühl und aufrichtiges Beileid entgegennehmen zu wollen.

Heil Hitler!

Ihr Vogel
44 Ostuf. u. 4a Fhr.

Het overlijden melden aan de nabestaanden, dat was de taak van de Kompaniechef, de ,,vader'' van de kompagnie.

HITLER-URLAUBER — HITLER-VERLOFGANGER
door Georges de Vriesere

Als gasten bij de boerenbevolking te Stiermarken.
Hoe gelukkig ik was, eindelijk na vijftien maanden dienst bij de Waffen-SS nog steeds in het lazaret verblijvende als gevolg van mijn eerste verwonding in 1941, te vernemen dat ik vier weken op verlof zou gestuurd worden. Ik herinner het mij nu nog alsof het gisteren gebeurde.
We lagen toen in een lazaret te Graz samen met meestal Wehrmacht-soldaten. Onze kwetsuren waren nu toch al tamelijk genezen, doch van een ver transport naar huis kon geen sprake zijn, daar regelmatige kontrole noodzakelijk was.
In deze hospitalen, waar soldaten lange tijd verbleven, kon het wel eens gebeuren, dat de moraal beneden het vriespunt ging dalen. Dit wist de Führer ook, deze man had de eerste wereldoorlog meegemaakt als soldaat en kon zich best indenken in onze huidige toestand. Zo kwam het Hitler-Urlaub tot stand.
De overheid uit de omliggende boerendorpen werd aangesproken. In deze dorpen heerste rust en vrede en kende men nog geen voedselschaarste. Zij verschaften aan deze soldaten een gratis familieverlof, niemand weigerde om soldaten op te nemen, daar iedereen Nationaal-Socialistisch denkend en voelend was.
Zo had ik dan in september 1942 het geluk om van een dergelijk verlof te genieten. Als bewijs hiervan ben ik nog steeds in het bezit van een plaatselijke krant "Kleine Zeitung, Sept. 1942", waar dit ganse gebeuren in beschreven staat met foto's, waarop ik als toenmalige SS-Oschtz. met Leeuw en het armbandje "Freiw. Legion Flandern" goed herkenbaar ben.
Het was een enig verlof, deze vier weken bij onbekende mensen, waar ik zo liefdevol werd opgenomen.
Alhoewel ik een der eerste Vlamingen was, die dit mocht beleven, weet ik ook, dat ik niet de enige Vlaming ben, die dit alles kan beamen.

Ontvangst door de families.

Georges de Vriesere.

Voor het familiehuis in Mantscha.

6. SS-FREIWILLIGEN STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

Bevelhebber SS-Sturmbannführer C. Schellong.

UNIFORMKENTEKENS der Brig. LANGEMARCK.

Langemarck

KONRAD SCHELLONG BEVELHEBBER VAN DE STURMBRIGADE GETUIGT

In erkenning van de vele verdiensten werd voortaan aan het Legioen Vlaanderen de naam "Langemarck" verleend.
Langemark in Duitsland een begrip voor jeugdig idealisme, totale offerbereidheid en echt soldatendom. De winterinzet van de Sturmbrigade "Langemarck" stond onder de invloed van de steeds sterker wordende terugtochtbewegingen van het Duitse Leger. Onder verschillende legerformaties werd de Sturmbrigade ingedeeld en kwam slechts tot stabilisatie onder de leiding en de zorg van de SS-divisie "Das Reich". De kameraden dezer divisie en hun toenmalige kommandeur, Oberführer Lammerding, zullen steeds bevestigen dat de Vlamingen hun soldatenplicht tot het uiterste vervulden. De zwaarste strijd gedurende deze winter onderging de "Langemarck" bij Jampol.
Heel alleen, op zichzelf aangewezen, werd deze stad in dagenlange gevechten gehouden, ondanks vele vijandelijke inbraken en pauzenloze aanvallen. Elke omsingeling, welke de Russen omheen de "Langemarck" wilden uitvoeren, werd in de klem gesmoord; eerst een terugtochtbevel der divisie bracht een einde aan deze zware gevechten.
Het "Tagesbefehl" van de Reichsführer-SS wil de prestatie van de Vlaamse SS Freiwilligen Sturmbrigade Langemarck, welke voorbeeldig vocht in de slag om Jampol, tegen een tienvoudig sterkere vijand, in dit "Tagesbefehl" huldigen. Enkele dagen later brak, in de omgeving van Proskurow, het front en daar de "Langemarck" op het verst vooruitgeschoven punt ingezet was, slaagden er slechts enkele infanteriegroepen in, zich door de vijandelijke linies naar de eigen stellingen door te slaan. Vele kameraden moesten toen de bittere krijgsgevangenschap aantreden en ook heel wat gewonden konden niet meer geëvacueerd worden en vielen in Russische handen.
De trouwste helper in deze zware dagen was de "Sturmgeschutzbatterie" der divisie "Das Reich".
Uit de nog voorradige delen der Sturmbrigade werd nadien in grote haast nog een voltallig bataljon samengesteld en aan het 3e Germaanse Panzerkorps bij Narwa toegevoegd. Door mijn verwondingen tot een herstelperiode gedwongen, werd dit bataljon aangevoerd door Hauptsturmführer Rehmann, die bij Jampol bij de Sturmbrigade was gekomen.
In de afweerstrijd bij Narwa ontving de eerste Vlaming, Rottenführer Remi Schrijnen het Ridderkruis. In de felle strijd rondom de Liebeshöhe bij Waiware, had hij, alleen nog aan zijn Pak geschut staande, zeven T 34 Panzer afgeschoten en daardoor de vijandelijke voormars de spits afgebeten. In wisselvallige gevechten bij het Kinderheim en de Liebeshöhe moest deze kampgroep een hoge bloedtol betalen. De geest van het bataljon bleef echter, ondanks alles, prijzenswaardig.
Volgens bevel zette de kampgroep zich dan van de vijand af en werd nadien te Riga opnieuw ingescheept en ter opfrissing naar de troepenoefenplaats Hammerstein overgebracht.

get. Konrad Schellong

6. SS-FREIWILLIGE STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

BENAMING

5.1943-18.9.1944: SS-Freiwilligen Sturmbrigade ''Langemarck''. Later: 6. SS-Freiw. Sturmbrigade ''Langemarck''.

GESCHIEDENIS

Uitvoerig beschreven in ''Vlamingen aan het Oostfront'', deel 2 van blz. 11 tot blz. 145, Etnika-uitgave.

Korte samenvatting

In mei 1943 werd het Legioen uit haar inzetgebied ten noorden van Leningrad afgelost en ter beschikking gesteld van de Reichsführer-SS.
Naar de beslissing van het SS-Führungshauptamt van 31 mei 1943 werd het Legioen tot SS-Sturmbrigade omgevormd en overgeplaatst naar het troepenoefenkamp Heidelager (Debica).
Kort daarop werd de in omvorming zijnde Brigade naar het Troepenoefenkamp ''Böhmen'' te Milowitz verlegd.
Versterkt door een Fins Vrijwilligerbataljon, een Panzerjägerkompanie, Sturmgeschutz en Flak met daarbij een contingent Vlaamse vrijwilligers, die uit Gent afreisden, en rekruten komende uit Sennheim, werd de Brigade in december 1943 door haar kommandeur frontklaar verklaard en gemeld.
Op 26 december 1943 volgde het aftransport der Brigade naar de Oekraïne, waar ze in de daarop volgende weken zware afweergevechten meemaakte.
In het kader van de divisie ''Das Reich'' werd de Brigade in het gebied van Shitomir en Jampol ingesloten en verloor hierbij een groot deel van haar bestand aan mensen en materieel.
Eind april 1944, werd de Brigade op bevel van het SS-FHA van Jaslo (Polen) naar het SS-Troepenoefenkamp ''Böhmen'' gedirigeerd voor hergroepering (Seltschan, Knowitz, Klein-Knowitz).
Reeds tijdens de voorbereiding van deze groepering moest de Brigade een gevechtsgroep ''Rehmann'' opstellen, die op 19 juni 1944 vanuit Beneschau per spoor vertrok richting Narwa.
Die Gevechtsgroep Rehmann werd voor Narwa en Waiware ingezet en ingedeeld bij het III. Germanische Panzerkorps van Felix Steiner. De ge-

vechten waren zo hard dat de Gevechtsgroep hier bijna al haar officieren verloor.
Bij deze gevechten bekwam de Vlaamse SS-Sturmmann Remi Schrijnen als Richtschütze bij de Panzerjäger-Abt op 16.10.1944 het Ridderkruis, als eerste en enige Vlaming.
In september 1944 keerde de rest van de Gevechtsgroep Rehmann over zee naar Swinemünde terug.
Van hieruit naar de Troepenoefenplaats te Hammerstein, dan naar Rotenburg in het gebied Scheesel. Wij schrijven nu einde september 1944.

INDELING — VELDPOSTNUMMER

Juli 1943

Brigadestaf + Stafkompanie	44853
I.Btl.	37965
1. Inf.-Kp.	
2. Inf.-Kp.	
3. Inf.-Kp.	
4. M.G.-Kp.	
II.Btl.	17662
5. IG.-Kp.	37892
6. Pz.Jg.-Kp.	21836
7. StuG.-Kp.	40035
8. 1e.Fla.-Kp.	45214
9. Flak-Kp.	
10. Marschkp.	
I.Kolonne	32401

Ersatz-troependeel: SS.Gren.Ers.Btl. "Ost" te Breslau.

Milowitz

23 augustus 1943
80 km. ten N.O. van Praag.
Hier kwamen 14 Standartenoberjunker uit Tölz de rangen versterken.

Praag

6 december 1943
Grote parade van de Sturmbrigade door de stad Praag.

St.Brig., september 1943.
3.Kp. Bezoek aan Praag.

GETALSTERKTE VAN DE 6. SS-FREIW. STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

10 september 1944 — effectieve gevechtssterkte

	Off.	O/Off.	Manschappen	Totaal
	45	225	1.497	1.767
Gevechtsgroep ''Rehmann''	6	44	195	245
Totaal	51	269	1.692	2.012

20 september 1944

	46	236	1.659	1.941

Wij mogen aannemen dat de getalsterkte steeds om en rond de 2.000 lag. Bij dit aantal moet men ongeveer 250 Duitsers rekenen.
In dit aantal echter zijn niet begrepen:
— de gekwetsten in een Lazarett of een Genesungskompanie,
— de naar scholen afgedeelde soldaten,
— de rekruten in opleiding.
Voor meer details hierover zie Deel 5 van ''Vlaanderen in uniform, 1940-1945'', blz. 112 tot blz. 134.

Stu.Brig. Debica, juli 1943. Midden Vik Schoofs.

Stu.Brig. Debica, augustus 1943. 3de Kp. 2de links Nest Osselaer.

3./SS-Freiw.Sturmbrigade
" Langemarck "

Heidelager, den 13.8.1943

K a m e r a d s c h a f t s a b e n d .

Ade ! Ade ! Zum fröhlichen Tage,
du, Heidelager, du, grösste aller Plage !

Heitere Einladung, aber trotzdem Trunkverbot !!!
Morgen wird es besser ! Chorlied.
Landser, mecker nicht ! Gedicht.

1.T e i l .

1. Langemarck : Marschlied der Sturmbrigade.
Text: O'Gren.Beerten. Musik: Gren.V.d.Weghe
2. Nowa-lied. Solosang.
Text: O'Gren.Beerten. Musik: Gren.V.d.Weghe
3. Traummusik :
a) Dein ist mein ganzes Herz. Lehar. Solosang.
b) Wolgalied. Lehar. Solosang.
c) Die beiden Grenadiere! Schumann. Solosang.
d) O, Sole mio. Di Capua. Klaviersolo.
4. Nachrichten des drahtlosen Dienstes.
5. Und jetzt wird getrunken !
Trink, trink, Brüderlein, trink ! Allen singen.
6. Und wieder Trunkverbot !
Wichtige Meldung !!! des drahtlosen Dienstes.
7. Unser Chor bringt eine Viertelstunde Heimatklänge :
1. Marie Marais. Heimwee doet ons hart verlangen.
2. Rij maar an, ossewagn, rij maar an !
Wat zijt gij schoon, O, Kempenland !
3. Nachtegalen.
8. Eine Sondermeldung aus dem Vogel-Hauptquartier.
9. Die Dorfmusik spielt " Alte Kameraden." Teicke.
10. Kurzberichte der " Heidelager neueste Nachrichten."
11. Unser Chor singt Lieder aus Transvaal.
1. Marie Marais.
2. Rij maar an, ossewagn, rij maar an !
3. Ouw Tante Koos...
4. Hier is'k weer !
5. Hoi, hoi Meisjelief !
6. Tante Lientje...
7. Wanneer kon ons troudag, Gertji ?
12. Ein Märchen : Von dem Vogel, dem Laubfrosch und die Fliegenfänger.....
13. Das Trunkverbot wird aufgehoben.
Eine Viertelstunde Erholungsurlaub für den Mitarbeitern:
Niederbekämpfung von feindliche Getränke.....

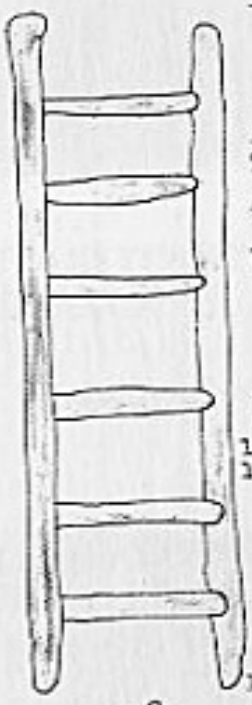

2. T e i l .

Und das Spiel geht weiter ohne Trankverbot. Aber wir warnen die Kompanie-Angehörigen sich während die erstfolgende Stunde nicht zu besaufen. Sonst fängt unser Bausschmeisser seinen aktiven Arbeit an !!!

1. Traummusik :
   a) Heimatland. xxxxxDostal. Klaviersolo.
   b) La Paloma. (Die weisse Taube) Yradier. Klaviersolo.
   c) Vilja-Lied. Lehar. Klaviersolo.
2. Tolle Zwischenfälle.
3. Lief Leentje. Humoreske.
4. Nur die Liebe ist noch markenfrei....
   Eine tolle Schlager-Folge.
5. Und wieder Chorlieder zur transvaler Lagerfeuer...
   1. Als wir jüngst in Regensburg waren.
   2. Und jetzt gang i ans Peters Brunnele.
   3. Bring my, bring my !
   4. Humba! Humba!
   5. Ouwe taaie !
6. Flugblätter aus die Reihe " Lauter Lügen "
7. Die lustige Tyroler bringen ein Stündchen.
8. Aufsitzen : Unser Zug führt nach Prag ! Wir suchen die Goldene Stadt und Kristina Söderbaum!
   Die dritte Kompanie singt : Morgen wärd es besser !

Weiter Musik zur Trinkpause.
Änderungen vorbehalten! Nur für Waffen-SS und derer weiblichen Angehörigen !!!
Zugang : eine Essenmarke für Sauerkraut oder Kohlensuppe.
Spezialität Gasthaus " Sturmbrigade Langemarck ".

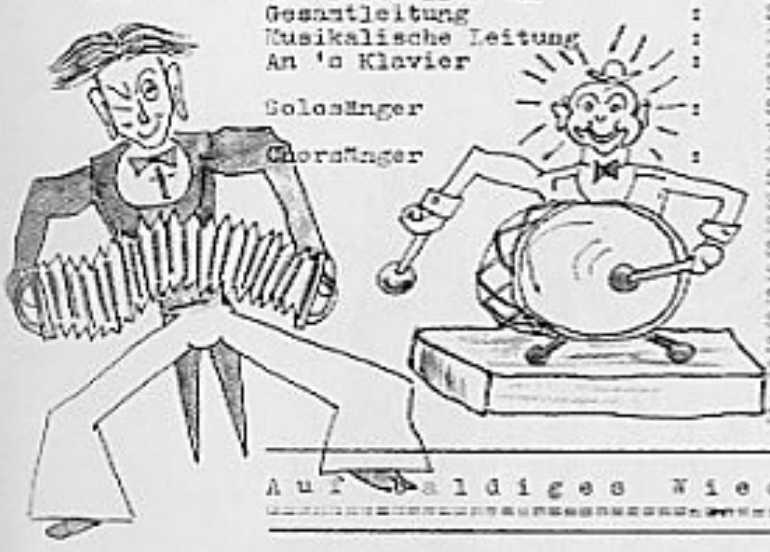

Hat dieser Programm Ihnen gefallen ?

Der Darsteller war	:	SS-Gren. Marcel Boerten.
Gesamtleitung	:	SS-Uscha. Bert De Gruyter.
Musikalische Leitung	:	SS-Strm. Moritz Belleirc.
An 'n Klavier	:	SS-Gren. Paul Van de Weghe.
		SS-Gren. Dries V.d.Mosselaer.
SolosÄnger	:	SS-Gren. Rabaut.
		SS-Gren. Armand Trösch.
ChorsÄnger	:	SS-Rttf. Erich Riessmans.
		SS-Strm. Robert Dergent.
		SS-Strm. Janssens Moritz.
		SS-Gren. Rudolf Simoens
		SS-Gren. Lucien De Blieck.
		SS-Gren. Marcel De Bondt.
		SS-Gren. Paul De Vijlder.
		SS-Gren. Amaat De Lannoy.
		SS-Gren. Leo Hendrickx.
		SS-Gren. Huib Jordens.
		SS-Gren. Kamiel Smekens.
		SS-Gren. Renaat Wennäkers.

A u f w a l d i g e s W i e d e r s e h e n ! ! !

SS-TRUPPEN-ÜBUNGSPLATZ "BÖHMEN"
SS-TROEPENOEFENPLAATS "BÖHMEN"

Plaats gelegen ten zuiden van Praag in de omgeving van Beneschau. Opgericht op 1 november 1941. Eerst als SS-Truppen-Übungsplatz-Beneschau, later in september 1943 als SS-Truppenübungsplatz "Böhmen" gekend. Dit kamp lag in een zeer groot gebied, begrensd door de Moldau en de Sassau.
Volgende scholen hadden er hun onderkomen:
— SS-Panzer-Grenadier-Schule
— SS-Pionier-Schule
— SS-Artillerie-Schule
— SS-Sturmgeschütz-Schule
De onderbrenging der troepen gebeurde in de ontruimde dorpen en enkele gebouwen zoals het Sanatorium.
In dit kamp werd in juli en de daaropvolgende maanden van 1943 de 6. SS-Freiw. Sturmbrigade "Langemarck" opgericht.
Honderden Vlamingen bezochten hier allerlei wapenscholen.
Op 3 mei 1944 werden de resten van de 6. SS-Sturmbrigade "Langemarck" na hun inzet bij Jampol terug afgeladen in het station te Knowitz. Ze werden dan ondergebracht in de dorpen Groot en Klein Knowitz, Seltschan, Neweklau e.a.

Knowitz, 1944. Pieter Dhezelaer, Leon de Wit, Lode Roman, Gustaaf Thoen.

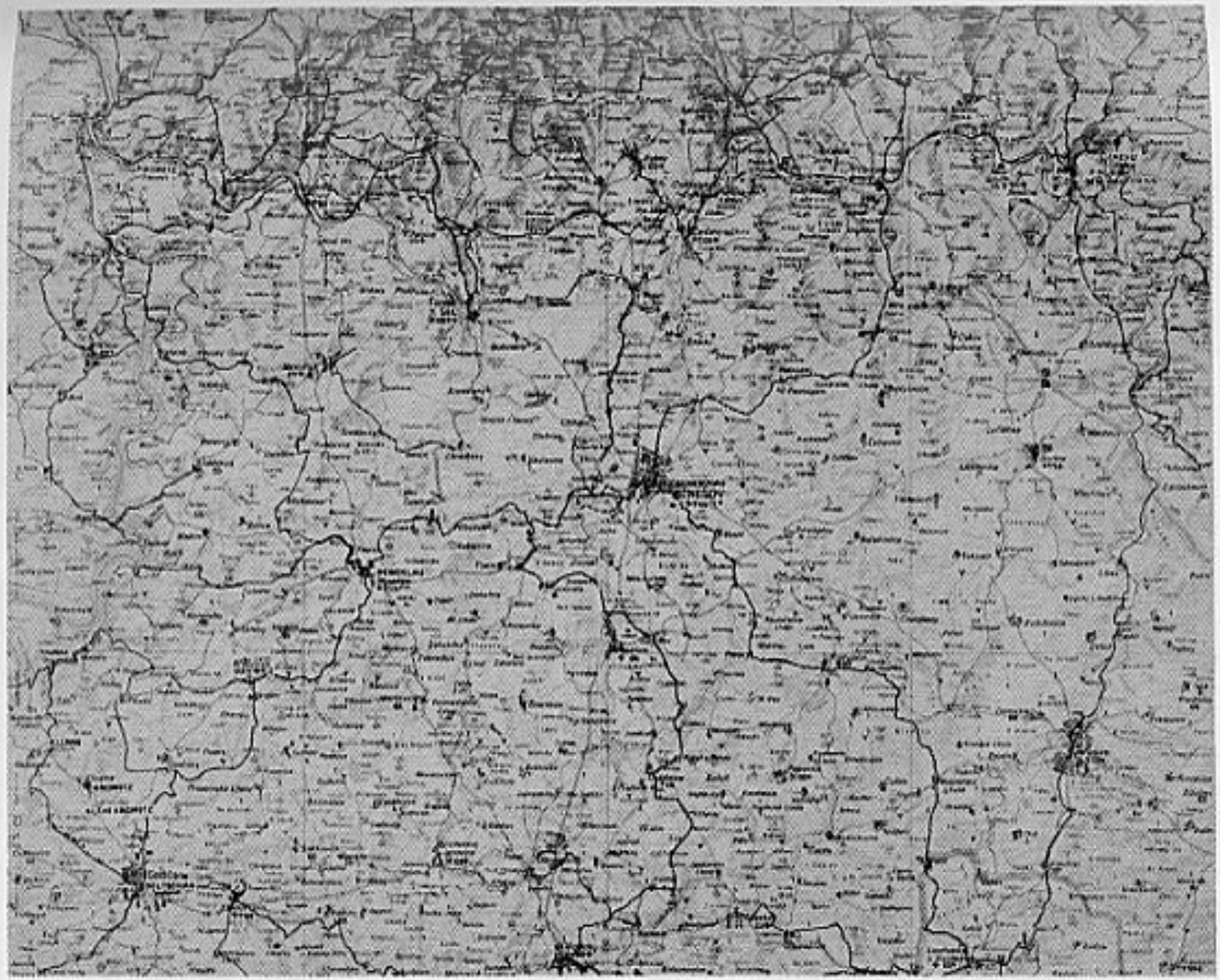

SS-Troepenoefenplaats „Böhmen"

Milowitz, 6 december1943. Parademars te Praag. De wagens op de baan tijdens een halte. Deze parade ter ere van de afsluiting van de vorming en opstelling van de 6.SS-Sturmbrigade ,,Langemarck''.

Praag, Milowitz. Fahrschule, rijschool. Rust langs de weg.

STURMBRIGADE LANGEMARCK
(26 december 1943 in de Oekraïne)

ORGANISATIE

Staf

Bevelhebber: Stubaf. Schellong
Brigade-Adjudant: Ustuf. Teichert
Ordonnanceofficier: Ustuf. Viertelmann
Intendant: Hstuf. Seiboldt
Rollend materieel en reparatieatelier: Ostuf. Hendrickx, Ustuf. Geerts
Politieke scholing en sociale dienst: Ostuf. Van Acker
Veldhospitaal: Stubaf. Dr. Petersen en Oberfähnrich Dr. Hertgens
Tandarts: Ustuf. Dr. Schultz

Stafkompanie

Chef: Ustuf Six
Motorschutterspeloton: Oscha. Takatsch
Geniepeloton: Ustuf. Prade
Kommunikatie:
Peleton oorlogsverslaggevers: Oscha. Van Hulse

1e lichte infanteriecompagnie

Chef: Ostuf. Mahrenholz
1e Peleton: Ustuf. Jenssen
2e Peleton: Ustuf. De Backer
3e Peleton: Hstuf. Cambie
4e Peleton: Oscha Peters

2e lichte infanteriecompagnie

Chef: Ustuf. Martenson
1e Peleton: Hscha. Steiniger
2e Peleton: Ustuf. Guldentops
3e Peleton: Ostuf. Delft
4e Peleton: Oscha. Stevens

3e lichte infanteriecompagnie

Chef: Ustuf. Vogel
1e Peleton: Ustuf. Kahrl
2e Peleton: Ustuf. Bruyninckx
3e Peleton: Ustuf. Demeester
4e Peleton: Hscha. Laublicher

4e zware infanteriecompagnie

Chef: Ustuf. Van der Weeën (opvolger van Ostuf. Delbaere)
Spiess: Oscha. Rudy Göschl
1e Peleton: Hscha. Ollendorp
2e Peleton: Oscha. Blum
3e Peleton: Oscha. Huber
4e Peleton: Oscha. Goemans

5e compagnie Infanteriegeschut

Chef: Ustuf. Köhn
1e Batterie: Hscha. Blohm
2e Batterie: Hscha. Wagner
3e Batterie: Uscha. Bogaerd (s.I.G.)

6e compagnie Stormkanonnen

Chef: Hstuf. Weingärtner
1e Batterie: Ustuf. Ritzau
2e Batterie: Ustuf. Glaser
3e Batterie: Ustuf. Heyerick

8e compagnie lichte luchtafweer

Chef: Ustuf. Uytersprot
1e Peleton: Ustuf. Issel
2e Peleton: Oscha. Tinke
3e Peleton: Oscha. Weber

9e compagnie zware luchtafweer

Chef: Hstuf. Dethier
1e Batterie: Ostuf. Gustavson
2e Batterie: Ustuf. Geerts Cesar
3e Batterie:

Pantserafweerkompagnie

Chef: Hstuf. Knorr
1e Peloton: Ustuf. Kotlowski
2e Peloton: Ustuf. Mortier
3e Peloton: Oscha. Brahmeyer

Marchcompagnie

Chef: Ustuf. Schaumann

GETALSTERKTE

42 officieren, 162 onderofficieren, 1.864 man en 137 Russische vrijwilligers (Hiwis) als hulpkrachten in de trossen.
Totaal: 2.205 manschappen.

Knowitz, 1944. Hstuf. Oehms, Ostubaf. Schellong.

Infanteristen van de Sturmbrigade op weg naar het front bij Jampol.

Stu.Brig. Sus Nauwelaerts, Bert de Gruyter, Jan Delbaere.

3. Kp. Chef Ostuf. Vogel, Spiess Hscha. Kunz, Zugführer Standartenoberjunker Rik de Meester.

Stu. Brigade. Hstuf. Rehmann en Uscha. Verbeke Leo met Kübelwagen in de Karpaten.

OPFRISSING VAN DE STURMBRIGADE

29 april 1944

II/12

SS-Führungshauptamt
Amt II Org.Abt.Ia/II
Tgb.Nr.1114/44 g.Kdos.

Berlin-Wilmersdorf,
Kaiserallee 188

29. April 1944

Geheime Kommandosache

Betr.: Auffrischung der SS-Freiw.Sturmbrig."Langemarck"
Bezug: SS-FHA,Kdo.Amt d.W.-SS,Org.Tgb.Nr.II/680/43 g.Kdos.v.31.5.43
Anlg.: - 2 - (gehen nur den bearbeitenden Dienststellen zu).

Verteiler: Sonderverteiler — 30 Ausfertigungen Prüf-Nr. 2 Anlg. 2

1.) SS-Freiw.Sturmbrig."Langemarck" wird auf dem SS-Tr.Üb.Pl. "Böhmen" nach Anlage 1 und 2 aufgefrischt. Die Aufstellung des in der Gliederung vorgesehenen II.Btls.wird gesondert befohlen.

Verfügung SS-FHA, Amt II, Org.Abt.Ia/II, Tgb.Nr.II/9872 /43 geh.v.30.11.43 wird außer Kraft gesetzt und ist nach H.Dv.99 zu vernichten.

2.) Personelle Bestimmungen:

a) Die Angehörigen nachstehender Einheiten der SS-Freiw. Sturmbrig."Langemarck" sind zur weiteren Ausbildung folgenden Ausbildungstruppenteilen zuzuführen:

I.G.Kp.	zum SS-I.G.Ausb.u.Ers.Btl.1,Breslau-Lissa
2cm Fla.Kp.und 8,8cm Flak-Battr.	zum SS-Flak-Ausb.u.Ers.Rgt.,München
Stu.Gesch.Battr.	zur SS-Stu.Gesch.Ausb.u.Ers.Abt., SS-Tr.Üb.Pl."Heidelager"
Sämtliche Pioniere	zum SS-Pi.Ausb.Btl.3, Krakau
Nachr.Personal	zur SS-Nachr.Ausb.Abt.2, Unna/Westf.

b) Auf Antrag wird erforderliches Ausbildungspersonal für die Panz.Jäg.Kp. durch SS-FHA, In SS-Pz.Tr.auf den SS-Tr.Üb. Pl."Böhmen" zugeführt.

c) Fehlende Führer, Unterführer und Mannschaften werden auf Anforderung durch SS-FHA, Amt V/IIa, Org.Abt.IE, Amtsgruppe D bzw.Personalamt des SS-W.V.-Hauptamtes zugewiesen.

- 2 -

- 2 -

3.) Materielle Bestimmungen:

Der Bedarf an Waffen, Gerät und Kraftfahrzeugen ist unter Anrechnung der noch vorhandenen Bestände dem SS-FHA, Org. Abt.Ib, vorzulegen.

a) Über Zuweisung des materiellen Auffrischungsbedarfs ergehen Sonderbefehle durch SS-FHA, Org.Abt.Ib.
b) EBt und EAN werden ohne Anforderung durch SS-FHA, Amt II, Org.Abt.Ia/II, zugewiesen.
c) Zuweisung fehlender Vorschriften erfolgt auf Anforderung durch SS FHA, Vorschriften und Lehrmittelabteilung.

4.) Ausbildung:

a) Anweisungen für die Ausbildung der SS Freiw.Sturmbrig. "Langemarck" ergehen durch SS FHA, In SS Pz.Tr.
b) Die Ausbildung ist bis 30.7.1944 abzuschließen. Die bei Ausbildungstruppenteilen befindlichen Teile der SS Freiw.Sturmbrig."Langemarck" sind bis zu diesem Zeitpunkt der SS Freiw.Sturmbrig."Langemarck", SS-Tr.Üb.Pl. "Böhmen" zuzuführen.

5.) Fehlende Feldpostnummern werden durch SS FHA, Amt II, Abt.Ic/Fp., zugeteilt.

6.) Die SS Freiw.Sturmbrig."Langemarck" untersteht für die Zeit dauer der Auffrischung dem SS FHA unmittelbar

7.) Verantwortlich für die Auffrischung der SS Freiw.Sturmbrig. "Langemarck" ist der Kdr.

8.) Meldungen:

a) Zustandsberichte sind gemäss Verfügung SS FHA,Amt II Org.Abt.Ia, Tgb.Nr.II/5929/44 geh.v.20.4.44, erstmals zum 15.5.1944 vorzulegen.
b) Beendete Auffrischung ist zum 1.9.44 an SS-FHA, Org.Abt.Ia, zu melden.

gez. Jüttner

F.d.R.

SS Hauptsturmführer

6. SS STURMBRIGADE "LANGEMARCK"
(15 juni 1944 — nieuwe herindeling)

OPSTELLING

Brigadestaf

Commandant: Ostubaf. Schellong
Adjudant: Ostuf. Teichert
Ordonnans: Ustuf. Lippens
Intendant: Hstuf. Seibold
Rollend materieel en reparatieleider: Ostuf. Hendrickx, Ustuf. Geerts Leo
Medische dienst: Hstuf. Dr. Poley
Sociale dienst: Ostuf. Suys
Verbindingsofficier: Ostuf. François
Stafcompagnie: Ustuf. Bollen

Ie Bataljon

Kommandant: Hstuf. Rehmann
Adjudant: Ustuf. Van Leemputten
Medische dienst: Lt. Dr. Hertgens
Compagniechefs: 1e Ustuf. Swinnen
2e Ustuf. Van Mol
3e Ustuf. D'Haese, Spiess Kunz
4e (zware) Ustuf. Osselaer
5e (tankafweer) Ustuf. Laperre

IIe Bataljon

Kommandant: Hstuf. Oehms
Adjudant: Ostuf. Plabst
Ordonnance officier: Ustuf. Van de Walle
Medische dienst: Oju. Dr. Bretschneider
Compagniechefs: 6e Ustuf. Schaumann
7e Ustuf. Guldentops
8e Ustuf. Demeester
9e (zware) Ostuf. Delbaere
10e (tankafweer) Ustuf. Kotlowski

Brigadecompagnies

11e Infanteriegeschut: Ostuf. Hinrichs
12e Stormkanonnen: Hstuf. Sprenger
13e Lichte luchtafweer: Ustuf. Uytersprot
14e Zware luchtafweer: Ostuf. Gustavson

Andere Vlaamse officieren met verscheidene functies

Hstuf. Utten, Ustuf. Beernaert, Bruyninckx, Delbaere, De Busschere, Heyerick, Geerkens, Ghyssens, Grysolle, Laporte, Meulemans, Mortier, Nijs, Van Bockel, Oju. Bottu, Groenvink e.a.

GETALSTERKTE

47 officieren, 262 onderofficieren, 1.422 man = 1.731.

Knowitz. 2de links Ostuf. Fischer. 4de links Ostuf. Köhn. 5de links Ustuf. Van de Walle Herman. 6de links Ostuf. Dr. Prix. 7de links Ostuf. Vogel.

Knowitz. 1ste links Ostuf. Fischer, 1ste rechts Ustuf. W. Köhn.

DAGBOEK VAN WALTER JELKING, SPIESS 3Kp./6.SS.FRW. STURMBRIGADE "LANGEMARCK"

Vertaling

Einde 1943: Door een radiobericht moet ik mijn kerstverlof onderbreken en terug naar mijn eenheid in Milowitz (Milowice) bij Praag. Bij mijn aankomst aldaar vind ik mijn nest ledig. Afgereisd richting Kiew. Hsch. Kunz, Oscha. Laublicher en ik nemen de trein richting Kiew. Via Lemberg naderen wij ons doel. Bij Rosina (150 km van Shitomir, op 1.1.44 neemt de treinreis een einde.

Via de radio vernemen wij ongeveer de toestand van onze eenheid. We werden ook afgehaald. De toestand ziet er triestig uit. Hongaarse en Roemeense gevechtseenheden stromen in een wild door eenander aan ons voorbij. Doch de ,,L.A.H.'', Das Reich en wij brengen het front tot staan. Onze kompagniesterkte: 3/18/171.

3.1.44	De vijand werd teruggeslagen. Geen eigen verliezen.
4.1.44	Pollberoje, Poblanskoi, Schuderoff, Richard Geldhof †
5.1.44	Troschka, afweergevechten, Lepomme †
6.1.44	Treschkow, Claes †
7.1.44	Tschekowzy
8.1.44	Happinzi, Schoovaerts †. Kompagniesterkte: 2/16/102
9.1.44	Mchancz
12.1.44	Ljubar, De Herdt †, Van Wanzeele †

13.144	Schelpinovka, Magel †, Wuytack †, Van Damme †
15.1.44	Partizanengebied, Hechthoff, Wölki en Smits verwond
16.1.44	Partizanengebeid, Kompagniesterkte: 2/10/71
20.1.44	Jamischpol, Partizanengebied, Rust wij kunnen lucht snappen
31.1.44	Bitchowa, Decker †, Scheepens †, Dingeman †, Hechthoff †, Lootens †
8.2.44.	Beresiwka
20.2.44	Bitchowa, Jabliniroka, Ostropol, Tcharnee
21.2.44	Tscharnee, Starakonstantinow, Belogorodka
22.2.44	Bitschowa, aanhoudend vliegtuigenbeschieting
24.2.44	Kompaniechef Ostuf Kahrl †, Jähing †, Desmet †
26.2.44	Strm. Van Laethem †
1.3.44	Gevechten om Jampol, Geselle begraven op het kerkhof te Jampol
2.3.44	Ketel van Jampol. Ustuf. R. Demeester en Heckel gekwetst
3.3.44	Uittocht uit Jampol. 5 km onder directe beschieting van de vijandelijke infanterie
	Harry Snijers vliegt met voertuig op een mijn. Ongekwetst. Bolleire en Van Nerum vermist. Opduikten van Ostuf. Rehmann en een Sturmmann van Knokke
4.3.44	Aanval der Russen op Belgorodka. Hstuf. Cambie (uit Popperinge) †, Nagels †, De Moor †, Stein †, Schulze †. Hscha. Kunze, Van de Perre, Toppets, De Lamper gekwetst.
5.3.44	Schepedowka, Starakonstaninow, Proskurow: Olivier en De Keersmaecker Fr. gekwetst
6.3.44	Jamolince
7.3.44	Paplist †, De Blande †
10.3.44	Yamolince en omgeving. Louis en J.P. Janssens †
13.3.44	Kamenez Podolsk. De uiteengeslagenen komen terug ook Waldhaber is terug
16.3.44	Nitscha Germanowka. Wij likken onze wonden. Oscha. Euler en Diegelreiter terug uit verlof.
18.3.44	Kamenez Podolsk
19.3.44	Okopi Germanowka
23.3.44	Tiberica/Dnjester. Roemenië. Wij moeten ons van de vijand los maken en de richting van het Protektoraat nemen.
25.3.44	Chernowitz. Wij leggen ons een voorraad aan
26.3.44	Strotpocya. Onze voorraad werd door Ostuf. Rehmann beheerd??
27.3.44	Gura Put Idca Rambelling. Ostuf. R. laat 10 gr chocolade per man uitdelen

1.4.44	Ben Oscha. bevorderd. Wij komen niet vooruit. Sneeuw en ijs op 2.000 m hoogte. Hebben echter een dak.
3.4.44	Wij overschrijden een pas (Dukla) 2.700 m. Roemenië. De lente is in het dal.
6.4.44	Disbrik-Des (Hongarije). Hoera een bed!
10.4.44	Friscaboque. Terug een bed!
12.4.44	Naguyberesina. De hemel op aarde. Op 10 inwoners 8 joden.
16.4.44	Ungvar Jaslo G.G. Polen
22.4.44	Onze kolonne wordt op de trein geladen
28.4.44	Krakau Debica
1.5.44	Märisch Ostrau, Rolin Prag, Beneschau. Tijdens deze periode stuurt R. meerdere kisten aan zijn heimatadres. Wat daarin zit (chocolade, sigaretten, snaps) wist ik later.
3.5.44	Knowitz. Wij rusten uit.
23.6.44	Praag
24.6.44	Praag, Aken.
25.6.44	Aken, Brussel, dienstreis met een Vlaamse Ustuf. uit Antwerpen
26.6 tot 17.7.44	Inkopen doen voor hetgene R. naar Hamburg stuurde. 20 uur afreis uit Brussel

Ustuf. Leo Van der Weeën, vermist bij Jampol op 14 maart 1944.

Jampol, februari 1944. De „Langemarck" graaft zich in.

Shitomir, januari 1944. Bitjova (Tross).

ROUWHULDE VOOR EEN VLAMING GEVALLEN BIJ TSCHUDNOW OP 9.1.44

Uit ''Volk en Staat'' van januari 1944

Aangrijpende rouwhulde R. Waterschoot te Hamme

O land van roem en rouwe,
van liefd en lijdensnood
gij wordt weer vrij en groot
wij zweren houwe trouwe
u Vlaanderen tot der dood.

Zo begon kameraad Waterschoot zijn laatste schrijven d.d. 6-1-44 en op 9-1-44 slechts drie dagen nadien, zou hij heldhaftig sneuvelen in de titanenkamp tegen het goddeloze bolsjewisme.

Hamme bracht aan deze held, op 26 maart 1944, een koninklijke rouwhulde. Indrukwekkend-plechtig, eerbiedig en ordevol, ingetogen en tuchtvol was de optocht van het ouderhuis van kd. Waterschoot naar Kino Roxy, waar de plechtigheid zou plaats hebben.

Voorafgegaan door de muziekkapel van de ''Vlaamse Wacht'' vertrok de met lentezon overgoten stoet waarin alle formaties der Beweging vertegenwoordigd waren, voorafgegaan door hun met rouw omfloerste vaandels. Werden o.a. opgemerkt: een grote schare militanten der DM, welke, ten teken van trouw aan hun gesneuvelde kameraad er aan gehouden hadden gehoor te geven aan de oproep van VOJO Hamme: een erepeleton Vlaamse vrijwilligers met verlof; formaties van VNV, VNVV, DBV-DMS, Vlaamse Wacht, VAVV, SS. ''DeVlag'': kortom het hele arrondissement Dendermonde was vertegenwordigd evenals flinke afvaardigingen van Sint-Niklaas en Temse.

Onder de personaliteiten: burgemeester Collier, van Hamme, de kden burgemeesters van Grembergen, Oudegem e.a.: Kd. De Frangh dd burgemeester van Temse, evenals de kameraden schepenen der naburige gemeenten.

De familie van Kd. Waterschoot, evenals de families der andere gesneuvelden werden begeleid door arrondissementsleider Kd A. Smet, de afdelingsleiding, gewestleiding en arrondissementeel referent voor VOJO Kd. Boutens en gebiedsleider DBV Renaat De Handschutter. Meer dan tien prachtige rouwkransen werden in de stoet meegedragen, waaronder vooral deze van het gemeentebestuur van Hamme de aandacht trok.

Kino Roxy, waar op het podium, in rouwkapel herschapen, de meterhoge foto van kameraad Waterschoot was opgehangen, was gans bezet met honderden getrouwen. Het koor voerde heerlijk-gevoelvol het ''Ik had een Wapenbroeder'' en ''Vaarwel mijn broeder'' uit, waartussen de voorzegger in kernachtige woorden, de figuur van onze kranige legioenman voor ogen riep.

De bloemenhulde was indrukwekkend.

In een weldoordachte, gevoelvolle rede, huldigde kameraad burgemeester Collier de nagedachtenis van hem die was, zoals de tekst van het rouwbericht zo waarheidsvol verklaarde: ''Een door en door Dietser'', die, in de echte betekenis van het woord, vrijwillig zijn beloftevol jong leven gaf voor de toekomst van land en volk en sneuvelde als een Siegfriedlaanse held. Kd. Collier hekelde tevens de modern-verwaterde jeugd welke minachtend en spottend durft neerzien op onze helden, de swing- en zazoukerels

Renaat Waterschoot

''die nog geen duizendste deel bezitten van de moed der kranige Vlaamse vrouw welke de moeder van Kd. Waterschoot is''.
Hij bracht hulde aan de standvastigheid van de schoonbroeder van Renaat, Hubert De Beule, Vlaamse Wachter, reeds eenmaal neergekogeld door sluipmoordenaars en toch moedig op zijn post blijvend, onversaagd en tuchtvol.
De heer Kreiskommandant van Sint-Niklaas, welke eveneens de plechtigheid bijwoonde, nam afscheid van zijn wapenmakker, de muziekkapel speelde onze nationale hymnen en daarmede liep de rouwhulde ten einde.
Midden een haag van eerbiedig toeziende dorpsgenoten ging de tocht naar de kerk, intussen gans volgelopen, waar door een eerwaarde legeraalmoezenier een plechtige lijkdienst werd opgedragen.
Gedurende de offergang welke bijna een half uur duurde, klonken van het orgel, bespeeld door Kd. Van Ingelghem, het ''O Kruise den Vlaming'', het ''Wilhelmus'', ''Vaarwel mijn broeder'' e.a., zachtruisend door de brede kerkgewelven.
De Gregoriaanse zang werd onberispelijk uitgevoerd door kameraden der Weerformatie, terwijl twee vendeljongens als koorknapen fungeerden.
Moeder Waterschoot en familieleden van onze heerlijke kameraad, mogen deze menigvuldige blijken van innig meevoelen in uw diepe smart, u een stut en een steun zijn voor de toekomst.
De nagedachten van uw Renaat, ons aller jonge schone vriend, zal midden in ons voortleven, en, al past het misschien minder goed in deze omstandigheden, toch moet het uit onze pen: Wee hem die het ooit wagen durft, deze heerlijke figuur te bezoedelen.
Kameraad Waterschoot, rust zacht in vreemde grond, de Heer der legerscharen belone U om uw grote liefde.
Hou-Zee!

UIT ''DIVISION DAS REICH'' door OTTO WEIDINGER

6.SS-STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

vermeldingen in dit boek.

blz. 38 — Die Sturmbrigade ''Langemarck''

Sinds twee dagen (8 januari 1944) staat de Vlaamse Stormbrigade ''Langemarck'' ten westen van ons in zware en verliesrijke afweergevechten tegenover een Russische overmacht aan pantsers en slaagde niettemin deze af te weren. Hierdoor werd de Russische doorbraak naar het zuiden gestopt. De Stormbrigade was door de alarmerende toestand van het zuidelijk oostfront in ijltransport met onbekend doel naar het Oosten afgereisd. In open terrein werden de treinen afgeladen en onmiddellijk in de strijd geworpen. Daar de Gevechtsgroep ''Das Reich'' links noch rechts enige verbinding had, gelukte het de vijand, langs de eigen stellingen, door de ontstane frontopeningen verder naar het zuiden en het zuidwesten door te stoten. De Gevechtsgroep staat met al haar wapens in zware afweergevechten en moet om niet ingesloten te worden, dagelijks opnieuw terugtrekken.

blz. 48 — Umgliederung in der Front

De SS-Panzerkampfgruppe ''Das Reich'' houdt in de huidige sector van de SS-Freiw. Brigade ''Langemarck'' en van de Btl.-groep 340 Inf.Div. haar stellingen en lost met het SS-Pz.Gren.Regt. ''Das Reich'' en het Legionsbataljon Alexander, in de nacht van 21 op 22 januari het Pz.Gren.Rgt. 73 en de Rgt. Groep von Padewitz af.
De Sturmgeschütz Batterien ''Das Reich'' en ''Langemarck'' houden zich in Sseminiwka als reserve bereid tot ingrijpen.

blz. 51 — Abwehrkämpfe bei Schepetowa und Jampol 27.1-3.3.1944

12 februari 1944:
In de gevechtssterktemelding van de ''Heeresgruppe Süd'' wordt over de gevechtssterkte van de Gevechtsgroep SS-Das Reich het volgende gemeld:
de Brigade ''Langemarck'' met:
1 gemiddeld Grenadier Bataljon (inbegrepen 1.Kp./Btl. Ost) 100 % mobiel.
1 zware Flak-Battr. met 2 stukken 8,8 cm en 3 stukken 2 cm geschut. 1 lichte Flak-Kp., 10 2 cm-stukken. Alles 100 % mobiel.

blz. 53

16 februari 1944:
De bevelhebber van het Pz.AOK 4 is het eens met de opzet van het korps en beveelt met betrekking tot de verdere omvorming en met het oog op de komende inzet van de toegevoegde marsgevechtsbataljons het versterkte bataljon ''Langemarck'', opnieuw te voegen aan de gevechtsgroep SS-Das Reich. Daarmee eindigen de in verhouding rustige gevechtsdagen in de afweerstellingen in het gebied Mal Brataloff-Grinowzy.

23 februari 1944 — Der Kampf um Isjaslawl

Als linkerbuur zijn delen van de Sturmbrigade ''Langemarck'' ingezet. Het brandpunt van de gevechten ligt in de volgende dagen immer bij het III/''DR'' (Lex), waar de vijand, bevoordeeld door het terrein, dicht bij de eigen stellingen ligt en zich voortdurend versterkt.
De twee batterijen van de Werfergruppe ''Krosta'' werden in de nieuwe sector naar Staro Konstantinow verlegd. Zij hebben met de Sturmbrigade ''Langemarck'' een sector van 32 km te bezetten.
De zogenaamde hoofdgevechtslijn (HKL) is slechts op steunpunten met gevechtsgroepjes bezet. Een verbinding tussen de steunpunten bestaat niet.
De Sturmbrigade ''Langemarck'' is aan de SS-Panzerkampfgruppe ''Das Reich'' toegevoegd. De 3. Werfer-Batterie wordt op 25.2 aan de Sturmbrigade ''Langemarck'' toegevoegd.

26 februari

Op 26 februari wordt door de ''Langemarck'' een onderneming tegen Michnoff doorgevoerd. De Sturmbrigade werpt de tegenstrever met pantserondersteuning uit Michnoff. Het station Belogorodka wisselt meermaals van bezitter. De ''Langemarck'' wordt door het bataljon Persch (II./''DR'' afgelost en krijgt de opdracht Jampol te bezetten. De Sturmgeschützbatterie van de Gevechtsgroep ''Das Reich'' wordt toegevoegd aan de Sturmbrigade te Jampol.
In de namiddag van 29.2.44 valt de vijand aan in de sector van de Sturmbrigade ''Langemarck'' met een overmacht aan mensen en zware wapens, vooral met Stalinorgels. Hij valt Jampol van alle zijden aan en spert de Rollbahn ten oosten van Jampol.
In het Oorlogsdagboek van het LIX.AK van 29.2.44 heet het o.a.:
''De bevelvoerende generaal Schuttz wijst in een telefonisch gesprek met de OB op het volgende: dat het twijfelachtig is of de ingesloten troepen in Jampol (6-8 Sturmgeschütze en 1 bataljon van de SS-Sturmbrigade ''Lan-

Ostubaf. Otto Weidinger, Regimentsbevelhebber van het Inf.Rgt. "Der Führer" van de "Pz. Division Das Reich".

gemarck" dat uit leden van verscheidene nationaliteiten samengesteld is) op de duur nog kunnen standhouden, temeer daar de toevoer van munitie te wensen overlaat en er reeds enorm gebrek is.
De krachten van het LIX.AK in Belogorodka zijn niet in staat de verbinding naar Jampol open te houden, daar ze zelf ter plaatse dringend nodig zijn."
Daarentegen antwoordt de OB dat Jampol indien mogelijk, moet behouden worden.
In de loop van de avond lukt het de bezetting om de vijand, aanvallend uit alle richtingen, uit de stad te houden, de rolbaan ten oosten van de stad blijft door de vijand gesperd.

blz. 58

Met welke dapperheid en doodsverachting streden de mannen van de Sturmbrigade "Langemarck" en de toegevoegde delen van de Gevechtsgroep "Das Reich". Daarvan merkt men niets in het oorlogsdagboek, ook niet de zware bloedige verliezen, die zij daarvoor opbrachten.
Jampol neemt in de korte geschiedenis van de SS-Sturmbrigade "Langemarck" een ereplaats in voor de offerdood van zo vele Vlaamse kameraden.

blz. 80 — Das Schicksal der Sturmbrigade "Langemarck"

Toen de Russen op 18.3.44 bij Jampol de Dnjestr bereikten, was het noodlot van de bezette en ingesloten stad bezegeld. De bezetting een bataljon van de Sturmbrigade "Langemarck" en 6 à 8 Sturmgeschützen van de Gevechtsgroep "Das Reich" werd door een geconcentreerde aanval overweldigd en vernietigd. Zij hadden gedurende vele dagen, bij gebrek aan verpleging en munitie, stand gehouden en door tegenaanvallen af en toe wat lucht verschaft.

3.4.1944. Overtocht van de Sturmbrigade over de Dnjestr. Op de achtergrond Hotin.

De rest van de officieren bij de terugtocht van de Sturmbrigade in Hongarije, april 1944. O.m. Dr. Hertgens, Herich, Rehmann, Dethier, Köhn, Gustavson, Hscha. ??, TFK ??, TFK Geerts, Issel, Hscha. Wallow.

Ernst Streng schrijft in zijn notities hierover:

''Overlevende Duitse soldaten, die op 3 maart (het begin van het Russisch voorjaarsoffensief) ten westen van Semjelnintzy in de sector Jampol in het verband van de Vlaamse SS-Brigade ingezet waren, verhalen afgrijzelijke dingen uit die dagen. Door de verrassende opmars van de Russische pantsermassa's afgesneden, ingesloten en herhaaldelijk de vernietiging nabij, slaagden weinigen erin na dagenlange achtervolging, de Duitse linies te bereiken. Vele Duitse en Vlaamse krijgsgevangenen moesten in de sneeuw en koude hun laarzen, sokken, vesten en broeken uittrekken en werden dan door sowjettanks overreden of met machinegeweren neergeschoten zoals veekudden.''

SS-Sturmmann Theo Brouwers, zwaar gewond bij de gevechten rond Jampol, einde februari 1944.

TOT ZALIGE GEDACHTENIS VAN

SS STURMMANN

JAN VAN GHENDT

geboren te Wezken (Dikmuide)
op 23-6-1926, en gesneuveld bij Shitomir
op 6-2-1944.

en van

SS OBERGHENADIER

SYLVEER VAN GHENDT

geboren te Zottegem
op 11-3-1927, en overleden ten gevolge
zijner verwondingen
op 8-1-1944 te Sherpetouka.

WAARDERING VAN DE PRESTATIES DER VLAAMSE SS-VRIJWILLIGERS

DNB Berlijn, 21 mei '44. De Reichsführer-SS heeft de prestaties van de Vlaamse SS-Vrijwilligers-Stormbrigade ''Langemarck'', die zich vooral in de harde gevechten bij Jampol heeft onderscheiden, in een dagorder gewaardeerd.

''Ik betuig aan de Vlaamse SS-Vrijwilligers-Stormbrigade ''Langemarck'', haar Kommandeur, officieren, onderofficieren en manschappen, zijn waardering voor hun herhaaldelijk bewezen dapperheid en voortreffelijke houding tijdens de zware gevechten der laatste maanden.

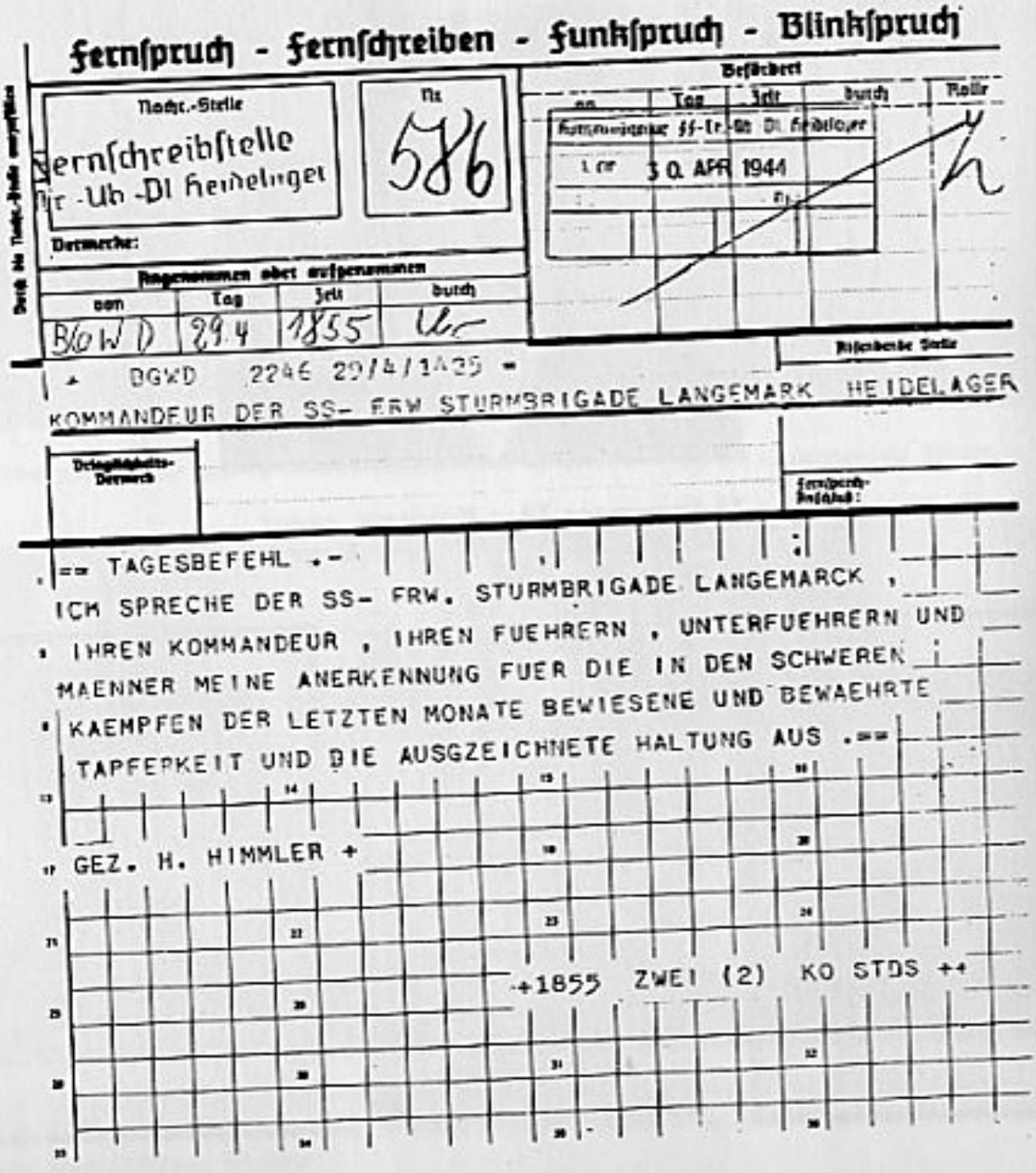

Fernspruch - Fernschreiben - Funkspruch - Blinkspruch

Nacht.-Stelle: Fernschreibstelle Fr.-Ub.-Dl. Heidelager

Nr. 586

Bemerke:

Angenommen oder aufgenommen

von	Tag	Zeit	durch
BGWD	29.4	1855	[illegible]

Befördert

an	Tag	Zeit	durch	Rolle
Kommandeur SS-Fr.-Ub.-Dl. Heidelager				
1 Ex	30. APR 1944			

Riserbende Stelle

+ BGWD 2246 29/4/1425 =

KOMMANDEUR DER SS- FRW STURMBRIGADE LANGEMARK HEIDELAGER

Dringlichkeits-Vermerk

Fernsprech-Anschluß:

== TAGESBEFEHL .-

ICH SPRECHE DER SS- FRW. STURMBRIGADE LANGEMARCK , IHREN KOMMANDEUR , IHREN FUEHRERN , UNTERFUEHRERN UND MAENNER MEINE ANERKENNUNG FUER DIE IN DEN SCHWEREN KAEMPFEN DER LETZTEN MONATE BEWIESENE UND BEWAEHRTE TAPFERKEIT UND DIE AUSGZEICHNETE HALTUNG AUS .==

GEZ. H. HIMMLER +

+1855 ZWEI (2) KO STDS ++

Telegram van een Spiess (Sergeant Majoor) naar een gekwetste van zijn kompagnie, verblijvend in het hospitaal. Tevens werden zijn privé-bezittingen nagestuurd.

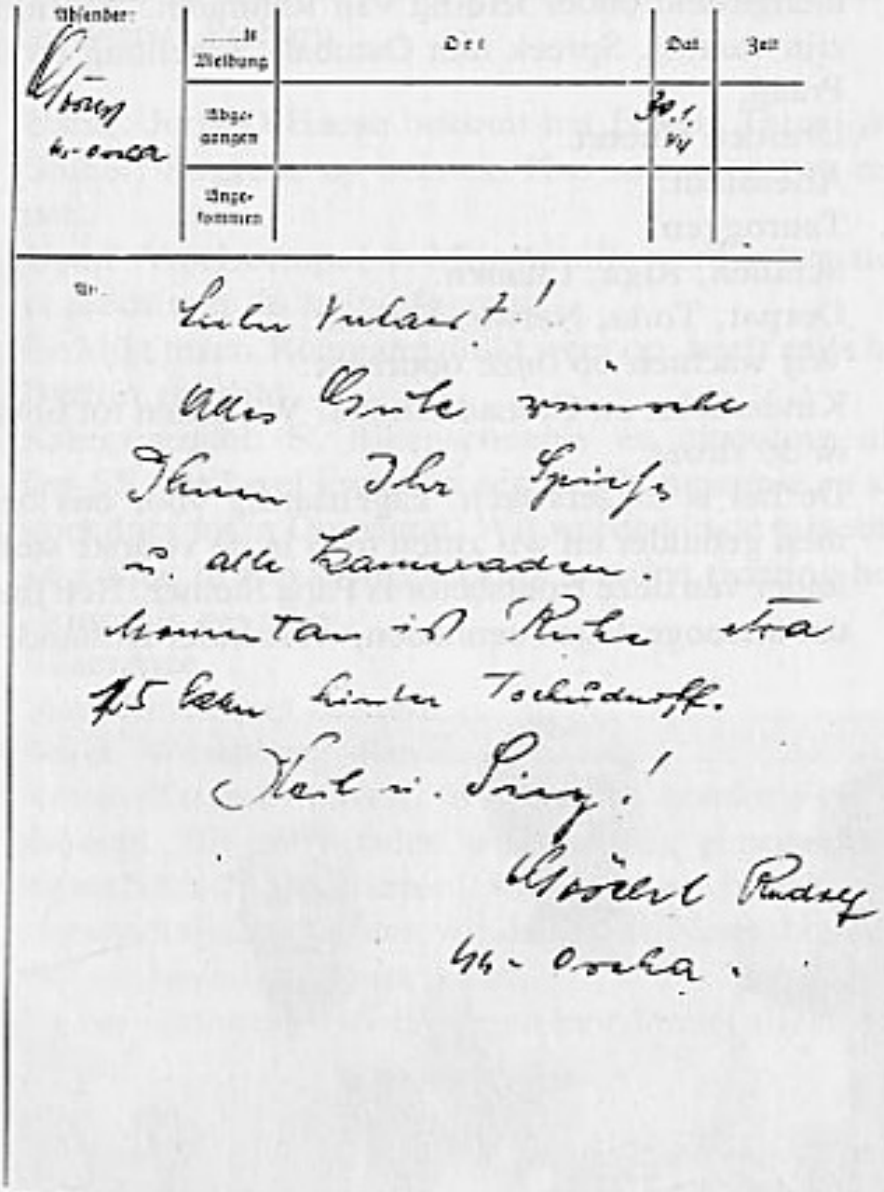

Absender:

...ts Meldung	Ort	Dat.	Zeit
Abgegangen		30.1.44	
Angekommen			

An:

Lieber Verhaest!

Alles Gute wünscht Ihnen Ihr Spiess u. alle Kameraden. Momentan ist Ruhe etwa 15 km hinter Tschüdnoff.

Heil u. Sieg!

Göschl Rudy SS-Oscha.

NM. 3828, Nordmann & Poersäcke, Erfurt

30.1.1944

Lieber Verhaest

Alles Gute wunscht Ihnen Ihr Spiess und alle Kameraden. Momentan ist Ruhe etwa 15 km hinter Tschüdnoff.

Heil und Sieg
Göschl Rudy SS-Oscha.

DAGBOEK OSCHA. JELKING (vervolg)

GEVECHTEN AAN HET NARWAFRONT

18.7.44 Aankomst te Beneschau Knowitz. Een gevechtsgroep is samengesteld onder leiding van Rehmann. Al mijn kameraden zijn daarbij. Spreek met Ostubaf. Schellong en ik mag mee.

19.7.44 Praag.

20.7.44 Dresden Gubert.

21.7.44 Allenstein.

22.7.44 Tauroggen.

23.7.44 Schulen, Riga, Litauen.

24.7.44 Dorpat, Toila, Narwa, Estland.

25.7.44 Wij wachten op onze opdracht.

26.7.44 Kinderheim en Grenadierhöhe. Wij zitten tot boven onze hals in de stront.

27.7.44 De hel is losgebroken. Eigenaardig voor ons beneden hoort men gebulder en wij zitten toch in de voorste stelling. Korpsleider van deze frontsector is Papa Steiner. Heb later vernomen dat uiteengeslagen eenheden, waaronder Hollanders, zich naar

Stu. Brig., Praag, juli 1944. V.l.n.r. Jelking, Kunze, Leo van der Weeën.

ons doorslaan wilden. Spijtig voor deze arme kerels, geen één kwam door. De overlevenden gingen in gevangenschap. De Walen zijn hier in de buurt ingezet (gebied Dorpat). Rehmann is in Berlijn. D'Haese leidt de gevechtsgroep.

28.7.44 De Kegel †, Bottu †, Bockelmans †, Van der Eycken †.

29.7.44 Callens †, Van de Putte †, D'Haese en Boterberg Dolf zijn gekwetst, Pothart †.

31.7.44 tot 11.8.44 Ustuf. Joris D'Haese bekomt het E.K.I. Tamelijk rustig.

12.8.44 Stubaf. Degrelle op bezoek. Had manieren van een opschepper.

15.8.44 Ustuf. Van Leemput †. Mijn familie werd geëvacueerd. Mieke is reeds met de trein afgereisd.

20.8.44. En kijkt maar, Rehmann duikt weer op, heeft zelfs het E.K.I. in Berlijn gehaald.
Kriegsgericht: S. lijkenschennis en uitstoting uit de Waffen-SS. De kerel kwam in een strafkompagnie en sloeg zich te voet door tot in Duitsland. Wij worden in de tussentijd afgelost en zullen te Reval ingescheept worden richting heimat.

27.8.44 Dorpat is gevallen.

28.8.44 Silaenmee.

17.9.44 Naar Reval met de trein.

18.9.44 Toila, Wesenberg, Reval.

20.9.44 Reval (Estland) haven. Wij worden zonder voertuigen ingescheept. Bij het inladen wordt vlijtig georganiseerd (snaps, sigaretten, 20.000 eieren, 500 kg kaas, brood en vlees). Bij zonsondergang verlaten wij de haven. Slagschepen begeleiden ons en beveiligen onze vaart.

21.9.44 De zee is stormig en wij wiegen moederziel alleen op het water.

22.9.44 Pillau.

25.9. tot 26.9.44 Swinemünde (de zaak Waldthaber-Rehmann). Man toch, W. mag zich met deze "Drecksau" niet inlaten.

27.9.44 Stettin, Stargard.

28.9.44 Neustettin, Hammerstein.

29.9.44 Hausfelde. Rapport aangevraagd. Wil R. vragen wat hij met W. van plan is.

30.9.44 Veel werk. De zaak Waldthaber verslechtert. Heb mijn aanvraag tot opname in een tolkenschool teruggetrokken. Wil Waldthaber bijstaan. R. zal lachen in geval ik ophoepel.

2.10.44 Hoera! Een bed. Waldthaber komt voor het krijgsgerecht,

wordt gedegradeerd en komt naar een strafkompagnie. Het is niet te geloven.

3.10.44 De intrekking van de verloven wordt opgeheven.

6.10.44 Kultuuravond met de B.D.M. en H.J. Schone stonden.

7.10. tot
22.10.44 Gewone dienst. Plaatsvervangende Spiess geworden.

23.10.44 Verlof naar Würzburg.

24.10. tot
13.11.44 Verlof.

14.11.44 Verplaatsing van mijn bestemmingsoord: bij Rothenburg/Hannover. Nieuwe kompagnie. Bartelsdorf. Op bevel van Rehmann word ik Spiess en krijg 2 uren tijd om mij als Spiess aan te melden. Ik voel dat Rehmann mij wil kwijtraken.

Tot daar uit het dagboek van Oscha. Jelkinghausen. Wij lieten de namen van de plaatsen onvertaald. De † zullen wel gesneuvelden zijn.
Het volgende gedeelte van dit dagboek handelt over de divisie ''Langemarck'', wij brengen dit in de bijdrage over deze eenheid.

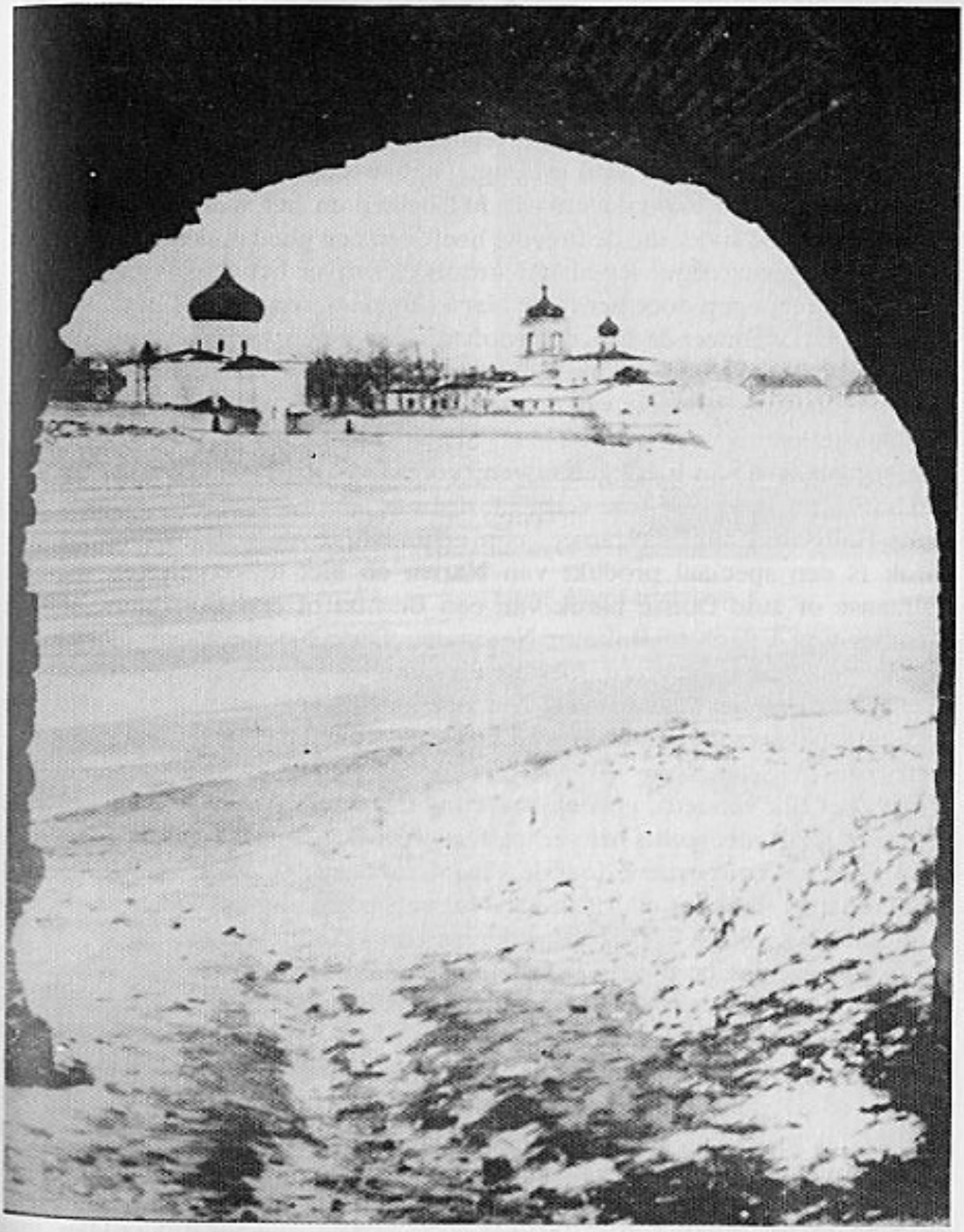

De Russische burcht „Iwangorod", gekiekt vanaf de burcht „Hermann" aan de overzijde van de Narovarivier.

De oude stad ligt op een hoge rots, boven de schone Narovarivier, met op de westelijke oever de oude ''Hermann''-citadel, door de Denen en de Duitse orde in de XIIIe eeuw gebouwd, en op de oostelijke oever, juist tegenover de Duitse burcht, de oude Russische vesting, in de XVe eeuw op bevel van Iwan III opgericht.
Sindsdien staan ze daar ''Iwangorod'' en ''Hermann'' de ene breed en zwaarmoedig, de andere steil en eng, twee werelden, twee verschillende bouworden, stenen exponenten van het oosten en het westen. Alleen gescheiden door de rivier die de breedte heeft van een goed musketschot of iets meer, zoals een vroeger Russische kroniekschrijver het ergens zegde.
Het is een genoegen door het oude Narwa te slenteren, vooral in de schone zomerdagen, wanneer de zon, de grootste weldoenster van het noorden, haar machtige stralen op de lieve huizen, met oude Vlaamse vensters, kraagsteengevels en ankers, die soms van de grond tot de kornis stijgen, in geheel haar weelde uitzendt.
Een stijleenheid van barokgebouwen, vooral van barokportalen is Narwa. Het huis waar Peter de Grote verbleef, de oude apoteek, het huis der bekende Duits-Baltische familie Kramer, zijn er prachtige voorbeelden van. Deze barok is een speciaal produkt van Narwa en niet te vergelijken met de Italiaanse of zuid-Duitse barok van een Bernini of een Borromini of van Fisscher von Erlach of Baltasar Neumann. Deze Noorse barok is van een ruwere en zwaardere vorm, bevattende dikwijls eigenaardigheden van de renaissance, zo het stadhuis met fijn gebeeldhouwde toren, met glanzende voorgevel, waaraan brede zeer vlakke en bevallige halve pilasters geartikuleerd zijn.
Vooral het rijk versierd, gebeeldhouwd portaal, waarvan de bronzen groep, die er op staat, met rechts het verhaal van het stadswapenschild: de vissen en de degens werd uitgevoerd door de Vlaamse meester — Nikolaas Millaert uit Antwerpen — volgens opdracht van Narwa's gemeenteraad. Hier wordt ons nogmaals de grootheid van Vlaanderens oude kultuur duidelijker.
De twee machtige bouwwerken blijven echter alleen deze oude stad beheersen, die thans wel als een der uiterste voorposten van de westerse beschaving mag gelden, doch waar men bij iedere stap nog aan de middeleeuwen en het oude Rusland wordt herinnerd. Schoon Rusland uit de vroegere jaren klinkt het in ons als een wegrommelend onweer.
Het land daar over de grens — Novgorod — en het Ilmenmeer op amper een paar kilometer, waar de heldhaftige krijgers van het Vlaamse Legioen een fiere heldendood vonden, trekken onze blikken omhoog.
God zal het Russische volk verder bijstaan om deze onmenselijke tijden, met geduld en met een buitengewone berusting te doorstaan. Met stellige zekerheid voorzien we de wedergeboorte van de geest, die het biddend Rusland bouwde.

Joz. Theys, 1944

Ustuf. J. van Bockel †

Ustuf. Van Leemputten †

Ustuf. Georg D'Haese

Uscha. Heeman Jules †. Gev. Narwa 29.7.44. Drager van E.K.II. Sturmabzeichen. Verwundetenabzeichen in Silber. Trouwkenteken R. Tollenaere.

GEVECHTEN BIJ NARWA

Juli, augustus, september 1944

Tannenberg-Stelling

Reeds tijdens de voorbereidingen tot wederoprichting moest de brigade een gevechtsgroep samenstellen, bestaande uit vier kompagnies.
Hstuf. Rehmann voerde het bevel, daar Stubaf. Schellong nog herstellende was van zijn verwondingen. Dit bataljon kreeg de naam ''Kampfgruppe Rehmann''. Deze gevechtsgroep werd ingelijfd onder het III. SS-(germ)Panzerkorps (Steiner).
Op 19 juli 1944 reisde deze eenheid vanuit Beneschau naar Narwa.

Toestand aan het front bij Narwa

Op 22 juni 1944 op een breedte van 400 km vangt de grote slag in de middensector van het Duitse oostfront aan. Na weinige dagen zijn de Duitse divisies verslagen en is hun ondergang nabij.
Op 10 juli breekt de verbinding tussen de Heeresgruppe ''Mitte'' en de Hgr ''Nord''. 29 Sowjets infanteriedivisies en één pantserbrigade stoten door een 25 km brede bres en rukken op naar Letland en Litauen langs de Dunarivier. Hierdoor wordt de Heeresgruppe ''Nord'' met vernietiging bedreigd.

23.7.44
De Duitse troepen ontruimen de stad Narwa en de bruggehoofden aan de Narovarivier.
De Gevechtsgroep Rehmann bereikt Litauen via Schaulen en Riga.

24.7.44
De Gevechtsgroep Rehmann komt in Toila (Estland) aan, de treinreis liep over Dorpat, waar ze de ''Wallonien'' ontmoetten.
De Russen bezetten Hungerberg en Riigi. Het 3e Batlische Leger met 20 divisies staat tegenover het Duitse Narwaleger. Hierdoor staat het ganse noordelijk front in vlammen. In een tangbeweging zou het III (germ.) SS-Pz.Korps ingesloten worden en zodoende vernietigd.
Aan de Tannenbergstelling wordt onder hoogdruk gewerkt.

25.7.44
De Vlamingen ontvangen het bevel de ''Kinderheim-Höhe'' tot stellingen uit te bouwen.
Om 22.30 uur worden Narwa en de Narwabocht ontruimd en de Tannenbergstelling bezet. Rechts de div. ''Nordland'', links de Brigade ''Nederland'', de Vlamingen leunden links aan de Nederlanders.

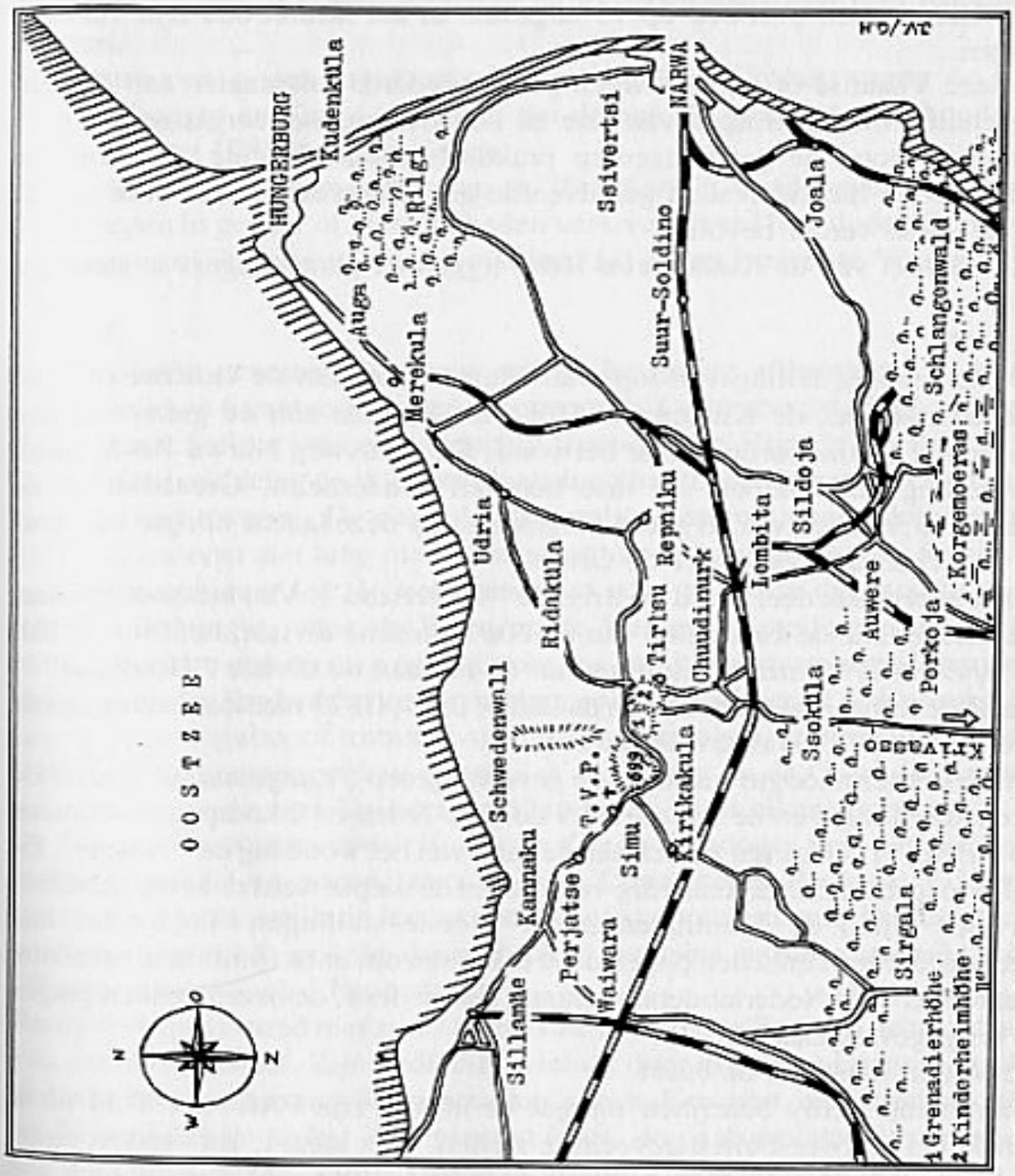

Het frontgebied ten westen van Narwa van 19 juli 1944 tot 15 augustus 1944

26.7.44

Narwa brandt. Het wemelt van de Russen. De Russische artillerie legt de Kinderheim-Höhe en de Grenadier-Höhe onder een moordend vuurtapijt. In de bataljonsbunker bij Rehmann sloeg een zware obus in, de gevechtsstand wordt vernietigd. Hstuf. Rehmann en zijn Btl.-Adjudant Ustuf. Swinnen worden verwond. De kompagniechefs van de 1. en de 2. Kp. Ustuf. Van Bockel en Ustuf. Van Mol, worden gedood. De Ordonnansofficier, Ustuf.

Van Leemputten overleed op 15 augustus in het lazaret aan zijn verwondingen.
Al deze Vlaamse officieren waren pas bevorderde luitenanten aan de Junkerschule Tölz, leerlingen van 1ste en 2de Germaanse leergangen.
Hierdoor stond de gevechtsgroep praktisch zonder leiding. De door de artillerie- en luchtaanvallen gehalveerde gevechtsgroep wordt door Ustuf. G. D'Haese verder bevolen.
Aan de voet van de Kinderheim-Höhe liggen de pantserjagers in stelling.

27.7.44
De Tannenbergstelling verloopt van Mummasara aan de Oostzee over de Grenadier-Höhe, de Kinderheim-Höhe tot Ssoküla aan de grens van een reusachtig en ondoordringbaar oerwoud. De staatsweg Narwa-Reval snijdt de stelling middendoor. De drie hoogten Kinderheim, Grenadier en de hoogte 68,9 beheersen de ganse omgeving. Op deze laatste hoogte was eens de gevechtsstand van Peter de Grote.
In het noordelijk deel stond de Brigade ''Nederland''. Van het noorden naar het zuiden: aan de kust delen van de 20e Estnische divisie, het Pionier-Btl. 54, I/49 en II/49 met aansluiting van de rolbaan de divisie ''Nordland''. Vanaf de rolbaan naar het zuiden de III/24, II/24, III/23 met aansluiting aan de 11e ID Het II/23 was divisiereserve.
De Kinderheimhoogte was door de gevechtsgroep ''Langemarck'' bezet. De Grenadierhoogte en de hoogte 69,9 door de Esten en 2 kompagnies van het SS-Pi.Btl.11. Gans ten zuiden aan de rand van het woud lag de ''Norge''. De hel is losgebroken. Eigenaardig voor ons in de diepte werd er hevig geballerd en toch zitten de Vlamingen in de voorste stellingen. Er zouden nog uiteengedreven eenheden pogen door te komen om onze frontlijn te bereiken, waaronder vele Nederlanders, niemand kwam door, de overlevenden gingen in krijgsgevangenschap.
De Walen liggen in de buurt.
Sturmmann Remy Schrijnen slaagde er in met zijn PAK vier T-34 uit te schakelen en twee buiten gevecht te stellen. Zijn kanon, dat verdekt opgesteld stond, begon eerst te vuren als de voorste lijn reeds overschreden was door de Russen. Daarna moest de gevechtsgroep wijken.
Als een lawine treft de aanval der Russen de resten van de Gevechtsgroep D'Haese, die zich verbeten verdedigt, doch ook moet wijken. Zij bereikt in kleine groepen de Grenadierhoogte.
Werden de Vlamingen uit hun stellingen geworpen, zo kon de II/49 haar stellingen ten noorden van de Kinderheimhoogte behouden.
Tegenaanvallen ondersteund door Sturmgeschutzen bleven zonder resultaat.
De omstreden punten blijven de Kinderheemhoogte en de nu bedreigde

Grenadierhoogte, die door de Esten en de Vlamingen met brio verdedigd werden.
Pioniertroepen pogen tevergeefs het gat in de HKL oostwaarts de Kinderheemhoogte en Tirtsu te sluiten om de aan de oostkant standhoudende delen van het III/24 hulp te bieden.
Fritz von Scholz, kommandeur van de ''Nordland'', steeds vooraan wanneer zijn troepen in gevaar of moeilijkheden verkeren, werd hier door een granaat levensgevaarlijk gekwetst, later overleed hij in het lazaret te Wesenberg.

28.7.44
De Russische generaal Goworow wil de beslissing afdwingen. 11 infanteriedivisies en 6 pantserbrigaden staan voor de Tannenbergstelling. 11 tegen 4. Generaal Steiner was een geduchte tegenstrever. Zijn devies luidde: de beschikbare middelen op de juiste plaats inzetten. Doch deze ervaren frontrat kon ook niet toveren. De uitgebloede bataljons en regimenten konden aan deze massastorm niet lang meer weerstaan. In de vroege morgen breken de gevechten opnieuw los. In het brandpunt staat zoals de dag voorheen de Kinderheimhoogte, waar de Esten en de Russen de stellingen delen. De Noren bereiden een nieuwe aanval voor, na een korte vuuroverval van onze eigen artillerie. Pas hadden ze hun uitgangspositie verlaten of de Rus overvalt hen met een ongehoord trommelvuur, daarna bestoken de diepvliegers hen. Ook de Esten moeten wijken en trekken zich terug op de Grenadierhoogte, waar ze nu samen met Duitsers en Vlamingen naast elkaar liggen.
De Sowjets bestormen rond 10 uur de Grenadierhoogte met tanks en een massa infanterie en pogen langs de weg Chundirnurk-Kirikukula door te stoten. De Duitse artillerie legt een effektief spervuur en verscheidene tanks worden vernietigd, enkele doorgebroken pantsers worden geknakt door ''Panzerschreck'' en ''Panzerfaust''.
Remy Schrijnen stond met zijn 7,5 cm Pak in zwijgstelling aan de noordrand van het hoogmassief. Zijn bediening viel uit door dood en verwonding. Als de tanks aankwamen was Schrijnen gans alleen. Een man, een geladen kanon en 30 aanrollende tanks. Zijn geschut blaft, de pantserplaten verwrongen, een huls blijft steken, Remy springt voor zijn kanon en stoot de huls uit de loop. 3 Stalinpantsers branden, 4 T-34 delen hun lot, zijn geschut blaft als een razende hond. Opeens schiet een Sowjetpantser zijn geschut aan flarden. Schrijnen wordt bewusteloos weggeslingerd, verder rukt het gevecht aan Schrijnen voorbij, richting Westen.
Bij zonsondergang onderneemt de 7./24 met 50 man waaronder 20 Vlamingen nogmaals een tegenstoot op de Kinderheimhoogte. Korte bereidstelling aan de noordhang van de Grenadierhoogte. Stootrichting uit noordwest. De Sowjets weren de aanval af, de Kp.Chef Madsen wordt gekwetst. Dit was de

laatste poging om de Kinderheimhoogte terug te veroveren.
Pothart viel, De Kegel, Bottu, D'Haese, Boterberg werden gekwetst.

29.7.44

Generaal Goworow wilde uiteindelijk de beslissing afdwingen. Dit werd dus de beslissende dag.
Zoals gewoonlijk een oorverdovend urenlang trommelvuur op het hoogmassief tot ver in de Duitse artilleriestellingen, gevechtsvliegers namen alles onder vuur wat maar enigszins bewoog en legden planmatig hun bommentapijten, niets bleef onberoerd. Het zwaartepunt lag op de Grenadierhoogte, die tot een rookpaddestoel veranderde door de inslaande granaten.
Op de rolbaan Tirtsu rolden meer dan 100 tanks naar de Duitse stellingen. De eigen artillerie vuurt golf na golf over de aanstormende pantsers; deze rukken verder, spijt zware verliezen.
De overgebleven Noren van het II.Btl., de weinig overgebleven Vlamingen, de Esten van de 20.SS-Gren.Division en de resten van de Marinebataljons vechten in kleine groepen verder. Duitsers, Vlamingen, Esten, Noren, Denen, mensen die elkaar voorheen niet kenden, liggen in tot puin geschoten gevechtstanden en bunkers en bomtrechters, vechten verder zonder onderling verband; bekomen geen bevelen meer en verwachten er ook geen meer.
Overal een inferno van ingeslaande granaten en bommen. Vanaf de westhang van de Kinderheimhoogte sluipen de Russen nader.
Wanneer alles verloren schijnt, gebeurt het wonder, de Duitse artillerie legt een trommelvuur op de aanvallende Russen, pantsers en Sturmgeschütze van de "Nordland" ruimen op. Niet massa's aan mensen en materieel zijn doorslaggevend, maar moed en doodsverachting. De pantsers van Ostubaf. Kausch beslisten over deze slag.
Zij jagen de terugrollende T-34 na, vinden het verbrijzelde geschut van Sturmmann Remy Schrijnen en bijna een dozijn afgeschoten of beschadigde tanks voor zijn kanon. Zij laden de gekwetste op en brengen hem terug. Weldra bemerken de Sowjets, dat het beneden niet goed gaat en ze verlaten hun posities, doch voor zij terugtrekken, doorzoeken zij de doorwoelde oosthang van de Grenadierhoogte. Zij vinden hier alleen doden en gekwetsten. Wat niet lopen kan, wordt direct neergeknald.
De verbitterde afweerslag, die aan beide zijden enorme offers eiste, is ten einde. In 3 dagen werden 113 Russische pantsers buiten gevecht gesteld. Vele Vlamingen geraakten in gevangenschap, van een groep van 50 man keerden er op 12 mei 1962 nog vier terug na 18 jaren krijgsgevangenschap in Siberië. Het soldatenkerkhof van Jöwi bij Narwa werd de laatste rustplaats van vele Vlamingen.

Remy Schrijnen werd tot Uscha. bevorderd en bekwam op 16 oktober 1944 het Ridderkruis als eerste en enige Vlaming.

30/31.7.1944
De Russen blijven steeds aandringen met tanks en infanterie. De Grenadierhoogte blijft in Duitse handen. De stormachtige aanvallen der Sowjets verslappen. Op de hoogte 68,9 zijn alle bunkers op de noordhang stukgeschoten en uitgebrand. Een stank van vergane lijken komt uit de bunkers. Duitsers en Russen liggen door elkaar.

1.8.44
Tamelijk rustig. De legerleiding denkt dat de Rus over zee zal aanvallen. Deze onderneming kreeg de naam ''Seelöwe''. Tegenmaatregelen worden getroffen, daar op zee een sterk scheepsverkeer waargenomen wordt.

2.8.44
Een kleine inbraak ten zuidwesten van Chundinurk werd door de Esten in tegenstoot gezuiverd. De aanvallende Roden waren Mongolen.

3.8.44
Onze artillerie krijgt versterking van de SS-Werfer-Battr. 521. Aan het front tamelijk rustig.

4.8.44
Onze artillerie belet een Sowjetdivisie een aanval te ondernemen door haar uitvalposities onder vuur te nemen.

5.8.44
Het groot Russisch offensief op de Tannenbergstelling is verijdeld. Chundinurk werd opgegeven, frontkorrekties aangebracht.
Door haar heldhaftig optreden bekwam de Strafkompagnie 103 haar kraagspiegels terug. Met hun dienstgraden en onderscheidingen werden zij als volwaardige soldaten in het regiment ''Danmark'' opgenomen.

11.8.44
Tot heden geen noemenswaardige frontaktiviteit. Alle eenheden maken hiervan gebruik wat orde in hun rangen en lijnen te brengen en nieuwe loopgrachten en bunkers aan te leggen.
Ustuf. G. D'Haese ontvangt het E.K.I voor zijn buitengewone prestatie.

12.8.44
Ostubaf. Degrelle van de ''Wallonien'' op bezoek met al zijn charme en allures.
De Rus tast de Narwalandengte af met sterke verkenningsgroepen. Een groep valt tevergeefs de Grenadierhoogte aan.

De uit de richting Lembita en Ssoküla stormende Sowjets moeten terugwijken door de samengebalde vuuroverval van de artillerie en zware wapens.

13.8./14.8.44
Artillerieduels en aftasten van de HKL door Sowjetpantsers.

15.8.44
Ustuf. Van Leemputten sterft aan zijn verwondingen.

20.8.44
De bevelhebber van de Gevechtsgroep ''Langemarck'' SS Hstuf. Rehmann is terug. Het E.K.I siert zijn borst.
In tussentijd is het kleine overschot van de Gevechtsgroep ''Rehmann'' afgelost en ligt in reserve.
Het Stormgeweer 44 doet zijn intrede aan het front.

27.8.44
Dorpat, dat door de Walen tot het uiterste verdedigd werd, is gevallen.

28.8.44
Resten van de Gevechtsgroep ''Rehmann'' krijgen Sillamäe als kantonement toegewezen.

Terugtocht uit Estland

In het westen dreigt de invasie. De kapitulatie van Finland leidt tot grote moeilijkheden. Uitgaande van deze situatie moet de Tannenberglandengtestelling onvermijdbaar opgegeven worden. Onoverwonnen geven de Europese vrijwilligers hun stellingen op, waarvoor zij zo bitterhard gevochten en geleden hebben.
Op 10 september wordt de kommanderende generaal van het III. (germ.) SS-Pz. Korps, Felix Steiner, naar het Führerhauptquartier in Rastenburg bevolen. Na een onderhoud met Hitler, beveelt deze: *''Ik heb besloten Estland te ontruimen, maar ik kan de kontrole op de oostelijke Oostzee niet verliezen, zoniet wordt de ertstoevoer uit Zweden onderbroken. Daarom ben ik verplicht een bruggehoofd te vormen in Reval.''*
Steiner weert zich daartegen. Hitler wordt boos en zonder groet verlaat hij het vertrek.
Samen met Generaloberst Schörner (OB Heeresgruppe Nord) motoriseren zij alles en evacueren de bevolking die hierom verzoekt.
In zijn hoofdkwartier maakt Steiner het ontruimingsbevel bekend aan de Estische generaal-majoor Sodla, deze zucht: *''Weet u generaal, dat u het doodsoordeel over het Estische volk uitgesproken hebt.''*
De evacuatiemaatregelen lopen zonder toestemming van het OKH.

17.9.44
De Gevechtsgroep ''Rehmann'' vertrekt per trein naar Reval.

18.9.44
Het bevel ''Unternehmen Aster'' loopt. Dit was het parool tot deze afzetting en ontruiming.

20.9.44
Te Reval inscheping zonder voertuigen. Bij het inladen wordt ijverig georganiseerd (Snaps, sigaretten, 20.000 flessen bier, 500 kg kaas, brood en vlees). Bij zonsondergang verlaat het schip ''Gotland'' de haven, begeleid door een slagkruiser.

21.9.44
De zee is stormachtig.

22.9.44
Oponthoud te Pillau.

25.9.44
Aan land te Swinemünde.

27.9.44
Stettin, Stargard.

28.9.44
Neustettin, Hammerstein.
Verblijf van de Gevechtsgroep op de Troepenoefenplaats.

1.10.44
De Gevechtsgroep verlaat Hammerstein per spoor.

3.10.44
Aankomst te Rotenburg waar ze ondergebracht werd in het gebied Scheessel.

Knowitz, 1944. Onderaan o.m.: Werrebroek, Janssens, Ustuf. D'Haese Georg, Ritz, Smekens. Op wagen o.m.: Boterberg, Van de Putte, Coen.

VLAAMSCHE SOLDATEN
VERDEDIGEN HUN VADERLAND IN DE
44 STURMBRIGADE
LANGEMARCK
OOK GIJ HOORT ERBIJ
MELDT U AAN BIJ HET
ERSATZKOMMANDO DER WAFFEN 44
WETSTRAAT 44 - BRUSSEL
POUR L'EUROPE
ET TA PATRIE
ENGAGE TOI A LA
BRIGADE D'ASSAUT
44 WALLONIE
ADRESSE - TOI
ERSATZKOMMANDO DER WAFFEN 44
44, RUE DE LA LOI BRUXELLES

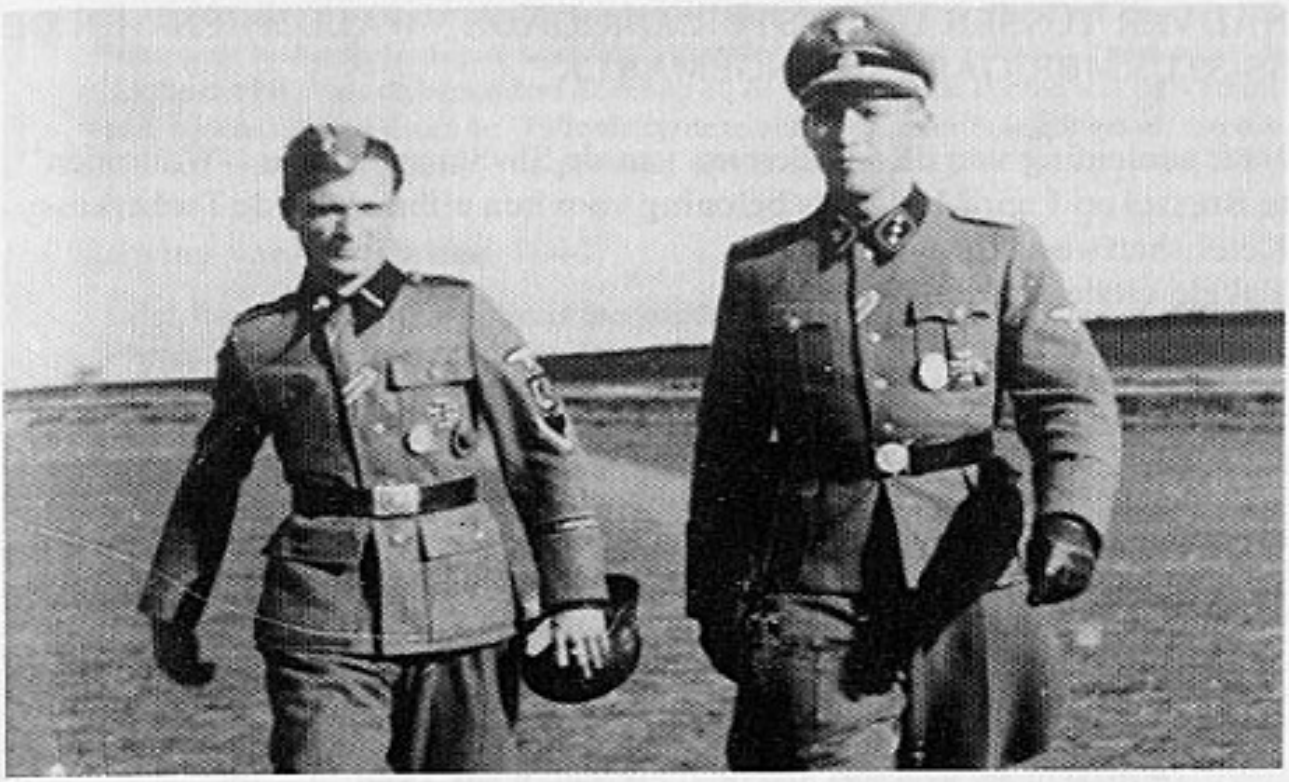

Stu.Brig. Remy Schrijnen op weg naar de uitreiking van het „Ridderkruis", als bekroning van zijn heldendaad.

Stu.Brig. Knowitz. Remy Schrijnen met pas uitgereikt Ridderkruis schrijdt het front af met Ostubaf. Schellong.

NAIJVER TUSSEN DE SS-STURMBRIGADE ''WALLONIEN'' EN DE SS-STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

Naar aanleiding van de parademars van de SS-Sturmbrigade ''Wallonien'', te Brussel op 1 april 1944, als beloning voor hun uitbraak uit de Tscherkassy-Ketel, halfweg februari 1944.
Enkele citaten over dit conflict:

A. Dejonghe — ''Bijdrage tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog'' - blz. 159:

> ''In november 1943, na een verlof van niet minder dan elf maanden, had de rexistenleider zich bij zijn eenheid, de SS-Sturmbrigade Wallonien, in het SS-Opleidingskamp te Wildflecken vervoegd. Spoedig daarop was die aan de zuidelijke flank van het Oostfront in de strijd geworpen. In februari 1944 had hij zich, samen met de prestigieuze SS-divisie Wiking en eenheden van het Duitse landleger, onderscheiden in de zware gevechten om de doorbraak uit de omsingeling bij Tscherkassy af te dwingen. Volgens Degrelle, nb. in 1980, had hij toen het Duitse leger gered (interview met Degrelle in het weekblad Spécial-L'Eventail, 6 juni 1980).
> De 20ste februari was de uitzonderlijke beloning gevolgd: de dekoratie met het Ridderkruis van het IJzeren Kruis, hem door Hitler persoonlijk uitgereikt tijdens een ontvangst in het Führerhauptquartier, volgens Degrelle zelf, één uur had geduurd (Le Pays Réel van 22 februari 1944). De gebeurtenis had erg grote belangstelling gewekt in pers en radio. Van hogerhand werd het Degrelle gegund onmiddellijk politieke munt uit zijn militaire prestatie te slaan. Hij mocht naar Brussel terugkeren. De legioensoldaten werden met een speciaal verlof bedacht, dat ze enkele weken later in België zouden mogen doorbrengen.
> Op 21 februari, de dag na die ontvangst, verscheen de nieuwe Ridderkruisdrager voor de buitenlandse pers te Berlijn. De 22ste was hij al te Brussel. De zondag nadien, 27 februari, sprak hij voor zijn opgetogen aanhangers in een bomvol Sportpaleis. De massavergadering was een stijlrijk vertoon. Op indrukwekkende wijze borstelde Degrelle het verhaal van de jongste wapenfeiten van de SS-Sturmbrigade Wallonien. Reeder, Jungclaus en vier Ridderkruisdragers van het SS-Panzerkorps Leibstandarte Adolf Hitler woonden de plechtigheid bij.
> Degrelle was behendig genoeg om de Vlaamse vrijwilligers die in de SS-divisie Wiking hadden meegevochten, niet te vergeten.
> Een week later op 5 maart voerde hij het woord op een massavergadering georganiseerd door de Franse Waffen-SS, de Ligue des Volontaires Français en de Milice van Darnand, in het Palais de Chaillot te Parijs.
> Op 1 april viel de rexistenleider de eer te beurt zijn troepen te schouwen, 's voormiddags te Charleroi, 's namiddags, tamelijk onverwacht, te Brussel in aanwezigheid niet enkel van Reeder en Jungclaus, maar nu ook van Sepp Dietrich, bevelhebber van het SS-Panzerkorps Leibstandarte Adolf Hitler, en van talrijke Ridderkruisdragers.
> Het oorlogsmaterieel was ontleend aan het genoemde korps dat toen in Beverlo gekazerneerd lag.
> Alleen in de hoofdstad, in de buurt van de Beurs, wekte het defilé tamelijk grote belangstelling van het publiek.

De grote afwezige onder de Duitse genodigden was Berger. De Chef van het SS-Hauptamt had enkele dagen voordien Himmler gemeld het politiek "niet wijs" te achten dat hij, "als de bijzondere lieveling en de ongekroonde koning van de Vlamingen, tijdens het defilé van de Wallonie op de tribune zou staan". In elk geval, meende hij, zou zijn aanwezigheid "de politieke arbeid schaden".

Uit Balwing van 26 februari 1944

"Het kan ons slechts een grote genoegdoening zijn dat ook Vlamingen aan dit wapenfeit deel hebben, daar zoals men weet de Stormbrigade Wallonien talrijke Vlamingen telt."
Reeder waarschuwde: "De Vlamingen zijn diep ontstemd en voelen zich achteruitgesteld. Met lege handen is Elias van zijn bezoek aan Himmler teruggekeerd maar terzelfdertijd wordt Degrelle op het Duitse schild verheven."
De Vlaamse argwaan en naijver putten voedsel uit het feit dat de Duitsers het Vlaamse offer op het Oostfront blijkbaar minder waarderen dan het Waalse.
Verschaeve citeerde in een rede te Roeselare zinspelend op het lawaaiering vertoon van en om Degrelle: "De Vlamingen zijn bescheiden, veel te bescheiden".

Kommentaar van Reeder na het defilé van 1 april:
"Het vertrouwen in het Vlaamse kamp wordt zwaar op de proef gesteld. De Vlamingen, die anders zo gemakkelijk ruziën, zijn het volkomen onder elkaar eens om te betreuren dat de intocht van de Walen nu net in de door de Vlamingen sedert zolang omstreden hoofdstad van het land moest gebeuren". Zo sterk voelen zij zich benadeeld, zo diep is het wantrouwen ingevreten dat er stemmen opgaan die beweren, dat het voor de Vlamingen onder Duits bestuur niet beter zal zijn dan in het oude België.
Voor de Vlamingen blijft Degrelle een Belgisch politicus, die de suprematie in de Belgische ruimte nastreeft, hetgeen neerkomt op de bevoorrechting van de Waalse volksgroep of, tenminste, tot de nationalisering van de Vlaamse leidt.
Reeder betreurde dat de Vlaamse bezorgdheid om het "Belgisch feit" nog aangroeide door de "onbehendige berichtgeving" van de Rijksduitse pers. Had zowel de Völkischer Beobachter als andere gezaghebbende Duitse bladen het de laatste weken niet herhaaldelijk over de "Belgische volksleider Degrelle" gehad, over het "Belgische volk" en "Belgische Jeugdleiders"?

Begin april drong Reeder aan op een defilé van de SS-Sturmbrigade Langemarck te Brussel. Dit zou als een balsem op de wonde gewerkt hebben. Op 30 april kreeg Schellong, kommandeur van de Langemarck, een brief van Himmler waarin stond: "Wegens de te verwachten landing moest de "Einmarsch" van de brigade in de Heimat uitgesteld, vrouwen en verloofden zouden uitgenodigd worden tot een verblijf in SS-Erholungsheimen".
Dezelfde dag ondertekende Himmler (tweede magere troostprijs voor de Vlamingen) een speciale dagorder voor de Langemarck, waarin hij uiting gaf aan zijn "erkentelijkheid" voor de tijdens de gevechten der laatste maanden betoonde en beproefde dapperheid alsmede voor de heldhaftige houding".

Uit ''Volk aan den Arbeid'', nr. 12 van 15.6.44

DE HARDE WEG NAAR DE VRIJHEID

Uit het leven der Vlaamse SS-Vrijwilligers aan het Oostfront

''Al een kwartier ligt Ward zonder één vin te verroeren plat in de sneeuw. Op zestig meter vóór hem langs de rolbaan rijden twee Sowjetpantsers op en af. Met hun schijnwerpers zoeken ze onafgebroken het landschap af. Er moet iets gebeurd zijn, want tot in de avond stonden ze achter de baandam opgesteld, gereed om te schieten, roerloos stil.

Ward is in de loop van de avond van uit zijn schuilplaats onder de stromijt tussen struiken en sneeuwhopen doorgekropen om over de rolbaan de weg naar de vrijheid te zoeken. Hij kauwt aan een stuk zwart, bevroren brood, dat hij vandaag in een half uitgebrande hut gevonden heeft. Het is zuur en riekt slecht, maar hij is half uitgehongerd. Reeds drie dagen zwerft hij moederziel alleen in vijandsland rond.

Bij de stroom werd hij door een voorgestoten vijandelijke pantser van zijn eenheid afgesneden en gesnapt voor dat hij iets ondernemen kon. Ge kunt immers niet met uw blote handen of uw tanden op een pantser aanstormen als ze daarboven nog met de loop van een machinegeweer over uw borst wijzen. Ge neemt de zaak dan best filosofisch op en wacht op de gebeurtenissen die komen zullen. Maar hij gaf geen cent meer voor zijn eigen leven. De SS-runen op zijn kraag en het Vlaams leeuwenschildje op zijn arm zouden wel redenen genoeg zijn om hem als een hond neer te schieten. Maar er gebeurde niets van die aard. Ze namen zijn ledige pistool af, gaven hem een paar oorvijgen en toen moest hij op de pantser plaats nemen. Wanneer hij daar hoog op dat logge ding over het landschap schudde had hij het onaangenaam gevoel wel eens door eigen PAK afgekogeld te kunnen worden.

Die daar binnen in schenen weinig notitie van hem te nemen. Als hij nu nog ergens een klein knallertje had zitten kon hij hen door een of ander gaatje best naar de bliksem helpen. Van op zijn hoge zitplaats zag hij heel in de verte nog een paar broertjes van zijn voertuig en een menigte donkere stippeltjes. Opeens viel het Ward op dat de pantser door een kronkelende diepte reed achter een kleine heuvel om, die het begin scheen van een tamelijk uitgestrekt bos. Voor hij het wel overwogen had was hij op de grond gegleden en sloop op handen en voeten langs de gleuf naar het bos toe. Dat hij zonder eten, zonder wapens, zonder kaart in onbekend gebied, waarschijnlijk langs alle zijden door vijanden omgeven was, maakte hem de zaak niet lichter.

De grond in het bos was vreselijk moerassig en verschillende malen bleef één van zijn laarzen in het taaie slijkdeeg steken. Maar Ward wrocht de benen los en werkte zich voorzichtig voorwaarts, voorlopig zover mogelijk weg van de pantser, die hem tot gevangenplaats gediend had. De bemanning moest zich niet veel aan hem gelegen laten, want ze schenen zijn verdwijning niet eens te merken. Het ding had tenminste niet eens zijn koers gewijzigd. Wellicht was hun opdracht te gewichtig om zich te bekommeren om één arme Hansel, die toch van kou en honger omkomen moest of vanzelf in de handen van een of andere stoottroep vallen.

En nu was hij reeds drie dagen en drie nachten op weg. Een pleziertje was 't niet geweest dat vechten tegen sneeuw en slijk en dan die eeuwige onrust dat daar opeens uit een put of van achter een boom een geweer op u gericht wordt. 's Nachts had hij doorgemarcheerd in Zuid-Westelijke richting, natuurlijk met veel omwegen omwille

van water of dorpen of gevaar van troepen. Overdag hield hij zich schuil onder een stromijt en loerde voortdurend de omgeving af, of geen vijandelijke benden in de omgeving waren. Vandaag had hij geluk gehad, in een halfuitgebrande hut had hij brood en zure melk gevonden en bovendien een Russische mantel. Vanop afstand kon dit reeds een veiligheid betekenen wanneer hij plots voor een vijandelijke bende kwam te staan.

Hij moest nu naar zijn berekening wel ongeveer vijftig km hebben afgelegd. Het was intussen geheel donker geworden en wanneer de lichten van de pantsers een ogenblik afgewend of zelfs uit waren kon hij zich gerust bewegen.

Een Russische M.P. met meer dan vijftig kogels was hem ook ergens in de arm gevallen zodat hij zich desnoods tegen een kleine troep zou kunnen verdedigen. Als die twee pantsers nu maar gauw verdwijnen wilden, dat hij over de rolbaan kon. Hij luisterde gespannen toe wat daar voor hem wel mocht gebeuren. Reeds verschillende keren had hij de stemmen van de pantserbemanning gehoord, maar het laatste half uur scheen die wel ingeslapen. Zou hij het wagen een beetje meer naar voor te kruipen. Hij moest eindelijk een beetje korten, want hij kreeg stilaan de indruk dat het front zich in de laatste dagen erg veel verschoven had. Hij moest toch eigenlijk al lang in de eigen lijnen terecht gekomen zijn of had hij zich te dikwijls in de richting vergist.

Plots spande elke vezel van zijn spieren zich op en er liep een koude siddering vanuit zijn hart over heel zijn lichaam. Daar bewoog iets op een dozijn meters van hem af. Zou hij op het laatst dan toch pech hebben? Zijn vuist omklemde hard en koud het M.P. en door de spleetjes van zijn ogen loerde hij naar de plaats waar hij de beweging gehoord en gezien had. Ditmaal wilde hij niet meer gevangen genomen worden. Tot zijn laatste kogel zou hij om zijn leven vechten als hij die kerels niet vermijden kon. Maar plots schoot het hem door de geest dat de Sowjets daar geen reden hadden om zich te verduiken! God in de hoge hemel! Als het eens Duitsers waren! Die evenals hij uit vijandsland ontkomen wilden! Het kon toch niet anders, tenware het een stuk wild geweest was. Daarop moest hij het wagen. Hij onderzocht de naaste omgeving goed en bemerkte dat hij zeker vijf meter naderen kon zonder gezien of gehoord te worden.

Slechts duim voor duim schoof hij over de sneeuw vooruit, na elke beweging scherp toeluisterend. Tweemaal hoorde hij een licht gemompel wat hem de volledige zekerheid verschafte dat het mensen waren, die zich ook verdoken zoals hij.

Hij kon nu hoogstens nog zeven meter van hen af zijn. Hij sidderde van spanning. Als het toch eens vijanden waren!

De fronten zijn soms zo onregelmatig dat die ook niet altijd wisten waar ze waren. Voor alle zekerheid hield hij zijn M.P. schietensgereed. Maar rolden de pantsers niet opeens van de rolbaan af het landschap in? De lichten gleden weer tergend traag over de sneeuw. Als ze hierheen kwamen was hij verloren, maar toch zou hij trachten vechtend onder te gaan, hoe of wat hij doen zou moesten de omstandigheden uitwijzen.

Een vreselijke drukking loste zich van zijn borst. Ze reden opeens naar rechts weg langs de rolbaan. Daardoor kwam er ook een opening langswaar hij weg kon. Bijna ontsnapte hem een uitroep van blijdschap als hij opeens zeer duidelijk gemompel dichtbij hoorde. Verdomd, als hij nu maar wegkon. Meer dan twee, drie man konden daar niet zijn en daartegen durfde hij het met zijn M.P. wel opnemen, te meer daar hij in 't voordeel was doordat hij hen nu duidelijk liggen wist. Hij moest het er op wagen want als hij zo naar de rolbaan wilde, konden ze hem wel afknallen. Hij drukte voorzichtig het M.P. tegen de schouder, mikte op de donkere gestalte — hij zag er slechts één — en zei plots stil maar duidelijk:

"Wer sind Sie Deutsche oder Sowjets? Antwortet sofort — Ich schiesse!" Slechts één

sekonde was het vreselijk stil en dan hoorde hij een geluid dat hij nooit verwacht had ... een uitroep waarin een hele wereld voor hem lag, die hem plots onvoorzichtig opspringen deed van blijdschap.
"Godverd...! Deutsche sind wir!"
Wat Vlamingen brulde hij bijna, Vlamingen van de "Langemarck"! Ze lagen reeds alle drie bij elkaar en hijgden opgewonden. In tien woorden vertelde hij zijn wedervaren. Zij waren ook gevangen geweest, hadden zelfs tussen prikkeldraad gezeten maar vóór vijf dagen hadden ze de wachtposten kapot gemaakt, wapens en eten meegenomen.
Ze overlegden nog eens goed wat ze doen konden om de Duitse voorposten van een dekkingskompagnie te bereiken.
"Verdomme," zei Ward, "'t scheelde niet veel of ik had jullie alle twee omgelegd daar achter die rolbaan". Ze lachten alle drie dat hun grauwe, magere gezichten er van trilden.

Raf Van Hulse

Buitgemaakt Sowjetvaandel.

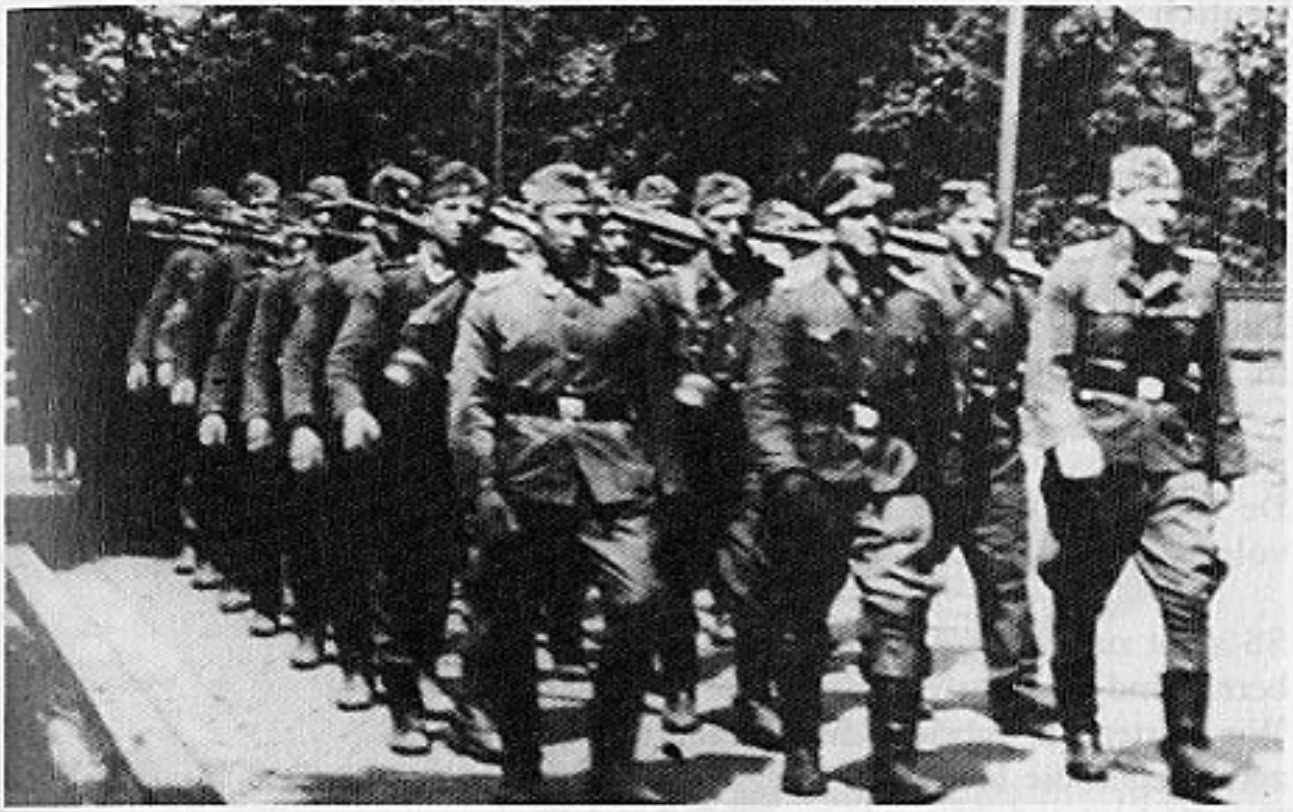

Krakau 1944. Eenheid van de „Langemarck" met vooraan Ustuf. Osselaer.

LANGEMARCK — LIED

Tekst en melodie van Hauptscharführer Mück, Gruppenführer in de 4. Zug van het 9/SS-schnelles Schützenregiment Langemarck — Divisie "Das Reich"

Zwei Posten stehen am Gewehr auf die Wacht,
für Deutschland den Sieg zu erringen.
Sie starren hinaus in die finstere Nacht
und müssen die Kälte bezwingen.
Das ist das Vermächtnis der Toten,
die Front halten gegen die Roten.

Refrain

Wir sind des Führers verschworene Schar,
und kämpfen für Freiheit und Ehre.
Wir wagen das Leben immer da,
erschrecken die feindlichen Heere.
Langemarck marschiert uns der Käpt'n führt.
(Schellong) bis

Deutsch sein heisst treu sein, SS — voran
(Flame)

Wir stehen auch gegen England bereit,
für Deutschland den Kampf anzutreten
und schlägt für uns einst die wichtige Zeit,
zerschmettern wir auch diese Heere.
Denn das Weltreich beginnt dann zu wanken,
für uns aber gibt es kein schwanken.

De 2de strofe werd bij de 6. SS-Sturmbrigade Langemarck — Fla-Kp. op volgende tekst gezongen:

SS steht zum Kampf gegen England bereit
bereit sind die Werfergewehre.
Wir warten bis anbricht die rechte Zeit,
zerschlagen die britische Heere
Das Weltreich beginnt dann zu wanken
für uns ja da gibt's keine Schranken.

De woorden tussen haakjes in het refrein aangebracht werden in de originele tekst veranderd door de Vlamingen.

27. SS-FREIWILLIGEN GRENADIER DIVISION ''LANGEMARCK''
(Flam̈. nr. 1.)

KENTEKENS

Hoheitsadler

Landesschild

Sonnenrad

Kragenspiegel

SS-Runen

Aermelstreifen

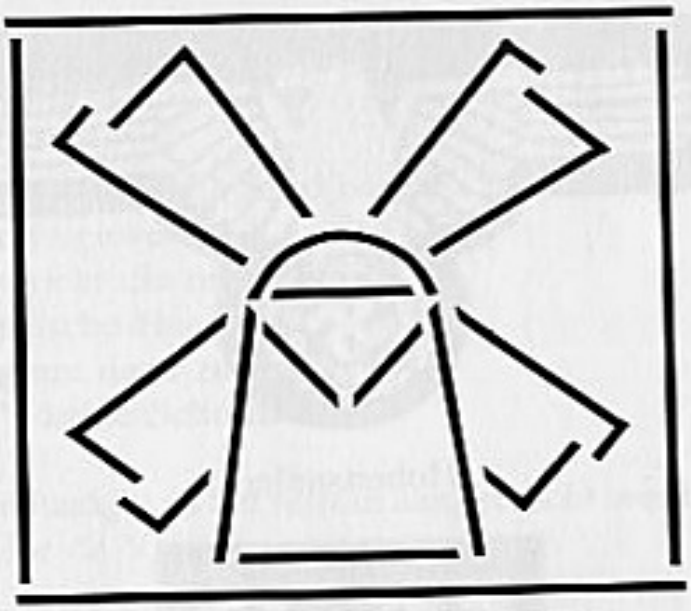

taktisches Zeichen (Mühle)

Totenkopf

Divisionssiegel

DE BEVELEN TOT DE OPRICHTING VAN DE DIVISIE ''LANGEMARCK''

Afschrift

Der Reichsführer-SS
Tgb. Nr. III/1998/44

Feld-Kommandostelle, 12 september 1944

Geheime Kommandosache

An:
1. Chef des SS-Hauptamtes SS-Obergruppenführer Berger.
2. Chef des SS-Führungshauptamtes SS-Obergruppenführer Jüttner

''Ich ordne an, dass aus der bisherigen SS-Freiwilligen Sturmbrigade ''Langemarck'' auf Grund der vielen Freiwilligen Meldungen eine SS-Freiwilligen-Grenadier-Division ''Langemarck'' gebildet wird

gez. Himmler

3. SS-Obergruppenführer von Herff
4. SS-Obergruppenführer Pohl
5. SS-Gruppenführer Fegelein
6. SS-Brigadeführer Rede
7. SS-Sturmbannführer Seyda
8. SS-Standartenführer Dr. Brandt

durchschriftlich mit der Bitte zur Kenntnisnahme übersandt.

gez.
SS-Obersturmbannführer und Adjudant.

Der Reichsführer-SS
Tgb. Nr. III/1999/44

Feld-Kommandostelle den 18.9.1944

''Als Aufstellungsort für die SS-Freiw.-Gren.Div. ''Langemarck'' bestimme Ich die Lüneburger Heide:
1. Weil im Gau Osthannover der grösste Teil der flämischen Flüchtlingen untergebracht ist,
2. Damit die Leere der Lüneburger Heide mit der sich bietenden Möglichkeit für Fallschirmabsprünge etwas aufgefüllt ist,
3. Weil uns die Anforderung der ohnehin überfüllten Truppen-Ubungsplätze erspart wird.

gez. H. Himmler

Deze bevelen werden gericht aan dezelfde personen, hierboven vermeld.
De Nederlandse vertaling hiervan vinden wij in ''Vlamingen aan het Oostfront'', Deel 2, blz. 148, Etnika-uitgave.
Wij brengen deze bevelen in dit werk terug omdat ze geschiedkundige dokumenten zijn.

LÜNEBURGERHEIDE
OPSTELLINGSGEBIED VAN DE 27. SS-FREIWILLIGEN GRENADIER DIVISION "LANGEMARCK"
JANUARI, FEBRUARI, MAART, APRIL 1945

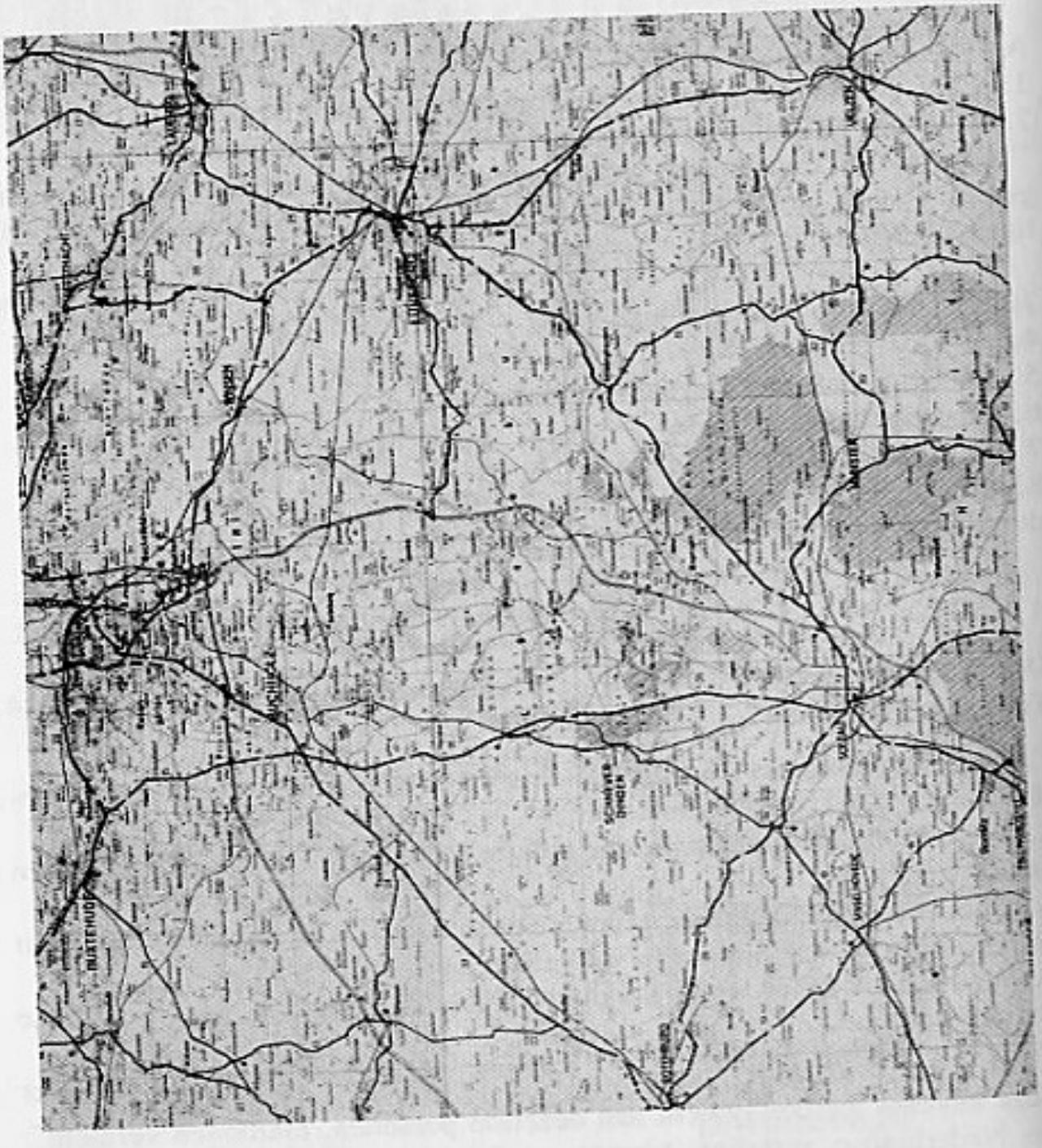

ORGANISATIEPLAN VAN DE 27. SS-FREIW.GREN. DIVISION ''LANGEMARCK'' (Bundesarchiv Freiburg-Feldpostverzeichis Division ''Langemarck'')

Eenheid	Veldpostnr.	Codenummer	Opstelling van	Opstelling tot
		775/539		
		960/156		
Feldgendarmerie-Trupp	64 116	9.44		
Feldpostamt	66 997			
SS-Sturmbrigade ''Langemarck''		955/416		12.9.44
Kol.SS-Brig. ''Langemarck''	32 401		7.44	
SS-Art.Rgt. 27				
Rgt.-Stab u. Einh.	05 814		12.44	
I.Abt.u.1.-3.Bttr.	07 534		12.44	
II.Abt.u.4-6.Bttr.	06 939			
III.Abt.u.7.-9.Bttr.	06 124			
IV.Abt.u.10-12.Bttr.	07 944		12.44	
SS-Felders.Btl. 27				
Stab u.1-4.Kp.	65 547			9.44
SS-Füssiliere-Btl.27	05 150		12.44	
SS-Freiw.Gren.Rgt.66				
Stab u. Stabs-Kp.	04 206		12.44	
Stab I u.1-4.Kp.	17 662		12.44	
Stab II u.5.-8.Kp.	64 485			9.44
Stab III u.9.-12.Kp.				
13.I.G.Kp.	37 892		12.44	
14.I.G.Kp.				
SS-Freiw.G.Rgt.67				
Regt.Stab u.Stabs-Kp.	05 294		12.44	
Stab I u.1.-4.Kp.	34 695		7.44	
Stab II u.5.-8.Kp.	07 073		12.44	
SS-Freiw.Gren.Rgt.68				
Rgt.Stab u. Einh.	64 712			9.44
Stab I u.1.-4.Kp.	04 336		12.44	
Stab II u.5.-8.Kp.	65 078			11.44
SS-Pz.Jäger Abt.27				
Stab u.Einh.	21 836		12.44	
Sturmgeschütz Bttr.	21 836			
6.Brig. ''Langemarck''	40 035			12.44
SS-Kradsch.Btl.27		702/620		
SS-Nachrichten Abt.27	44 853		12.44	
Stab u. Einh.				
SS-Pi.Btl.27				

Stab u.1.-2.Kp.	66 467	9.44
SS-San.Einh.27		
San.Kp.	65 902	12.44
Kr.Kw.Zug	65 902	12.44
SS-Versorg.Rgt.27		
Stab u. Einh.	66 752	11.44
SS-Verwundeten Kp.27	06 588	12.44
SS-Veterinär Kp. 27	06 263	12.44
Feld-Ersatz-Btl.27		
Stab u.1.-4.Kp.	65 547	
(im Raum Amelinghausen-Soltau)		
Jugend-Btl.27 ''Langemarck''		
Stab u.1.-4.Kp. Btl.I	57 032	
Btl. II (De Meulder)		

Dit organigram is onduidelijk en verwarrend. Van deze indeling kwam weinig terecht. De aparte delen werden uit elkaar gerukt om ergens waar het brandde ingezet te worden. Deze eenheden kwamen daarna gedecimeerd naar de divisie terug.
Alhoewel men volop bezig was met het kader dezer troependelen samen te stellen, ontbraken vooreerst de nodige manschappen en het hoogst nodige materieel. Op een zeker ogenblik, en hier bedoelen wij de maanden september en oktober 1944, was het aantal rekruten veel hoger dan de effectieve beschikbare frontgeschoolde manschappen.
Zo kwam de divisie nooit gesloten tot een degelijke inzet. Toen in april 1945 alle divisie-eenheden aan het Oderfront opgesteld werden, kon men slechts beschikken over iets meer dan 4.000 soldaten en een schrijnend gebrek aan uitrusting en munitie.
Frontervaren waren enkel de oude stam van het Vlaams Legioen en de Sturmbrigade ''Langemarck''.
Vanaf 15 april 1945 was er van deze divisie geen sprake meer; de resten van de ''Langemarck'' en de ''Wallonien'' werden samengevoegd onder de benaming ''SS-Divisionsgruppe Müller''. Deze Kgr. was ingedeeld bij het Pz.AOK 3 van het III.(germ.)SS-Pz.Korps.

Neuenkirchen, Lüneburgerheide, 1945. Polidoor van Compernolle, San.Kp. 27 „Langemarck".

Ostuf. Antoon van Dijck, adjudant bij Van de Wiele.

KOMMANDOBEZETTING BIJ DE DIVISIE "LANGEMARCK" OP 1.3.1945

		geboorte-datum
Divisiebevelhebber	SS-Standartenführer *Müller Thomas*	2.2.02
Staf — Ia	SS-Stubaf. *Hufenbach Heinz*	29.10.17
Staf — Ib	SS-Stubaf. *Willamowsky Kurt*	10.8.13
Staf — Ic	SS-Hstuf. *Proffen Friedrich*	15.12.11
Staf — IIa (adjudant)	SS-Hstuf. *Seidel Friedrich*	4.7.07
SS-Freiw.Rgt.66		
Bevelhebber	SS-Ostubaf. *Schellong Konrad*	7.2.10
I.Btl.	SS-Stubaf. *Oehms Johannes*	14.9.13
II.Btl.		
SS-Freiw.Rgt.67		
Bevelhebber	SS-Stubaf. *Hansmann Otto*	23.12.06
I.Btl.	SS-Hstuf. *Rehmann Wilhelm*	15.03.12
II.Btl.	SS-Hstuf. *Pöhls Werner*	25.8.13
SS-Freiw.Rgt.68		
Bevelhebber	SS-Hstuf. *Stange Hans*	
I.Btl. (H.J.Btl.)	SS-Hstuf. *Stange*	
	later SS.Hstuf. *Krabbe*	
II.Btl.	SS-Hstuf. *Haardt*	
	later SS.Hstuf. De Meulder Jan	
Artillerieregiment 27		
Bevelhebber	SS-Ostubaf. *Arentoft Holger*	24.70.06

I.Abt.	SS-Stubaf. Deron Felix	
II.Abt.		
III.Abt.	SS-Stubaf. De Bruyne Jozef	
IV.Abt.	SS-Hstuf. *Zink*	
Panzerjägerabteilung 27		
Bevelhebber	SS-Hstuf. *Wangemann Eckehard*	29.11.08
Nachrichtenabteilung 27		
Bevelhebber	SS-Hstuf. *Kauss Karl*	30.5.04
Pionierabteilung 27		
Bevelhebber	SS-Hstuf. *Bauch Heinrich*	
	SS-Stubaf. *Oschenführ* (reservebevelhebber)	
Politieke leider 27		
Bevelhebber	SS-Ostubaf. Van de Wiele Jozef	
Adjudant	SS-Ostuf. Van Dijck Antoon	
Sanitätsabteilung 27		
Bevelhebber	SS-Stubaf. *Tielgens Dr.*	
	SS-Stubaf. *Dr. Schulz*	
Nachschubafteilung 27		
Bevelhebber	SS-Stubaf. *Scheingräber*	
Feld-Ersatz Btl. 27		
Bevelhebber		
Werkstattabteilung 27		
Bevelhebber		

OFFICIEREN BIJ DE DIVISIESTAF

SS-Stubaf.: Lagrou René.
SS-Hstuf.: *Dorbath, Seibolt, Stücker,* Van Hulse Raf, *Endress.*
SS-Ostuf.: François Jozef (Fürsorge), Rudel, Seifert, Semmler, Van Dijck Antoon, Van de Walle Herman, Verbelen Robert.
SS-Ustuf.: Buyse Jan (Chef Kriegsberichterzug), De Lepeleire Frans, De Wachtelaer Alfons, Joyeux Willy, Vierendeels Frans, Wentein Karel.

OFFICIEREN IN DE MEDISCHE DIENST

SS-Hstuf.: *Dr. Poley.*
SS-Ostuf.: Dr. Gravez Hilaire, *Dr. Lauckner, Oberleutnant Dr. Voss, Oberleutnant Dr. Weddling,* Dr. Cardoen, *Leutnant Dr. Hertgens,* Dr. Moelaert.
SS-Oju.: *Dr. Schuster, Dr. Toppenstedt, Dr. Bretschneider.*

OFFICIEREN BIJ DE GEVECHTSEENHEDEN

SS-Hstuf.: De Bruyne Rik, Hendrickx, Uten Jan, *Sprenger*, Depoorter, Van de Perre.
SS-Ostuf.: Van Tulder Alf., Delbaere Jan, Delombaerde Karel, *Hauff*, Inghels Jeroom, *Joerns*, *Köhn Willy*, *Kotlowski*, *Ludwig*, Meulemans Clement, Peeters Wim, *Plabst*, *Reuter*, *Stauch*, *Springer*, *Teichert*, Tijs Idelfons, Verbist Leo, *Wieland*, Arckens Eugeen, Bergs Michel, Peeters Alfons, Machiels, *Didier*, *Dillinger*, Tack Frans, Suys Paul, Leysen Frits, Bruyninckx Georg.
SS-Ustuf.: Bauwens Jan, Bertels Remy, Bollen Alfons, Borggraef, Bouwens T., Ceuleers Omer, Claeys, Deblaere Jaak, De Brand, De Busschere Herman, De Coninck, Beeckman Karel, De Keyzer, De Meester Rik, De Mayer, De Meyer Herman, De Rijcke Walter, De Pauw Rafaël, De Zitter Albert, D'Haese Georg, Donckers Viktor, Elbers Marcel, *Fischer*, Geerkens Frans, Geerts Cesar, Geerts Leo, Geunes Bert, Ghijssen Ferdinand, Goyvaerts Frank, Groenvink Roger, Grysolle Joris, *Hannig*, Heyp, Heyman, *Heinrich*, Heyerick August, Jacobs Alfons, Jacobs Ferdinand, Kersters, Knockaert, Koninckx, Laperre Marcel, Laporte Ferdinand, *Laub*, Lippens Gustaaf, Meurrens Jos, De Wit Albert, Velleman Robert, Marien Jef, Marijsen, *Mehring*, Moens Roger, Mortier Hugo, Mussche, Nijs Jan, Oosterlinck Theo, Osselaer Nest, Pauwels Jan, Philips, Poulaert Gustaaf, Rits Albert, Saelens, Schoolmeesters, *Stahmer*, *Stöckel*, Guldentops Hans, Truyts Jos, Van Damme Maurits, Van Ooteghem Oswald, Verbeek Gust, Wouters Ludwig, Vander Haegen Paul, Van Eeckhout Flor, Barrie Albert, Maris Lode, Dierickx Rik, De Meyer Antoon, Stuyck Flor, Luyten Jef, Wouters Robrecht, Borms.
SS-Oju.: *Laschewski*, *Leichum*, *Niedermauer*, Stevens, Windels.
Volgens Jef De Bruyne, zouden hij en Felix Deron nog in april 1945 bevorderd geweest zijn tot Sturmbanführer.

Deze lijst is onvolledig.
De in cursief gedrukte namen zijn Duitsers.

KORTE GESCHIEDENIS

Langemarck

Duitse en oud-Nederlandse schrijfwijze, wat ook de officiële benaming van de divisie was.

Langemark, een dorp in de westhoek van West-Vlaanderen, gelegen in het frontgebied van de eerste wereldoorlog 1914-1918, waar de Duitse jeugd, meestal studenten, storm liep tegen de geallieerde stellingen in een laatste wanhopig offensief. Met het Duitslandlied op hun lippen sneuvelden honderden een roemrijke soldatendood.
Eind mei 1943 werd het Legioen ontbonden en uitgebreid tot Sturmbrigade. Door toedoen van de Reichsführer-SS Himmler, kreeg deze nieuwe formatie de naam "6.SS-Freiwilligen Sturmbrigade Langemarck" (een brigade is ongeveer een versterkt regiment). Vroeger had een gemotoriseerde infanterieregiment "Langemarck" bestaan bij de divisie "Das Reich", dit regiment werd toen ontbonden.
Bij de oprichting van de divisie werd de naam "Volksgrenadierdivision Flandern" genoemd; onder deze naam voerde men de meeste wervingspropaganda.
Uiteindelijk werd de divisie officieel erkend als "27.SS Freiwilligen Grenadierdivison Langemarck".

Rekruteringsbronnen

Reeds uitvoerig aangehaald in:
Boek II van "Vlamingen aan het Oostfront", blz. 158 to 163,
Boek II van "Vlaanderen in uniform, 1940-1945", blz. 122 tot 125.
Het zijn Etnika-uitgaven.
Volledigheidshalve brengen wij nog een korte inhoud hiervan.
1. De resten van de 6. SS Freiw. Sturmbrigade "Langemarck" (Knowitz)
2. De resten van de gevechtsgroep Rehmann-Hammerstein (Narwa)
3. Het Ersatz Btl. in Ellwangen
4. Grote toeloop van vrijwilligers na 3 september 1944.
De vrees van het nakend Russisch gevaar en de overrompeling van Europa door de Sowjets dreef veel vrijwilligers naar de divisie, als laatste ultiem redmiddel voor het westen.
Enkele oud Belgische krijgsgevangenen, die de uitspattingen van de Russen leerden kennen in Oost-Pruisen en Pommeren en samen met de bevolking deze gebieden konden ontvluchten, traden tot de divisie toe.
5. Leden van "De Vlaamse Wacht".
Een gedeelte, ongeveer 700 man, werd ongevraagd bij de divisie ingelijfd.
6. Transfert van de Vlamingen, dienende in Duitse eenheden en divisies van de Waffen-SS.
In feite lieten deze eenheden geen gespecialiseerde manschappen en officieren, die een operatieve rol vervulden, vertrekken.

7. Verplichte overheveling uit de Kriegsmarine en Luftwaffe, bij gebrek aan uitrusting (boten en vliegtuigen).
8. Toetreding van ongeveer 200 Vlamingen uit de N.S.K.K.
9. Jonge Vlaamse arbeiders en politieke vluchtelingen.
Grootse en niet aflatende propaganda in de fabrieken der Duitse oorlogsindustrie, waar ongeveer 180.000 Belgische arbeiders tewerkgesteld waren. Velen hiervan hadden een lidmaatschapskaart van de DeVlag en de Germaanse SS.
10. Leden van de Germaanse SS-Vlaanderen.
Alle leden van de 1. SS-Standarte Vlaanderen waren naar de Lüneburger Heide overgebracht. Slechts een paar honderd meldden zich, de andere werden in de omgeving van Weimar tewerkgesteld.
Uit hen werd het SS Polizei-Btl. Flandern opgesteld, onder leiding van SS-Stubaf. Lagrou René met als chef van de 1. en enige kompanie SS-Ostuf. Verbelen Robert. Men rekruteerde vooral uit de uitgeweken rijkswachters, politieagenten, S.D. en Fahndungsdiensten.
Begin april 1945 sprak men reeds van een SS Polizei-Brigade ''Vlaanderen''. Alles bleef bij de naam.
11. Toevoeging van Duitse specialisten, om het ontoereikend geschoold personeel aan te vullen.

Bevelhebber

SS-Standartenführer Thomas Müller, op 9.12.44 (Stabsbefehl nr. 29/44 vom SS-Führungshauptamt).

Taktisch kenteken

Een windmolen, naar de naam van de bevelhebber SS-Standartenführer Müller (Molenaar).

Uniform

In plaats van de SS op de spiegels verschijnt nu het Zonnerad, zoals reeds in voege bij de Sturmbrigade.
Zelfde uniform en dienstgraadkentekens als de Waffen-SS.

INZET VAN DE DIVISIE

Gevechtsgroep ''Schellong''

Wij verwijzen naar
Boek II ''Vlamingen aan het Oostfront''
Boek II ''Vlaanderen in uniform, 1940-1945''
Volledigheidshalve volgt hier een korte inhoud hiervan.
Van 24.12.1944 tot 28.1.1945
— Gevechtsgroep ''Schellong'', Ardennenoffensief.
— Reserve te Wahn en in de Voreifel.
Van 5.2. tot 15.2.1945
— Gevechtsgroep ''Schellong'', ingedeeld bij het III.SS-Panzerkorps (Steiner). Insluiting van Arnswalde in Pommeren.
Van 15.2. tot 21.2.1945
— Operatie ''Sonnenwende'', ontzetting van Arnswalde.
Van 21.2. tot 6.3.1945
— Afweergevechten aan de Ihna, bij Zachan-Stargard.
Van 7.3. tot 19.3.1945
— Afweergevechten om het behoud van het bruggehoofd te Altdamm bij Stettin.
Van 20.3. tot 17.4.1945
— Rust- en hergroeperingsperiode ten westen van de Oder bij Stettin.

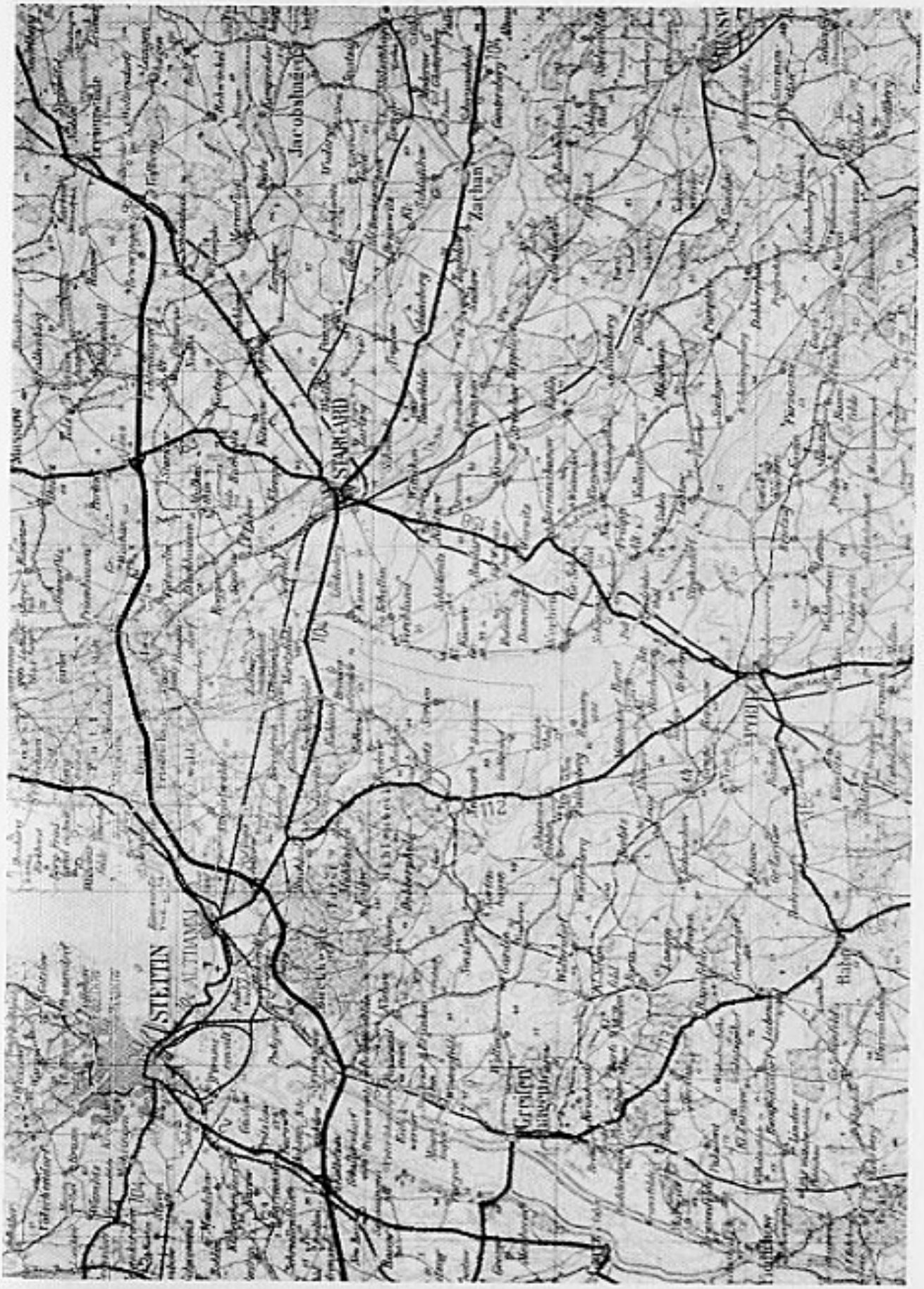

Frontgebied van de gevechtsgroep „Schellong" vanaf 15 februari 1945 tot 17 april 1945. Arnswalde, Altdamm, Stettin.

GEVECHTSGROEP ''LANGEMARCK'' OF GEVECHTSGROEP ''SCHELLONG''

Deze gevechtseenheid, ongeveer 1.200 man sterk, bestond uit twee infanteriebataljons en een zware Panzerjägerabteilung.

Opstelling

Zie ''Vlaanderen in uniform 1940-1945'', deel 2 van blz. 126 tot 131.

Geschiedenis

Zie ''Vlamingen aan het Oostfront'', deel 2 van blz. 172 tot blz. 214.
''Vlaanderen in uniform 1940-1945'', deel 2 van blz. 131 tot blz. 185.

Oscha. Teunen C.H.

Ustuf. Rik de Meester, chef van de 3. Kp. Gekwetst vóór Petznick (Pommeren).

Ustuf. H. Gultenops, Kp.Chef van de laatste intact gebleven Panzer-Grenadier Kompanie van de ,,Langemarck'', die tot 20 april 1945 de stellingen aan de Westoder bezet hield, zuidelijk Stettin.

S-DIVISIONSGRUPPE MÜLLER

)p 15 april

.anvang van het groot offensief der Sowjets aan de Oder.
Iet Pz.AOK 3 beveelt, uit de westelijk van Stettin liggende bruikbare roepen van het III. Germ.SS-Pz.Korps, namelijk delen van de 27. en 28. S-Freiw.Gren.Div. en de Pz. Jäger-Abt. 6 (met nog 16 bruikbare Jagdanzer 38) een ''Divisionskampfgruppe Müller samen te stellen, onder eiding van de bevelhebbers der opleidingsstaven van de 27.Frw.Gren.Div. 'Langemarck'' (Fläm/Nr. 1).
)e divisie alsdusdanig houdt op van te bestaan.
Gelijktijdig beval het Pz.AOK 3 de verlegging van deze eenheden in het ebied van het Oderkorps in de streek Hohenholz-Promellen-Danitzowtorkow en stelden zich ter beschikking van het 3.Pz. Leger.
Van nu af staan Walen zowel als Vlamingen onder het bevel van deze Divisiegroep met bevelhebber: SS-Standartenführer Müller.

)pstelling

evelhebber: SS-Staf. Müller Thomas
djudant: SS-Hstuf. Kaus Karl

Staf. Müller T. Kommandeur Div. ,,Langemarck''.

Kgr. 27.SS-Frw.Gren.Div. ''Langemarck'' (Fläm. Nr. 1)
(= SS-Kgr. Schellong)
— Führer: SS-Stubaf. Schellong Konrad
bestaande uit het versterkte regiment SS-Frw.Gren.Rgt. 66 met
— I.Btl. (I/66) Führer: SS-Stubaf. Oehms Johann
— II.Btl. (II/66) Führer: SS-Hstuf. De Meulder Jan
— SS-Pi.Btl. 27 (delen ervan) Führer: SS-Hstuf. Bauch Heinrich

Kgr.28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien''
— Führer: SS-Ostubaf. Degrelle Leon
bestaande uit het versterkte regiment SS-Frw.Gren.Rgt.69
(Führer: SS-Stubaf. Hellebaut Franz)
met: — I.Btl. (I/69) Führer: SS-Hstuf. Derriks
— II.Btl. (II/69) Führer: SS-Hstuf. Bonniver

SS-Art.Rgt.27 (nog in opstelling)
— Führer: SS-Ostuf. Arentoft Holger

Pz.Jäg-Abt.6
SS-Nachrichten Abt. / delen van de Nachr.Abt. 27.

INZET VAN DE SS-DIVISIONSGRUPPE MÜLLER

Van 16.4.1945 tot 17.4.1945

Verplaatsing der eenheden en ter beschikking gesteld van het Pz.AOK 3.
a. SS-Kgr.27.SS-Frw.Gren.Div. ''Langemarck''
uit het gebied Brüssow-Retzin in de richting van Unterstaffelde, Unterschöningen, Schillersdorf (ten zuiden van de Rijksautobaan Berlijn-Stettin).
b. SS-Kgr.28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien''
uit het gebied Schmagerow, Löcknitz, Bergholz in de richting van Pomellen (I/69), Hohenholz (II/69).
c. Art.Rgt.27 in de richting van Tantow, Schöningen.
d. Pz.Jagd-Abt.6 in de richting van Nadrensee.
Gevechtstand: Penkum
Toevoeging van het Armee-Sturm-Btl. ''Kolberg'' in de richting van Kolbitzow.

Van 18.4.1945 tot 23 april 1945

Afweergevechten aan de Oder aan de beide zijden van de autobaan Stettin-Berlijn.

daarnaast:
Van 18.4.1945 tot 20.4.1945 — Kgr. Schellong

Steunpuntaardige verdediging van de West-Oderoever ten zuiden van Staffelde-Schillersdorf.

Op 20.4.1945

Oprukken en zuivering van de vijandelijke doorbraak beiderzijds van de autobaan in de sector van de 1.Polizei Jäger Brigade en herovering van Unter-Schöningen en Schillersdorf. (SS-Kgr. Hellebaut ex. II/SS-Frw.Gren.Rgt. 66 en het I/SS-Frw.Gren.Rgt. 69 met delen van de Pz.Jagd Abt. 6 en het Sturm-Btl. Kolberg) vanuit het gebied Neu-Rossow.
Tegenaanval tot herovering van de hoogten bij Hohen-Zahnden, voorstoot tot de Oder met herovering van Nieder-Zahden (I/SS-Frw.Gren.Rgt. 66 en II/69).
Afweer van de vijandelijke aanval op Kolbitzow.

SS-KAMPFGRUPPE HELLEBAUT — GEVECHTSGROEP HELLEBAUT

Samenstelling

II/SS-Frw.Gren.Rgt. 66 (SS-Hstuf. De Meulder Jan)
I/SS-Frw.Gren.Rgt. 69 (SS-Hstuf. Derriks)
Delen van de Pz.Jagd-Abt. 6
Delen van het Sturm.Btl. ''Kolberg''

Leider

SS-Stubaf. Hellebaut Franz (Regimentsbevelhebber van het SS-Frw.Gren.Rgt. 69)

Bevelshiërarchie

HGr. Weichsel, Pz.AOK 3, Oderkorps, SS-Div.Kgr. Müller.

Inzet

Onder leiding van de SS-Div.Kgr. Müller

Van 21.4.1945 tot 22.4.1945

Afweergevechten tegen het vijandelijk bruggenhoofd over de Oder beider-

zijds de autobaan Stettin-Berlijn en terugname van de HKL op de lijn Schöningen-Unter-Staffelde.

Op 22.4.1945

Verdediging langs de straat westelijk van de straat Kolbitzow-Neu-Rossow (I/69) Schöningen-ten zuiden van Pargow en het terugtrekken tot op de lijn Staffelde-Schönfelde (II/66).

Van 22.4.1945 tot 25.4.1945

Afweergevechten beiderzijds Brüssow (Kgr. 28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien'').

Van 23.4.1945 tot 24.4.1945

Verdediging op de lijn Kolbitzow-Tantow. Vijandelijke doorbraak door de HKL bij Tantow vanuit het gebied Greifenhagen (Kgr.SS-Schellong).

Van 24.4.1945 tot 5.1945

Terugtochtgevechten door Voorpommeren en Mecklenburg.

Van 24.4.1945 tot 26.4.1945

Uiteenvallen van de Div.Gruppe Müller.
Terugtochtgevechten in het gebied ten oosten van Prenzlau via Penkum alwaar zware verliezen. Begin van de ontbindingsverschijnselen van de SS-Kgr. Schellong.
Wegdringen van de Kgr.28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien'' in het gebied ten noorden van de autobaan. Terugtochtgevechten via Woddow, Wollschow, Bergholz.

Op 25.4.1945

Divisiegevechtstand in Kleptow en Baumgarten.
Aanvoer van het J.-Btl./27.SS-Pz.Frw.Gren.Div. (II/67) dat zich uit het gebied Schwanenberg had afgezet. Opbouw van een opvangsstelling en verdediging van het vliegveld (J.-Btl.).

Van 26.4. tot 27.4.1945

Nachtelijke gevechten ten oosten van Prenzlau, verdediging van Prenzlau, terugtocht in het gebied zuidelijk Prenzlau (Kgr. Schellong).

Van 27.4. tot 28.4.1945

Verdediging van de landengte tussen Ober en Unter-Ückersee ten zuiden van Prenzlau (Landgoed Strehlow, Potzlow en Seehausen, J.-Btl.).

Van 26.4. tot 28.4.1945

Afweergevechten in het gebied ten noorden van Prenzlau bij Ellingen, Schönwerder (II/69) en Bandelow (SS-Kgr.28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien).
Gevechtsstand: Holzendorf.

Van 28.4. tot 3.5.1945

Gescheiden afzetbewegingen van de beide gevechtsgroepen.
a. SS-Kgr. Schellong via Güstow, Fürstenwerder, Neustrelitz met nog afzonderlijke verdedigingen te Waren, Malchow, Goldberg, Grivitz.
Inschakeling van de in het gebied Templin-Neu-Ruppin uiteengeslagen delen van de Gevechtsgroep op 25/26 april 1945 bij de SS-Gevechtsgroep Baumgarten.
b. SS-Kgr.28.SS-Frw.Gren.Div ''Wallonien'': terugtocht via Woldeck, Neu-Brandenburg, Zahnen, Stavenhagen, Malchin, Karow, Damerow, Klein Posserin, Crivitz met tussentijdse verdediging in Neu-Brandenburg. Ook delen via Fürstenwerder, Neustrelitz (28.4), Waren (29.4), Malchow, Goldberg, Crivitz.

Van 1.5. tot 3.5.1945

De resten geraken bij Schwerin in Engelse krijgsgevangenschap. Zij werden later aan de Belgische overheid uitgeleverd en veroordeeld door de krijgsraden.

ONDER BEVEL GEPLAATST VAN

15.4.45-16.4.1945: Pz.AOK 3/Hgr. Weichsel
16.4.1945-22.4.1945: Oderkorps/Pz.AOK 3/Hgr. Weichsel
23.4.1945-5.1945: XXXII.Pz.Korps/AOK 3/Hgr. Weichsel

BRONNEN

1. FS Pz.AOK 3/Ia/Nr. 313/45 geh.v. 15.4.1945 (BA: RH 19 XV/9)

2. Tagesmeldung Pz.AOK 3 v. 16.4.1945 (BA: RH 19 XV/9)
3. Tagesmeldung Pz.AOK 3 v. 20.4.1945 (BA: RH 19 XV/9)
4. Tagesmeldung Pz.AOK 3 v. 17.4.1945 (BA: RH 19 XV/9)
5. FS Hgr. Weichsel/Chef d. Stabes/Ia Nr. 5778/45 v. 21.4.1945
6. Tagesmeldung Pz.AOK 3 v. 24.4.1945 (BA: RH XV/10)
7. Tagesmeldung Hgr. Weichsel v. 27.4.1945 (BA: RH 19 XV/10)
8. Geschichte der 207 u. 281 Inf.Division 1939-1945, S.242 ff.

STERKTE DER DIVISIE "LANGEMARCK"

Manschappen

Op 20 september 1944
(Stärkemeldung des SS-FHA)

Off.	O/Off.	Manschappen	Hiwis	Totaal
46	236	1.659	16	1.941

Op 1 april 1945
(telex van SS-FHA/ORG.ABT.Ia vom 1.4.45)

167	408	3.527		4.102

Deze cijfers houden uitsluitend rekening met de effectieve troepen die gevechtsklaar waren, dus bevatten ze niet de gewonden, de afgekommandeerden op scholen en andere eenheden, de rekruten nog in opleiding.

Materieel

Op 1 april 1945
(telex van SS-FHA/ORG.ABT.Ia vom 1.4.45)

Handvuurwapens in voldoende aantal:		
Lichte machinegeweren	120	
Zware machinegeweren	20	
Granaatwerpers	4	
Licht infanteriegeschut	4	
Zwaar infanteriegeschut	2	
Lichte veldhouwitsers	6	(zonder traktiemiddelen)
(Feldhaubitzen)	2	(zonder traktiemiddelen)
Zware veldhouwitsers	41	
Veldkeukens	22	
Motorrijwielen	26	
Personenwagens		

Vrachtwagens	41
Tractoren (Zgkw)	2
Paarden	380

OSTUF. KONRAD SCHELLONG GETUIGT

"Vanuit de Troepenoefenplaats Hammerstein werden de resten van de Gevechtsgroep Rehmann naar de omgeving van Soltau in de Lüneburgerheide verplaatst om met de opstelling van de 27e SS-Freiw.-Grenadierdivision Langemarck te beginnen.
Intussen was het andere deel der Sturmbrigade naar Knowitz in Bohemië ter opfrissing verlegd geworden en in oktober 1944 werden deze kompagnies eveneens naar de Lüneburgerheide overgebracht.
Vooraleer de opstelling van de divisie een feit kon worden, werd opnieuw een regimentsgroep onder mijn leiding, in het kader van de III.Germaanse Panzerkorps, oostwaarts van de Oder ingezet en vocht in dit korps tot bij het betrekken van de stellingen aan de Oder zelf.
De mannen van de "Langemarck" voerden toen een zware strijd.
In het westen wisten zij zich van hun heimat afgesneden, hun vrouwen, kinderen en familieleden aan het gepeupel overgeleverd en vóór hen, de drukkende overmacht der Russen.
De divisie Langemarck kwam tot geen gesloten inzet meer. Bij de slag aan de Oder werd zij in verschillende delen aan de brandpunten geworpen.
Bij de kapitulatie, alvorens zij een vaste eenheid kon worden, vond men de divisie op de grote terugwegen naar het westen.
Harde en toch fiere jaren lagen achter de rug en voor velen begon toen de smadelijke lijdensweg in de heimat, in gevangenissen en interneringscentra.
Zoals alle mannen der Waffen-SS, Duitsers of Germaanse Vrijwilligers, hebben de Vlamingen van het Legioen en de Langemarck, hun vaandeleed trouw tot het laatst gehouden. Waarachtig hun eer was trouw en ik beschouw het als de hoogste vervulling van mijn leven, deze koppige frontsoldaten, deze prachtkerels onder mijn bevel gehad te hebben."

get. Konrad Schellong 4/55

DAGBOEK VAN WALTER JELKING (vervolg van bijdrage)

Dit gedeelte handelt over zijn verblijf bij de divisie "Langemarck".

24.11.44 Transport met de trein. Op weg naar het westen??
Uitlading, wij blijven in de Lüneburgerheide. Als Spiess neem ik een nieuwe kompagnie over. Alles "Scheisse".

24.12.44 Opnieuw oplading op de trein. Het wordt ernst. Ons doel is het gebied van Köln. Mijn nieuwe Kp. Chef is Ostuf. Rudel. Een fijne kerel, heb mijn hart bij hem uitgeschud.

25.12.44	Hannover.
26.12.44	Erfurt.
29.12.44	Troisdorf.
30.12.44	Altenrath (20 km van Keulen).
31.12.44	Hagen, Dortmund, Hamm, Hannover.
14.1.45	Lüneburg Amelinghausen. Zal hier kwartier vragen en mij bij de Plaatskommandant melden. Om 21 meldde ik mij aan en bekom een Kp. onderkomen. Uscha. Thomas, een oude van de 3.Kp., is Spiess i.V.
15.1.45	Bevel uit Soltau. Zal de hier verblijvende kompagnie als Spiess overnemen.
17.1.45	Om deze kompagnie ''auf Draht'' te brengen, zal veel werk vragen, temeer daar deze kompagnie ver van voltallig is. Vele mannen zijn in de natuur verdwenen. Onder leiding van Uscha. Thomas werd de ganse omgeving afgegrendeld en uitgekamd: 13 man werden gevonden. De Kompagnie is voltallig. Spijtig dat de Kp. Führer Ustuf. Claes een eigenaardige is. Hij gunt de mannen geen minuut rust. Als Zugführer hebben wij Standarten Oberjunker Borms, Uscha. Thomas en Uscha. Rugel. Verzoek de chef om een andere methode aan te wenden, maar deze blijft koppig.
25.1.45	Kan Hostalka, de Div. Spiess in Soltau, mijn zorgen uitleggen, deze belooft mij snelle hulp.
29.1.45	Nieuwe kompagniechef: Ostuf. De Lombaerde.
Febr. 1945	Alles in orde. Wij hebben een goede kompagnie. Zelfs een Paradezug met Zugführer Uscha. Thomas.
9.4.45	Verlading in Buchholz/Hamm. Richting Oosten.
10.4.45	Potsdamm.
15.4.45	Grimm/Pommern.
16.4.45	Nadrensee. De kompagnie gaat in stelling. Ga met de chef naar de stelling.
20.4.45	Word Hauptscharführer. De Lombaerde maakt mij mijn bevordering bekend.
21.4.45	Ostuf. De Lombaerde gekwetst.
23.4.45	Terugtocht over Kramsow.
24.4.45	Krotoff.
25.4.45	Hardwick.
26.4.45	Hendrickhafen.
29.4.45	Penzlin.
30.4.45	Malchow. De mannen komen weer bijeen. Bevel van Berlijn, wij mogen geen voeling met de vijand meer hebben.

1.5.45 Goldberg.

2.5.45 Schwerin. Onze eenheid geeft zich aan de Anglo-Amerikanen over. De zwaarste weg van een man vangt aan.
Wat is er met de volgende kameraden gebeurd.
Ustuf. Suys uit Antwerpen, Strm. Van den Meulebroeck uit Staden. Hij kwam uit hetzelfde dorp als Strm. Mortier, gevallen in 1943 te Sablino. Strm. Willy De Lamper uit Brussel, aan been gekwetst. Ostuf. Willy Bermans uit Steenokkerzeel (Kp.Chef L.A.H.). SS-Mann Persoons uit Antwerpen uit een juweliersfamilie. SS-Strm. Flor Molenaers, broeder van Walter Molenaers † in 1943. SS-Strm. Waterschoot? Ustuf. De Meyer uit Antwerpen? Ustuf. Joyeux? Ustuf. Claes uit Vlaanderen? SS-Strm. Karel Melders uit Meldert (Limburg)? SS-Strm. Felix Stafford? Ustuf. Groenvink (Narwa)? Ustuf. Van Damme? Strm. Marcel Geelacker, Antwerpen? Strm. Marcel Beerten uit Eisden?

Nota: We brengen de namen van personen en steden, zoals Jelking ze neerschreef. Dus geen waarborg van onze zijde.

VLAMINGEN VERNOEMD IN GESCHIEDKUNDIGE WERKEN

Boek *''Der Endkampf''* van Wolfgang Paul-Bechtle Verlag München, citeert:

Op 16 maart 1945 week de divisiestaf uit naar de kazerne van Podejuch. Hier in het gebergte, zoals zij hier dat slagveld noemen, gaat het stapsgewijze terug. Bij Altdamm houdt het front stand. Noren van de divisie ''Nordland'', Vlamingen van de divisie ''Langemarck'', Nederlanders van de divisie ''Nederland'' en delen van de 549. Volksgrenadierdivisie vermengd met soldaten van de divisie ''Wallonien'' houden de spoordam.
Op 26 maart 1945 vond een toestandsbespreking bij de ''Heeresgruppe Weichsel'' plaats en werd de toestand van de divisies, die het bruggehoofd bij Stettin vormen, besproken en schriftelijk vastgelegd:
''27.SS-Freiwilligen Grenadier Divison ''Langemarck'': De divisie bestaat nog slechts uit een regiment met twee sterke infanteriebataljons en een zwaar betaljon met zwaar infanteriegeschut en 3 zware Pak. De divisie heeft goede manschappen, maar slechte leiding, niet geschikt om aanvalsopgaven te vervullen, enkel in staat tot verdediging, in dat geval zware artillerie ondersteuning gewenst''.

''28.SS-Freiwilligen Grenadier Divison ''Wallonien'': Deze divisie bestaat nog slechts uit een regimentsgroep, voor het ogenblik een sterk inzetklaar grenadiersbataljon. Een tweede middelsterk bataljon is nog in oprichting. De soldaten bezitten minder standvastigheid dan deze van de ''Langemarck'' en hebben dringend behoefte aan rust en heropfrissing. Ook slechts tot verdedigen in staat''.
Op 26 april 1945 dringen Russische troepen diep in Berlijn. Zij vinden er hevige weerstand. De pantsers waren niet geschikt voor straatgevechten. In Berlijn beschikten de Duitsers over slechts 50 pantsers. Rondom de Rijkskanselarij is een verdedigingsgordel opgeworpen. Deze draagt de naam ''Zitadelle'' en staat onder bevel van Standartenführer Mohnke.
Onder de 1000 man, die hij beveelt, zijn vele buitenlanders: Fransen, Belgen, Nederlanders, Vlamingen, Skandinaviers, die tot de Waffen-SS behoorden. Deze pretoriaanse garde had hoge verliezen, maar zij vochten met de moed der wanhoop.

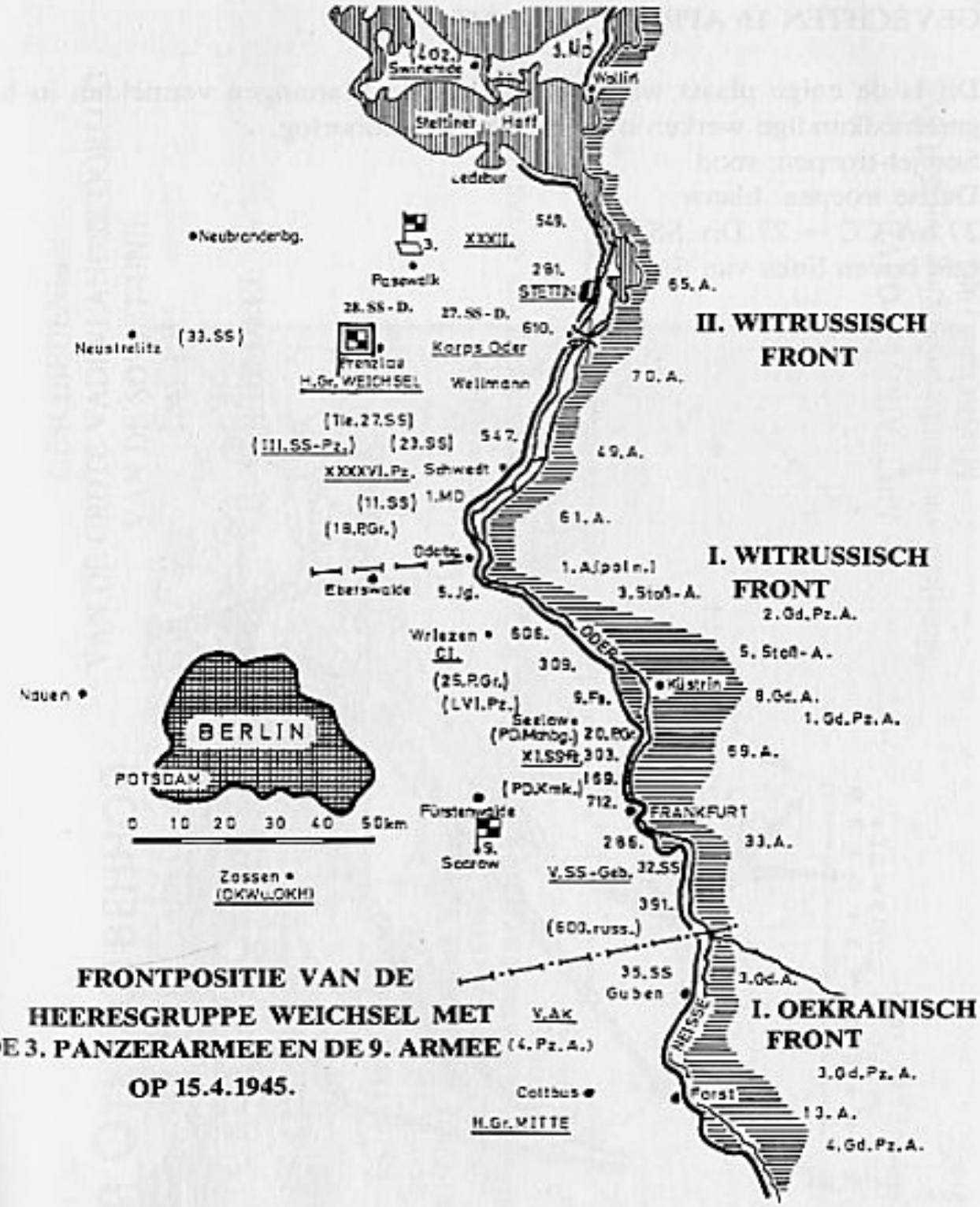

FRONTPOSITIE VAN DE HEERESGRUPPE WEICHSEL MET DE 3. PANZERARMEE EN DE 9. ARMEE OP 15.4.1945.

Romeinse cijfers Armeekorps. Arabische cijfers divisies. Getallen tussen haakjes reserven.

GEVECHTEN 16 APRIL-8 MEI 1945

Dit is de enige plaats waar de Sowjets de Vlamingen vermelden in hun geschiedkundige werken over de 2de Wereldoorlog.
Sowjet-troepen: rood
Duitse troepen: blauw
27 nA CC = 27.Div.SS
(zie boven links van Stettin)

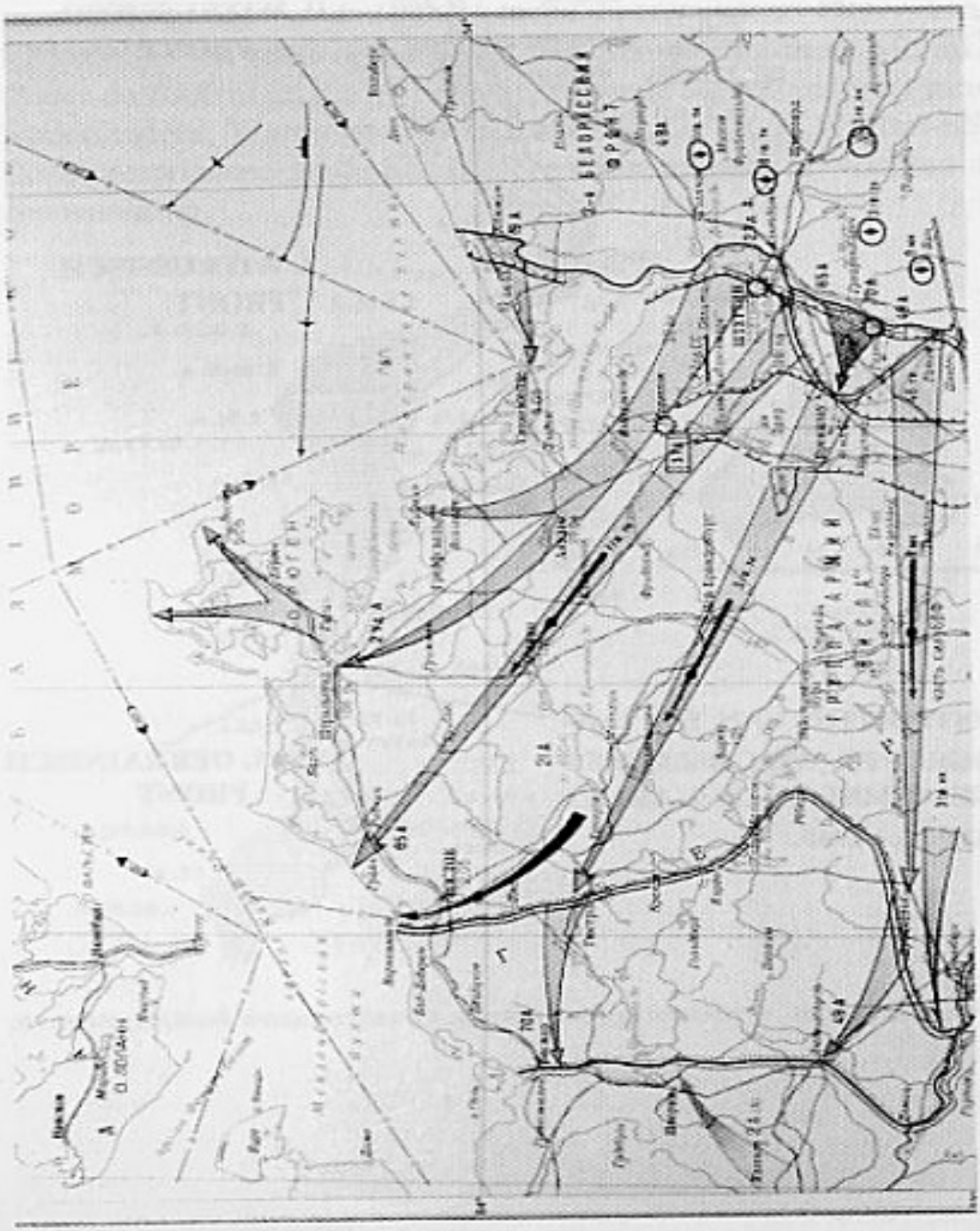

ИСТОРИЯ
ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ СОВЕТСКОГО СОЮЗА
1941—1945

ТОМ ПЯТЫЙ

ПОБЕДОНОСНОЕ ОКОНЧАНИЕ ВОЙНЫ
С ФАШИСТСКОЙ ГЕРМАНИЕЙ.
ПОРАЖЕНИЕ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКОЙ
ЯПОНИИ
(1945 г.)

★

ВОЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МИНИСТЕРСТВА ОБОРОНЫ СОЮЗА ССР
МОСКВА - 1963

VERTALING

GESCHIEDENIS VAN DE GROTE VADERLANDSE OORLOG VAN DE SOVJET-UNIE 1941-1945

VIJFDE DEEL

De triomfantelijke beëindiging van de oorlog met fascistisch Duitsland
De nederlaag van het Japanse imperialisme (1945)

MILITAIRE UITGAVE
Ministerie van Landsverdediging van de USSR
MOSKOU - 1963

Deze uitgave bestaat uit 6 delen (ieder ongeveer 600 blz.).
De divisie Wiking komt er meermaals in voor, maar geen vermelding van Vlamingen.

Hieronder: vier lijnen tekst, het zijn de enige waar de Vlamingen vermeld worden.

Vertaling:

''De Hitlerianen gaven een intens artillerie- en machinegeweervuur af. Daarna voerden de 27.ste.SS Infanterie Divisie ''Langemarck'' en enkele tankbataljons herhaalde tegenaanvallen uit. Gedurende gans de dag van 20 april (1945) werden er 25 tegenaanvallen ondernomen.''

Het gaat hier om een bevestiging van de operaties vermeld in ''Vlamingen aan het Oostfront'', deel 2, blz. 222 en in ''Vlaanderen in uniform 1940-1945'', deel 2, blz. 193 tot blz. 200.

для войск фронта осложнялась и тем, что действия авиации из-за плохих метеорологических условий были ограничены.

Гитлеровцы вели интенсивный артиллерийский и ружейно-пулеметный огонь. Введя в бой 27-ю пехотную дивизию СС «Лангемарк» и несколько танковых батальонов, враг неоднократно переходил в контратаки. Всего за день 20 апреля им было предпринято 25 контратак. На многих участках вспыхивали рукопашные схватки в траншеях противника[1]. Однако фашисты не смогли отбросить за Одер советские войска. Ломая яростное сопротивление врага, мужественные воины отвоевывали у него позицию за позицией.

На следующий день, 21 апреля, войска фронта продолжали бои по расширению плацдарма. Гитлеровцы боролись отчаянно. Усилив свою группировку двумя пехотными дивизиями из резерва 3-й танковой армии, они предприняли 53 контратаки силой от двух рот до полка пехоты при поддержке 3—15 танков и самоходных орудий. При этом 281-я дивизия, по показаниям пленных, предназначалась для переброски в район Берлина, но в ночь на 21 апреля была брошена против войск 2-го Белорусского фронта [2].

Советские воины отбили все контратаки. Плацдармы были расширены. Форсировав Одер в нижнем течении и захватив плацдармы на его левом берегу, части 2-го Белорусского фронта сковали 3-ю танковую армию противника и этим оказали значительную помощь войскам 1-го Белорусского фронта, начавшим штурм Берлина.

В дни, когда советские войска прорвали вражескую оборону за Одером и Нейсе, гитлеровцы лихорадочно продолжали укреплять Берлин и увеличивать численность его гарнизона. Гитлер и его ближайшее окружение пытались во что бы то ни стало приостановить наступление Красной Армии. В городе не прекращалось формирование отрядов фольксштурма. 22 апреля из гражданских и военных тюрем были выпущены на свободу уголовники, которых также привлекли к обороне. Кроме 200 батальонов фольксштурма, в Берлине насчитывалось до 80 тыс. солдат из отошедших сюда частей и 32 тыс. полицейских. Общая численность гарнизона к этому времени превысила 300 тыс. человек [3].

Стремясь спасти Берлин, немецко-фашистское командование намеревалось открыть фронт на Западе и бросить высвободившиеся силы против Красной Армии. Для отражения наступления советских войск предполагалось использовать группу генерала Штейнера, 9-ю армию и вновь сформированную 12-ю армию генерала Венка. Группа Штейнера должна была нанести удар из района Эберсвальде на юг, 12-я армия — наступать на восток в направлении Ютербога, соединиться там с пробивавшейся на запад 9-й армией, чтобы затем вместе с ней перейти в наступление и освободить Берлин. Одновременно 4-я танковая армия должна была нанести контрудар по войскам 1-го Украинского фронта. В ночь на 23 апреля Кейтель посетил штаб 12-й армии, чтобы подготовить ее к выполнению новой задачи.

Knowitz 1944. Ustuf. G. D'Haese te midden van enkele Vlaamse onderofficieren.

RUSSISCHE BRUGGEHOOFDEN AAN DE BENEDEN ODER EN GEVECHTEN IN DE WOTAN - STELLING

(20.- 26.4.1945)

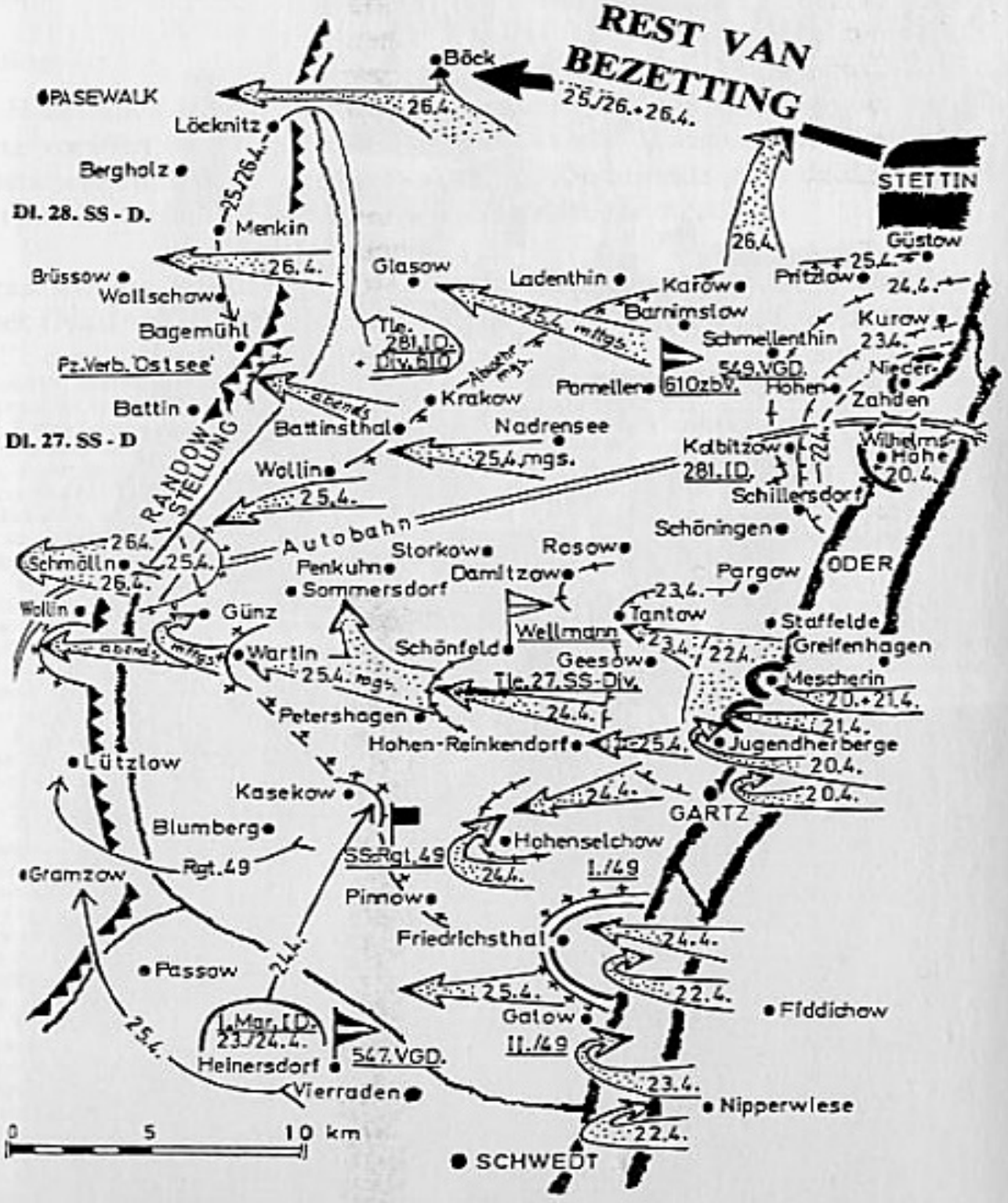

STAND VAN HEERSEGRUPPE WEICHSEL (NAAR DE ORIGINELE LAGEKARTE) OP 28.4.1945

DE LAATSTE WEKEN — VANAF APRIL 1945 TOT 3 MEI 1945

Notities komende uit toenmalige legerberichten.

Begin april

De resten van de divisie ''Langemarck'' ondergeschikt als reserve van het 3.Pantserleger.
De in Pommeren verslagen SS-divisies ''Langemarck'' en ''Wallonie'' bevinden zich in de streek van Rossow, Löcknitz, Brüssow (ten westen van de Oder).

14 maart 1945

Bericht van het 3.Pantserleger aan de Heeresgruppe ''Weichsel'': Het Oderkorps is een zwakke beveiliging. Het is niet in staat tot enige afweer, gebrek aan gevechtsklare infanterie en aan leiding en zeker aan artillerie.

13 april 1945

Luidens de wens van de Reichsführer-SS werden volgende troepen aan het III. (germ) SS-Panzerkorps toegevoegd: de resten van de divisie ''Wallonien'', resten van de divisie ''Charlemagne'' en een Roemeens SS-Infanterieregiment. Taktisch is het onmogelijk de resten van de divisie ''Wallonien'' nu in te zetten daar zij als ingrijpreserve bij Stettin gestationeerd is.

15 april 1945

Het dagelijks bericht van de H.Gr.''Weichsel'' geeft volgende mededeling: De divisiegroep van Standartenführer Müller, bestaande uit gevechtsklare delen van de 27.SS-Frw.Gren.Div. ''Langemarck'', de 28.SS-Frw.Gren.Div. ''Wallonien'' en de Pz.Jagd-Abt.6 (met 16 Jagdpanzer 38), ligt als inzetreserve in het gebied Damitzow, Pomellen, Hohenholz.
Hieruit blijkt dat er geen sprake meer is van een gesloten inzet dezer beide divisies.

16 april 1945

Berlijn beleeft haar 378. luchtaanval. In drie golven vliegen 200 vliegtuigen van de R.A.F. over de Rijkshoofdstad en ontladen hun bommenlast.
De nachthemel is rood geverfd door de brandende stad. De Russen zien hun doel aan het Oderfront, dat nog slechts op 60 km afstand ligt.
Maarschalk Schukow, Russisch bevelhebber aan het Oderfront, schrijft: De voorbereidingen voor de ''Operatie Berlijn'' zijn uniek. Op een relatief enge

frontsector werden in de kortste tijd 68 infanteriedivisies, 3.155 tanks en artillerie op zelfrijdende onderstellen en rond 42.000 kanonnen en granaatwerpers samengetrokken en opgesteld. Wij waren overtuigd dat wij hiermee de tegenstrever in de kortst mogelijke tijd zouden verpletteren. In het zwaartepunt staan op iedere kilometer front 270 kanonnen en granaatwerpers van 76 mm kaliber en daarboven. Een geweldige artillerievuist.
De eerste doorbraakplaatsen bevinden zich ten zuiden van Frankfurt a/Oder, beiderzijds van Seelow en ten oosten van Wriezen.
De divisiegroep Müller wordt toegevoegd aan het generaalkommando ''Oderkorps''. De gevechtsstand van de divisiegroep Müller ligt te Penkun.
Stalin speelt zijn beide opperbevelhebbers tegen mekaar uit om de ''Operatie Berlijn'' te bespoedigen, uit angst dat de westgeallieerden toch zouden oprukken naar Berlijn.

17 april 1945

Maarschalk Schukow Katukow zet het 1.Gd.Pz. Leger in om de hoogten bij Seelow te veroveren, tevens zet hij ook Bogdanows 2.Gd.Pz. Armee in; om bij Wriezen meer vrijheid naar het westen te bekomen.
De afweervooruitzichten van Generaloberst Heinrici zijn duister. Hij noch zijn staf zien geen oplossing om een degelijk afweerfront op te bouwen.
Hierop komt het Volhardingsbevel van Hitler dat slechts gedeeltelijk de troepen bereikt.

> ''Voor de laatste maal is de Joods-Bolsjewistische doodsvijand massaal ten aanval aangetreden. Hij poogt Duitsland te vernietigen en ons volk te verdelgen. Wij hebben deze stoot voorzien en sinds januari hebben wij alles gedaan om een sterk front op te bouwen. De Bolsjewist zal deze keer het oude noodlot van Azië beleven. Hij moet voor de hoofdstad van het Duitse Rijk doodbloeden. Wie op dit ogenblik zijn plicht niet vervult, handelt als een verrader van ons volk. Wanneer in de komende dagen en weken ieder soldaat aan het Oostfront zijn plicht vervult, zal de laatste Aziatische stormaanval breken, zoals uiteindelijk ook de inval van onze vijand in het westen zal stranden.''

20 april 1945

Na anderhalf uur trommelvuur viel de vijand aan tussen Schwedt en Stettin, onder bescherming van kunstmatige nevel.
Op iedere kilometer front stonden 238 kanonnen. Met 638 watervaartuigen staken de Russen de brede Oder over ten zuiden van Stettin in de buurt van de autobaan.
De in Penkun verblijvende staf van de Dvisionsgruppe Oberführer Müller bekomt het bevel, onmiddellijk met de alarmeenheden van de 27. en de 28. SS-divisies samen met de Panzerjäger-Abteilung 6 vanuit het gebied te

Hstuf. Rehmann W. Kommandeur I/67.

Stubaf. Franz Hellebaut (hier als Majoor-brevethouder van het Belgisch leger).

Stubaf. Oehms J. Kommandeur I/66.

Storkow, waar ze in bereidstelling lagen en aldaar de 2de en de 3de lijn bezet hielden, ten zuiden van de autobaan, naar het oosten op te rukken.
Het bataljon Demeulder van de 27. SS-Division "Langemarck", het bataljon Derrickx van de 28. SS-Division "Wallonien" en 7 Sturmgeschützen onder bevel van Stubaf. Hellebaut Franz vallen om 14 uur via de lijn Pomellen-Neu-Rossow, de zuidelijke flank van het Russisch bruggehoofd aan.
Het bataljon Demeulder Jan werpt de vijand uit Kolbitzow. Het bataljon Derrickx rukt op in de richting Neu-Rosow. Hier ontstaan hevige gevechten. Ook de Russische generaal-kolonel Batow spreekt van het zwaartepunt bij het 47. Regiment van de 15. Siwashdivisie aan straat nr. 2 (Stettin-Gartz bij Neu-Rosow). In totaal volgden 20 Duitse tegenaanvallen op het bruggehoofd van het 65. Sovjet-Leger.
Toen tegen de avond de gevechten om Neu-Rosow afnamen, valt opnieuw het bataljon Derrickx met de 3. Kp. als speerpunt aan en wierp de Russen tot aan de Oder terug bij Schillersdorf. Hoge verliezen op beide zijden. Gelijktijdig met de gevechtsgroep Müller werden vanuit Stettin delen van de 281. Inf.divisie aangevoerd.
Luidens het dagbericht van het 3.Panzerleger van 21 april 1945, kreeg de Polizei-Brigade 1 de schuld van de doorbraak der Russen. De gevechtsgroep Hellebaut herovert Schöningen. Het bataljon Derrickx, dat was aangetreden met 600 man, telt nog 130 man, de 3.Kp. van Leon Gillis nog 40 man. Het bataljon Oehms (Langemarck) dat ten zuiden van Kolbitzow tot de aanval overgaat, bereikt na zware verliezen Wilhelmshöhe, moet echter na hevige vijandelijke tegenaanvallen terugwijken tot aan zijn uitgangsstellingen. Deze aanvallen werden ondersteund door zware Flak-Batterijen en door de batterijen van het Art.Rgt. 27 "Langemarck" (Kdr. Arentoft).

21 april 1945

De gevechten om het bruggehoofd aan de autobaan bij Stettin brengen geen verdere wijzigingen meer. Op beide zijden wordt koortsachtig geijverd om nieuwe krachten aan te voeren.

22 april 1945

Het zwaartepunt ligt verder bij het Oder-Korps. Ten noorden van Gartz brengt in de nacht van 22 april het 70. Russische leger aanzienlijke versterkingen aan in het klein bruggehoofd bij Mescherin, 150 Sowjets dringen in de bossen bij de jeugdherberg en werpen de zwakke Duitse troepen terug. Van hieruit stoten de roden tot aan het stratenkruispunt 3 km ten oosten van Tantow en in de avonduren wordt de ganse Duitse stroomverdediging vanaf Gartz tot het woud bij Staffelde opgerold. De hier vechtende Gevechtsgroep

Wellmann, bestaande uit de resten van de Pz.Div. ''Holstein'' en de groep Schellong (27.SS-Div. ''Langemarck'') wordt fel gehavend en gedeeltelijk versplinterd.

23 april 1945

De Nachrichtendienst 2 geeft volgende mededeling uit:

Berlin 23.4.1945
22 Uhr

Nachrichtendienst 2
Von der Front in Berlin
Die Elbe-Armee greift ein.
.....
.....
Uitsluitend ter informatie.
''Het, op bevel van de Führer teruggeroepen, Elbeleger verliet zonder hinder vanwege de Amerikanen hun stellingen om zich naar het oosten te begeven ter bestrijding van het Bolsjewisme. Dit bericht liet bij de buitenlandse pers een sensationale indruk na''.
(bron: Bundesarchiv Freiburg)

26 april 1945

In het gebied ten noorden van Schmölln verdedigen zich resten van de Gevechtsgroep Müller. Verder ten westen in Baumgarten tracht zich Ostubaf. Schellong de resten van de divisie ''Langemarck'' te verzamelen. Bij de grote aanval aan de Oder bevonden zich de beide divisies ''Langemarck'' en ''Wallonien'' nog bij hun nieuwopstelling, alleen gevechtsklare eenheden kwamen aanvankelijk aan het front. Deze werden gedecimeerd en volledig uit elkaar geslagen.
Prezlau staat voor de val.
Voor de bezetting van de Ueckerlijn moet de 27. SS-Divisie ''Langemarck'' haar onvoorbereide eenheden inzetten, bestaande uit zeer jonge Vlamingen. Twee kompagnies van het Btl. Krabbe bekomen de opdracht de engte tussen de Beneden en de Boven Uecker-See te sperren om een omsingeling van Prenzlau vanuit het zuiden te verhinderen. De gevechtsstand van Krabbe bevindt zich te Potzlow.
Het Btl. van Hstuf. Stange (Jugend-Bataillon) verdedigt het vliegplein van Prenzlau. De jonge Vlamingen voor het eerst aan het front, vechten dapper, kunnen alleen de val van Prenzlau niet verhinderen. Alleen of in groepsverband vluchten de Duitse soldaten naar het westen. Een groot bevoorradingsmagazijn werd in de laatste minuten vrij gegeven. Geallieerde krijgsgevangenen van het kamp te Prenzlau sluiten zich bij de vlucht naar het westen aan.

De divisie ''Langemarck'' verliest elke samenhang tussen haar overal verspreide eenheden.
De vijandelijke druk tussen de beneden en boven Uecker-See werd voorlopig tegengehouden door het Btl. Krabbe.
De twee Vlaamse kompagnien werden wanhopig daar het bevel luidde: ''Houden tot de laatste man''. Bij gebrek aan munitie en door de naar het zuiden van Prenzlau doorstotende Sowjets, dreigen deze troepen ingesloten te worden. Hierop geeft Stubaf. von Krabbe (een Deen) het terugtochtbevel. Een groep Vlamingen wordt overrompeld en door de Russen afgemaakt. De resten van dit Btl. verdedigen nog nadien Hindenburg, Benz, Boitzenburg. Tijdens de volgende nacht stoten de Russen door tot Prenzlau en verder naar het westen. Het ganse Oostfront van het 3de leger stuikt ineen.

Afschrift

Dokument 170
Aantekeningen van een telefoongesprek
tussen de Oberbefehlshaber der 3. Panzerarmee,
General der Panzertruppen Hasso v. Manteufel,
en de Chef des Generalstabes der Heeresgruppe Weichsel,
Generalmajor Thilo v. Trotha
over ontbindingsverschijnselen bij de troepen

27. April 1945

Volledige ontbinding van de formaties ''Langemarck'', ''Wallonien'', 1.Mar.Div. en de volledige Flak-Abt., in zover deze zonder of door eigen schuld hun wapens verloren hebben. Ik heb zulke beelden als vandaag nog niet eens in 1918 gezien. Van Div. Langemarck en 1.Mar. enkel nog de dappere Kdr. en enkele mensen, zover zij deze met stem en hart beheersen. Vandaar is een uitvoering van de bevelen alleen mogelijk, àls ze ten gevolge van de slechte transmissieverbindingen nog doorkomen, de betrekkingen van de formaties met de massa zijn overdag weer verloren.
Daarom bevolen:
Feldbergstellung bezetten, in Feldbergstellung resten van de 281. Div. ongeveer 2 Rgter van 180 man, 25. in de omgeving van Kollenhagen tot morgen vroeg met Aufklärungs-Abt. en 1 Btl. en PiBtl. plus 20 Pz. (wagens), 7 Pz. (wagens) rond Fürstensee.
Ik maak mij ernstige zorgen over deze ontbindingsverschijnselen. Ontbinding (van) 1.Mar., ''Langemarck'', ''Wallonien'', Pol.Jg.Brig. en Flak.

Flak ver ten westen van Neubrandenburg over de hele aardbol verstrooid. Met Flak kan men helemaal niet meer rekenen. 2 of 3 officieren, die zich tegen zulk soort dingen te weer stellen, halen niets meer uit. Ik houd het voor noodzakelijk, dat men deze verschijnselen ook aan die diensten meldt, die anders de Gen. Oberst steeds voorliegen. Ik zal Generaloberst Jodl een plaats aanwijzen, waar hij zich zou moeten opstellen, om de mensen tegen te houden. Hij zal maanden, jaren nodig hebben, om over de stommiteiten na te denken, die hij nog wil uithalen. Dat is geen volksleiding meer, wat hier bedreven wordt. De beste officieren zullen zich nog aan de spits opstellen en ter plaatse vechten, dat kan echter het doel van de strijd niet zijn. De beste soldaten moeten zich weer voor de Zaak laten doodslaan, en al het gespuis loopt weg naar het westen. Misschien kan men met de westmachten in verbinding komen, op grond van de reusachtige vuistpanden die Generalfeld...

Afgrijselijk is de ellende van de vluchtelingen. Bij Boitzenburg, zo vertelde generaalmajoor Bleckwenn aan de kommanderende generaal Gareis van het XXXXVI Panzerkorps, schoten de Russische pantsers in een vluchtelingenkolonne (treks). De flarden van vrouwen en kinderen vlogen in de lucht rond en lagen dan als stukken vlees neven de wagens. Huiveringwekkend! Het is nu een echte panikerende vlucht geworden om aan de Russische gevangenschap te ontkomen.

28 april 1945

Aankomende delen van de 7.Pz.Div. rijden naar het oosten en betrekken stellingen ten oosten van Neustrelitz om de via Feldberg terugkerende resten van de 27. en de 28. SS-divisies en andere delen van het XXXXVI.Pz.Korps op te vangen en deze over Neustrelitz naar Waren verder te leiden.

30 april 1945

In de omgeving van Waren gaan ook de resten van de 28. SS-divisie "Wallonien" voor de laatste maal in stelling. Hier ontmoetten Müller en Degrelle van de 27. en de 28. SS-divisies elkaar in Nossentiner-Hütte, 10 km ten noorden van Malchow, om nog eenmaal te overleggen, wat in deze toestand nog te doen is. Sinds dagen ontvingen ze geen aanwijzingen noch bevelen. Geen enkele melding kwam door.

1 mei 1945

En ijskoude noordwestenwind giert over het land. De groenende en bloeiende

TERUGTOCHT VAN DE HEERESGRUPPE WEICHSEL TOT DE DEMARKATIELIJN (ELBE) (30.4. - 2.5.1945)

natuur bekomt een schok. Voor de marsjerende soldaten is dit een welgekomen verfrissing. Zij hebben geen oog meer voor de natuur. Hun zinnen en betrachtingen zijn naar het westen gericht, naar de Angloamerikanen.

3 mei 1945

Tussen Wismar en Bad Kleinen bereiken de schamele resten van de 27. en de 28. en de 33. SS-divisies de lijnen van de westgeallieerden. De divisiebevelhebber van de 27. SS-Div. ''Langemarck'', Oberführer Müller, heeft nog zijn staf bij zich. Hij stuurt zijn stafofficieren voor een laatste aanwijzing naar de aankomende manschappen van de ''Langemarck'' om hen het volgende mee te delen:

> ''Ieder wordt vrijgesteld om op eigen vuist te handelen of in Angloamerikaanse gevangenschap te gaan.''

De meeste mannen van de ''Langemarck'' blijven bij de eenheden en gaan gezamenlijk in gevangenschap.

DE LAATSTE DAGEN EN EINDE VAN DE DIVISIESTAF ''LANGEMARCK''

door Alfons Toelen

Toen de Sowjets hun eerste stappen op de westoever van de Oder zetten, beval Oberführer Müller, bevelhebber van de divisie ''Langemarck'' het klaarmaken tot het vertrek van de divisiestaf. Deze voorbereidingen namen enkele dagen in beslag.
De divisiestaf lag nu sinds enkele dagen in Kleptow (ongeveer 11 km ten NO van Prenzlau) waar een nieuwe opvangstelling voorzien was.
De divisiestaf I met Oberf. Müller en zijn Ia, Stubaf. H. Hufenbach, lagen in Kleptow, de divisiestaf II en zijn Ib, Stubaf. Kurt Willamowski, met zijn 2e ordonnansofficier, Ustuf. Joyeux, in Baumgarten.
Beide dorpen aan de straat Brüssow naar Prenzlau.
Russische vliegtuigen bestookten dag en nacht de ganse omgeving, steden en dorpen werden tot ruïnen herschapen.
In Baumgarten waren Stubaf. Willamowski en Ustuf. Joyeux met hun voorbereidingen tot vertrek klaar. In de nacht van 23 op 24 april 1945, in het gebied Bergholz-Woddow, zocht het Btl. Direcks (Wallonie) een onderkomen. Op de middag was het rustig en vreedzaam in Kleptow, Joyeux, gebogen over zijn stafkaarten, zag Stubaf. Willamowski juist binnenkomen, als de stafspiess, Hschaf. Wähnl, het radiobevel bracht, dat men zich moest terugtrekken op X en dat om 15 uur staf II. zich moest aansluiten aan de tros van de stafkompagnie.

In een huisgang snorkte op een ledersofa de wapen- en munitieonderofficier Oscha. Koch, die hij in soldatentaal wekte: ''Hé! Opstaan, oude zeug! Om 15 uur bollen wij''. Koch volgde al vloekend zijn Spiess naar buiten. Joyeux keek even omhoog en wilde iets zeggen aan Willamowski. Neerduikende Russische jachtbommenwerpers lieten hun kleine bommen reeds vallen, die fluitend naar beneden kwamen. Joyeux riep nog ''Fliegeralarm!'' Wähnl, juist aan de deur komende, zag die ook en wierp zich in het duistere gat van een keldertrap. Koch liep recht op de open deur toe. Buiten op het boerderijerf rende de wapenmeester, Hschaf. Münscher, voor zijn leven naar een openstaande schuurpoort. Na het gedonder der explosies volgde een tweede aanval met de boordwapens.
Bij de eerste luchtaanval zag het er woest uit op het hof. Helpende handen haalden twee lijken uit het puin: Uscha. Van Suetendael en Stubaf. Willamowski, wiens uiteengereten lichaam men op een weggeslingerde deur neerlegde. Hschaf. Wähnl vond zijn stervende vriend, Oscha. Koch, in de deuropening. Hstuf. Dorbath ontsprong de dood, daar hij achter een zuil stond. Ustuf. Joyeux bevrijdde zich van glas en gescheurde stafkaarten. Tijdens deze lijkenberging volgde een tweede Russische luchtaanval, waarbij slechts enkelen kwetsuren opliepen, waaronder Ustuf. Joyeux.
Een bezinenetankwagen brandde bomenhoog. Na het verwijderen der vliegtuigen werden alle voertuigen uit het gevarengebied gebracht.
Om 13 uur volgde een derde luchtaanval, weerom nieuwe verliezen. Hier vermelden wij speciaal de D.R.K.-zuster Blanka Henneman. Nog tijdens de luchtaanvallen verzorgde zij de gekwetsten met een bovenmenselijke moed en onverschrokkenheid. Een Uscha. van de I-Staffel lag bloedend met een afgeschoten arm op de grond, zuster Blanka rende in een hagel van kogels er naar toe. Ook Ustuf. Joyeux bekwam zijn verband. Ustuf. Joyeux Willy ontving het bevel, de dienst van Stubaf. Willamowski tijdelijk over te nemen en de terugmars te rekonstrueren. Hij werd dan ook ontboden op de Staf I in Kleptow. Nog wankelend op zijn benen van het bloedverlies kwam hij, in gezelschap van Stubaf. Dr. Tiedjen, terug naar Baumgarten. Dit op bevel van Oberf. Müller.
De doden werden ter plaatse begraven, een korte ceremonie was het afscheid.
Op 25 en 26 april 1945 verlieten de diensten van de staf II het landgoed Baumgarten om in Kleptow met de divisiestaf I gezamenlijk te vertrekken. Rond deze periode werd de ganse divisiestaf ontbonden omdat, door de laatste gevechten aan de Oder en het hieropvolgende uiteenvallen van de eenheden, er van een divisie geen sprake meer was. Een Wehrmachtstaf zou de diensten van de divisie ''Langemarck'' overnemen. Deze Wehrmachtstaf had reeds bij Neustrelitz zijn kwartier betrokken.
Om 19 uur kwam de verwachte verbindingsofficier der Wehrmacht en kon de

staf Kleptow verlaten. De Russen naderden en stonden toen op nog slechts weinige kilometer van Kleptow. Ustuf. Joyeux stortte, na het vervullen van zijn soldatenplicht, in elkaar en een Sanka bracht hem naar een veldlazaret.

Vernietiging van de Aktenwagens

De restanten van de divisiestaf en de resterende wagens namen volgende marsroute: Neustrelitz, Waren, Parchim, Schwerin tot voorbij Gadebusch. In het zuiden van de Lübecher Bucht zou alles uit zijn, alle verbindingen waren verbroken, de laatste strijders liepen in alle richtingen.
De kolonne van de divisiestaf bereikte een paar dagen vroeger de straat Mölln-Ratzeburg richting Lübeck. De kolonne bestond toen nog uit 40 tot 50 wagens. De kolonne had zich doorgeslagen door opgeworpen pantserversperringen, boomhindernissen op de wegen, vluchtelingentreks, luchtaanvallen, doorheen brandende dorpen en steden, voorbij radeloze Volkssturmeenheden, voorbij achtergelaten lijken en aan verse graven.
Bij Schwerin stiet de vluchtelingengolf uit het westen op de vluchtelingenstroom uit het oosten. Uit angst vluchtte de Duitse bevolking voor de Engelsen alsook voor de Russen. Dit samentreffen deed alles in elkaar storten.
Ustuf. Joyeux ontwaakte uit zijn koortsslaap, de kolonne stopte voor de zoveelste maal. Nu voelde men aan dat het definitief was. Zij kwam niet meer in beweging. Ustuf. Joyeux verliet zijn Sanka (ambulancewagen) en hoorde de stem van Oberf. Müller:

> ''Alzo, mijne heren, voor ons staan blijkbaar Canadezen, daar is geen doorkomen. Wij moeten de wapens neerleggen of wij komen niet over de straat. Dat betekent gevangenschap. Intussen kwamen de Engelsen daar beneden in onze rug. Nu gaat het niet meer vooruit noch achteruit.''

Müller merkte Joyeux op en gaf hem bevel de wagens met de akten te vernietigen. Het waren de personeelsakten van de ongeveer 5000 leden van de divisie ''Langemarck''. Deze mochten zeker niet in de handen van de vijand vallen
(zie getalsterkte van de div. ''Langemarck'' in ''Vlaanderen in Uniform 1940-1945, deel 5, blz. 102 tot 132, getalsterkte opgegeven door Alfons Toelen).
Maar hoe?
De Canadezen hadden hun posten opgesteld langsheen de straat Ratzeburg-Lübeck. Zij beletten een verder doorkomen. De kolonne stond op een straat met aan de ene zijde de Canadezen in een bosrijk gebied, aan de andere zijde, dus onze kant, spaarzame bosjes en struiken. Hier was het onmogelijk al de akten te verbranden. Men moet trachten de wagens met de akten van de straat weg te krijgen. Het waren slechts de twee wagens van de personeelsafdeling.
Na een urenlange beraadslaging met Müller en enkele andere officieren

neemt Joyeux de opdracht aan, in het vooruitzicht zelf te kunnen vluchten, daar hij Rijksduitser is. Müller verbiedt hierbij elk gebruik van wapens, om de uitroeiing van de div.staf te beletten en het gevaar, dat dan toch de akten in de handen van de vijand terechtkomen.
Vier man duidde Oberf. Müller aan voor deze vernietigingsaktie: de IVa, Hstuf. Endress, de Ib, Ustuf. Joyeux, de divisieschatmeester en een Vlaamse Rottenführer als chauffeur.
Het bevel luidde: bij de volgende aflossing der Canadese wachtposten, de wagens over de weg Ratzeburg-Lübeck brengen en trachten de parallel lopende straat van Bad Oldesloe naar Hamburg te bereiken om zodoende het SSFHA van Himmler op te zoeken om de akten daar te overhandigen. Lukte dit niet dan moesten de aktenwagens met inhoud vernietigd worden.
Hiervoor nam men meerdere gevulde benzineblikken en enkele ''Panzerfäuste'' mee. Het lukte in de nacht de twee aktenwagens over de straat te brengen, zonder lopende motoren maar door het voortduwen van enkele mannen. De Canadezen merkten hiervan niets, de duwers slopen terug. Nu op eigen kracht reden de wagens over een slijkweg door dit woudrijk gebied en bereikten de voorheen beschreven parallelstraat, die onmogelijk te passeren was. Bovendien was op deze straat zo een druk pantser- en wagenverkeer, dat aan oversteken niet kon gedacht worden.
Onze wagens keerden om en reden een stuk terug. Na een korte beraadslaging van de drie officieren werd besloten de wagens te verbranden. Ze reden een 5-tal kilometer terug in het woud en vonden de geschikte plaats. Ustuf. Joyeux en de Vlaamse Rottenführer zouden de wagens in brand steken, terwijl Hstuf. Endress en de Intendant een vluchtweg zouden verkennen waarlangs ze konden vluchten of naar de eigen staf terugkeren. De uitgezochte plaats, in de buurt van Sirksfelde, gelegen tussen Mölln en Ahrensburg, was hiervoor best geschikt: struiken, hagen en kleine bossen ontnamen elk zicht.
De aktenkisten werden geopend, de dakbedekking der wagens en de koorden om de aktenbundels doorgesneden en alles verspreid. Men goot de 6 benzineblikken ledig over dit alles en legden de ''Panzerfäuste'' er bovenop. In al zijn ijver vergat Joyeux zijn eigen broodbuidel, zijn veldfles en zijn persoonlijke aktentas uit de wagens te nemen. Door het wegblijven van Endress en de Intendant besloten de beide mannen tot het aansteken van het vuur en zij vluchtten naar achter waar zij ongestoord het vuurwerk konden gadeslaan. Dikke rookwolken trokken omhoog, doch eens boven de boomtoppen werd de rook uiteengedreven. Dit vuurtje werd niet eens opgemerkt, daar het in die periode en op deze plaats in alle hoeken en kanten brandde.
De wagens werden in brand gestoken om 10.30 uur, na ongeveer twee uren bleef er van de wagens niets meer over. Niets roerde zich.

Terug naar de brandplaats, de asse uiteengeschopt om na te gaan of alle akten vernield waren, nog een klein vuurtje aangelegd om al de resten te doen verdwijnen. De opdracht was uitgevoerd.
Bij hun terugtocht werden Joyeux en de Vlaamse Rottenführer door de Canadezen gevangen genomen en naar een kamp overgebracht. Joyeux vluchtte doch de Rottenführer bleef, hij had er genoeg van.
Op 4 of 5 mei 1945 ging de divisiestaf in gevangenschap.
Allen verzamelden hun schaarse persoonlijke bezittingen in hun broodzak en rugzak. Ze stonden allen rond Müller en zijn hogere officieren. Enkele honderden meters verder wachtte een groep Canadese officieren op hen. Met Oberf. Müller op kop ging gans de divisiestaf hen tegemoet. Er volgde een korte begroeting: ''Wij staan hier ten volle bewust dat wij onze plicht vervulden zoals uw troepen hun plicht doen''.
Onderofficieren en manschappen werden direkt van de officieren gescheiden en weggebracht. Lagere officieren verbleven er wat langer. Na diverse verhoren kwamen zij in een officierengevangenkamp. De hogere officieren namen plaats in een jeep en verdwenen in de verte.

Uit het manuscript ''Flamen an der Ostfront'' van Alfons Toelen.

Afschrift

De Oberbefehlshaber
der 12. Armee

A.H.Qu, den 2.5.1945

De General der Panzertruppe Reichsfreiherr von Edelsheim heeft van mij opdracht, als officieel onderhandelaar van de Armee in de omgeving van Tangermünde contact op te nemen met de Amerikanen.
Aan de troep zijn onderrichtingen te geven, General Reichsfreiherr von Edelsheim alle hulp te verlenen en bij de terugkomst eventueel voor onmiddellijke begeleiding langs de snelste weg naar het A.O.K. te zorgen. In het gevolg van General von Edelsheim bevinden zich
Oberstleutnant i.G. Seidel
Major Kandutsch
Obgefr. Kiem

get. Wenck
General der Panzertruppe

*

De Oberbefehlshaber
van de aan de Elbe en Havel staande
Duitse Armee

A.H.Qu, den 3 Mei 1945

Ik stuur General der Panzertruppe Reichsfreiherr von Edelsheim als officieel onderhandelaar van mijn Armee, om met de hier tegenoverliggende Amerikaanse opperbevelhebber te onderhandelen.
Ik zal met mijn Armee de strijd tegen het bolsjewisme voortzetten tot de laatste kogel.
Talrijke gewonden in de sector van de Armee kunnen niet meer worden verzorgd, daar het verplegingsmaterieel uitgeput is.
De talrijke burgerbevolking, die door de bolsjewistische vijand mishandeld en verkracht werd, is voor de Russen gevlucht en bevindt zich hier en vooral in de omgeving ten Oosten van Magdeburg in een klein gebied samengedrongen en kan de Elbe niet oversteken.
Ik ben van plan, talrijke soldaten, die over geen wapens meer beschikken, uit de krijgsdienst te ontslaan, om zo met de geconcentreerde kracht van mijn Armee de bolsjewistische vijand zo lang mogelijk op te houden[1].
Ik leg door Generaal der Panzertruppe Reichsfreiherr von Edelsheim volgend verzoek voor aan het Amerikaans opperkommando:

1. Opname van de gewonden,
2. Doorlaten van de burgerbevolking, in het bijzonder de vrouwen en kinderen, naar de westelijke oever van de Elbe,
3. Doorlaten van de soldaten zonder wapens naar de westelijke Elbeoever,
4. Na beëindiging van het laatste gevecht van de Armee, dat wordt voortgezet tot de laatste kogel, overname van de geordende formaties en afvoering als oprechte soldaten ter beschikking van het Amerikaans Armee-Opperkommando.

get. Wenck
General der Panzertruppe

Nota's van de vertaler:

1. Woordelijk: Abbruch zu tun = te benadelen.

STIFTUNG DES III. (germ) SS-PANZERKORPS
STEUNFONDS VAN HET III. (germ) SS-PANTSERKORPS

Bij deze stichting ressorteerden de familieleden van Vlaamse gesneuvelden en vermisten, die dienden bij de:
— 6. SS. Freiw. Sturmbrigade ''Langemarck'' Gevechtsgroep ''Rehmann'' tijdens de gevechten in Narwa,
— 27. SS. Freiw. Grenadier Division ''Langemarck'' in 1945 bij hun inzet in Pommeren en aan de Oder.
— SS-Panzer Division ''Wiking''

5. ff-Panzer-Division
Wiking

Div.Gef.Std., den ____

Die 5. ff-Panzer-Division „Wiking" sieht es als ihre selbstverständliche Aufgabe an, den Angehörigen der gefallenen oder vermißten Kameraden der Division bei allen ihren Sorgen helfend zur Seite zu stehen.

Ich habe mit der Durchführung der Betreuung der Angehörigen die Dienststelle der

Feldpostnummer 16 284/VI

beauftragt, an die Sie sich jederzeit um Hilfe wenden können.

Die Angehörigen der 5. ff-Panzer-Division „Wiking" haben auch das Kameradschaftswerk der „Wiking-Stiftung" geschaffen, das für die Kinder der gefallenen Kameraden eine Schenkung als Erziehungs- und Ausbildungshilfe vorsieht.

Diese Schenkung wird für die Kinder der bis zum 31. Juli 1944 gefallenen Kameraden noch durch die „Stiftung des III. (germ.) ff-Panzerkorps" durchgeführt.

Die in zahlreichen Fällen notwendig gewordene Änderung der Anschrift macht es erforderlich, festzustellen, wie die letzte Anschrift lautet. Die Division bittet das beiliegende Blatt sorgfältig ausgefüllt sofort an die Dienststelle der Feldpostnummer 16 284/VI zurückzuschicken und auch Änderungen der Anschrift unverzüglich der Dienststelle zu melden.

In treuem Gedenken unserer tapferen Kameraden grüßt mit

Heil Hitler!

Karl Ulrich

ff-Standartenführer
und Divisionsführer.

5. SS-Panzer-Division
WIKING

Div.Gef.Std., den

De 5. SS-Panzer-Division ''Wiking'' beschouwt het als haar natuurlijke plicht, het gezin van de gevallen of vermiste kameraden der Divisie bij al hun zorgen helpend ter zijde testaan.
Ik heb de dienst van Feldpostnummer 16 284/VI
belast met de zorg voor de gezinnen; tot deze dienst kunt u zich ten allen tijde wenden voor hulp.
Het personeel van de 5. SS-Panzer-Division ''Wiking'' heeft tevens de ''Wiking-Stiftung'' opgericht, die voor de kinderen van gevallen kameraden een opvoedings- en studiepremie voorziet.
Deze donatie wordt voor de kinderen van de tot op 31 juli 1944 gevallen kameraden nog door de ''Stiftung des III. (germ) SS-Panzerkorps'' uitbetaald.
De in talrijke gevallen noodzakelijke adresveranderingen noodzaken ons, een nieuwe adressenlijst op te stellen. De Divisie verzoekt u, het bijliggende blad zorgvuldig ingevuld terug te sturen aan de Dienst van Feldpostnummer 16 284/VI en daar ook zonder uitstel elke toekomstige adreswijziging te melden.
In trouw aandenken aan onze gevallen kameraden groet ik met

Heil Hitler!
(Karl Ullrich)
SS-Standartenführer
und Divisionsführer

Luc Michiels, een der oudste Wikingers.

Marcel Schaeken, Pz.Rgt. Wiking, vermist Tcherkassy februari 1944.

Luc. Sools †
Vermist bij Narwa in de zomer van 1944.

Hector Baeyens

Betr.: Wiking-Stiftung.

Am _____

An die

Dienststelle der Feldp.-Nr. 16284 VI

Familienname des Gefallenen (Vermißten): _____

Vorname des Gefallenen (Vermißten): _____

Dessen Dienstgrad: _____ Feldp.-Nr.: _____

Dessen Geburtstag: _____ Geburtsort: _____

Todestag: _____ Tag des Vermißtseins: _____

Die Angehörigen des Gefallenen (Vermißten):

Name: _____

Vorname: _____

Verwandtschaftsgrad: _____

Jetzige Anschrift:

Ort: _____ Postleitzahl: _____

Straße: _____ Nr. _____ Gau: _____

Nächster Bahnhof: _____

Frühere Anschrift:

Ort: _____ Straße: _____ Nr. _____

Namen der lebenden Kinder:

1.) _____ Geburtstag: _____

2.) _____ " _____

3.) _____ " _____

4.) _____ " _____

5.) _____ " _____

_____

(Unterschrift)

SS-PANZERJÄGERABTEILUNG 27
''LANGEMARCK''
SS-PANTSERJAGERSAFDELING 27
''LANGEMARCK''

Betr.: Wiking-Stiftung.

Am _____

An die

Dienststelle der Feldp.-Nr. 16284/VI

Familienname des Gefallenen (Vermißten): _____

Vorname des Gefallenen (Vermißten): _____

Dessen Dienstgrad: _____ Feldp.-Nr.: _____

Dessen Geburtstag: _____ Geburtsort: _____

Todestag: _____ Tag des Vermißtseins: _____

Die Angehörigen des Gefallenen (Vermißten):

Name: _____

Vorname: _____

Verwandtschaftsgrad: _____

Jetzige Anschrift:

Ort: _____ Postleitzahl: _____

Straße: _____ Nr. _____ Gau: _____

Nächster Bahnhof: _____

Frühere Anschrift:

Ort: _____ Straße: _____ Nr. _____

Namen der lebenden Kinder:

1.) _____ Geburtstag: _____

2.) _____ " _____

3.) _____ " _____

4.) _____ " _____

5.) _____ " _____

_____

(Unterschrift)

SS-PANZERJÄGERABTEILUNG 27
''LANGEMARCK''
SS-PANTSERJAGERSAFDELING 27
''LANGEMARCK''

Bevelhebber: SS-Hstuf. Eckehard Wangeman
Spiess: SS-Hscha. Seiffert
I.-Staffel: SS-Oscha. Jan De Wilde
SS-Uscha. Igosse

Hstuf. Wangemann E. Kommandeur Pz.Jag.Abt. 27 Div. „Langemarck".

Deze afdeling werd opgesteld volgens de normen van een Volksgrenadier-Divisie.

EENHEDEN VAN DEZE AFDELING

1 PAK Kp. (Pantserafweerkanonnen)
Chef: Ustuf. Kotlowski

1 Fla 2 cm Kp. (Vliegtuigafweer)
Chef: Ustuf. Dillinger

1 I.G. Kp. (Infanteriegeschut)
Chef: Ustuf. Fischer

1 Sturmgeschütz Kp. (Stormkanonnen Kp.)
Chef: achtereenvolgens

Hstuf. Sprenger
Ustuf. Heyerick
Ustuf. Bertels

Deze kompagnie werd nooit bij de Panzerjägerabteilung 27 aan het front ingezet maar toegevoegd bij de Pz.Jg.Abt. 560 z.b.V.

HERINNERINGEN VAN DE KOMMANDANT ECKEHARD WANGEMAN

Ik nam de afdeling over tijdens de eerste dagen van oktober 1944. De kompagnieën lagen ter opstelling, respektievelijk nieuw-opstelling, in het gebied Visselhövede-Soltau-Rotenburg. De Afdelingsstaf was ondergebracht te Visselhövede (Lüneburger Heide).

De vooravond van Kerstmis 1944 werden de bruikbare (Einsatzfähigen) delen van de divisie per spoor naar Köln-Wahn verplaatst, waar ze als ''Kampfgruppe Schellong'' onder het bevel van Obersturmbannführer Schellong kwam te staan. Tot de gevechtsgroep behoorde tevens de pantserjagerafdeling.

Onder winterse kou rolden de gemotoriseerde afdeling over ijsgladde straten, 's nachts doorheen het verminkte, uitgestorven en volkomen verduisterde Keulen, naar het gebied rond Düren.

De afdeling vestigde zich in Nieder- en Oberbolheim, nabij Euskirchen, in burgerkwartieren. De Fla-Kompagnie ging in veldstelling tegen vijandelijke diepvliegers.

Na het mislukken van het Ardennenoffensief pakte de afdeling in, om na een tien dagen durend spoorwegtransport via Tschechoslowakije weer uit te laden te Klein-Silber in het gebied Reetz (Hinterpommern).

De Pak-kompagnie, onder het bevel van de zeer verdienstelijke Untersturmführer Kotlowski, had vooraf reeds kwartier betrokken in de buurt van Pyritz, onder vrije hemel. Dit om onmiddellijk, in samenwerking met eenheden van de Wehrmacht, te kunnen worden ingezet tegen doorgebroken Russische pantsers. De Russische voorposten werden vernietigd. Onze Pak-kompagnie leed echter zelf zware verliezen aan mensen en materieel. De eigen verliezen aan stukken geschut waren zo groot, dat de kompagnie zich later opnieuw uitrustte met buitgemaakt sowjetmaterieel, zich omschoolde en zich voortreffelijk onderscheidde in de pantserafweer alsook bij inzet tegen vijandelijke infanterie.

De aanvraag door de afdeling tot het bekomen van het ''Deutsche Kreuz in Gold'' voor de dappere kompagniechef, bleef spijtig genoeg tot het einde van de oorlog ontbeantwoord.

Een pantserjagerafdeling, georganiseerd zoals de onze kan uiteraard moeilijk globaal worden ingezet. De kompagnieën werden voortdurend aan andere afdelingen uitgeleend. Dit wil zeggen, onder bevel geplaatst (unterstellt) of tot medewerking met hen aangeduid, om specifieke opdrachten uit te voeren. Of dit nu pantserafweer, luchtafweer, ondersteuning ter voorbereiding voor een aanval van grenadiersafdelingen of als artillerie bij inzet van de S.I.G. Kompagnie is.
Over de inzet van deze afdeling werden geen roemrijke bladen geschreven. Maar anoniem, bijna onvermeld, hebben alle drie de kompagnieën aandeel gehad bij afweersuksessen, alsmede aan de okkasionele tegenaanvallen der grenadiers die ze te beschermen hadden.
De *Sturmgeschütz Kp.*, die roem en buit had kunnen brengen, is nooit tot bij de afdeling geraakt; die had de vroegere bevelhebber van het IIIe Germaanse pantserkorps SS-Obergruppenführer Felix Steiner, onmiddellijk na haar wederuitrusting op de kop getikt.
Uit de jongere geschiedenis van de "Sturmgeschütz Kp." weze vermeld dat zij in augustus 1944 van Debica naar Knowitz vertransporteerd werd, daar wachtte ze op haar wederuitrusting binnen het kader van de Sturmbrigade. Vervolgens dook ze voor korte tijd op in de Lüneburgerheide, het opstellingsgebied van de divisie "Langemarck", om dan, onmiddellijk na haar wederuitrusting, met de "Hetzer" (een Tsjechische 16 ton-pantser), door Steiner "ontvoerd" te worden. Later bereikte ons het bericht dat de Sturmgeschütz-kompanie, samen met de pantsers van de SS-divisie "Das Reich" in februari 1945, aanzienlijke verliezen had geleden tijdens een nachtaanval. De aanval werd tot staan gebracht.
Einde 1944 zou de kompagniechef, Hstuf. Sprenger, gesneuveld zijn, vermoedelijk getroffen door een eigen infanterieprojektiel.
Op 17.4.1945 werd de kompagnie in het gebied Wriezen door een massale sowjetluchtaanval verrast. Ze verloor daarbij meer dan 30 man. Na de soldatendood van Sprenger heeft Untersturmführer Heyerick de kompagnie overgenomen. Doorlopend in vijandelijk kontakt trok ze zich met de formatie van de legereenheid Steiner, vechtend in richting Berlijn terug. In die dagen werd Ustuf. Heyerick gekwetst en Ustuf. Bertels Remy neemt het bevel over. Wij hoorden ook nog dat in april 1945 een Oberscharführer van de kompagnie in een soort amok-handeling, vijf Russische pantsers afschoot.

INZET POMMEREN

Na de inzet in het gebied Pyritz, kwam de PAK-kompagnie terug naar onze afdeling, gevechtspost te Zachan/Neumark, en rustte zich uit met de reeds

vermelde sowjetbuit. De FLA-kompagnie, met 2 "Züge" op 1 ton's af-fuiten-met-eigen-aandrijving, de 3e Zug per L.K.W., schoot rond deze tijd bij Schwanenbeck, reeds verschillende sterkgepantserde Russische IL-II's af. Zij gingen brandend achter de vijandelijke linies ten onder.
De afdeling ging in dekking in het gebied "Faule Ihna", waar aan de andere oever de Russen zich voor de overtocht voorbereiden. Na sterke beschieting door Stalinorgels viel de vijand op 2.3.1945 aan. Zonder pantserafweer-wapens de Pak was weer eens uitgeleend, kon de plaats, hoofdzakelijk door de mannen van de afdelingsstaf, slechts korte tijd verdedigd worden. Tijdens deze gevechten viel o.a. de adjudant van de afdeling. De taaie inzet van melders, ordonnansen, telefonisten en de gezamelijke staf, onder mijn leiding, kon het verlies van Zachan slechts één namiddag vertragen.
Een bloedjonge Vlaamse vrijwilliger ligt nog levendig in mijn herinnering. Hij schoot vanop het balkon van een huis onophoudelijk op de Russische grenadiers die langs de hoofdstraat oprukten. Hij kreeg gelijktijdig zijn vuurdoop en het E.K.II. Zelfs een pantsergranaat, die de helft van zijn huisbalkon vernietigde, kon hem er niet van weerhouden verder te schieten. Wij moesten hem bijna met geweld dwingen zich aan te sluiten bij onze terugtrekkende manschappen.

HET ONTZETTEN VAN ARNSWALDE

In die dagen (28.2.-3.3.1945) nam onze afdeling deel aan de gevechten ter ontzetting van de omsingelde stad Arnswalde.
Het gold hier, de ingesloten eenheden, de talrijke gekwetsten uit de hospitalen en niet te vergeten de dappere burgerbevolking onder leiding van hun geestelijke intendant en andere verantwoordingsbewuste mannen, uit de dreigende overweldiging der Sowjets te bevrijden.
Wij hielden, samen met talrijke Wehrmachtseenheden, meerdere dagen stand in het gebied Petznich-Reichenbach-Marienfelde, tegen de steeds weer aanvallende Sowjets. Mijn voorstel, Petznich, dat door zwakke Russische infanteristen gehouden werd, met onze afdeling te bestormen, werd vanwege de divisie spijtig genoeg niet toegestaan. Zo moesten wij Petznich aan onze rechterflank laten liggen, om van daaruit steeds weer door infanterie- en Pakvuur bestookt te worden.
Te Reichenbach en Marienfelde werden meerdere verborgen Russen in schuren en stallen ontdekt, die zich tijdens de Duitse tegenaanvallen ter ontzetting van Arnswalde, hadden laten voorbijrennen.
In deze plaatsen werden onvoorstelbare gewelddaden door Sowjetsoldaten gepleegd op de burgerbevolking, die zich niet had kunnen redden. Te

Marienfelde vonden wij een jonge Duitse vrouw, liggend achter een schuur, bij wie men met geweld een armdikke berkenstam in het geslachtsdeel gestoken had. Een oude smid tussen de vluchtelingen van Arnswalde, verzocht in mijn bijzijn aan een ''Eenheitsführer'' hem neer te schieten daar hij enkele uren tevoren zijn beide kleindochters, 11 en 13 jaar oud, met de voorhamer gedood had. Op de ontstelde vraag waarom hij zulks gedaan had, antwoordde hij dat ongeveer 12 sowjetsoldaten de beide kinderen voor zijn ogen verkracht hadden. Op de smeekbede der kinderen hen van hun voorstelbare pijnen te verlossen, had hij ze dan neergehamerd. Zulke belevenissen verwekten bij mijn Vlaamse soldaten woede en haat, die ze dan, in zover dat tenminste nog mogelijk was, omzetten in strijdlust en paraatheid.
Voor een juistere beoordeling van deze inzet, ook door eenheden van de divisie ''Langemarck'', verwijzen wij naar het boek: ''Der Kampf um den Kreis Arnswalde'', geschreven door Fritz Mörke.
Tijdens de gevechten om Arnswalde werd de PAK-kompagnie tussen 28.2 en 1.3.1945, weer eens, zoals gewoonlijk, elders ingezet. In de bruggenhoofden aan deze kant van de Ihna stonden 6 Russische legereenheden aangetreden om een massale aanval uit te voeren. De kompagnie leed aanzienlijke verliezen tijdens de afweergevechten, binnen het kader van het zwakke Duitse 3e pantserleger.
Nadat Zachan opgegeven was, verzamelde zich de afdeling op 3 maart tussen Pansin en Wolkow. Hier gebeurde het voor de eerste keer dat ik mij met het pistool in de hand tegenover onderofficieren van een Wehrmachtsbataljon moest doorzetten: ze weigerden een spoordijk te bezetten, die hun bataljon ongenoodzaakt had opgegeven tijdens een gevecht met zwakke Sowjet-infanterieeenheden. Anderzijds speelde één enkele machinegeweergroep van dit bataljon op kompagniesterkte het klaar om een ganse Russische kompagnie op de loop te jagen, die aan gene kant van de spoordijk in kolonne achter een panjewagen optrok. Een Pak-geschut van de eigen PAK-kompagnie schoot tijdens deze aanval uit eigen initiatief een seintoren aan diggelen van waaruit Russische scherpschutters het bataljon in de flank onder vuur genomen had.
In de toekomst bleek het steeds vaker noodzakelijk dat manschappen van de afdeling zich met getrokken handwapens moesten handhaven tegenover plunderende en uitknijpende groepen van afgedwaalde Duitse soldaten. Uit de I.-Staffel vormde zich een vastberaden kern (Oscha. De Wilde en Uscha. Igosse e.a.). Aan deze groep heeft de afdeling het vooral te danken dat ze tijdens al die maanden van terugtrekken steeds voldoende van benzine en de even zo schaarse munitie voorzien werd.
Dit laatste was helemaal niet zo eenvoudig. De munitie voor het 2 cm Flakgeschut, en vooral die voor het s.I.G. (zwaar infanteriegeschut) was

volgens divisiebevel tot het strikte minimum gerantsoeneerd. Zo mocht het infanteriegeschut b.v. per inzet niet meer dan 12 granaten verschieten. Dat dit feit in geen geval in overeenstemming te brengen was met de omstandigheden van het ogenblik en de noodzakelijkheid van de inzet, ligt voor de hand.
Om effektief werkzaam te kunnen zijn, meldden wij weliswaar telkens het verbruik van het toegestane aantal, maar in werkelijkheid richtten wij ons naar de eigen mogelijkheden. En die waren niet gering. In het aanschaffen van deze zaken waren mijn Vlamingen buitengewoon vindingrijk en improviseerskundig.
De afdeling "Sauzahn", zo genoemd naar een geliefkoosde krachtterm van hun kommandant, verschafte zich snel achting en waardering onder alle Vlaamse soldaten van de Gefechtsgruppe "Schellong". Officieren, onderofficieren en manschappen, voor het grootste deel allen Oostfrontstrijders van het Legioen, brachten hun taaiheid en inzetbereidheid over op de jongens. Aldus werd de afdeling een groep van echte samenzweerders, niettegenstaande of precies in het bewustzijn, een verloren hoop te zijn. Meer en meer zagen wij het als een opdracht stand te houden om voor zoveel mogelijk vluchtelingen de weg naar het Westen open te houden. En slechts voor korte tijd namen de mannen van de S.I.G.-Kompanie het mij kwalijk dat ik, bij gelegenheid, hun voertuigen liet ontruimen van Vlaamse meisjes. Ze waren vanuit een of ander dorp, waar ze vrijwillige arbeidsdienst verrichten, met ons meegetrokken. Wij waren slechts een gevechtseenheid en wij waren ook steeds opnieuw als laatsten met de vijand in gevechten verwikkeld. De meisjes zouden in onnodig gevaar zijn gebracht wanneer ik ze bij ons had gehouden. Hoe leuk en afwisselingsrijk dit zeker voor de manschappen zou geweest zijn.

BRUGGEHOOFD ALTDAMM

Steeds zeldzamer kwam de afdeling tot een gesloten inzet. Anderzijds bleek het uiterst werkzaam te zijn, wanneer al onze wapens konden samenwerken in één formatie.
De 2 cm-Flak was een uitstekend infanteriewapen. Daarenboven lieten wij ze soms op hun Selbstfahrlafetten (affuit met eigen aandrijving) zoals pantsers tegen vijandelijke infanterie opereren. De PAK steunde ons dan als veldgeschut in open stelling op uitstekende wijze. Het bewijs daarvan kregen wij tijdens een tegenaanval in het gebied Wolkow-Pansin. De FLAK kon er een Russische kompagnie overhoop schieten die voor het vuur van de PAK op een veldweg dekking had gezocht in de greppel. De hoogst-explosieve

20 mm granaten ontploften in de afhangende takken van de langs de weg stande knotwilgen en hadden klaarblijkelijk een vernietigende splinteruitwerking. Deze infanterieinzet van de FLAK was streng verboden, maar niettemin uiterst effectief. Wij hadden voldoende "zwarte" voorraden om ons de inzet van dit wapen buiten de legaliteit te kunnen veroorloven. Begin maart 1945 werd de PAK-kompagnie voor een speciale opdracht voor vijf dagen aan de divisie "Nordland" uitgeleend. De Russen hadden met hun pantsers de straat van Altdamm naar Stettin bereikt. Vanuit de Fla-toren te te Altdamm, de gevechtsstand van de divisiekommandant, Brigadeführer Ziegler, kreeg ik een beeld te zien als ware het op een manœuverveld. In brede waaiervorm vielen de Russische pantsers aan. Zij wilden de straat naar Stettin bereiken, die langs de Damschen-See liep, om aldus een omsingeling tot stand te brengen. Onder het afweervuur van afzonderlijke, eigen pantsers, gesteund door de PAK-kompagnie van de afdeling, bleef de Russische pantseraanval steken. De vijandelijke pantsers deden erg hun best, doch zonder resultaat, om de stormboten op het meer met pantsergranaten te beschieten.

TEN WESTEN VAN DE ODER

Toen verhuisde de afdeling voor een langere, technische pauze naar Stöven bij Stettin. Vooral bij de Pak-Kompanie was het materieel tijdens deze gevechten totaal versleten. Daar wij weinig aanvulling bekwamen waren wij op onze eigen improvisatiekracht aangewezen. Dat was voor mijn Vlaamse manschappen een kolfje naar hun hand. Met humor en een bewonderenswaardige speurzin wisten zij met de zekerheid van nachtwandelaars munitie, wapens en gereedschap te vinden, op plaatsen waar de strijd was geluwd. Het doel heiligde de middelen.
Zo spoorden de verkenningstroepen van de FLAK-kompagnie van Ustuf. Dillinger een depôt met onderzeewapens op. Dank zij hun energieke aanpak, de mannen waren hierbij niet zuinig met hun krachten, kwamen zij met meerdere splinternieuwe 2 cm Orlikon-onderzeebootkanonnen van deze verkenningstocht terug. Op korte tijd werden deze op de 1 ton's Selbstfahrlafetten gemonteerd in plaats van onze eigen defekte 2 cm kanonnen.
Op een quasi verlaten proefterrein van de luchtmacht ontdekten wij een groot depôt voor vliegtuigbenzine. Het was reeds voorbereid om opgeblazen te worden. Wij zelf hadden enkel nog een armzalige reserve drijfstof. De administratieofficier van deze plaats was echer niet geneigd onze wagens te laten voltanken. Het protokol in verband tot het opblazen was reeds afgesloten. Het was de principsbewuste ambtenaar niet duidelijk te maken, dat hij

dan maar een paar honderd liter benzine minder in de lucht moest blazen. Zijn verwijzing naar het krijgsgerecht, dat hij ons desgevallend zou aansmeren, kon ons, koude krijgers, slechts een vermoeide glimlach ontlokken. Hij werd door ons voor korte tijd in verzekerde bewaring genomen, omwille van zijn eigen veiligheid. Hij zwichtte voor het geweld! Intussen pompten de mannen van de I.-Staffel onze kolonne vrachtwagens vol met het blauwgetinte vocht, dat voor ons zijn of niet zijn betekende. Gemengd met de eigen ''Otto-reserven'' en een beetje dieselolie, waren de voertuigen weer gereed voor de verdere inzet. Zo kon de overweging, hoe men uit ''aardappel-spiritus'', die in de stokerijen van de Pommerse landsgoederen in voldoende voorraad voorhanden lag, een bruikbare ''Otto-krachtstof'' fabriceert, in de dossiers worden opgeborgen.

IN ÜCKERMARK

De technische rustpauze in Stöven, ten westen van Stettin, tijdens de eerste-weken van april, had de afdeling zowel inzake personeel als inzake materieel weer enigermate op punt gebracht. Wij lagen op 20 april, verjaardag van Adolf Hitler, in het gebied van Penkun, als reserve van het IIIe Germaanse Pantserkorps.
De bevelvoerder was SS-Gruppenführer en generaal van de Waffen-SS von dem Bach-Zelewski, vroegere chef van de ''Bandenkampfverbände''.
Om 10.30 u moest de afdeling voor het appel aantreden. De Vlaamse Volksleider Dr. Jozef van de Wiele wou tot de mannen spreken. Om klokslag 7 uur rukte ons een overrompelend trommelvuur uit de bedrieglijke rust. De Iwans vuurden circa 45 minuten lang uit alle lopen en met alle kalibers, vanuit hun batterij-stellingen overzijds de Oder, op onze eigen stelling aan deze kant van de stroom. Het was een nooit gehoord, onophoudend, hels gebeuren, opwindender en dreigender dan de bommentapijten van de westelijke geallieerde vliegtuigen, die ik 9 maanden vroeger aan het invasiefront, in en onder de jachtpantsers der divisie ''Das Reich'' zo vaak beleefde. In de plotse pauzen hoorden wij dan het gezoem van de sowjet-verkenningsvliegtuigen die wij, in volle dekking, ongehinderd over ons lieten passeren. De FLAK-kompagnie had absoluut zwijgbevel gekregen.
Het appèl ging niet door. De korte, direkte kamp om de overgang tussen Stettin en Schwedt was begonnen.
De avond tevoren had de Reichsführer SS Heinrich Himmler, de verzamelde aanvoerders van het IIIe Germaanse Pantserkorps toegesproken. Eén gezegde is mij bijzonder bijgebleven: ''*Hier, aan de Oder, ligt de laatste kans voor Europa om te overleven. Lukt het u niet, de Russen de overgang over de*

stroom te beletten, dan is Europa verloren. Tegen de geweldige mensenreserves ut het Oosten, verenigd met het potentieel van de Duitse geest, zal geen enkele wereldmacht opgewassen zijn''.
Himmler was zich blijkbaar het hopeloze van de toestand bewust. Bij de handdruk zegt hij, nadat hij me lang, nadenkelijk had aangekeken: *''Wij hebben beter gewild. Vaarwel, Wangeman, groet vrouw en kinderen van mij''.*
Vanaf toen hadden wij bijna dagelijks voeling met de vijand. Mijn drie kompagnieën waren meestal uitgeleend en ik hield mij bij de ene of andere op. Intussentijd was aan de afdeling een ''Volkssturm'' kompagnie toegevoegd. Na een korte, feestelijke eedafname op het vrije veld, begeleid door gevechtslawaai van het Oderfront, werden de oorlogsmoede, oudere mannen bij mijn onderscheidelijke kompagnieën ingedeeld. Hadden wij toevalligerwijze geen inzet, dan speelden wij een beetje oorlog op eigen vuist. Zo schoten wij 2 sowjet-pantsers af, die het gros van hun eenheid, onhandigerwijze, op de autobaan verlaten hadden.
Toen werden wij zelf van op de autobaan door de sowjetpantsers onder vuur genomen. Tegen het zicht beschut door brandende hoverijen, die door het mondingsvuur van onze eigen kanonnen in brand geraakt waren, verwisselden wij van stelling. Daarbij werd een Duits Oberscharführer Zugführer van de PAK-kompagnie, die zich achter mij op het munitievoertuig geslingerd had, aan flarden geschoten.
De Pak van een Wehrmachtseenheid lag verlaten in haar stelling, niettegenstaande amper enkele uren een eenzaam Gefreiter zijn opdracht gemeld had. Ik was niet boos op hem, omdat hij het ''beste deel'' van de dapperheid gekozen had, want daar kwamen zij als in vredestijd, in dichte rijen oprukkend, als op een presenteerblaadje, van de autobaan af.
70 tot 80 T 34ers, met daartussen, hoog oprijzend, de Stalin-II. Tranen van onmacht en woede sprongen in onze ogen. Met 2 buitegemaakte Pak's was hier geen oorlog meer te winnen.
Weer eens gingen wij voor enkele dagen op het domein Brüssow in technische pauze. Het domein Brüssow was aan een veldmaarschalk von Mackensen, soldaat uit de eerste wereldoorlog, vanwege het Rijk in eigendom gegeven, als waardering voor zijn grote verdiensten. Daar werden wij door de oudste zoon van de maarschalk, de sedert 20 juli 1944 ter beschikking gehouden Generaloberst von Mackensen, met een fles ''Barrasch-Barlinka'' vriendelijk verwelkomd. Ik herinner me nog hoe het aroma van deze perzikgeest de grote zaal vulde, waarin wij kwartier betrokken hadden. Ik geloof, als ik me goed herinner dat deze fles een der laatste was, welke de maarschalk in 1915 uit Hongarije mee naar huis had gebracht.
Het was ook te Brüssow, dat mij de kompagniechef der PAK-kompagnie,

Ustuf. Kotlowski, de ondergang van zijn dappere eenheid meldde.
In doorlopende inzet, als steun voor andere eenheden, had hij zijn laatste stukken geschut verloren. De rest van zijn kompagnie werd op rijwielen gezet en voorlopig met ''Panzerfäusten'' en ''Ofenröhren'' uitgerust.
Tijdens het afweren van een Sowjetpantseraanval op het vrije veld, werden zijn mannen door de Russische pantsers één voor één uit hun mansgaten geschoten.
De Russen waren de Oder overgestoken. De grote, onstuitbare terugtocht, richting Westen was begonnen. De verdedigingslijn te Radowbrück, waar de 2 cm Fla-kanonnen van de afdeling in open verband opgesteld moesten worden, moest om taktische redenen opgegeven worden.

VOOR DE HUNENBERGEN

Nog éénmaal stelden we ons teweer tegen de tegenstander, voor de Hünebergen bij Neu-Rossow. Wij losten de rest van de Franse vrijwilligersdivisie ''Charlemagne'' af. Nooit zag ik iets dergelijks in de oorlog. Hun gesneuvelden lagen in lange rijen, met twee, drie boven mekaar opgestapeld op het open veld in de verdedigingslijn.
Wij hadden als opdracht, de sterke artilleriestelling aan de achterkant van de Hünebergen te dekken. Vier nachten en vier dagen klampten wij ons vast aan de bloeddoordrenkte buitenzijde van de vesting, terwijl de 1 ton's geschutaffuiten van onze FLAK onophoudelijk onze gekwetsten naar achter brachten. Wij lagen als een schiereiland in de vijandelijke stellingen, want links en rechts sijpelden de Iwans steeds meer door. Langs drie kanten moesten wij ons weren tegen infanterie- en granaatwerpervuur. Alleen de verbinding naar achter kon weer vrijgevochten worden. Op de Hünebergen zwegen echter de kanonnen, die wij moesten verdedigen. Later hoorde ik, dat zij hun kruit hadden verschoten en tevergeefs op nieuwe voorraad wachtten. Steeds opnieuw moest ik de onvermoeibare draadleggers uitsturen om de telkens opnieuw stukgeschoten telefoonkabels te repareren, langs dewelke ik met de kompagnietroep in verbinding was.
Intussen hield een dunne schuttersluier, in ringvormige halfcirkel om ons heen gelegen, de steeds sterker wordende Sowjets met moeite van de hals. Ze werden ondersteund door een ''Zug'' van de Lichte Fla-kanonnen.
Wat stond echter vóór ons in de mansgaten? Een strafbataljon en een kompagnie oudere en moedeloze politiemannen van de II. Reserve, die me beiden waren toegewezen. Geen wonder, dat ze steeds vaker, tijdens de gevechtspauzen, uit hun gaten kropen en in brede lijn terugtrokken. Moe,

half verhongerd, half bevroren en hopeloos. De kring was reeds lang gesloten.
Dat betekende echter dat sedert dagen geen proviand meer doorkwam en dat niemand sedert 3 nachten een oog had dichtgedaan. Op de achtergrond slopen afzonderlijke Iwans van spleet tot spleet en vóór mij, in brede lijn, trokken de moedeloze politiemannen terug. Als ik hen toeriep, bleven ze staan. ''Waar wilt ge heen?'' ''Kapitein, de Russen komen!'' Zo gaat dat nu éénmaal in een oorlog, en u lag daar om ze tegen te houden''. Een ontstellende vereenvoudiging, die hen echter zeer duidelijk was. En op mijn aanmaning: ''Zo, jongens, ga nu maar terug in uw oude stelling'', gingen ze moe, half verhongerd en half bevroren terug naar voor, direkt in een gekoncentreerde granaatwerperaanval der Sowjets...
Per veldtelefoon bereikte ik de kommanderende generaal en legde hem de toestand uit. Vaderlijk, vol begrip, maar zelf onder de dwang der noodzakelijkheden staande, beval hij met droefheid in de stem: ''Tot de laatste man standhouden, onder geen enkele omstandigheid de stelling verlaten, de munitiebevoorrading moet elk ogenblik toekomen''. Hetzelfde herhaalde Obersturmbannführer Schellong aan de telefoon. Tot slot zei hij niet meer ''tot weerziens'' maar ''vaarwel''. Dat was duidelijk genoeg.
Op de linker- en de rechterflank lagen de 2 kompagnieën van het strafbataljon. Nog niet zo berustend als de zoëven vermelde politiemannen, waren de meesten van hen 's nachts verdwenen. Wij ontdekten hen, verborgen in hooioppers, die verspreid op de velden stonden. Opper na opper werd door de nieuwe adjudant, de ordonnansofficier, mijn chauffeur en mijzelf met getrokken pistool ontruimd. In de schemering hebben ze dan toch in het front een gat gevonden, langs waar ze wegslopen.
De harde kern hield stand: mijn Vlamingen!
Steeds opnieuw nieuwe trukjes verzinnend, misleidden wij de vijand door een sterke vuurkracht voor te wenden en hielden ons aldus de tegenstrever van het lijf. Als eindelijk het lang niet meer verwachtte bevel tot uitbreken kwam, was de diameter van de egelstelling tot op een paar honderd meter samengekrompen.
Met 4 intakte Selbstfahrlafetten namen wij de laatste grenadiers en de gekwetsten tussen ons in en schoten ons een weg naar achteren vrij doorheen de omsingeling.
In de late nacht, bij het doorsnuffelen der kazematten onder de Hünenbergen, stuitte ik onverwachts en rechtstreeks op een bezette kazemat. De aanroep: ''Karl, Willi, hierheen, hier zijn we!'' leek mij verdacht. Ik was nog net met een zijsprong in volle dekking geraakt, toen verscheidene Russische lMG's hun lichtspoormunitie over mij heen schoten. Duitse broeders in Russische uniformen! Broeders? Ik had er nieuwe gevonden: mijn Vlaamse kameraden.

NAAR HET BITTERE EINDE TOE

Met reuzeschreden ging het naar het bittere einde toe. Onze laatste gevechtsopdracht luidde, de Paulsdamm, over de Schweriner See, vóór de Russen te bereiken en hen de doortocht naar de Mecklenburgse landshoofdstad te verhinderen. Wij trokken in gemotoriseerde mars voorbij Waren-Malchow-Goldberg-Sternberg. Men zei dat de Iwans in het noorden reeds vrije doorgang hadden en eveneens in ijltempo naar Schwerin optrokken. Zij hadden het veel gemakkelijker dan wij op de overvolle straten.
Hun diepvliegers schoten de vluchtelingenkolonnes, die uit de oostelijke provincies kwamen, op de verstopte straten aan flarden. Het puin veegden zij met hun pantsers, voorzien van sneeuwruimers, in de straatgreppels.
Voor zover het mogelijk was, werkten wij ons langs zijwegen naar het bevolen doel toe. Tijdens deze mars moest onze "knokploeg" steeds vaker optreden. Deserterende en plunderende troepjes Duitse soldaten maakten de omgeving onveilig. Zij verzetten zich steeds brutaler tegen mijn bevelen, zich met hun buit, die zij in volle zakken op de schouders droegen, van de straat te verwijderen om onze kolonne vrije doortocht te verlenen.
In deze en soortgelijke situaties greep het oud-beproefd kommando van onze I.-Staffel metterdaad in. Daar wij niet lang met ons lieten sollen en in dergelijke situatie het getrokken pistool vaak een overtuigend argument was, bereikten wij op 1 mei 1945 de Paulsdamm, net voor de Iwans.
Mijmerende gedachten overvielen mij, toen wij door de Mecklenburgse stad Sternberg rolden. Hier had ik in 1937, als jonge predikant, moeten beginnen, eer ik besloot aktief soldaat te worden.
De rest van de PAK-kompagnie was intussen weer eens met bewonderenswaardig improvisatievermogen en een goede speurneus, aan voertuigen en materiaal geraakt en zo konden wij rustig de Iwans afwachten.
Intussen was de vliegaktiviteit van de Amerikaanse "Jabos" steeds sterker geworden. Ze schoten op alles, wat bewoog in het dorp of op de straat.
Rond 14.00 uur meldde een verkenningstroep, dat Schwerin door Amerikaanse voorposten zonder slag of stoot bezet was geworden. Daarmee was mijn opdracht vervuld.

LAATSTE BEVELEN

Toen bereikte mij het doorgegeven bericht van een radio-uitzending van de Veldkommandostelling van de Reichsführer SS te Bad Segeberg. Ik geef de inhoud uit mijn herinnering, maar overeenstemmend met de betekenis weer: *''Het opperkommando van de Sowjets heeft verklaard dat, alle Europese vrijwilligers aan Duitse zijde bij gevangenname gefusilleerd worden. Daarom geef ik alle Germaanse vrijwilligers het bevel zich, ingeval van kontakt met de Amerikanen, onverwijld in hun gevangenschap te begeven. Voertuigen en materieel mogen niet vernietigd worden, maar moeten in goede staat afgeleverd worden. Er moet rekening mee gehouden worden, dat wij deze binnen circa 3 weken, in bondgenootschap met de Amerikanen, weer zullen gebruiken''.*

Zoals bevolen, gebeurde dit dan ook.

Wij kropen uit onze stellingen.

Op het laatste ogenblik kwam de bekwame, in de strijd ervarene en thans bekommerende afdelingsspiess aan. Hij had twee burgervoertuigen georganiseerd en wou mij overreden er samen met hem van onder te muizen. Verstand en gevoel geraakten binnen in mij in een kort maar principieel konflikt. Beiden hadden doorslaggevende argumenten aan hun kant. Het verstand raadde aan, de vrijheid te behouden en mij om vrouw en kinderen te bekommeren, waarvan ik wist dat ze achter de Russische linies waren. Mijn gevoel daarentegen gebood mij, mijn Vlaamse kameraden in gevangenschap vooraf te gaan. Hunnerzijds hadden ze mij ook nooit in de meest hopeloze gevechtssituaties in de steek gelaten.

Mijn gevoelens wonnen het tenslotte en voor de laatste maal ging ik aan het hoofd van mijn afdeling en terzelfdertijd voor de eerste keer weerloos, de vijand tegemoet, nadat mijn trouwe chauffeur het pistool, dat aan alle twijfels een einde had kunnen maken, uit mijn hand had genomen.

De ene vraagt: ''wat komt daarna?''
De andere: ''wat is het juiste?''
En daarin onderscheidt zich
de vrije van de knecht.

Eckehard Wangeman
(in het Nederlands vertaald door Willy Vanherp)

IG. — DIE INFANTERIEGESCHÜTZE
HET INFANTERIEGESCHUT

door Willi Köhn

1.IG — LICHT INFANTERIEGESCHUT

Kaliber: 7,5 cm
Gewicht: 700 kg
Dracht: 3.550 m
Projectielsnelheid: 450 m/sec.
Bediening: 1/6 man

sIG- ZWAAR INFANTERIEGESCHUT

Kaliber: 15 cm
Gewicht: 1.660 kg
Dracht: 4.700 m
Projectielsnelheid: 570 m/sec.
Bediening: 1/8 man

IG-Kp.Chef. Willi Köhn

DE INFANTERIEGESCHÜTZE
als zwaar wapen bij de infanterie.

GESCHIEDENIS VAN DE 5. (IG)-KP/6. SS-FRW. STURMBRIGADE "LANGEMARCK"

Betekenis, ontstaan, ontwikkeling, organisatie, uitrusting, opleiding, frontinzet
door Willi Köhn, voormalig SS-Ostuf. en Kp.Fhr.
(Nederlandse vertaling: Jan Cracco)

VOORWOORD

Geschiedenis is de nauwkeurige weergave van feiten; ze berust in de eerste plaats op de getuigenissen van de rechtstreeks betrokken individuen, die het gebeuren persoonlijk hebben beleefd, hetzij aktief of passief. Geschiedenis is dan ook het *beleefde* verleden; naast andere doeleinden dient ze tevens als herinnering voor de overlevenden; bij de anderen moet ze kennis bijbrengen en begrip opwekken. Ze moet op de allereerste plaats objektief de feiten weergeven en ze mag noch de verheerlijking van sommige personen noch de veroordeling of het discrediet van anderen beogen.
De Geschiedenis van de Vlaamse Oostfrontvrijwilligers gedurende W.O.2 is ondertussen uitvoerig behandeld en beschreven geworden. Voor zover zij het concrete frontgebeuren weergaf, was zij hoofdzakelijk een appreciatie van de prestaties der infanteriekompagnieën; de zogenaamde zware kompagnieën, zoals de MG-Kp. *(Maschinengewehr-Kompagnie)*, Pz.Jg.Kp. *(Panzerjäger-)*, IG-Kp. *(Infanterie-Geschütz-)*, StuG-Battr. *(Sturmgeschütz-Batterie)*, Fla-Kp. *(Flugabwehr-)* en de Flak-Battr. *(Flugabwehrkanonen-Batterie)*, werden daarbij meestal slechts terloops vermeld. De mogelijkheid om nu ook deze eenheden tot hun recht te laten komen moet niet alleen worden toegejuicht, ze moet ook worden benut. De voormalige kommandant van de Infanteriegeschützkompanie en zijn nog levende kameraden, die hierbij werden geraadpleegd, hebben dat gedaan en zij getuigen hier naar beste weten en geweten, in de hierboven bedoelde zin.

BETEKENIS

Reeds vóór 1914 en ook later nog, tot een heel eind ver in W.O.2., werd in de infanterieregimenten, die trouwens de meerderheid vormden bij het Heer

(landmacht), onderscheid gemaakt tussen lichte en zware kompagnieën, respectievelijk uitgerust met lichte en zware wapens.
Bij elk Bataillon *(Btl.)* van een Regiment *(Rgt.) was de 4. Kompanie de "schwere Kompanie" (s.Kp. = zware kompagnie)*, met zware machinegeweren *(s.MG)* en zware granaatwerpers *(s.Gr.W.)*. De 13.(IG)-Kp. en de 14.(Pz.Jg.)-Kp. vormden dan de zware kompagnieën van het regiment, de zogenaamde "Regimentseinheiten".
Aanvankelijk was er nog de Artillerie *(Art.)* ter ondersteuning. Kort voor het begin van W.O.2., en in toenemende mate gedurende deze oorlog, verschenen dan de gepantserde voertuigen ten tonele: Panzerkampfwagen *(Pz.Kpfw. = tanks)*, Panzer-Spähwagen *(Pz.Sp.W. = verkenningswagens)*, *Sturmgeschütz (StuG, Stu.Gesch. = stormgeschut)*. Tevens werd het luchtdoelgeschut nu ook tegen gronddoelen ingezet. Tijdens de oorlog ging de evolutie zelfs nog verder: er werden moderne gepantserde en snelle gemotoriseerde (gedeeltelijk gepantserde) formaties opgericht, waarin infanterie en steunwapens geïntegreerd waren. Een dergelijke formatie was bijvoorbeeld de "Sturmbrigade Langemarck"; hier werden effectief drie infanteriekompagnieën *(Inf.Kp.)* en zes zware kompagnieën en batterijen tot één gemotoriseerde eenheid samengevoegd. In hoeverre deze organisatie voor de Sturmbrigade later gunstig dan wel nadelig zou zijn, zal later nog ter sprake komen.
Vooreerst wil ik de betekenis van de "Infanteriegeschütze" *(Inf.Gesch., IG)* belichten. We moeten onderscheid maken tussen twee typen geschut:
1. "leichte Infanteriegeschütze" *(le.IG*, met 7,5-cm-brisant- en pantsergranaten *(resp. Spr.Gr. = Sprenggranate en Pz.Gr. = Panzergranate)*, en
2. "schwere Infanteriegeschütze" *(s.IG)*, met een kaliber van 15 cm.
Terloops zij hier gezegd, dat bij de artillerie de 15-cm-schwere Feldhaubitze *(s.FH. = zware houwitser)* met een grotere dracht of schootsbereik, benevens nog andere bijzonderheden, reeds bij de zware artillerie wordt gerangschikt.

Qua organisatie bestaan er drie verschillende typen van Inf.Gesch.Komp., naar gelang het kaliber van het geschut, aldus spreken we van: lichte, zware en gemengde IG.-Kp., respectievelijk uitgerust met stukken van 7,5 cm, 15 cm ofwel beide.
Noch het kaliber van het geschut, noch de organisatievorm van de IG-Kp. hadden enige invloed op de taktische betekenis; beide typen van kompagnieën werden op dezelfde manier aangewend. In de regel kwam een IG-Kp. nooit in haar geheel tot inzet, zoals dit bijvorbeeld wel het geval is bij een artilleriebatterij. Elk van de drie bataljons van een infanterieregiment *(Inf.Rgt. IR)* kreeg als steun een peloton infanteriegeschut *(IG-Zug)*. Gezien het gering aantal infanteriekompagnieën van de "Langemarck" kon dus elke

DE INFANTERIEGESCHÜTZE
als zwaar wapen bij de infanterie.

GESCHIEDENIS VAN DE 5. (IG)-KP/6. SS-FRW. STURMBRIGADE "LANGEMARCK"

Betekenis, ontstaan, ontwikkeling, organisatie, uitrusting, opleiding, frontinzet
door Willi Köhn, voormalig SS-Ostuf. en Kp.Fhr.
(Nederlandse vertaling: Jan Cracco)

VOORWOORD

Geschiedenis is de nauwkeurige weergave van feiten; ze berust in de eerste plaats op de getuigenissen van de rechtstreeks betrokken individuen, die het gebeuren persoonlijk hebben beleefd, hetzij aktief of passief. Geschiedenis is dan ook het *beleefde* verleden; naast andere doeleinden dient ze tevens als herinnering voor de overlevenden; bij de anderen moet ze kennis bijbrengen en begrip opwekken. Ze moet op de allereerste plaats objektief de feiten weergeven en ze mag noch de verheerlijking van sommige personen noch de veroordeling of het discrediet van anderen beogen.
De Geschiedenis van de Vlaamse Oostfrontvrijwilligers gedurende W.O.2 is ondertussen uitvoerig behandeld en beschreven geworden. Voor zover zij het concrete frontgebeuren weergaf, was zij hoofdzakelijk een appreciatie van de prestaties der infanteriekompagnieën; de zogenaamde zware kompagnieën, zoals de MG-Kp. *(Maschinengewehr-Kompagnie)*, Pz.Jg.Kp. *(Panzerjäger-)*, IG-Kp. *(Infanterie-Geschütz-)*, StuG-Battr. *(Sturmgeschütz-Batterie)*, Fla-Kp. *(Flugabwehr-)* en de Flak-Battr. *(Flugabwehrkanonen-Batterie)*, werden daarbij meestal slechts terloops vermeld. De mogelijkheid om nu ook deze eenheden tot hun recht te laten komen moet niet alleen worden toegejuicht, ze moet ook worden benut. De voormalige kommandant van de Infanteriegeschützkompanie en zijn nog levende kameraden, die hierbij werden geraadpleegd, hebben dat gedaan en zij getuigen hier naar beste weten en geweten, in de hierboven bedoelde zin.

BETEKENIS

Reeds vóór 1914 en ook later nog, tot een heel eind ver in W.O.2., werd in de infanterieregimenten, die trouwens de meerderheid vormden bij het Heer

(landmacht), onderscheid gemaakt tussen lichte en zware kompagnieën, respectievelijk uitgerust met lichte en zware wapens.
Bij elk Bataillon *(Btl.)* van een Regiment *(Rgt.) was de 4. Kompanie de "schwere Kompanie" (s.Kp. = zware kompagnie)*, met zware machinegeweren *(s.MG)* en zware granaatwerpers *(s.Gr.W.)*. De 13.(IG)-Kp. en de 14.(Pz.Jg.)-Kp. vormden dan de zware kompagnieën van het regiment, de zogenaamde "Regimentseinheiten".
Aanvankelijk was er nog de Artillerie *(Art.)* ter ondersteuning. Kort voor het begin van W.O.2., en in toenemende mate gedurende deze oorlog, verschenen dan de gepantserde voertuigen ten tonele: Panzerkampfwagen *(Pz.Kpfw. = tanks)*, Panzer-Spähwagen *(Pz.Sp.W. = verkenningswagens)*, *Sturmgeschütz (StuG, Stu.Gesch. = stormgeschut)*. Tevens werd het luchtdoelgeschut nu ook tegen gronddoelen ingezet. Tijdens de oorlog ging de evolutie zelfs nog verder: er werden moderne gepantserde en snelle gemotoriseerde (gedeeltelijk gepantserde) formaties opgericht, waarin infanterie en steunwapens geïntegreerd waren. Een dergelijke formatie was bijvoorbeeld de "Sturmbrigade Langemarck"; hier werden effectief drie infanteriekompagnieën *(Inf.Kp.)* en zes zware kompagnieën en batterijen tot één gemotoriseerde eenheid samengevoegd. In hoeverre deze organisatie voor de Sturmbrigade later gunstig dan wel nadelig zou zijn, zal later nog ter sprake komen.
Vooreerst wil ik de betekenis van de "Infanteriegeschütze" *(Inf.Gesch., IG)* belichten. We moeten onderscheid maken tussen twee typen geschut:
1. "leichte Infanteriegeschütze" *(le.IG*, met 7,5-cm-brisant- en pantsergranaten *(resp. Spr.Gr. = Sprenggranate en Pz.Gr. = Panzergranate)*, en
2. "schwere Infanteriegeschütze" *(s.IG)*, met een kaliber van 15 cm.
Terloops zij hier gezegd, dat bij de artillerie de 15-cm-schwere Feldhaubitze *(s.FH. = zware houwitser)* met een grotere dracht of schootsbereik, benevens nog andere bijzonderheden, reeds bij de zware artillerie wordt gerangschikt.

Qua organisatie bestaan er drie verschillende typen van Inf.Gesch.Komp., naar gelang het kaliber van het geschut, aldus spreken we van: lichte, zware en gemengde IG.-Kp., respectievelijk uitgerust met stukken van 7,5 cm, 15 cm ofwel beide.
Noch het kaliber van het geschut, noch de organisatievorm van de IG-Kp. hadden enige invloed op de taktische betekenis; beide typen van kompagnieën werden op dezelfde manier aangewend. In de regel kwam een IG-Kp. nooit in haar geheel tot inzet, zoals dit bijvorbeeld wel het geval is bij een artilleriebatterij. Elk van de drie bataljons van een infanterieregiment *(Inf.Rgt. IR)* kreeg als steun een peloton infanteriegeschut *(IG-Zug)*. Gezien het gering aantal infanteriekompagnieën van de "Langemarck" kon dus elke

IG-Zug vanuit zijn vuurstelling het voorland van alle drie deze kompagnieën onder vuur nemen; hier was dus ook de gebalde inzet van de hele IG-Kp. mogelijk.
De Zugführer *(Zg.Fhr. = pelotonsoverste)* van een IG-peloton had zijn eigen B-Stelle *(Beobachtungs- = observatiepost)* van waaruit hij het vuur van zijn stukken leidde, d.w.z. de Zg.Fhr. gaf zijn vuurkommando's vanuit zijn B-Stelle.
De Kompanieführer *(Kp.Fhr. = kompagniekommandant)* van een IG-Kp. hield toezicht over zijn drie pelotons. Hij nam eventueel deel aan de verkenning van de verschillende B-Stellen en hij liet de transmissieverbindingen aanleggen naar de pelotons en naar de Brigadegefechtsstand *(Brig.Gef.Std. = Brigade-kommandopost)*. Voorts wees hij aan welke Zug moest instaan voor de ondersteuning van deze of gene infanteriekompagnie *(Inf.Kp.)*. In bepaalde situaties kon er naast de Kp.Gef.Std. ook nog een Kp.-B-Stelle zijn, om van daaruit het vuur te leiden voor de hele kompagnie, dus alle pelotons samen, of om eventueel een of andere Zug doelen aan te wijzen buiten de vooraf afgebakende vuursektoren, dan wel om totaal nieuwe gevechtsopdrachten te geven. Benevens zijn andere taken vervulde de IG-Kp.Fhr. ook nog de functie van taktisch adviseur bij de Regiments-Kommandeur *(Rgt.Kdr.)*, resp. bij de Brig.Kdr., voor wat betreft de taktische mogelijkheden van zijn IG-Kp. en haar geschut. Evenzo was de IG-Zg.Fhr. de raadgever bij de kommandant van de door hem te ondersteunen infanteriekompagnie. Deze taak van adviseur was van kapitaal belang, daar infanteristen vaak geen of slechts zeer weinig noties hadden van de taktische mogelijkheden van het infanteriegeschut (waren dat nu een soort zware granaatwerpers dan wel artillerie- of pantserafweerkanonnen?) en zij, hetgeen begrijpelijk is, helemaal geen idee hadden over het schootsbereik, de aard van de munitie (pantser- of brisantgranaten) en de verschillende ontstekingsinrichtingen, noch over de beweegbaarheid van de stukken (was hiertoe ''Kraftzug'', motorkracht, nodig of kon dit ook ''im Mannschaftszug'', met mankracht?).
Meestal staat het infanteriegeschut opgesteld achter het front van de infanterie, dit zowel bij de aanval als tijdens de verdediging. De dracht of het schootsbereik van de Inf.Gesch. was eerder beperkt; om dus het ''niemandsland'' tussen de frontlijnen en ook het vijandelijk terrein zo ver mogelijk te kunnen bereiken, mocht deze afstand hoogstens 1000 meter bedragen. Bovendien is daarbij te bedenken, dat de stukken, om te kunnen blijven schieten, bij een eventuele doorbraak niet in handen van de vijand mogen vallen. Alhoewel het infanteriegeschut vaker dan de artillerie uit ''open stellingen'' vuurt, toch blijft ook hier de ''verdekte vuurstelling'' de regel, van waaruit met ''indirekt vuur'' wordt geschoten.

De B-Stellen bevinden zich ofwel in de zogenaamde Hauptkampflinie *(HKL)*, de frontlijn van de infanterie, ofwel dicht achter deze, al naar gelang de observatiemogelijkheden en de evolutie van het gevecht.
Dat bij de Sturmbrigade niet alles precies ''volgens het boekje'' verliep, zal blijken uit het hierna volgend relaas.

ONTSTAAN

Nu eerst enkele woorden over het ontstaan van de IG-Zug bij het ''Legioen'', waaruit dan later het stampersoneel zou voortkomen voor alle volgende IG-eenheden, zowel die van de Sturmbrigade als die van de Divison ''Langemarck''.
Het ''SS-Frw. Legion FLANDERN'' bestond als zogenaamd versterkt bataljon uit vijf kompagnieën. Evenals bij de klassieke bataljonsorganisatie, waren de 1.Kp. tot en met de 3.Kp. zuivere infanteriekompagnieën; de 4.(s.)Kp., ook wel MG.Kp. genaamd, was uitgerust met zware machinegeweren *(s.MG)* en zware granaatwerpers *(s.Gr.W.)*. In de regel kwam een 5.Kp. niet voor bij een infanteriebataljon; het Legioen had er wèl een, deze was samengesteld uit twee pelotons zware granaatwerpers *(Gr.W.Zg.)* en één peloton pantserjagers *(Pz.Jäg.Zg.; Pak-Zg.)*. Infanteriegeschut was niet voorhanden, noch voorzien.
Het Legioen stond sedert november 1941 aan het Oostfront, eerst aan de Wolchow-rivier, waar de legioenmannen de zware wintergevechten rond Koptzy-Weschky-Semptitsky en de omsingelingsslag in de zomer van 1942 glansrijk doorstonden, en later, vanaf eind juli/begin augustus 1942, nabij Leningrad. Na een korte inzet in de zogenaamde ''Lettenstellung'', betrok het Legioen nieuwe stellingen meer zuidwaarts, onderaan de Pulkowohoogte. Links lagen nu de Letten, rechts de Spanjaarden van de ''Division Azul'', de ''Blauwe Divisie''. Deze nieuwe sektor van het Legioen had een frontlengte van 4 kilometer. Hier had voordien een Polizei-Bataillon *(Pol.Btl.)* gelegen, dat na drie weken moest worden afgelost, de verliezen waren te hoog geweest. Evenals aan de Wolchow, zo ook hier was het Legioen een onderdeel van de ''2. SS-Infanterie-Brigade (mot.)'' *(gemotoriseerde infanteriebrigade)*.
De overname van deze sektor ligt aan de basis van het ontstaan der latere IG-Kompanie. Het door ons afgeloste Pol.Btl. had namelijk tussen het dorp en het station van Alexandrowska, langs de spoorlijn Puschkin-Leningrad, een vuurstelling met twee lichte Inf.Gesch. bezet gehouden en deze bij de aflossing aan het Legioen overgedragen. Een deel van de vroegere bedieningsmanschap en het kaderpersoneel bleven nog een tijdlang, om onze

mensen op te leiden; dit duurde zo tot eind 1942.
De overgenomen stukken waren van een oud model, met houten wielen, die als "Versuchsversion" *(proefmodel)*, afgeleid van de Minenwerfer, op het einde van W.O.1. waren verschenen en nu nog altijd in gebruik waren. Vandaar stamt hun benaming: "1e.I.G. 18".
Zo kreeg de 5.Kp./Flandern, naast haar oorspronkelijke Gr.W.- en Pak-Züge, nu ook nog een 1e.IG-Zug. De Kp.Gef.Std. was ondergebracht in een tuinderijgebouw van de vroegere zomerresidentie van de tsaren in het park van Tsarskoje-Selo, het huidige Puschkin.

Stampersoneel van deze IG-Zug:

— IG-Zg.Fhr. *(IG-pelotonsoverste):* Oscha. Rogge, afgedeeld van de 2. Brig.;
— Ste.Uffz. *(Stellingsoverste):* Oscha. Messerschmidt;
— Gesch.Fhr. *(Stukskommandanten):* Uscha. Vaes en Strm. De Wit A.;
— enkele Hongaarse Volksduitsers, volleerde IG-mannen, die van het IG-A.u.E.Btl. Ede *(opleidings- en reservebataljon, gelegerd te Ede, NL)* naar het Legioen waren gestuurd;
— enkele Vlamingen, die ter plaatse werden opgeleid.
Velen zullen zich zeker nog namen herinneren als: Schäffer, Ziegler, Peleschkei, Hartmann, Goldmann, Hehl. Bij de verdere evolutie van de IG-Kp. zouden deze als Oscha. of Uscha. kaderfuncties bekleden. Zij vormden de ruggegraat van de latere IG-Kp.; weliswaar kwamen zij pas begin februari bij onze IG-Zug.

Inzet van de IG-Zug bij het Legioen

Reeds voor de aankomst van de hogergenoemde "specialisten" werd reeds door onze onderbemande IG-Zug vuursteun verleend aan de Inf.Kp., vooral aan de 2.Kp., die in de zogenaamde "Sappe" voortdurend aan vijandelijke aanvallen en beschietingen was blootgesteld. In deze periode beschoten wij granaatwerpers en scherpschuttersnesten, en met succes. Zo kreeg onze infanterie voor de eerste maal belangrijke vuursteun van ons infanteriegeschut met zijn doeltreffende brisantgranaten ter gelegenheid van een grote vijandelijke aanval in de nacht van 26.op 27. november 1942, waarbij de Russen tot in onze stellingen hadden kunnen doordringen. Dat deze aanval kon worden afgeslagen en de breuk in een minimum van tijd hersteld, was mede te danken aan deze "jonge" IG-Zug, weliswaar nog gedeeltelijk bemand met enkele "anciens" van het Pol.Btl.
Begin februari 1943 verlegde het Legioen (zonder de 5.Kp.) naar de omgeving van Kolpino, in de frontsektor van de "SS-Polizei-Division" aan de

Newa. De IG-Zug evenals de andere pelotons van de 5.(s.)Kp./Flandern bleven achter in de oude vuurstellingen, als steun voor een ander Pol.Btl., dat hier nu het Legioen kwam aflossen. De hele 5. Kompanie bleef hier tot einde april 1943.

Manschapsbunkeringang met Vaes, Chantraine en Willy Van de Ven.

Graf van Ustuf. Gerhard Rogge († 18.02.43) de eerste IG-Pelotonoverste.

IIG — Bert de Wit, als I.IG Geschützführer, zomer 1942 te Alexandrowka-Leningrad. Drager van het E.K.II.

Winter 1942/1943, te Alexandrowka voor Leningrad. Van Nitsem in de I.IG-stand.

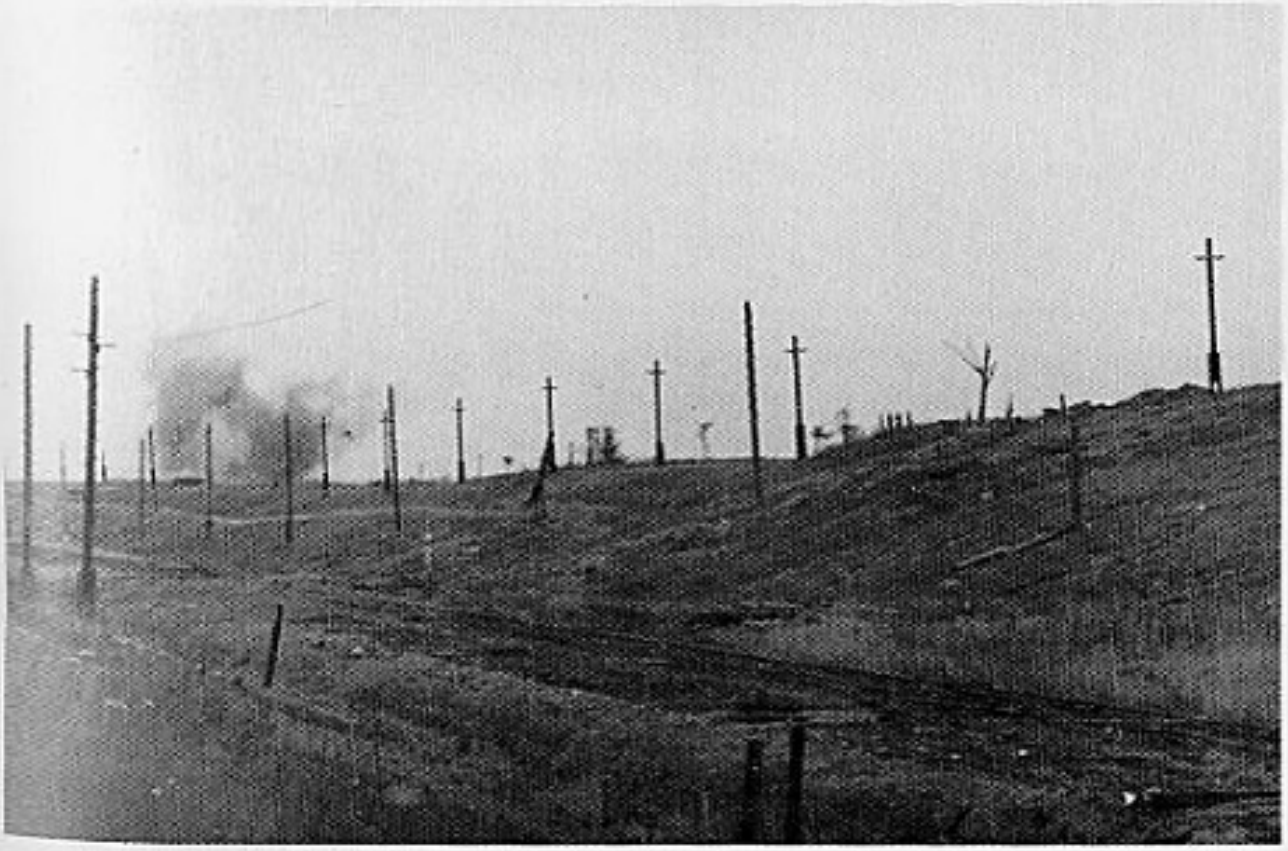

1943. Vijandelijke munitiebunkers werden onder vuur genomen vanuit Alexandrowka.

In de IG-vuurstelling te Alexandrowka: Ustuf. Köhn met de Stellingsofficier, Oscha. Messerschmidt.

1942/43. Uscha. Vaes in de vuurstelling te Alexandrowka.

Vaes, Messerschmidt, Peleschkei, Goldmann met kameraden van de artillerie in de vuurstelling te Alexandrowka.

1942/43. IG-vuurstelling te Alexandrowka.

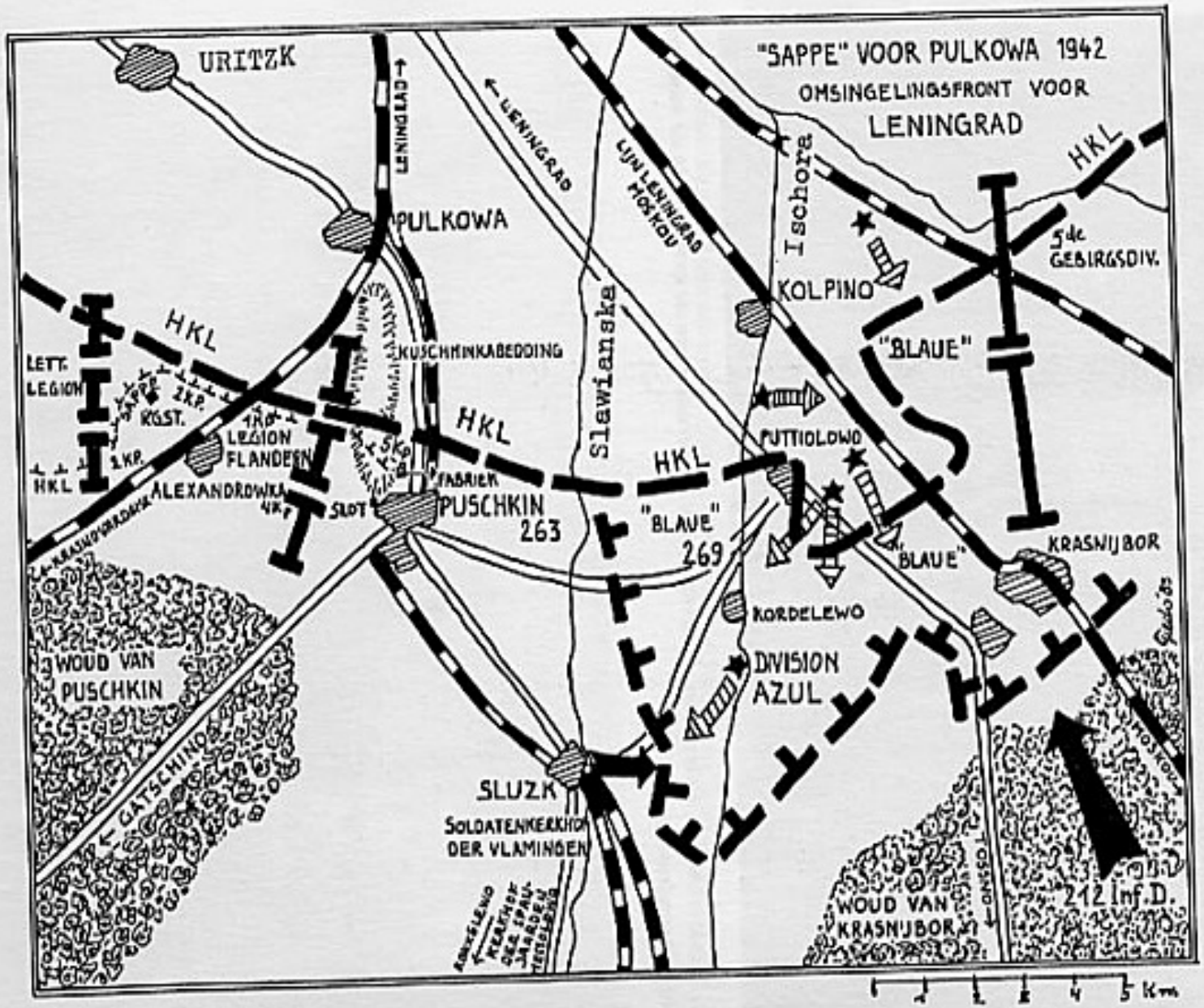

Kaart getekend door Willi Köhn, Chef van de 5de Kp. Vlaams Legioen.

1943. Op transport naar Debica. Engelmann, Glaser, Peleschkei, Wallow, Dr. Prix en Takatz.

Mot. Marsch van de 5. Kp. in Tossno naar het station voor de afreis naar Debica.

1943. Op transport naar Debica.

Ter verduidelijking zij hier gezegd, dat de twee hier vermelde Pol.Btl. niet tot de ''SS-Polizei-Division'' *(SS-Pol.Div.)* behoorden; deze bataljons waren onderdelen van zelfstandige politieregimenten, die eigenlijk niet voor het front waren bestemd en slechts af en toe werden ingezet, nu eens hier dan weer elders.
Op 18.02.43, na een twee uur aanhoudende beschieting met artillerie en granaatwerpers, deden de Russen een aanval op de ''oude Legioenstellingen'', nu bezet door het Pol.Btl., met een strafbataljon, dat door zogenaamde ''Politruks'' werd voortgedreven, beter gezegd ''vooruitgeschoten''. Het spervuur van onze IG. en s.Gr.W. voor de eigen stellingen en het afweervuur van onze infanteristen verhinderden een doorbraak. De vijand kwam niet verder, hij moest terug; bij het achteruitwijken echter werd hij beschoten vanuit zijn eigen stellingen en zo kon hij noch weg noch weer. De aanvaller werd totaal vernietigd.
De IG-Zg.Fhr., de pas tot Ustuf. bevorderde Rogge, sneuvelde kort voor het einde van dit gevecht; hij werd in zijn waarnemingspost dodelijk gewond aan het hoofd door een granaatsplinter van een ''Rats-Boem''. Ustuf. Rogge werd naar de Gef.Std. van de 5.Kp. gebracht en kort daarna met militaire eer begraven.
Nu nam ik de leiding van de IG-Zug. Bij mijn vroeger regiment, ''Germania'', had ik bij de IG mijn opleiding gekregen, tevens had ik te München aan de Luftgauflakartillerieschule VII van de Luftwaffe mijn brevet gehaald van Zugführer bij de 2-cm-Fla *(luchtdoel-snelvuurkanon)*. In mei 1942 evenwel kwam ik bij het Legioen als infanterieofficier bij de 3.Kp. in het zogenaamde steunpunt ''Hamburg''. Later werd ik daar pelotonsoverste, om vervolgens bij de 5.Kp. de Pak-Zug over te nemen. Nu was ik weer ''thuis'' bij mijn Inf.Gesch. Oscha. Glaser had kort voordien de Pak-Zug van mij overgenomen.
In deze periode verleenden we vuursteun aan het Pol.Btl. en aan de buren, de Nederlanders. Storingsvuur en bestrijding van scherpschutters waren de meest voorkomende opdrachten. Terzelfdertijd werden door ons reeds manschappen van een Lettische eenheid opgeleid aan de stukken en aan de richtinstrumenten.
Bij onze tegen einde april verwachte aflossing zouden de Letten deze vaste stelling van ons overnemen, d.w.z. wij zouden aftrekken en het geschut ter plaatse laten, zoals dit reeds vroeger was gebeurd, toen wij het Pol.Btl. hadden afgelost. Tot zolang waren de Letten ingekwartierd achter het station in Alexandrowska; terzelfdertijd vormden zij een soort infanteriereserve voor noodgevallen. De verstandhouding met hen was uitstekend; prima soldaten, die Letten! De latere aflossing bracht dan ook geen moeilijkheden mee. De oude ''Legioenstellingen'', begin februari door een Pol.Btl. overgenomen,

werden dan in de tweede helft van maart '43 door de Letten bemand.
De 5.Kp./Flandern, inclusief de IG-Zug (zonder geschut), verlegde eind april naar Szablino. De reis verliep aanvankelijk in Mot.-Marsch, per auto, naar Krasnoje-Selo en vervolgens per trein naar Szablino. Een deel van de kompagnie kwam per spoor tot Tossno en verder weer langs de weg naar Szablino. Hier lag de tros van het Legioen.
De drie Inf.Kp. en de MG-Kp. hadden aan de Newa, in de omgeving van Kolpino, samen met de SS-Pol.Div. en de Spaanse "Blauwe Divisie", zowel in de aanval als in de verdediging dapper hun man gestaan, maar ook zware verliezen geleden. Na de laatste gevechten aan de Rollbahn Szablino-Krasnybor-Putrolowo, tussen 22 en 30 maart 1943, werd het bijna volledig uitgebloede Legioen van het front teruggetrokken.
De 30. maart verliet het Legioen de rangen van de 2. SS-Infanterie-Brigade om te worden afgedeeld bij de Polizei-Division, als Korpsreserve voor het 54.AK.
Op 2 april 1943 kwam het bevel voor omgroepering op de Tr.Ueb.Pl. "Heidelager" in Debica en voor de oprichting van de Sturmbrigade. Maar, de 27.4. kwam er nogmaals alarm wegens een Russische aanval op de 354.ID. *(Inf.Div.)*, die het Legioen als korpsreserve had toebedeeld gekregen. Gelukkig had dit alarm voor het Legioen geen gevolgen.
Einde april, nog vooraleer de 5.Kp. in Szablino aankwam, waren de eerste infanteristen reeds met verlof vertrokken. De rest van het Legioen, inclusief de 5.Kp. en een intussen nog toegekomen aanvullingscontingent, verlegde half mei naar Debica. Kort voor de afreis was Uscha. De Munck van de 5.Kp. nog het slachtoffer geworden van een Russische vuuroverval op Szablino. Een partizaan had per radio, of met lichtsignalen vanuit een dakraam, het vuur direkt op het kwartier van De Munck geleid, vermoedelijk in de veronderstelling, dat daar een kommandopost ondergebracht was. Uscha. De Munck werd nog te Szablino bijgezet, met militaire eer. Daarna: pakken, laden en afmars, langs de weg tot Tossno en vandaar per trein naar Debica. Wie er nog geen had gekregen, kon van hieruit met verlof vertrekken. Dat was zo tussen 15 en 20 mei 1943.

EVOLUTIE EN ORGANISATIE

De omgroepering en de daarmee gepaard gaande hernieuwde opleiding startten onmiddellijk na de terugkeer van de verlofgangers en de aankomst van de Ersatz, het aanvullingspersoneel. De nieuw op te richten IG-Kp. had nog helemaal geen materieel, geen eigen geschut en slechts weinig personeel. Nochtans werd er zo veel mogelijk geoefend met de door de

Tr.Ueb.Pl.-Kommandeur ter beschikking gestelde lichte Infanteriegeschütze. Daarnaast had ik nog het ''genoegen'' een uit de aangekomen Ersatz intern opgerichte opleidingskompagnie aan te voeren, om deze op te leiden tot infanteristen. Deze Ersatz werd dan later verdeeld over de verschillende kompagnieën.
De zaak kwam langzaam aan het rollen. De nieuwe 5.Kp./Langemarck was hier geboren. Nieuwe manschappen en onderofficieren verschenen, materieel en wapens werden afgeleverd. Maar, wij hadden nog altijd geen geschut. Als kompagniekommandant kreeg ik nu ook een ''Spiess'' of Stabsscharführer *(kompagnie-sergeant-majoor)*, Oscha. (later Hscha.) Seppl Weigl.
Op het geschut na — wij werkten nog altijd met ''geleende stukken'' — was de IG-Kp. nu bijna kompleet. In tegenstelling tot wat in andere publikaties daarover is vermeld geworden, was deze eerste IG-Kp./''Lgm'' (bij de hergroepering van de Brigade zou eveneens de IG-Kp. hernieuwd worden) wel degelijk een ''zuivere'' IG-Kp. van drie pelotons, twee lichte en één zwaar; dus, een ''gemischte IG-Kp.''. Zo had ook de 6. (Pz.Jg.)Kp./''Lgm'', eveneens geboren uit de 5.Kp./Flandern, uitsluitend pantserafweergeschut. De ''moederkompagnie'', de vroegere 5.Kp./Flandern, bestond nu niet meer.
De nieuwe Sturmbrigade behield de tradities en de geest van het oude Legioen, dat uit erkenning voor zijn dappere inzet de erenaam ''Langemarck'' had gekregen. Van nu af was de officiële benaming: ''6. SS-Freiwilligen-Sturmbrigade Langemarck'' *(6. SS-Frw.Stu.Brig. ''Lgm'')*. Stubaf. Schellong, eertijds Legions-Kommandeur, was nu Brigade-Kommandeur *(Brig.Kdr.)*.

Organigram van de Sturmbrigade

De Brigade was oorspronkelijk opgevat als een snelle, gemotoriseerde, half gepantserde formatie, met een Brigadestaf en verder nog twee staven:
— Brigadestab, met Kommandeur,
— Stab I, zoals een Inf.Btl., met de drie Inf.Kp. en de MG.Kp.;
— Stab II, zoals een Art.Abt., met de zware wapens, IG Pz.Jäg. StuG, Fla en Flak.
In afwijking van dit oorspronkelijk plan evenwel, was de uiteindelijke organisatie als volgt:

Milowitz 1943. Oefening aan het geschut. Reiss, De Bakker, Van Schoor, Goldmann.

IG-Milowitz, zomer 1943. V.l.n.r. Ustuf. Bogaerd, Harry Olyslager, Uscha. Werner.

Indeling van de Sturmbrigade "Langemarck" — oktober 1943

Brigadestab (Brig.Stb.):	*Brigadestaf:*
Intendantur,	*Intendance,*
Nachschub,	*Bevoorrading,*
Versorgung,	*Ravitaillering*
Instandsetzungsdienst,	*Onderhoudsdienst,*
Aerztlicher und	*Medische en*
zahärtzlicher Dienst,	*tandheelkundige Dienst,*
Stabskompanie (Stb.Kp.), met:	*Stafkompagnie:*
Kradschützenzug (Krad.Schtz.Zg.),	*Motorschutters,*
Pionierzug (Pi.Zg.),	*Genie,*
Nachrichtenzug (Nachr.Zg.),	*Transmissie,*
Kriegsberichterzug (KB.Zg.),	*Oorlogsverslaggevers,*
1., 2., 3., Infanteriekompanien (Inf.Kp.),	*Infanteriekompagniën,*
4. schwere Infanteriekompanie (s.Inf.Kp.),	*zware Kompagnie (s.MG + s.Gr.W.),*
5. Infanteriegeschützkompanie (IG.Kp.),	*Infanteriegeschut*
6. Panzerjägerkompanie (Pz.Jäg.Kp.),	*Pantserafweer,*
7. Sturmgeschützbatterie (StuG.Battr.),	*Stormgeschut,*
8. leichte Flugabwehrkompanie (le.Fla.Kp.),	*2 cm Luchtafweer-snelvuurkanonnen,*
9. schwere Flak-Batterie (s.Flak.Battr.),	*8,8 cm Luchtafweerkanonnen,*
10. Marschkompanie.	*Reservekompagnie.*

Hetzij elf kompagnieën, resp. batterijen, met een totale getalsterkte van ongeveer 42 officieren, 162 onderofficieren en circa 1990 manschappen.
De Brigade was omstreeks het einde van juni 1943 verlegd geworden van Debica naar het oefenkamp Milowitz, in de omgeving van Praag, waar de oprichting en de opleiding van de Brigade en dus ook van de IG.Kp. verdergingen. Aanvullingspersoneel kwam toe. Geleidelijk werd ook het materieel afgeleverd: wapens, geschut, allerhande apparatuur, voertuigen, munitie en verder alles, wat zo al nodig is voor een IG.Kp. We stuurden drie onderofficieren, Nuber, Peleschkei, Lenders, naar München, om het geschut af te halen; wij dachten, dat het zo sneller zou gaan. Ze kwamen terug naar Milowtiz, zonder kanonnen, maar met machinegeweren...
Onze Inf.Gesch. kregen we dan toch iets later.

Organigram van de IG-Kp./Langemarck — oktober 1943

De samenstelling van de Infanteriegeschützkompanie, qua personeel, bewapening en materieel is te vinden in het hiernavolgend organigram.

De totale uitrusting van de kompagnie omvatte: 1) de bewapening: geschut en lichte infanteriewapens, met de bijhorende granaten en munitie; 2) de voertuigen; 3) het transmissiematerieel; 4) de optische apparatuur.

Optische apparatuur:
— Goniometers (Richtkreis, RKr.), bediend door de Richtkreusunteroffiziere I en II, de topografen, voor de topografische plaatsbepaling *(trigonometrische Vermessung)* van de doelen ten opzichte van het geschut en voor het richten van de stukken.
— Schaarverrekijkers *(Scherenfernrohr)*, waarmee in de waarnemingsposten de kompagniekommandant en de pelotonsoversten de richting en de benaderde afstand naar de doelen bepaalden.
— Telemeters *(Entfernungs-, E-Messer)* in de Kompanie- en in de Zugtrupps, voor de exacte afstandsbepaling naar de doelen.
— Meetdriehoeken *(Messdreieck, M.Dr.)*, een hulpmiddel voor de RKr.Uffz. bij het indirekt vuren.
— Verrekijkers *(Doppelfernrohr)* 10 x 50, voor kompagniekommandant en pelotonsoversten.
— Verrekijkers 6 x 30, voor de Rkr.Uffz., de Ste.Uffz., Gesch.Fhr. en nog enkele andere onderofficieren.

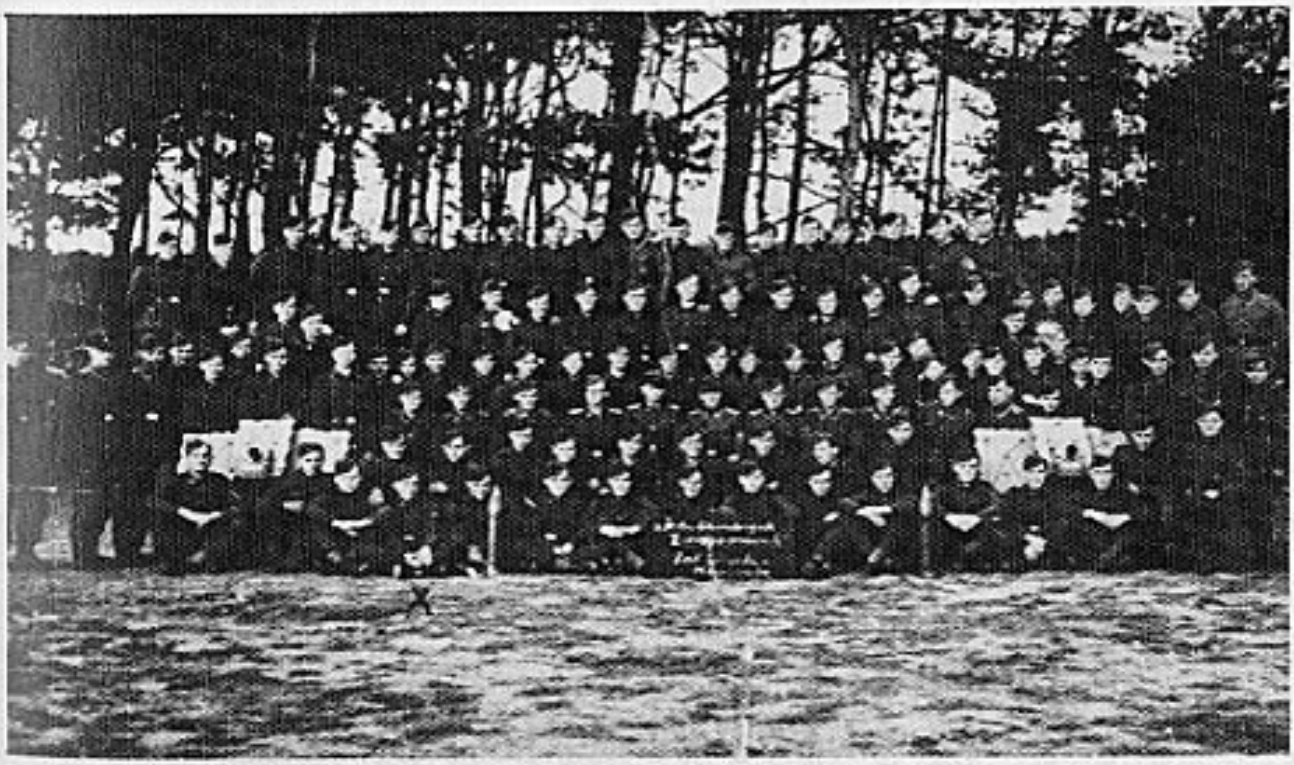

Milowitz, 1943. De IG-Kompagnie.

GLIEDERUNG DER 5./1G-KP.
6. SS-FREIW.STURMBRIGADE "LANGEMARCK"
(Stand: Okt. 1943)

	Pers.			Inf.Waffen					1G		Optisch.Ger.					Nachr.Ger.				Krad		Pkw					Munah	Lkw			Zgkw	
	F	U	M	Kar	Pi	MP	lMG	PzF.	1	s	RKr	SF	FR	EM	MDr	Tel	FuG	SpFu	VK	SKr	BKr	1	2	4	15	18		Stey	Opel	Mag	RSO	HK.
Kompanieführer 1 Melder + 1 Kraftfahrer	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompanietrupp-Fhr. (RKr.Uffz.) 1 E-Messer + 1 Kraftfahrer	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melder (MG/Pz.Bek.Trupp)	-	-	4	4	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kfz-Staffelführer Kradmelder	-	1	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nachr.Stffl.Fhr. (FeSprTrFhr) 4 Fe.Spr. + 3 Krf.	-	1	7	7	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	8	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Funktruppführer 2 Funker + 1 Kraftfahrer	-	1	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanitätsdienstgrad (SDG) 1 Kraftfahrer	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1. le. Zug																																
Zugführer 1 E-Messer (Melder) + 1 Krf.	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Richtkreis.Uffz. I und II 1 Kraftfahrer	-	2	1	1	-	2	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fersprech-/Feldfunktrupp	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kradmelder	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stellungsunteroffizier Kradfahrer	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Geschützführer (2 x 1) Geschützbedienung (2 x 6) Zugkraftwagenfahrer (2 x 1)	-	2	14	14	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Munitionswagenfahrer (2 x 1) Beifahrer (2 x 1)	-	-	4	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-
2. Gesch. Zug (wie 1. Zug) + Gesch.Bed. (2 x 2)	1	6	22	22	3	3	-	-	2	-	2	1	6	1	1	3	-	3	-	1	1	2	2	-	-	4	2	-	-	-	-	-

+ Mun.Wa.Fhr + Beifhr. (2 x 0)	1	3	33	33	3	3	-	-	-	2	2	1	8	1	1	3	-	3	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompanietross																																	
Stabsscharführer (Spiess) 2 Schreiber + 1 Kraftfahrer	-	1	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Rechnungsführer 1 Gehilfe + 1 Kraftfahrer + 1 Schneider/Schuhmacher	-	1	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Verfplegungs.Uffz. (Fourier) 1 Gehilfe + 1 Kraftfahrer	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Feldkochunteroffizier 1 Feldkoch + 1 Kraftfahrer	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
W.u.G-Unteroffizier 1 Gehilfe + 1 Kraftfahrer	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Waffenmeister 1 Gehilfe + 1 Kraftfahrer	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Schirrmeister 6 Motorschlosser + 2 Kraftf.	-	1	8	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
TOTAL	4	27	132	132	17	14	1	4	4	2	7	4	24	4	4	17	1	11	1	7	4	9	7	2	3	8	4	-	5	4	4	-

Abkürzungen: Personal: Offiziere, Unteroffiziere, Mannschaften; Infanteriewaffen: Karabiner, Pistole, Maschinenpistole, (von links) leichtes Maschinengewehr, Panzerfaust; Infanteriegeschütz: leichtes, schweres; Optische Geräte: Richtkreis, Scherenfernrohr, Doppelfernrohr, Entfernungsmesser, Messdreieck; Nachrichtengerät: Feldtelefon, Funkgerät, Feldsprechfunkgerät, Vermittlungskasten; Krafträder: Solo-Krad, Beiwagen-Krad; Personenkraftfahrzeuge: Kfz. Nr. 1, 2, 4, 15, 18; Mun.Anhänger.; Lastkraftwagen: Steyr, Opel Blitz, Magirus; Zugkraftwagen: Raupenschlepper Ost, Halbketten-Zugmaschine;

Personenkraftfahrzeuge: Kfz.Nr., Bezeichnung, (Sitze): 1 = leichter geländegängiger Pkw ((4); 2 =kleiner Fernsprech- bzw Funkkraftwagen(3); 4 = leichter Einheits-Pkw (3); 15 = mittlerer geländegängiger Fernsprech- bzw Funkwagen (4); 18 schwere geländegängiger Mannschafts-Kraftwagen (8); SW = Schwimmwagen (5);

Krafträder (Sitze): Solo-Krad (2), Beiwagenkrad (3);

* *ab Januar 1944*

Transmissiematerieel (Nachrichtengerät)
De transmissieverbindingen werden steeds van "boven" naar "onder" uitgebouwd, d.w.z. bijvoorbeeld van de divisie naar het regiment, van het regiment naar het bataljon, enz. Zo moest in een IG-Kp. de Kompanie-Nachrichtenstaffel *(Nachr.Stffl., kompagnie-transmissieploeg)* deze verbinding naar de drie pelotons verzekeren; dit gebeurde per telefoon *(per Draht)* of met radiofonie *(Sprechfunk)*. Voor de transmissieverbindingen binnen de pelotons, tussen de vuurstelling en de waarnemingspost, moesten de Fernsprecher *(telefonisten)* van de eigen Fernsprechtrupp *(Fe.Spr.Trpp. = telefonistenploeg)* instaan. Tussen de Brigade en de Kompanie bestond er telefoon- en radioverbinding.
Aan transmissiematerieel beschikte de IG-Kompanie over:
— Veldtelefoons *(Feldtelefon, -fernsprechgerät)*, op alle echelons;
— Eén telefooncentrale *(Vermittlungskasten)*, waarmee simultaangesprekken tussen de verschillende aangesloten posten mogelijk waren, bij de Kompanietrupp;
— Een Radiozender "DORA" *(Funkgerät)*, morse en radiofonie, zendbereik iets van 3000 tot 5000 meter (afhankelijk van de atmosferische omstandigheden en de terreingesteldheid), voor communicatie met de Brigade.
— Radiofoons of walkie-talkies *(Feldsprechfunkgerät)* bij de pelotons, zendbereik maximaal 1000 meter, kwaliteit problematisch.

Voertuigenpark
Het voertuigenpark was samengesteld uit:
— Personenwagens *(Pkw, Personenkraftwagen):*
Kfz. 1 — lichte terreinwagens *(leichter geländegängiger Pkw)*, 4 plaatsen;
Kfz. 4 — lichte "Einheits-Pkw", 4 zitplaatsen;
— Transmissievoertuigen *(Nachr.Kfz., Nachrichtenkraftfahrzeuge):*
Kfz. 2 — "kleiner Fernsprech- bzw. Funkwagen", voor de Zg.FeSpr.Trpp.
Kfz. 15 — "m.gl. Fe- bzw. Fu.Kw.", bij de Kp.Nachr.Stffl.
— Manschappenwagens *(Mannschaftszugkraftwagen):*
Kfz. 18 — "s.gl.Pkw.", 8 zitplaatsen, STEYR 1500 A 01, model 41/42 (met zijdelings zichtbare reservewielen) en 42/44 (reservewiel niet zichtbaar). Deze uitstekende terreinwagens dienden tegelijk als "Zugkraftwagen" *(Zgkw. = trekker)* voor het licht geschut en voor de "Munitionsanhänger" *(Mun.Ah., munitiecaisson)*.
— Tractoren *(Zugmaschine):*
"Raupenschlepper OST" (RSO), een Vollketten-Kfz. *(VK-Kfz., rupswagen)* eveneens door STEYR ontwikkeld en met dezelfde motor als de Kfz. 18, gebruikt als trekker en munitiewagen bij het zwaar peloton.

— Lastwagens *(Lkw., Lastkraftwagen)* bij de tros:
''Opel Blitz'' en ''Magirus''.
— Infanteriegeschut
De officiële benaming van de Infanteriegeschütze bij heel de Wehrmacht was:
''7,5 cm leichtes Infanteriegeschütz 18'' (7,5 cm le.IG.18) en
''15 cm schweres Infanteriegeschütz 33'' (15 cm s.IG.33).
De getallen 18 en 33 duiden, zoals bij alle andere wapentypen, op het jaar van ontwikkeling of invoering bij de troep — hier dus resp. 1918 en 1933. Bij het begin van deze bijdrage heb ik reeds gewezen op het verband tussen de vroegere Minenwerfer en zijn nakomeling, het Infanteriegeschütz.

Technische gegevens

		7,5 cm le.IG.18	15 cm s.IG.33
Bouwfirma:		Rheinmetall	Rheinmetall
Kaliber:	mm	75	149,1
Lengte van de loop:	kal	11,8	11,4
Sluitstuk:		tuimelslot	schuifwig
Affuit/Schild		kast/ja	kast/ja
Schootshoek, vertikaal:	°	−10 +75	−0 +73 (−4 +75)*
Schootshoek, zijdelings:	°	12	11,5
Gevechtsmassa:	kg	400	1700 (1550)**
Brisantmunitie:			
aard:		gescheiden	gescheiden
projektielmassa:	kg	6,0/5,46	38,0
mondingssnelheid:	m/s	210/220	240
Pantsermunitie:			
aard van het projektiel:		holle lading	holle lading
aard van de munitie:		gesch./patroon	gescheiden
projektielmassa:	kg	2,85/3,05	25,0
mondingssnelheid:	m/s	./345	
pantserdoorslag:	mm/m/°	75-90/alle/90	160/alle/90
Maximale dracht:	m	3375/3550	4700
Voortbeweging:		paarden- of motortractie	paarden- of motortractie

(* twee verschillende bronnen, ** twee verschillende uitvoeringen).

Aard van de munitie: ''gescheiden'': granaat en kardoeshuls met kruitlading zijn van elkaar gescheiden. Dit biedt de mogelijkheid telkens de lading aan te passen aan de omstandigheden, het laden van het stuk evenwel geschiedt in twee bewegingen: eerst de granaat, vervolgens de kardoeshuls.
Bij patroonmunitie zit de granaat vast op de huls, zoals bij een geweerpatroon; het laden en afvuren kan sneller gebeuren, voor pantserbestrijding zeer belangrijk.
Onder mondingssnelheid verstaat men de snelheid, waarmee de granaat de loop verlaat. Bij het licht infanteriegeschut bijvoorbeeld, kan men stellen, dat

na een vuurkommando zeven granaten onder weg kunnen zijn voor een schootsafstand van 3500 meter.
De getallen bij pantserdoorslag betekenen respectievelijk: maximale dikte van de pantserplaat/alle schootsafstanden/invalshoek van de granaat.
Alle stukken schoten zowel in vlakbaanvuur *(Flachfeuer = met geringe schootshoek)*, als in krombaanvuur *(Steilfeuer = grote schootshoek)*.
Naar gelang de omstandigheden werden de granaten verschoten met verschillende ladingen of kardoezen *(Ladung, Kartusche)*, verpakt in kardoeshulzen *(Kartuschhülse)*. De verschillende ladingen waren genummerd van 1 tot en met 6. Voor bijzondere gevallen bestonden ook speciale ladingen *(Sonderladung)*.
Bij de projektielen *(Geschoss)* maakt men onderscheid tussen brisantgranaten *(Sprenggranate, Spr.Gr.) en pantsergranaten (Panzergranate, Pz.Gr.)*.
De ontstekingsmechanismen *(Zünder)* kunnen worden ingesteld mèt of zonder vertraging. ''Granaten mit Verzögerung'', met een tijdbuis, dringen eerst in het doel binnen, bijvoorbeeld een bunker of een onderstand, alvorens te detonneren. Trof evenwel zo'n granaat de grond onder een grote invalshoek, dan verkreeg men een ''Abpraller'' of ''ricochet'', de granaat weerkaatste dan van de grond en explodeerde na verloop van de ingestelde vertragingstijd in de lucht, met een grote splinterwerking van boven naar onder. ''Granaten mit Aufschlagzünder'' *(Gr.m.AZ)*, dus met een schokbuis, explodeerden bij de geringste aanraking. Typerend voor het infanteriegeschut: de Aufschlagzünder was zeer gevoelig en de versplintering beter dan bij de Gr.m.V., dus de uitwerking op levende doelen boven de grond veel groter. De Inf.Gesch. verschoten in de regel granaten met schokbuis, dus zonder vertraging.
Tijdens de opleiding van de kompagnie moest de kennis van deze verschillende zaken aan de soldaten worden bijgebracht, in theorie en in praktijk. IG-soldaten moesten meer leren en meer kennen dan de gewone drill met: ''Links... Links!'', ''Rechtsom... Keert!'' en ''Liggen!''. Vooral de geschutsdrill moest worden aangeleerd en ingeoefend, zowel met het geschut in stelling of de verplaatsing daarvan ''im Mannschaftszug''. Schieten uit open of uit verdekte vuurstelling. Noteren en herhalen van vuurkommando's, afstanden en richtgetallen. Allen, ook de bedieningsmanschappen, moesten de verschillende richtmethoden beheersen; van de ''richtspecialisten'', zoals de topo's *(Rkr.Uffz.)* de stukoversten en de stellingsoverste, werd in deze materie natuurlijk de perfectie verwacht. Niet alleen de seiners en de telefonisten moesten de bediening van het transmissiematerieel inoefenen, ook de anderen. IG-mannen moesten wakkere, opmerkzame en verantwoordingsbewuste kerels zijn; als ze dat dan nog niet waren, dan werden ze daartoe opgevoed.
Het infanteriegeschut schiet in de regel volgens de ''indirekte richt-

methode''. Hierbij zijn B-Stelle en Feuerstellung van elkaar geschieden. Het vuur wordt geleid vanuit de B-Stelle. De stukken schieten vanuit een ''verdekte vuurstelling''... De Geschützbedienung *(Gesch.Bed. = bedieningsmanschap)* ziet het doel niet; dat ziet de bezetting van de observatiepost. Hoe kan men dan een doel treffen? Hoe kan men verder of korter, meer naar links of naar rechts schieten? Het richten van de stukken, eigenlijk van het basisstuk *(Grundgeschütz)*, gebeurt met twee goniometers. Afhankelijk van de terreingesteldheid en de zichtverbinding tussen de verschillende goniometers, de vuurstelling en het doel, kunnen theoretisch meer of minder gonio's worden aangewend. Om dat echter te vermijden (als er dan al zoveel gonio's beschikbaar zijn), wordt gebruik gemaakt van een ''Messdreieck'' (Dr. = meetdriehoek). Richten is ook mogelijk op de kaart of met een kompas.

Uit het vakjargon van de IG-man

— Festlegepunkt = Merkpunt, een zijdelings of achterwaarts van de vuurstelling gelegen vast merkpunt.
— Richtpunkt = Richtpunt, een opvallend merkpunt, zo ver mogelijk in het vijandelijk gebied, goed zichtbaar en standvast.
Voor merk- en richtpunten komen bijvoorbeeld kerktorens, fabriekschouwen of hoge masten in aanmerking.
— Grundrichtung = Basisrichting, de rechte tussen het Rundblickfernrohr *(Rblf. = richtoptiek)* van het basisstuk en het Richtpunkt.
— Festlegezahl = Basishoek, de hoek tussen het Richtpunkt en het Festlegepunkt, gezien door de richtoptiek van het basisstuk.
— Grundgeschütz = Basisstuk, het rechtse van de twee stukken, gezien in de schootsrichting vanuit de vuurstelling.
— Nebengeschütz = tweede stuk, links van het basisstuk opgesteld.
Het richten gebeurde door de RKr.Uffz.I, in de B-Stelle, en de RKr.Uffz.II, tussen B-Stelle en Feuerstellung, in samenwerking met de Gesch.Fhr. en de Richtschütze (Schtz.1). De richtschutter bediende de richtoptiek van het geschut, hij noteerde met krijt het Felstlegezahl op de affuit, als gedachtensteun. De zijdelingse correcties werden afgelezen op de deelring van de Richtkreis, die een indeling van ''440 Strich'' had; 1 Strich (= *1 duizendste, notatie 1‾*) komt overeen met 1 meter per 1000 meter op het terrein.
Moest ten opzichte van de basisrichting, gezien van het geschut uit, ''meer naar LINKS'' worden geschoten, dan luidde het vuurkommando ''MEHR'', b.v. ''45 mehr!'' (de hoek tussen het Festlegepunkt en het Ziel *(doel)* werd groter = meer). Als mnemotechnisch middel: op zijn *linkerzijde draagt de soldaat meer uitrusting* dan op zijn rechter. ''Meer naar RECHTS'' heette dan ''WENIGER'' *(minder)*, b.v. ''28 weniger!''.

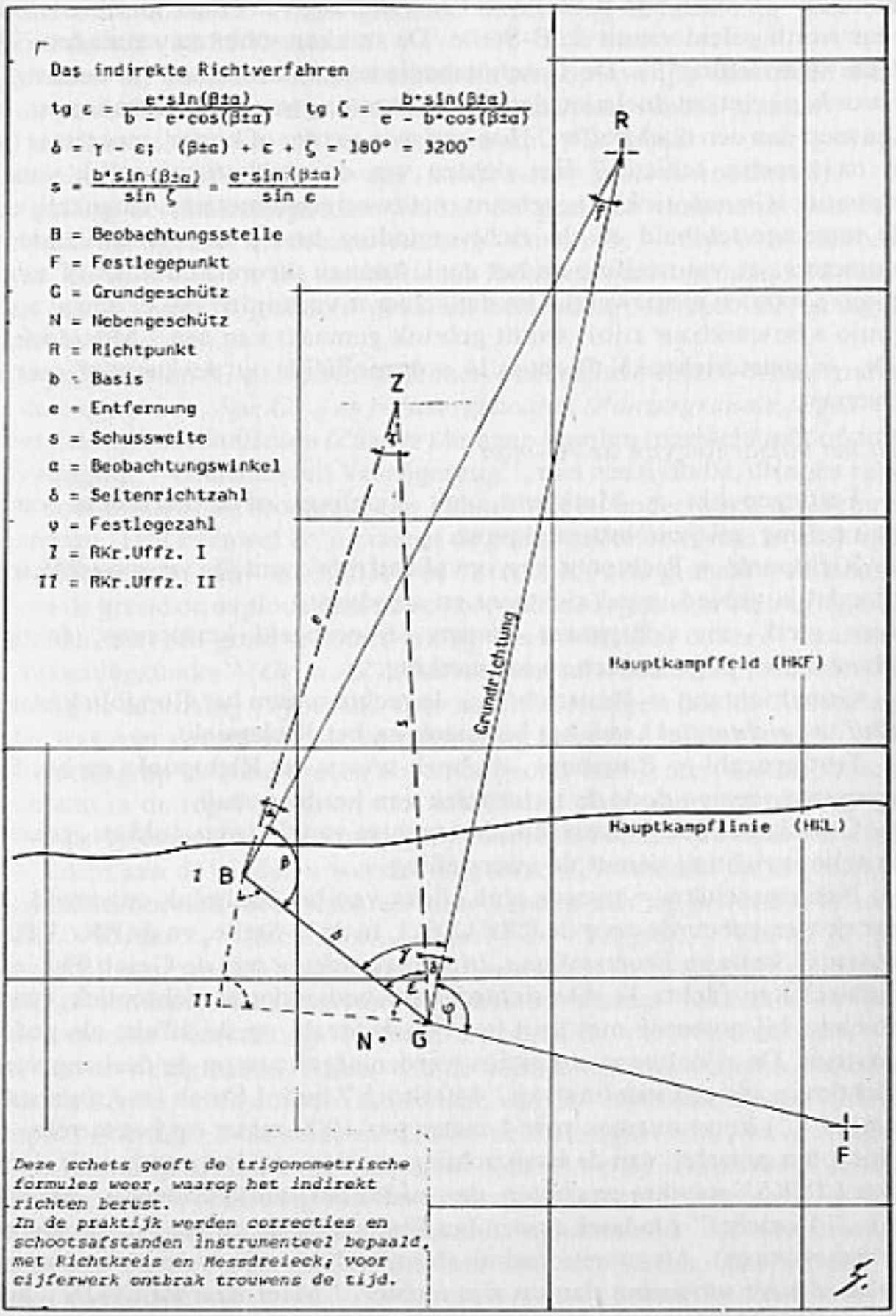

Deze schets geeft de trigonometrische formules weer, waarop het indirekt richten berust.
In de praktijk werden correcties en schootsafstanden instrumenteel bepaald, met Richtkreis en Messdreieck; voor cijferwerk ontbrak trouwens de tijd.

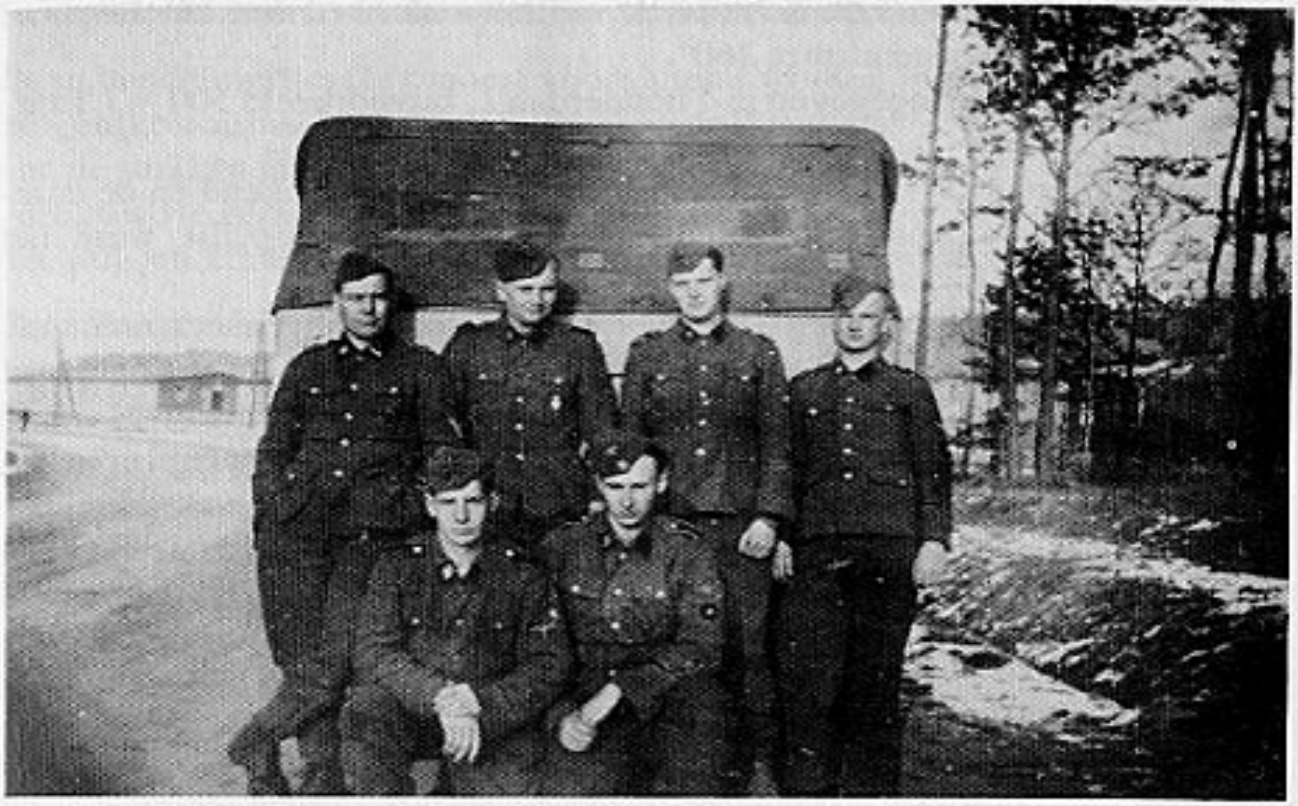

IG-Milowitz, 1943. Vlamingen met hun wagen.

Milowitz, 1943. IG-Kompanietrupp o.m. Ghijsbrechts, Van den Berghe, Oyen, Verstrepen, Kempenaers, Van de Winkel.

Het Rundblickfernrohr, de richtoptiek van het stuk, had een indeling van 6400⁻, wat overeenstemt met 360°.
Afstanden werden aangegeven in ''honderden'', bijvoorbeeld 500 = ''fünfhundert'', 1800 = ''achtzehnhundert'', etc.
Onmiddellijk na het richten, werden spervuurzones afgebakend en de daarmee overeenstemmende richtgetallen vastgelegd. Zo mogelijk werd het basisstuk daarop ingeschoten.
Bij indirekt vuur geeft de B-Stelle het vuurkommando; zo'n Feuerkommando kan bijvoorbeeld luiden: ''Achtung! Feuerkommando! Rechtes allein! (of eventueel: Ganzer Zug!) 5. Ladung! Aufschlag! Achtundzwanzighundert! Von Grundrichtung 66 weniger! Sieben Schuss feuern! (ofwel: Sieben Schuss bereitlegen, Feuerbereitschaft melden!)'' *(Opgelet! Vuurkommando! Basisstuk alleen! (eventueel: Gans het peloton!) Lading nr. 5! Schokbuis! Achtentwintighonderd! Vanaf de basisrichting 66 minder! Zeven schoten vuren! (ofwel: Zeven schoten klaarleggen, melden wanneer klaar tot vuren!).*
In het vuurkommando heet het basisstuk ''das rechte'', het rechtse, en het tweede stuk: ''das linke'', het linkse.
De Stellungsunteroffizier in de vuurstelling moest het vuurkommando noteren en dan letterlijk doorgeven naar het basisstuk, resp. de beide stukken.
Elke Geschützführer afzonderlijk gaf dan voor zijn stuk het kommando: ''Feuer!'', nadat hij de correcte uitvoering van het vuurkommando had gecontroleerd. Er mocht enkel worden geschoten, wanneer ''feuern!'' bevolen was; dat was imperatief!
Bij direkt richten, uit open vuurstelling, was het doel wél zichtbaar voor de bedieningsmanschap. In dit geval gaf de stellingsoverste het vuurkommando, of een stuksoverste. In noodsituaties kon ook de richt-schutter of iemand anders het vuurkommando geven.
Overigens voerde de Stellungsunteroffizier het bevel over de vuurstelling en waren de Geschützführer verantwoordelijk voor hun stuk.

Opdrachten van de Geschützbedienung:

Schtz. 1 = Richtschütze, richtschutter: het stuk richten, d.i. de opgegeven richtgetallen instellen;
Schtz. 6 = Munitionsschütze: granaat met de gepaste schokbuis (eventueel eerst ''tempéren'' = vertragingstijd instellen) aan Schtz. 5 geven;
Schtz. 5 = granaat brengen naar Schtz. 4;
Schtz. 4 = deze granaat doorgeven naar Schtz. 2, uitgeworpen kardoeshuls naar achter brengen;
Schtz. 2 = Ladeschütze, laadschutter: granaat in de loop schuiven, kardoes in de loop schuiven, kulas afsluiten, wachten met de linkerhand op de aftrekker, aftrekken bij het kommando ''Feuer!'';

Schtz. 3: de staart van de affuit in de grond drukken.

Deze handelingencyclus moest voortdurend worden ingeoefend, onder alle mogelijke omstandigheden. De geschutsdrill omvatte tevens het verplaatsen van de stukken met mankracht, om met de daaraan verbonden moeilijkheden vertrouwd te geraken en de vereiste snelheid van handelen te verwerven. Ook het aan- en afhaken aan en van de tractoren vergde veel oefening.

De lichte stukken hadden reeds "met scherp" geschoten; het zwaar peloton moest nog aan de beurt komen. In het kapittel "Betekenis" is reeds gezegd geworden, hoe een IG-Zugführer zelfstandig en op eigen verantwoordelijkheid zijn opdrachten moest uitvoeren. In deze optiek was de opleiding en dus ook de schietoefening niet alleen voor de soldaten van de kompagnie gepland en opgevat, maar evenzeer voor de pelotonsoversten en de onderofficieren. Ook over de opdrachten van een kompagniekommandant is in bovengenoemd kapittel reeds gesproken.
De schietoefeningen van de Inf.Gesch. moesten rekening houden met de opdrachten en de vereisten, die binnenkort waren te verwachten. In november — in december moesten we reeds naar het front — moest dan ook de s.IG-Zug "gaan schieten". De twee lichte pelotons hadden reeds geschoten, zonder bijzondere voorvallen; van het zwaar peloton kon logischerwijze hetzelfde verwacht worden. Oorspronkelijk was een schietoefening voorzien in dezelfde omstandigheden als voor de andere pelotons, zonder medewerking van te ondersteunen infanterie. Maar, wegens onvoorziene omstandigheden, ging deze oefening dan toch door gepaard met een infanterieoefening van de 2.Kp. Deze oefening was op de gebruikelijke manier voorbereid. Natuurlijk nam de kompagniekommandant aan deze voorbereidingen deel. Dagen voordien waren zowel de vuurstelling als de observatiepost verkend en vastgelegd. Op de vooravond van de oefeningen werden beide posten bezet. De vuurstelling was een "verdekte vuurstelling". De observatiepost, aan een hoger gelegen bosrand, bood een goed uitzicht over het doelenterrein, zoals het hoort. Alles, wat tot hiertoe over het indirekt schieten is gezegd geworden, werd nauwgezet uitgevoerd: afstanden en richtgetallen waren gekend, een proefschot werd afgevuurd. Dit alles daags vóór de eigenlijke oefening. Vuurstelling en waarnemingspost bleven de ganse nacht bezet, tot bij het begin van het schieten. De kompagniekommandant had het voor een dergelijke schietoefening vereiste vuurbevel uitgevaardigd, waarin de gebruikelijke punten waren vastgelegd: wie moest oefenen, waar en wanneer, wie de leiding had, doel van de oefening, overige deelnemers, aantal beschikbare granaten, enz. Het peloton schoot autonoom, onder de vuurleiding van de pelotonsoverste, zoals gebruikelijk. Alles heel normaal; vier weken later zou dit aan het front de algemene regel zijn.

Doel van de oefening: een infanteriekompagnie in de aanval vuursteun geven en vijandelijke weerstandsnesten uitschakelen; dit alles volgens de vuurkommando's van de Zugführer. Hier wil ik nogmaals benadrukken, dat niet de hele kompagnie schoot, maar slechts één peloton van deze kompagnie en verder, dat niet de Kompaniechef als vooruitgeschoven waarnemer de vuurleiding had en de nodige vuurkommando's en correcties moest geven. Bij het begin van de oefening had ik mij met twee of drie man van mijn Kompanietrupp in een bunker begeven, iets zijdelings van het maneuverterrein, om van daaruit het verloop van de oefening te volgen en in het bijzonder om de uitwerking van het vuur en het gedrag van de infanteristen onder vuur te observeren. Een van de mannen bij mij was uitgerust met een veldradiofoon, niet om hiermee, zoals gezegd, vuurkommando's te geven, maar om in noodgeval, wat dan ook gebeurd is, verbinding te hebben met de waarnemingspost. Hulpmiddelen voor de vuurleiding, zoals bijvoorbeeld een goniometer, had ik in deze bunker niet ter beschikking.
Deze gecombineerde oefening eindigde dan spijtig op een betreurenswaardig en verschrikkelijk ongeluk, waarbij twee doden en enkele gekwetsten vielen. Het basisstuk had bij het begin van de oefening een schot afgevuurd, dat — bij schietoefeningen niet ongebruikelijk — zeer ver voorbij het doel lag. Deze veiligheidsmaatregel biedt bovendien aan de waarnemer de mogelijkheid, de nodige correcties te berekenen voor de volgende schoten. De infanterie kon bijgevolg rustig verder oprukken; ze had immers zelf kunnen vaststellen, dat het schot ver naar voren was ingeslagen. Spijtig en tegen elke verwachting in, viel de tweede granaat vlak bij de inmiddels verder opgerukte infanteristen, onmiddellijk gevolgd door een derde granaat, die op dezelfde plaats insloeg. Dus, de twee stukken hadden gevuurd, zonder de mogelijkheid na het tweede schot te corrigeren, noch het derde schot te verhinderen. Reeds na het tweede schot, het eerste ongeluksschot dus, had de kompagniekommandant vanuit de bunker gepoogd radioverbinding op te nemen met de observatiepost. Dit lukte niet, ook niet bij een tweede poging in open veld, naast de bunker. Dan maar pogen met armsignalen de aandacht van de waarnemingspost te trekken, er was namelijk zichtverbinding. Maar intussen had men daar ook het ongeluk opgemerkt en het vuren doen ophouden. Hier werd op betreurenswaardige wijze de gebrekkige werking van de walkie-talkies vastgesteld. De oefening werd stopgezet. De hulpverlening voor de verongelukten kwam onmiddellijk op gang en het eerste onderzoek naar de mogelijke oorzaken voor dit ongeluk werd ingeleid.
Niemand van de betrokkenen, voor zover zij zakelijk bleven en niet emotioneel getroffen waren, kon begrijpen, hoe dit mogelijk was geweest. De oefening was zorgvuldig voorbereid geworden, er moest niet worden ''geïmproviseerd''.

Trup. Übungsplatz Neuhammer, juli 1944. Bespreking van de Kp.Fhr. Köhn met zijn onderofficieren: Blohm, Nuber, Penkl, Haidvogl, Reiss e.a.

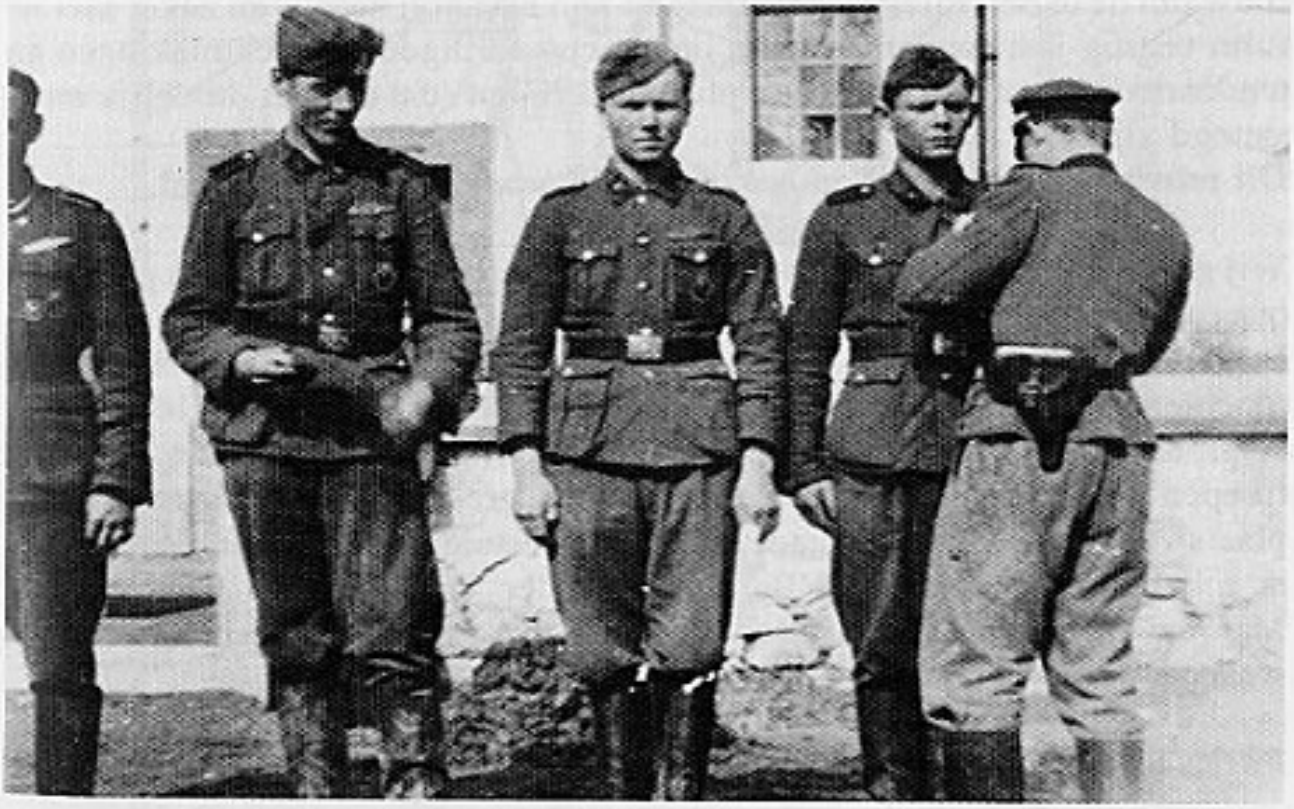

April 1944. Uitreiking van de orden door Ustuf. Köhn W. aan de mannen van de IG-Kp. Reiss, ??, De Bakker, De Lille.

Zoals altijd, wanneer mensenlevens te betreuren vielen, begon het krijgsgerecht een onderzoek. Deze enquête kon niet worden afgesloten binnen het korte tijdbestek van vier weken voor de afmars naar het front; dit gebeurde tien maand later, wanneer de Sturmbrigade van het front was weergekeerd en de betrokkenen, voor zover nog in leven, ter beschikking stonden van de krijgsraad.
Ook binnen de kompagnie speurden alle rechtstreeks betrokkenen en alle ''experten'' van de kompagnie, Zugführer, Richtkreisunteroffiziere, Stellungsunteroffiziere en Geschützführer, steeds opnieuw naar mogelijke oorzaken en eventuele fouten, zowel op de plaats van het ongeluk zelf als aan de zandbak, aan de hand van kaarten en voorschriften en alles, wat maar enigszins dienstig kon zijn. Dit leverde geen resultaat op; noch een oorzaak noch een schuldige konden worden ontdekt. Zo luidde ook de uitspraak op het proces voor de krijgsraad van Praag, in september 1944. Een publieke zitting, dit weze hier uitdrukkelijk gezegd. Dit is wel het afdoende bewijs, dat er bij dit onderzoek niets ''onder de mat werd geveegd'' of in de doofpot gestopt. Niemand werd schuldig bevonden, er is bijgevolg ook niemand veroordeeld geworden.
Niemand moet er aan twijfelen, toen niet en nu niet, hoe zeer de IG-Kp., in het bijzonder de kompagnieleiding, onder dit voorval geleden heeft. Smart en rouw om de te betreuren slachtoffers en hun noodlot. Nooit, en zeker niet na ruim veertig jaar, waren nog zijn ongerechtvaardigde verdachtmakingen en tendentieus kommentaar op hun plaats. Ik geloof, dat dit hier duidelijk moet gezegd zijn.
Dit relaas was ik mezelf en ook de hele kompagnie verschuldigd.

...

Wij gaan verder... Zij het dan nog sterk onder de indruk van boven geciteerd ongeluk, de opleiding van de kompagnie ging verder, moést verdergaan. De Brigadekommandeur kon ondertussen de troep ''frontrijp'' melden. Nu mochten we elk ogenblik de afmars naar een of ander front verwachten. Maar eerst, als bewijs van onze paraatheid en ook om de aanwezigheid van Duitse troepen in het Protektoraat te demonstreren, greep te Praag nog een parade plaats van de hele Sturmbrigade, met alle voertuigen en wapens. Voor zover ik mij herinner, heeft de ''Befehlshaber der Waffen-SS in Böhmen und Mähren'' dit défilé geschouwd; voor velen een indrukwekkende ervaring, waar ze nu nog aan terugdenken.

FRONTINZET IN DE OEKRAINE

Kort voor Kerstmis kwam dan het marsbevel voor de Brigade. Alle kompagnieën vierden nog eens goed feest, met een overvloed aan spijs en drank.

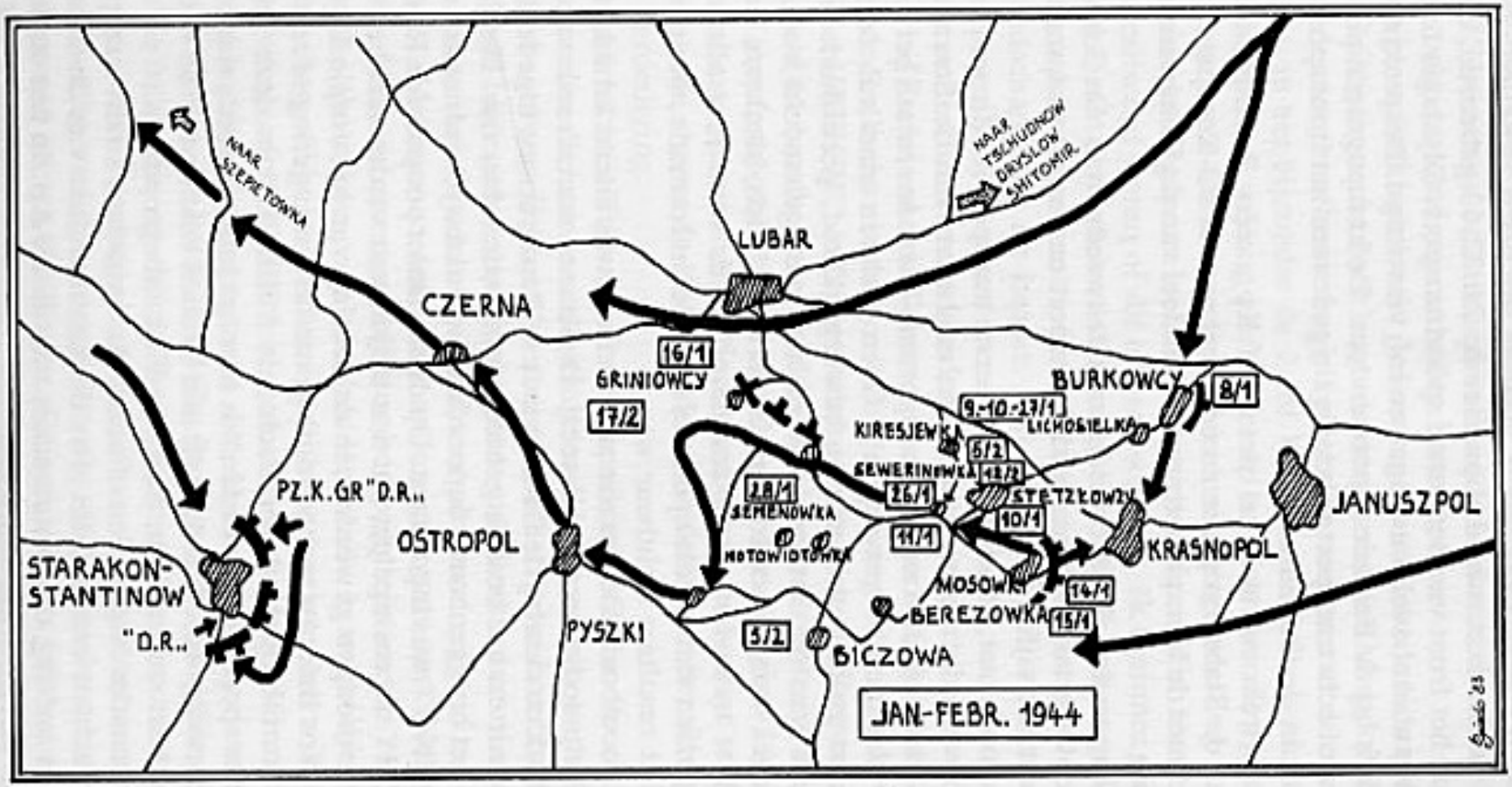

Weg van de IG.Kp.van Dryglow over Sewerinowka naar Zaslaw

Daardoor kunnen enkele kameraden, naar ze me thans vertellen, zich niet meer zo goed herinneren, wat dan precies op 26.12.43 gebeurde, namelijk het vertrek naar het front van het eerste spoortransport. Olyslager had op de Schreibstube het alarmbevel ontvangen en mij verwittigd. Bespreking van de Kompanie-Chefs bij de Brigade-Kommandeur. De kompagnieën pakken en laden. In zeven of acht transporten zou de Brigade naar het front sporen, naar de sektor Zuid, in de Oekraïne.
Met de eerste trein vertrokken de 2.Inf.Kp., één 2-cm-Fla-Zug, de Nachr.Zug van de Stabskompanie en een deel van de IG-Kompanie, nl. de Kompaniechef met de Kompanietrupp en een deel van de Kompanietross en de 1.(le)IG-Zug.
De 2.(le.)IG-Zug en de I-Staffel reisden met de tweede trein. De 3.(s)Zug en de Kfz.-Staffel volgende met het derde transport en de rest van onze Kompanie-Tross met het vijfde.
30.12.43, 's avonds laat, afladen van het eerste transport in Miropol, niet ver van Tschudnow. Zodra de onderscheiden eenheden van de Sturmbrigade arriveerden — en dit geldt voor alle transporten — werden ze aan het front (of wat men daarvoor hield) ''geworpen''. Geen gesloten inzet van de Sturmbrigade met haar grote vuurkracht en beweeglijkheid, geen duidelijke opdrachten. Reeds van bij het begin werd hier niet gehandeld volgens de bekende stelregel van Generaloberst Guderian: ''Nich kleckern, sondern klotzen!'' *(''Niet treuzelen, maar toeslaan!'')*. Er werd hier alleen maar getreuzeld, afgezien van enkele operaties in gesloten formatie, waar dan ook onmiddellijk het resultaat zichtbaar was.
Waarom deze knoeiboel? De situatie aan het front was uiterst kritiek. Overal was dringend hulp nodig, er was haast bij. De Russen waren reeds voorbij de Dnjestr en ze hadden daarbij de flank van de 4. Panzerarmee ingedeukt; hun doel was Shitomir en het bosrijk gebied ten noorden daarvan. Gelijktijdig bedreigden zij het bruggenhoofd benoorden Tscherkassy, waar onder andere reeds de ''WIKING'' was ingesloten. Op deze manier poogden de Russen de divisie ''REICH'' te omsingelen; die was altijd maar verder naar het westen van Shitomir verdrongen geworden, in de richting van het dorpje Dryglow. De Russen trokken links en rechts voorbij, om de omsingeling af te sluiten. Nu kreeg de Sturmbrigade de opdracht, de ''REICH'' in deze kritische situatie te hulp te spoeden. ''Spoeden'' is hier het juiste woord, want er was meer spoed dan nodig was. Vandaar dit niet kunnen wachten op de voltallige Brigade met al haar onderdelen, StuG en Flak inbegrepen.
Trein Nr 1 kon zonder ongevallen afladen. Aanvoerder van dit transport en van de te verwachten eerste inzet was de kommandant van de 2.Inf.Kp. Samen met hem ontving de kommandant van de IG-Kp. in het stationsgebouw de eerste bevelen van een Generalstabsoffizier van het XXXXVIII

Panzerkorps. Doel: Dryglow, of nog verder. Opdracht: verbinding met de ''REICH'' opnemen en hun uitbraak ondersteunen, daardoor tegelijker tijd de terugtocht van andere eenheden beveiligen.
Mars- en gevechtsklaar bracht de kommandant met zijn Kompanietrupp en de 1.(le.)IG-Zug de nacht door langs de dorpstraat van Miropol. Bij het aanbreken van de morgenschemering ging het dan, samen met de andere afgeladen eenheden, in het bijzonder de 2.Inf.Kp., via Tshudnow richting Dryglow. Voorzichtig rukten wij nog iets verder op langs de baan Dryglow-Rudnia. De opmars van onze frisse troep stond in krasse tegenstelling tot de ons tegemoetkomende uitgeputte eenheden van het Heer, die klaarblijkelijk sterk gedemoraliseerd waren of dit althans schenen. Ik herinner mij nog hoe een Feldwebel, met een betekenisvol snijgebaar aan de hals, ons toeriep: ''Iwan zal jullie ook kapotmaken!''. Zoiets namen wij, zij het zonder brio, toch nog kameraadschappelijk ter kennis. Wij wisten nog niet, wat ons te wachten stond.
Wij ontmoetten het eerste vijandelijk vuur van machinegeweren en granaatwerpers bij Rudnia aan de Teterew-brug, in een bos, dat zich langs weerszijden van de Rollbahn uitstrekte. In dit gebied, aan de overzijde van de stroom, moest de ''REICH'' zich bevinden, maar ook de Russen... Nu dit was vastgesteld en voor het overige de situatie onoverzichtelijk was, keerde onze kleine Kampfgruppe terug tot aan de rand van Dryglow, wachtend op wat komen moest, maar vooral op de aankomst van de overige onderdelen van de Sturmbrigade en van de Kommandeur. Ondertussen bereidden wij ons voor op de verdediging.
Nieuwjaarsnacht. Tijdens een bespreking tussen de kompagniekommandanten en de intussen aangekomen Kommandeur, verrastte ons de Rus met een stoottroep. Bij het afweren van deze overval kon onze 1.Zug voor de eerste maal blijk geven van zijn kunnen: met direkt vuur uit open vuurstelling hielpen onze Inf.Gesch. de vijand terugdrijven.
Op 01.01.44 kwamen ook onze andere pelotons aan. Nu was de IG-Kp. voltallig. Ook de overige schutterskompagnieën en de zware wapens arriveerden. Deze kompagnieën hadden reeds betrekkelijk hoge verliezen geleden; nog vóór ze in de eigenlijke gevechten verwikkeld geraakten, gingen hele groepen verloren bij patrouilleaktiviteiten. Onze infanteriekompagnieën hadden zich ingegraven aan de rand van Dryglow, links en rechts van de Rollbahn. De beide le.IG-Zg. hadden hun vuurstellingen onmiddellijk achter de infanterie, eveneens langs weerszijden van de weg. De s.IG-Zug had een zeer gunstige stelling aan de achterwaartse dorpsrand. Nieuwjaarsdag verliep overigens rustig. We bouwden verder aan onze observatieposten en vuurstellingen. De waarnemers hadden een goed uitzicht over het vijandelijk terrein. De kompagniekommandant met zijn Kom-

panietrupp en de Nachrichtenstaffel bevond zich in de Kp.Gef.Std., niet veraf van de s.IG-Zug. Van hieruit was er verbinding naar de Brig.Gef.Std. en naar de drie pelotons. Onze Kompanietross bracht uit Tschudnow reeds de eerste bevoorrading aan munitie en proviand. Alles was, zoals men het voor de komende gevechten maar wensen kon: de troep was bijeen, de infanteriekompagnieën in hun schutterskuilen, de zware wapens in hun vuurstellingen, transmissieverbindingen klaar. Iedereen vertrouwde op de Kommandeur, die zich in zijn gevechtspost bevond. Ook de trossen van alle onderdelen stonden ter beschikking.
In de vroege morgen van 2. Januari begon de dans. Uit de richting van Dryglow-Rudnia waren twee pantservoertuigen met opgezeten infanterie gemeld. Onze pantserjagers wachtten die op, klaar om ze te ''verwelkomen''. Het infanteriegeschut zou met brisantgranaten de infanteristen voor haar rekening nemen. De twee voertuigen naderden langzaam naar onze stellingen toe. Onze pantserjagers vuurden en troffen meteen beide doelen. Het waren jammer genoeg geen Russen, maar verkenningswagens met infanterie van de ''REICH'', die uit de omsingeling waren uitgebroken... Als enige troost bleef, dat we verbinding hadden gemaakt met de ''REICH'', zonder die evenwel te hebben; de ''REICH'' zat nog altijd in een benarde positie en kon pas later onze linies bereiken.
Zoals verwacht, in de namiddag van dezelfde dag doken zo'n dertig T-34 op met begeleidende infanterie. Deze aanval, ondersteund door hevig artillerievuur, had ongetwijfeld tot doel, onze stellingen op te rollen en de uitbraak van de ''REICH'' te verhinderen, om zodoende deze divisie te ''inkasseren''. De zware wapens van de Brigade, IG, StuG en Pak, vuurden onmiddellijk wat ze maar geven konden. Dank zij de uiterst gevoelige schokbuizen van onze IG-granaten en de daaruit resulterende grote splinterwerking, kon ons geschut doeltreffend tot de afweer van deze aanval bijdragen. Beide lichte IG-pelotons konden zelfs elk een Russische tank met brisantgranaten buiten gevecht stellen; deze reden met open luiken. De Pak schoot wel vier pantsers af. De aanval van de vijand was afgeslagen. De pantsers keerden om, de infanterie trok achteruit. De Russen hadden hoge verliezen geleden. Bij de IG-Kp. hadden we slechts enkele gewonden te beklagen.
De volgende dag probeerde de Rus opnieuw om ons uit onze stellingen te verjagen, dit maal met een nog zwaardere beschieting, gevolgd van een infanterieaanval met artilleriesteun. Nu echter waren, vooral bij de infanterie, de verliezen zo hoog, dat de Brigade in de nacht op 4. Januari toch 3 km terugtrok om in te graven langs de lijn Lutay-Dubitje-Detkow.
04.01. Verschillende groepen van de ''REICH'' konden eindelijk onze linies bereiken, maar ook de Russen, weer met pantsers. ''REICH'' had de sektor rechts van de Brigade overgenomen. De verbinding naar deze Kgr. *(Kampf-*

gruppe) ging verloren en was zelfs door een sterke stoottroep van de Brigade niet meer te herstellen. De stoottroep zelf ging daarbij nog verloren ook. We konden deze aanval afweren; tanks en infanterie maakten rechtsomkeert. Ons geschut leverde hier prachtig werk. Granaten hadden we toen nog genoeg.
De reaktie van de tegenstander bleef niet lang uit: er volgde een hevig artillerie-bombardement. Tijdens deze beschieting had ik nog samen met de kommandant van de StuG-Battr., Hstuf. Weingärtner, dekking gezocht onder diens stormkanon; kort daarna is hij gevallen. Zijn opvolger, Ustuf. Ritzau, overleefde hem niet lang, rechtop staand in de koepel van zijn StuG werd hij geveld door een kopschot.
Reeds tijdens deze eerste dagen ondervond de IG-Kp., wat het betekent, slechts voor korte tijd vuurstellingen en waarnemingsposten bouwen, transmissielijnen leggen en instandhouden, schieten, stellingwisselen en alles opnieuw in omgekeerde volgorde overdoen op een andere plaats; het geschut aan- en afhaken, de tractoren juist en snel inzetten; de gevechtsopdrachten uitvoeren, meestal nog onder vijandelijk vuur, en daarbij trachten de verliescijfers zo laag mogelijk te houden. Tijdens het stellingwisselen hadden de IG-mannen voor meer dan voor hun eigen spullen te zorgen; vaak moesten ze het geschut met mankracht uit de vuurstelling slepen om dit dan wat verderop aan de tractor te koppelen.
In de nacht van 4. op 5. Januari moest de Brigade naar Tshudnow terugtrekken. De 1.(le.)IG-Zug vormde hierbij de achterhoede, samen met een StuG en twee Fla-snelvuurkanonnen. De Rus bedacht deze afzetbeweging met een rijkelijke artilleriezegen langs de weg. In Tschudnow ging dit peloton dan later in stelling op zichtafstand van de reeds eerder aangekomen 2.(le.)IG-Zug. Onze zware stukken stonden ook hier weer aan de achterwaartse stadsrand opgesteld. Deze nacht en heel de volgende dag konden we Tschudnow houden. We bouwden opnieuw met veel zorg onze stellingen, ook al wist iedereen, dat het straks opnieuw achteruit zou gaan. De waarnemers verzamelden bij de infanterie gegevens over bijzonder bedreigde punten of delen van het terrein, om deze in hun vuurplan te kunnen betrekken. Hier vormde de zogenaamde "Kruzifix-Höhe" een merkpunt; de s.IG-Zug was daarop ingeschoten.
In de nacht op 6.1.44 trokken we verder terug naar Olszanka, een kleine spoorweghalte bezuiden Tschudnow. Toen we daar aankwamen stond het stationnetje in lichterlaaie. Als ik me goed herinner, had daar een wagon met munitie gestaan; deze was ofwel door de vijandelijke artillerie of tijdens een treffen tussen Russen en andere reeds afgetrokken Duitse troepen in brand geschoten en in de lucht gevlogen. Wij vonden daar ettelijke gesneuvelden, daaronder enigen schromelijk verminkt.
Wegens de onoverzichtelijke situatie en omdat geen andere bevelen waren

gekomen, trok de Brigade verder terug in de richting van Babuszki. Dit moest gebeuren tegen het morgenkrieken van de 6. Januari. Ik had mijn peletonsoversten tegen middernacht naar mijn gevechtspost geroepen, om hen de situatie te verklaren en de nieuwe marsorders over te maken. De Kp.Gef.Std. was ingericht in een klein gehucht aan de rand van Olszanka. Ik had mij voorgenomen eerst nog een vluchtig bad te nemen in een soort kuip, maar ik werd daarbij gestoord door inslaande werpergranaten rondom het gehucht. Tot bij het begin van de bespreking bleef toen alles weer rustig, maar toen de Zugführer en hun Melder verschenen waren en ik begon met de woorden: ''Dus, mijne heren, dit is de situatie!'', werden we opeens ''getrakteerd'' met een ''rondje granaten'', onmiddellijk gevolgd van een tweede. Daar deze vuuroverval klaarblijkelijk voor ons was bedoeld en bovendien de afmars toch zo dadelijk moest gebeuren, bleef alleen nog te bevelen: ''Iedereen naar buiten! Instappen! Afmars richting Babuszki!''. Toen het volgende salvo insloeg, was de Kp.Gef.Std. reeds ontruimd. De kompagnie verzamelde langs de weg naar Babuszki bezuiden de spoorlijn.
Deze afzetbeweging werd voortdurend verstoord door verdere beschieting van granaatwerpers en artillerie, maar niet wezenlijk gehinderd. Nog dezelfde dag, 6. Januari, trokken we verder naar Burkowzie, onder aanhoudend artillerievuur. De Rus volgde van op afstand, maar hij liet voortdurend zijn aanwezigheid merken.
In deze periode beschikte de Sturmbrigade zelden over al haar zware wapens. De StuG en vooral de zware 8,8-Flak werden in die dagen meestal bij andere eenheden elders ingezet; alleen de IG, de Pak en de lichte Fla bleven voortdurend ter beschikking. Dit was een groot nadeel, maar het was nu eenmaal zo. Naar ons gevoelen konden wij de vijand wel gevoelige verliezen toebrengen, vooral dan met onze zware wapens, maar dit scheen hem niet te deren. Waarom de Rus zijnerzijds niet meer druk uitoefende, was ons ook niet helemaal duidelijk.
In Burkowzie waren wij weer goed en wel samen met de ''Kampfgruppe REICH'', d.w.z. met de resten van deze divisie. Alle eenheden hadden rust en de gelegenheid om bunkers te bouwen en deze te versterken. Daar wij dachten, hier langere tijd te kunnen blijven en wij misschien wel in kompagnieverband zouden moeten optreden, hadden wij de vuurstellingen en de waarnemingsposten voor de drie pelotons en ook nog een Kompanie-B-Stelle praktisch op zichtafstand van elkaar uitgebouwd. Ook met de infanterie vooraan was er zichtkontakt.
Op 07.01. kwam de verwachte aanval van de Russen, na een hevig trommelvuur van artillerie, Rats-Boem met brisantgranaten. Alhoewel daarna de vijandelijke infanterie voor een poos tot in onze stellingen kon doordringen en een onbeduidende terreinwinst maakte, toch konden wij deze aanval in

zijn geheel afweren. De vijand moest terugtrekken. Onze voorbereidselen, het werk aan onze stellingen, waren lonend geweest. Het motto: ''Zweet spaart bloed'' kwam hier ten volle tot zijn recht, zoals altijd trouwens.
Bij de afweer van deze aanval konden alle stukken van onze kompagnie, de vier lichte zowel als de twee zware, eindelijk weer eens samenwerken, zij het dan nog per peloton, en met snel opeenvolgende salvo's doeltreffend aan de afweer meewerken. De verliezen van de kompagnie bleven binnen de perken.
Een nieuwe aanval, de 8. Januari, mislukte eveneens. Wij hielden stand, maar, bij dit gevecht was het artillerievuur heviger dan de infanterieaanval en onze verliezen lagen veel hoger dan de vorige dag. Alhoewel wij onze stellingen hadden kunnen houden, toch moest de Brigade opnieuw achteruit, want intussen was geweten, dat de Russen tot even bezuiden Sewerinowka waren doorgedrongen.
Daarom trok de Brigade in de nacht van 8. op 9. Januari over Nossowki naar Sewerinowka. Opdracht voor de Sturmbrigade: met alle kompagnieën en batterijen standhouden. Hiertoe waren beschikbaar: de drie Inf.Kp., de 4.(s.)Kp., de 5.Kp., met vier lichte en twee zware stukken, de Pak-Kp., de StuG-Battr., de Fla-Kp. en de Flak-Battr. Maar, opnieuw werden de StuG en de zware Flak van de Brigade weggetrokken en elders ingezet, als Korpsreserve. De opdracht van de Brigade bleef niettemin ongewijzigd.
In de stelling Sewereinowka had de 1.(le.)IG-Zug van Oscha. Blohm zijn vuurstelling onmiddellijk achter de infanterie, rechts van de Rollbahn. Oscha. Wagner lag met zijn 2.Zug links daarvan en de 3.(s.)IG-Zug, onder Ustuf. Bogaerd, had zijn vuurstelling in een terreinkloof, oniddellijk achter de Kp.Gef.Std., die was ondergebracht in een bunker midden tussen de verschillende vuurstellingen van de kompagnie en niet al te veraf van de Brig.Gef.Std. Alle B-Stellen lagen op de hoogtekam van de kloof, dicht achter de frontlijn van de infanterie. Onze Nachrichtenstaffel had de transmissieverbindingen gelegd naar de verschillende pelotons; de Nachrichtentrupps van de verschillende Züge tussen de B-Stellen en de Feuerstellungen. Wij waren gereed.
Dat onze zware Flak en de stormkanonnen niet altijd beschikbaar waren, betekende voor de Brigade een groot verlies aan slag- en vuurkracht. Zoals reeds eerder gezegd, steeds opnieuw eigen krachten aan andere eenheden moeten afstaan en er nooit met zekerheid zelf kunnen over beschikken, was en is zeer nadelig en in tegenspraak met de eigenlijke zin van de oorspronkelijke bedoeling bij de oprichting van formaties, die zelfstandig kunnen en zouden moeten opereren, maar, als gevolg hiervan, eigenlijk nooit daartoe in staat zijn. Ook hier moest de Sturmbrigade haar zwaarste wapens, StuG en 8,8-Flak, aan de hogere echelons afstaan. In menig gevecht had de Brigade

heel wat andere en betere resultaten kunnen boeken, had ze over deze wapens kunnen beschikken. Vele kompagnieën en pelotons zouden nooit in die situaties zijn geraakt, die ze nu wel hebben meegemaakt; vele individuele soldaten en secties of pelotons van de infanterie zouden een beter lot hebben gekend. Misschien is dit alles wel anderen ten goede geweest, maar de eigen troep had daarvan het meest te lijden. Dit gold niet uitsluitend voor de infanterie, ook de zware kompagnieën, zoals de IG-Kp. onder andere, leden daaronder. Ik kom daar later nog op terug.

Bij de voorbereiding van onze vuurstellingen en observatieposten in Sewerinowka hadden onze pioniers prachtig werk geleverd; hiervoor alle lof! Zowel op de hoogtekam vóór het dorp als in de kloof zelf, hadden zij voor ons met springstof geschutstellingen, schutterskuilen en kleine bunkers in de hard bevroren aarde gemaakt. Ons verblijf in Sewerinowka verliep betrekkelijk rustig in vergelijking tot dat, wat wij reeds hadden meegemaakt en dat, wat nog komen moest. Hier moesten wij wel enkele kleinere aanvallen afweren, waarin wij ook voortreffelijk slaagden; in samenwerking tussen alle wapens, bijna zoals op het maneuverplein. Onder de leiding van hun waarnemers en met transmissieverbindingen naar alle zijden en naar de Kp.Gef.Std., kon ons geschut indirekt vuren vanuit verdekte vuurstellingen. Onze mannen herstelden lichamelijk en geestelijk, omdat ze niet dagelijks achteruit moesten. En, dat mag hier ook wel nadrukkelijk gezegd worden, onze Kompanietross in Beresowka functioneerde voortreffelijk. De Spiess en de Schirrmeister met hun chauffeurs en ook alle ander trospersoneel verdienen hiervoor onze hartelijkste dank. Natuurlijk had onze tros altijd uitstekend zijn plicht gedaan, maar hier was dit beter merkbaar. In het bijzonder onze chauffeurs hebben hier met hun voertuigen niet alleen onze mensen, maar ook die van andere kompagnies geholpen. Zij hebben, in vaak uitzichtloze situaties, langs ongebaande wegen, in sneeuw en ijs, 's nachts als bij dag, voor het oog van de vijand en onder diens moordend vuur, meestal moederziel alleen in deze eindeloze vlakte altijd hun bestemming gevonden en steeds hun opdrachten uitgevoerd. Wanneer hun rupstractoren, de "Raupenschlepper Ost", niet nodig waren voor de verplaatsing van het geschut en alleen zij nog in staat waren om vooruit te komen, hebben de Zugkraftwagenfahrer van de IG-Kompanie bij wijlen helemaal alleen voor de onze, maar ook voor de andere kompagnieën de bevoorrading verzekerd. Waar geen enkel ander voertuig nog doorkwam, daar slaagden nog onze RSO.

In onze frontsektor was alles kalm, afgezien van de voortdurende aktiviteit van kleine Russische gevechtspatrouilles, die eigenlijk meer de verkenning en de verstoring van onze rust beoogden dan de voorbereiding tot een gewilde doorbraak. Ons geschut nam deze onder vuur, alsook granaatwerperstellingen en scherpschuttersnesten van de Russen. Maar er was erger op komst.

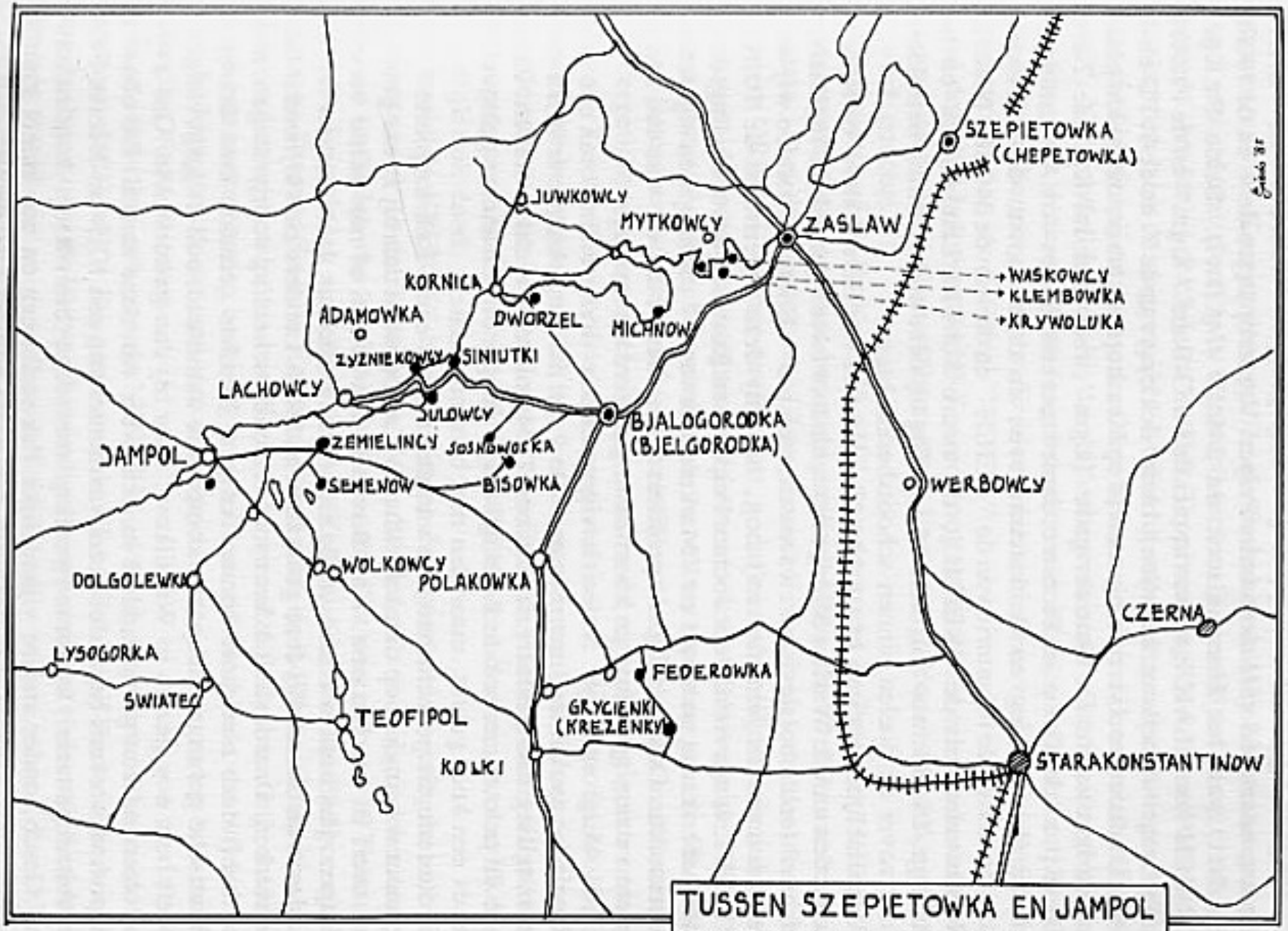

TUSSEN SZEPIETOWKA EN JAMPOL
VAN 15.2.44 tot einde 3.44.

De Brigade lag in de buurt van de Kampfgruppen ''REICH'' en ''LAH'' *(Leibstandarte Adolf Hitler)* onder Peiper. Verderop lagen de 7. en de 19.PD *(Pz.Div.)* van het Heer, alsook de 340.ID *(Inf.Div.)*. Beide Pz.Kgr., ''REICH'' en ''LAH'', versterkt met de StuG-Battr. ''Lgm'' en de Pz.Abt. 559 *(Panzer-Abteilung, bataljon)*, onder dekking van de 7. en de 9. PD en de 340.ID, deden een verrassingsaanval op Krasnopol-Ljubar, om beide plaatsen te heroveren. De Sturmbrigade ''Lgm'', met haar Inf.Kp., de 2-cm-Fla.-Kp. en de IG-Kp. en Pioniere, samen met een Heeres-Art.Abt., moesten hierbij vuurdekking en flanksteun geven en daarenboven de verbinding houden tussen de infanterie van de ''REICH'' en die van de 340.ID. Naast de Nebelwerfer van de ''REICH'', de zware 8,8-Flak/Langemarck en het Art.Rgt./19.PD, was ook onze 15-cm-Zug bij deze onderneming betrokken, voor zover de doelen binnen schootsbereik lagen.
Wehrmachtbericht van 15.01.44: ''Ten westen van Bereditshew versloegen eenheden van de Waffen-SS bij een tegenstoot twee vijandelijke regimenten en brachten de bolsjevisten zware verliezen toe''. Eindelijk hadden wij weer eens succes. Ik herinner mij nog, hoe bij deze tegenstoot de Pz.Kgr. ''LAH'', aangevoerd door Jochen Peiper, een Russisch bevoorradingsdepot met Amerikaans proviand en ''Marketenderwaren'' (Schnaps en sigaretten) buitmaakte. Ook de ''Lgm'' profiteerde van deze buit, dit was een aangename verrassing. Maar er kwamen nog andere verrassingen!
23.01.44, groot alarm. Na een hevige artillerievoorbereiding brak een grote Russische aanval los, met pantsers. De 2.(le.)IG-Zug slaagde er in uit open vuurstelling met pantsergranaten een T-34 buiten gevecht te stellen. Zoiets was dit peloton, en ook de 1.(le.)IG-Zug, vroeger bij een andere gelegenheid reeds een keer gelukt, maar dan met brisantgranaten.
Gedurende dit gevecht had een van de stukken een ''Rohrkrepierer'', een granaat was in de loop ontploft. Marcel Cardon werd daarbij zwaar gewond; hij stierf in een Lazarett. Van Boven kwam er van af met lichte verwondingen. Het stuk was natuurlijk niet meer bruikbaar; later kregen wij een ander in de plaats. Bij deze gevechten had Rttf. Lenders zich bijzonder laten opmerken. Daarom had ik hem voor een onderscheiding voorgedragen, maar hij heeft deze niet meer kunnen krijgen. Lenders geraakte kort daarop in Russische gevangenschap; een kompagnie-kameraad, oud-krijgsgevangene, heeft hem nog gezien in Wassilkow, waar hij dan gestorven is. Ons zwaar peloton had een groot aandeel in de afweer van deze aanval. De observatiepost was tevens bezet door een waarnemer van een 10,5-cm-Heeres-Feldhaubitzenbatterie. In samenwerking met deze houwitsers konden onze Inf.Gesch. onder andere vijandelijke Pak-stellingen en een stapel munitie vernietigen. Daarna was het weer een tijdje betrekkelijk rustig.
Hier in Sewerinowka kreeg de IG-Kp. voor het eerst pantservuisten toebe-

deeld. Wij vormden een Panzerbekämfungstrupp *(Pz.Bek.Trpp.)* met enkele mannen van de Kompanietrupp. In de onderkomst van dit kleine groepje vond een soldaat door zo'n Pantserfaust een jammerlijke dood. Dol van vreugde, omdat hij ook bij dez Pz.Bek.Trpp. was ingedeeld geworden — zo verklaarden later de ooggetuigen — had hij steeds maar opnieuw geroepen: "De chef heeft mij tot pantserknakker benoemd. Nu zal ik een tank vernietigen!". Vermoedelijk heeft hij daarbij onbewust een Panzerfaust afgevuurd; in ieder geval, deze was plots losgebrand en met onze kameraad door het dak van de onderkomst gevlogen. Er bleef niet veel meer van over... Eerst een Rohrkrepierer en nu dàt nog!
Rond deze tijd bekwam de IG-Kp. ook nog enkele vers gebakken onderofficieren, recht van de Unterführerschule Lauenburg. Voor hen was er plaats en werk genoeg.
Ondertussen had de Pz.Kgr. "LAH" de sektor van de Pz.Kgr. "REICH" overgenomen, die op haar beurt de stellingen van de 19.PD moest gaan bezetten. Daardoor moest de "Langemarck" ook nog een deel van de vroegere "REICH"-sektor overnemen, zodat onze frontlijn alsmaar dunner bezet was. Automatisch vergrootte daarmee ook de sektor van de IG-Kp., temeer, dat we ook de buureenheden vuursteun moesten geven. Onze B-Stellen lieten hun stukken ook op deze bijkomende sektoren inschieten.
Van dergelijke troepenverschuivingen valt in de regel weinig goeds te verwachten. De situatie werd van langsom kritischer. Op onze flank waren vijandelijke bewegingen naar het westen merkbaar. Later bleek, dat onze Brigade eens te meer helemaal alleen stond, aan de uiterste linkervleugel van de Heeresgruppe Süd. Hier kon de Rus ongehinderd doorstoten, wat hij dan natuurlijk ook deed.
Kort nadat de "REICH" haar stellingen had gewisseld, verlegde ook de "Langemarck" in de richting van Schepetowka. Als ik mij goed herinner, kwamen eenheden van het Heer ons aflossen. Dat was zo rond 19 Februari 1944. De Brigade lag nu in de streek van Zaslow-Klembowka-Bjelgorodka-Michnow-Dworez-Sinjutki-Lolowcy. Opdracht: de Rollbahn Schepetowka-Bjelgorodka vrijhouden en beveiligen. Oorspronkelijk dachten wij, dat hier sterke partizanenbenden bedrijvig waren, maar weldra bleek, dat wij hier te doen hadden met de spitsen van de Sowjet-legers, die poogden hun tangbeweging voort te zetten.
In deze sektor lag ook nog de "REICH", waarbij wij waren afgedeeld, en eveneens de "LAH". De genie van de "LAH" had bij Zaslow reeds een brug geslagen over de Horyn. Een andere brug over deze rivier, bij Sinjutki, was nog intakt.
Onze tros was in Bjelgorodka gebleven.
Tot ongeveer 27.02. voerden onze infanteriekompagnieën, daarbij onder-

steund door de zware wapens, kleine stootaanvallen uit op de bovengenoemde dorpen. Bij een van deze akties, in de omgeving van Klembowka-Zaslaw, kon ons infanteriegeschut een vroegere suikerfabriek van vijanden zuiveren. Bij het terugtrekken op de uitgangsstellingen liep een StuG, die ons vuursteun had gegeven, op een mijn. Op dit stormkanon bevond zich de kommandant van de IG-Kp., onder wiens leiding de Inf.Gesch. met direkt vuur uit open vuurstelling de opdringende Russen bestookten, terwijl de StuG-mensen hun ruspketting herstelden.
Hevige gevechten bij Sinjutki en bij Michnow.
De 24. Februari heroverde de 3.Kp., onder Ustuf. Kahrl, het plaatsje Michnow, dat voor korte tijd was verloren gegaan. Deze aanval gebeurde eveneens met de steun van de stormkanonnen en van een lichte IG-Zug. Ustuf. Kahrl is hier gesneuveld.
In de nacht van 27/28.02. verlegde de Brigade naar Jampol. In deze tijd deed de Rus een grote aanval op Bjelgorodka, waar onze Kompanietross verbleef. Onze 2-cm-Fla en de 8,8-Flak waren daar ook, dunkt mij. Zeker is, dat ook de 15-cm-IG-Zug, die voor herstellingen aan de tractoren in Stara-Konstantinow was achtergebleven, maar ondertussen in Bjelgorodka was gearriveerd, hier aan de verdediging heeft deelgenomen. Onze Spiess, Seppl Weigl, geraakte hier gewond en kwam in een Lazarett terecht; wij zagen hem pas terug bij de wederoprichting van de Sturmbrigade. Tot dan heeft Hscha. Werner de functie van kompagnie-sergeant-majoor waargenomen.
Het grootste deel van ons wagenpark bevond zich op dat ogenblik nog in Stara-Konstantinow; ook onze s.IG-tractoren waren daar in herstelling geweest. Normaal hadden al deze voertuigen reeds in Bjelgorodka moeten zijn, maar, omdat algemeen werd aangenomen dat deze stad reeds was ingesloten of vernield, waren ze dan toch in Stara gebleven, op bevel van Ostuf. Hendrickx, de TFK van de Brigade. Dank zij dit toeval, en ook door de goede zorgen van onze Schirrmeister, behield onze kompagnie naar verhouding meer voertuigen dan de andere kompagnieën.
De 1.IG-Zug ging als eerste naar Jampol, samen met de Kompanieführer, de Nachrichtenstaffel en de Kompanietrupp. Met de Zugführer zocht ik onmiddellijk een gunstige B-Stelle en een vuurstelling uit in en bij een half voltooid (of voor de helft vernield) groot gebouw (school?), dat ons zowel voldoende dekking als een goed uitzicht bood. Rondom ons was alles nog rustig. We bouwden onze stellingen. De 2.Zug volgde en ging in stelling niet veraf van de Brig.Gef.Std. De schwere Zug had zijn vuurstelling langs de weg aan de oostrand van Jampol. Alhoewel overal rondom ons vijandelijke bewegingen zichtbaar waren, die men met onze stukken gemakkelijk had kunnen bestrijden, toch schoten wij niet. Onze munitievoorraad was uiterst krap en bovendien wilde men vermijden, de Rus, met zijn materiële overmacht aan artille-

rie en rakettengeschut, onnodig te provoceren. Op bijzondere aanwijzing van ''boven'' mocht er enkel worden geschoten bij een beschieting van de vijand en wanneer we diens vuurstellingen konden lokaliseren. Russische aanvalspogingen op de stad namen wij eveneens onder vuur.
03.03.44. De Brigade was in Jampol ingesloten. In de nacht op de 4.3. mocht de IG-Kp. met twee pelotons uitbreken, d.w.z. het zwaar peloton bleef voorlopig achter ter ondersteuning en zou dan later volgen. Deze uitbraak lukte betrekkelijk goed, met alle voertuigen en materieel. Vervolgens moesten de drie IG-Züge nieuwe stellingen bezetten bij Zemielincy en van daaruit met alle stukken de geplande uitbraak van de Brigade dekken. De resterende pantsers en stormkanonnen van de 19.PD en van de Kgr. ''REICH'' moesten de uit het Noorden oprukkende Russische infanterie en haar ''Rats-Boem''-kanonnen in bedwang houden of uitschakelen, om de Rollbahn vrij te houden voor het rollend materieel van de ''Langemarck''.
Na de geslaagde uitbraak van de Brigade, in de morgen van 04.03, had de Kdr./19.PD onze IG andere opdrachten gegeven: De 2.Zug, onder Oscha. Schäffer (Wagner was gekwetst), moest in stelling gaan bij de Gef.St. van de 19.PD. Oscha. Blohm moest met zijn 1.Zug een bedreigde kompagnie van het Heer vuursteun geven. Nadat deze kompagnie reeds ingesloten was, probeerde Blohm daaraan te ontsnappen door uit te wijken naar Bjelgorodka, dat bij de uitbraak van de Brigade als bestemmingsoord was aangeduid geworden. Hij slaagde daar echter niet in, daar hij onder te sterk vijandelijk vuur lag. De verliezen waren hoog: Blohm, Van de Walle en De Backer waren gewond, de voertuigen en het geschut moesten opgeblazen worden. Hier sneuvelde Ostuf. Van Acker, die zich met twee 8,8-Flak bij Blohm had aangesloten.
Na zijn laatste opdracht poogde eveneens Ustuf. Bogaerd om met zijn zware Zug vanuit Zmielincy naar Bjelgorodka af te zetten, maar ook hij moest zijn voertuigen en geschut vernietigen bij gebrek aan Sprit *(benzine)*. Daarmee gingen ook onze twee 15-cm-stukken verloren.
De kommandant van de IG-Kp., d.w.z. ikzelf, was in Jampol op de Brig.Gef.Std. als taktisch adviseur bij de Kommandeur. Nu de twee lichte IG-pelotons waren uitgebroken, scheen Stubaf. Schellong de mening toegedaan, dat ik voorlopig voor de IG-Kp. niet meer onontbeerlijk was, te meer daar ondertussen bekend was geworden, dat de Kdr./19.PD deze pelotons reeds had ingezet. Daarom kreeg ik van de Kdr. het bevel, de 3.Kp. over te nemen en met deze, rechts van de Rollbahn, te voet uit te breken naar de Div.Gef.Std./19.PD, trefpunt voor de Brig. Alle kompagnieën, die over geen voertuigen meer beschikten, maakten dezelfde voettocht. Zo ook de 4.(s.)Kp. Tijdens deze tocht bracht ik de laatste uren door samen met Hstuf. Helmedach, die mij tijdens een rustpauze bij de toren nog zijn ''DU'' had

aangeboden, alsof hij een voorgevoelen had van zijn naderende dood; kort daarop is hij dan ook gesneuveld.
's Avonds van de 04.03., na de uitbraak uit Jampol, zag de balans voor de IG-Kp. er uit als volgt: Het materieel van het 1e en het 3e peloton, respectievelijk twee stukken van 7,5 cm en twee van 15 cm met de daarbij horende voertuigen, was verloren, door eigen volk opgeblazen. De manschappen waren nog bruikbaar als infanteristen, te voet natuurlijk.
Na de oorlog vernam ik van Schäffer in detail, wat er met zijn peloton is gebeurd: Op bevel van de 19.PD had onze 2.Zug stand gehouden bij de Div.Gef.Std., zoals bevolen, tot wanneer Schäffer vaststelde, dat er, met uitzondering van zijn peloton, in heel de omgeving niemand meer was te zien. Men had eenvoudig vergeten — laten wij dit zo zeggen — om het bevel voor de aftocht over te maken... Helemaal aan zijn lot overgelaten, volledig in onwetendheid over de algemene toestand en daardoor totaal verrast, geraakte heel onze 2.Zug, met alle manschappen en materieel, in Russische gevangenschap. Schäffer kwam daarvan terug en ik kreeg nog de gelegenheid om met hem te spreken; ondertussen is hij gestorven. Of er nog anderen van deze groep naar huis zijn gekomen, is mij tot op heden niet bekend.
Alle kompagnieën, zware wapens zowel als infanterie, waren gedecimeerd en hadden alle voertuigen en geschut verloren, op een pantserafweerkanon en de Pkw van Hstuf. Knorr na. Van een formele indeling in kompagnieën werd afgezien. Bepaalde officieren kregen de leiding over bepaalde groepen, waarmee ze dan moesten trachten Stara-Konstantinow te bereiken, waar dan een omgroepering zou gebeuren. Wij wisten immers, dat daar de trossen en enkele stukken zwaar geschut van de Brigade nog verbleven, alsook delen van de ''REICH'' en van de ''LAH''.
In die dagen ontmoetten we af en toe verstrooide Hongaarse groepen, die eveneens naar Stara trokken. In deze totaal verwarde situatie wist niemand precies, wie of wat al dan niet was ingesloten en Stara-Konstantinow had op iedereen een hypnotische aantrekkingskracht. Hstuf. Knorr was intussen ook al gevallen.

De voettocht van de Brigade, een lange sliert van achter elkaar strompelende groepjes, ging zuidoostwaarts, door sneeuw en modder, over een golvend terrein. Deze dag, de 04.03., moest een heel stuk verder, ergens bezuiden Bjelgorodka, nog een gevecht hebben plaatsgegrepen tussen zo'n honderd tanks van de Russen en misschien een veertigtal van de onze. De gevolgen van dit gevecht zouden wij in de volgende nacht en de daaropvolgende dag ondervinden. Tijdens deze nacht beschikte de Brigade, als enige bescherming, nog over een gemotorizeerde Pak van de ''Lgm'' en een StuG van de Pz.Kgr. ''REICH''. Opeens weerklonk, als een jubelkreet: ''Panzer!'',

onmiddellijk daarop gevolgd van het angstgeroep: ''Russische Panzer!''. Men had aangenomen, dat onze eigen pantsers ter hulp waren gekomen, maar in werkelijkheid waren het Russische, een achttal T-34, die in volle vaart en met verblindende schijnwerpers dwars door onze kolonne heen raasden, zonder schieten. Hier moet gezegd, dat onze Pak inderdaad onmiddellijk de Russen onder ''direkt vuur'' nam, evenwel zonder resultaat. Dat kan ik met zekerheid getuigen, want ik lag er vlak naast. De tanks rolden onverstoord verder; ze zouden 's anderendaags weerkeren, met nog een twaalftal meer. In de morgenschemring ging de mars verder, richting Federowka-Kresenki. Het terrein was zeer golvend. Vanop de hoogten konden wij in de verte de Russenpantsers zien voorbijrollen. Iedereen strompelde verder, apatisch, met slechts dit ene doel voor ogen: Stara-Konstantinow!
Bij de molen van Kresenki leverden wij nog een laatste gevecht met Russische infanterie, die ons de weg wilde versperren. Hier viel Ustuf. Bogaerd, kopschot. Uscha. Peleschkei kreeg er een schot op zijn verrekijker, voor zijn linker borst. Wij lieten hem voor dood achter naast een hut; in werkelijkheid was hij slechts bewusteloos. Peleschkei vertelde ons later zelf, hoe hij weer tot bewustzijn kwam en ons kon achternakomen.
5. Maart '44. Wij hadden de Rus bij de molen verdreven en reeds een heel eind op onze tocht gevorderd, toen opeens een twaalftal T-34 opdoken, met opgezeten infanterie. Dat waren beslist die van bij de molen. Ikzelf liep met een groepje van vijftien à twintig man aan het eind van onze kolonne. Het StuG reed aan de spits, bij de Kommandeur. Deze poogde om een deel van onze mensen te laten meerijden met pantservoertuigen van de 19.PD. Waarom weet ik niet, men wilde of men kon aan dit verzoek niet voldoen en de pantserwagens reden verder, alleen. Bij gebrek aan benzine moest men nu ook de StuG van de ''REICH'' opblazen.
Mijn klein groepje, totaal uitgeput, maakte een korte rustpauze bij een van die typische stromijten, toen we opeens verrast werden door enkele van de zo even genoemde Russische tanks. We waren omsingeld! Reeds onder het naderen schoten de opgezeten infanteristen op ons. Zoveel ik mij herinner, hebben ze niemand getroffen. Tegenweer was niet alleen zinloos, maar tevens onmogelijk: wij hadden wel nog onze wapens, maar onze munitie was verschoten tijdens het laatste gevecht bij de molen. Dat de ene of de andere dan toch nog kon schieten, bleek even later. Wij zagen ook geen andere mogelijkheid om aan de vijand te ontkomen. Het ergste was te vrezen, maar toch bleven wij hopen op een of andere uitweg. Deze hoop zou dan ook in vervulling gaan.
Het grootste deel van deze pantserkudde rolde verder naar de spits van de Brigade; een vier of vijf T-34 bleven achter bij ons. Met gebaren en onder bedreiging met hun wapens, maanden de begeleidende infanteristen ons aan

bijeen te gaan staan en ons uit te kleden, tot op het hemd en de broek na. Van den Winkel, een Melder van de Kompanietrupp, kon zich niet meer bedwingen en hij schoot met een geweer naar de Russen. Dezen beantwoordden natuurlijk onmiddellijk dat vuur, sprongen van hun pantsers en schoten en sloegen Van den Winkel dood. Wie daarbij nog om het leven kwam, weet ik niet meer. De Russen werden nu duidelijk nerveuzer; ze wisten klaarblijkelijk niet, wat met ons aangevangen. Terwijl wij ons uitkleedden had de Russische sergeant, vermoedelijk de chef van de infanteristen, aan mijn nu zichtbaar geworden distinctieven kunnen zien, dat ik de aanvoerder van ons groepje was. Hij kwam nader, naar mij leek zonder vijandelijke bedoelingen, zodat ik meende, hem te moeten duidelijk maken — met gebarentaal en in het Duits, hoe zinloos dat ook mocht zijn — dat hij beter zijn volk in toom kon houden, daar wij nu toch niet meer gevaarlijk waren. Deze Russische infanteristen waren jonge, krachtige kerels. De sergeant was merkelijk veel ouder; hij gaf mij niet de indruk, zinnens te zijn ons onmiddellijk te willen ombrengen. Dat poogde hij ons ook duidelijk te maken, met schouderophalen en verontschuldigende handgebaren, die moesten betekenen, dat hij de situatie niet meester was en er ook niets kon aan doen.
Ik geloof mij te herinneren, dat ondertussen Hstuf. Cambie gedood was, maar dat kan ook later zijn geweest, tijdens onze vlucht. De gelegenheid hiertoe bood zich, toen wij uitgekleed op een rij moesten gaan staan op zo'n twintig meter van de tanks verwijderd. In de overtuiging, nu naar het hiernamaals te worden gezonden, kon ik de kameraden toefluisteren: ''Op mijn kommando: KEERT, trekken wij er van onder, zo snel als 't kan!''. Het gedrag van de Russen, die met hun wapens aan het spelen waren, liet ons inderdaad weinig goeds verwachten. In situaties als deze, waarin wij ons toen bevonden, gebeurt zelden iets met overleg, daarentegen meestal louter instinctief. Op een gegeven moment gaf ik hier dan ook het afgesproken kommando: ''KEERT!''. Dat gebeurde in blok. De Russen waren zo verrast, dat ze pas goed gingen reageren toen wij reeds een heel eind aan het rennen waren... Zij schoten met geweren en met machinepistolen, ook één of twee keren met hun pantserkanon, maar toen waren we reeds achter een klein talud verdwenen, waar we, dood-op, eens goed konden uitblazen. We vreesden eerst voor een achtervolging, maar dit gebeurde niet. Wij renden nog een stuk verder. Even later bemerkten we, dat de Russen daar niet meer bij die stromijt stonden; ze waren van het toneel verdwenen. Dan volgde een grote adempauze.
Bij dit alles moet ik zeggen, dat de Russen opvallend zenuwachtig waren. Niettegenstaande hun pantsers betrouwden zij de situatie niet; ze vreesden blijkbaar voor een of ander gevaar, dat hen ergens zou kunnen bedreigen. Drie Duitse Heeres-Soldaten, die voordien met onze groep waren mee

opgetrokken en samen met ons waren gevangengenomen, stonden gedurende gans de tijd van onze "behandeling" bij een T-34 en bezwoeren de Russen voortdurend: "Wir nix SS!". Zij hoopten klaarblijkelijk, er zo beter vanaf te komen. Ik weet niet, wat er van hen is geworden; misschien werden ze ter plekke neergeschoten toen wij konden ontsnappen, misschien hebben de Russen hen meegenomen. Volgens getuigenissen van kameraden onzer eigen kompagnie, hebben de Russen niet alle gevangen geliquideerd, ook niet die van de Waffen-SS. Zo werd, naast vele anderen (o.a. onze Zug Schäffer), ook onze kameraad Marcel... omtrent deze tijd en in dezelfde omstandigheden gevangengenomen. Hij schreef mij, hoe hij, samen met zeven anderen (waaronder Walbers, Maximiec, ...), werd teruggebracht naar Federowka, of naar Kresenki, daar door een Russische luitenant werd verhoord en geslagen en vervolgens opgesloten in een zwijnestal. Later werden ze dan te voet naar Bjelgorodka gedreven en daar in een kerk opgesloten, waar ze door Duitse vliegers gebombardeerd zijn. Deze groep kwam dan, met nog andere gevangenen, per spoor naar Kiew, waar ze door de stad moesten marsjeren, bespot, bespuwd en geslagen door de inwoners. Later naar Wassilkow overgebracht, heeft Marcel daar de zwaar zieke Rttf. Lenders aangetroffen, die aldaar dan is gestorven. Maar, dit heb ik reeds verteld.

Van de circa twaalf tanks, die ons bij de stromijt hadden verrast, waren er acht of negen doorgereden naar de spits van de "Langemarck". Later hebben we vernomen, hoe deze T-34 en de opgezeten infanteristen, zonder op enige afstand te stoten, iedereen en alles hebben aangevallen, zowel enkelingen als groepen. Ze schoten op alles, wat bewoog, met geweren, machinepistolen en pantserkanonnen. De tanks tolden daarbij zolang in het rond, tot alles, wat op de grond lag, levend of dood, onder hun rupskettingen vermorzeld was. Bij zo'n treffen konden onze kameraden Debacker, Schrack en Van den Bossche, verscholen in een stromijt, de duisternis afwachten en toch nog naar Stara-Konstantinow ontkomen.

Mijn groepje was ondertussen uiteengegaan, opdat ten minste nog enkelen Stara zouden kunnen bereiken. De jonge Ghysbrechts van de IG-Kp. bleef bij mij. De andere groep stond onder de leiding van een Oscha. van de 4.Kp.; zijn naam herinner ik mij niet meer, maar zijn gezicht staat mij nog duidelijk voor de geest.

Hier kunnen we niet in detail beschrijven, hoe allen, die konden ontsnappen, half gekleed in deze barre winterkoude, na een dagen- en nachtenlange zwerftocht uiteindelijk in Stara-Konstatinow aanbelandden. Vele "Langemarckers" weten dit uit eigen ervaring.

sIG. Kp. in het tentenkamp te Knowitz, 1944.

sIG. september 1944. Halfkettenvoertuig met "aufgeprotztem" sIG met o.m. Penkl, Schäffer, Blohm, Baetens Jef, De Poorter.

Knowitz. sIG. Opleiding tot seiner en vooruitgeschoven waarnemer (V.B.).

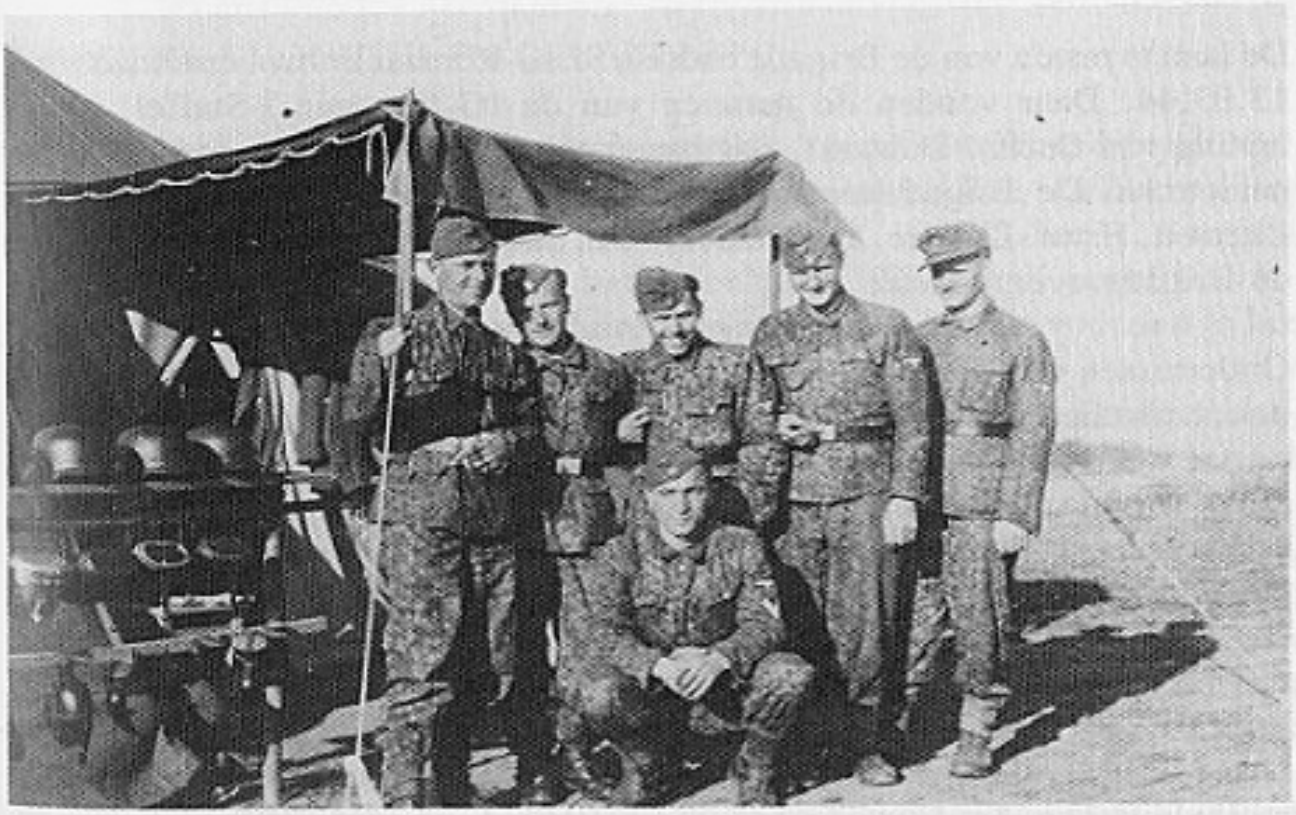

Knowitz, september 1944. sIG. Onderofficieren en dienstdoende O/Off. voor hun tent. O.m. Raf De Pauw, Meyndonck, Ghijsbrechts.

1944. IG. Tentenkamp in Seltschan, bij de Sturmbrigade "Langemarck".

De laatste resten van de Brigade hadden Stara-Konstantinow bereikt zo rond 13.03.44. Daar vonden de mannen van de IG-Kp. hun I-Staffel, onder leiding van Oscha. Dubbaut, nog intakt terug en ook de rest van de Kompanietross. De Brigadekommandeur was wegens een verwonding in het Lazarett. Hstuf. Dethier, kommandant van de Flak-Battr., had de leiding van de Brigade overgenomen.

Ondertussen was de Brigade naar Proskurow verlegd. Daar kon iedereen, ik ook, herstellen van de grote lichamelijke en psychische inspanningen van de laatste weken. Iedereen had zoveel mogelijk nieuwe kledij gekregen, eten en drank was er ook genoeg. Zo vertelt onze Schreiber, Harry Olyslager, dat ik vóór alles zou opdracht gegeven hebben, eerst een flinke portie Schnaps uit te delen aan iedereen, die dat wenste. Daarna ging alles betrekkelijk goed. Nu onze "Spiess", Seppl Weigl, was uitgevallen, nam Hscha. Weber die functie over.

Hstuf. Dethier had mij voor de terugtocht van de Brigade de leiding over de zware kompagniën, 4 tot en met 6, toevertrouwd. Voor zover ik mij herinner, was Hstuf. Rehmann de enige overlevende onder de kommandanten van de infanteriekompagnieën; hij kreeg daarvan de leiding. Op een foto, genomen

tijdens de terugtocht door Hongarije, staan alle nog levende officieren afgebeeld.

Zo heb ik dan de mij toevertrouwde kompagniën, of beter de resten daarvan, via Roemenië, over de Karpaten, door Hongarije en Slowakije alover de Dukla-pas naar Jaslo in Polen gevoerd. Onderweg, vooral in de Karpaten, moesten we veel voertuigen in het ravijn kippen; geen Sprit meer. Overigens verliep de hele tocht rustig en in goede orde.
Tijdens deze tocht werden onderscheidingen uitgereikt. En dan was er nog de post af te handelen: de kompagniekommandanten begonnen aan hun droevige taak: de families van de gesneuvelden en de vermisten verwittigen.

Omstreeks 29.04, aankomst in Jaslo. Van hieruit ging ik met enkele van de onderofficieren en een paar manschappen als Vorkommando *(voorwacht)* naar Knowitz, naar de Truppenübungsplatz "Böhmen und Mähren", waar de heroprichting van de Sturmbrigade zou moeten gebeuren.
Op 03.05 kon de "Lgm" afladen in Seltschan, het dichtsbij gelegen station van en voor Knowitz. Wij maakten kwartier in Gross-Knowitz en in Klein-Knowitz.

VERDERE EVOLUTIE EN OPLEIDING

Officiëel begon de Sturmbrigade niet met de "Neuaufstellung" *(wederoprichting)* maar enkel met een "Auffrischung" *(aanvulling en hergroepering)*. Het desbetreffende bevel luidde als volgt: "De SS-Freiw. Sturmbrigade "Langemarck" wordt op het oefenkamp "Böhmen" opgefrist volgens de bijlagen 1 en 2. De oprichting van een II. Btl., zoals voorzien in het organigram, wordt afzonderlijk bevolen.".
Dit bevel stipuleerde verder: "Het personeel van de hierna genoemde eenheden der SS-Freiw. Sturmbrigade "Langemarck" is ter verdere opleiding naar de volgende opleidingscentra te detacheren ...: IG-Kp. naar het SS-IG/Ausb. und Ers.Btl. 1 Breslau-Lissa.", etc. etc. Voorts: "De behoeften aan wapens, materieel en voertuigen zijn voor te leggen, rekening houdend met de nog beschikbare bestanden". En nog: "De opleiding moet tegen 30.07.44 voltooid zijn. Alle eenheden van de Freiw. Sturmbrigade "Langemarck" bij de opleidingstroepen zijn tegen deze datum terug te sturen naar de SS-Freiw. Sturmbrigade "Langemarck", SS-Tr.Üb.Pl. "Böhmen", etc. etc.
In de eerste plaats ging de "opfrissing" van de kompagnie verder: kledij en verpleging voor de soldaten, alle dringende behoeften van het dagelijkse leven. Ostubaf. Schellong, terug van het Lazarett, heeft toen ook de door de

Sturmbrigade en door de Pz.Div. ''DAS REICH'' verleende onderscheidingen uitgereikt. Overigens, lichte dienst. Sommigen mochten met verlof; wie naar een opleidingseenheid moest, natuurlijk niet en dat gold ook voor de mensen van de IG-Kp.
Het bevel voor de oprichting van een II Btl. kwam op 30.06.44.
17 juli '44. Een Btl.Gef.Gr. *(Bataillons-Gefechtsgruppe)* van de ''Langemarck'', aangevoerd door Hstuf. Rehmann, verliet Knowitz, om in de gelederen van het III. Germ.Pz.Korps (Steiner) te worden ingezet bij Narva, aan het Koerland-front. IG-eenheden waren daar niet bij.
Bij deze Gef.Gr. heeft vooral Strm. Remi Schrijnen van de Pz.Jäg.Kp. zich onderscheiden; de Führer verleende hem het Ridderkruis, dat hem, in oktober '44 werd omgehangen door Ostubaf. Schellong, voor het front van heel de Brigade in Knowitz.
Begin juli '44 verliet de IG-Kp. Knowitz, om volgens bevel nieuwe wapens, materieel en zwaar infanteriegeschut in ontvangst te nemen en daarmee een nieuwe IG-Kp. te vormen bij het SS-IG/Ausb.u.Ers.Btl. 1 Breslau-Lissa.

sIG, zomer 1944. Oefeningen aan het geschut, o.m. Uscha. De Clercq, Van Boven, Duyck Emiel, Strosse.

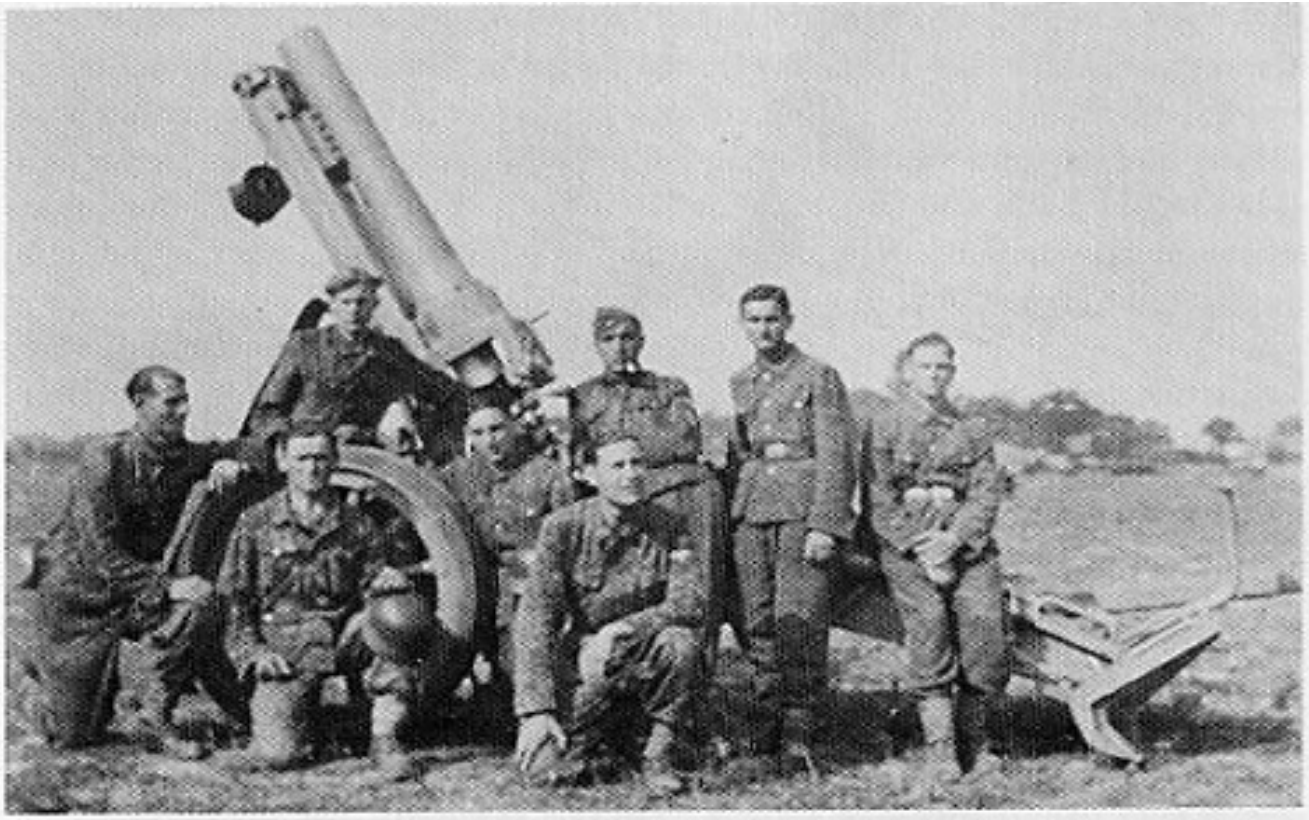

sIG, september 1944. Geschut in vuurstelling met o.m. Kamiel Denorme, Ghijsbrechts, Van Espen.

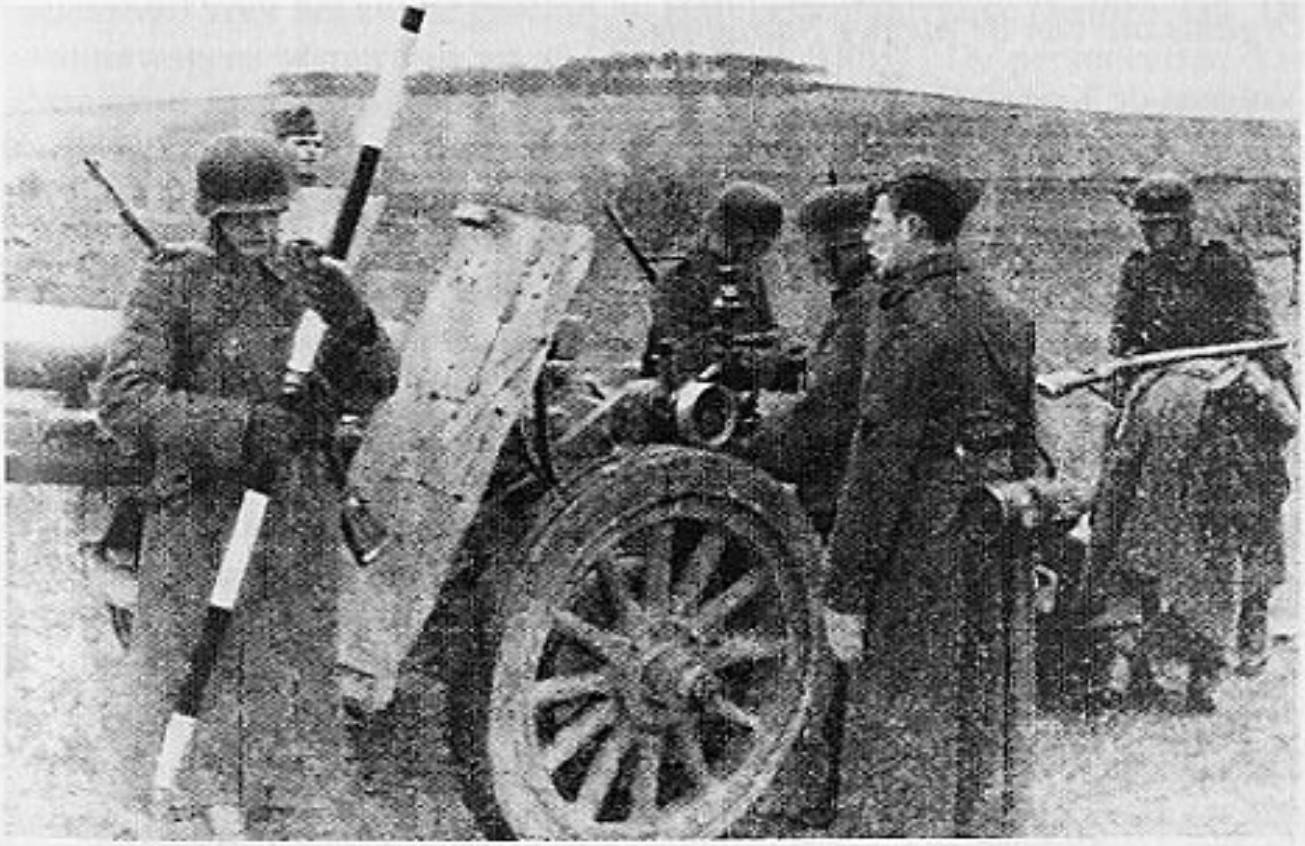

sIG. Het richten en opstellen van een geschut. Stukskommandant Van den Bulcke.

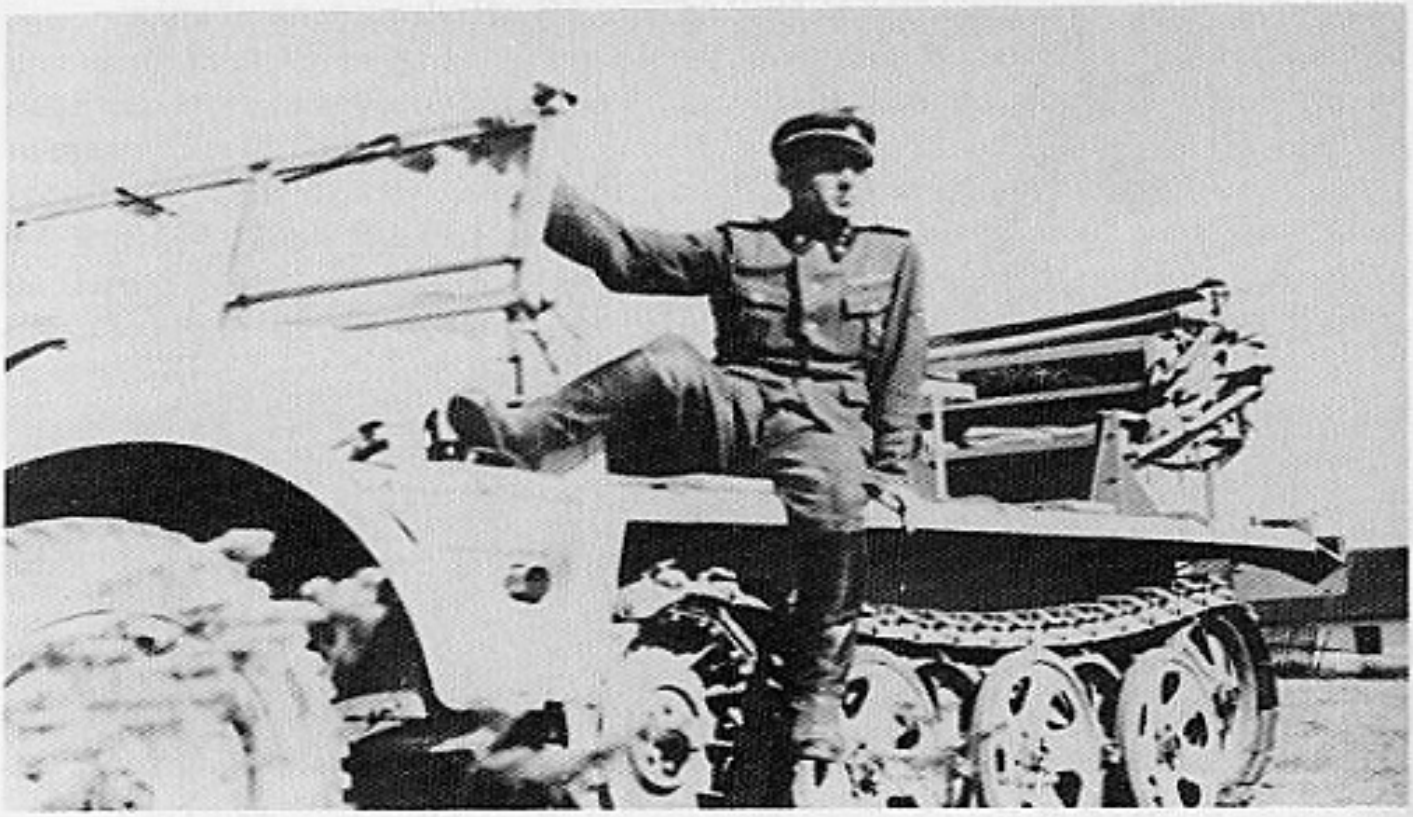

Kp.Chef op een nieuwe halfkettenwagen als afsleepwagen voor de sIG.

Organisatie van de nieuwe Sturmbrigade:

Volgens de Kriegsstärkenachweisung *(KStN)* en de Kriegsausrüstungsnachweisung *(KAN)*, resp. personeels- en uitrustingslijsten, was de nieuwe Sturmbrigade als volgt samengesteld:

— Brigadestab, Kommandeur: Ostubaf. Schellong;
— I. Btl., onder Hstuf. Rehmann, drie Inf.Kp., één s.Kp., één Pz.Jäg.Kp.;
— II. Btl., onder Hstuf. Oehms, zelfde samenstelling als I. Btl.;
— Brigade-Einheiten: de s.IG-Kp. (met 6 s.Inf.Gesch.), de StuG-Battr., de 2 cm-Fla-Kp. en de 8,8 cm-Flak-Battr.

Zoals reeds gezegd, de schwere Infanteriegeschütz-Kompanie werd opgericht en verder opgeleid en aangevoerd door Ustuf. (later Ostuf.) Köhn dus door mij, tot deze kompagnie, in november 1944, door mij werd ontbonden, om met haar personeel het kader te vormen voor alle IG-pelotons in de zware kompagnieën van de nieuw op te richten ''27. SS-Freiwilligen-Grenadier-Division LANGEMARCK''. Bij deze divisie waren IG-Kp. niet meer voorzien.

In Breslau-Lissa was onze IG-Kp. afgedeeld bij het A.u.E.Btl., maar, in tegenstelling tot andere hier aanwezige eenheden, als frontkompagnie tamelijk zelfstandig.

Eerst kwam het aanvullingspersoneel toe, Vlamingen en Duitsers. Men mag stellen, dat van dit ogenblik af het personeel van de IG-Kp. was samengesteld voor de ene helft uit Vlamingen en voor de andere helft uit Duitsers, zowel officieren, onderofficieren als manschappen. Eindelijk kreeg de kompagnie weer een "echte Spiess" of Stabsscharführer, de ons allen ook nu nog toegewijde Helmut Kopplin, die van het A.u.E.Btl. kwam. Nu moesten alleen nog maar wapens en geschut worden geleverd, dan kon de opleiding op volle toeren beginen.
Aanvankelijk moesten wij nog genoegen nemen met oude stukken van Tsjechische oorsprong. We oefenden daarmee, meestal "im Mannschaftszug", op een terrein naast de kazerne, of op de binnenkoer. Het kaliber van deze stukken herinner ik mij niet meer zo juist; iets van 6 à 7 cm, zo ongeveer als ons vroeger licht geschut, maar zeker geen 15 cm. Daarnaast ook veel velddienst. We hadden immers in de Oekraïne geleerd, dat IG-mannen vaak genoodzaakt zijn, als infanteristen te vechten, zonder geschut. Bij de typische IG-dienst wisselden praktijk en theorie gelijkmatig af.

De kompagnie was nu een "zuivere" schwere Infanteriegeschütz-Kompanie, met drie Züge van elk twee 15 cm-Inf.Gesch. De uitrusting bleef overigens grosso modo gelijk als vroeger. Alleen waren onze Zugmaschinen *(tractoren)* voor het zwaar geschut nu Halbkettenfahrzeuge *(halftracks)*. De munitiewagens waren van nu af Lkw "Opel Blitz". De personeelssterkte was iets groter; deze bedroeg nu zo'n 180 man. Behalve de nieuwe "Spiess", kwam er ook nog een nieuwe Zugführer bij, Ustuf. Fischer, die later mijn opvolger zou worden bij de "Kgr. Schellong".

Intussen had men bij de kompagnie vernomen, dat de Sturmbrigade in Knowitz haar mannen, die daarvoor in aanmerking kwamen, voortdurend met verlof liet gaan. In mijn kompagnie ontstond hierover ontevredenheid bij die mensen, die daar ook recht op hadden. Ik legde dit probleem voor aan de Bataillons-Kommandeur en ik vroeg zijn toestemming, om ook mijn volk met verlof te laten gaan. De Kdr. weigerde. De juiste reden heb ik nooit geweten. Ik wilde het ook niet weten; in overleg met mijn Spiess had ik mij voorgenomen, onze jongens in het geheim, beetje bij beetje, naar Vlaanderen te sturen. Telkens, wanneer onze kompagnie de wacht had aan de kazernepoort, ging een deel er vandoor, richting station. Dat hebben wij zo vaak herhaald, tot allen hun beurt hadden gekregen. Het gehele procédé werd afgehandeld in vier weken, zodat de laatsten vertrokken, wanneer de eersten terugkwamen.
Zo'n eigenmachtig maneuver was meer dan riskant. Enerzijds negeerde ik een duidelijk bevel, maar anderzijds moest de Spiess in zijn dagelijkse

sIG, Knowitz, september 1944. Onderofficieren bij het ontbijt voor hun tent met o.m. Ghijsbrechts, Van Nitzem e.a.

sIG, september 1944. Geschut in terugloopstand. Baetens Jozef.

sIG. Schwimwagen met chauffeur.

sIG. De voetbalploeg met tien.

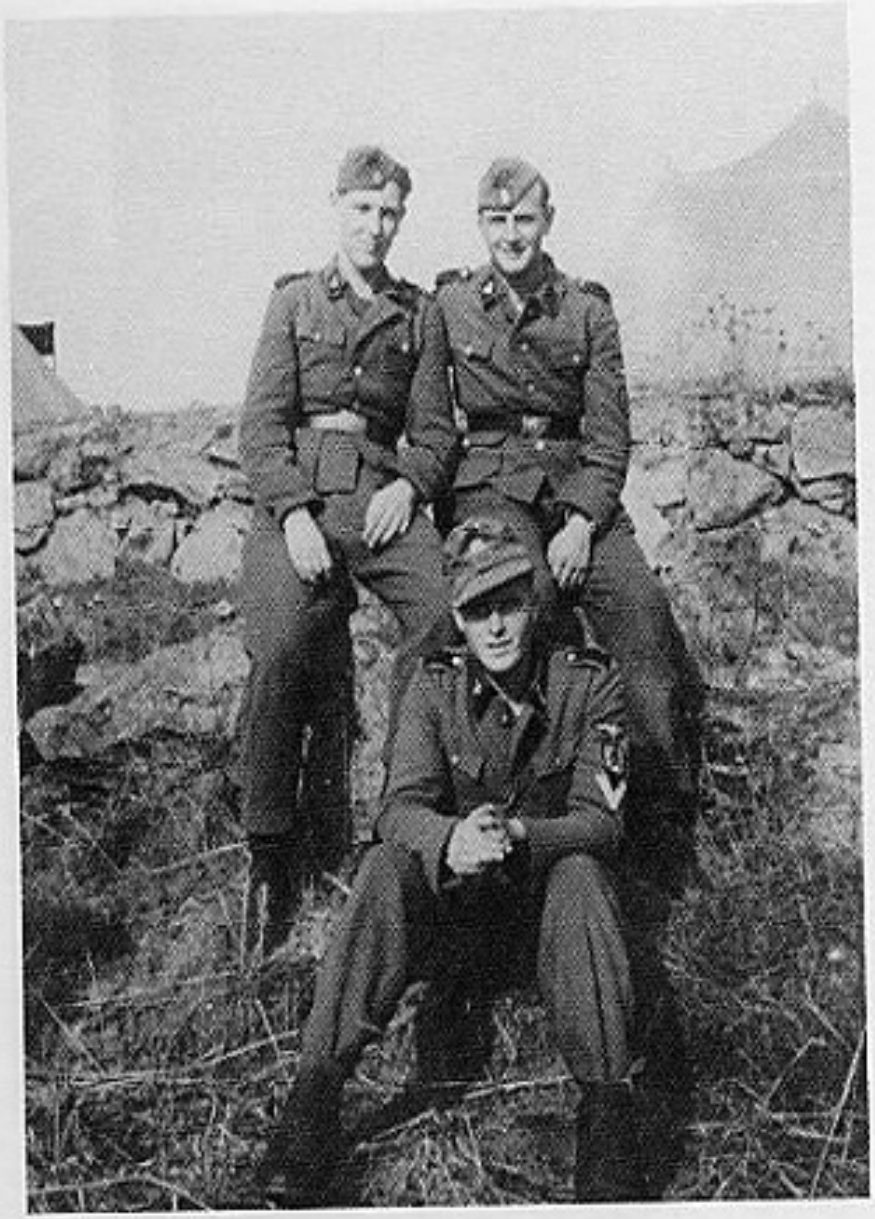

sIG. Vlamingen voor hun tentenkamp.

Ustuf. W. Kohn en Ustuf. Fischer, september 1944.

sterktemeldingen ook de verlofgangers ''present'' melden. Dat was je reinste bedrog! De opgegeven getalsterkte was overdreven, daardoor ontvingen wij bovendien proviand en Marketenderwaren voor de volle getalsterkte. Overigens, nu in België de zogenaamde ''bevrijdingspsychose'' uitbrak, bestond nog het gevaar, dat de ene of de andere niet meer naar de kompagnie terugkeerde, om welke reden dan ook. Bovendien had men mij nog kunnen beschuldigen van hulp bij vaandelvlucht of van favoritisme en mij daarvoor kunnen ter verantwoording roepen. Goddank, alles ging goed. De kompagnie was tevreden en ik was tevreden met een tevreden kompagnie. Zo was iedereen tevreden! De achterblijvers, die nog geen recht hadden op verlof, kregen daardoor meer te eten, meer te drinken, meer te roken en ook meer snoep. Zoals bekend, de jongere soldaten kregen bonbons en chocolade in de plaats van tabakwaren.

Toen omstreeks halfweg juli de kompagnie weer voltallig was en wij de eerste twee Inf.Gesch. hadden gekregen, had ik voor het infanteriegeschut, maar ook voor onze lichte infanteriewapens, een schietoefening gepland op de Tr.Üb.Pl. ''Neuhammer'' circa 120 km noord-west van Breslau.
20. Juli 1944. Terwijl wij in het station van Lissa aan het laden waren voor onze treinreis naar Neuhammer, bereikte ons een bevel van de Kdr./ Au.E.Btl., onmiddellijk naar de kazerne terug te keren. Dit was de dag van de aanslag op Adolf Hitler. Bespreking bij de Kommandeur: Wegens de onzekere situatie zou het hele bataljon gealarmeerd worden en de kazerne ingericht voor de rondomverdediging. De verschillende kompagnieën bezetten de hun toegewezen posities, ook met de zware wapens. Scherpe munitie werd uitgereikt, zowel voor het geschut als voor de infanteriewapens. Wie de mogelijke tegenstander was, bleef vooralsnog onbekend. Alles was een zuivere voorzorgsmaatregel, van ''boven'' bevolen. Na de bekende afloop van deze historische gebeurtenis, werd ook bij ons de alarmtoestand opgeheven. De volgende dag kon de kompagnie de voorbereidselen voor de komende treinreis verderzetten.

In Neuhammer hebben we dan, zowel 's nachts als over dag, geoefend en met scherp geschoten, met alle wapens, lichte en zware. Na afloop kon ik de kompagnie ''frontrijp'' melden. De opleiding ging niettemin door, op het terrein en in de kazerne.

Maar, er waren ook nog andere aktiviteiten. Zo bijvoorbeeld het grote bataljonszwemfeest met de wedstrijd voor de wisselbeker. Alle kompagnieën namen er aan deel, die van het bataljon zelf en ook de frontkompagnieën van de Vlamingen en de Walen, die daar toen ook verbleven. De IG-Kp. had

ingeschreven voor alle disciplines. Om der waarheid wille — niet om er mee te stoefen — mogen we nu nog met fierheid en genoegdoening vermelden, dat de IG-Kp. alle wedstrijden gewonnen heeft! De wisselbeker kregen we slechts symbolisch overhandigd; luidens het stichtingsreglement moest deze beker altijd in de kazerne van het Ersatz-Bataillon blijven. Mijn mensen waren zeer ontgoocheld; ze waanden zich bedrogen! Zelfs nu nog! Onze kampioenen staan wel op de overwinnaarslijsten ingeschreven, ze kregen bovendien nog een gunstverlof.
Een interessante anekdote: Onze jongens hadden eigenlijk aan deze zwemwedstrijd niet kunnen deelnemen, omdat ze geen zwembroek hadden... Maar, in de nood is de redding vaak nabij. De redder, beter de redster, was de echtgenote van onze Spiess, Hilde Kopplin. Bij gebrek aan geschikte stof voor zwembroeken, had ik opdracht gegeven, een bij de kompagnie voorhanden hakenkruisvlag te versnijden en uit de overwegende rode gedeelten daarvan driehoekszwembroekjes te laten maken. Frau Kopplin heeft die genaaid. Een geluk, dat ze naaien kon en toevallig bij haar man op bezoek was! Zo heeft ook een vrouw haar aandeel in deze overwinning van de kompagnie! Dit sportgebeuren was tevens een prestigekwestie voor alle deelnemende naties; daarom was het ook voor de mannen van de IG-Kp. zo interessant, ze spreken er nù nog over.

Midden september moest de kompagnie weer naar Knowitz, van de grootstad terug naar een desolaat maneuverplein. Daar betrok de IG-Kp. een groot tentenkamp; alleen de Schreibstube en de I-Staffel van de kompagnie waren in gebouwen ondergebracht. De Vlaamse Oberjunker Jansen en de Duitse Stuscha. Rust kwamen als Zugführer bij de kompagnie. We kregen de laatste twee stukken geschut toegeleverd. De s.IG-Kp. was nu kompleet en paraat, temeer nadat hier nog een "kompagnieschieten" was doorgegaan, met de drie pelotons samen, dus alles zes stukken, uit verdekte vuurstellingen en met direkt vuur.
We vierden de verjaardag van de Brigadekommandeur; hij werd 36 jaar oud. De IG-Kp., vertegenwoordigd door mijzelf, Oscha. Wagner en Ed. De Clercq, als vertegenwoordigers van resp. de onderofficieren en de manschappen, bracht hem de beste gelukwensen, gepaard met 36 saluutschoten (oefenmunitie, natuurlijk). Vervolgens trad heel de Brigade aan op het oefenplein, ter ere van Uscha. Schrijnen, de enige Vlaamse Ridderkruisdrager; tijdens deze ceremonie hing Ostubaf. Schellong hem het juweel van deze hoge onderscheiding om de hals.

OPRICHTING VAN DE 27. SS-FRW.GREN.DIV. ''LANGEMARCK''

Nu hergroepering en opleiding van de nieuwe Sturmbrigade zo ver gevorderd waren, dat binnenkort een frontinzet te verwachten was, kwam in de plaats daarvan het bevel van het Führungshauptamt voor de uitbreiding van de Brigade tot een divisie. Dat was midden September 1944.
Ten gevolge van de bezetting van België door de geallieerden en de daaruit volgende aftocht van alle in andere organisaties dienende Vlamingen en de evacuatie van nog anderen, die voor het grootste deel waren ondergebracht op de Lüneburger Heide, in Noord-Duitsland, meende de Duitse Overheid in overleg met de Vlaamse Leiding, over voldoende manschappen te beschikken, om daarmee een gevechtsdivisie van 15.000 à 20.000 man te vormen.
Ik kan en ik wil hier ook niet dieper ingaan op de oprichting van deze divisie; ik zal mij beperken tot de oprichting van de IG-Kp. der Brigade en de op te richten IG-eenheden voor de divisie.
Samen met de andere eenheden van de Brigade was de IG-Kp. eind oktober/ begin november 1944 verlegd naar de Lüneburger Heide. Onze kompagnie maakte kwartier in Visselhövede. Op 09.11.44 hield de IG-Kp.Fhr. hier een laatste appel; hij dankte voor de goede samenwerking en wenste allen het beste voor de toekomst. Verder deelde hij de manschappen mede, dat de IG-Kp. nu werd ontbonden, om het kader, de stam te leveren voor de nieuw op te richten IG-eenheden. Ik verklaarde de organisatie van de nieuwe divisie voor wat betrof de IG-eenheden en de samenstelling daarvan.

Organisatie van de 27. SS-Frw.Gren.Div. ''Langemarck''

Aan infanterie waren voorzien: drie Grenadierregimenten *(Gren.Rgt.)*, met elk twee Grenadierbataljons *(Gren.Btl.)*. Elk van deze bataljons had een 4.Kp. als ''schwere Kompanie''. Bij iedere s.Kp. hoorde een ''leichter IG-Zug'' met twee 7,5-cm-Inf.Gesch. Voor de hele divisie dus een totaal van (3 x 2 x 2 =) 12 1.IG-Zg. Daarenboven zou elk van de drie regimenten nog een zware kompagnie hebben, met elk onder meer twee ''schwere IG-Züge'' van twee 15-cm-Inf.Gesch., hetzij een totaal van 6 s.IG-Zg. en 12 s.Inf.Gesch. Dat betekende voor heel de divisie de oprichting van 18 pelotons, d.i. 36 stukken, lichte en zware. Afgezien van de kompagniekommandanten, die geen IG-man moesten zijn — er waren immers geen ''zuiver IG-Kp.'' meer — was daartoe volgend kaderpersoneel nodig: 18 Zugführer, 18 Richtkreisunteroffiziere I, 18 Rkr.Uffz. II, 18 Stellungsunteroffiziere, 36 Geschützführer, etc..., totaal op zijn minst 108 onderofficieren. Al deze onderofficieren moesten worden gevonden bij de Unterführer van onze ontbonden kompagnie en bij de manschappen, die voor bevordering in aanmerking

Everaerts Pol, kok IG.Kp.

IG. Kamiel Denorme.

IG. Kp.Schrijver Harry Olyslager.

IG. Spiess Helmut Kopplin.

kwamen, en verder uit de Unterführerschulen; in normale omstandigheden en tijden een mooie bevorderingskans voor soldaten!
Op dit tijdstip verliet ik mijn oude kompagnie, ik ging als Regiments-Adjutant *(Rgt.Adj.)* naar het nieuwe GR 67 *(Gren.Rgt., Grenadierregiment)*. Ustuf. Fischer volgde mij op, zolang de kompagnie nog niet volledig was uiteengegaan.

Of alle bovengenoemde IG-pelotons voor de divisie werkelijk nog werden gevormd, is moeilijk te achterhalen. Fischer was een tijdlang kommandant van de zware kompagnie bij het GR 67, waartoe ook twee s.IG-Zg. behoorden. Afgezien daarvan, zou alles weer anders verlopen dan gepland was.
Oorspronkelijk was Ostubaf. Schellong verantwoordelijk voor de oprichting van de divisie. Later zou Staf. Müller Divisons-Kommandeur worden; hij kwam van de Unterführerschule Radolfzell, waar hij tot dan Schulkommandeur was geweest.
Vanaf december 1944 heb ikzelf dan de verdere evolutie van de IG-eenheden enkel nog meegemaakt vanuit het oogpunt van de Rgt.Adj./GR 67. Kommandeur van dit regiment was Hstuf. Rehmann. De regimentsstaf lag in Scheessel. We kunnen aannemen, dat eerst de s.IG-Züge van de zware kompagniën voor de regimenten 66 en 67 werden gevormd. Ik herinner mij niet meer, of de IG-pelotons voor de bataljons dan ook werden opgericht.
De manschappen beschouwden de beide IG-Züge van de zware kompagnieën bij de regimenten 66 en 67 wel als IG-Kp., maar dat waren ze eigenlijk niet, zoals ik zo even heb verklaard. Ustuf. Fischer was kompagniekommandant van de s.Kp./GR 67; bij het GR 66 was dit Ostuf. De Poorter. Of bij deze IG-pelotons ooit nog de pelotons met andere zware wapens, s.MG en s.Gr.W., zijn toegevoegd, weet ik niet meer, maar dit lijkt onwaarschijnlijk, althans voor de s.Kp./GR 67. Overigens, hier wil ik meteen aan toevoegen, dat de oprichting van het Gren.Regt. 68 nog helemaal niet was gestart.
Ustuf. Fisscher had in Scheessel eerst nog de leiding van een leergang voor onderofficieren, die doorging bij het Rgt. 67 en de onderofficieren moest vormen voor alle IG-eenheden van dit regiment, die voor de bataljons inbegrepen. Samen met de Regimentskommandeur heb ik aan de absolventen van deze leergang de brevetten overhandigd.
Fischer lag toen met zijn pelotons in Hemslingen. De IG-Züge van de s.Kp./GR 66, of wat daarvan reeds bestond, hadden kwartier in Brockel. Fischer behield Hscha. Kopplin als Spiess, verder was daar nog Stuscha. Rust als Zg.Fhr. Eerste schrijvers waren Olyslager en Leener, resp. bij de s.Kp. van de regimenten 67 en 66.
Als Rgt.Adj./GR 67 heb ik dan later via de Rgt.Kdr. kunnen bekomen, dat Kopplin en Rust als Ordonnanzoffiziere naar de regimentsstaf werden over-

geplaatst. Begin januari 1945 moesten beiden dan naar de officierenschool. ''De mens wikt, God beschikt''; alles verliep weer eens helemaal anders dan gepland was. De algemene toestand had ook zijn invloed op de verdere vorming van de divisie.

MET DE KAMPFGRUPPE LANGEMARCK AAN HET FRONT

In december 1944 vormde men een ''Rgt.Kgr. Schellong'', ook ''Kgr. Langemarck'' genoemd, met twee infanteriebataljons. Deze Kampfgruppen onder Ostubaf. Schellong — qua personeel en materieel enigszins te vergelijken met de vroegere Sturmbrigade, maar dan zonder StuG en Flak — werd eerst ingezet aan het Westfront, voor het Ardennenoffensief, later in Pommeren en aan de Oder.
Men vormde twee bataljons met het op dit ogenblik reeds beschikbare personeel en materieel van de geplande regimenten 66 en 67. De manschappen van mijn vroegere IG-Kp. bij de Sturmbrigade, die ondertussen reeds gedeeltelijk waren overgeplaatst naar de verschillende nieuwe IG-Züge in vorming, werden weer bijeengebracht in een s.IG-Kp., net als vroeger, maar nu onder het bevel van Ustuf. Fischer. Deze IG-Kp. werd afgedeeld bij de Kampfgruppe ''Schellong''.
Of en in welke omstandigheden de oprichting van andere IG-eenheden voor de divisie verderging, is niet meer nauwkeurig te achterhalen. Volgens sommige berichten zouden, in april 1945 aan de Oder — waar toen ook de Division ''LANGEMARCK'', of althans delen daarvan, was ingezet — wel Infanteriegeschütze met mannen van de vroegere IG-Kp. der Brigade, die nu echter niet tot de Kp. Fisscher behoorden, gezien geworden zijn.
Dat ter inleiding.

Op 24.12.44 vertrok de Kgr. ''Langemarck'', aangevoerd door Schellong, per spoor vanuit Scheessel naar Wahn bij Köln en van hieruit meer naar het Westen, naar Düren. De IG-Kp. was volledig gemotoriseerd, de Grenadiereenheden bespannen. De opdrachten van deze Kgr. zijn bekend. De s.IG-Kp. had niets bijzonders te doen.
Tegen het einde van januari kwamen nieuwe orders: De Kgr. ''Lgm.'' moest naar het front in Hongarije, aan de Plattensee, bij de 6.Pz.Armee van Sepp Dietrich. Tijdens de reis, in de omgeving van Praag, kwamen nieuwe orders de bestemming wijzigen: niet naar Hongarije, maar naar Pommeren bij de Heeresgruppe Weichsel. Een grote aanval vanuit Hongarije en een andere in Pommeren zouden de laatste grote ondernemingen in het Oosten worden. De Brigade werd dus omgeleid en ze arriveerde begin februari in Altdamm, bij Stettin.

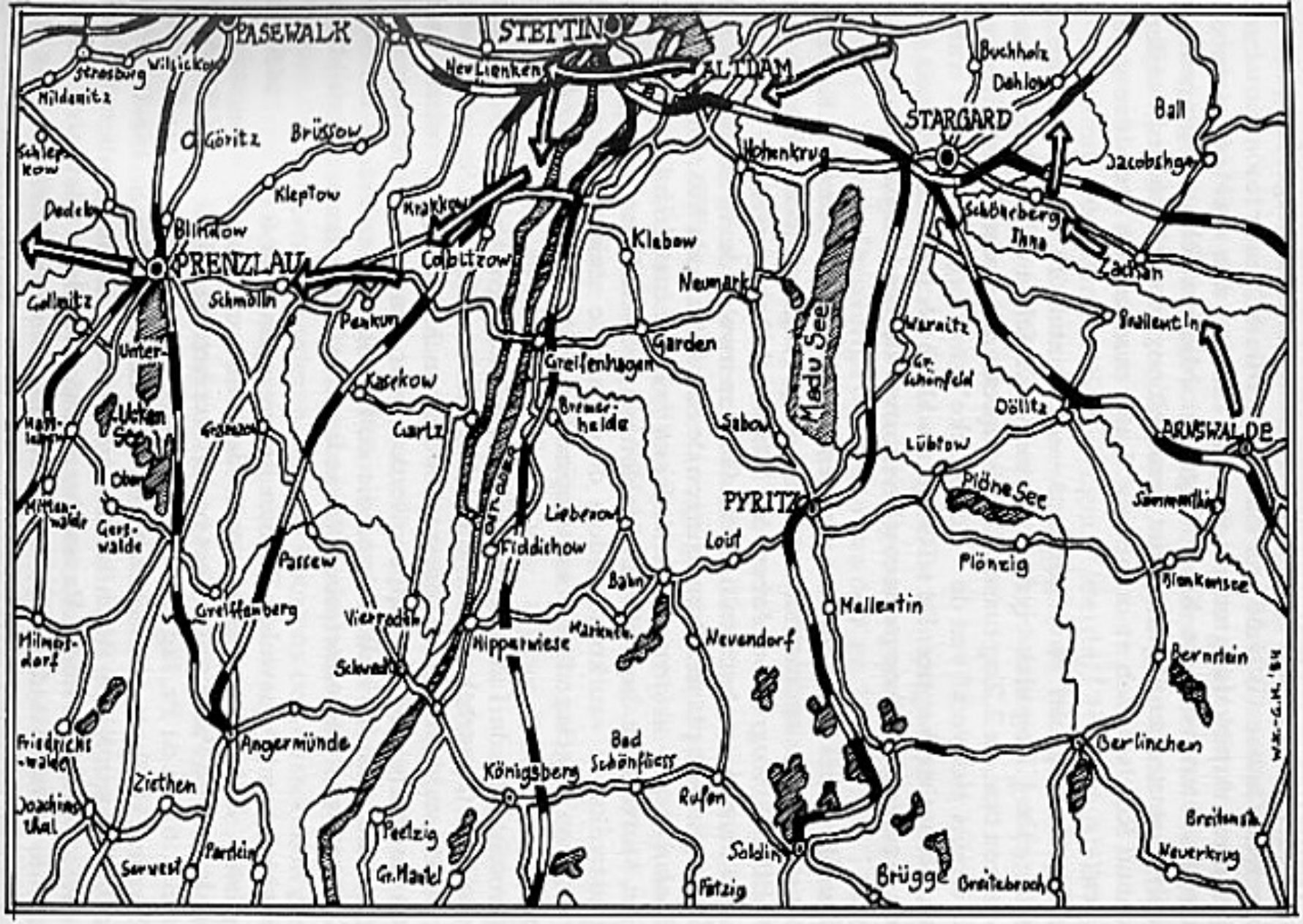

Van Zachan over Stettin tot Prenzlau, 1945.

Van nu af kwam ook de s.IG-Kp. opnieuw aan het front. De Kgr. lag nu in de omgeving van Zachan (Btl. 66) en Zadelow (Btl. 67).
Het ingesloten Arnswalde moest worden ontzet; dat was één van de gevechtsopdrachten voor de Kgr. ''Lgm.''. Midden februari gingen de aanvallen van start vanuit Petznik, dat eerst zelf nog moest heroverd worden, tevens vanuit Reichenbach en omgeving. Later moesten we heel deze streek verdedigen.
De Kp. Fischer lag met twee pelotons — vier stukken — bij Zachan in vuurstelling. De 1.Zug vlak bij de zuidrand van Zachan achter de noordwestrand van een bos, de 2.Zug tussen dit bos en een ander, aan de overzijde van de Ihna, ergens niet veraf van de ''Zollbrücke'' *(tolbrug)*. Zugführer waren de Oscha. Nuber en Wagner. De s.IG-Kp. had hier slechts twee pelotons. De B-Stellen lagen op een hoogte met uitzicht over de Ihna, tussen Zachan en Zadelow.
Aanvankelijk verzekerden de vier stukken de vuursteun voor de 3.Kp./Btl. 67. Later werden de opdrachten verdeeld: Zug Wagner moest instaan voor heel het Btl. 67, Zug Nuber kreeg de ''Danmark'' toegewezen.
Tijdens de aanval op Arnswalde veranderden zowel de B-Stellen als de Feuerstellungen van plaats. Soms gingen de Rkr.Uffz.I als VB *(Vorgeschobener Beobachter = waarnemer in de frontlijn)* mee met de infanterie in de eerste lijn, vanwaar ze dan het vuur leidden via de B-Stellen; soms gaven zij ook rechtstreeks de vuurkommando's door naar de stukken. Het geschut kreeg eveneens de gelegenheid om de oprukkende infanterie met direkt vuur te ondersteunen.
Na dit gevecht ging de 1.Zug naar Zachan, de 2.Zug ging bij Gross-Schlatikow in stelling. Omstreeks deze tijd konden Nuber en Reiss in Stargard twee nieuwe zware stukken afhalen; daarmee werd een 3.s.IG-Zug gevormd, met Reiss als Zugführer. Manschappen werden voor een deel gerekruteerd uit zestig-plussers van de Volkssturm, die eerst nog een opleiding moesten krijgen, maar tenslotte enkel als munitiedrager of als infanterist bruikbaar waren.
De gevechten rond Arnswalde-Zachan liepen tegen eind februari 1945 ten einde. Hstuf. Rehmann was gewond, daarom nam Hstuf. Wangemann, tevens Kdr. van de Panzerjäger, het bevel over het Btl. 67. Ik bleef Btl.Adj. Met het Btl. 67 en de Pz.Jäg. trok de s.IG-Kp. vechtend terug, via Schöneberg, Pansin, Wulkow en Mulkenthin, naar de Autobahn Stettin-Danzig. Hier, in het dorpje Klein-Wachlin, trof het noodlot Oscha. Nuber; hij viel samen met zijn Melder onder Russsiche granaten. Nubers telefonist, Anton Marbler, die anders altijd bij zijn chef in de B-Stelle was, had toevallig een andere opdracht gekregen; dit was zijn redding. Marbler vond beide doden op de weg naar de B-Stelle; dat was op 6 maart 1945. Ustuf. Fischer, de

kompagniekommandant, nam zelf de leiding van de Zug Nuber. Uscha. Declercq moest naar Klein-Wachlin met zijn stuk, alhoewel dit niet volledig in orde was. Niets aan te doen, het moést maar gaan! Hier moet ik er nog op wijzen, dat het infanteriegeschut slechts uiterst zelden en enkel in uitzonderlijke gevallen kon en mocht vuren, wegens gebrek aan munitie.
Terugtocht naar Altdamm.
In Altdamm vormden de Kgr. ''Lgm.'' en de ''NORDLAND'', in het bijzonder het Rgt. ''Danmark'', een bruggenhoofd. Met de weinige beschikbare granaten kon de IG-Kp. hier af en toe vuursteun geven. Dit bruggenhoofd bleef behouden tot op 19.03.45.

Aan de overkant van de Oder verlegde de kompagnie naar Stöwen, waar manschappen, geschut en voertuigen ''gerestaureerd'' werden, zo goed als dit mogelijk was. De overige eenheden van de Kgr. ''Schellong'' lagen in de driehoek Grimme-Brüssow-Trampe en werden daar hergroepeerd. Als Adj.Btl. 67 had ik hier de opdracht, het bataljon te ontbinden en personeel en materieel over de andere eenheden te verdelen. Eens deze opdracht volbracht, had ik geen taak meer en Ostubaf. Schellong riep mij bij hem, als 1. Ordonnanzoffizier; met hem en in zijn onmiddellijke nabijheid beleefde ik de laatste dagen van de oorlog aan de Oder, tot bij de gevangenneming.
In die dagen kreeg Schellong het Ritterkreuz. Ik was op 30.01.45 tot Ostuf. bevorderd geworden.
20.04.45. Na een dagenlang aanhoudend trommelvuur, viel de Rus in massa's aan voor de oversteek van de Oder, bij het ''Oderbruch'' *(broek, moeras)*. De Kgr.Gef.Std. was hier ondergebracht in het herenhuis op het landgoed van de vroegere Feldmarschall der kaiserlichen Armee, von Mackensen. De Generalfeldmarschall zelf kregen we niet te zien, die was naar Hannover verhuisd; maar, zijn zoon, Generaloberst von Mackensen, die op dit ogenblik tot de zogenaamde Führerreserve behoorde, maar die in de eerste oorlogsjaren als aanvoerder van een Panzerarmee aan het Zuid-front de Waffen-SS had leren waarderen, was nu voor ons een uitstekende gastheer. In deze dagen, vooral nog in de nacht op de 4. april, telefoneerde von Mackensen regelmatig met de Oberbefehlshaber der 3. Armee, General von Manteufel, om naar de situatie te informeren. Ook voor ons was dit belangrijk.
De s.IG-Kp. had sedert 16.04.45 met haar drie pelotons en zes stukken stellingen betrokken in de driehoek Schillersdorf-Kolbitzow-Schöningen, waar ze met haar schaarse 15-cm-granaten vuursteun moest verlenen bij de pogingen van de Kgr., de Russen het oversteken van de Oder te verhinderen. Dat we de Rus überhaupt nog zouden kunnen tegenhouden, dat geloofde op dit moment niemand meer van ons. Naar men vernam, was in die dagen ook

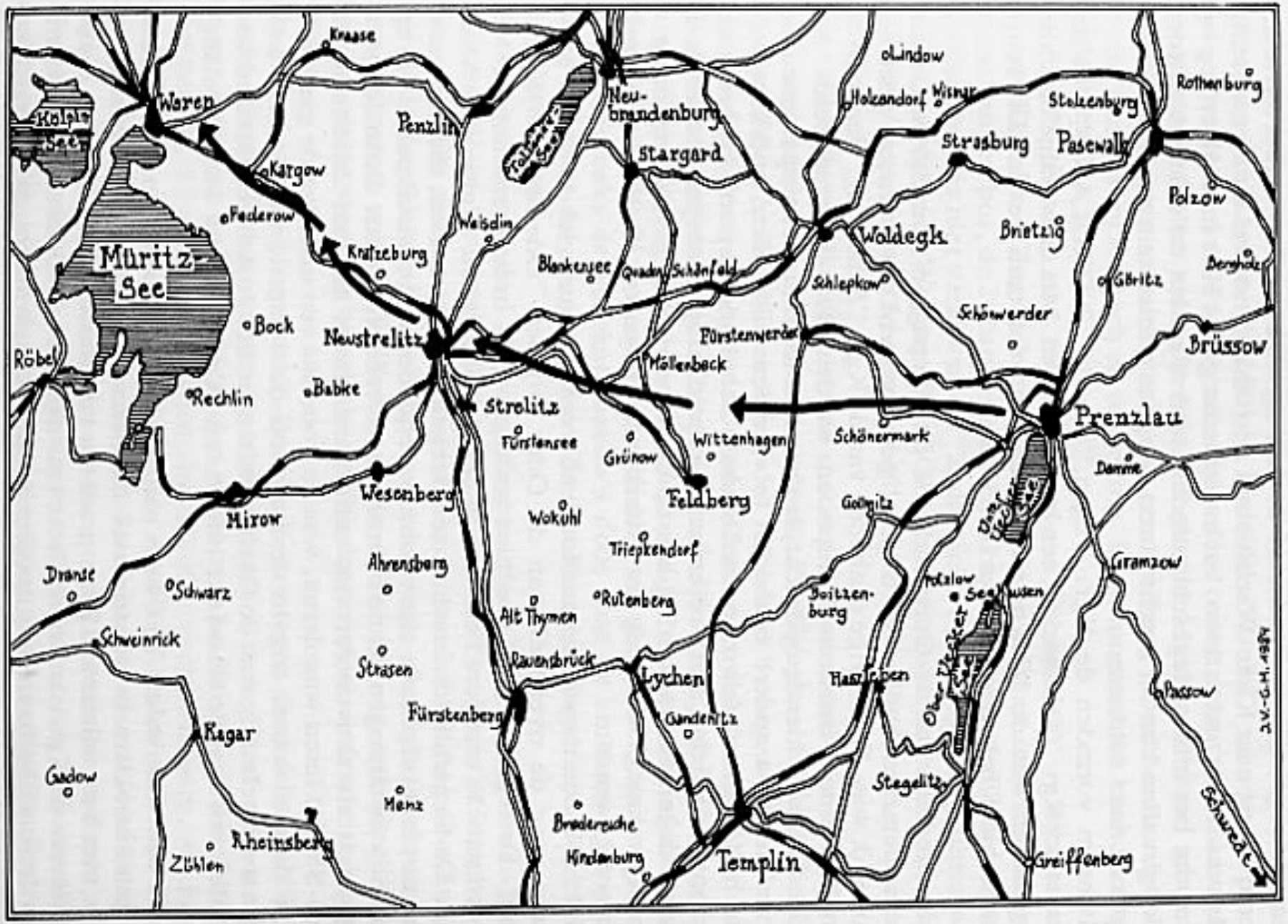
Kraase
Waren
Kolpin See
Penzlin
Neu-brandenburg
Stargard
Lindow
Holzendorf
Wismar
Stolzenburg
Rothenburg
Strasburg
Pasewalk
Kargow
Federow
Weisdin
Müritz See
Kratzeburg
Blankensee
Quaden
Schönfeld
Woldegk
Brietzig
Polzow
Schlepkow
Göritz
Bergholz
Schönwerder
Bock
Neustrelitz
Fürstenwerder
Brüssow
Röbel
Möllenbeck
Rechlin
Babke
Strelitz
Prenzlau
Fürstensee
Grünow
Wittenhagen
Schönermark
Damme
Wesenberg
Feldberg
Mirow
Wokuhl
Gollnitz
Triepkendorf
Ahrensberg
Gramzow
Dranse
Schwarz
Rutenberg
Boitzenburg
Potzlow
Seehausen
Alt Thymen
Schweinrick
Strasen
Rauensbrück
Lychen
Haszleben
Passow
Fürstenberg
Gandenitz
Kagar
Gadow
Stegelitz
Menz
Bredereiche
Rheinsberg
Zühlen
Hindenburg
Templin
Greiffenberg
Schwedt

het Art.Rgt./Div. ''Lgm'' aan het Oderfront ingezet, maar het kon evenmin veel uitrichten, wegens gebrek aan munitie. Verder zou ook nog een of ander Inf.Gesch., dat niet bij de Kp. Fischer van de Kgr. ''Lgm'' behoorde, met deze divisie zijn meegekomen en daar gezien geworden zijn; van enige aktieve deelneming aan de gevechten is evenwel niets bekend.
De zes zware stukken infanteriegeschut van de Kgr. ''Lgm'' verschoten hier aan de Oder hun laatste granaten. Er vielen nog enige gekwetsten en doden, vooral onder het transmissiepersoneel. Ik herinner mij de dood van Funker-Fernsprecher Walter Ehlers, van de 2.Zug; hij viel op 21.04.45 in de vuurstelling bij Schöningen, naast zijn vertrouwde kameraad, Anton Marbler. Een granaatsplinter rukte Ehlers' hoofd af; Marbler was licht gewond. Twee zware stukken geschut gingen verloren door vijandelijk vuur.
Via Penkow en Schmölln trok de sterk gehavende s.IG-Kp. met de Kgr. terug op Prenzlau. Bij de gevechten rond deze plaats werd de kompagnie ingezet als infanterie in de eerste linie, alleen reeds om haar voertuigen en geschut niet in handen van de vijand te laten vallen, in Russische handen! Granaten waren er niet meer.
Nog altijd volledig gemotoriseerd trok de IG-Kp. nu naar Schwerin. Tijdens deze mars, nog een laatste vliegeraanval.
In Schwerin vernietigde de schwere Infanteriegeschützkompanie der Kampfgruppe ''Langemarck'' alle belangrijke dokumenten en instrumenten, alsook de sluitstukken van het geschut; deze wierpen ze in de Schweriner See.
Laatste etappe, noch altijd ''vollmotorisiert'' en in gesloten formatie, naar de Amerikanen. Hier begon de gevangenschap.

Voor de Infanteriegeschützkompanie en voor de ''Langemarck'' als begrip voor de inzet van de Vlamingen aan het Oostfront, voor Vlamingen en Duitsers, voor officieren, onderofficieren en manschappen, jong en oud, was een tijdperk van grote offers voorbij.
De mannen van de IG-Kp., zoals alle anderen, Duitsers en niet-Duitsers, waren te goeder trouw, vol hoop en met de beste bedoelingen aangetreden. Samen met de kameraden van andere eenheden hebben zij, Vlamingen en Duitsers, gestreden, gebloed en geleden. Velen zijn gesneuveld, gekwetst of in gevangenschap geraakt, bij de Russen of bij de westelijke geallieerden. Allen, maar onze Vlaamse kameraden noch het meest, hebben bij hun terugkeer in hun heimat opnieuw hechtenis, ontbering en vernedering gekend; zo ook hun familieleden. Niemand van hen was schuldig; ze waren alleen ''idealisten''!
De kameraden denken aan deze fronttijd terug, omdat deze periode een belangrijk deel van hun leven was en is. Ze schamen zich daarvoor niet en dat

hoeft ook niet. Ze mogen fier zijn op hun dappere, moedige en onbaatzuchtige inzet. Daarom hebben ze ook het morele recht, deze herinnering te bewaren of daaraan herinnerd te worden.
Als voormalig kommandant van de Infanteriegeschützkompanie buig ik met mijn overlevende kameraden het hoofd voor onze gesneuvelden. Wij gedenken eveneens onze vermisten. Wij rouwen om hen, die na de oorlog in blinde haat zijn ter dood gebracht.
De nog levende kameraden van de voormalige Infanteriegeschützkompanie dank ik hier nogmaals voor hun dappere inzet en voor hun trouw. Ik wens hen en hun families een mooie toekomst. Mijn speciale dank gaat naar Kamiel Denorme en zijn vrouw Lisette, die beiden de band tussen de oude kameraden van de kompagnie hebben gesmeed, voor de onbaatzuchtige wijze, waarop zij deze band steeds blijven onderhouden. Verder gaat mijn dank naar alle kameraden, die meehielpen aan deze bijdrage over de Geschiedenis van de IG-Kompanie.

KAMIEL DENORME GETUIGT

''Einde oktober vertrok de IG-Kp. vanuit Knowitz naar de Lüneburgerheide. De Zug Nuber werd ondergebracht te Hemslingen, de andere lagen in de omgeving. Verscheidene Vlamingen volgden hier een onderofficiersleergang.
Voor Kerstdag 1944 werd de oude kompagnie terug samengebracht. We vertrokken met de trein vanuit Scheessel naar het westen. We werden afgeladen te Altenrath. Te voet ging de mars verder over Keulen en bereikten Wisserheim waar we ons ingroeven.
Na een drietal weken ging het terug naar Pommeren, opnieuw afgeladen te Wagerin. We betrokken de stelling te Zachan.
De 2.Zug (peloton) werd ter ondersteuning aan de ''Langemarck'' toegevoegd. De 1.Zug aan de ''Danmark'' en het ''Führer Begleit'' Btl. Deze eenheden vielen Reichenbach aan. De IG nam de molen en de Ihnabrug onder vuur. Hier vielen onze eerste gekwetsten.
Reichenbach werd in storm genomen. Hierop ging de 1.Zug in stelling te Reichenbach rechts van de baan richting Marienfelde, de 2.Zug betrok nu stellingen te Schlagenthin ter ondersteuning van de ''Danmark'' en de ''Nordland'', die verder oprukten naar Arnswalde.
Regelmatig werden er nog Russen uit de boerderijen gehaald. Onze stellingen lagen onder het Russische MG-vuur.
Na de herovering van Arnswalde trokken de troepen zich terug tot op de Ihnarivier. De 1.Zug IG lag in stelling op het kerkhof van Zachan, de 2.Zug bij Stettin, waar we twee nieuwe stukken kregen en Oscha. Franz Reis Zugführer werd. Met deze Zug betrokken wij stelling te Nantikow ter ondersteuning van de ''Nederland'' en de ''Nordland'' bij Reetz. Hier werden wij bij gebrek aan munite als infanterie ingezet. Hier sneuvelde Oscha. Nuber. De 2.Zug trok zich terug naar Stargard tot in Stöwen, ook de 3de Zug ging nog een paar maal in stelling. Dit peloton beschikte toen nog over 6 granaten.
Na de rustperiode achter de Oder in Stöwen gingen de 3 pelotons terug in stelling: de

1.Zug aan de Oderbruch, de 2. en de 3. links en rechts van Tantow. Hier werd de Nachrichtenzug bestookt door diepvliegers en leed zware verliezen.
Na de doorbraak op 20 april van de Russen, werd er teruggetrokken over Storkow en Penkun.
Met nog een munitiebestand van 40 granaten gingen de pelotons opnieuw in stelling: de 3.Zug te Smölch bij het kerkhof, de 1. en de 2.Zug op een landgoed tussen Smölch en Erichstedt, waarbij de 3.Zug zich later ook voegde. Hier trok de verslagen infanterie van de "Langemarck" en de "Polizei" voorbij. Te Baumgarten werden wij nogmaals aangevallen door diepduikvliegers, ook betreurden wij hier veel doden en telden vele gekwetsten.
De terugtocht liep over Prenzlau, Fürstenwerder tot in Neustrelitz. Hier gingen wij nogmaals in stelling. Zonder schieten terug verder naar Warren, waar wij ons verzamelden. Onderweg verrijkten wij ons munitiebestand door het vergaren van weggeworpen munitie en konden in het treinstation te Warren onze benzinetanks vullen.
De wanorde onder de aftrekkende troepen was niet te beschrijven.
Nog tweemaal gingen wij in stelling tussen Warren en Goldberg, waar wij al onze munitie verschoten.
Te Schwerin werden wij krijgsgevangen genomen op 3 mei door de Amerikanen."

GUSTAAF RITS GETUIGT

"Aanwezigheid van de s.IG aan de Oder.
In de herfst '44 werd de Sturmbrigade Langemarck omgevormd tot Divisie. Onze s.IG werd her en der verspreid in de Lüneburgerheide. De groep waartoe ik behoorde kreeg zowat de meeste oude I.G.-mannen en kwam onder het bevel van Ustuf. Fisscher. Fisscher was de vervanger van de gevallen Ustuf. Bogaerts. Ustuf. Köhn werd bevordert tot Ostuf. en kreeg een hogere funktie in de divisie.
Bij het von Rundstedt-offensief werd een kampgroep samengesteld en naar het westen gestuurd. Met spoed werd een s.IG-kompagnie opgericht. De kampgroep werd in reserve gehouden en tot spijt van ons allen niet ingezet.
In januari 1945 werden we dan plots overgebracht naar het oosten. De kampgroep nam haar plaats in aan een rivier (Ihna) waar zelfs de bruggen intact gebleven waren en groef zich in. De stad Arnswalde lag voor ons en was volledig omsingeld door de Russen.
Na enkele dagen, toen iedere kompagnie zich op haar plaats had opgesteld, werd een offensief voorbereid. De stad Arnswalde werd bevrijd.
Onze s.IG-kompagnie had bij dit alles ook haar aandeel gehad, zowel in voorbereiding als in directe gevechten. Verscheidene "Ratsboem" en zware granaatwerpers werden door ons buiten gevecht gesteld.
Na een zevental dagen werd teruggetrokken op onze oude stelling achter de rivier, maar ditmaal werden de bruggen opgeblazen. De Iwans ondernamen nu verwoede aanvallen en onder grote druk moesten we ons terugtrekken. Na een paar weken in aftocht zijnde werden we als reserve opgesteld. De resten van de divisie lagen naast Stettin, dat geheel verlaten was en niet verdedigd werd. Waarom???
In de volgende weken werden we herhaaldelijk overgeplaatst daar de Russen verder doordrongen. De Russen hadden de volledige overmacht aan manschappen en materieel, pantsers T-34, granaatwerpers en hun beruchte Stalinorgel. Ook in de lucht waren ze nu de meesters met hun nieuwe vliegtuigen nu uitgerust met raketten.

Wat door onze hogere overheid bedisseld werd, had ik me nooit aangetrokken, daar ik alleen interesse had voor onze kompagnie en mijn geschut. Ik was dan ook ten zeerste verwonderd, dat er plots een s.IG-Zug gevormd werd met uitsluitend vrijwilligers. Alle oude I.G.-mannen meldden zich, waaronder ook ik me bevond.
Die avond namen we afscheid van onze kompagnie en gingen ergens in stelling. 's Anderendaags tegen de middag werd er stellingwisselen bevolen. Zo kwamen we op een grote baan terecht, die volgepropt was met vluchtelingen. We moesten ons geschut kunnen draaien maar dat ging onmogelijk. Plots verscheen onze kompagniechef Fisscher in zijn volkswagen. Hij riep ons toe dat we konden draaien aan de brug. Toen we juist over de brug waren, kwamen daar de Amerikanen aangereden. Van ontkomen of weerstand bieden was geen sprake meer gezien de ophoping van vluchtelingen. Zo was de oorlog voor ons afgelopen en begon een lange en droeve gevangenschap.
Met deze regels heb ik willen zeggen dat de sIG het zijne heeft bijgedragen, zowel over de Oder als erachter en dit tot het bittere einde.

Oud IG-man Rits Gustaaf''

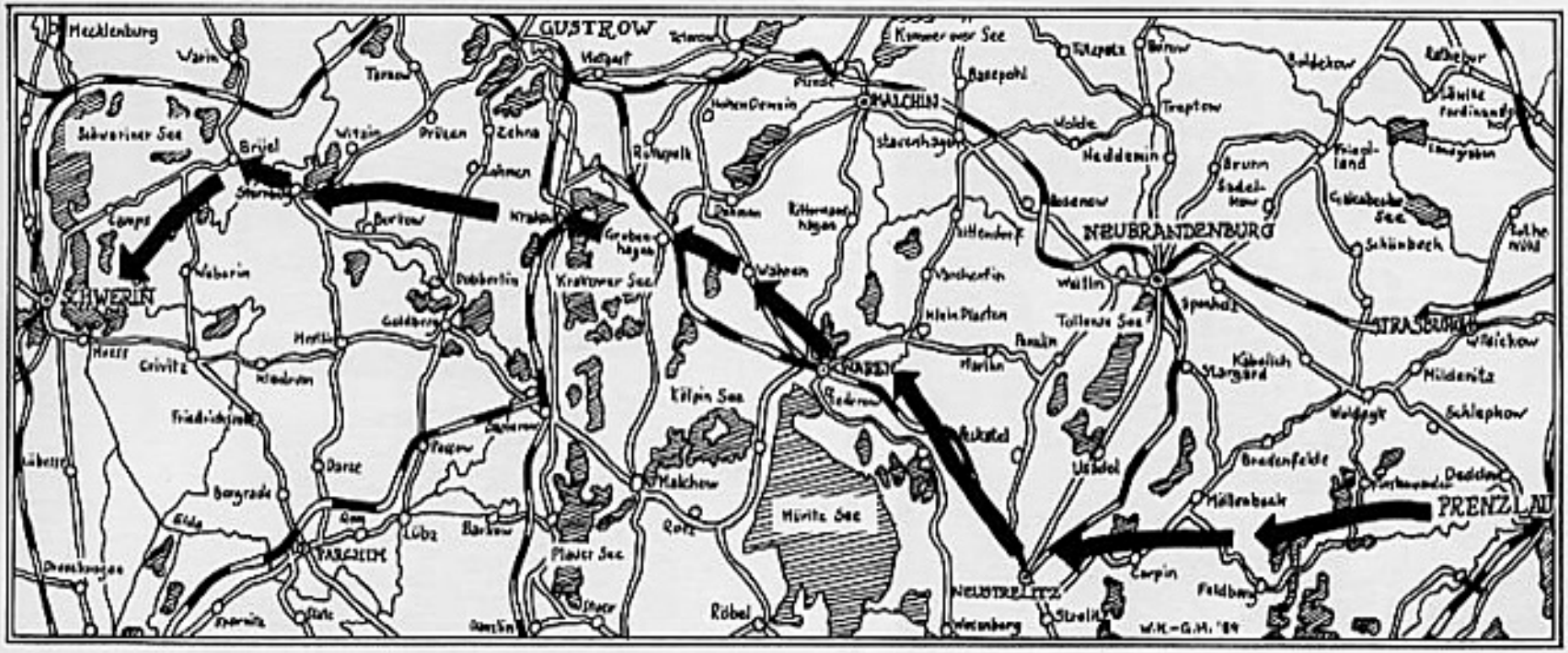

Weg van de IG-Kp. van Prenzlau tot Schwerin in gevangenschap.

Sennheim — Wachtkompagnie 1ste Zug. 1943. Mars door de Vogezen — rust.

Sennheim — Wachtkompagnie op oefening. — 1943.

V.L. — Sennheim — Groep Vlamingen tijdens hun opleiding.

Graz — Karwei koer door de Genezende kompagnie — zomer 1942.

Graz — Ghijsbrechts John, Scherpereel Roger, D'Hulster Michiel, Molenaars Walter.

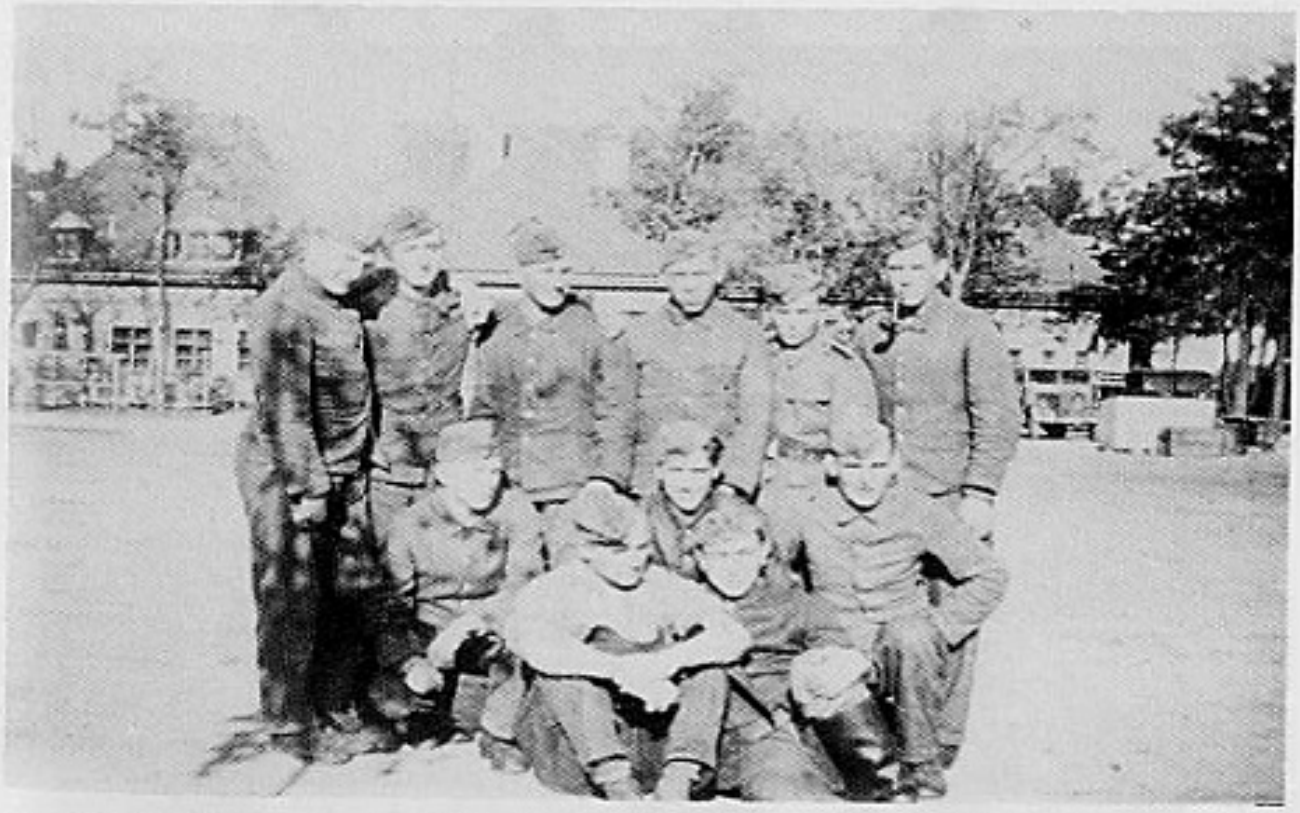

Arys 1941 — 3de Kp. Staande v.l.n.r.: Pallemans, Frederickx, Michiel D'Hulster. Vooraan zittend: Quadacker (kok) Ghijsbrechts.

Graz — Mei 1942 — V.r.n.l.: Etienne Vossen, Stefaan Decraene, Eddy Phillipart, Frans Vierendeels, Gerard Coosemans. 4de van links: Frik Van Praet.

Groepje Mechelse vrijwilligers. Onder: Simoens, Eddy Phillipart. Staande: Jef Huyggelen, D. Claes, M. Lenaerts, P. Smets.

Graz — 5.8.1942 — Poets en versteluurtje — v.l.n.r. Rudy Van der Heyden, Geert Willems.

Graz — Herstellende Kompagnie. Werk bij de boeren.

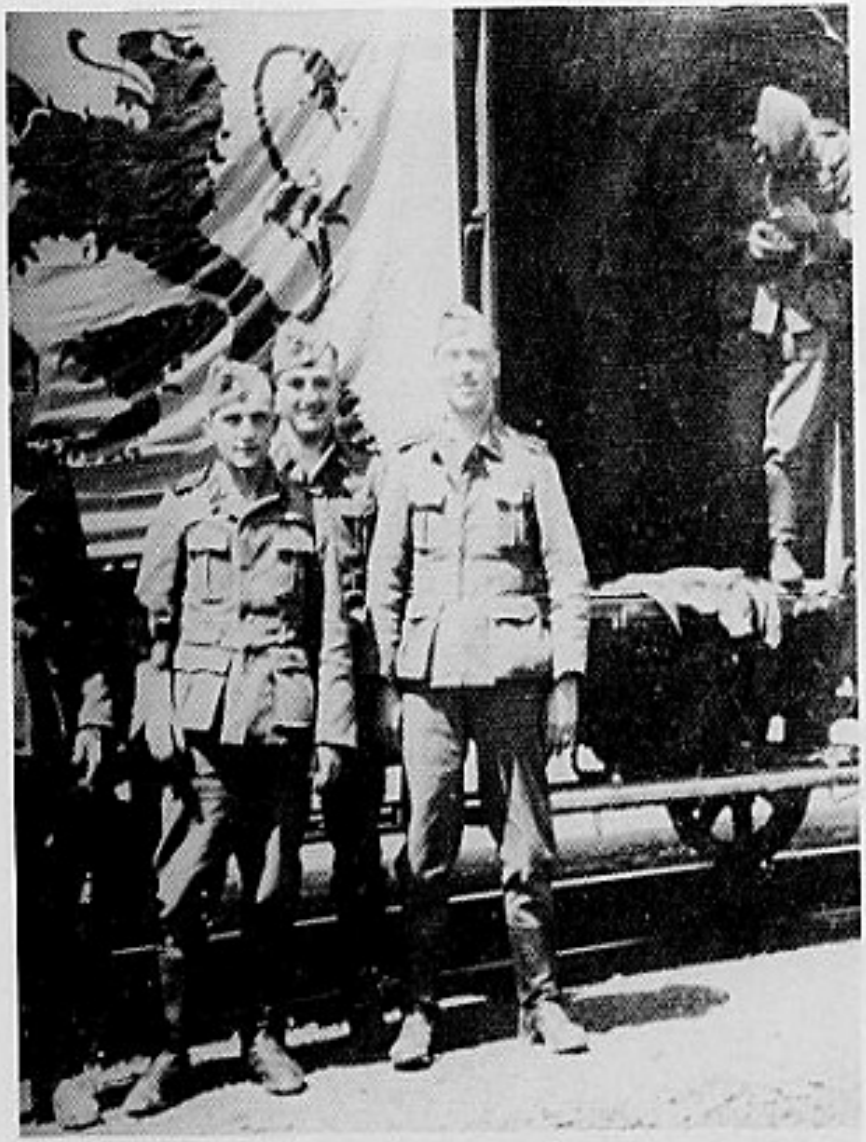

V.L. Op transport — De 1ste Ersatz mei 1942 naar het front. Onder de leeuwenvlag : Cruysberghs Jan (†), Pochelé Roland en Victor ?

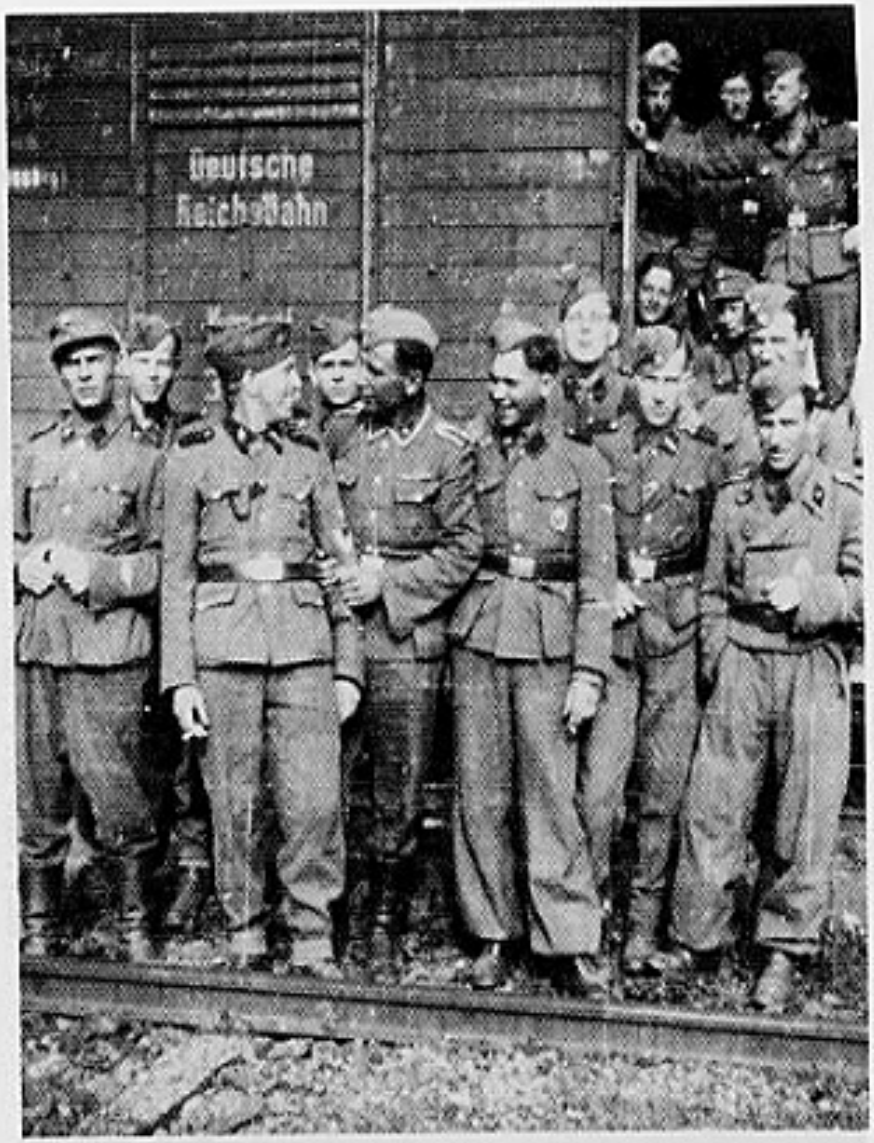

V.L. — Op transport.

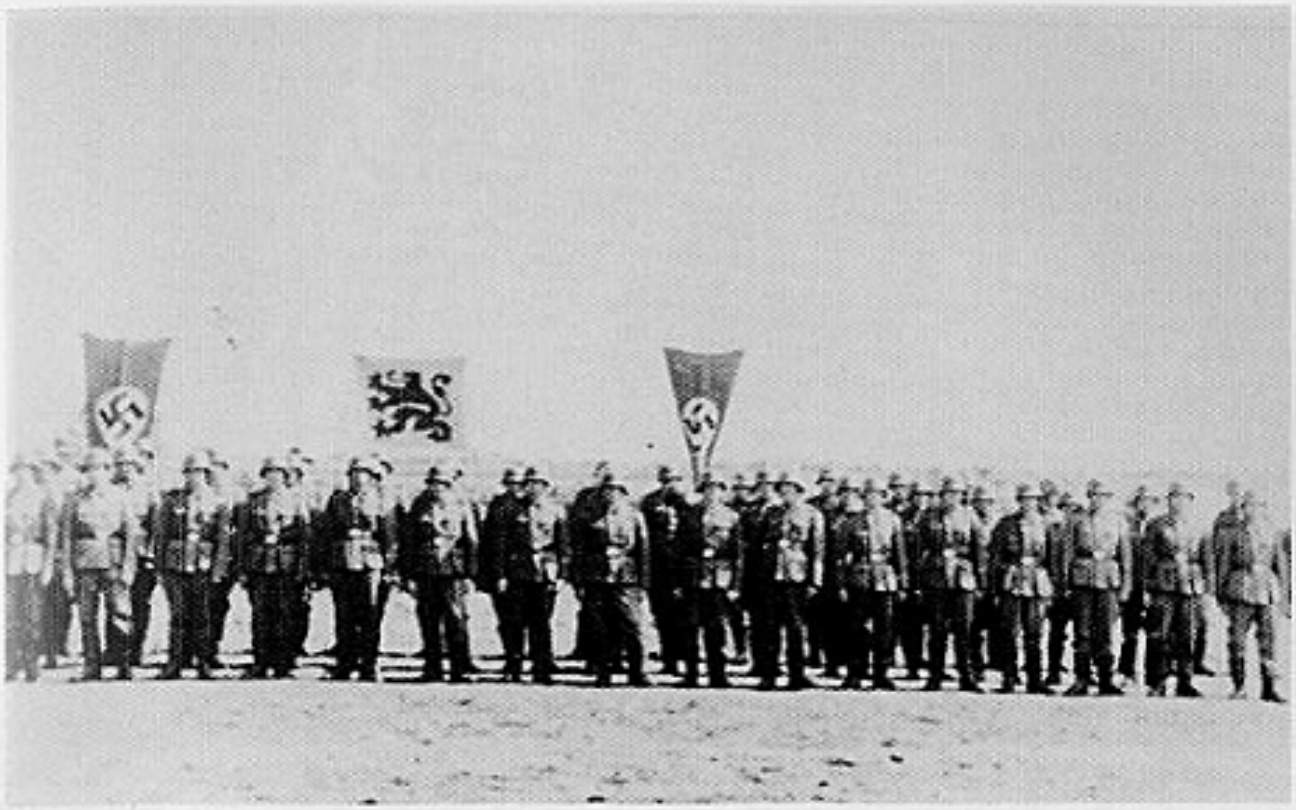

V.L. Aantreden voor een plechtigheid.

Opleiding — Een Lied!... Drie!... Vier!

Debica — augustus 1941. V.l.n.r. Bert Vertriest, Oswald Van Ooteghem, John Brysinck, Dries Coolens.

Debica — Wapenreinigen — met bril Bert Moreels.

V.L. — Tijdens het transport — Russische sabotage — één dode Jan Cruysberghs. Midden Ustuf. Willy Köhn met links en rechts de gebroeders Vandermaesen Karel en Emiel — derde van links Jan Nijs.

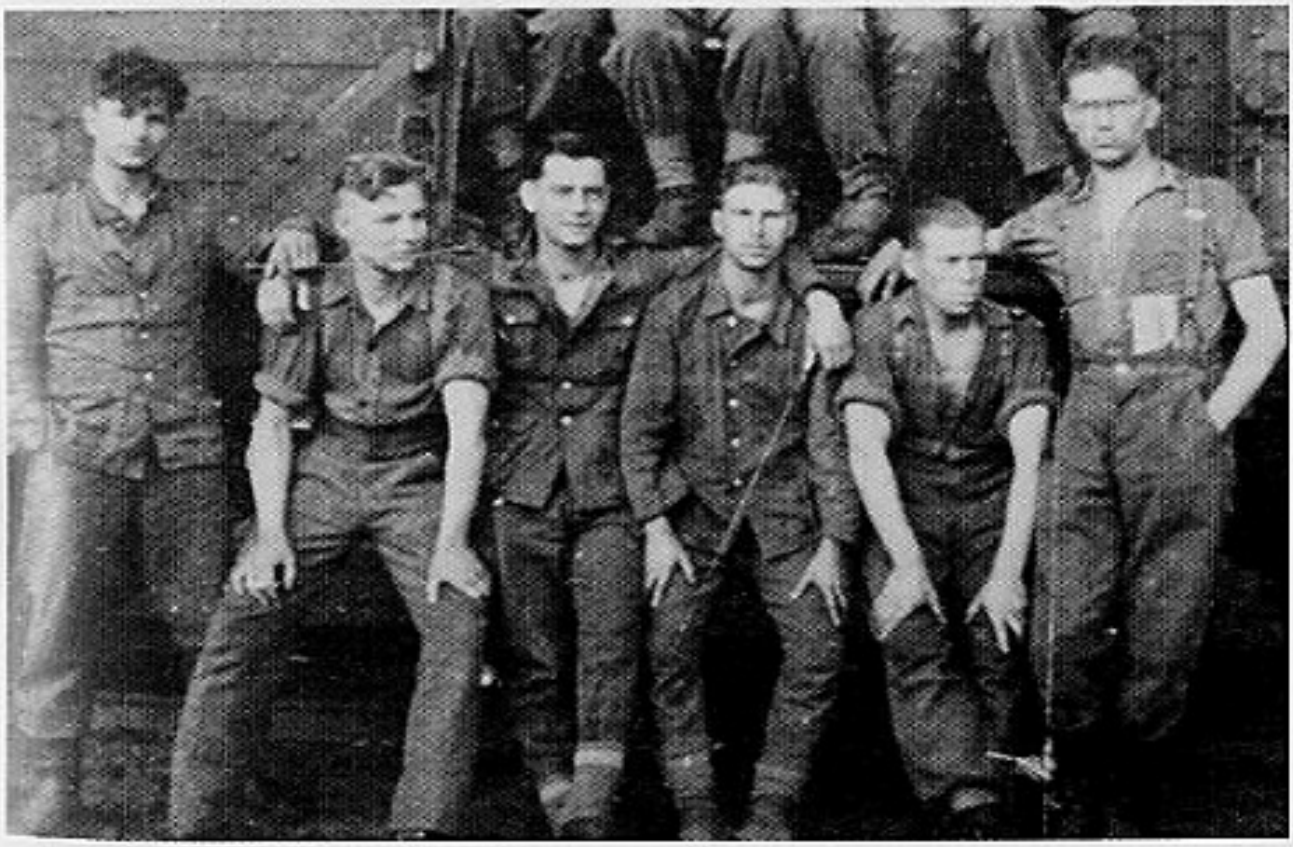

Groepje uit het Aalsterse met o.m. rechts Bert Moreels, Frans Verdonk, gebroeders Buys e.a.

V.L. Op weg naar het front. Van Alphen, Van den Eynden Toon, Verbeke, Van Dijck Alfons.

V.L. — Baracky, Paul Suys, Leo Verbeke

V.L. — Kripsi — winter 41/42. Hier was een groot SS-Hospitaal.

V.L. — winter 41/42 — Sowjetburgers.

Groep Vlamingen uit het Aalsterse : v.l.n.r.: bovenste rij : ?, Baele Bert, ?, ?, Van Nuffel Jan, De Bisschop Jef, ?.
Onderste rij : Smekens Kamiel, De Rauw Raf, ?, ?, Verhaegen Pol, De Boom Dolf, Haeck Domien. Op het N.S.J.V. Pinksterkamp te Aalst 1943.

V.L. — De dokterswagen steekt in de sneeuw.

VI. Leg. — Koptsy januari 1942. Tot op 1 meter van onze linies liggen er doden.

Maurits Van Hautte en Jef Luyten bij een gekende wegwijzer.

V.L. — Zicht op Sabile.

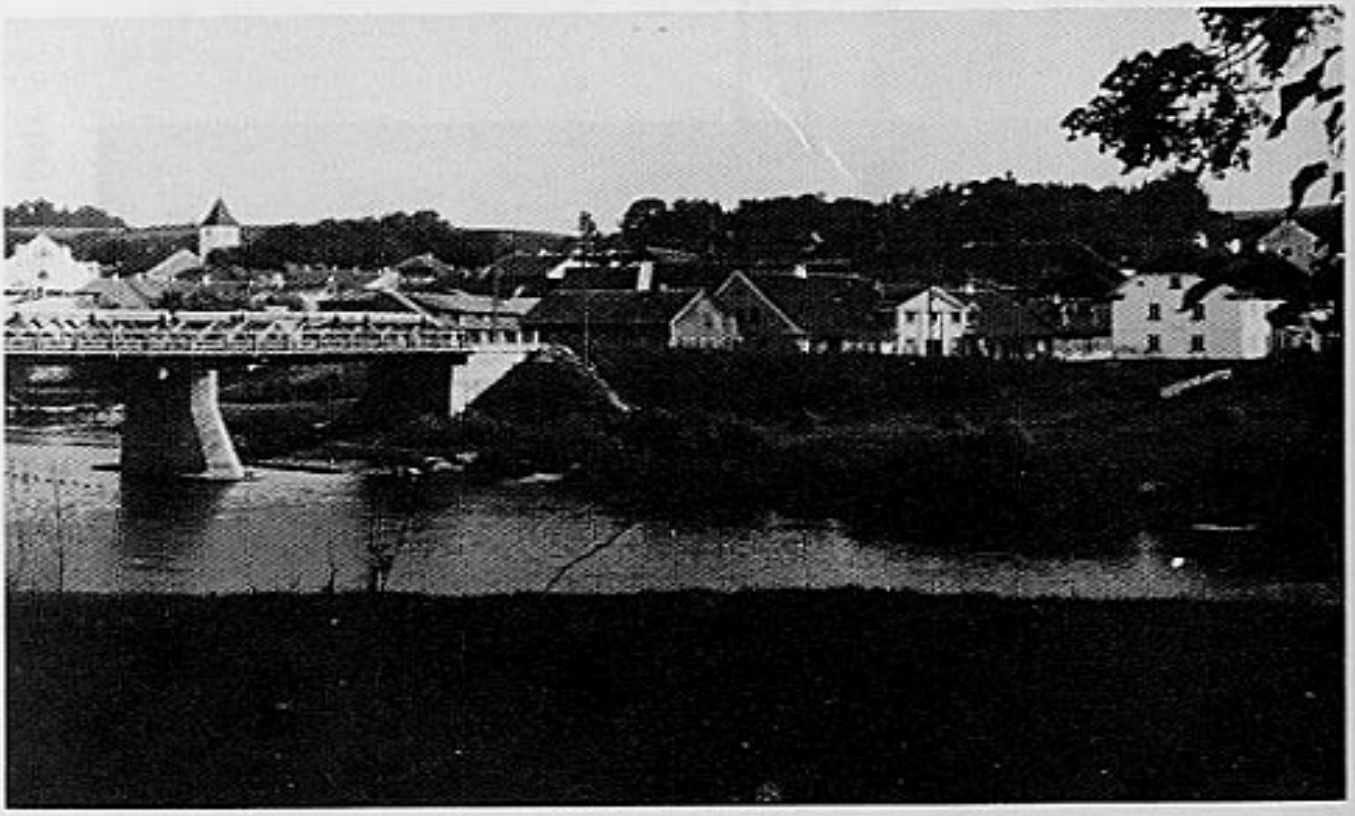

V.L. — Zicht op Sabile (Letland) — 2.1.'42.

V.L. — Sablino februari 42 — Vlamingen voor hun verblijfoord.

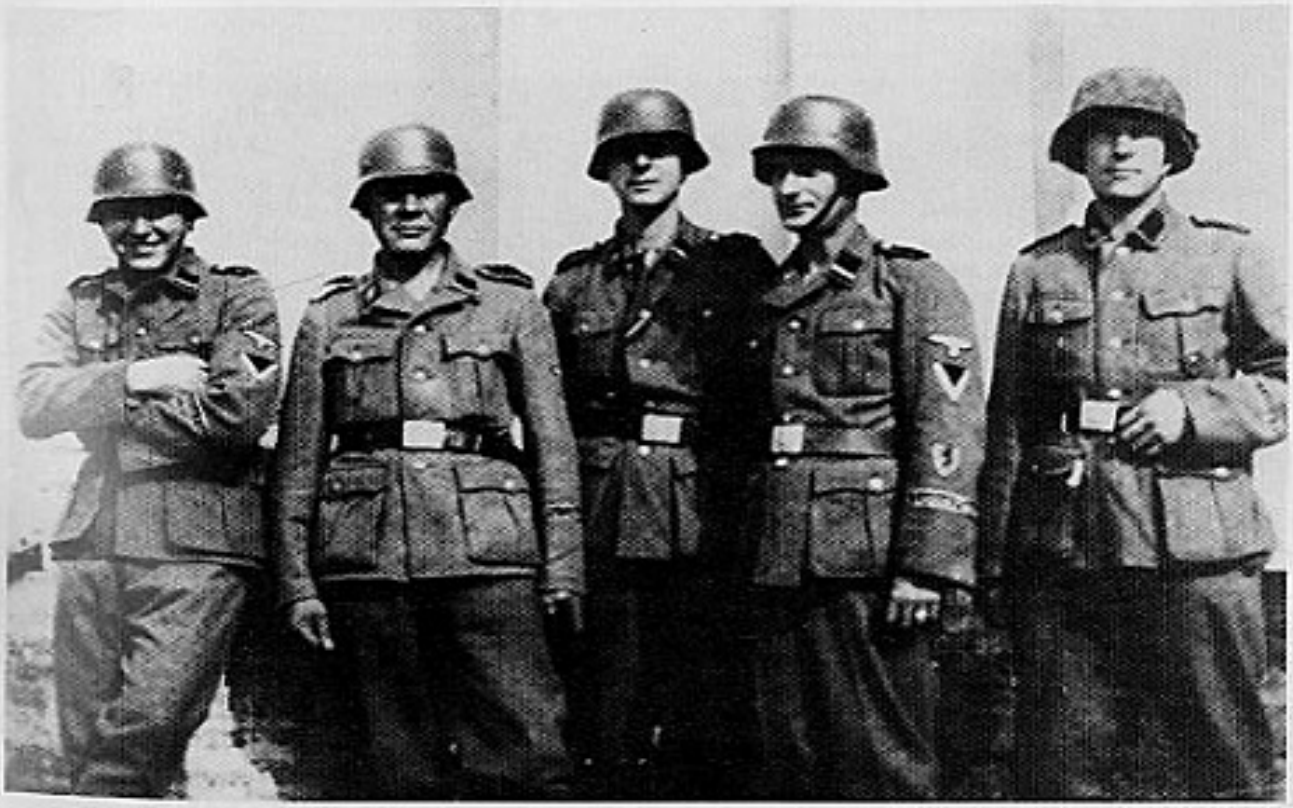

V.L. — Erepeleton voor een begrafenis te Sablino. Palmans, Van Zundert, Gesquiere, Janssens Valeer.

V.L. — Bol Zamoshye — Ostubaf Fitzthum bij het graf van een Vlaming.

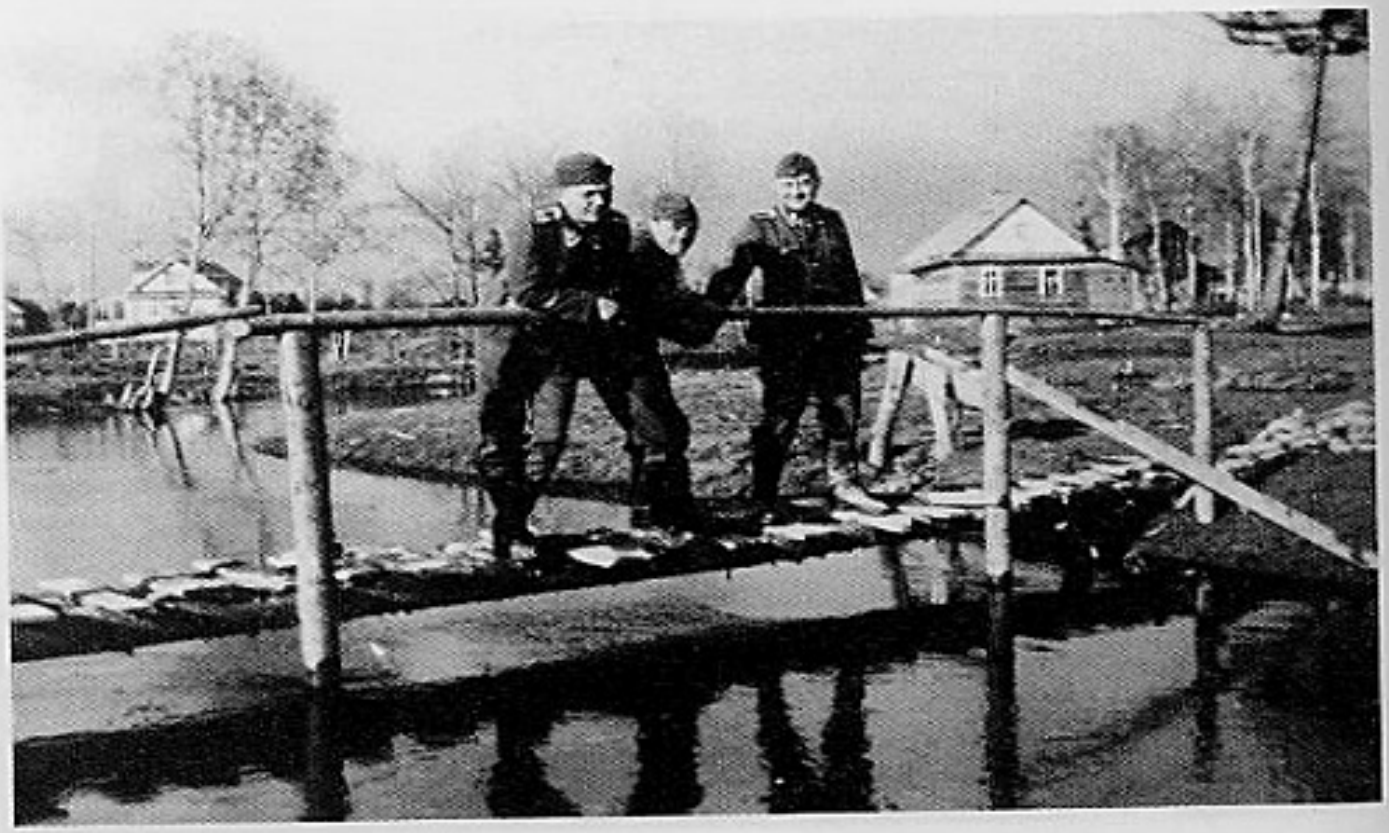

V.L. — Sablino, maart 1943 — op rust.

Podberezye — Winter 41/42 — John Ghijsbrechts voor het graf van Werbrouck en Albert Pyffersoen.

Podberezye — Winter 41/42. Lauwers Jeroom voor het graf van Hugeleer Gerard uit Izegem.

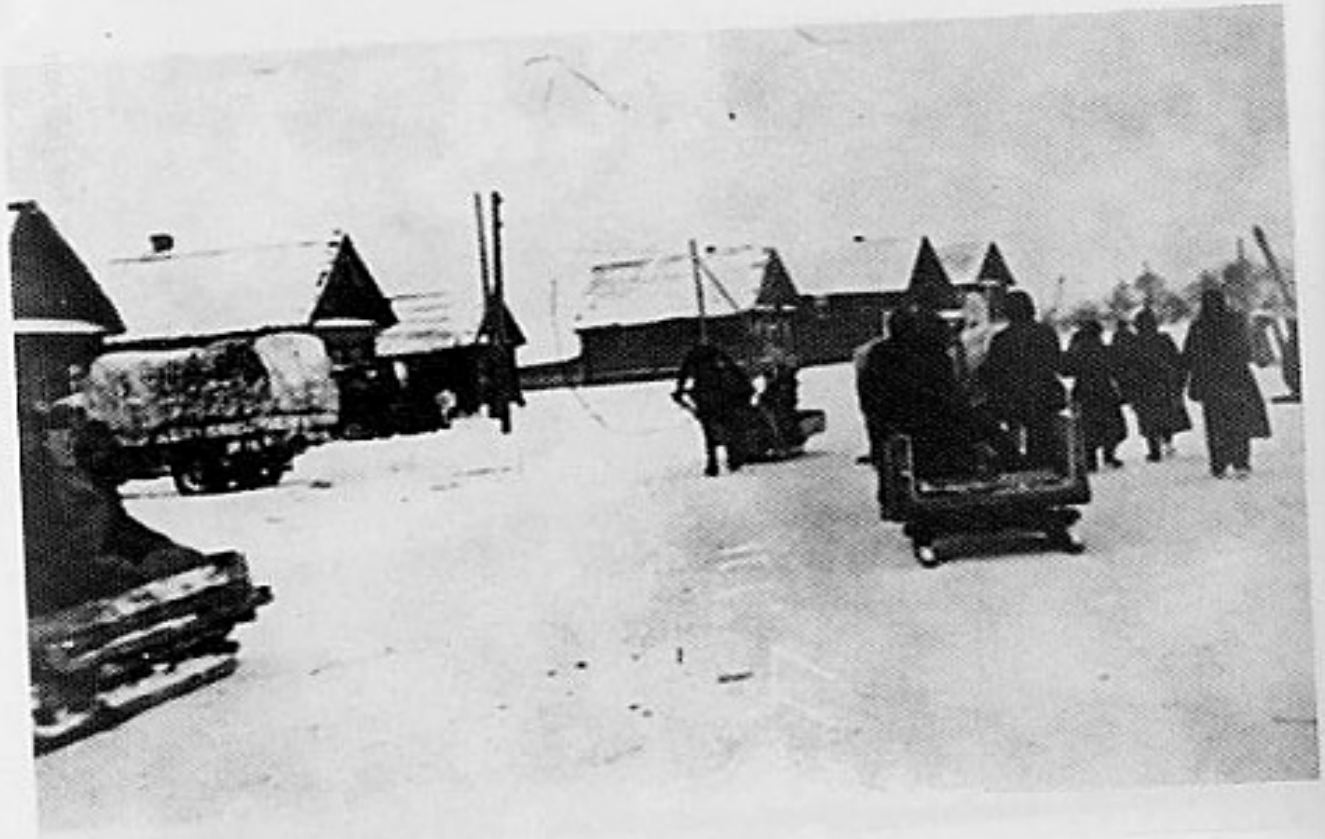

V.L. — Podberezye — februari 1942.

V.L. — Onze Spiessen.

Vl. Leg. — Wegwijzer voorbij Chudovo — richting Wolchow-Ketel. "Zum A..... der Welt".

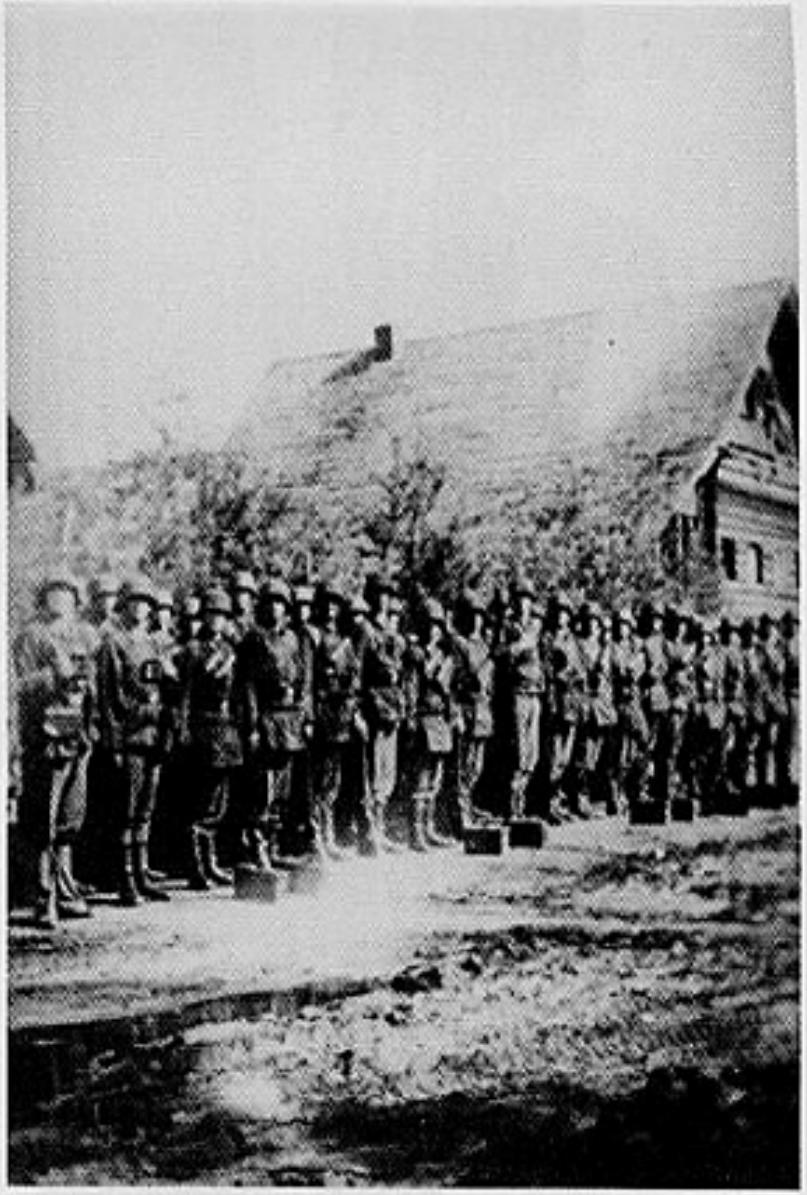

Vl. Leg. — Ossiya 1942 — Aangetreden voor het vertrek naar nieuwe stellingen.

V.L. — Chechulino — Rolbaan van Nowgorod — Petersburg.

V.L. — Winter februari 42 — verblijf te Chechulino.

V.L. — Chechulino april 1942 — Groep Laublicher, met ondermeer: Spiess Kunz, Van Damme, Uscha. Laublicher, Palmans, Waesholer.

V.L. — Reinigen van de duozit, "Breydel".

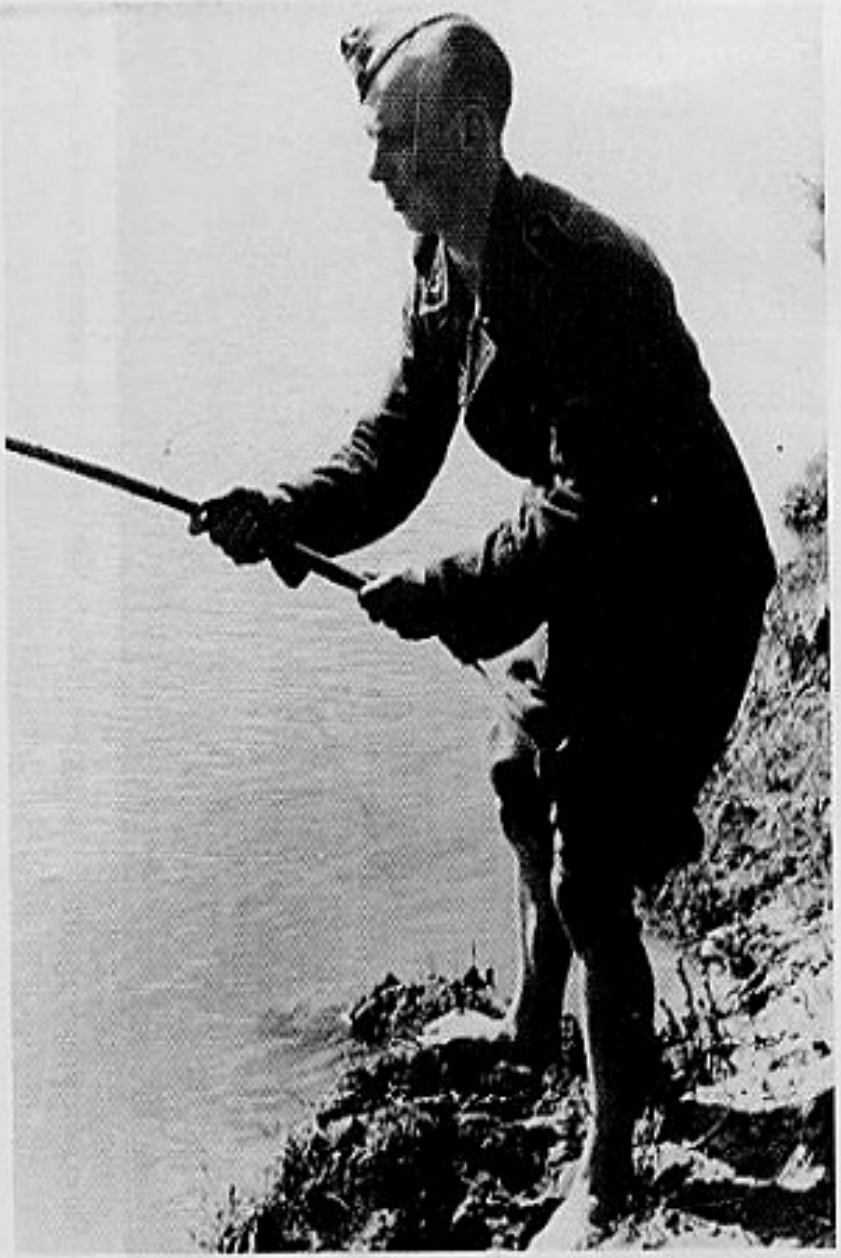

V.L. — Op rust te Tosno — Visvangst in de Tosnorivier.

V.L. — Een hapje voor de vleesloze dagen. 2de rechts Jef Luyten.

V.L. — Wolchow — Knuppelwegeltje.

V.L. — Wolchow — mei-juni 1942 — Een wasbeurt bij de finnentent.

V.L. — Wolchow — juni 1942 — Aankomst van de verpleging. Jef De Kesel, Jos Delaruelle, Uscha, Blaha.

V.L. — Wolchow — Russische krijgsgevangene.

V.L. — Wolchow — Juli 1942 — Keuken, men merkt Harry Olyslager, Julien Van den Neste.

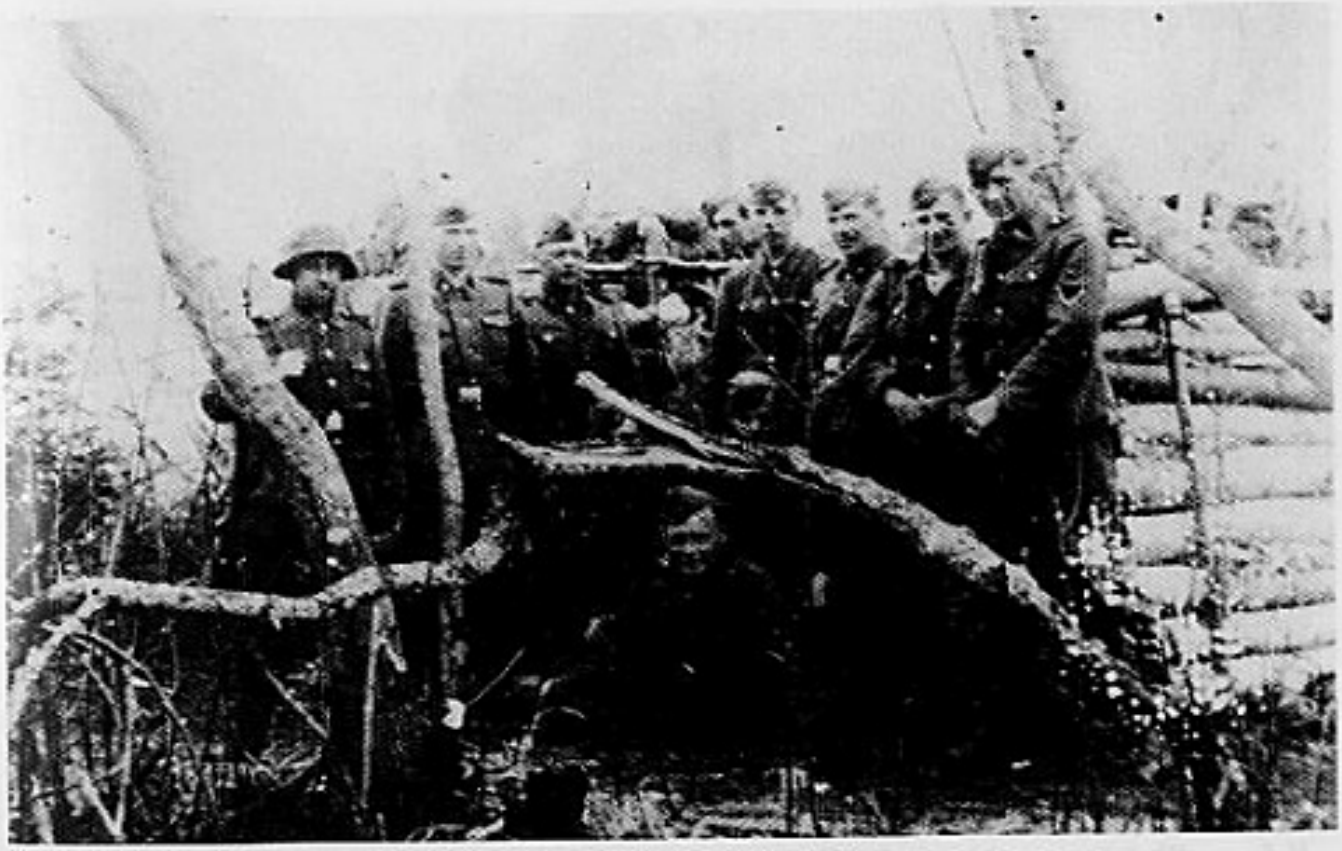

V.L. — Wolchow — Groep van de 2de Kp. in de wandelstelling. D'Hulster, Volksduitser, De Vos, Kimpe, Abspoel, Uscha. volksduitser, Geurts Juul, e.a.

V.L. — Wolchow — juni 1942 — onder bescherming van een Sturmgeschutz rukken de Vlamingen op.

V.L. — Wolchow — Ustuf. Jef François in panjewagen.

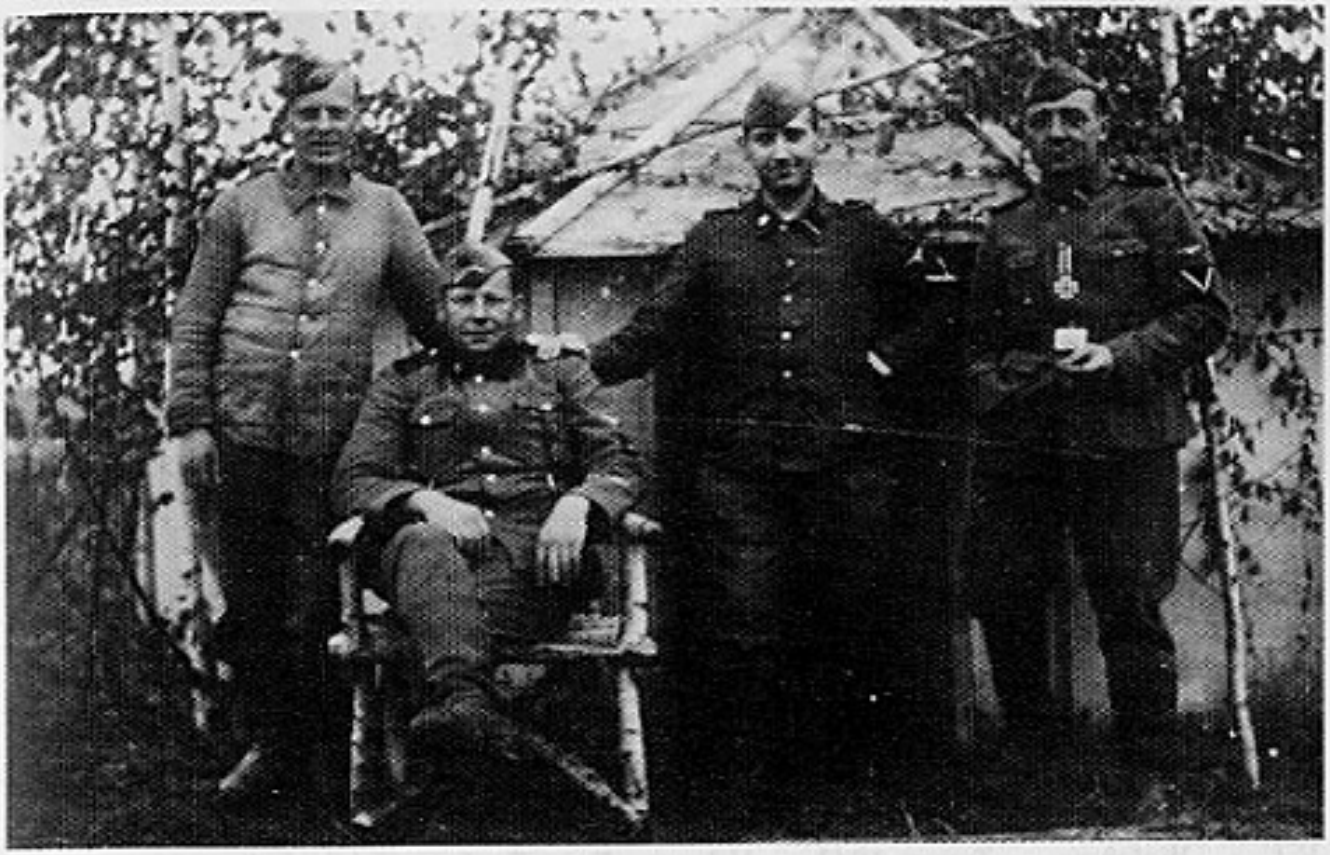

V.L. — Wolchow — 11 juli 1942 feest. Uitreiking van Orden.

V.L. — Wolchow — Vlamingen trekken door het moeras.

V.L. — Wolchow — Zomer 1942 — V.l.n,.r. Fons Toelen, Geldhof, Bert Mathijs, Pol Francken, Georg D'Haese.

V.L. — Op de knuppeldam van Podboresje naar Ossija.

V.L. — Wolchow — Bij de luizenvangst. Bauwens, Karl, Laublicher, Van Damme, e.a.

V.L. — Wolchow, Zomer 1942 — 2de rechts Karel Van der Maesen.

V.L. — Wolchow, Zomer 1942 — gevechtspauze.

V.L. — Wolchow — Ostubaf. Fitzthum bevelhebber van het VI. Legioen.

V.L. — Wolchow, Zomer 1942 — De S.G.W. trekken op.

V.L. — Wolchow, juli 1942 — Uitdeling van de verpleging. Links Bert Moessens.

V.L. — mei 1942 — Aankomst van de 1ste Ersatz uit Graz te Ossiya.

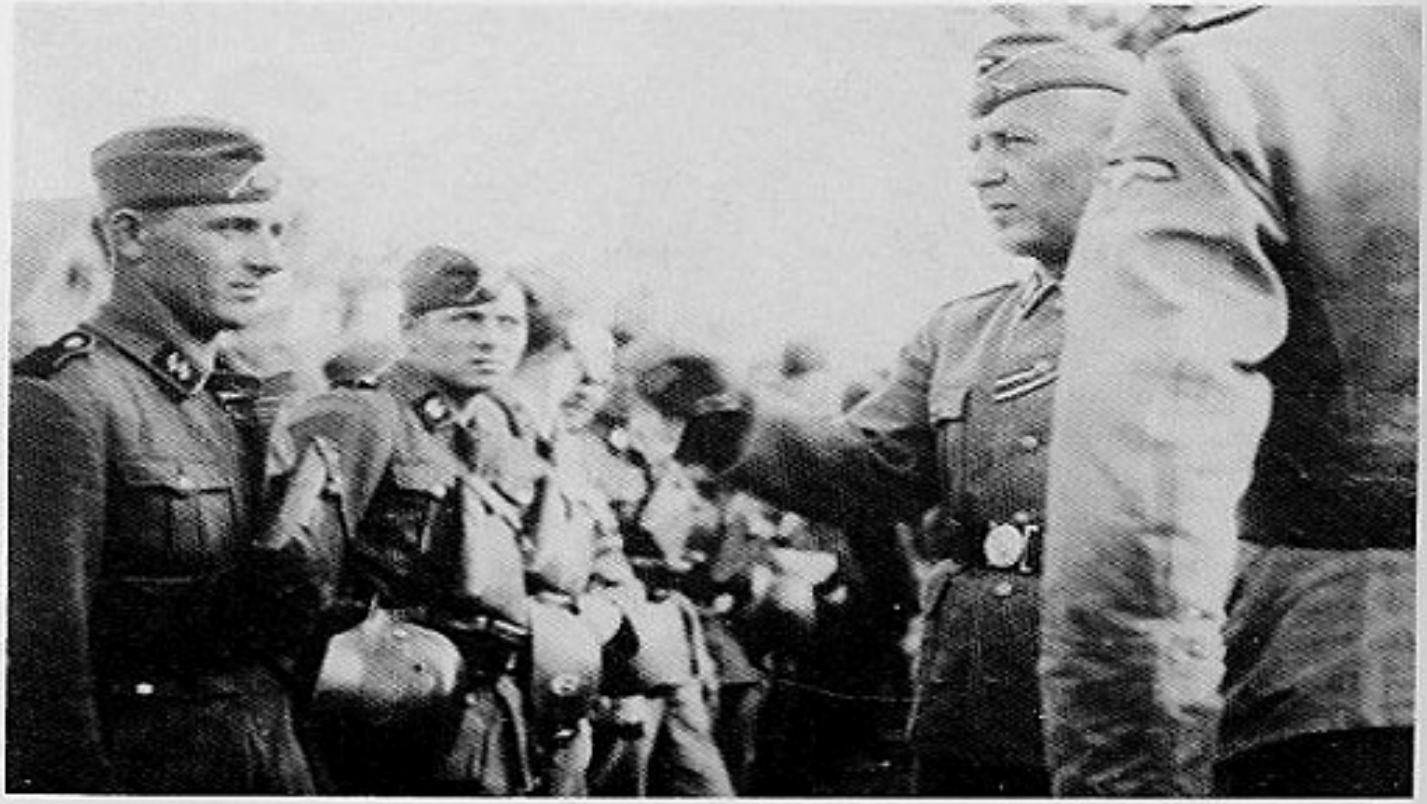

V.L. — Opdeling van de 1ste Ersatz door Ostubaf. Fitzthum.

V.L. — Wolchow 1942 — Fitzthum reikt het E.K.I. uit.

V.L. — Wolchow, zomer 1942 — Het leven in de moerassige wouden.

V.L. — mei 1942 — Aankomst van de 1ste Ersatz uit Graz te Ossiya.

V.L. — Opdeling van de 1ste Ersatz door Ostubaf. Fitzthum.

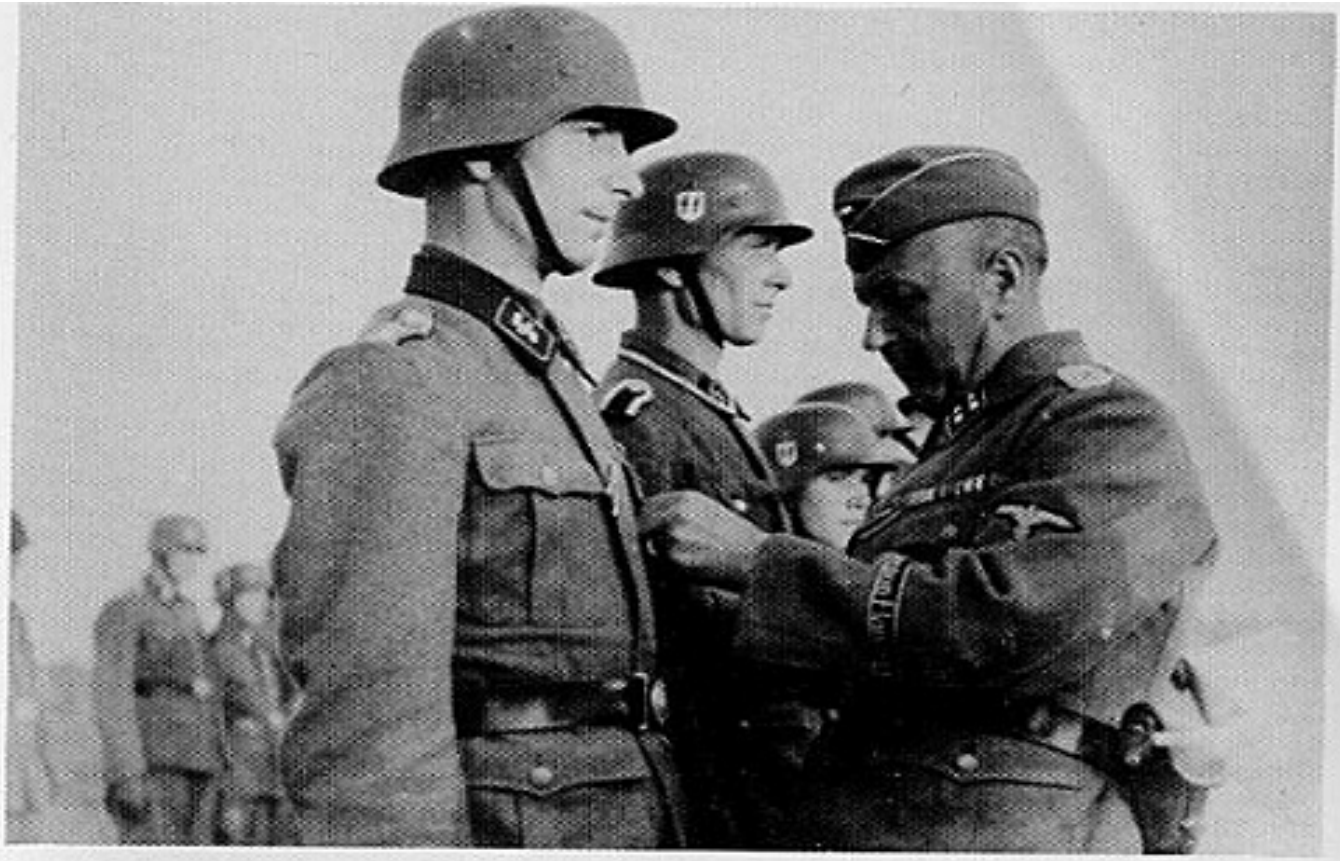

V.L. — Wolchow 1942 — Fitzthum reikt het E.K.I. uit.

V.L. — Wolchow, zomer 1942 — Het leven in de moerassige wouden.

V.L. — De vrachtwagens met manschappen stoppen in de nabijheid van het Front. De mannen trekken naar de stellingen.

Wolchow — Het barre Rusland. Een vuurtje steeds welkom. Pauwels Jan, Schilders Fons, Ritzau, Van den Bossche G.

V.L. — Slot Katharina II te Pushkin-Slutsk. Vernielde spoorbrug achter het slot.

V.L. — Slot Katharina II te Pushkin. Vlamingen aan de vijver: Van Zundert, Palmans, Baerkens, Janssens, e.a.

V.L. — Peter Claeys met zijn bevoorradingskarretje.

V.L. — Voor het kasteel te Pushkin met o.m. D'Haese G, Christiaens H, Gesquiere, Stockmans.

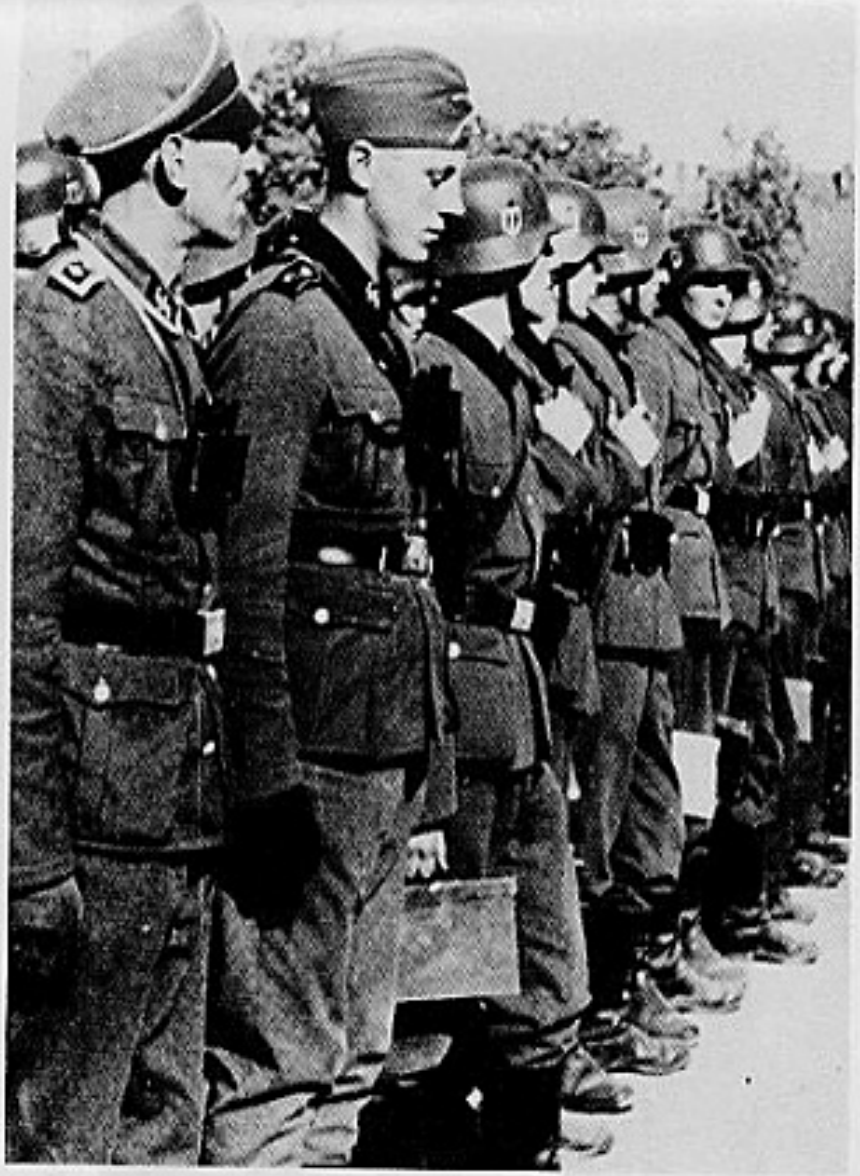

V.L. — 3de Kp. 3de Zug, vooraan Oscha. Krauze.

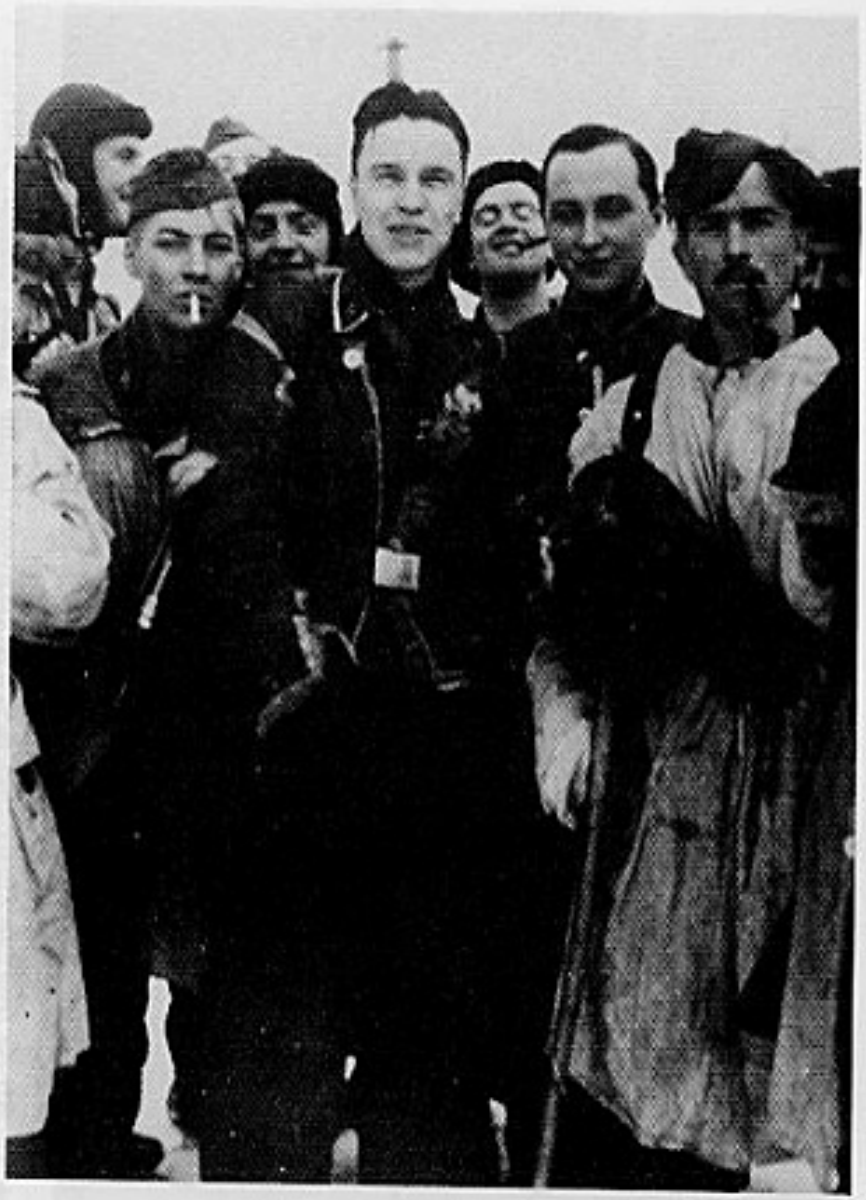

Vl. Leg. — In het park van het kasteel te Pushkin, Van Laethem, De Kegel Jozef, D'Haese G., Van Damme, Van Thorhout.

Vl. Leg. — Bij de tross te Slutsk met Bert De Gruyter, Uscha. Hahn, Uscha. Jelking.

Vl. Leg. — Slutsk — Rustend op een bank met o.m. Fabri, Palmans.

VI. Leg. — Zo zagen ook de Vlamingen Leningrad voor zich liggen.

s.M.G. — Vuurleiding — Met afstandsmeter werd het doel vastgelegd.

Vl. Leg. — Stellingen voor Leningrad — Houten brugje en houten wegeltje. Willy Van Nimmen.

Vl. Leg. — Stellingen van het Vlaams Legioen voor Leningrad Pushkin-Slutsk — Zomerblik 1942.

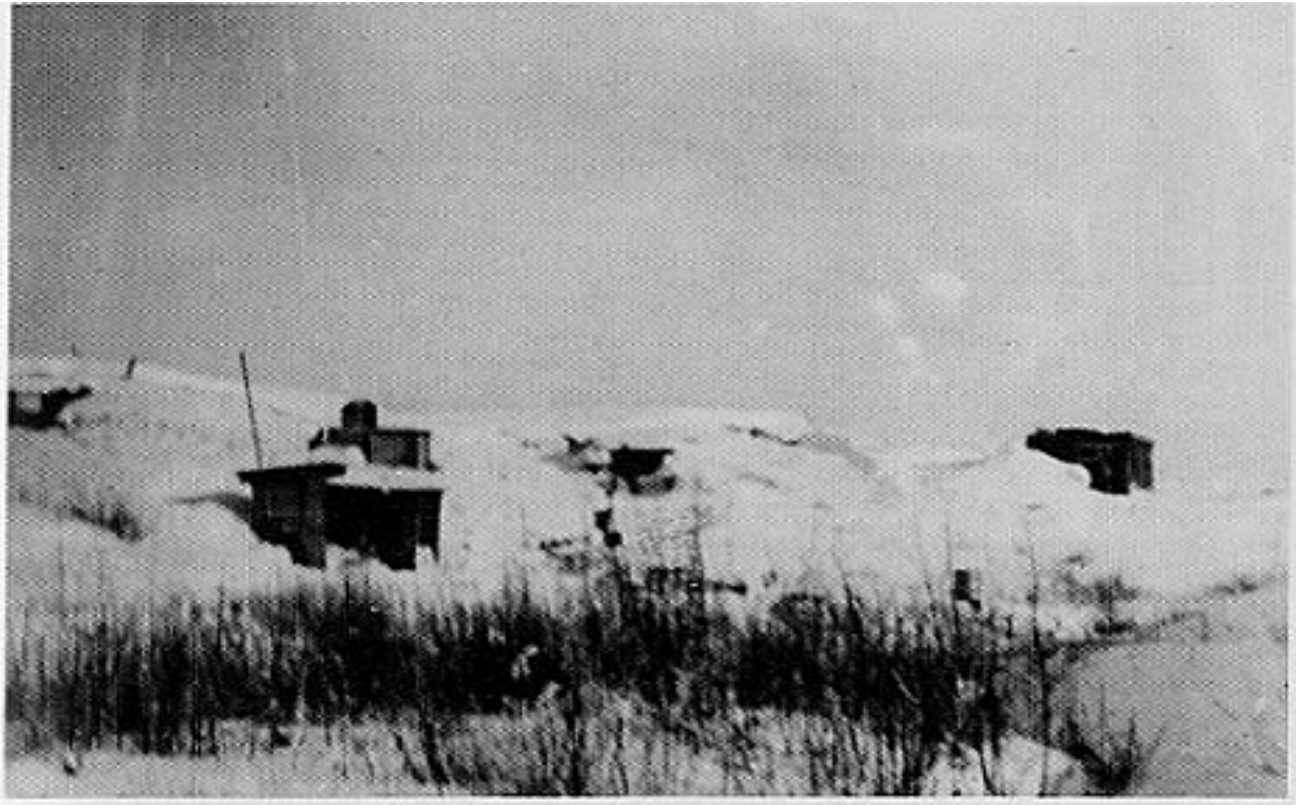

VI. Leg. — Pushkin — december 1942 — De Kasaminska-Schlucht met tegen de helling de bunkers van de 4de Kp.

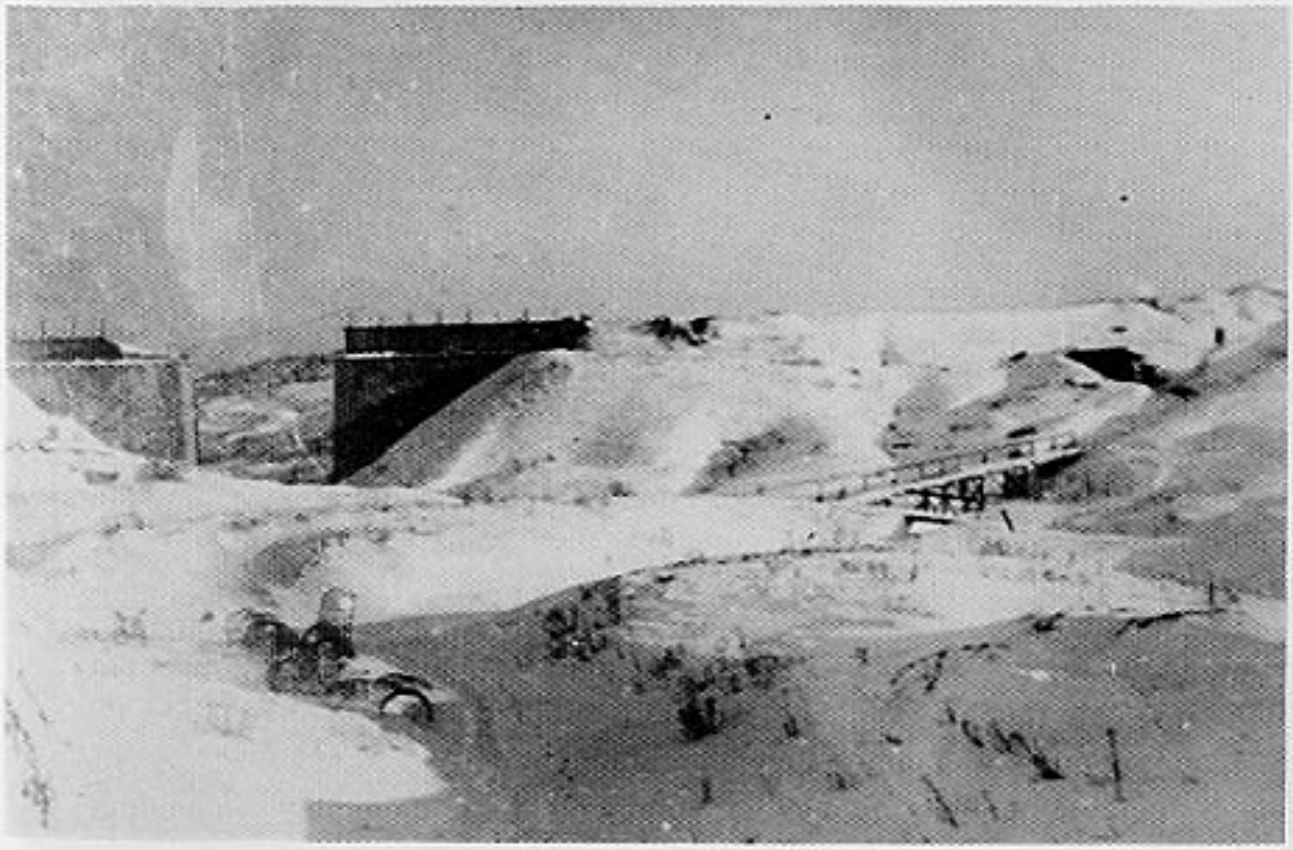

VI. Leg. — Winterblik van de stellingen voor Leningrad. Aanvang 1943.

Slutsk — december 1942 — 2de rechts Bert Van den Abbeele. 1e links Bert Moenssens.

V.L. — Leningradfront — Voor de bunker "Pallieter".

V.L. — Leningradfront — Slutsk — vervoer in Rusland.

V.L. — Leningradfront — zomer 1942 — Scherpschutter De Bruyne.

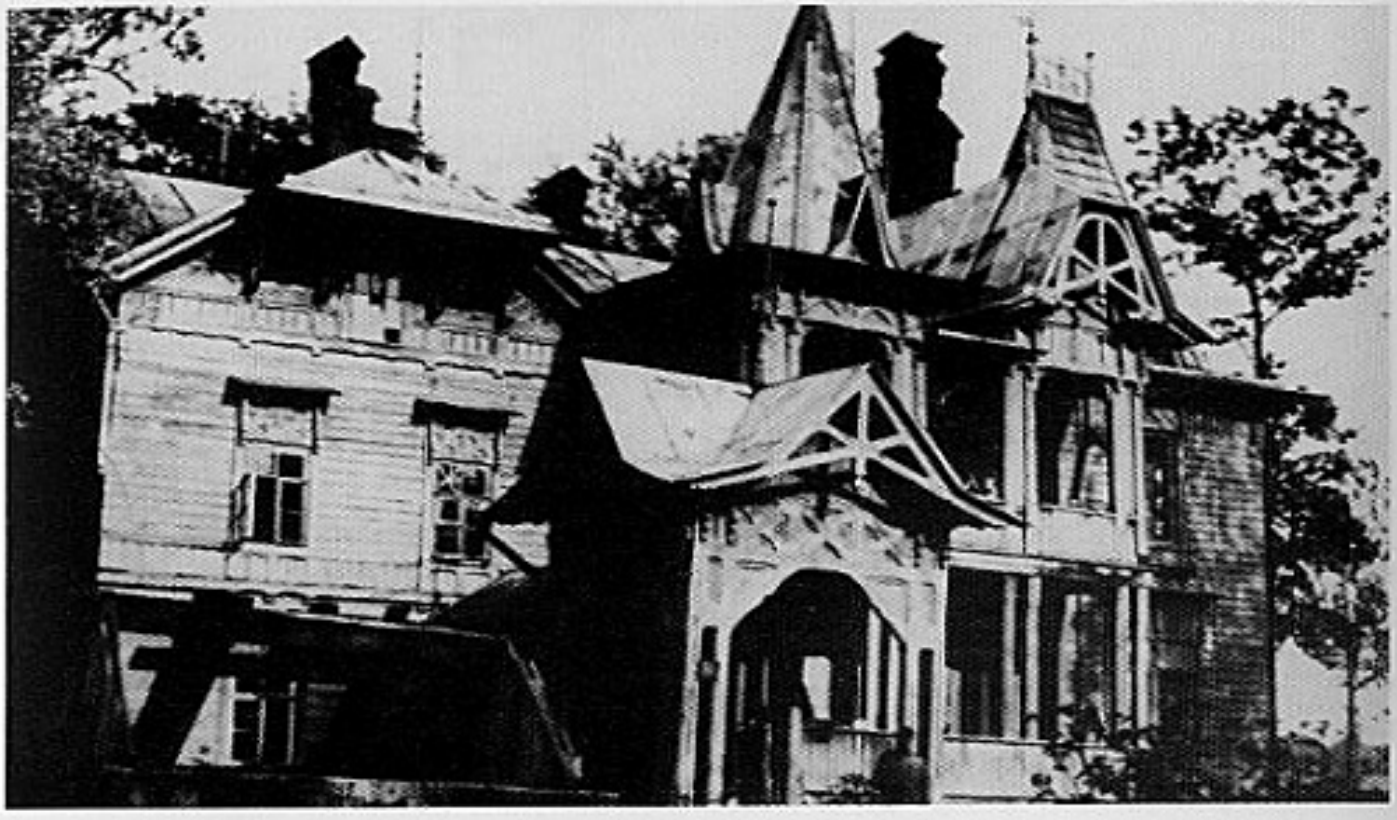

VI. Leg. — Slutsk — prachtige houten woning.

V.L. — Leningradfront — Meessens en opruimende vrouwen in een straat te Slutsk.

V.L. — Leningradfront — In de loopgracht einde zomer 1942 Jef Mels en M.P. schutter.

V.L. — Leningradfront — De 1ste Kp. bij het vertrek op 12.12.42 naar het front te Pushkin.

Frontleven — Slaapplanken in een bunker.

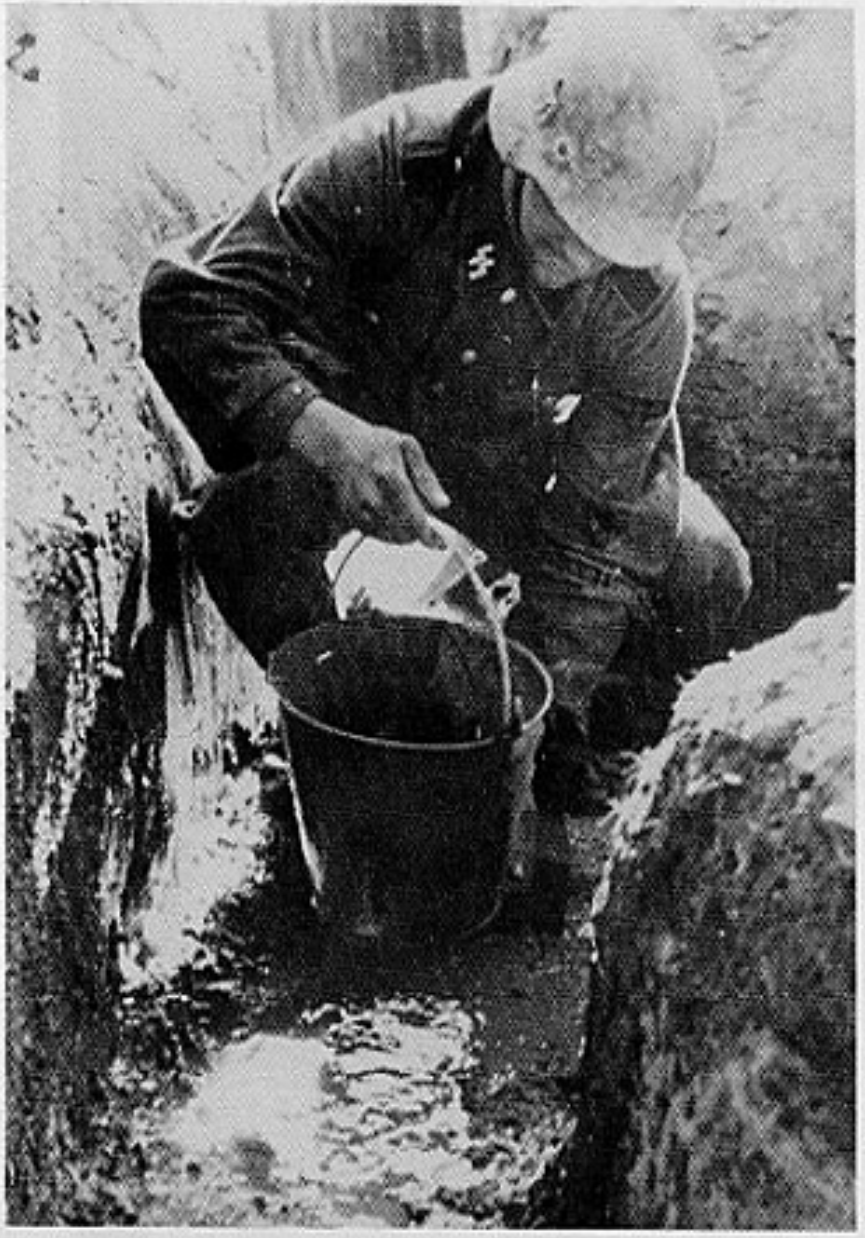

V.L. — Leningradfront — zomer 1942. In de waterstellingen te Uritzk.

V.L. — Leningradfront — Alexandrowka — Het fabriekske.

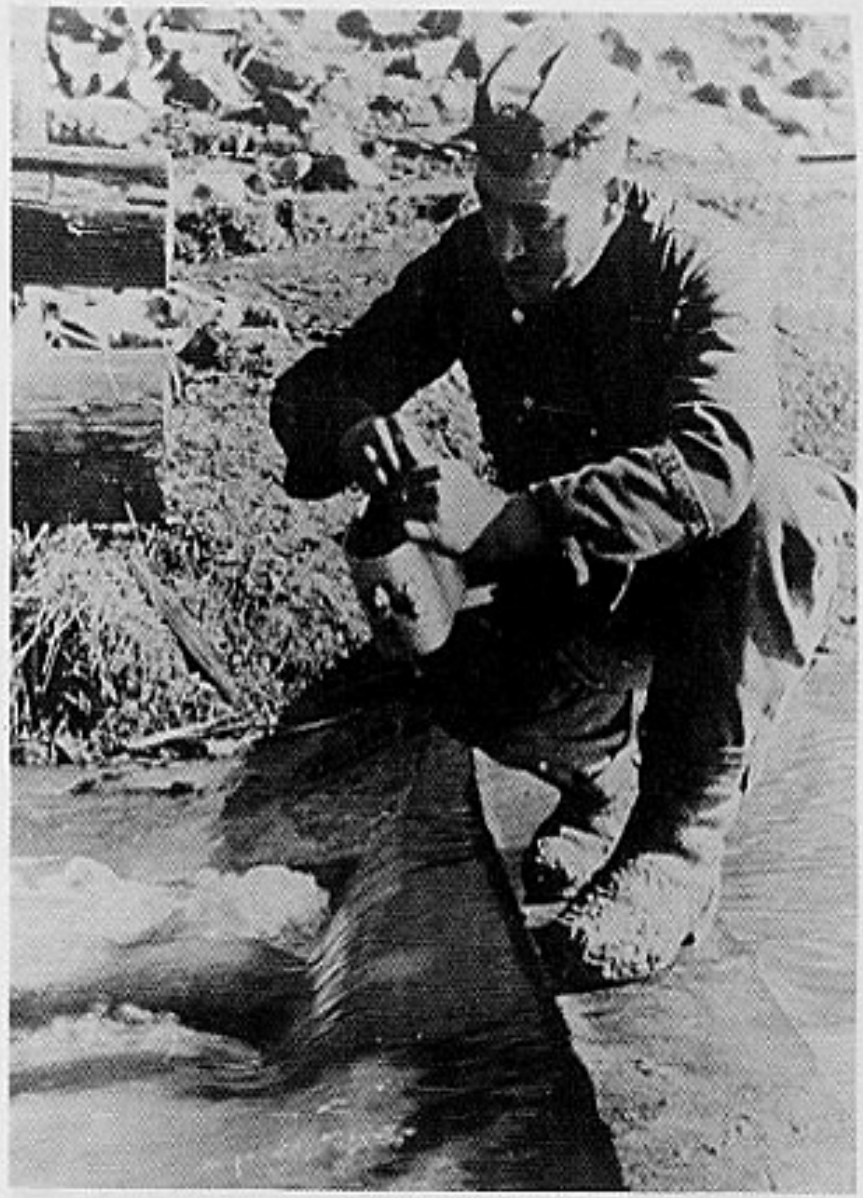

V.L. — Leningradfront — Wassen van het eetketeltje.

V.L. — Leningradfront — Ophalen van de koffie.

V.L. — Leningradfront — Een man per groep haalt het eten op. Vooraan Baeyens.

V.L. — Leningradfront 1942 — M.G. groep gaat in stelling. Vooraan Willy Selders.

V.L. — Leningradfront — Aflossing der wacht. Twee uur wacht, twee uur rust of wapenreiniging.

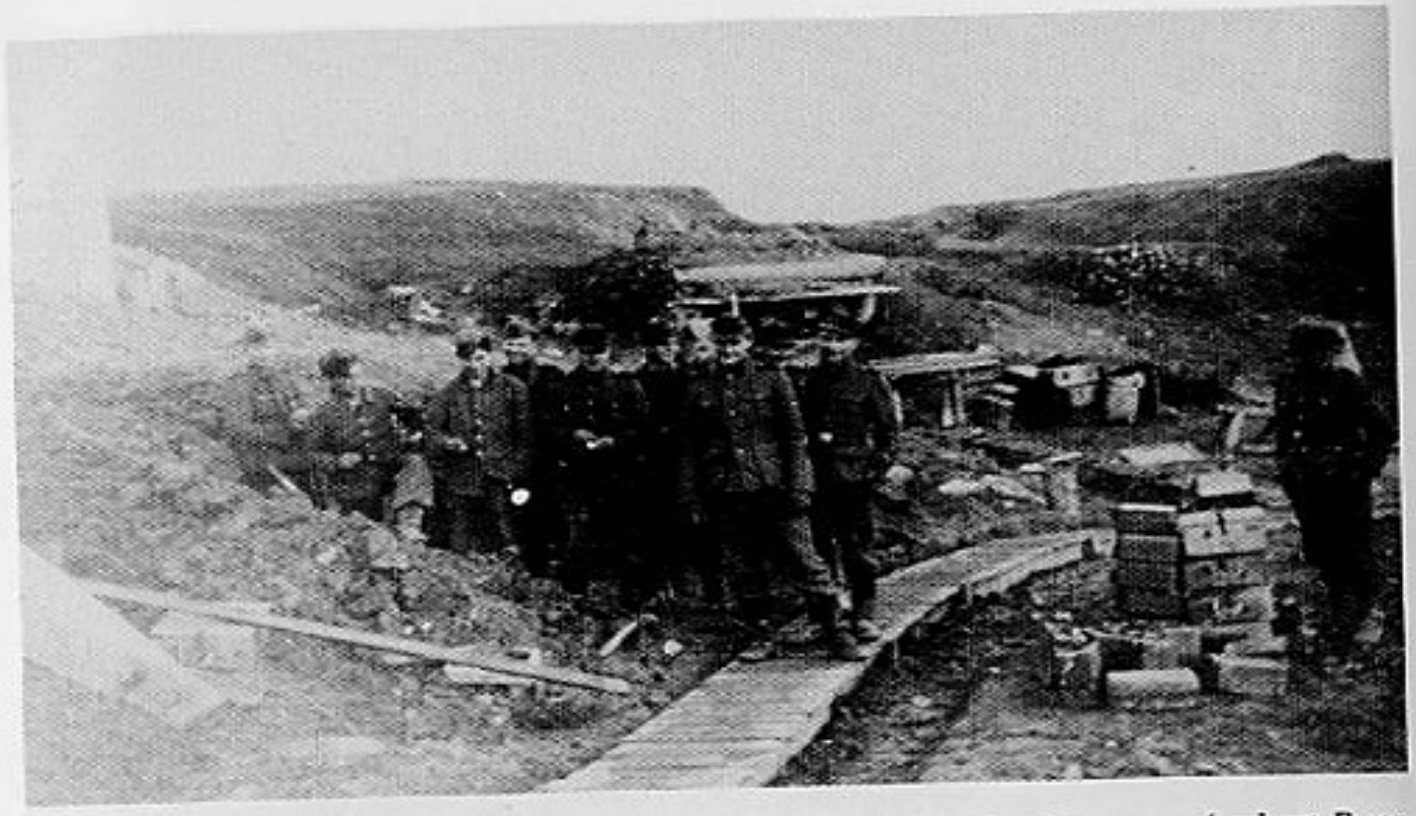

V.L. — Leningradfront — Mannen van de 2de Kp. voor hun bunkers, men herkent Bavo Ceelen.

V.L. — Leningradfront — Aanvoer van voeding en munitie.

V.L. — Leningradfront 1942 — Fabriekske. Afhalen van de verpleging.

V.L. — Leningradfront — "De SS Man" is aangekomen.

V.L. — Leningradfront — Fabriekske. Uitreiking van de hutsepot. 2de van rechts Joris Stas.

V.L. — Leningradfront — Tros 2de Kp.

V.L. — Leningradfront — links Pieter Biesmans.

V.L. — Leningradfront — Alexandrowka — 1. Herman Verbeke, 2. ?, 3. Karel Goeman, 4. Omer Blomme, 5. Cyriel Lijn, 6. Jef De Coeck, 7. ?, 8. Frans Cruysberghs.

V.L. — De 3de Kp. vertrekt vanuit Duderhof naar het front te Pushkin.

V.L. — Leningradfront — Winter 42/43 Groep 3de Kp. Ondermeer : Jos Coertjens, Hilaire Christiaens, Leo Verbeke, Jozef Van Domme, Valeer Janssens, Jan De Vrieze.

V.L. — Leningradfront — Winter 42/43 met Werrebroeck, Jeroom Wauters, De Kegel A., e.a. der 3de Kp.

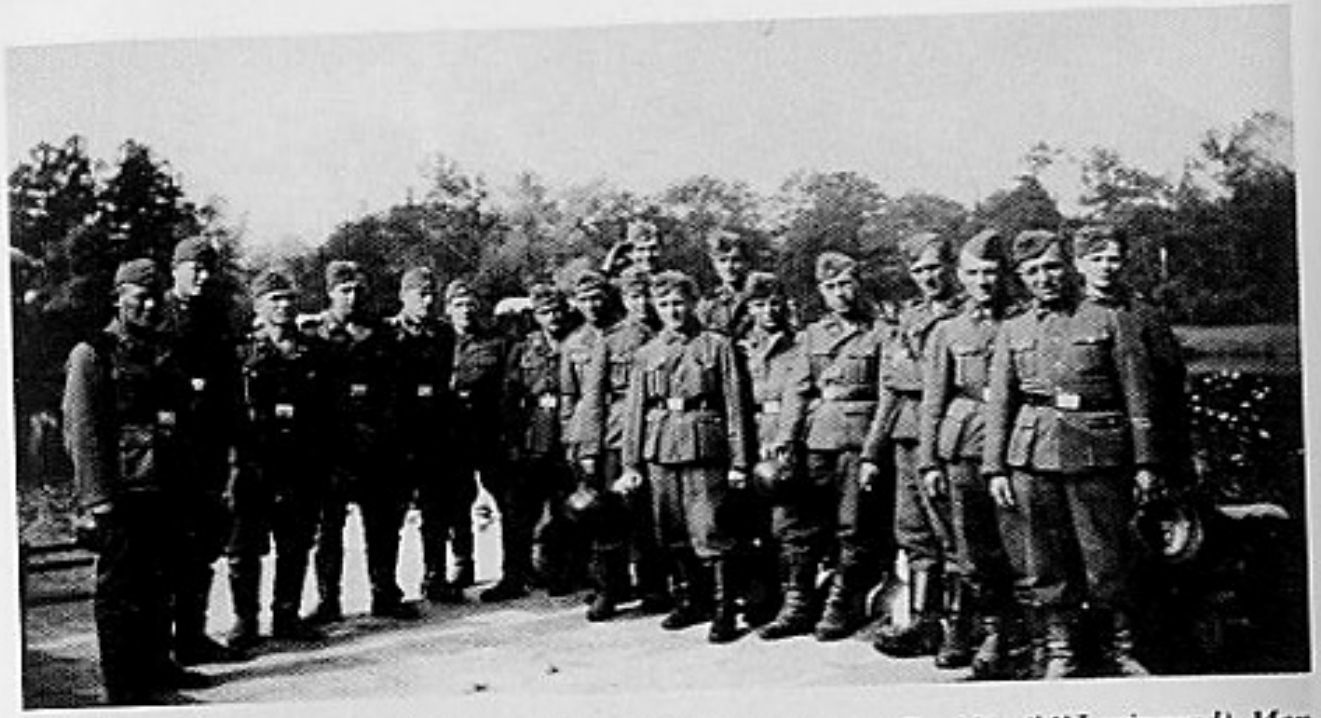

V.L. — In de hovingen van het Tsarenkasteel "Katharina II" te Pushkin (bij Leningrad). Men herkent Roger Van der Auwera, Bruneel Roger, Delaruelle, Joris Stas, Simoens, Van Zundert, Melders, Rombouts, Palmans, Gesquiere, Michiels, Baeckens, Janssens, de Tross van de 3de Kp. e.a.

V.L. — Leningradfront — De soep wordt geproefd.

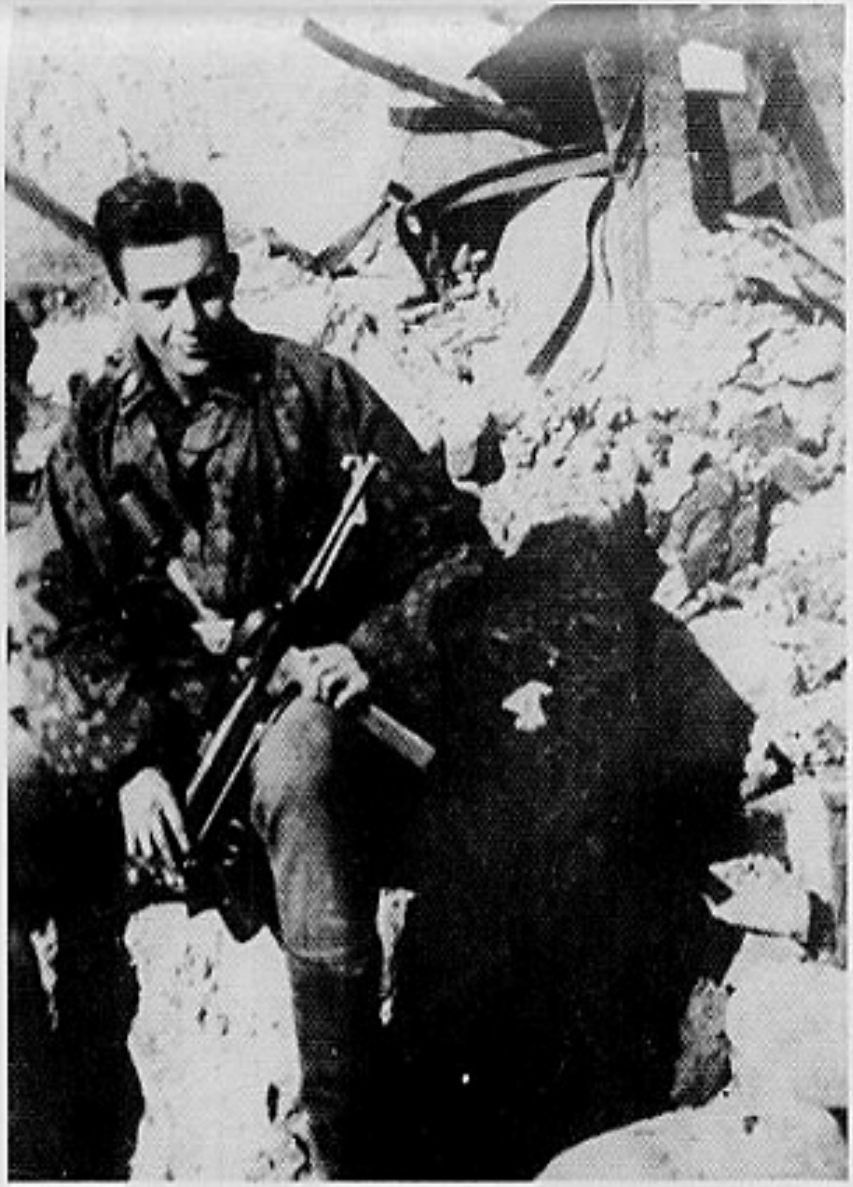

V.L. — Leningradfront — Emiel Claes 2de Kp. in de Sappe — 1942.

V.L. — Leningradfront — Aflossing naar voor, ook de Hiwis helpen dragen.

V.L. — Leningradfront — Een groep trekt naar de stelling.

V.L. — Leningradfront — Sappe 1942.

V.L. — Leningradfront — Poesjkin.

V.L. — Slutsk — Duderhof — Tross 3de Kp.

V.L. — Russische schonen met Frans Van Immerseel.

V.L. — Fraternisatie te Slutsk — 3. Oscha. Hahm, 4. Palmans, 5. Uscha Jelking + keukenpersoneel.

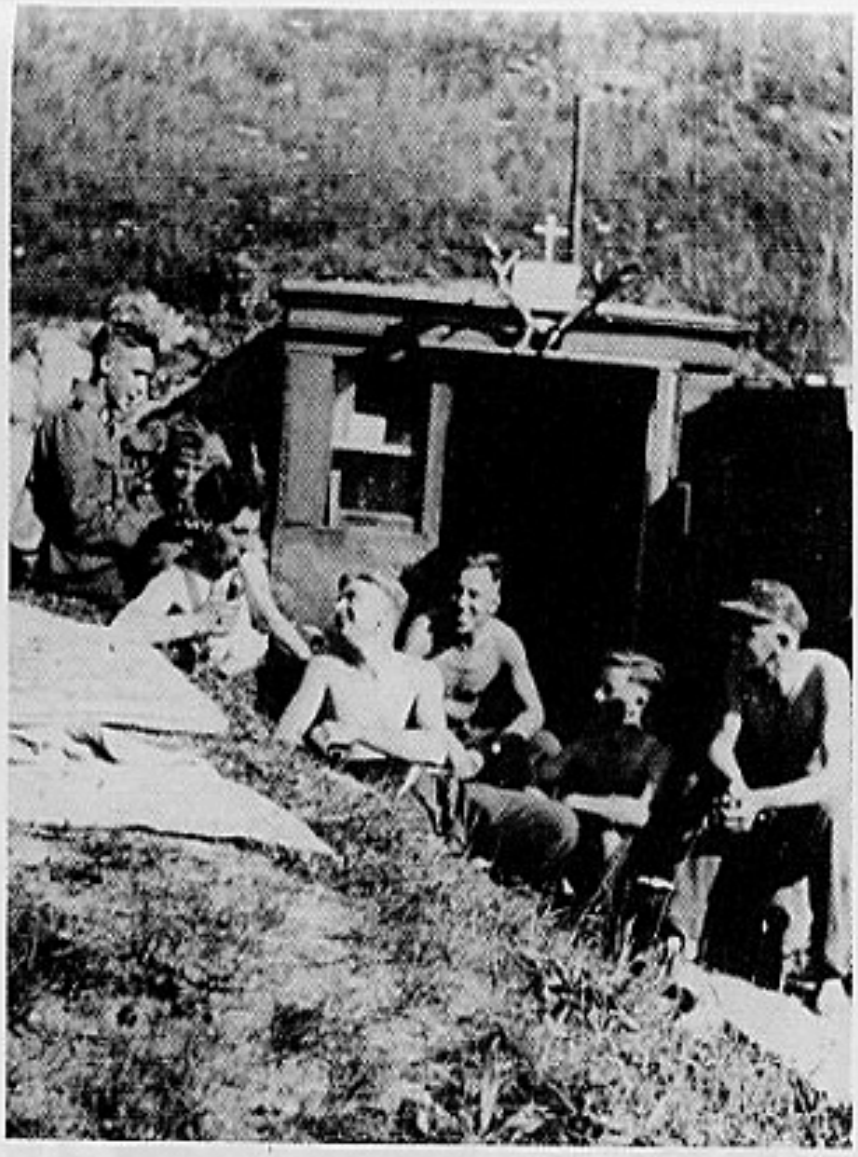

V.L. — Slutsk — zomer 1942 — Bunker van Bert De Gruyter (3de Kp.) 1. Jacobs Julien, 2. ?, 3. Geldhoff, 4. Van Nerum, 5. Carriere Theo.

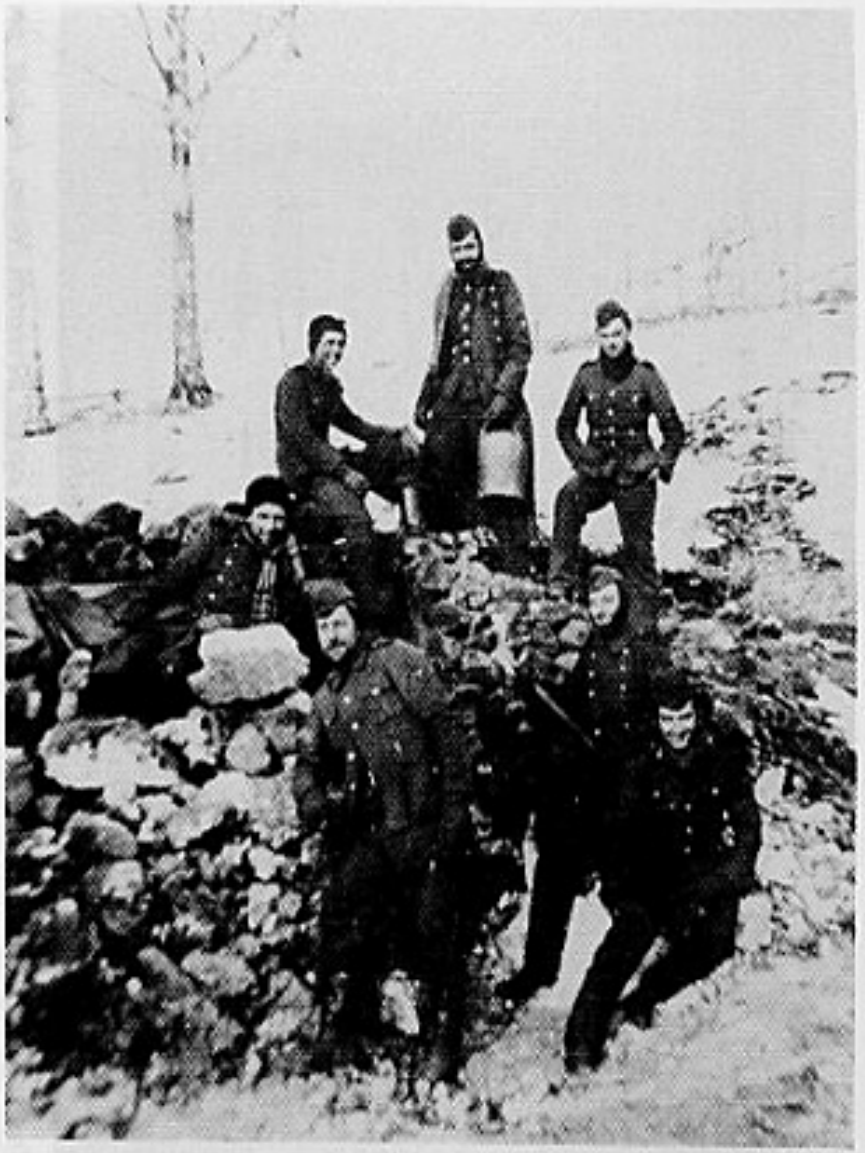

V.L. Leningradfront — winter 42/43 — rechts Jos Meurrens.

V.L. Leningradfront — Krasnybor — maart 1943. Blik op de bevroren Newa, bedekt met lijken.

St. Br. Shitomir — Hegewald 1943 met o.m. Wargnieu, Simoens, Holemans, Dosfel B, De Vos, Haeck D., D'Hooghe Pol.

V.L. — Transport naar Debica 1943.

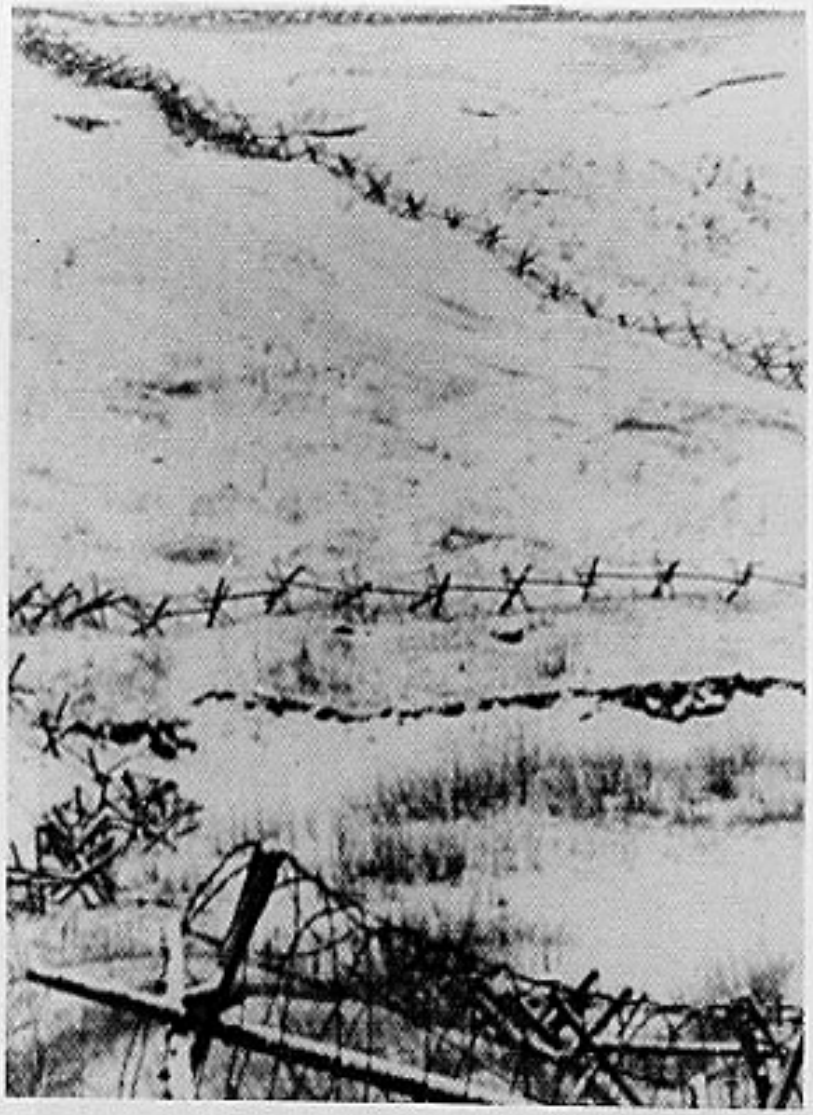

V.L. — Leningradfront — Niemandsland vóór de Vlaamse Stellingen bij Pulkowo. In de verte Russische bunkers. Op 26.11.42 stoottroep tot aan de telegraafmasten, waarbij Oswald Van Ooteghem verwond werd.

St. Brig. — Op weg voor de parademars te Praag. Vooraan links Jos Coertjens, verder De Kegel, De Bruyn, Julien Jacobs, Melaerts, e.a.

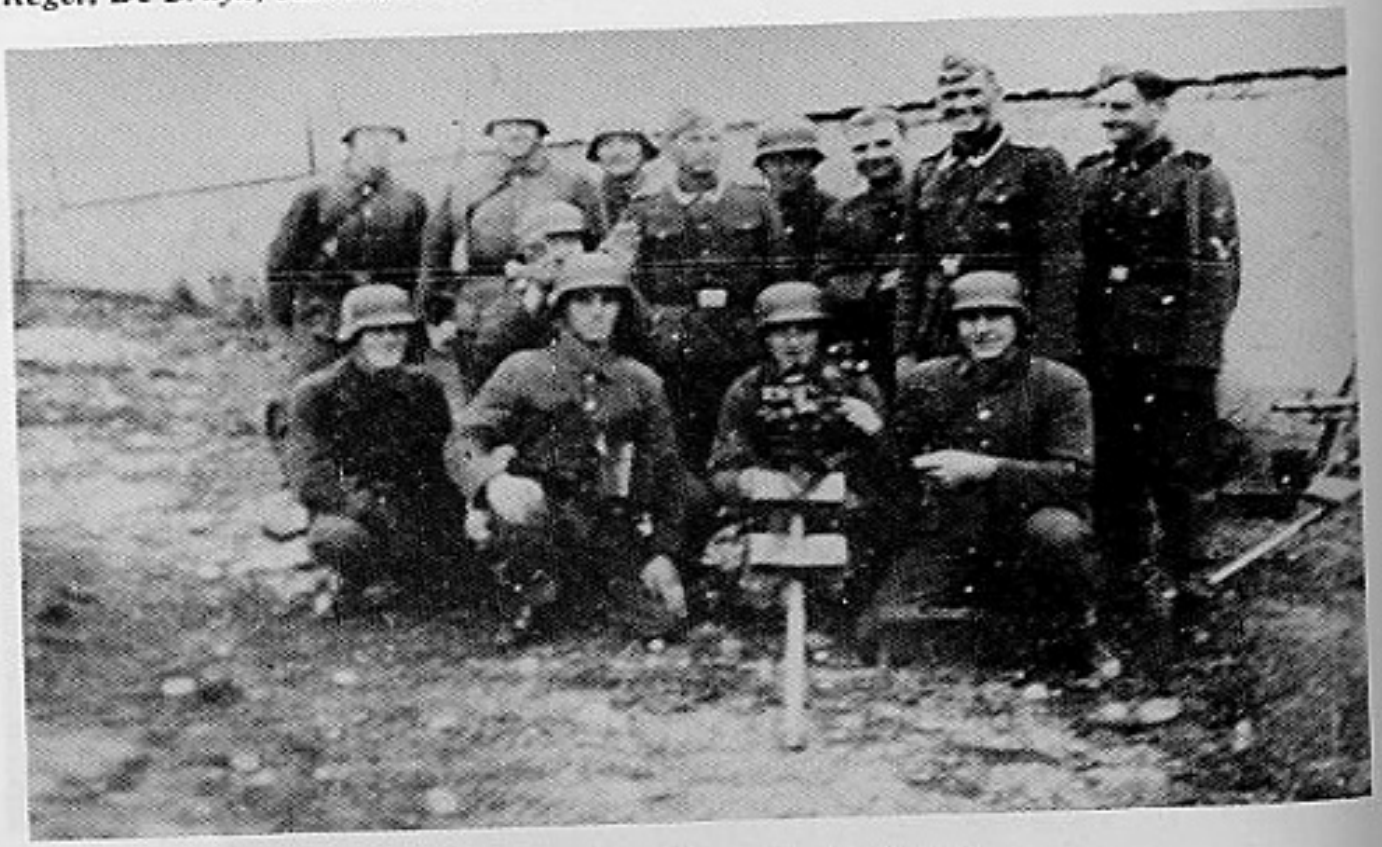

VI. Leg. — Nikolskoye — met Uscha. De Vos en Uscha. Kaiser.

St. Brig. Milowitz 1943. Mannen van de 1ste Kp.

V.L. — Milowitz 1943 — Groep 1ste Kp.

V.L. — Milowitz — Chauffeurs.

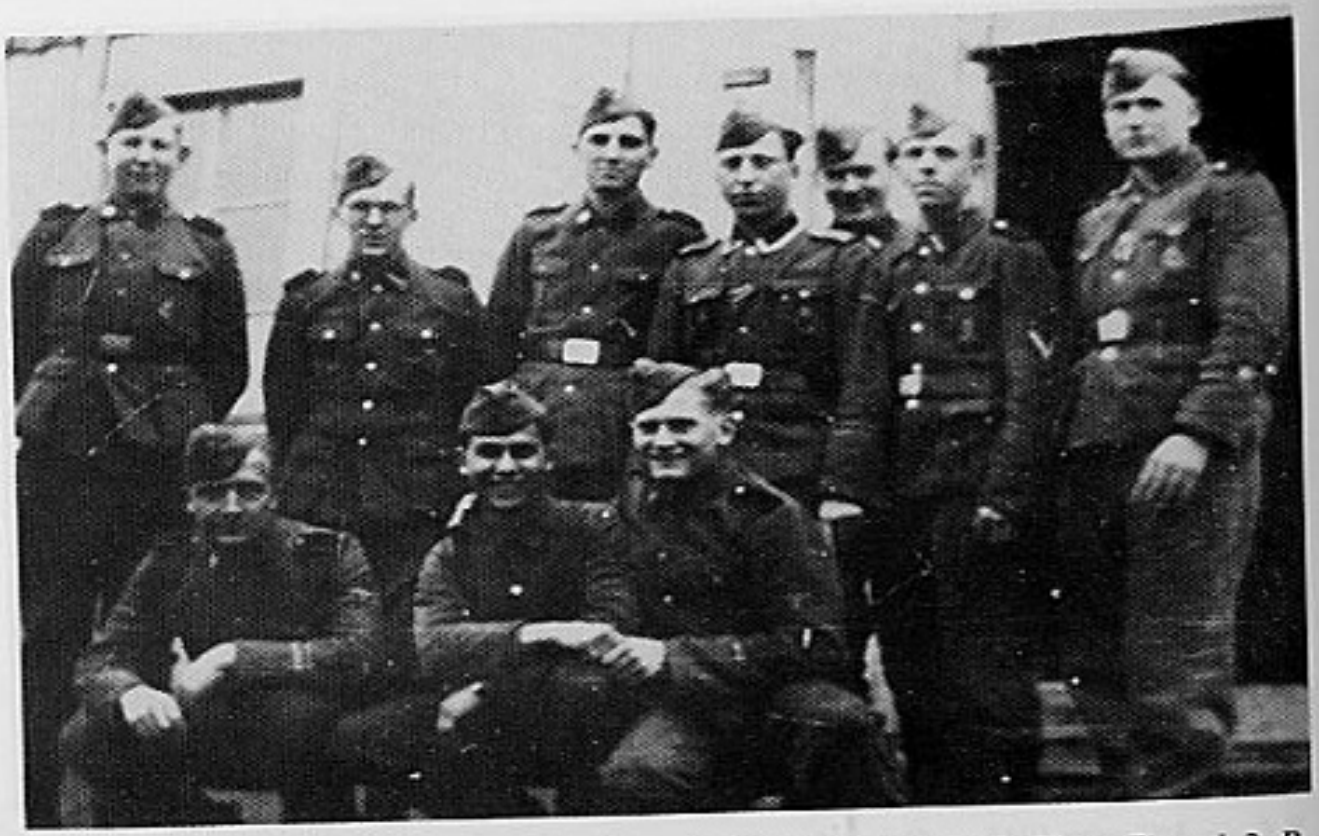

St. Brig. — Vlamingen voor hun woning. Staande. 2. Rik Saelens, 3. G. Claes. Zittend. 2. P. Steegmans, 3. J. Van Wijck.

St. Brig. — Slenterend rond het kamp.

St. Brig. — Groepje Vlamingen — vooraan links Tuur van den Broucke.

St. Brig. — januari 1944 — Bevelhebber Stubaf. Schellong neemt kennis van de fronttoestand, zijn adjudant tekent alles nauwkeurig op de stafkaart.

St. Brig. — Sewerinewka — januari 1944. Vlaamse infanterist in zijn sneeuwhol.

St. Brig. — Jampol 1944 — Bij bunkerbouw.

St. Brig. — Tross te Bitjova-Shitomir. Januari 1944. Een Vlaming werd begraven.

St. Brig. — Shitomir februari 1944.

St. Brig. — Shitomir januari 1944. De verpleging voor de troepen.

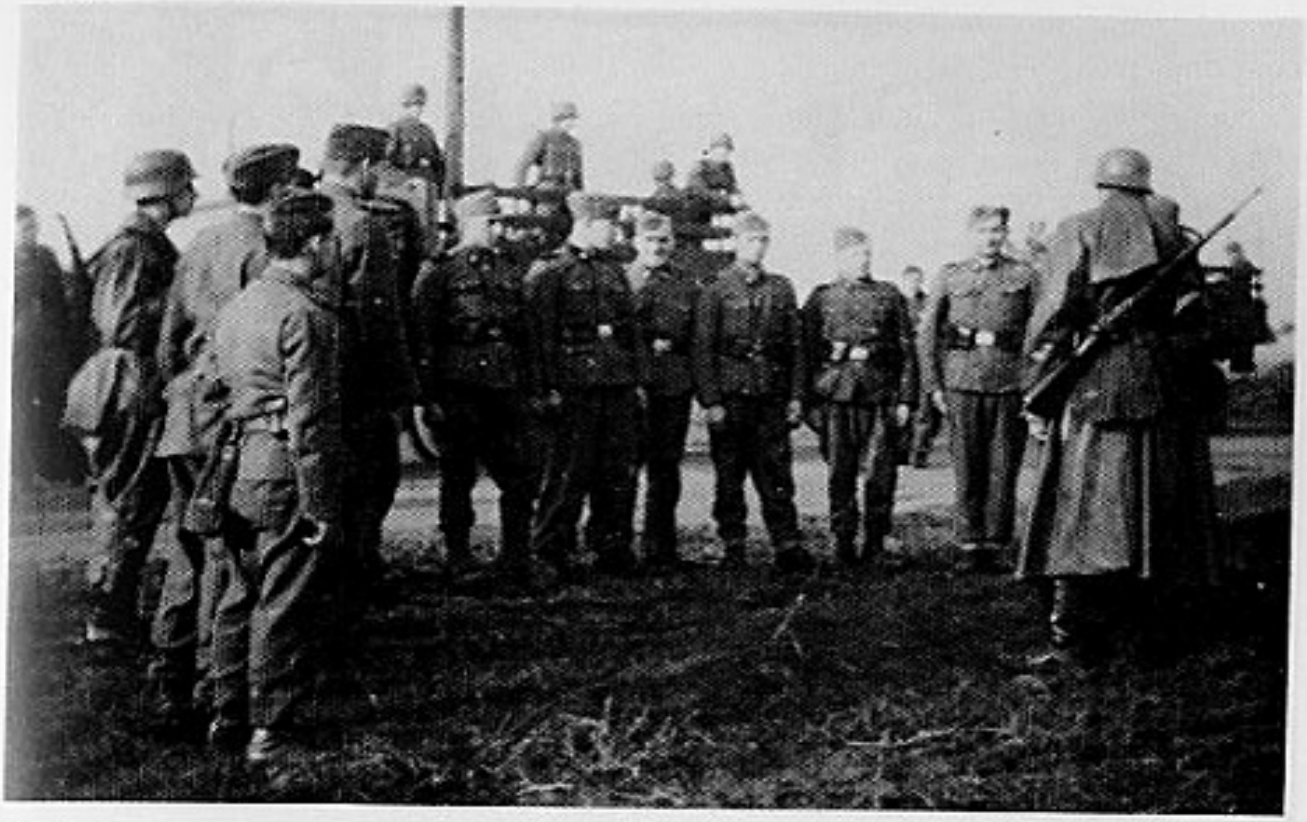

St. Brig. — Mededeling aan een groep Vlamingen.

St. Brig. — Oekranie — Inzet januari 1944. Groep Vlamingen.

St. Brig. — Breslau, nog even poseren voor het vertrek naar het front op 22.2.1944.

St. Brig. — Terugtocht. Verslagen en gedecimeerd verlaten de Vlamingen het zuidelijk front. Maart - april '44.

St. Brig. — Jaslo (Polen). April 1944.

St. Brig. — Augustus 1943 — Debica 3de Kp.

St. Brig. — Milowitz 1943 — 3de Kp.

St. Brig. — Milowitz — 1.9.43. Ostuf. Vogel, Ostuf. Prix.

St. Brig. — Debica, zomer 1944 — Maris, Van Overbeghe, Van Tomme, Bossaert, Salien, De Witte, Thoen, Verhaest.

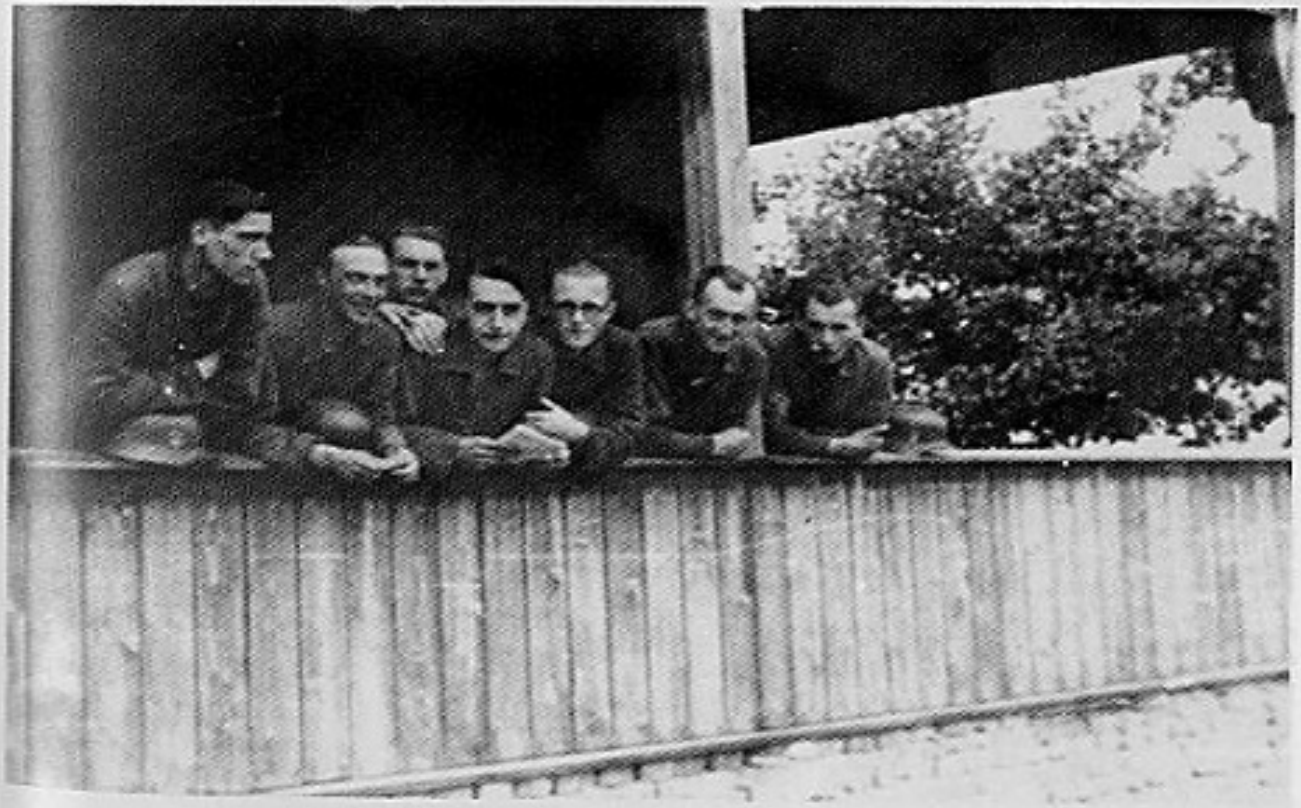

St. Brig. — Debica, augustus 1943 — 3de Kp.

St. Brig. — Debica, zomer 1943 — Een kompagnie Vlamingen.

St. Brig. — Debica in de bossen. V.l.n.r. 2de Jaak Huysmans, 3de Hubert Lieben.

Dr. Jef Van de Wiele, Cyriel Verschaeve, Stubaf. Conrad Schellong.

Debica 1943 — V.l.n.r. boven: Pol Van de Weghe, Jan Bosmans, Jan De Vrieze, Marcel Beerten, Bert Palmans, Dolf Boterberg. In de buizen Jan Stas, Willy Selders.

St. Brig. — Knapen in uniform — Debica. 1943.

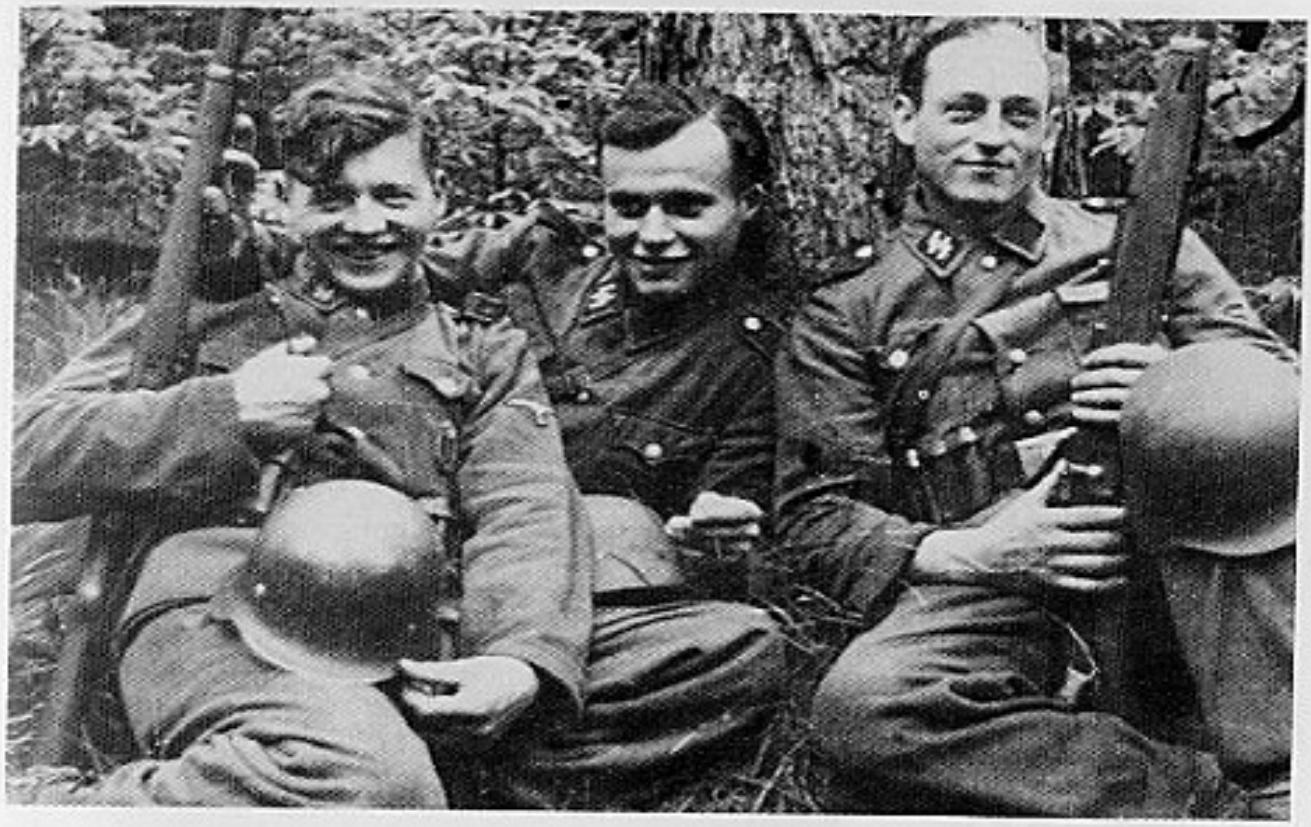

V.L. — Rust tijdens de velddienst.

St. Brig. — Veldoefening te Milowitz 1943.

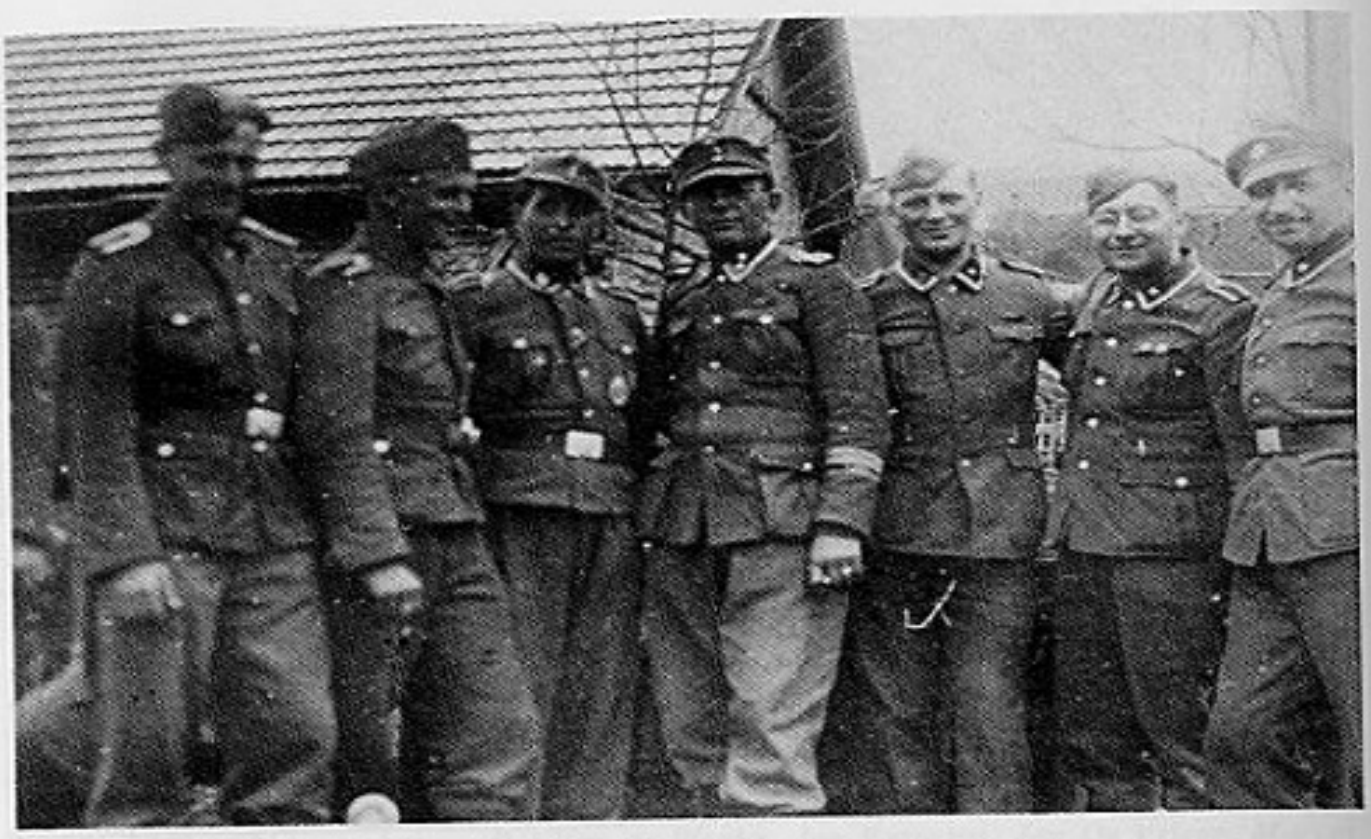

St. Brig. — Jaslo (Polen), April 1944. Groep onderofficieren.

St. Brig. — Verlof mei 1944. De verre tocht naar Warschau.

St. Brig. — Bij de terugtocht over de Karpaten nog evenveel levenslust.

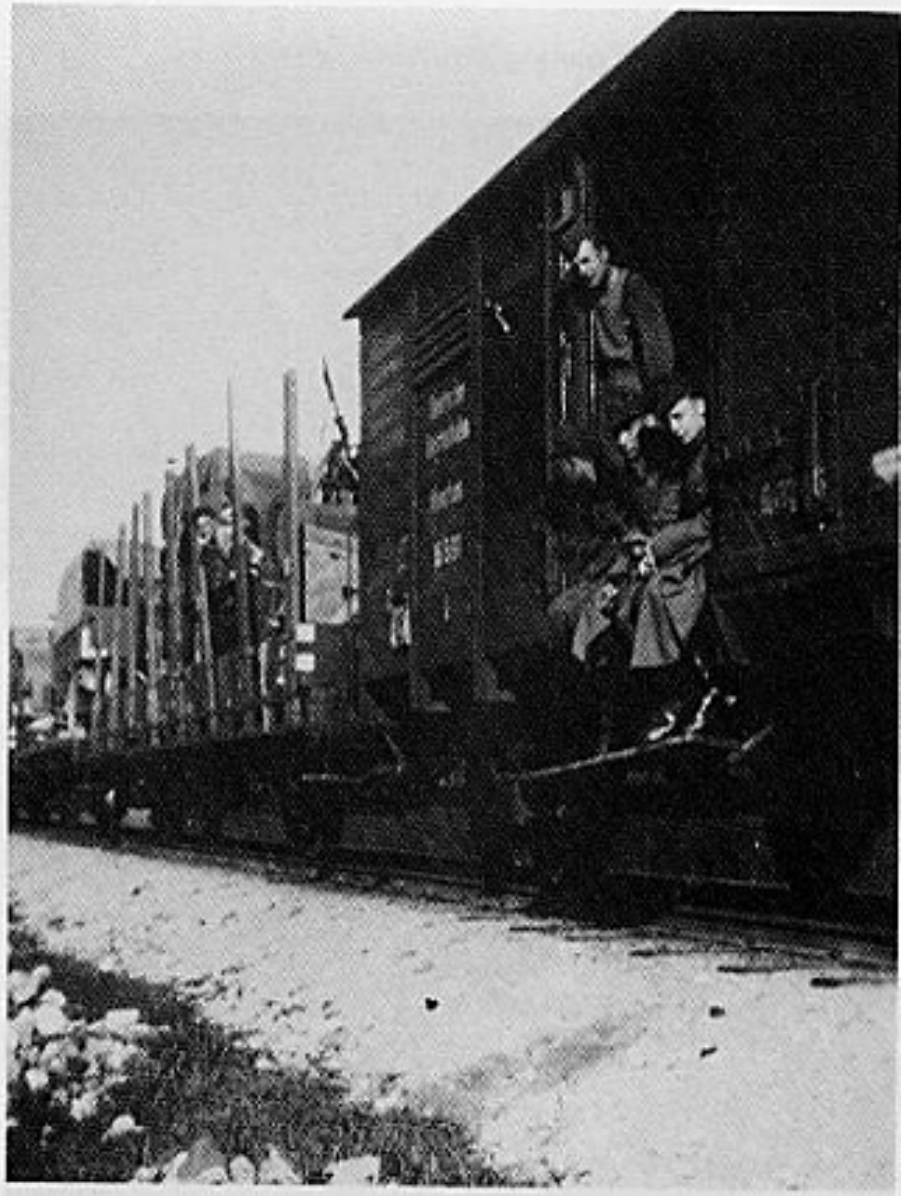

St. Brig. — Afreis naar Knowitz.

St. Brig. — Langemarkers Segers, Van Geertrui, Cravillon.

St. Brig. — Sergoris, Seynaye Raf, Bekaert Staf.

St. Brig. — Vlamingen achter het front.

St. Brig. — Knowitz — Schirrmeister Leo Verbeke.

St. Brig. — Een groep op stap.

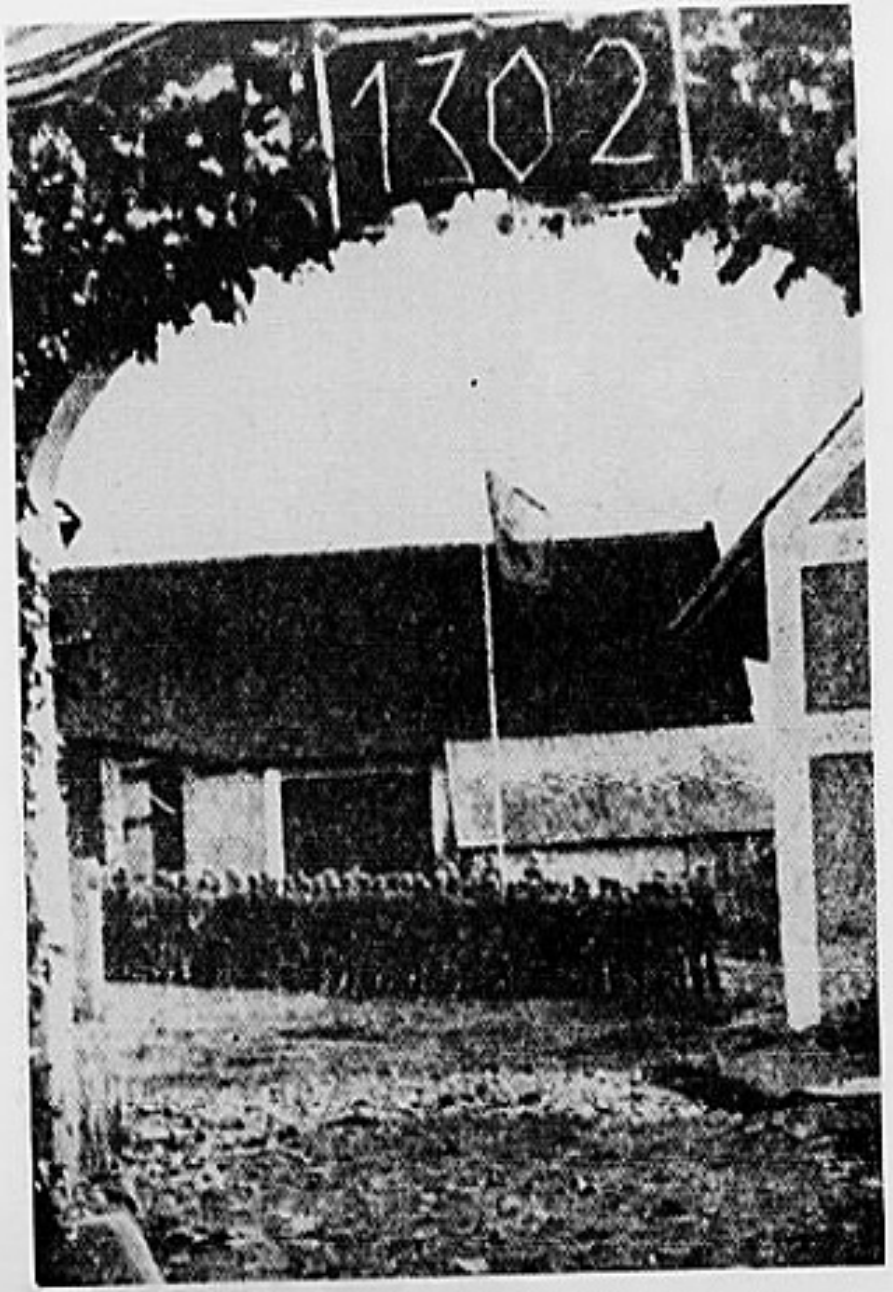

St. Brig. — 11 juliviering 1944 te Knowitz — Een kompagnie aangetreden op het binnehof van een boerderij.

Knowitz 1944 — Sturmbrigade "Langemarck". Zangkoor op het 11 julifeest.

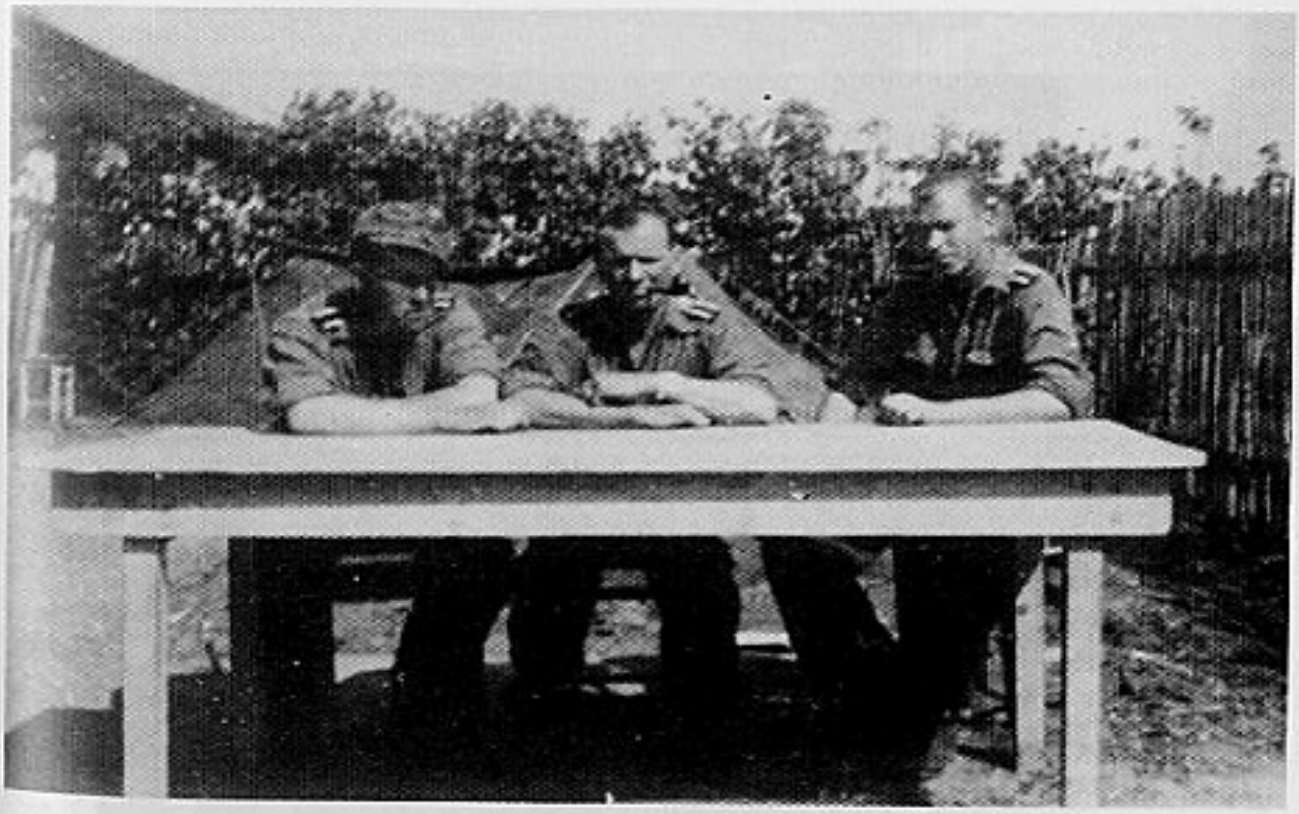

St. Brig. — Knowitz, juni 1944.

St. Brig. — Knowitz 1944 — Groepje Vlamingen.

St. Brig. — Flink uitgedoste knapen. Sablon, Haeck, Cooremans.

St. Brig. — Knowitz, zomer 1944 — Uscha. Roger Deschamp, Uscha. Leo Verbeke.

St. Brig. — Knowitz, zomer 1944 — Joyeux Willy, Verleye Roger.

St. Brig. — Knowitz, zomer 1944 — Rust na dienst.

St. Brig. — Knowitz, zomer 1944 — Men herkent Dutoit en Van de Wiele.

Groep Vlamingen. Uiterst linkds Toon Pauli, 2de knielend van rechts Frans Van Dessel.

Div. Langemarck — Keuken in de Lüneburgerheide. Links Ghijsen en Uscha. Lode Roman.

Divisie "Langemarck" — Ergens in Pommeren.

Divisie "Langemarck" — De "Panzerfaust" steeds ter hand om de eerstkomende Russische pantser te vernietigen.

Divisie "Langemarck" — Snel ingraven als beschutting tegen het komende trommelvuur.

Frontleven — Alhoewel verboden, toch verbroedering met de plaatselijke bevolking — Rusland.

Frontleven — Verbroedering met de bevolking. Vlamingen waren overal graag geziene gasten. 2de van rechts Jan Nijs.

Frontleven — leven voor een bunker — 2de van links Karl, 2de van rechts J. Van Domme.

Frontleven — Op rust te Tossno, 1943.

Frontleven — Groep Vlamingen klaar voor een verkenningstocht.

Frontleven — De verkenningsgroep rukt uit.

Frontbeelden — Een MG.42 zoekt een gepaste stelling om de aanvallende kameraden te ondersteunen.

Frontleven — In dekking voor de Sowjetpantsers — Januari 1944.

Frontleven — Steeds op zijn hoede — Van Damme Roger.

Frontleven — Op rust achter het front.

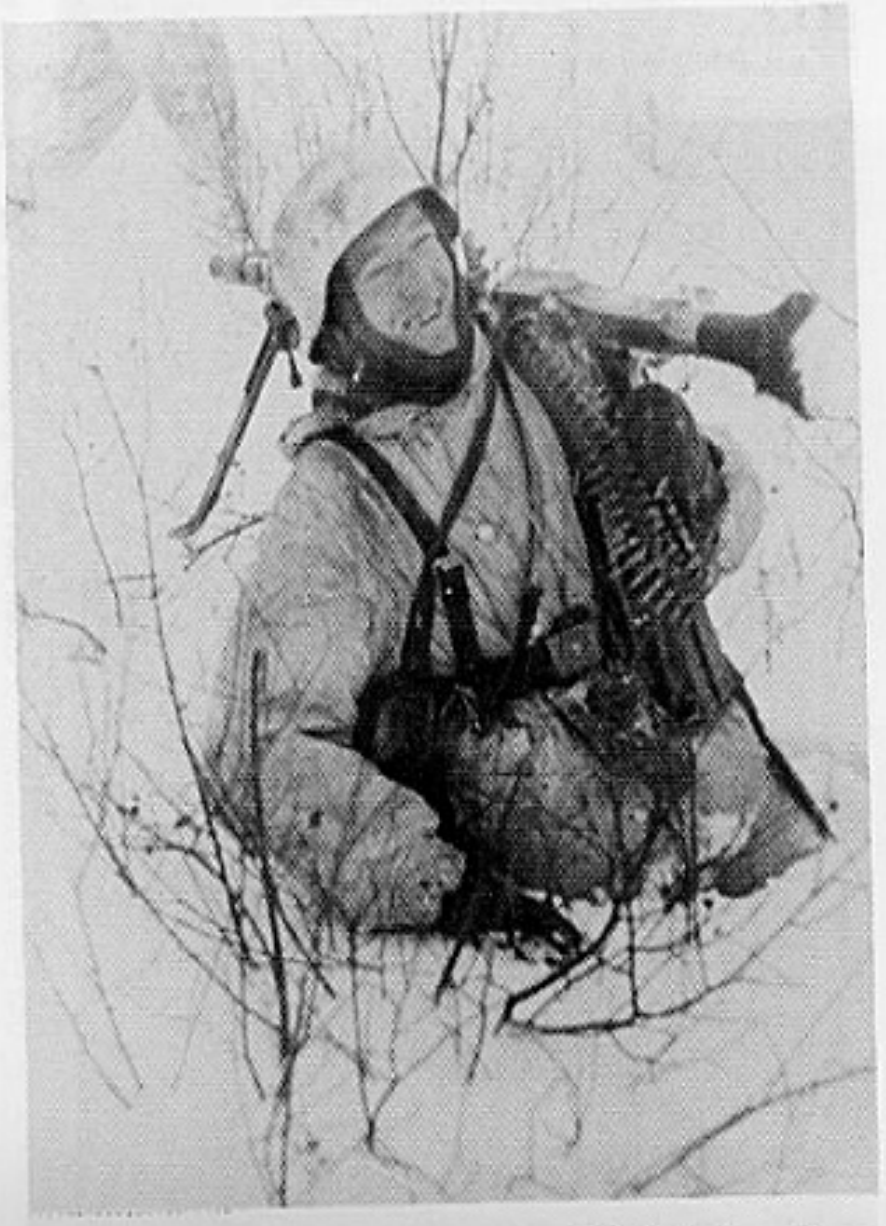

Frontleven — spijts de kniehoge sneeuw toch de lach niet verliezen

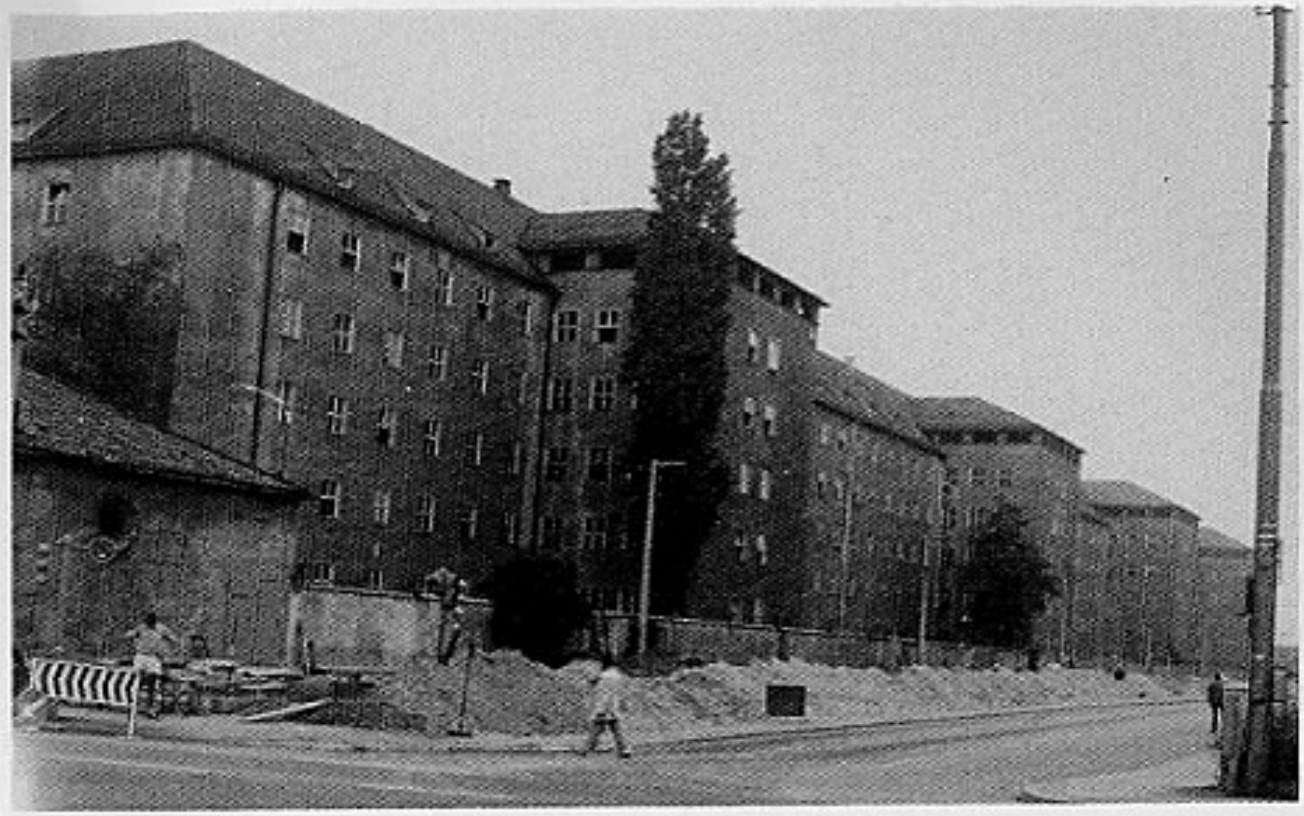

Fla. — Munchen — Freimann kazerne.

Fla. — 11 juli 1944 — Munchen — Freimann. v.l.n.r. Ustuf. Beernaerts— Ostuf. Meulemans Clem, Ustuf Uyttersprot O. 2 Vlaamse D.R.K. — Stubaf. Dirnnagel.

Fla. — Munchen Freimannkazerne — 11 julifeest 1944 — Uscha. Vereecken, Oscha. Tyncke, Uscha. Van Belle.

Fla. — Munchen Freimann — 11 juli 1944 — Het Vlaams koor.

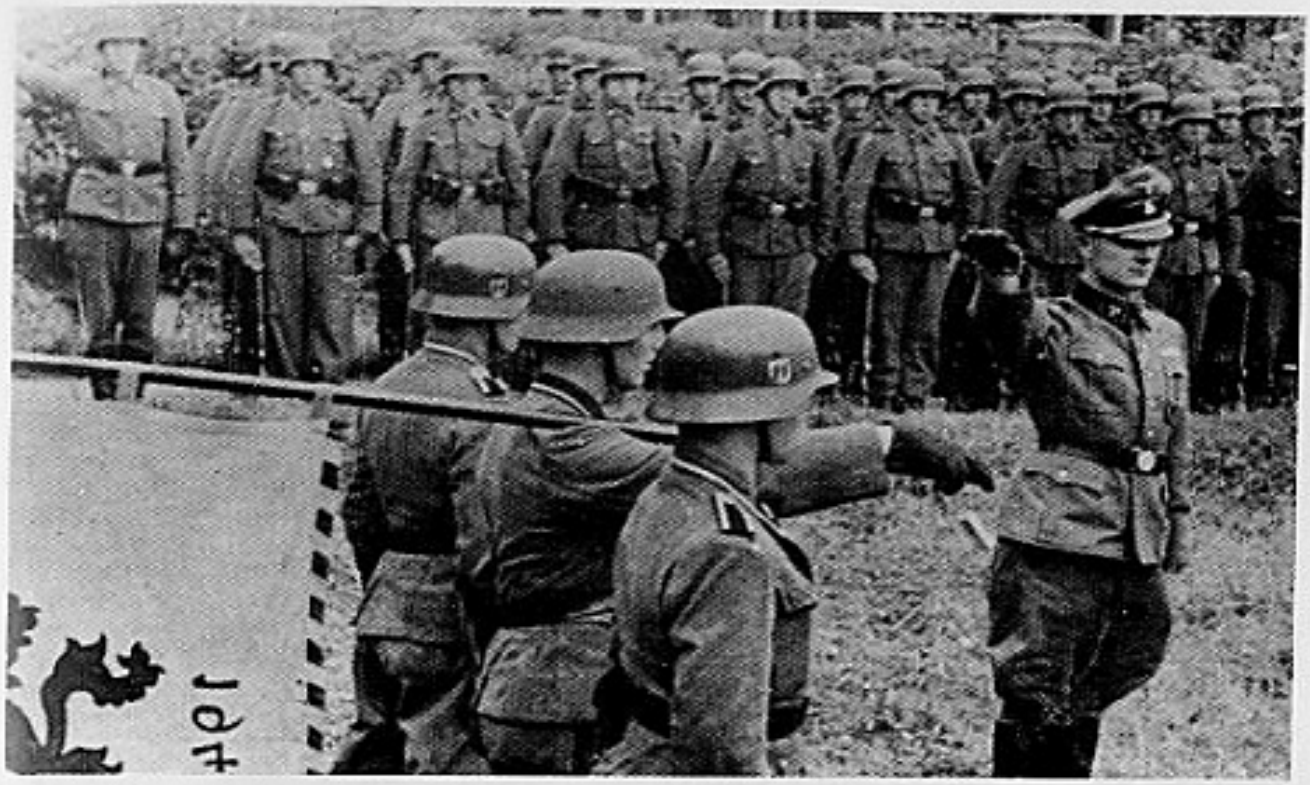

Fla. — Ustuf. O. Uyttersprot, Kp. Chef brengt een laatste groet aan het graf van Fr. De Boeck.

Fla. — Beuckelaers Louis, Schalck, Buys Roger.

Fla. — Ook de opleiders hebben rust nodig : Ihrmüller, Langhe, Froschüpt, Volrath.

Fla. — Sport — men herkent o.m. Bosselaers, Van Belle, Langhe, Vossen.

Fla. — Kp. Chef. O. Uyttersprot geeft zijn instrukties aan zijn onderofficieren.

Fla. — Even een sigaretje roken.

Fla. — Segers, Beuckelaers Louis.

Fla. — Jans Piet, Buys Roger, Cooremans Lode.

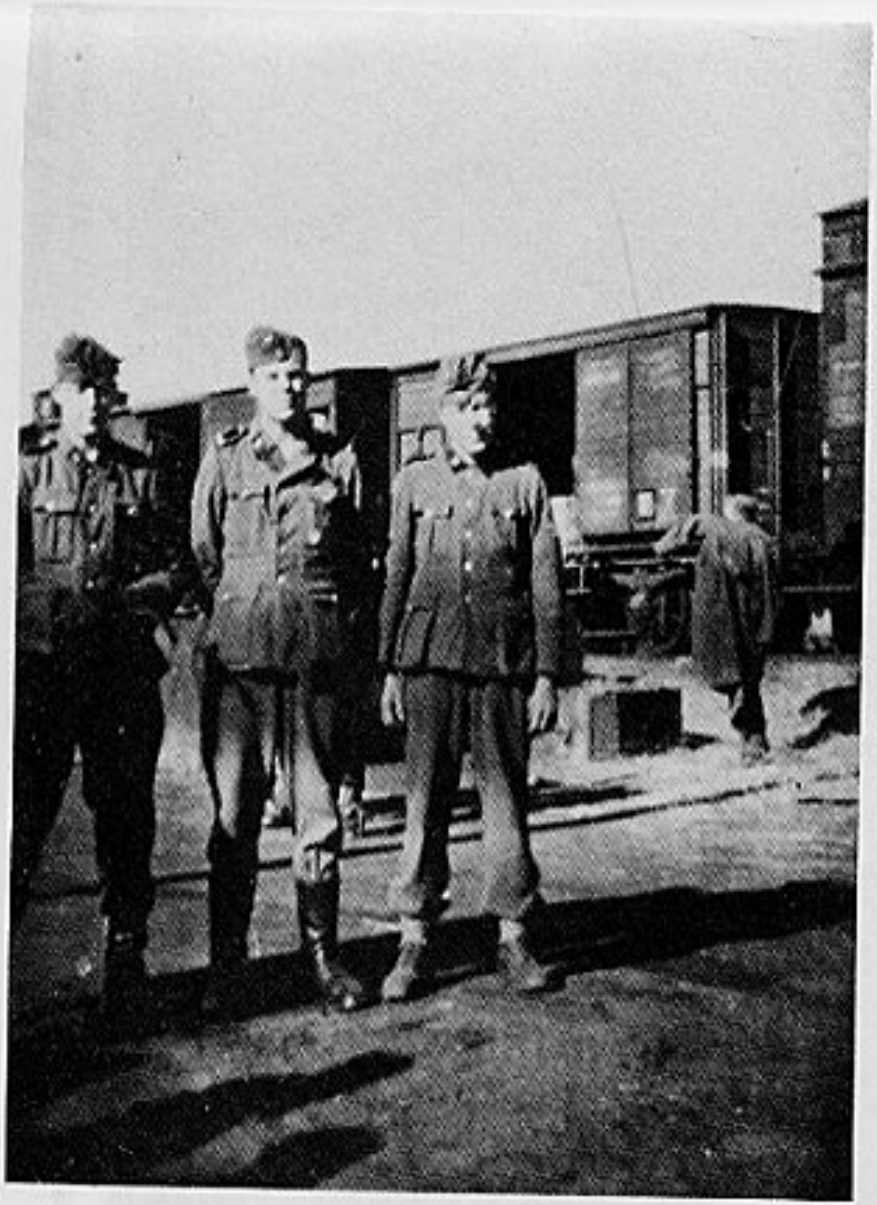

Fla. — Op transport, De Nayer Oktaaf, Segers.

Fla. — Voor de kazerne Freimann — Fauconier, Van Kerckhove Theo, Thijs.

Fla. — De ganse kompagnie trekt uit.

Fla. — Een peleton op mars.

Fla. — Sport — met Oscha. Weber.

Milowitz — 1943 — Voor de barakken: Fochenier, Garron, Slaets, Bruggeman, Van Geertruy, De Bock.

Fla. — Rust tijdens de velddienst. o.m.: Rosseel G., Schuller, Verstraeten, Rooman, Debleeck G.

Fla. — Opleiding buiten de barak. Men herkent o.m. Bohe, Fochenier, Cocher, Pollé, Thijs, Grosfils E., Van de Velde, De Naeyer Oktaaf, Van Kerkhove.

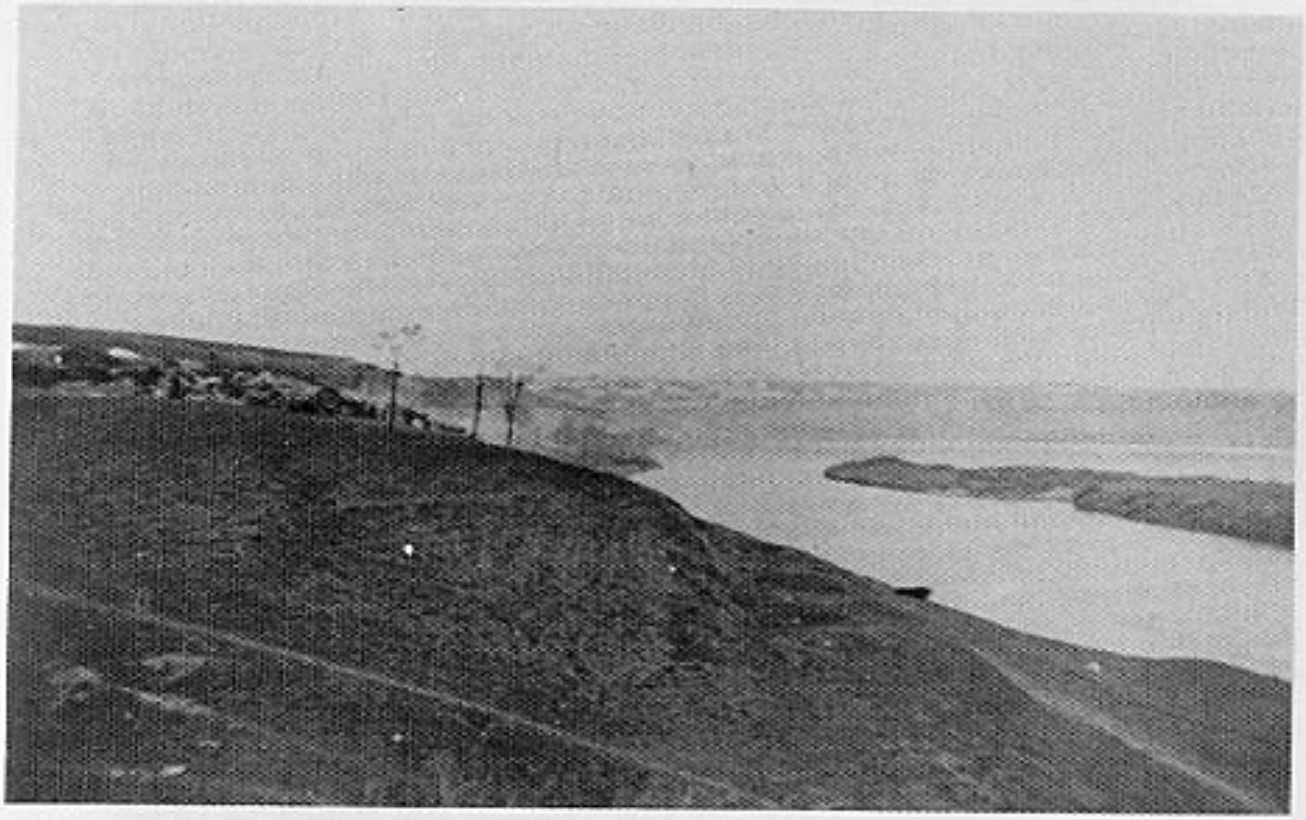

Fla. — Inzet aan de Djneper, maart 1944.

Fla. — Maart 1944 — Op weg naar de Djneper. Russinnen bij het koken.

Fla. — April 1944 — Eerste verpleging na 21 dagen in Hongarije — Kwartier in een school. Guldentops, Messagier, Simoens R., Thijs, Rosseel, Van Geertruy.

Fla. — Mei 1944 — Kwartier te Knowitz.

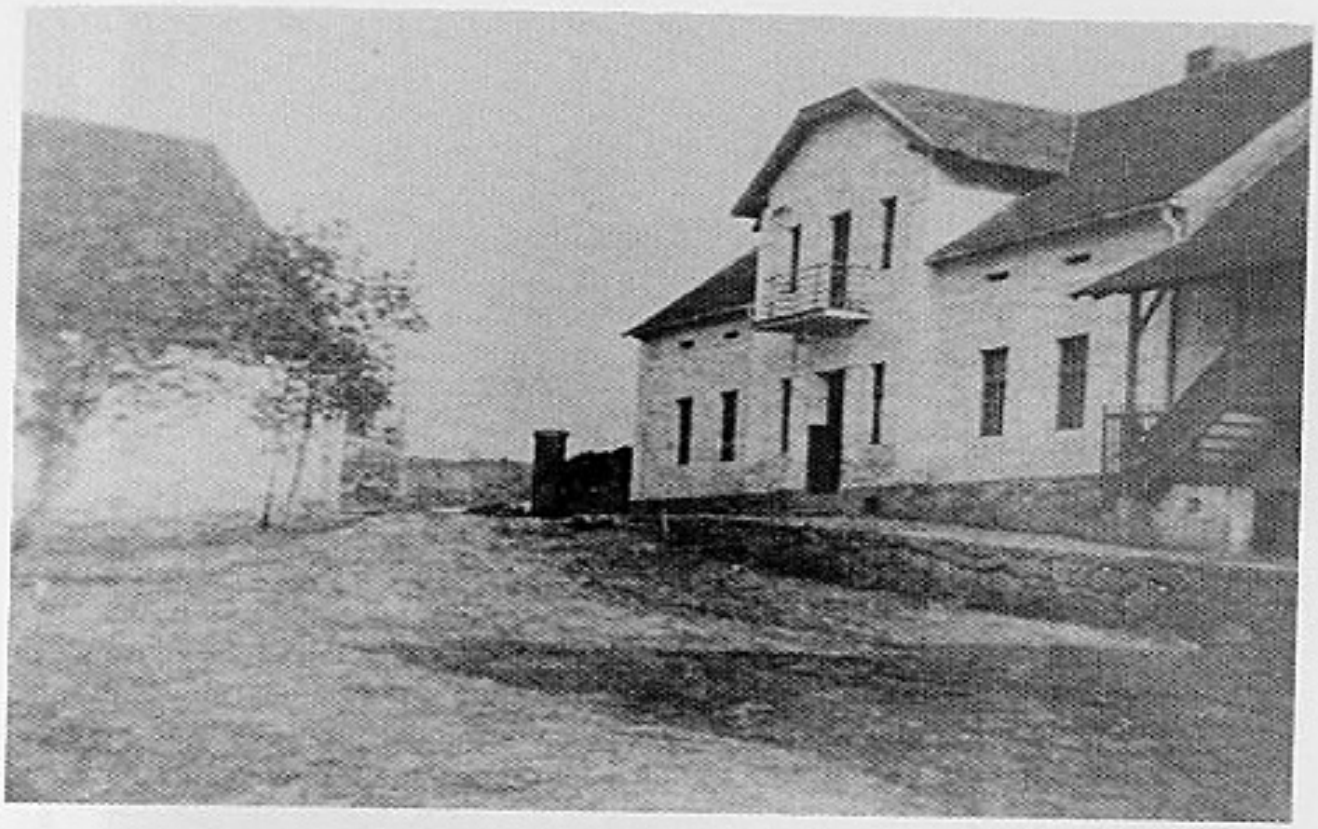

Fla. — Mei 1944 — Onze boerderij in Knowitz.

Fla. — Even poseren voor hun huisje : o.m. De Backer, Vercauteren, Maes M.

Frontbeelden — Rondom een zwaar gekwetste kameraad scharen zich de vrienden. Op hun gezicht kan men nog de hardheid van het gevecht lezen.

Frontleven — Een gewonde kameraad werd achteruit gebracht.

Frontleven — Een groep Vlamingen op tijdelijke rust en als frontreserve.

Frontbeelden — Het leven in een tros.

Frontleven — Voorzichtig! Verder gaan is verboden. Vijandelijk inzicht — Omweg.

Frontleven — Aandacht — Vijandelijk inzicht.

Frontleven — Bij eigen risiko werd een zwaar gewonde kameraad uit de gevechtszone gesleept en naar een hulppost gebracht.

s.M.G. — Een groep rukt in de voorste linies.

M.G. — Vlamingen bij het onderricht aan het machinegeweer.

Frontbeelden — Het eeuwige water in de stellingen. Oorzaak van vele ziekten.

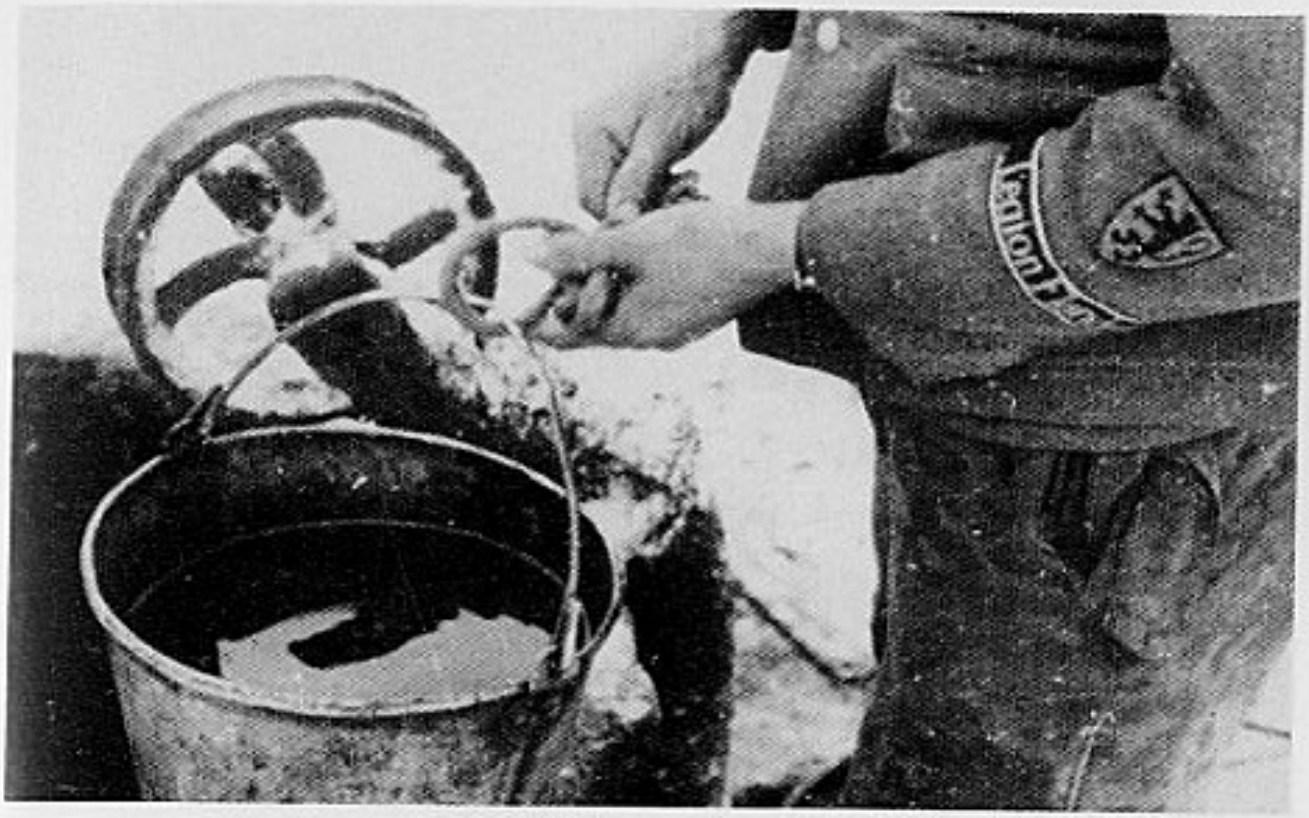

Frontleven — Water even noodzakelijk als goede wapens.

Frontbeelden — goede camouflage is van hoogste belang.

Frontbeelden — Sluipend naderen ze de Russische pantser met een "Gebalde Ladung".

Frontbeelden — Moeizaam trekken de troepen door de eindeloze besneeuwde vlakten — Beelden van de Tscherkassy ketel.

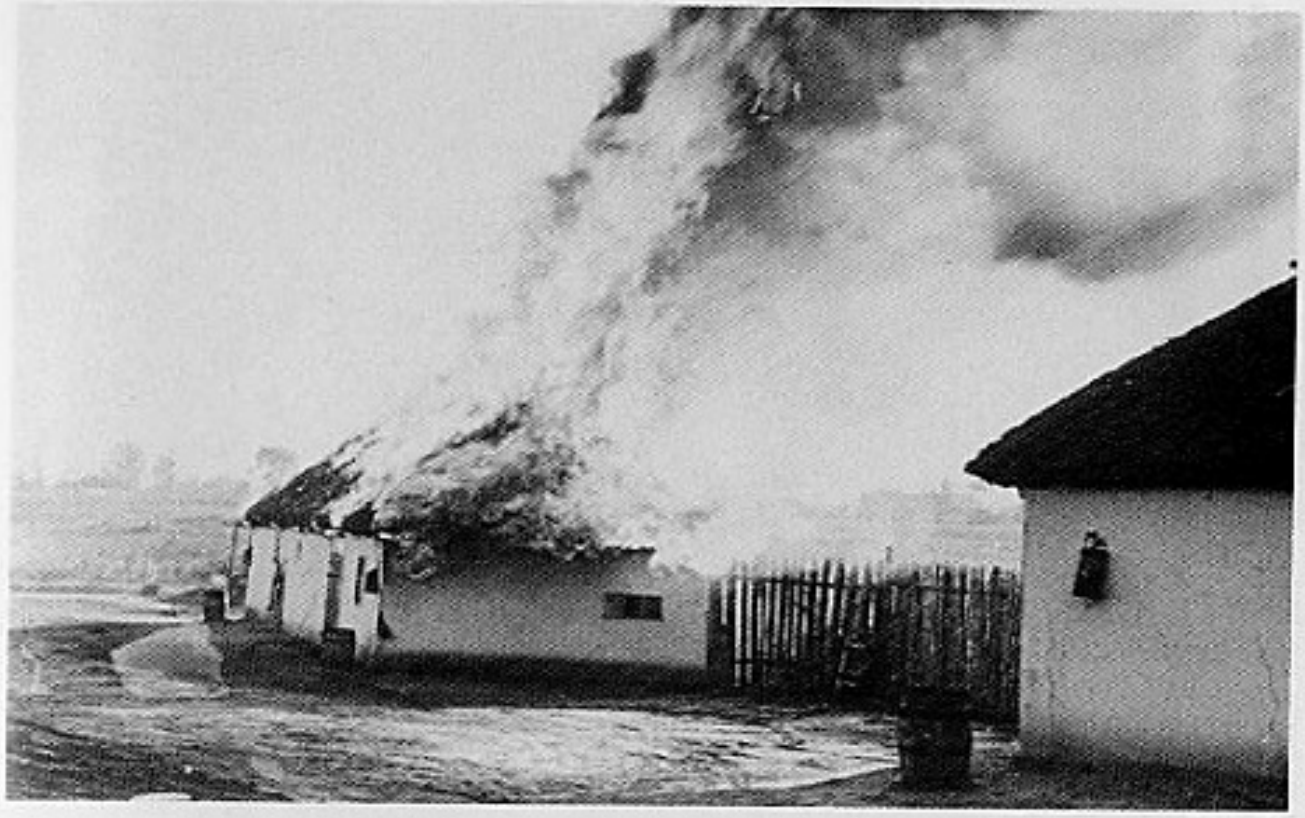

Frontbeelden — Brandende Isba (Russische huisje).

Frontbeelden — Wat overbleef na een gevecht — alleen de schoorstenen bleven recht (gemetste).

Frontbeelden — Een spokenwoud — beelden ui de ''Wolchowketel''.

Frontbeelden — De bevolking vlucht samen met de Duitse troepen — alles werd vernield achtergelaten. Niets mocht in de handen van de vijand vallen.

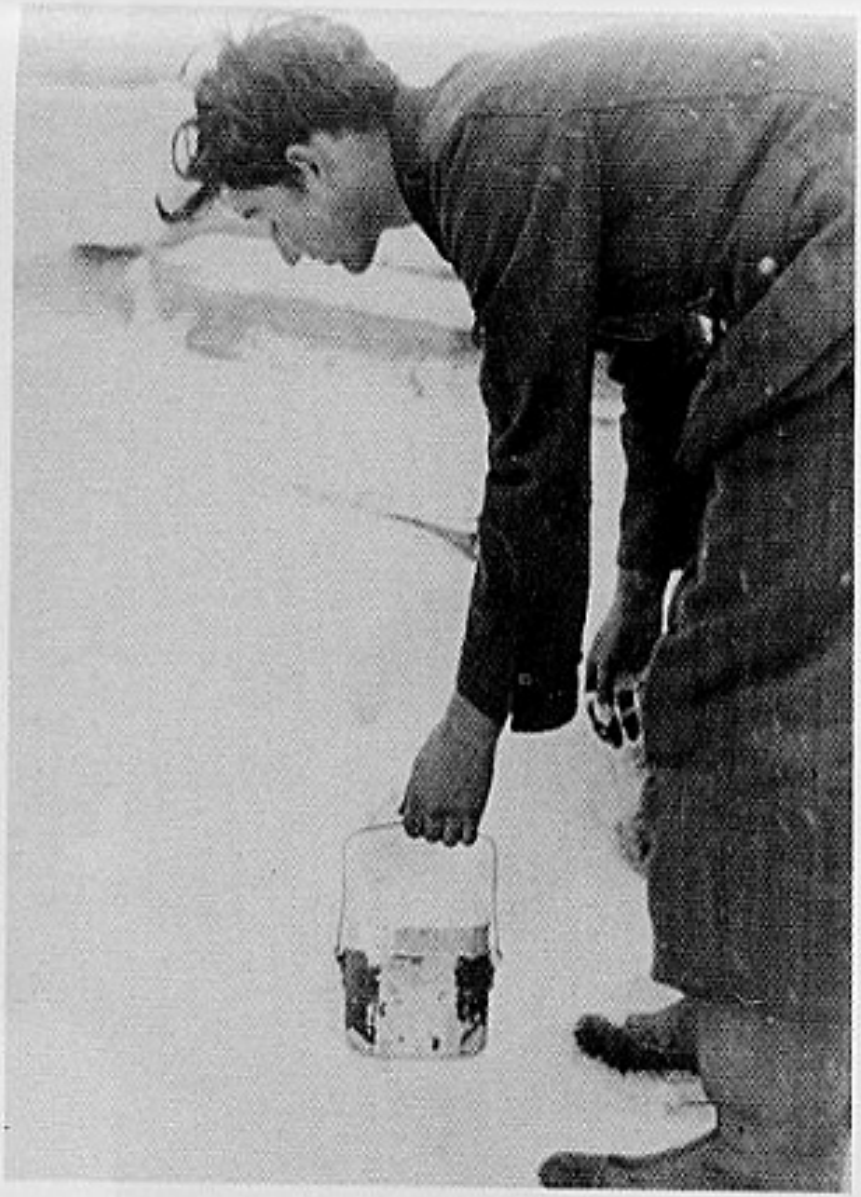

Frontbeelden — Wat sneeuw in het eetketeltje en men heeft ook water.

Russen — De bevolking maakt zich klaar voor de terugtocht samen met de duitse troepen — uit angst voor de Sowjets.

Bevoorrading — Ook geitenvlees was een welgekomen toemaat.

Bevoorrading — Ganzenvlees op het feestmenu.

Bevoorrading — Het varkentje geschoren en de pot in.

Bevoorrading — Bij de marketenten hoorde soms een goede fles.

Frontleven — De soep ter plaatse genut, in de hoop op een beetje overschot "Nachfassen".

Russissche krijgsgevangenen — Eindeloos zijn de lange slierten Russen die voor jaren in gevangenschap gaan.

Russissche krijgsgevangene werd verzorgd door Duitse verplegers. Deze zwaar gekwetste kreeg dezelfde verzorging als iedere soldaat.

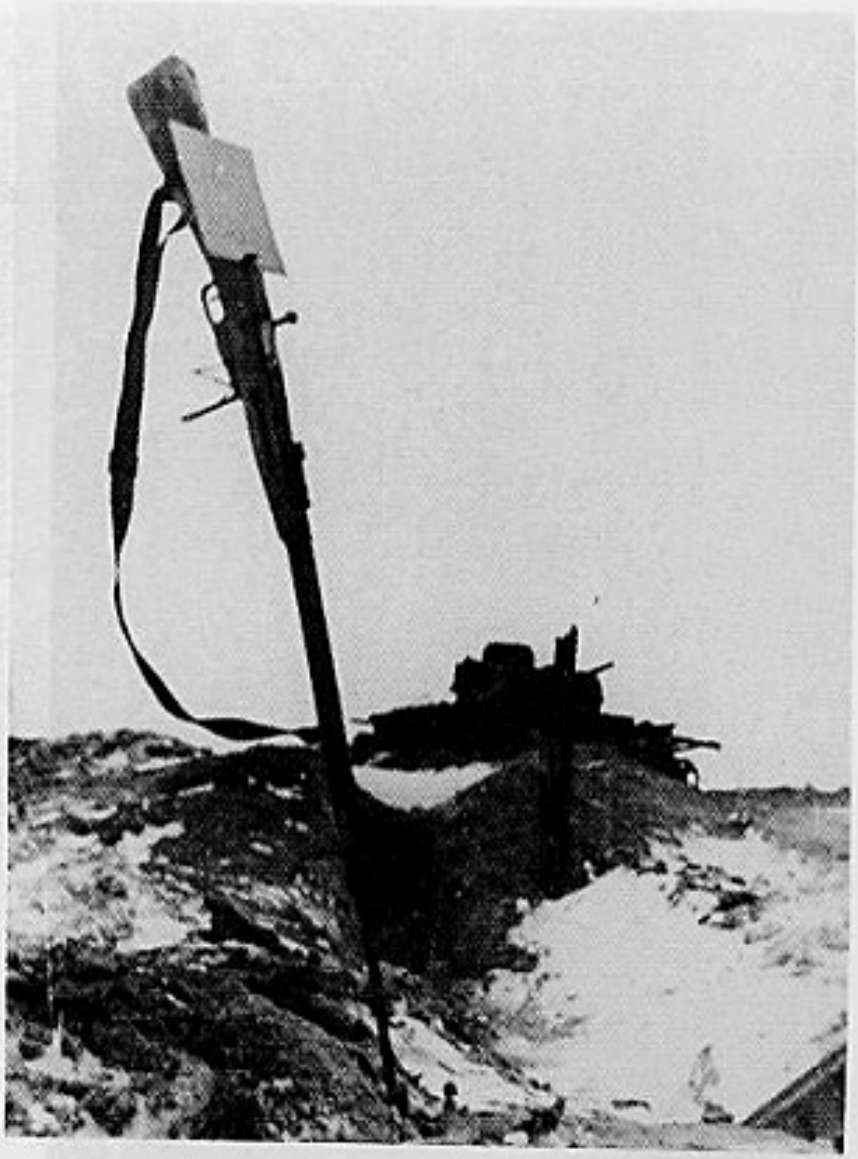

Graf van Russisch soldaat.

Russen — Na de verwoede aanvallen der Sowjets, bleven overal gesneuvelde Russen achter.

Russen — De geschutbediening van een pantserafweerkanon sneuvelde bij het uitvoeren van haar soldatenplicht.

Strm. Van Cauwenberge Marcel — drager van het N.S.J.V. kenteken.

V.L. — Wolchow — zomer 1942 — De eerste dode bij een aanval.

V.L. — Voormars door modder en slijk.

V.L. Leningradfront — Bediening van een ''Hotschkisch M.G.''

I.G. — Voorjaar 1943 — Stellingoorlog voor Leningrad. Voeding en munitie naar voren.

I.G. — Voorjaar 1943 — Stellingoorlog voor Leningrad. De bevoorrading wordt aangesleept.

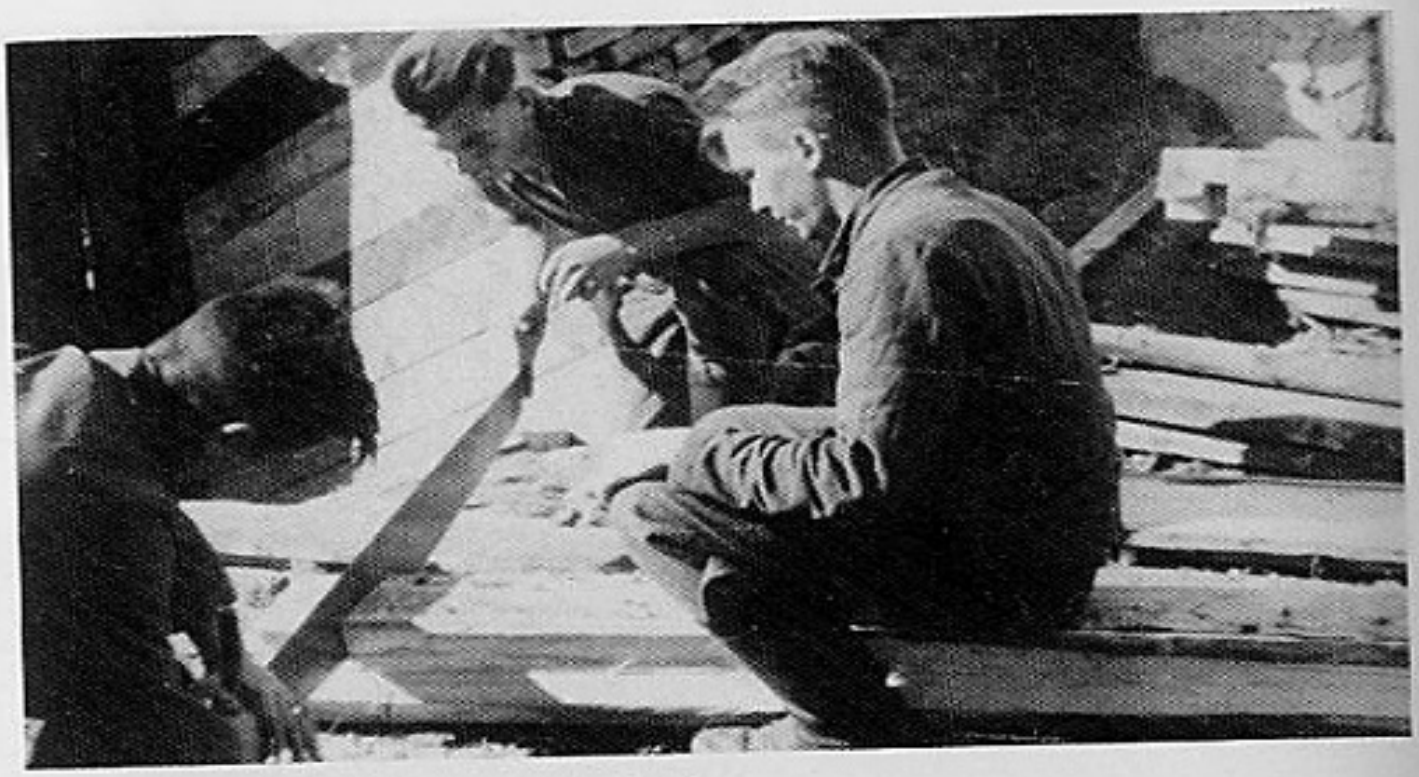

I.G. — 1942. Stellingbouw te Alexandrowka.

Frontbeelden — De ''Gruppeführer'' wijst het doel aan M.G. 42.

DRACHMA — GRIEKENLAND

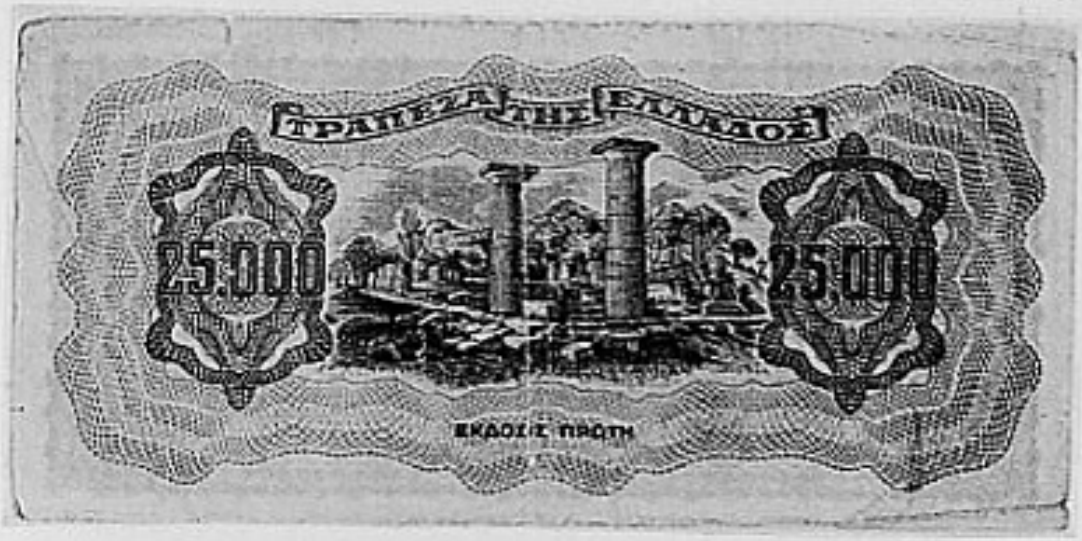

68 %

UITBETALING VAN DE SOLDIJ

De uitbetaling van de soldij geschiedde met de munt van het land, waar de Duitse soldaat gelegerd was. Zo bijvoorbeeld in Polen de Zloty.
Deze bankbiljetten bestonden reeds voor de oorlog. De munteenheid ''Karbowanez'' is niet door de Duitse overheid ''uitgevonden'', maar bestond reeds vroeger en nu nog in de Oekraïne. Op alle bankbiljetten van de UdSSR vindt ge, meestal op de keerzijde en uiteraard in kyrillisch schrift: KAPbOBAHIIb of een verbogen vorm daarvan = KARBOWANEZ.
Andere deelstaten hebben vaak nog een andere munteenheid, die dan ook wordt vermeld, zoals SOM, SUM, MANAT, enz. respectievelijk in kyrillisch COM, CYM, MAHAT. Al deze verschillende munteenheden zijn paritair en gelijk aan één RybΛb = ROEBEL.
Al de bankbiljetten, hier afgebeeld komen van Vlaamse Oostfrontvrijwilligers die ze ons afstonden voor het publiceren in dit boek. De meesten komen uit het privaat archief van Jan Cracco, Joris Lybaert en Paul Slaets.

Nota: Wat we hier brengen is slechts een deel van de verscheiden bankbiljetten, die gangbaar waren tijdens de II. Wereldoorlog in Europa.

KUNA — KROATIE — JOEGOSLAVIE

54 %

61 %

NOTA: Alle politiek verdachte personen, die in mei 1945 en later terugkeerden naar België waren verplicht door de Belgische overheid al hun vreemd geld af te geven. Men kreeg dan voor 1 Duitse Mark slechts 1 Belgische Frank terug.
Zie stempel op het hierboven afgebeeld bankbriefje.

REICHSMARK — DUITSLAND

55 %

REICHSMARK — DUITSLAND

62 %

REICHSMARK — DUITSLAND

RENTENMARK — DUITSLAND

RENTENMARK — DUITSLAND

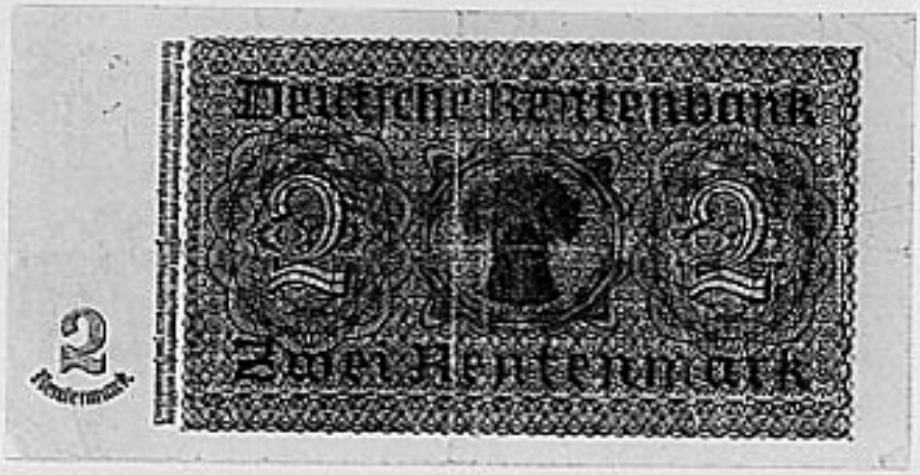

65 %

ГИ 315608
Один рубль
ГИ 315608

ОДИН
РУБЛЬ

105448 РЦ
Три рубля
3
105448 РЦ

3
ТРИ
РУБЛИ

5
ПЯТЬ РУБЛЕЙ
5
Чв 051996
Чв 051996

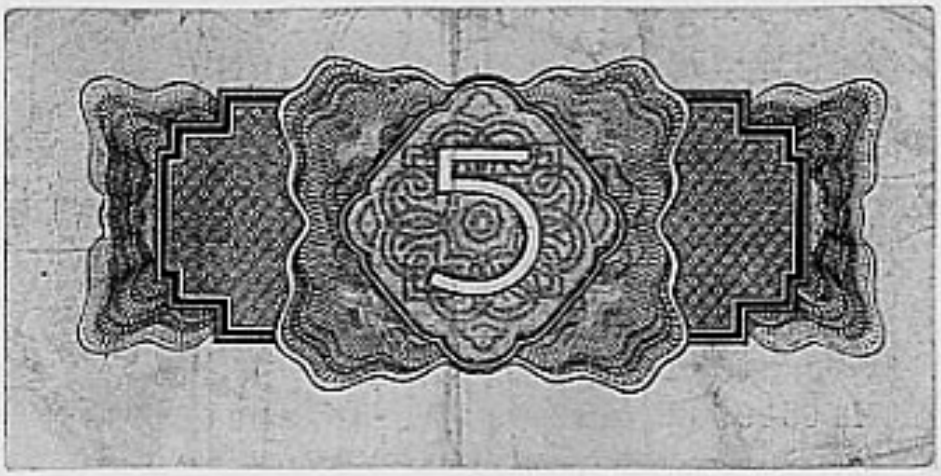
5

186032 ЦР
Пять рублей
5
186032 ЦР
5

5
5
5
ПЯТЬ РУБЛЕЙ
5
5

62.5 %

TSCHERWONEZ — RUSLAND (1 Tsch. = 10 R.)

52,5 %

TSCHERWONEZ — RUSLAND (1 Tsch. = 10 R.)

46,5 %

KARBOWANEZ — OEKRAINE (RUSLAND)

77 %

KARBOWANEZ — OEKRAINE (RUSLAND)

80 %

ZLOTY — POLEN

64,5 %

KORUNA — KRONE — TSJECHOSLOWAKIJE

72 %

KORUNA — KRONE — TSJECHOSLOWAKIJE

77 %

Al deze bankbriefjes werden verkleind gedrukt met het oog er zoveel mogelijk in dit boek te brengen.
Het procent der verkleining staat onderaan elke bladzijde.

PAK
PANZERABWEHRKANONE — ANTI-TANKKANON
door Karel De Maeyer

KORUNA — KRONE — TSJECHOSLOWAKIJE

77 %

Al deze bankbriefjes werden verkleind gedrukt met het oog er zoveel mogelijk in dit boek te brengen.
Het procent der verkleining staat onderaan elke bladzijde.

PAK
PANZERABWEHRKANONE — ANTI-TANKKANON
door Karel De Maeyer

Een woordje vooraf over de geschiedenis van de PAK

Voor het eerste gedeelte was de geschiedschrijving niet zo moeilijk niettegenstaande het meer dan veertig jaar geleden is dat de feiten zich voordeden. Met de hulp van een paar kameraden die er van in het begin bij waren is het ons gelukt een tamelijk klaar beeld tot stand te brengen. Daarvoor mijn hartelijke dank aan die kameraden voor hun onbaatzuchtige hulp. Ook Fons Toelen, de schrijver van het boek: ''Vlamingen aan het Oostfront'', deel I en II, dank ik voor zijn technische aanvullingen.
Wat nu het tweede gedeelte betreft mag men niet uit het oog verliezen dat de PAK kompagnie verdeeld was in drie pelotons van ieder vier kanonnen van 7,5 cm. Die drie pelotons waren verdeeld over de infanterie-kompagniën van de Langemarck. Het eerste peloton was toegedeeld aan de eerste kompagnie, het tweede aan de tweede en het derde aan de derde kompagnie. Het is zeer moeilijk het verloop te schetsen van de veldslagen, die ieder peloton afzonderlijk leverden. Daarom heb ik getracht zoveel mogelijk de verschillende gegevens te koördineren tot één geheel. Er komen echter nog afzonderlijke geschiedenissen in voor die de moeite waard zijn om ze op papier te zetten. Dus kameraden, schiet niet op de pianist als de melodie een beetje vals klinkt. Iedereen heeft de kans gehad zijn woordje mee te praten.
Ik wil er ook geen heldenepos van maken maar ter ere van onze achtergebleven kameraden is het noodzakelijk dat hun daden vermeld worden en daardoor zullen blijven bestaan voor diegenen die later nog eens een geschiedenis zullen op papier zetten over de strijd tegen het ''Goddeloos kommunisme'' zoals de kerk liet prediken en daarna, als het tij gekeerd was, hen liet vallen lijk een steen ja, hen zelfs liet terechtstellen. Jongens, die jaren aan het front gestaan hadden, oog in oog met de goddeloze vijand, de dood getrotseerd en in hun vaderland behandeld werden als vuige moordenaars. DAT MEN DAT NOOIT VERGETE!
Hiermede wil ik nog eens speciaal mijn dank betuigen aan de kameraden van de Pak, die mij geholpen hebben. Ik ga hun namen niet noemen, want dan bestaat de kans, dat ik een vergeet en dat zou onvergeeflijk zijn.

Demeke.

PAK

HET ONTSTAAN VAN DE ZWARE KOMPAGNIE VAN HET VLAAMS LEGIOEN

Het moet de achtste augustus 1941 geweest zijn toen, bij de aankomst van het eerste kontingent vrijwilligers voor het ''Vlaams Legioen'' in Debica, dat de mannen van de Standarte ''Nordwest'', die reeds een drietal maanden opleiding achter de rug hadden in de ''GERMANIA'' kazerne in Hamburg-Langenhorn, om op 14 juli over Radom, waar het ''VERBAND FLANDERN'' was, en op drie augustus 1941 naar Debica verplaatst werden om daar de stam te vormen voor de opstelling van het ''Frw. Legion Flandern''.

Op 11 augustus werd de verdeling doorgevoerd. Meestal vrijwillig én, als er niet genoeg waren, werd er een keuze gedaan volgens bekwaamheden of verder zo aangeduid. De "Funker-Fernsprecher" gingen naar Nürnberg, de "Pionieren" naar Breslau. De overige mannen die geen bepaalde keuze gedaan hadden of niet ingedeeld waren, gingen naar de PAK, ttz. de zware kompagnie van het legioen. Maar, omdat er geen opleiders waren en ook geen "Antitankkanonnen", moesten we naar de 14e kompagnie van het "Legioen Nederland", dat eveneens in Debica lag. Deze 14e of PAK-kompagnie, bestond uit 12 kanonnen kaliber 3,7 cm. De kompagniechef was "Hauptsturmführer" Otto. Hij was onhandelbaar, zowel nuchter als onder invloed van de drank. Met onze noorderburen konden we zeer goed overweg. De opleiding aan de 3,7 cm in "Mannschaftszug" was zeer hard. Die manier van opleiding moest zó doorgevoerd worden omdat we zouden "bespannt" worden, dus met paarden. Ik zal verder niet in detail treden over die opleiding. Alleen maar een voorbeeldje: als er bij het eerste aantreden 's morgens om 8 uur iets niet "Klappte", mochten we de hele voormiddag alle oefeningen doen met het gasmasker op. Lopen, door grachten, door los zand, door de bossen die er in Debica genoeg waren en dit allemaal met een kanon van om en bij de 400 kg., getrokken door twee man, de Richtkanonier als "Schütze 1" en de Ladekanonier, als "Schütze 2". "Schützen 3 en 4", moesten voor de munitie zorgen en hadden aldus ieder twee kisten munitie te dragen die toch ook redelijk zwaar wogen. Ge kunt denken, dat we tegen de middag "op" waren. Verder ga ik daar niet meer over uitweiden. Het was hard. Onze "Zugführer" was Oberscharführer Bosch, een Beier en een vaderlijk type. Met hem konden we het goed stellen en hij had ook begrip voor onze problemen.

Een plezante herinnering aan die tijd is toch nog levendig bijgebleven. In Polen had iedere inwoner, of boer of werkman of bediende, zijn aantal ganzen, zo van die grote witte. Welnu, iedere kompagnie had ook haar aantal diertjes. Op een mooie avond, einde juni, rond acht uur, een fluitsignaal van de U.v.D. "Jeder sofort heraustreten!" Wij dachten, dit is natuurlijk weer een van de pesterijen van de kompagniechef. Maar deze keer had die er niets mee te maken. Het was de "Spiess" die ons kond deed, "dat al onze ganzen verdwenen waren". Wij dachten natuurlijk dat dit maar een foefje was. Nu verlangde hij van ons, dat we die beestjes zouden zoeken en ze terug bezorgen. Wij verdeelden ons en verdwenen in de bossen om de zoektocht te beginnen. Na een half uurtje ongeveer, waren de meesten terug met de nodige tweevoeters. 22 waren er verdwenen, wij kwamen terug met 34. Om van de andere maar te zwijgen die we voor ons eigen gebruik achterhielden. Van het overschot werd niet gesproken. Om niet te lang te moeten zoeken hadden we

natuurlijk de gemakkelijkste weg gekozen en waren we op bezoek gegaan bij de andere kompagnies. Zonder aanmelding, spreekt van zelf. De waarheid kon niet langer verborgen blijven. Vanaf die tijd noemde men ons: ''Gänsejäger'' in plaats van ''Panzerjäger''.

Op 7 september vertrok het Vlaams Legioen. Later vernamen de Pakmannen dat de bestemming Arys in Oost-Pruisen was. Zij zijn nog een tijdje met de Hollanders in Debica gebleven. Zij wisten niet wat er met hen ging gebeuren. Zouden zij bij het Nederlands Legioen blijven of terugkeren naar hun kameraden van het Vlaams Legioen? In ieder geval, de opleiding ging verder. In oktober zijn de Pakmannen dan ook naar Arys vertrokken, alleen, zonder de Nederlanders, die een paar dagen later nagekomen zijn. Zij hebben dan nog met hun noorderburen, tot afsluiting van de opleiding, een groots opgezette oefening met scherp gehouden. Kartonnen namaakpantsers werden langs onze kanonnen getrokken door middel van stalen kabels en ieder van de bediening moest drie schoten afgeven op die ''doelen''. De beste schutters werden ''Schütze 1'' ofte ''Richtkanonier''. Op een bepaald ogenblik werden de Vlamingen afgezonderd van de Hollanders. Na een week van niets doen, ja, niets doen, wel degelijk goed gelezen, werden zij naar het Vlaams Legioen overgeplaatst om de vijfde of zware kompagnie van het Legioen te vormen.
Die kompagnie was samengesteld uit een peloton zware granaatwerpers met Untersturmführer Teichert als ''Zugführer'' en een peloton van vier kanonnen 3,7 cm P.A.K. (Anti-Tank-Kanon) (Panzer Abwehr Kanone).

5. KOMPANIE/FLANDERN

Kompanieführer: Ustuf. Weingärtner,
Pkw-Fahrer: Van Tongerloo,
Meldegänger: De Jaeger Marcel,
Kompanietruppführer:
Kradmelder: Bosselaers Jan, Fieremans Juul, Lampaert Jan, Van Broeck Fons;
MG-Schützen: De Coster Lode, Stevens,
Nachrichtenstaffelführer:
Funktrupp:
Fernsprechtrupp:
Sanitätsdienstgrad (SDG):
Sanitäter: Allaert Dré, De Clerck Lode,
Pakzug:
Zugführer: Uscha. Bosch

Zugtruppführer:
Funker:
Fernsprecher:
1. Geschütz: Uscha Behling
1. Richtschütze: De Maeyer Karel
2. Ladeschütze: Chantraine Jef
Muni-Schützen: 3. Desremeau Albert
4. Van Damme Peter
2. Geschütz: Uscha. K.H. Meier
1. D'Hollander Bert
2. Verbele Ward
3. Oyen Michel
4. Walgraeve Edward
3. Sturmmann Eggers
1. Martens Pieter
2. De Kesel Jozef
3. Demaret
4. Van Steenkiste Leo
4. Geschütz: Dosfel Bob, later: Sardeur Cyriel
1. Aerts Gerard († 14.02.42)
2. Van Wassenhove Julien († 14.02.42)
3. Baele Bert
4. Note Roger
Granatwerfer-Zug:
Zugführer: Oscha. Teichert (veel later Ustuf.)
Kompanietross:
Spiess: Ucha. Engelmann; na 10.11.42: Wallow
Kompanieschreiber: Nahme Rudolf, De Moor Emiel
Dolmetsch: Abel (een Let)
Rechnungsführer: Rttf. Albert
Verpflegungs-Uffz.:
Gehilfe: SS-Mann Van den Bulcke
Kraftf.: Ide Gaston
Feldkoch-Uffz.:
Feldkoch: Van Craenendonck Leo
Kraftf.: Aerts Gaston
Bekleidungs-Uffz.:
Schneider: Verstegen Jan
Schuster: Lauwers Jeroom
Waffen u. Gerät: Uscha. Sinninck
Schirrmeister:
Motorschlosser: De Munck René, De Vreese Stefaan

Kfz.-Staffelführer:
Kraftfahrer:

Cotteinie André	Gielen Alfons	Teugel
Craenhals	Jordens Piet	Tomme Gaetain
De Clerck Henri	Lafleur	Van Dooren († 18.11.41
De Schrijver Ward	Matthijs Gaston	Van Gaver Thuur
Geldof Gaston	Rombouts Jan	

Sprit-Staffel
Van der Haegen Piet (tevens Hornist)

Na nog verder oefenen, nu met het Vlaams Legioen, een groot maneuver met alle andere Vlamingen de 27e oktober op een troepenoefenplaats in de omgeving van Königsberg en onder toezicht van Brigadeführer Knoblauch en nog verschillende andere hogere officieren. De signalen werden nog gegeven door ''clairons'', die van de 5e kompagnie was Piet van der Haegen. Deze oefening verliep vlot en, naar we vernamen, tot algemene tevredenheid van ons ''publiek''. Ons enthousiasme daarentegen was sterk verminderd; een ''Rohrkrepierer'' had de eerste gekwetsten opgeleverd: Julien van Wassenhove (richtkanonier), Michel Oyen (munitiedrager) en Glazemaekers (laadkanonnier). Deze laatste was er erg aan toe; een splinter, waarschijnlijk van het sluitstuk, had een slagader gekwetst. Glazemaekers heeft zijn leven te danken aan onze Sani, Dré Allaert; had die niet zo vlug en vakkundig ingegrepen, was hij zeker doodgebloed.
Na het grote ''Maneuver'' hadden we dan 's avonds een kameraadschapsavond in Königsberg zelf. Daarvoor mochten de inwoners van die stad uitgenodigd worden. Na nog een tiental dagen vertrokken we dan vanuit Arys op tien november 1941 naar onze eerste inzet.

NAAR ONZE EERSTE INZET

Van Arys via Angerburg-Insterburg-Kreuzingen naar Tilsit, ons doel. Dit waren ongeveer 180 kilometer voor de eerste dag. De tweede dag, 11 november ging van Tilsit via Tauroggen-Schaulen-Mittau naar Riga, tweede etappe. Rond dit tijdstip vroor het reeds behoorlijk. Zodat in een der voorsteden, waarlangs wij Riga moesten binnenrijden, een waterleiding gesprongen was door de vorst, midden in de straat. Dat water kwam naar boven en bevroor onmiddellijk zodat er een bergje van ijs ontstond. Probeer maar eens met een motorrijtuig over een bergje ijs te rijden. Men kan denken wat daar gebeurde. Het was één overhoop van B-Kräder, S-Kräder en voertuigen.

Maar gelukkig, zonder al te veel schade. In Riga hadden wij op de 12e november een dag rust om de meeste fouten aan de wagens te herstellen en de chauffeurs een dag rust te gunnen, ttz. niet gespannen achter het stuur te moeten zitten. Op 13 november ging het dan naar Pleskau. De eerste Russische stad, dé eerste kennismaking met de armoedige bevolking, de eerste luizen kwamen te voorschijn. Op 14 november ging het over Luga naar Roshdjestwjenno, een gebied dat volledig gedomineerd werd door de partizanen. Dan verder over Tossno naar Tschudowo-Tarassowa het einddoel. Het was toen 17 november 1941.

Tijdens een der ritten, op 10 november, is er dan iets zeer spijtig voorgevallen. De Spiess Engelmann, zat als ''Beifahrer'' bij Van Dooren in de stuurhut van een vrachtwagen. Engelmann had goed aan de fles gezeten en was wat men noemt ''overmoedig''. In zover, dat hij Van Dooren bevel gaf zijn plaats te ruimen achter het stuur, omdat hij wou rijden en zijn rijkunst wou tonen. Van Dooren ruimde de plaats (bevel is bevel) en liet het stuur aan Engelmann, deze reed, met zijn zatte botten tegen een boom zodat de vrachtwagen over kop ging. Op 28 november 1941 is Van Dooren dan aan zijn verwondingen overleden in het lazarett van Tilsit. Engelmann was maar licht gekwetst; hij moest zich laten verzorgen en daarmee is hij een tijdje van de vijfde kompagnie weg geweest. Als ''Spiess'' kregen we nu Wallow; die is dat verder gebleven.
Met het eten was het maar slecht gesteld en het vroor dat het kraakte. Koude en honger doen soms wonderen. Zo had iemand van onze mannen ergens een kat gezien had in het dorp. Een kat, een konijn met kleine oortjes. Eten! Wij vroegen aan onze ''huisbaas'' van ons kwartier, of hij ons een kat kon bezorgen. Nu, die Rus geleek op een patriarch, groot en fier en met een baard om jaloers op te zijn. Hij sprak wat Duits en ook wat Frans, zodat we met elkaar konden spreken. Op onze vraag naar een kat — chat — Katze, keek hij ons aan alsof hij het in Moskou hoorde donderen. Na een tijdje over en weer gepraat te hebben, trok die brave man zijn pelsmantel aan, zette zijn pelsmuts op en vertrok. Na amper vijf minuten was hij reeds terug. Hij haalde van onder zijn mantel een prachteksemplaar van een kater te voorschijn. Het duurde niet lang of Jef Chantraine en ik hadden dat varkentje gewassen. Kop af en frakske uit en in de pot, die ons vrijwillig ter beschikking gesteld werd door de matka van het huis. Het heeft gesmaakt. Na lang aandringen, nam de Rus treuzelend ook een stukje om te proeven. Maar ohweh, daar hadden wij onszelf in het zak gezet. De katten in het dorp verdwenen als sneeuw in de zon. Wij konden geen kat meer krijgen. Enige tijd later gebeurde het, dat de ''Patriarch'' ons eens om vet kwam vragen. Hij zei echter niet waarvoor dit moest dienen. De Jef had hem dan maar machinegeweerolie gegeven. Dat

moet hem niet goed bekomen zijn, want wij hebben hem niets meer moeten geven. Het zal wel ''Einbahnstrasse'' geweest zijn.
De kompagnies lagen verdeeld over de volgende dorpen: Adrianowa-Rubliewo-Tarossowa en Marienne. In dit laatste lag ook de Pak. In het grootste huis, of dat wat daar moest voor doorgaan, was de ''Starost'' ofte de Burgemeester thuis. Ook daar waren een paar mannen van de Pak en van de granaatwerpers ondergebracht. En de bijzonderste zou ik nog vergeten, Uscha. Behling. Die was altijd en overal te vinden waar het wat te zuipen was. Daar ook weer. Waar ze het vandaan gehaald hadden mag Joost weten maar er was een vat met 200 liter spiritus van 96°. Het was natuurlijk van proost van hier en proost van daar. Hoe ze dat vergif konden binnenkrijgen is een raadsel. Ik had er namelijk ook eens van geproefd en wist dus hoe dat tuig brandde. Op zeker ogenblik moest mijnheer de burgemeester eens naar buiten om iets te doen. Vijf meter moest hij afleggen tot aan de deur om buiten te gaan. Hij is maar tot in het midden geraakt. Daar is hij gelijk een zak ineen gestuikt. Dood! Die had zich zelf werkelijk steendood gedronken (voor niets steendood). Dat kan natuurlijk ook gebeuren.

Op 24 november 1941, 's morgens vroeg om 7 uur, vertrokken de Pakzug en delen van de derde en de vierde kompagnie, voor onze eerste inzet. Voorlopig was het doel ons onbekend. Onderweg kregen we gezelschap van een andere eenheid. Dat was in Kustowo naar ik later vernomen heb. Verder ging het dan samen naar Olomno. Wat we daar moesten doen of welke opdracht we daar hadden, weet ik niet. De Pak ging in stelling. Over dag bekwamen we bezoek van ''Rata's''. Die beschoten ons met boordwapens en wierpen bommen. Dit alles zonder veel erg. Onze M.G.'s weerden zich alsook wij met onze geweren deden ons best. We hadden echter geen resultaat. De M.G.-schutter van de Pak, Lode de Coster, had het aan de stok met een paar ''Rata's'' die het waarschijnlijk op hem gemunt hadden. Maar de Lode schoot verder zonder aandacht te schenken aan de kogels die rond zijn oren floten. Hij werd ook aan zijn aangezicht gekwetst. Dit moedig gedrag bracht hem een pluimpje op van de kompagniechef, Ustuf. Weingärtner. En dat wou wat zeggen.

De derde december werden we afgelost en keerden terug naar onze standplaats. Deze inzet had een negental dagen geduurd. Dit was trouwens onze enige frontervaring want een paar dagen later gingen we op ''winterslaap'' (dachten we) naar Letland.

IN LETLAND OP WINTERKWARTIER

Rond het tijdstip van ons Sint-Niklaasfeest, vertrok een voorkommando van de Pakzug, bestaande uit: Spiess Wallow, Lode Nuytkens, Jan Verstegen en Karel de Maeyer. Over Luga, waar we in zeer erbarmelijke toestand moesten overnachten, reden we verder over Riga naar Kandau, waar we alles in orde moesten brengen tegen dat de ganse kompagnie volgde.
Wat een ontvangst door de bevolking op 18 december. Wij werden verwelkomd met bloemen. Een spandoek was uitgehangen met de woorden: ''Kandau grüsst ihre Befreier!''. Die mensen waren zeer tevreden van de Russen af te zijn. De tweede, derde en vijfde kompagnie werden ondergebracht in Kandau in een ''Erholungsheim''. De ''Kraftfahrer'' van de vijfde kompagnie, hadden hun ''Unterkunft'' in een traktorenstation. De opzichter was daar Sturmmann Meinecke. Als plichtsbewuste Pruis, hield hij streng aan de regels en moesten we iedere morgen ''pünktlich'' om 6 uur opstaan. In de week zowel als 's zondags kwam hij persoonlijk op de deur kloppen en bulderde ''Aufstehn''. Dit ging zolang goed, tot op zekere morgen, het was op een zondag, zijn ''Aufstehn'' beantwoord werd door Peter van Damme, met de woorden, op zijn Gents: ''ge kunt maan kluute kuschen''. Daar had hij

Kerkje in Kandau (Letland).

Het kerkje in Podberesje met de graven van de gevallen kameraden.

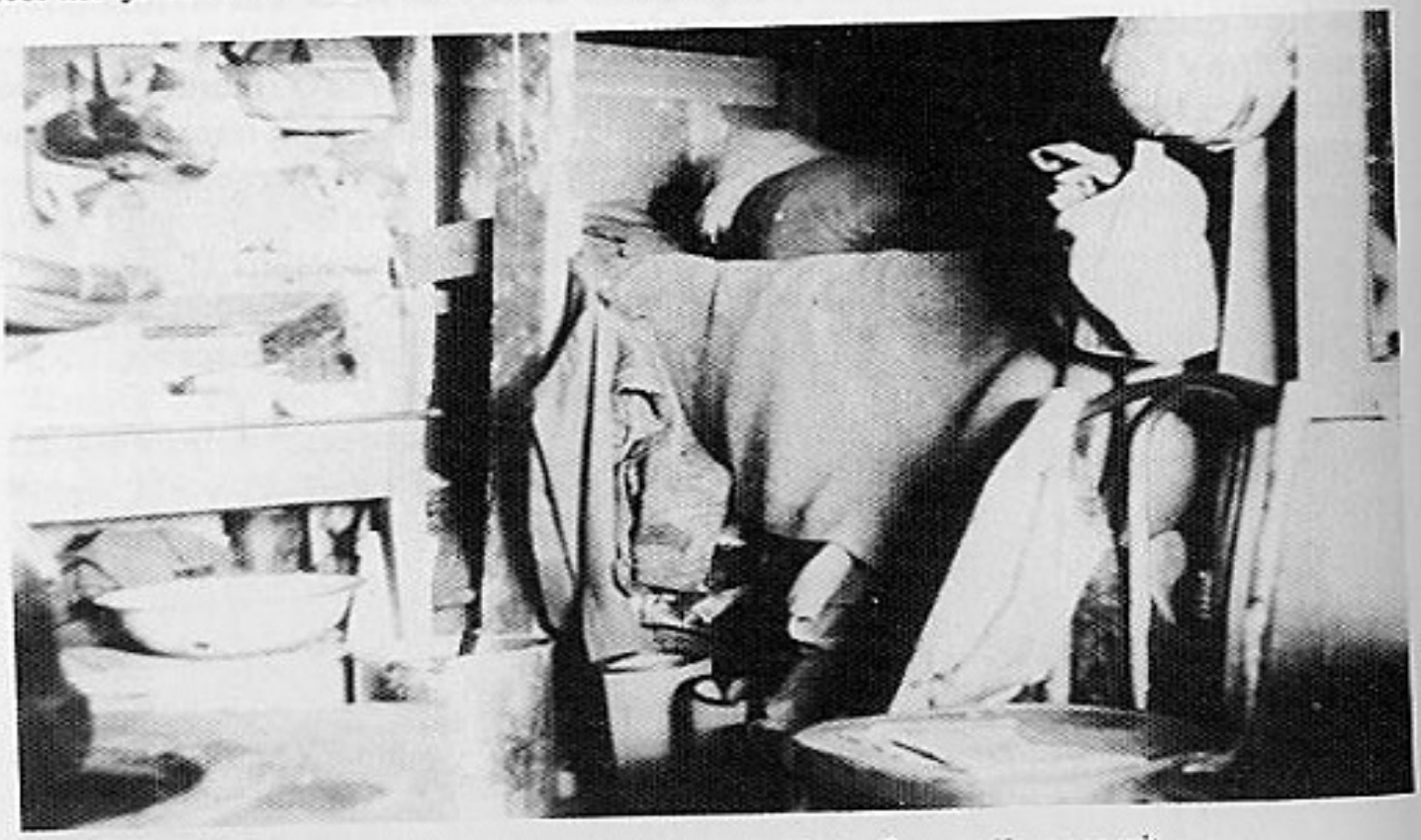

De Sanitätsbunker in de Kosaminkaschlucht. Dr. Prix slaapt zijn roes uit.

Dolgowo in lichter laaie.

niet met de mogelijkheid gerekend, dat het plat Duits zeer veel overeenstemming heeft met het Vlaams in het algemeen. "Warte mahl, Van Damme, ich werde dich lernen vonwege Klöten küssen." Het heeft hem tien dagen "Bau" gekost, die hij moest afzitten in de aardappelkelder. Warm heeft hij het daar niet gehad.
Kerstmis en nieuwjaar is daar op een deftige manier gevierd geworden. Op negen januari is de tweede en de vierde kompagnie terug naar Rusland vertrokken. Toen wij op zekere dag moesten aantreden, werden wij er van op de hoogte gebracht, dat Untersturmführer R. Tollenaere gevallen was op 22 januari 1942. Op het einde van januari vertrok dan het overschot van het legioen, waarvan ook de zware kompagnie deel uitmaakte. De eerste kompagnie bleef nog in Sabile als reserve. Met de nodige tussenstations kwamen we dan op 1 februari 1942 in Podbjeresje.

ONZE TWEEDE INZET

In Podbjeresje werd er een peloton van de derde kompagnie versterkt met twee Pak-kanonnen naar Sjemtzitzy in stelling gezonden, genoemd "Kompanie Weingärtner" (bij het bataljon Oberleutnant Klosseck). Dit was op de 2e februari 1942. De afdeling van de Pak zag er toen als volgt uit:
Chef Weingärtner.
Melders: De Jaeger Marcel (te voet), Juul Fieremans, Fons van Broeck (die twee laatsten met Krad).
Sani: Dré Allaert.
M.G.-schutters: Lode de Coster, Stevens.
1. Geschütz: Geschützführer Behling
Schütze 1 De Maeyer Karel,
Schütze 2 Chantraine Jef,
Schütze 3 Desremeau Albert,
Schütze 4 Van Damme Peter.
2. Geschütz: Geschützführer Bob Dosfel (ziek) werd vervangen door Sardeur
Schütze 1 Aerts Gerard,
Schütze 2 Van Wassenhove Julien,
Schütze 3 Baele Bert,
Schütze 4 Note Roger.
Ik weet nog, dat we in een "zak" zaten. Langs de ene kant zaten de Russen op 80 meter in een bos. Dit was rechts van ons aan de rand van een grote vlakte. Links van die grote vlakte op 110 meter zaten er eveneens in een bos. De vlakte diende de Russen als aanvalsterrein. Wij werden daar beschoten

door alle mogelijke artillerie en granaatwerpers. Op veertien februari 1942, kreeg het geschut Sardeur een voltreffer. Van de bediening werden Aerts en Van Wassenhove gedood, de anderen gekwetst. Rust kregen we er niet. Twee uur wacht liggen, je kon je hoofd niet opsteken vanwege de scherpschutters, dan twee uur bunkers bouwen. Dat ging zo dag en nacht. Tussendoor moesten we nog de Russische aanvallen helpen afslaan. Zij kwamen in bataljonssterkte over de bewuste vlakte. Twee zware machinegeweren opgesteld in een sneeuwmuur aan de uiteinden links en rechts van die vlakte, zorgden voor een kruisvuur waar niemand doorkwam. De eerste rijen aanvallers hadden geweren, de anderen die volgden niets. Die moesten de wapens van de gesneuvelden oprapen. De doden lagen tot op dertig meter vóór onze stellingen. Met onze Pak konden we daar niet veel uitrichten. We mochten ons niet verraden. Precies of de Russen wisten niet wat daar alles in die zak zat. We hebben wel met ons kanon geschoten op vijandelijke infanterie die ons probeerde in te sluiten, wat hun ook voor een paar dagen lukte. Daar werd de machinegeweerschutter van de Pak, Stevens, gekwetst.

Het komt wel aardig over, als men rond de tijd van de ''Essensausgabe'' te horen krijgt: ''Het spijt ons jongens, maar vandaag is er niets te eten, want we zijn ingesloten. Prost-Mahlzeit''.
Gelukkig duurde dit maar een drietal dagen. Untersturmführer Weingärtner, heeft ons bevrijd, aan het hoofd van een reservepeloton van de derde kompagnie met nog een afdeling van de Wehrmacht. Op dit moment hadden we reeds verschillende verliezen door scherpschutters. Daar moest wat aan gedaan worden. Untersturmführer Weingärtner had er wat op gevonden. Jef Chantraine en ik moesten hem daarbij helpen. Jef moest een staalhelm op de loop van zijn geweer zetten en die eventjes boven de muur van sneeuw bewegen terwijl ik moest opletten met een verrekijker. Untersturmführer Weingärtner stond naast mij met een geweer in aanslag. We moesten niet lang wachten vooraleer een schot weerklonk. De staalhelm die de Jef opstak was geraakt. Maar wij wisten waar het schot vandaan gekomen was. De scherpschutter zat in een boom. Eén schot van de officier en de Rus viel naar beneden. Hij bleef echter met zijn voeten hangen en daardoor veronderstellen we dat hij in die boom vastgebonden zat. Hoelang had hij in die boom gezeten en dat bij een koude van om en bij de -45°.
Op de 8e februari sneuvelde Wambeke Arthur, een vertrouwensman van Ustuf. Weingärtner. In Sjemtzitzy zijn we gebleven tot 20 februari 1942. Vandaar zijn we dan nog dezelfde dag naar de Westsektor van Krutik in stelling gegaan voor een paar dagen.

Op 26 februari werden alle kompagnies terug naar Podbjerjesje bevolen. Op

1 maart naar Wjeschky in "Bereitstellung" voor de aanval op Sjemtzitzy. Voor zo ver ik mij kan herinneren, is het Pakpeloton daarbij niet ingezet. Toen die aanval op 9 maart achter de rug was, zijn we met de rest van het Vlaams Legioen, op 17 maart, naar Ljubtzy in stelling gegaan. Daar heeft Fons Van Broeck waarschijnlijk een Iljuchin gevechtsvliegtuig afgeschoten met een "Panzerbüchse". Daarvoor zou hij het E.K. II bekomen hebben indien hij zou kunnen bewijzen hebben dat hij dit werkelijk gedaan had. Hij heeft het dan maar laten voorbijgaan. In Ljubtzy is op 2 april ook de kommandeur, Stbfr. Lippert gekwetst geworden door "Stalinorgel". De Pak heeft dan een paar maal een "Feuerüberfall" gedaan op de bosrand waar naar alle waarschijnlijkheid de Russen zaten. Gezien hebben we er geen. Omdat we daar samen lagen met de Spanjaarden van de "Blaue Division", hadden we wel een tolk nodig die zich kon verstaanbaar maken in het Spaans. Die hadden we in de persoon van Marcel de Jaeger, die tevens voetmelder was van de kompagnie.
In Ljubtzy lagen de manschappen van een Pakkanon onder de "Rollbahn". Onder een brug, op het ijs. Een heel dun laagje stro diende als matras. Wat hebben we daar voor kou geleden! Maar... toen het begon te dooien, moesten we nog al springen om niet te verdrinken. Want al het smeltwater stroomde in een beek onder die brug. Want het was een toegevroren beek geweest waar we op gelegen hadden. Die brug kon ons geen bescherming meer bieden. Spijtig, want niettegenstaande het onaangename, waren we daaronder toch veilig geweest tegen artilleriebeschieting. Daar is verder niets noemenswaardig voorgevallen, buiten de dagelijkse doden en gekwetsten, maar wel dat de eerste zieken met "Fleckfieberverdacht" naar het hospitaal in Luga moesten. Daar heeft men dan vastgesteld, dat het geen "Fleckfieber" was, maar "Wollinisches Fieber" of "Wolchowkoorts" (ook "Fünftagefieber" genoemd omdat de patiënt iedere vijfde dag hoge koorts kreeg). Tot einde vijfenveertig heeft zich dat bij mij nog gemanifesteerd. Na een paar weken terug naar de kameraden, die op 11 april Ljubtzy verlaten hadden en ondertussen naar de "Sektor Valentin" verhuisd waren, waar we verbleven tot 22 april. Daar moesten we het bevel afwachten om aan de Zuidrand van de "Kessel" in stelling te gaan, in Tschitschulino. Onze "Tross" lag toen in Dolgowo.

Het was 1 mei, feest van de arbeid en er werd gevierd. Recht tegenover onze "Schreibstube", lag een eenheid van de Wehrmacht. Eén van die kompels was bezig een aansteker te vullen met gezuiverde naft. Hij ging daar nogal kwistig mee om, met het gevolg, dat bij het proberen een genster op het met naft doordrenkte tafelblad terecht kwam en brm... en alles stond op slag in lichter laaie. Dit was omstreeks 15 uur. Bijna het ganse dorp moest er aan

geloven. Het munitiedepot van de vijfde kompagnie, met zijn lichtkogels, T-mijnen, granaatwerpermunitie, Pakmunitie en ''Tulpgranaten'' maakten een oorverdovend lawaai. De kledingskamer, burelen, ook die van de ''Stab'', kledingstukken en uitrusting van de mannen, alles verdween in de vlammen. Daarbij viel een gekwetste te betreuren nl. Hein Van den Brempt. Hij ging helpen om de paarden uit de stallen te halen van de mannen van de Wehrmacht, die waren noch ''bespannt'' en daardoor heeft hij gans zijn rug verbrand. Hij keerde nooit meer bij de Vlamingen terug.

De 21. juni 1942 begon de aanval om de ''Wolchowkessel'' op te ruimen. Twee kanonnen van 3,7 cm namen aan die operatie deel. Toen de infanterie op 22 juni niet meer verder geraakte, was het de beurt aan één Pak. ''Pak nach vorne!'' Dit was vlugger gezegd dan gedaan. Onder zulke omstandigheden en met zo een bodem en in de hevigste kogelregen. Maar de kameraden zaten vast en werden beschoten vanuit de boomtoppen door scherpschutters. Die scherpschutters schoten met eksplosiefkogels. Als men daardoor geraakt werd, was het meestal dodelijk. Maar daar konden we geen rekening mee houden. We moesten helpen en daarmee uit. Sleuren, porren, dragen, trekken en duwen. Een kanon van ongeveer 400 kilo door de modder verplaatsen, was niets om mee te lachen. Maar we kwamen waar we moesten zijn. Wat onze artillerie niet bereikt had, deden wij met onze ''Sprenggranaten''. De bomen werden gezuiverd en de Russen vielen naar beneden. De hindernis voor onze infanterie was uitgeschakeld, we konden verder. Ons kanon rukte zo goed als mogelijk mee op en kon nog diensten bewijzen bij het bekampen van vijandelijke bunkers. Maar het ging te goed. Op zeker ogenblik was het ''Stop!''. We konden niet meer verder en moesten ons terugtrekken. Met de beste wil van de wereld konden we onze Pak niet terug meenemen. Ten eerste ontbrak de tijd en ten tweede, moeras, tot aan ons middel soms, in de modder, struikelend over boomwortels. Zo waren we er geraakt. En nu dezelfde weg terug, nee, dat niet. We maakten ons geschut onklaar, bouwden het slot uit zodat de Russen het niet konden gebruiken en trokken terug met onze infanterie. Als we later, op 23 juni weer dezelfde weg gingen, vonden we ons kanon zoals we het verlaten hadden.

Op 28 juni was de ''Kessel'' volledig opgekuist en konden de Vlamingen op 29 juni teruggetrokken worden.
We gingen op rust in Ossjeja waar we onderzocht werden door de dokter. Onze uitrusting werd terug vervolledigd. Op 15 juli kwam onze nieuwe Kommandeur, nl. Sturmbannführer Schellong''. Nog maar pas van onze emoties bekomen in Stara-Panowa, moesten we reeds naar de stellingen bij het ''Elektrizitätswerk'' bij Uritsk. Onze infanteristen lagen hier in de slijk-

stellingen van de ''dode vinger''. De mannen van de Pak moesten tevens instaan voor de munitiebevoorrading vooraan, bij hun terugkeer brachten zij de gekwetsten en de doden terug. Die Pakmunitiedragers lagen een paar kilometer achter de eerste lijnen, aan een landweg, die deels door onbebouwde zandgrond liep, zoals bij ons de heide, deels afgezoomd door struikgewas en kleine boompjes. Dus een bolle weg i.p.v. een holle weg. Links van die bolle weg was een pantsergracht uitgegraven. Verder was er niets, maar dan ook niets. We begonnen met graven om toch een beetje beschutting te hebben. De ene een waterput, de anderen putten die men kon toedekken met struikgewas. Maar omdat die landweg een beetje hoger lag dan de vlakten aan de linker en de rechter kant, moesten we wel verschillende keren die weg overlopen van links naar rechts en van rechts naar links. Dat was natuurlijk niet aan de aandacht van de Iwans ontsnapt en zo kregen we ook bezoek. Niet langs de grond, maar door de lucht. Een drietal Rata's, Russische jachtvliegtuigen, hadden het op ons voorzien. Bert Baele, die begonnen was met een waterput te graven en reeds een tachtigtal centimeter diep was, duikelde in die put zodra hij vastgesteld had dat die jachtvliegtuigen het op ons gemunt hadden. Alleen zijn benen staken nog boven de grond. Achter mij, tot aan de pantsergracht, stonden een paar halfverdroogde boompjes zo een pols dik. Bij gebrek aan betere beschutting, maakte ik mij klein achter zo een boompje. Wat een mens al doet als hij schrik heeft, want ik steek het niet onder stoelen of banken, ik had schrik. Mijn armen boven mijn hoofd, zo plat mogelijk tegen de grond gedrukt, loerde ik even naar boven. Wat ik zag, deed mij zo mogelijk nog kleiner en dunner worden. Die luchtpiraten wierpen toch met bommen en twee van die eieren kwamen juist in mijn richting en ze werden hoe langer hoe groter. Hoe kon het anders? Waarom was hier nergens een muizengat? Kleiner kon ik mij niet meer maken, dus maar afwachten en... geluk of toeval, de bommen vielen zo een drietal meter achter mij in de gracht. Aarde en vuiligheid vielen op mij neer. En ik was er met de ''schrik'' vanaf. Ik haastte mij naar Bert om hem uit zijn benarde toestand te helpen. Verder waren er nog een paar inslagen geweest waar de andere mannen bezig waren met graven. Geen doden of gekwetsten. Wel doden een paar dagen later, toen de eerste ''Ersatz'' aankwam. Daar hadden de soldaten van de andere ''Feldpostnummer'' ook lucht van bekomen. Ze stuurden terug hun Rata's. Deze keer werden boordwapens gebruikt en een paar rekruten, die nog geen front gezien hadden, moesten het met hun leven bekopen. Zij waren gevallen voor ''Führer, Volk und Vaterland''.

1942. De ruststelling in of bij Uritsk. Verbroedering van PAK en "Nachrichten" met o.a. Rooman, De Vos, Nauwelaerts, Withaegels, *Van den Bulcke,* Craenhals, Lafleur, De Maeyer, *Van den Auwermeulen, Moens, ?,* Van Damme *(de namen in romein zijn van de PAK).*

7,5 cm Pak in stelling met o.a. Van Puymbroeck, Van Kerckhoven, Brouwers, Rubbens, Lowie.

''Essensausgabe'' in Aleksandrowskaja.
Rombouts Gaston, Tomme Gaetain, Van Kerckhoven Alfons en Sturmmann Lode De Clerck.

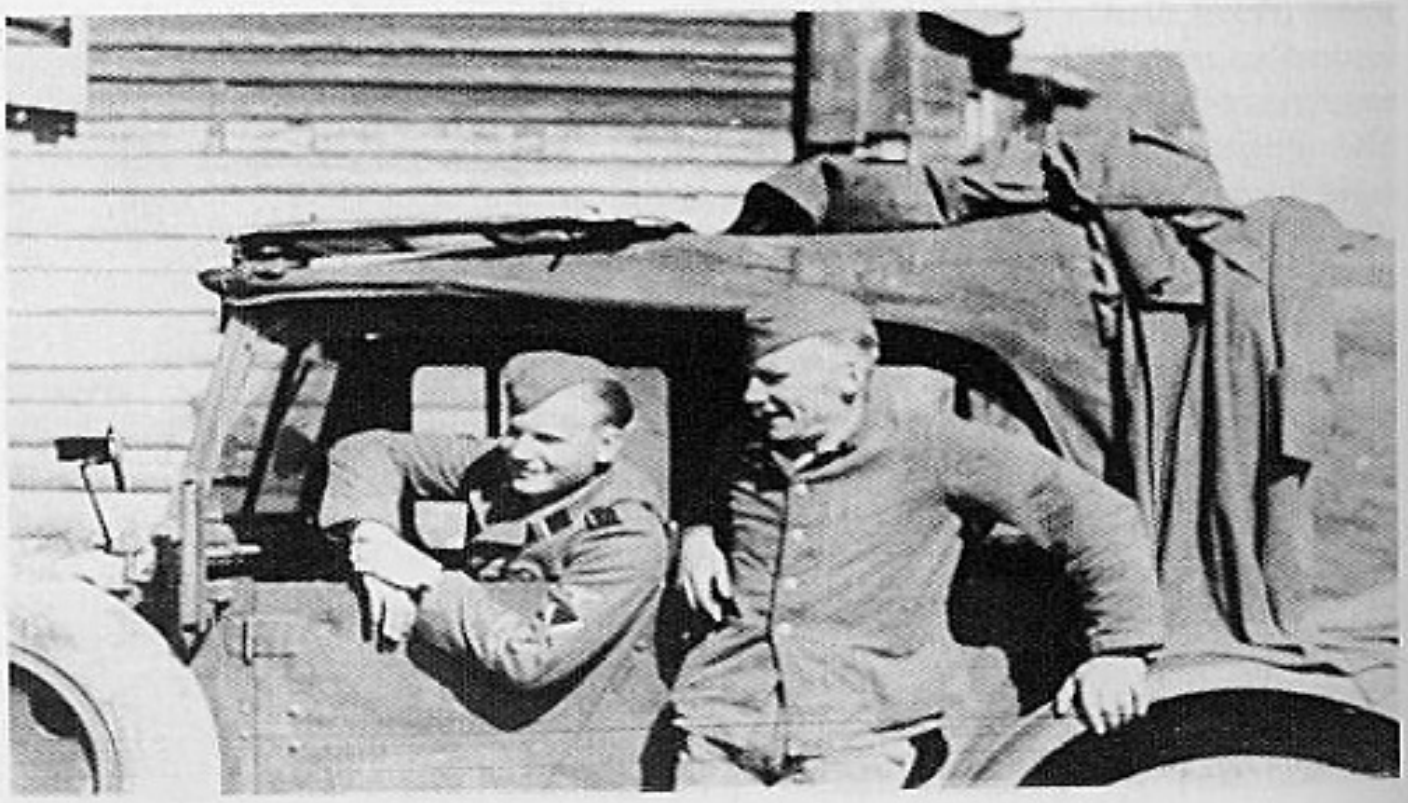

Verladebahnhof Krasnogwardeisk '43. Karel De Maeyer en Sus Nauwelaerts.

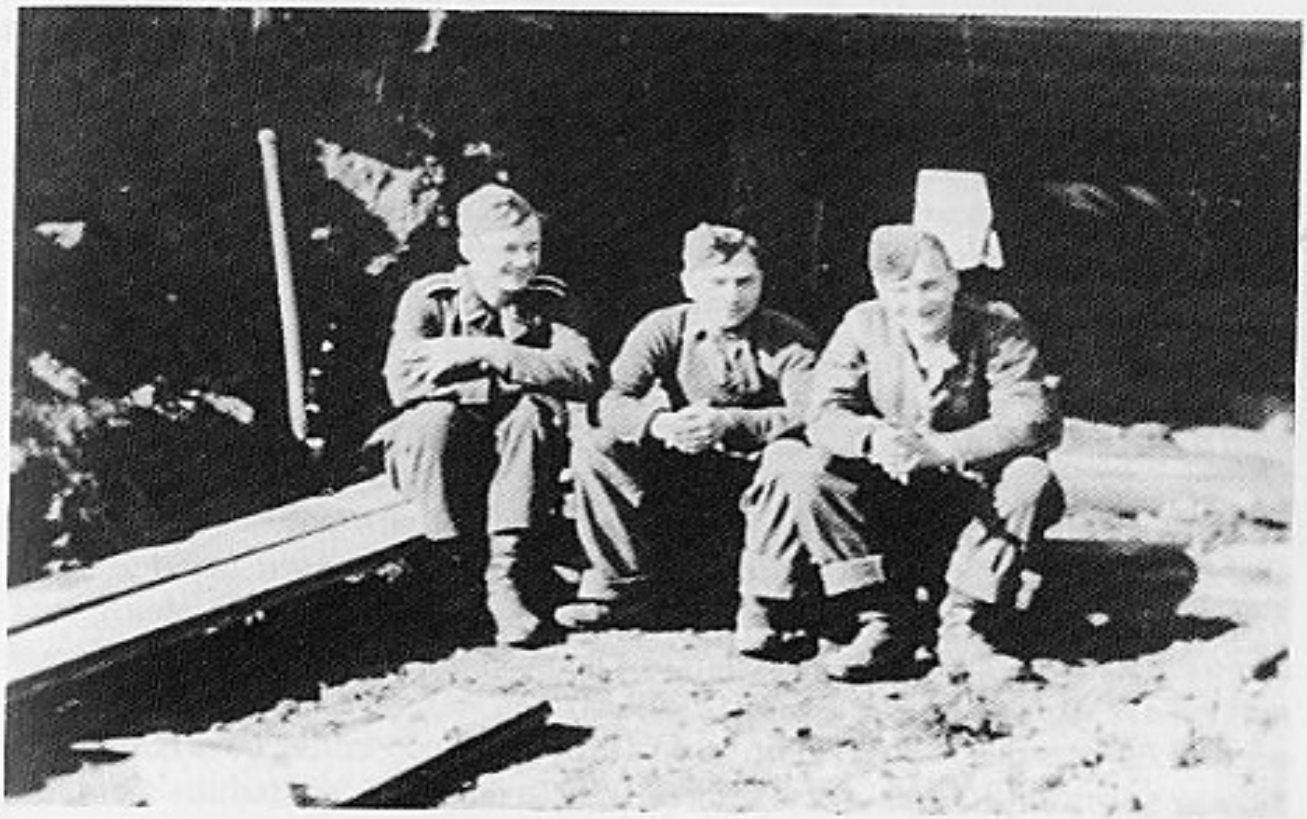

Onze stelling in de "Bahndam". V.l.n.r. Uscha, Blaha, Withaegels en De Mayer.

Idem met D'Hollander, Desremeau, Rik Van den Abeele, Titeca, Fieremans, Withaegels en Blaha.

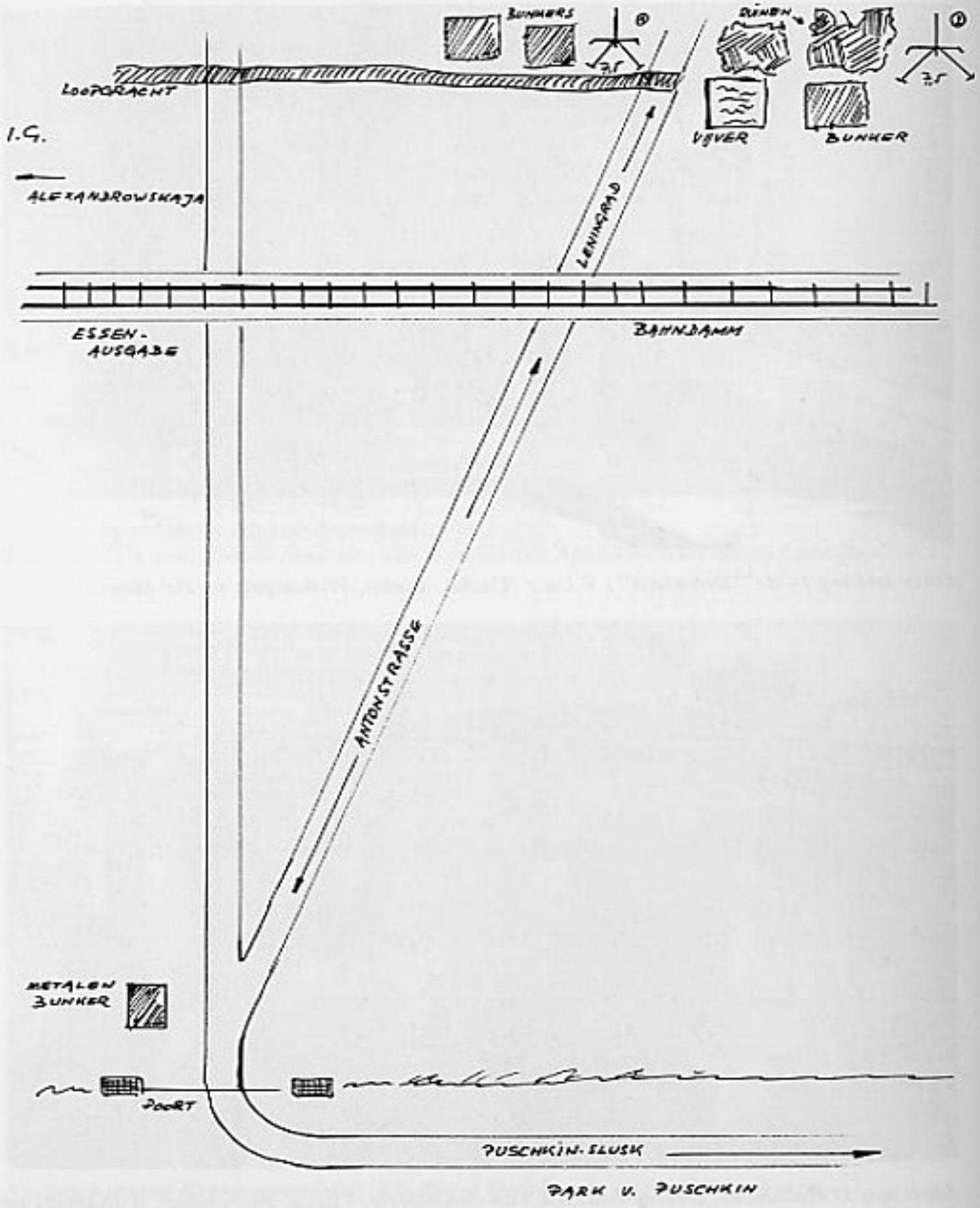
BUNKERS
LOOPGRACHT
I.G.
ALEXANDROWSKAJA
LENINGRAD
VIJVER
BUNKER
BAHNDAMM
ESSEN-
AUSGABE
ANTONSTRASSE
METALEN
BUNKER
POORT
PUSCHKIN-SLUSK
PARK V. PUSCHKIN

In Duderhof waren ondertussen andere kanonnen aangekomen, kaliber 7,5 cm, de ''soixante-quinze'', zoals ze normaal genoemd werden. Het legioen was toen reeds in stelling in de ''Sappe''.
De opleiding aan het nieuwe kanon bracht geen moeilijkheden. Alleen was het wel een stuk zwaarder dan de 3,7 cm, maar het was voorzien van een ''Lenkrad'' zodat we het niet moesten dragen. Een eigenaardigheid: de ''Lafette'' was van Franse makelijk, de loop was Duits, het slot was Amerikaans en de bediening was Vlaams. Van internationaal gesproken.

Toen ging de ''Tross'' naar Slutsk en wij met onze nieuwe kanonnen naar Leningrad.
Onze eerste stelling was een honderdtal meter achter de infanterieloopgrachten, die bezet waren door de ''Lettische Polizeidivision'' waarmee we een zeer goede verstandhouding hadden. Ons eerste werk, een stelling maken voor het kanon. Dit nam niet zoveel tijd in beslag. Maar dan moesten we ons nog een bunker bouwen. Dat heeft wel een beetje langer geduurd. We hebben die uitgegraven achter een bouwvallig huis; dit leverde een goede dekking en prachtige stutbalken. Een paar dagen, en alles was klaar. De bezetting van die bunker zag er als volgt uit:
Sardeur Cyriel Geschützführer, De Maeyer Karel, Reeb, Desremeau Albert, Note Roger, Chantraine Jef, Van de Ven Wilfried, De Jaeger Marcel.

In die stelling hebben we dan een paar Russenbunkers vernietigd. Tijdens de dag werd het kanon ingesteld met als doel een willekeurige bunker en gingen wij dan afdrukken als het juist donker was. Dit spelletje konden we niet lang spelen met de Russen. Vlug hadden ze onze stelling opgemerkt en begonnen ons te beschieten met hun zo gevreesde granaatwerpers. Echter zonder gevolg. Maar de oude frontratten, wisten wel dat ze de maat genomen hadden.
Een 3,7 cm stond nog als ''Schweigepak'' aan het fabriekske. Geschützführer was Uscha. Gödecke, de bediening: Jef de Kesel, Sus Nauwelaerts, Fernand Van Nitsem en nog een onbekende. Verder was er nog een 3,7 cm kanon aan de uitgang van het park van Puschkin, (Djetskojeselo) aan het ''Tolles Eck'' zoals het bij ons genoemd werd. De bediening lag in het tuinhuisje. Daar waren Bob Roets en Broos, de anderen kan ik mij niet meer herinneren.
Een tweede 7,5 cm kanon stond verder naar links, richting Aleksandrovka. Officieel was dat Aleksandrowskaja.

Kort nadien zijn de mannen van het kanon Sardeur verdeeld, gedeeltelijk bij andere stukken en gedeeltelijk bij de 1.IG, waarvan Untersturmführer Köhn

Aangetreden voor de ''Unterführerschule''. Links: Uscha. Weigel, Spiess Walow. Van achter naar voor: Bob Roets, Jef De Kesel, Fernand Van Nitsem, Egard Walgraeve, Sus Nauwelaerts, Reeb, Fons van Kerckhoven en Adolf Triest (De Maeyer nam de foto).

Slusk 1942. V.l.n.r. Sus Nauwelaerts, Jaak Vaes, Costermans, Karel Miny en ?

Onder weg van Krasnowardeisk naar Debica in mei 1943. Geknield v.l.n.r. Lowie, Triest en Roets. Staand v.l.n.r. Desremeau, Vermeiren, ?, Schrijnen, Deleu, De Kesel, Sweerts, Blaha en Geldof.

In de slijkstelling van de "Dode Vinger". Bij het E-Werk van Uritsk. Marcel De Jaeger en Lode De Clerck.

Slusk 1942. Geknield links Sus Nauwelaerts, rechts Jef De Kesel. Staand v.l.n.r. Reeb, D'Hollander, Behling, Van Kerckhoven.

Sjablino 1943. Uscha. Sardeur en Strm. Ide.

1942. Mannen van de Pak in Slusk. V.l.n.r. Tomme Gaetain, Spada, La Fleur, Alfons Van Broeck, ?, Jef Chantraine, Poppe, André Cottenie en René De Munck.

Einde mei 1943. Een 5 cm Pak wordt klaargemaakt voor het vervoer. Van Sjablino naar Krasnowadeisk. Sturmmann Gaston Ide en Uscha. K.H. Meier.

de chef was. Het kanon van Sardeur, werd in het park van Puschkin (Djetskojeselo) opgesteld in een diepte, recht tegenover ''Tante Anna''. Dit kanon deed dienst als artillerie. Een zwaar Pakkanon, dat dienst deed als artillerie, was voorzien van een ''Richtaufsatz'' en moest dienen als leermiddel van de Letten. De indeling was als volgt: Hauptsturmführer Dethier, onze toenmalige chef van de Pak was de ''Feuerleiter''. De V.B. (vorgeschobener Beobachter) was de bij ons teruggekeerde Engelmann, die met dat auto-ongeluk tijdens onze eerste reis naar Rusland. Voor de ''Feuerbefehle'' was Marcel de Jaeger verantwoordelijk. Dit ging zo in zijn werk: Engelmann en De Jaeger klommen in een spar van het park van Puschkin tot op een hoogte van ongeveer 25 meter, door middel van een wagenladder. Engelmann had een klein platform met ''Scherenfernrohr''. Een paar meter lager Marcel de Jaeger met veldtelefoon. De andere manschappen waren Letten. De Iwan heeft ons nooit te pakken gekregen.
Het tweede kanon van 7,5 cm, waarvan de bediening nu als volgt samengesteld was: Geschützführer: Uscha. Blaha, verder De Maeyer, Desremeau en Withaegels, had een stelling links van de ''Antonstrasse''. Zij waren ondergebracht samen in een bunker met een V.B. van de Wehrmacht. Het kanon van Sardeur werd vervangen door ons ''Panzeranklopfgerät'' van 3,7 cm met Reeb, D'Hollander, Chantraine en Van de Ven.

Daar hebben we ons aller vriend Behling ''de held achter het front'' eens een goede ontvangst gegeven. Hij had de bezetting van die bunker laten weten, dat hij hen zou komen bezoeken. Zijn aard kennende en ook zijn ''schuchterheid'', zouden we hem een degelijke ontvangst bereiden. Vanuit onze bunker hadden we een volledig zicht op de vlakte waarover de bezoekers moesten komen om bij ons te geraken. Een ''geballte Ladung'' van 7 steelhandgranaten werd op een tachtigtal meter van onze bunker in de grond gegraven. Met een telefoondraad, die daar genoeg te vinden was, konden we de lading laten ontploffen. Tussen het gras was die draad onzichtbaar. Mijnheer kwam in 't zicht. Voorzichtig omblikkend, naar links en naar rechts, alsof de Russen daar overal verscholen zaten en op hem wachtten. Als hij een paar meter voorbij de ingegraven lading was, trokken we af en lieten die ontploffen. Hoeveel bedroeg het wereldrekord hardlopen? 10 sekonden voor 100 meter? Welnu, dit was niets in vergelijking met de snelheid van Behling. Hij had zelfs niet de tijd om de deur van onze bunker open te doen. Met deur en al vloog hij tot onder de tafel. Zijn enige woorden waren: ''Man schiesst''. Wat we toen moesten uithalen om niet in lachen uit te barsten kan ik niet beschrijven. In ieder geval, ''de held'', die in Kandau een K.V.K. II ontving, hebben we daar bij ons niet meer gezien. Dat K.V.K. II heeft hij waarschijnlijk bekomen om tijdens de aanvallen van de Russen, kogels te

zitten riemen in de bunker, i.p.v. bij zijn mannen buiten te zijn. Maar daar liep hij gevaar door de nogal ijzerhoudende lucht besmet te worden.

Zo moet het augustus geworden zijn en doorgaans mooi weer. Iedere kompagnie van het Legioen had toch een ''Patenkompanie''. Welnu, die van de onze was de ''Sanitätskompanie'' van de 2.SS-Infanterie-Brigade. Die kompagnie was gelegerd in Duderhof. De bedoeling was van manschappen uit te wisselen. De soldaten van de verplegerskompagnie moesten bij ons aan het front komen om ''Fronterfahrung'' op te doen. Wij mochten dan naar Duderhof om zogezegd wat uit te rusten. Een week weg van het front beviel ons wel, want daar werd niet met scherp geschoten. Wij met een man of acht van de vijfde kompagnie naar ons ''rustoord''. De ''Sanis'' waren goed genoeg, maar de gegradueerden! De eerste morgen floot de U.v.D. opstaan om 6 uur. In onze bunker aan het front stonden we op wanneer we wilden. Wij dachten, dat is niet voor ons bedoeld. Maar mis! Wij trachtten de U.v.D. diets te maken dat wij ons daar op rust bevonden. Maar al boter aan de galg. Tot slot ging hij de O.v.D. halen. Wij stonden vlug buiten bij de anderen. Daardoor hadden we natuurlijk al een slechte naam. De ''Sanis'' hadden ondertussen reeds ontbeten zodat wij dat moesten missen. Maar daarvoor waren wij juist op tijd gekomen om nog een paar kapsules met levertraan te moeten binnenwerken. Wij moesten dan schuilkelders bouwen, die dag zonder ontbijt. Die dwangarbeid heeft maar een paar dagen geduurd. We moesten terug naar de kompagnie. Later vernamen we dan dat onze kompagniechef Dethier, een persoonlijke vriend was van de kompagniechef van de verplegerkompagnie. Daarvoor kregen we een uitbrander bij onze terugkomst. Een gedeelte van de ''verlofgangers'' moest terug naar de stellingen. Het andere gedeelte werd aangevuld met mannen die van voor kwamen. Zo werd een groep gevormd van negen man. Die moesten naar een ''Unterführerlehrgang'' in Lauenburg. Die avond werd er natuurlijk duchtig feest gevierd want het was maar de volgende dag, dat we moesten vertrekken. Dus ''Proost''. Behling kwam natuurlijk meedoen, want als het er op aan kwam daar te zijn waar geen kogels floten en waar wat door de keel te gieten viel, dan was hij altijd de eerste. Gevierd tot in de kleine uurtjes, we waren allen zó vol dat de mannen van de ''Tross'' ons moesten komen zoeken om aan te treden. Dan aangetreden: Triest Adolf, Reeb, Van Kerkhoven Alfons, Nauwelaerts Frans, Walgraeve Edgard, Van Nitsem Fernand, De Kesel Jozef, Roets Bob en de Maeyer Karel. 's Morgens om 6 uur. Met nog een half stuk in onze kraag (deftig gezegd!) krijgt men dan van de Spiess het volgende te horen: ''Ik kan jullie geen vervoer ter beschikking stellen. Jullie moeten maar te voet gaan. Het zijn maar twintig kilometer naar Krasnoje-Selo. En jullie hebben tijd tot morgen vroeg, want het is dan maar dat de trein

vertrekt, dus tijd genoeg.'' Maar de ''Spiess'' had geen rekening gehouden met onze toestand, zodat we rond de middag nog maar vijf kilometer van de twintig afgelegd hadden. Maar dan kwam het geluk ons ter hulp onder de vorm van een panjewagen met een paard. Een lange platte wagen op vier wielen kwam ons tegemoet gereden. ''Halt! Omkeren, onze bagage opladen.'' Wijzelf een plaatse uitgezocht en in een uur of vier waren we ter plaatse. Eerst naar de ''Kommandantur'' om voor slaapgelegenheid te zorgen en dan naar de kantien. Daar aangekomen kwam er juist ook een melder van de Pak in de persoon van Juul Fieremans aan, met zijn B-Krad. Hij bracht ons nog achterstallige ''Marketenderwaren'', drie flessen schnaps voor ieder van ons. We waren nog maar nauwelijks goed nuchter en we konden reeds terug aan de slag. We konden die flessen toch niet meenemen naar school. Dus, uitdrinken, wat dan ook gebeurde. Wat er zich die nacht voorgedaan heeft, tasten we volledig in het duister. Maar... we hebben geslapen in de ''Kommandantur'' en waren 's morgens tijdig aan het station. We waren juist op tijd, want de trein had reeds het sein gegeven om te vertrekken. Toen kwam er een B-Krad met, als ik mij niet vergis, dezelfde Juul Fieremans en ''Untersturmführer'' Weingärtner, die bevel gaf aanstonds uit te stappen. Toen we vroegen wat er gaande was, kregen we als antwoord dat er een vergissing gebeurd was, nl. het was voor een leergang voor de ''Panzergrenadierunterführerschule'' en niet voor de ''Panzerjägerunterführerschule''. Dus zonder veel kommentaar terug naar Slutsk en weer in de stelling.

Het begon stilaan terug winter te worden. De kameraden lagen nog altijd op hun zelfde plaatsen. Alleen was de ''Lettische Polizeidivisioneenheid'' vervangen door de derde kompagnie van het Vlaams Legioen. Dat zat nu zo: tussen de Letten en de Russen was er een stilzwijgende overeenkomst geweest, niet te schieten over dag gelijk langs welke kant. De Vlamingen wisten dit niet, of wilden het niet weten, zij schoten. Met het resultaat dat de soldaten van de andere ''Feldpostnummer'' hun granaatwerpers lieten spreken met als gevolg een paar doden en gekwetsten bij de derde kompagnie. In de vijfde kompagnie hadden we nog een reservekanon van 3,7 cm. Dit werd gebruikt als ''Pendelgeschütz''. Omdat onze infanteriekompanies van uit de verlengenis van de ''Kosaminkaschlucht'', die nog in Russische handen was, immer beschoten werd door machinegeweren en scherpschutters, moesten we op een zekere dag zo een 3,7 cm uiteen nemen en de stukken: wielen, loop, holmen, affuit en beschermschild naar voor dragen door de ''Kosaminkaschlucht'' en aan het ''Gleisdreieck'' terug monteren om 's anderendaags bij het ochtendgloren drie bunkers van de Russen kapot te schieten. Onder leiding van de ''ster'' van de vijfde, Behling, en verder als bediening: richtkannonier Bert D'Hollander, ladekannonier Karel De Maeyer, verder

Slusk 1942. Tomme, De Munck, La Fleur.

Sjablino 1943. Sardeur en K.H. Meier.

Aleksandrowskaja, winter 1942/43. Frans Van Heemst, Cyriel Sardeur, Günther Behling, Willi Köhn.

1943. In afwachting voor ons vertrek naar Debica.

Albert Desremeau en Alfons van Kerkhoven als munitiedragers. Als het dan 's morgens zo ver was, kanon in stelling. Recht vooruit drie bunkers ''Feuer Frei!''. Behling wou er zeer vlug mee gedaan maken, naar het was nog te donker. De richtkannonier had nog niet genoeg zicht om te richten. Dus terug in dekking. Na 10 minuten terug hetzelfde. Nu was het zicht goed genoeg en de drie bunkers moesten er aan geloven. Rond de dertig schoten hebben we afgevuurd, dat waren er tien per bunker. Ze waren dan ook volledig vernietigd. Wij zo vlug mogelijk terug in dekking. Onze verwondering was groot, dat we nog niet onder vuur genomen waren, want wij stonden juist op een ''Presentierteller'', op de hoogste rand van de ''Schlucht''. Geen schot is er gevallen.

Zo werd het terug winter en omdat onze infanterie zoveel verliezen had, moest een gedeelte van de Pak-mannen hun linies gaan versterken. Het was bitter koud en de sneeuw lag op sommige plaatsen méér dan een meter hoog. We hadden alles aangetrokken wat we hadden om zeker geen kou te hebben. De versterking kwam samen aan de stelling van de Pak aan de ''Antonstrasse''. Wie daarbij waren, zullen zich zeker wel herinneren dat we toen de ''weg op zeven'' gedaan hebben, nl. de ganse Antonstrasse tot aan het park van Puschkin (Tolles Eck — metalen bunker aan de poort), een stuk de weg op naar Slusk voorbij de Spanjaarden met hun 22 cm Mörsern, dan de weg naar links in de richting van het ''Fabriekske''. Daar bekwam ieder vier kisten machinegeweermunitie op riem en daarmee moesten we ''O Ironie!'' tot op een paar honderd meter van onze eigen Pak-stelling in de loopgrachten van de infanterie. De weg die we toen afgelegd hadden, duurde méér dan een uur. We hadden die kunnen afleggen in minder dan tien minuten. Een soldaat vraagt nooit waarom.

De ene 7,5 cm stond dus in het park van Puschkin en werd gebruikt als artillerie. De andere stond nog altijd links naast de Antonstrasse. Maar wij moesten een nieuwe stelling zoeken want het werd er te gevaarlijk. Een paar honderd meter verder achteruit, dus weg van de eerste lijnen. De reden waarom? Na verschillende kontakten van onze infanterie met de Russen moesten we eerst ''Dobbelposten'' staan. Maar aangezien we maar met drie man bediening waren nl. De Maeyer, Desremeau en Withaegels, moest één man twee nachten achter elkaar wacht lopen. Nu kunt ge zeggen, ze kunnen overdag slapen. Vergeet het maar. Wij lagen in een bunker tezamen met de V.B. van de Wehrmacht. Die moesten redelijk vroeg van het stro en begonnen dadelijk met de oven aan te steken. Als wij er onze wacht ''opzitten'' hadden, begonnen zij juist goed wakker te worden. Ken je weegluizen? Als je in het ''Arbeidersparadijs'' geweest bent, zul je ze wel kennen. Welnu, met

Het stoffelijk overschot van René De Munck onder een deken. De omstanders o.a. Bert van den Buclke, Dr. Prix, Weingärtner, Seibolt en Stefaan De Vreese.

Een laatste eer wordt bewezen.

Unterscharführer R. De Munck. † 9 mei 1943 in Sjablino.

Het graf.

de warmte lieten die beestjes zich vallen vanaf het plafond en aangezien wij op de bovenste slaapgelegenheid lagen, kan men het vervolg wel denken. Dus van slapen kwam niet veel in huis. Maar nu verder over onze ''Stellungswechsel''. In het begin van de winter, op 18 februari, hebben we een ''Feuerüberfall'' van de Russen meegemaakt, die twee uur duurde. Dan deden ze een aanval op onze lijnen met een strafbataljon. Dit hebben we vernomen van overlopers. Geen enkel insigne van een eenheid, zelfs geen knoppen aan hun uniformen. We hebben dan zelf gezien hoe de ''Politruk'' van achter op zijn eigen mannen schoot als ze niet wilden aanvallen. Van die aanvallers is er geen enkele teruggegaan. Onze IG en de granaatwerpers hadden hun vuur gelegd vóór onze loopgrachten. Toen de vijand terugweek werd het vuur verlegd vóór hun loopgrachten. Ze konden dus niet meer vooruit of achteruit. Om te vermijden dat bij een eventuele doorbraak onze Pak zou overlopen worden, hebben we dan een andere stelling betrokken. De verandering van stelling moest natuurlijk 's nachts gebeuren. Met man en macht o.a. De Jaeger, Chantraine, Note, Desremeau, De Maeyer, Baele, Withaegels verplaatsten we het kanon tot achter de ''Bahndam'' van de spoorlijn die van het fabriekske naar Aleksandrowskaja liep. De spoordijk werd doorgegraven en dat was onze nieuwe stelling. Dat was niet zo vlug gedaan zoals ik het hier beschreven heb. Een bunker werd gebouwd op dezelfde manier, maar natuurlijk niet volledig doorgegraven. In die stelling zijn we dan gebleven tot einde maart 1943. We hebben er dus niet lang van kunnen profiteren.

Dan zijn we verhuisd naar Sjablino, ergens achter de Newa-bocht, waar onze infanterie zware verliezen leed. Ik geloof niet dat de Pak daar ingezet geweest is. Wel verloren we daar op 9 mei Uscha. René De Munck door twee voltreffers van de Ratsch-Bumm. Laat in de maand mei zijn we dan verladen met de rest van het legioen in Krasnorwardeisk. Van daaruit terug naar het ''Heidelager'' in Debica, dat we reeds van vroeger kenden, met onze kanonnen van 7,5 cm, nog twee andere van 5 cm die niet ingezet geweest zijn, en nog een paar van 3,7 cm.
Na ontluizing aldaar en met nieuwe uniformen mochten we in groep met verlof gaan. Dit alles gebeurde in de maand juni 1943.

Desremeau Albert

Van Winckel Edmond

Baele Bert

Verstegen Jan

OPSTELLING 6e SS-STURMBRIGADE ''LANGEMARCK''

Nadat ons verlof veel te snel voorbij was met al die kameraadschapsavonden en die samenkomsten, terug naar Debica in Polen. Een mooie vergelijking: ''van de hemel terug naar de hel''. Daar waren ondertussen reeds verschillende nieuwen aangekomen alsook oude bekenden die reeds vroeger bij ons geweest waren maar door verwonding of ziekte weggekomen waren. Eveneens van Duitse eenheden waren de Vlamingen weggetrokken en overgeplaatst naar de ''Langemarck''. Maar dat alles wisten we toen nog niet. Andere verplaatsten bevonden zich reeds op het oefenkamp in Milowitz in afwachting dat het overschot van het Vlaams Legioen hen zou vervoegen wat kort daarop dan ook gebeurde. Wij veronderstelden dat we nog altijd het Vlaams Legioen waren. In Milowitz vernamen we dan dat we de ''Sturmbrigade Langemarck'' zouden worden. De eerste Vlaamse geschoolde officieren kwamen ons vervoegen. Zij hadden de leergangen van de SS-Junkerschule in Bad-Tölz met sukses gevolgd. Bij de Pak kwam ''Untersturmführer'' Mortier uit Gent. Hij moest de funktie van ''Zugführer'' overnemen. Bij de oprichting van de zware Pak-kompagnie, in juni-juli 1943, hadden we nog ''Untersturmführer'' Glaser als kompagniechef. Hij kon doorgaan als ''Schleiffer''. Met hem hebben we menig druppeltje zweet gelaten. Ik herinner mij nog zeer goed die stijle flank waar precies een grondverschuiving had plaats gehad. Hoe dikwijls we die opgekropen zijn dan terug naar beneden, terug naar boven, naar beneden, tot we geen pap meer konden zeggen. En toen we met onze geweren boven ons hoofd een rondedans moesten doen juist als de negers?
Gelukkig is Glaser dan verplaatst naar de ''Sturmgeschützen'' en kwam Obersturmführer Knorr als chef van de Pak. Wij dachten, het zal niet zo erg meer zijn als met Glaser, maar amai, zo mogelijk nog straffer. Knorr was officier van in de puntjes van zijn haar tot in de toppen van zijn tenen. Eerlijk en konsekwent wat zijn mannen betreft, maar ze moesten ''auf Draht'' zijn. Dat was zo een beetje de situatie naar het einde van '43 toe.

We oefenden nog altijd met onze ''soixante-quinze'', in afwachting van de nieuwe 7,5 cm kanonnen die nog moesten afgehaald worden. Dat ''afhalen'' was wel een hele aparte ''Geschichte''. Uscha. Blaha, een Sakser, met twee man, Piet Peeters van Antwerpen en Flor Coppens van Rupelmonde, waren de uitverkorenen. Zij kregen een marsbevel voor Naumburg a/d Saale, waar zich de kanonnen bevonden. In de beste stemming, gelaarsd en gepakt naar het hoofdstation van Praag. En met ''Räder sollen rollen für den Sieg'', via Dresden naar Naumburg. Daar aangekomen werd natuurlijk eerst kwartier gemaakt. De volgende dag was nog tijd genoeg om zich te melden. De

Untersturmführer Knorr Gustav, de nieuwe kompagniechef in Milowitz met Hans Wallow, de Spiess, van de PAK.

Unterstürmführer Glaser, de oude kompagniechef van de PAK en Stabscharführer Hans Wallow, de Spiess.

volgende dag naar het arsenaal waar de kanonnen zich moesten bevinden. Daar kregen ze te horen, dat de kanonnen nog lang niet klaar waren. In afwachting zouden ze moeten geweren reinigen in het arsenaal. Maar dat was voor hen dwangarbeid en ze gingen er nu eens van ''profiteren''. Het zou minstens nog veertien dagen duren alvorens die tuigen klaar waren. Stel je voor veertien dagen geweren reinigen. Ze moesten verdere inlichtingen trachten in te winnen over de juiste termijn. Daarvoor zouden ze zich in verbinding moeten stellen met een zekere ''Oberfeuerwerker'' Gummiebuckel. Toen ze die naam hoorden, waren ze toch niet zeker of het wel de juiste was. Ze dachten eerder aan een schimpnaam. Maar inderdaad, die man noemde zich werkelijk zo. Ja, men kiest zijn naam niet, men krijgt hem. Het zou minstens nog veertien dagen duren volgens hem. Dus waren ze een beetje gerust en konden ze hun ''verlof'' indelen. Blaha was Sakser en woonde niet ver daar vandaan. De respektievelijke lieven van de Piet en van de Flor waren ook niet ver van daar werkzaam. Bezoeken werden gedaan, dan bij de ene en dan bij de andere. Zo vlogen die veertien dagen om. Toen ze op de afgesproken dag weer in het arsenaal kwamen, kregen ze te horen dat de kanonnen de vorige dag opgeladen en vertrokken waren. Grote konsternatie. Wat nu? Goede raad was geld waard. Naar waar zijn ze? Richting Praag. Naar het station en de eerstvolgende trein naar Praag werd genomen. Het kon natuurlijk niet rap genoeg gaan. In Praag aangekomen als de bliksem naar het rangeerstation. ''Ja'' werd er op hun vraag geantwoord, die waren hier maar zijn deze morgen verder vertrokken in richting Lissa. Lissa was een klein dorpje niet zo heel ver van Milowitz. Wij de volgende trein op naar Lissa. Daar aangekomen, was men juist bezig met het afladen van de teruggevonden kanonnen. Ze kwamen nog juist op tijd om met de kanonnen hun terugkomst te melden in Milowitz. Niemand heeft iets gemerkt van de kromme toeren, die de drie mannen gemaakt hadden.

Ondertussen waren ook de nieuwe vrachtwagens aangekomen. Het waren ''Halbkettenfahrzeuge''. Dat was natuurlijk nieuw voor onze chauffeurs. De meeste moesten daar nog leren mee om te gaan.
Verder werden nieuwe handwapens, nieuwe ''Klamotten'' en verder uitrustingsstukken uitgedeeld. ''Filzstiefel'' waren er ook bij. Dus konden we veronderstellen dat het weer oostwaarts ging, naar de koude streken. Weer naar Rusland. De grootste verrassende ontspanning was wel onze mars door Praag. Op ''Klaaskensdag'' hield zowat de ganse Sturmbrigade een ''Defilé door de 'Gouden Stad'''. Verschillende hogere officieren van de Waffen-SS hielden de schouwing op de ''Wenzelplatz''. Voor zover ik weet verliep alles regelmatig. Alleen bij onze kompagnie was er een ogenblik verwarring toen, bij een nogal korte bocht rond een pleintje, bij het laatste stuk de rupskettin-

Begin juni 1943. Onderweg van Rusland naar Debica II met o.a. Vermeiren Honoré, Rubbens Paul, Brauwers Theo, Van Nitsem Fern., Sweerts, Cotenjé, De Leu, Van den Broeck, De Kesel Jozef, Roets Bob, Philippaerts Eddy, Castermans, Walgraeve Edgard, Van der Vloedt Lode, De Maeyer Karel, Triest Adolf, Van Kerckhoven Alfons, Cochuyt, Van den Bergh (spitsmuis).

Debica, 11 juni 1943. Weingärtner, Teichert, Schellong.

Augustus 1943. Rustpauze na een oefening in Milowitz. Chantraine Jef, Van Puymbroeck Bob, Alaerts Jef, Nuyens Mon, Van Winckel Edmond, Bonnet, Glaser.

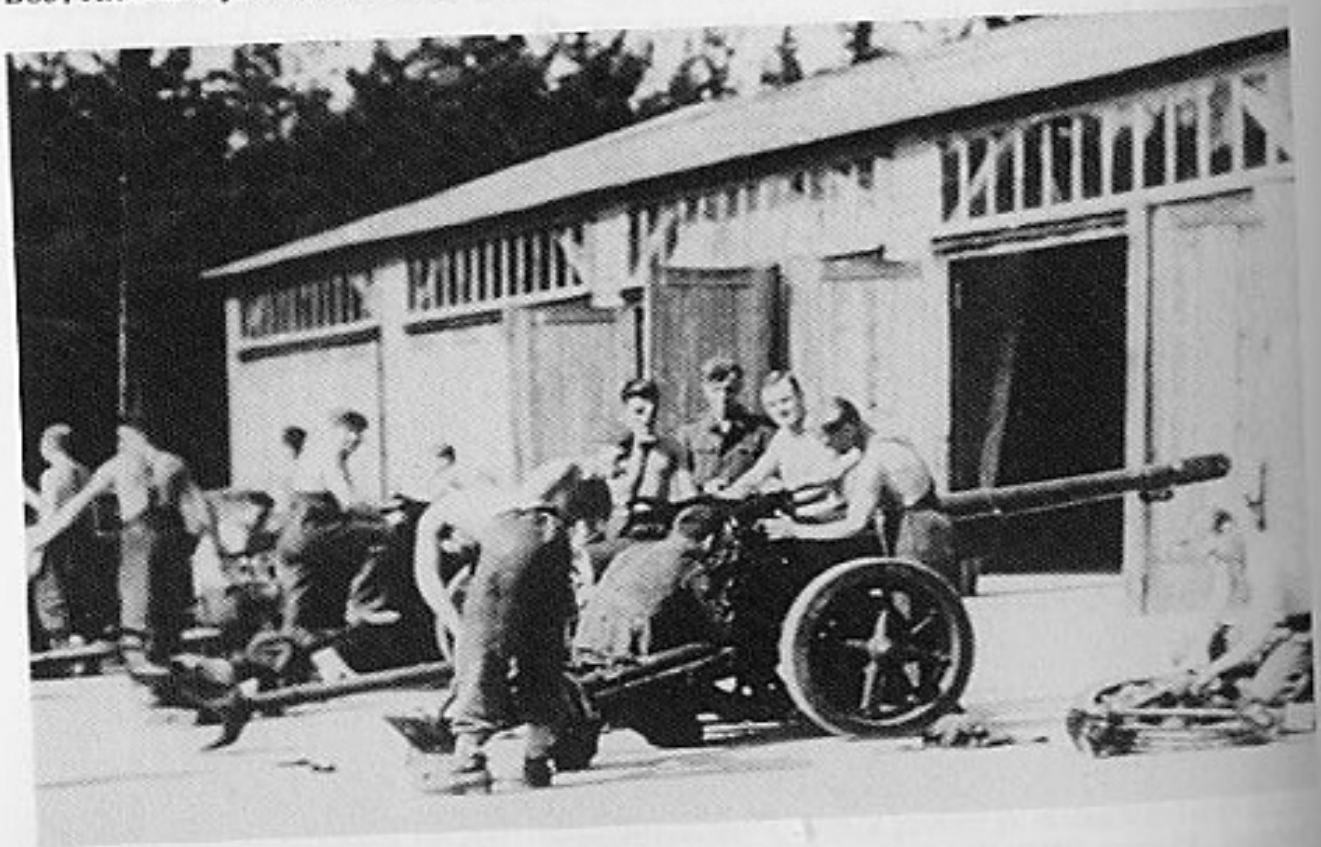

Juni 1943. ''Geschützreinigen'' in Milowitz.

gen van de tractor slipten op de natte kasseien, waarbij de loop van het kanon gevaarlijk dicht over de hoofden van de toeschouwers scheerde en dezen moesten achteruitspringen. Dit was zowat het enige meldenswaardige feit van die rondrit in Praag.
De volgende feestelijkheid was het ''Joelfeest''. Dit werd gezamenlijk gevierd in een sporthal in Milowitz. Na toespraken van Schellong, onze kommandeur en Van Acker, de politieke officier van de ''Langemarck'', werd verder gevierd per kompagnie in hun respektievelijke barakken. In onze barak ging het er luidruchtig aan toe. Als de wijn is in de man, is de wijsheid in de kan. Maar hier was het geen wijn, maar Schnaps. Verder ga ik daar niet over uitweiden. Maar dat er brokken vielen kan niet ontkend worden. Zelfs het radiootje van de gebroeders Van Temsche moest er aan geloven, niet moedwillig natuurlijk. Maar het was kapot. Toen wij volop in feeststemming waren, begon onze kompagniechef Knorr, met een inspektie door de kamers waarschijnlijk om te zien hoe wij verder vierden. En wat hij bij dat bezoek aan een der kamers vond, ge zult het niet voor de waarheid houden, maar hij vond een nog warme huid van een ... hert! En tot overmaat van ramp, nog een emmer vol ingewanden, ook nog warm. De dader had waarschijnlijk geen tijd meer gehad dit te laten verdwijnen. Wie kon nu denken dat de kompagniechef de kamers ging inspekteren op zo een ogenblik. Maar Knorr verspreidde alles over de plankenvloer met bovenop nog twee emmers zand die in iedere kamer stonden om bij eventuele brand te blussen. Hij gaf een respijt van tien minuten om alles weer zuiver te maken en dreigde met krijgsraad indien de schuldige zich niet meldde. Er heeft zich niemand gemeld en er kwam ook geen krijgsraad. Allemaal wisten we wie de dader was. Niet één heeft het in zijn hoofd gekregen om hem te verraden, niettegenstaande de feeststemming gebroken was en we hard moesten werken om alles weer in orde te krijgen. In die geest zijn we dan ook naar het front vertrokken.

NAAR HET FRONT IN DE OEKRAINE

Op tweede Kerstdag 1943 was het dan zover. Terug naar het front. Maar naar waar? Omdat we winterkleding bekomen hadden moesten we niet lang raden waar het naartoe ging. Weer naar het oosten. We begonnen reeds bij de gedachte alleen al te rillen van de kou. Nog in feeststemming en de meesten met een zware kop, werd dan begonnen met inpakken. Veel tijd mocht dat niet in beslag nemen want de treinen stonden reeds klaar op het goederenstation van Milowitz. Wij werden op de vierde trein geladen, samen met een peloton 2 cm luchtafweergeschut die moest dienen om eventuele ''Tiefflieger'' weg te houden. Het klinkt misschien een beetje onwaarschijn-

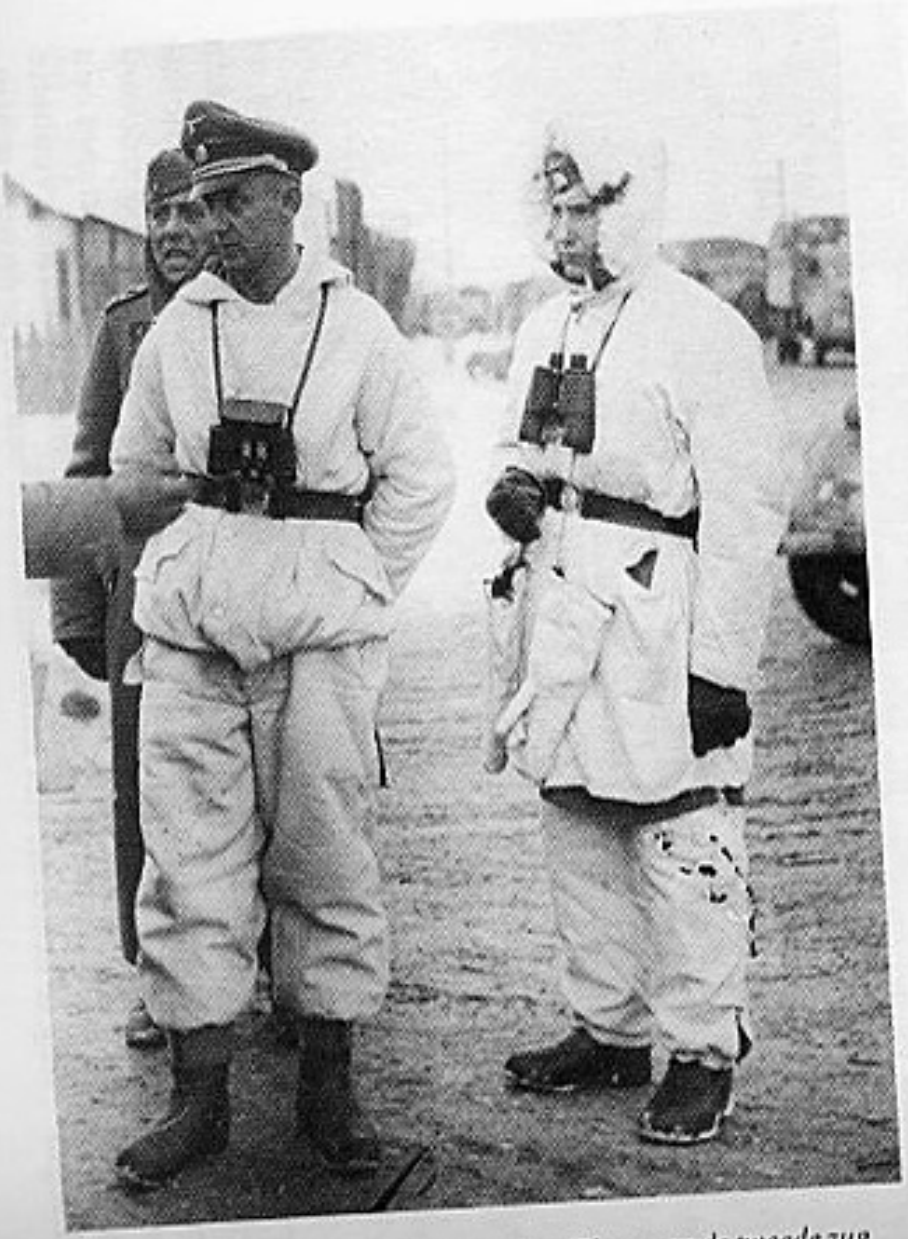

1 januari 1944. Oscha. Kassberger, Zugführer van de tweede zug PAK. Ustuf. Kahrl, Ustuf. Mortier, Zugführer van de derde Zug PAK.

1 januari 1944. Melder Van der Kelft, Ustuf. Mortier.

lijk, maar het is de enige trein geweest die aangevallen werd door Russische jachtvliegtuigen. Maar zij hebben niets kunnen uitrichten juist door die 2 cm kanonnetjes die hen tot afdraaien gedwongen hebben. Het opladen was zeer vlot verlopen dank zij de hulp van onze genie. Die hadden daar meer verstand van en die hadden het geleerd.

De reis verliep verder vlot. Op 31 december aankomst en afladen in de omgeving van Winniza. Er moesten direkt wachtposten uitgezet worden want partizanen waren overal. Kwartier vonden we in de houten huizen bij burgers. Hier in de Oekraine waren de woongelegenheden beter onderhouden dan in het noorden. De muren waren behangen met dagbladpapier en dan witgekalkt. De hoenders en de varkens huisden niet in de woon-slaapkamers, maar in het voorportaaltje. Mijn ''Geschützbedienung'' was ondergebracht bij een ''Matka'' met haar dochters van om en bij de 20 jaar en nog een klein kind van plus minus vier jaar (zie foto, de andere dochter was op dit ogenblik niet aanwezig). Wat we zoal moesten doen om die bewoners rustig te houden toen te middernacht een waar vuurwerk begon om het oude jaar te begraven en de geboorte van het nieuwe te vieren. Zij dachten heel zeker dat de Russen op komst waren en ze hadden nog gelijk ook want na een paar dagen zullen ze het wel gemerkt hebben.
Op 1 januari 1944 zijn we dan vertrokken in de richting van Dryglov. Wij moesten ons door een volgepropte ''Rollbahn'' wringen. Terugtrekkende troepen en hopen Russische krijgsgevangenen trokken aan ons voorbij en versperden ons dikwijls de weg. Plotseling werd ''Panzeralarm'' gebruld. Wij gingen in stelling rechts van de baan maar er kwamen geen pantsers. Dit kan in overeenstemming gebracht worden met het feit dat waarschijnlijk gebeurde aan de kop van de kolonne en waar twee ''Panzer-Spähwagen'' van ''Das Reich'' afgeschoten werden. Het volgende speelde zich af. De ganse kolonne stond op een smalle en dikbesneeuwde weg klaar om te vertrekken. Wij moesten op verdere bevelen wachten. De Kradmelder reden heen en weer om te zien of alles gereed was. Dan eindelijk kwam het bevel: ''Motor anwerfen — Los!'' en de ene na de andere wagen zette zich in beweging. Richting naar het oosten. Hoe kon het anders op dit ogenblik nog. Het was duivels koud en er vielen dikke sneeuwvlokken uit de hemel. Wij hadden de indruk, dat het nog niet gans dag was. Het rijden werd zeer bemoeilijkt door de gladde staat van de weg en de terugtrekkende troepen. De chauffeurs van de ''Halbkettenfahrzeuge'' hadden het zwaar en konden niet vermijden dat er af en toe een wagen dwars over de weg kwam te staan, wat aan de snelheid van de kolonne niet ten goede kwam. Hoelang we reeds op weg waren wisten we niet omdat we ingedommeld waren. Plotseling een gebrul van de ''Geschützführer''. Op slag waren we klaar wakker. We waren aangekomen in

De bewoners van het "huis" waarin wij de nacht van 31.12.1943 op 1.1.1944 doorgebracht hebben. Foto genomen vóór ons vertrek naar het front.

Russische krijgsgevangenen, die ons voorbij gingen toen wij van Tsudowo naar het front vertrokken.

Situatie op 1 januari 1944.
Beschreven op blz. 398.

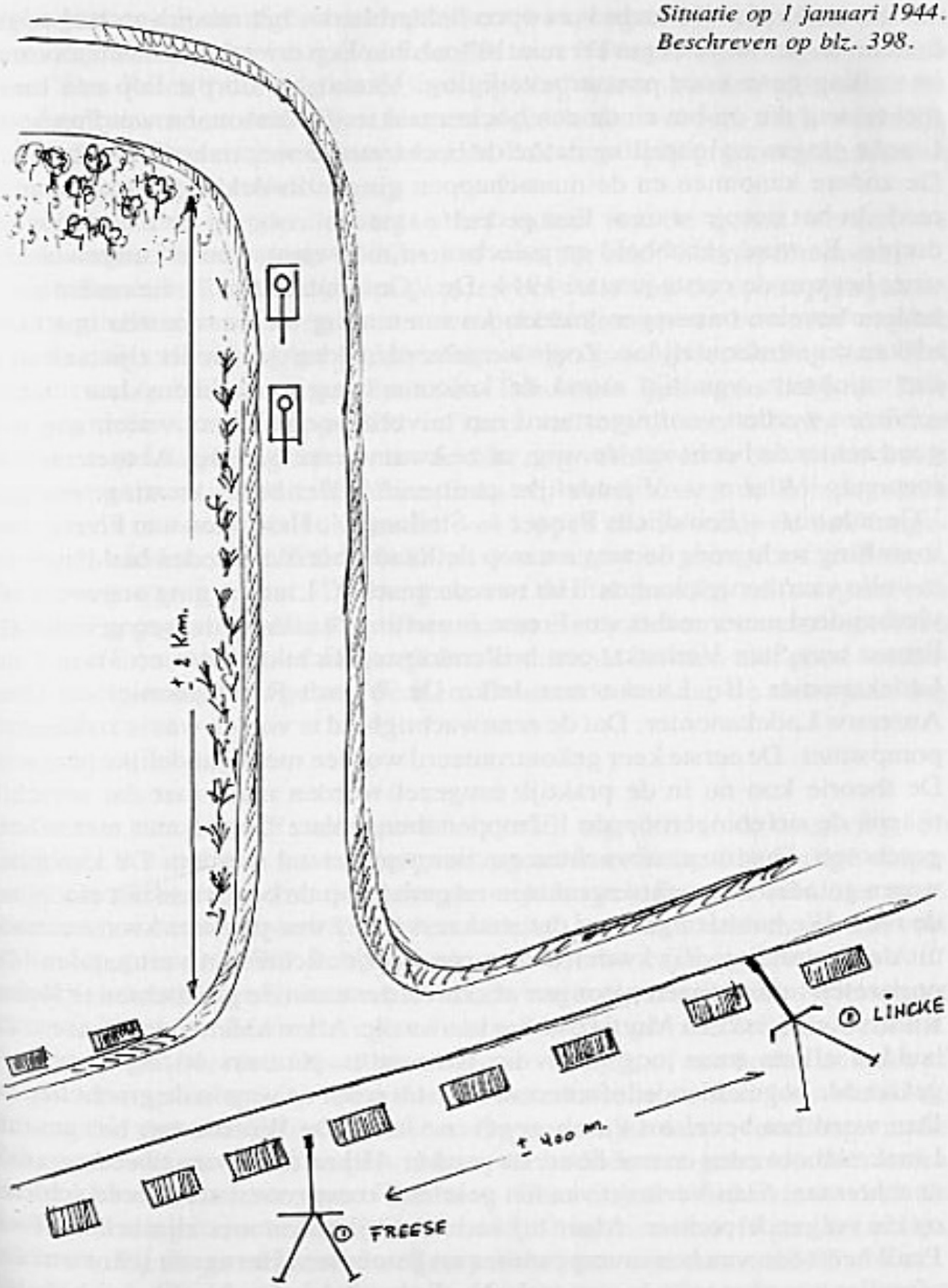

een klein dorpje. De lucht was open helderblauw, het sneeuwen had opgehouden en het vroor ongeveer min 10° celsius. Een drietal kanonnen moesten in stelling gaan voor pantserbeveiliging. Vanuit het dorpje liep een lange rechte weg die op het einde een bocht maakte. De kanonnen van Freese en Lincke gingen zo in stelling dat ze de bocht van de weg in het vizier hadden. De andere kanonnen en de manschappen gingen in dekking voor zover ze reeds in het dorpje waren. Een gedeelte stond nl. nog op de baan vóór het dorpje. Er werd gebabbeld en gelachen en nieuwjaarswensen uitgewisseld, want het was de eerste januari 1944. De ''Geschutzführer'', die ondertussen andere bevelen ontvangen hadden kwamen terug en we moesten ons klaar maken om verder te rijden. Zoals we geleerd hadden deed ieder zijn taak en in een minimum van tijd stond de kolonne terug vertrekkensklaar. Kradschützen werden vooruitgestuurd om te verkennen. Dezen waren nog niet goed achter de bocht van de weg, of ze kwamen reeds terug. Al toeterend en roepend: ''Alarm — Vijandelijke pantsers!''. Het bevel kwam er meteen: ''Gerade aus — Feindliche Panzer — Stellung!''. Het kanon van Freese ging in stelling recht vóór de weg waarop de Kradschützen gereden hadden en nu in volle vaart terugkwamen. Het tweede geschut, Lincke, ging ongeveer een vierhonderd meter rechts van Freese in stelling, haaks op de weg gericht. Bij Freese was Stan Verlackt, een brillendrager, Richtkanonier en Toon Pauli Ladekanonier. Bij Lincke was Jefke De Weerdt Richtkanonier en Dries Anseeuw Ladekanonier. Dat de zenuwachtigheid te voelen was is zo klaar als pompwater. De eerste keer gekontronteerd worden met vijandelijke pantsers. De theorie kon nu in de praktijk omgezet worden maar met dat verschil, tijdens de oefeningen op de ''Truppenübungsplatz'' werd niet met scherp geschoten. Dus maar afwachten en zien wat het zal worden. De kanonnen waren geladen met pantsergranaten en gericht op de bocht aan het einde van de weg. We hoorden gebrom dat sterker werd. Twee pantsers kwamen traag uit de kromming. Zij kwamen nog een beetje dichter en vertraagden. De opgezeten infanteristen sprongen af om verder naast de gedrochten te lopen. Knorr, Kotlowski en Mortier waren aanwezig. Allen hielden de adem in. Zij hadden alleen maar oog voor die twee witte pantsers en de in het wit gekleedde begeleidende infanteristen die nu naast de weg in de gracht liepen. Dan werd het bevel tot vuren gegeven. Jefke De Weerdt van het geschut Lincke schoot eerst en trof de eerste pantser. Hij zette nog een tweede granaat er achteraan. Stan Verlackt van het geschut Freese moest als tweede schieten op de volgende pantser. Maar hij had moeilijkheden met zijn bril en Toon Pauli heeft dan van hem overgenomen en geschoten. Het eerste schot was een afpraller maar het tweede was raak. Na die harde knallen bleef het onheimlijk stil. Geen schot viel er nog. Wij meenden alleen gekerm van gekwetsten te horen. Onze melder, Juul Fieremans ging voorzichtig kijken. Maar zodra hij

dicht genoeg bij de afgeschoten pantsers was, begon hij te brullen om een sani. Zij hebben toen vastgesteld dat het twee ''Panzer-Spähwagen'' waren van ''Das Reich'' die nog uit de omsingeling waren kunnen uitbreken. De dood getrotseerd en door eigen troepen afgeschoten worden, dat is werkelijk het noodlot. De eerste resultaten van de Pak maar spijtig genoeg hadden ze eigen voertuigen vernield.
Er werd verder gereden en tegen het vallen van de avond werden we ingekwartierd in een grote boerderij of was het een ''Schnapsbrennerei?''. Vele kilometers hadden we niet gereden omwille van de opstroppingen en van de gladheid van de weg want met rupskettingen op een bevroren wegdek rijden is niet alleman gegeven en zeker als ge geen ondervinding had. Het geheel van gebouwen moet de naam Tchudnow gedragen hebben. Drie kompagnieën stonden opgesteld in karré en terwijl een officier aan het prediken was dat de eigendom van de daar nog verblijvende bewoners moest met rust gelaten worden, kwamen links en rechts tussen de kompagnieën door reeds mannen met hun handen vol kippen die ze reeds de nek omgewrongen hadden. De officier hield het dan maar voor gezegd en verdween. De kippen waren lekker. De mannen van de Pak hadden zelfs ergens een varken ''georganizeerd''. Dat is hen echter slecht bekomen want ineens zo een vet eten, na de eerder magere kost, konden de darmen niet goed verdragen en het gevolg kunt ge wel denken. Daarmede was dan de nieuwjaarsdag ten einde.

De tweede januari weer verder naar het oosten nog altijd in de omgeving van Dryglov. We moesten in stelling gaan ergens in een nogal heuvelige omgeving. De nacht doorgebracht onder de vrije hemel. Dat viel echt niet mee. Waar en hoe het front verliep, wisten we niet. 's Nachts hebben we wel veel gedonder gehoord. We hebben ook gezien, dat er met ''Nebelwerfer'' geschoten werd. Van links naar rechts en van rechts naar links. Wie schoot naar wie? Stonden de onzen links of rechts? We hingen werkelijk in de lucht. Te eten kregen we niet. Ofwel waren we te ver weg, of ze vonden ons niet of we waren ingesloten. Op diezelfde bewuste tweede januari '44, vielen de Russen aan met een dertigtal pantsers. De werkelijke eerste vuurdoop van de Pak, tegen dit gevreesd wapen. Maar we hadden het geleerd. We waren antitankkanonier of we waren het niet. Gaan lopen betekende zoveel als dood. Dat was ons met een voorhamer van 10 kg in ons hoofd geslagen. Dus schieten. Bij dit gevecht schoot Remy Schrijnen zijn eerste drie T-34 af.
Op drie januari zijn we in die omgeving gebleven. We werden verwittigd door een melder. Die had ons dan wel gevonden. Een paar kanonnen met ''Geschützführer'' en bediening zijn dan toegedeeld geworden aan ''Das

eerst aan de beurt. We hebben al ons ''Schanzzeug'' kapot gewerkt met dat graven in de diep bevroren grond. Toen de kuilen, of wat daarvoor moest doorgaan, klaar waren, moest die voor de ''Geschützführer'' nog uitgekapt worden. Daarvoor moesten we onze bajonetten gebruiken omdat we niets anders meer hadden. Wij zetten ons aan het werk, Crol, de melder, en ik. Tot ongeveer een twintigtal centimeter zijn we gekomen, dan was onze pijp uit en probeerden we een beetje te rusten. Van slapen kwam toch niet veel terecht. Dit rusten ging niet zo gemakkelijk. Mijn put was ongeveer 1,80 m lang, 60 cm breed en 20 cm diep, als men dat een put mag noemen. We moesten van de nood een deugd maken. In die smalle kuil gingen we neerliggen, Crol en ik, op onze zijde naast elkaar, met niets dan een schamele deken over ons. Na een half uurtje, of was het maar een kwartuurtje, onze bovenkant was zo goed als bevroren en lag vol sneeuw, moesten we ons omdraaien om zgz. de warme kant naar boven te brengen om die te laten afkoelen of ... om de andere te laten warmen. Ongeveer ieder half uur waren we verplicht dezelfde operatie door te voeren. Dit ging zo door voor de rest van de nacht. De sneeuwstorm had nog altijd niet opgehouden te razen. Hoe de andere mannen de nacht doorgebracht hebben weet ik niet. Dan werd het klaar en het hield op met sneeuwen. Nu konden we de omgeving eens goed bekijken. Het was vlak, dat wisten we reeds, niet de minste helling en hier en daar een paar struiken. In de verte een grote stromijt. Dat was alles wat we te zien kregen. Het scheen alsof we daar alleen op de wereld waren. Wat het ontbijt betrof, was het natuurlijk weer noppes. Ze konden ons waarschijnlijk weer niet vinden. Maar ja, daar waren we de laatste dagen al aan gewend. Middageten eveneens ''Fehlanzeige''. Onze buikriem maar weer een gaatje bijtrekken.

Op 8 januari 1944 werd onze aandacht getrokken op MG-vuur en geknetter van geweerschoten. Vóór ons in de richting van de stromijt werd gevochten. De derde kompagnie bij dewelke wij ter versterking afgedeeld waren, had kontakt met de vijand. Eerst later is ons veel klaar geworden. Wij moesten de derde kompagnie ondersteunen en wij wisten niet eens waar haar stellingen waren. Wij werden heel sporadisch beschoten door zware granaatwerpers, die opgesteld stonden achter die fameuze stromijt. Onze infanteristen van de derde kompagnie moeten verliezen geleden hebben door die beschieting, want het is een waarheid als een koe, de Russen konden met die dingen omgaan. Het eerste bevel van die dag aan de Richtkanonier, Pol Suffis: ''Recht vooruit, stromijt, 600 meter, springgranaten, vuur vrij!''. Drie schoten en de mijt stond in brand. Zo was de dekking van de vijandelijke granaatwerpers vernietigd. Maar nu zagen we beweging vóór ons. Mannen kwamen naar ons toegelopen. Wij waren natuurlijk op onze hoede. Men kon niet onderscheiden of dit Russen of de onzen waren. Toen ze dicht genoeg

waren deden ze teken om ''abzuhauen''. Dat was vlugger gezegd dan gedaan met een kanon van 1.500 kg. Daarmee kunt ge niet doen wat ge wilt. Het zag er naar uit dat de infanteristen bij mij kwamen bescherming zoeken. Zij schaarden zich achter het kanon en bleven daar staan als van de hand gods geslagen. De Russen kwamen dichter en dichter en toen werd het tweede bevel van de dag gegeven. ''Vuur vrij — op erkende doelen!''. De Pol heeft toen het vuur geopend en op mijn ''Zielansprache'' de Russen beschoten. Zij kwamen in groepen en in groepjes. Eén springgranaat een paar meter vóór hun voeten en de rest kunt ge u wel voorstellen. Hoelang die strijd geduurd heeft, weet ik niet. Op zeker ogenblik kwam de verantwoordelijke voor de munitie mij melden dat alle springgranaten verschoten waren en er alleen nog maar pantsermunitie overbleef. Toen hebben de infanteristen in een tegenstoot de vijand, of dat wat er van overbleef, teruggedreven en de oude stellingen terug ingenomen. Toen alles rustig was, wie kon weten voor hoelang, lieten we onze vrachtwagen komen. Het kanon aanpikken, de pantsermunitie opladen, instappen en weg waren we naar de achterwaartse plaats waar de ''Zugsgefechtsstand'' van de derde ''Zug'' was en waar ik Ustuf. Mortier, onze ''Zugführer'' kon melden: ''Angriff abgeschlagen, sämtliche Sprenggranaten verschossen, keine Ausfälle''. Mortier gaf ons aanstond het bevel het geschut met wagen en manschappen van Uscha. Reeb over te nemen, want Uscha. Reeb was nergens te vinden. Bevel uitgevoerd met Jef Chantraine als Richtkanonier en Fons Van Landeghem als Ladekanonier terug naar voor. Ondertussen begon het te deemsteren en alles bleef opvallend rustig. Terug naar achter. De kanonnen verwisseld en met mijn eigen bediening, nieuwe munitie en nieuwe moed terug naar voor.

De nacht van 8 op 9 januari 1944 was uitzonderlijk rustig, ook de daaropvolgende voormiddag. De wonderen waren de wereld nog niet uit. Hoe was het mogelijk, de ''Tross'' had ons gevonden en de foerier met de keukenwagen was daar met warm middageten in de voormiddag. Wij hadden praktisch geen benul van de tijd. Men was alleen zeker als het donker was dat het nacht was. Maar anders, vanaf deze bewuste eerste januari 1944, zweefde alles zo een beetje in de lucht. Er werd een wacht aan het kanon gelaten, zodat de anderen hun warme maaltijd konden gebruiken. Ik ging met de eerste ploeg. Het was dikke erwtensoep met een ''boelet'' van zeker een vuist groot. Ik nam plaats in de stuurhut van onze wagen, naast de chauffeur omdat het daar toch een beetje warmer was dan buiten, waar het nog immer vroor. Na een paar happen, kon ik het eten niet meer binnenkrijgen, niettegenstaande het zeer lekker was en zeker na verschillende dagen zonder te zijn geweest. Maar het ging er eenvoudig niet in, ik kon het niet door mijn keel krijgen. Ik gaf alles aan Jan, die er wat blij mee was, en keerde terug naar het kanon. Rond

de middag was de bemanning weer compleet. Rond die tijd hadden we reeds een paar inslagen van granaatwerpers opgemerkt, maar die waren nog niet voor ons bedoeld want ze waren nog te ver weg. Maar... de Russen kennende wist ik bij ondervinding dat ze zich aan het inschieten waren. En, inderdaad, nog geen tien minuten later begon de muziek. Inslag volgde op inslag. Onze infanterie kwam weer terug achteruit tot bij onze stelling, juist zoals de vorige dag. Maar nu werden wij beschoten en dat was gisteren niet het geval. Schuin achter onze stelling was een 2 cm in stelling gegaan, dat ook deelnam aan het afweergevecht. Maar helaas, echter voor niet lang, want al vlug kregen ze een voltreffer, waarbij doden te betreuren vielen. Ik had dit opgemerkt toen ik achterom keek om te zien waar de inslag terecht gekomen was. Het geschut was vernietigd. en van de bemanning van het kanon waren een paar uitvallen door scherven van de mortiergranaten. De infanteristen van de derde kompagnie lagen nu in dekking rond en achter ons kanon.
Boem! Weer een inslag dichtbij. Pol Suffis, de Richtkanonier gekwetst. Een munitiedrager eveneens. Dat zal waarschijnlijk Van den Driessche geweest zijn.
Peng! Een harde knal tegen het pantserschild van het kanon. Een gil achter mij. Duyck, nog een munitiedrager, gekwetst, longschot. En de beschieting gaat maar door. De Ladekanonier, Monne Thielemans, en ik bleven als enige ongedeerd. De overigen van de bediening waren gekwetst en konden niets meer doen. Jos Coertjens, een Sani van de derde kompagnie, zat naast mij aan het kanon. Hij hielp mij doelen te vinden. Met twee man die nu het werk moesten doen van zes, kunt ge wel denken dat er handen te kort waren. Munitie halen, laden, richten, schieten. De enige oplossing die ons nog bleef was, het kanon te vernietigen. Maar, terwijl ik de ''Sprengladung'' scherp maakte, hadden ze mij ook te pakken. Een ''Panzerbüchsenschütze'' van het ander ''Feldpostnummer'' had kans gezien om een pantserkogel dwars door het pantserschild van ons kanon te schieten, juist daar waar ik in dekking stond achter het kanon. Het is te danken aan de tegenwoordigheid van geest van Julleke Plattevoet, de M.G.-schutter en Monne Thielemans, dat alle gekwetsten konden geborgen worden. Onderweg naar de HVP, kwamen we de kommandeur tegen, die ons vroeg, wat er gaande was. Na de melding is hij in zijn wagen gesprongen en recht naar de eerste linies gereden, waar wij vandaan kwamen. Later heb ik van onze ''Spiess'' vernomen hoe Stubaf. Schellong persoonlijk de tegenaanval geleid heeft en de oude stellingen terug ingenomen.
Van 10 januari 1944 tot begin februari hebben de mannen van de Pak verschillende stellingen moeten uitbouwen, aanvallen van de Russen afweren, achteruittrekken, nieuwe stelling bouwen. Niemand wist nog waaraan of waaraf. Totdat we Sewerinewka bereikten en een paar dagen konden uitrus-

ten. Een eerste verdiende rustpauze. Gans de zesde kompagnie, of wat er van overbleef, lag vóór het dorp in stelling. Vóór de kompagnie lag nog een 2 cm Fla.-Zug van Dethier, samen met een groep ''Nebelwerfer'' van ''Das Reich''.
Het was voor de Pak een rustige tijd. Enkel om beurten wachtkloppen. We konden naar het dorp gaan, om ons eens goed te wassen en te scheren en onze was te doen, want dit alles was wel broodnodig. Soms moesten we van Sewerinewka naar Bjelgorodka om partizanen te bekampen. Dat dit niet zonder doden of gekwetsten gebeurde is logisch. Bij de begrafenis van een gesneuvelde, moest onze kompagniechef een paar woorden spreken zoals trouwens gebruikelijk was en hij noemde steeds opnieuw de naam van een nog levende, die ook bij het open graf stond. Vergissen is menselijk.

Ja, een strafoefening in Rusland. Achter het front. Hoe is het mogelijk? Het is mogelijk. De oorzaak, wie weet het nog? Voor zover ik mij kan herinneren moet er ergens een fles Schnaps of een of andere sterke drank in een kist of in een ''Gepäck'' gezeten hebben. De inhoud was bruin, dus zal het wel Weinbrand geweest zijn. Wie het in zijn hoofd gekregen heeft is niet geweten, maar dat de inhoud van de fles vervangen werd door slappe koffie, met

Uitdelen van bier in Milowitz. Reeb, Vermeiren, Rubbens, Baele. De verdeler is de foerier Bert Van den Bulcke.

Uitdelen van Schnaps door Spiess Wallow, met o.a. Köhn, Prix, Behling, Sinninck en Van den Bulcke.

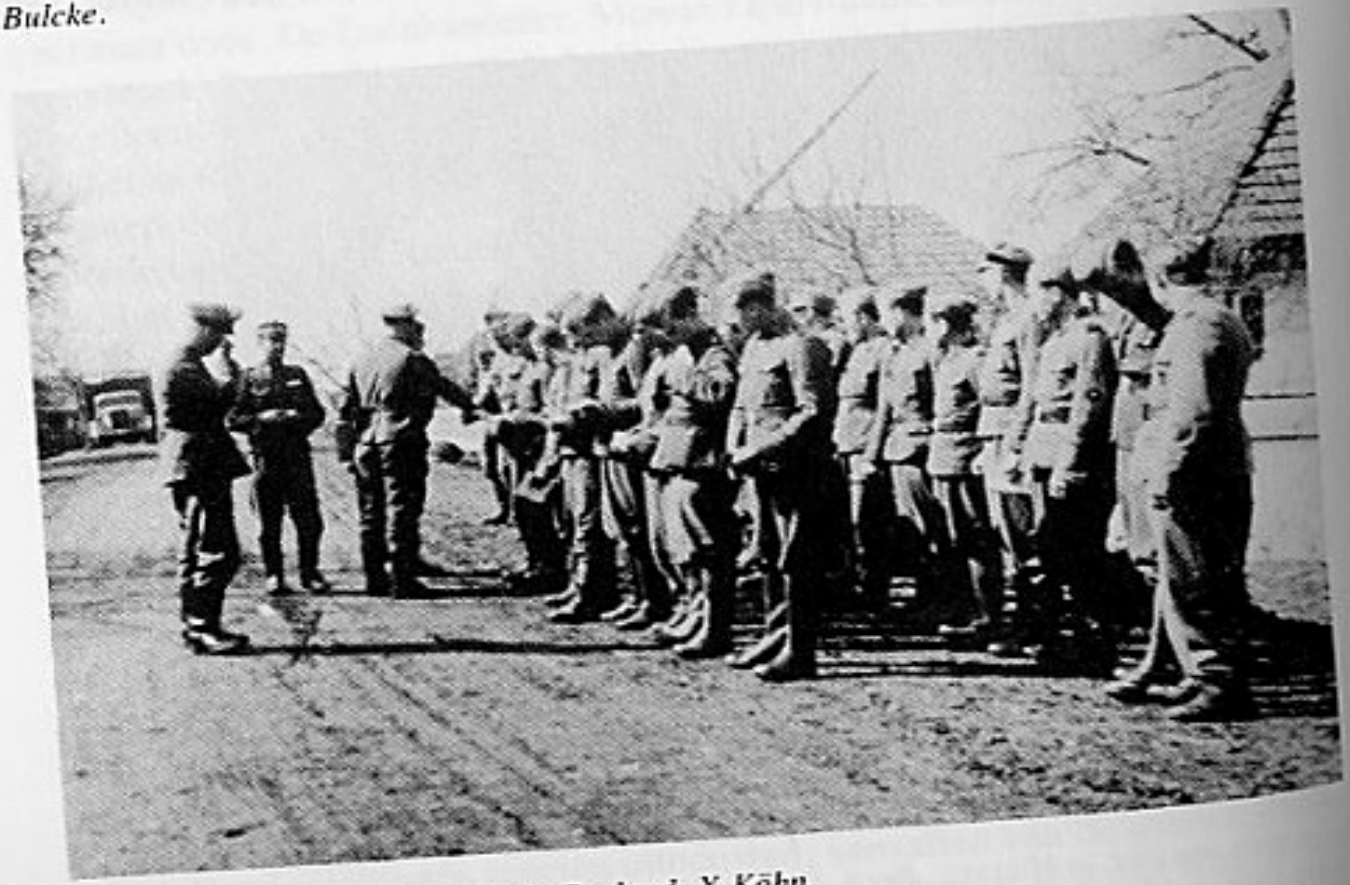

Uitreiken van eretekens ergens in Rusland. X Köhn.

dezelfde kleur als de Weinbrand, dat is een feit! De waarheid kon niet lang achterwege blijven. De fles was het eigendom geweest van Ustuf. Kotlowski. Ge kunt denken. Flitsen van strafoefeningen in Milowitz gingen ons door het hoofd. Met vijf man moest aangetreden worden. Vijf man die te doen hadden met die bewuste vrachtwagen. En de kermis begon. ''Hinlegen! Auf Marsch Marsch! Hinlegen! Auf Marsch Marsch. Kehrt Marsch. Marsch! Auf das Dach! Marsch! Marsch!'' En daar zaten ze dan. Op de nok van een Russenkeet. Gelukkig waren die niet al te hoog. Dan weerklonk het bevel: ''Ein Lied!''. En zij begonnen te zingen: ''Wir sind die grösste Spitzbuben der 6. Kompanie, wir bestehlen unser Chef, wir bestehlen unseren Kompanie!'' enz. Gelukkig heeft dit maar een goed half uur geduurd. Maar ge ziet, de discipline was met ons meegekomen tot in het vijandelijk land.

Op 28 februari vertrok de eerste Zug, als kwartiermakers naar Jampol om er de komst van de ''Langemarck'' voor te bereiden. De rust aldaar, duurde niet lang want reeds op 29 februari begonnen de Russen onze stellingen te beschieten met granaatwerpers. Vóór het stadje stroomt een riviertje waarvan de brug echter vernield was. Het duurde niet lang vooraleer het bevel kwam dat we ons moesten ''afzetten''. Maar daar de brug kapot was moesten we natuurlijk door het ijskoude water om de andere oever te bereiken. Jampol zelf was overbevolkt door terugtrekkende soldaten van de ''Wehrmacht'' en nog van vele andere strijdformaties. Tevens waren daar veel hospitalen, die begonnen waren met de evacuatie van de gekwetsten. Hun terugweg ging over Bjelgorodka naar Stara-Konstantinow. Deze gekwetstentransporten werden herhaaldelijk beschoten door de Russische artillerie. In de nacht van 28 op 29 februari kwam de rest van de Brigade aan in Jampol. De drie daaropvolgende dagen, waren de bloedigste uit de geschiedenis van de ''Langemarck''. Jampol werd ondanks een overweldigende overmacht gedurende drie dagen verdedigd.

Op 2 maart bekwam Schellong het bevel om Jampol te ontruimen. Maar toen kwam het bericht, dat Jampol ingesloten was. De weg Jampol-Bjelgorodka moest voor verdere ontruiming vrijgevochten worden. Enkele Pak en Fla-Geschütze stonden in stelling. De overige manschappen moesten de infanterie gaan versterken. Bij deze hevige gevechten had de Pak doden en gewonden. Nadat de baan terug vrijgemaakt was, werd er in versneld tempo aan de ontruiming van Jampol gewerkt. Alleen de ''Langemarck'' bleef nog daar. Toen we die nacht vernamen, dat we opnieuw waren ingesloten, zullen velen gedacht hebben: ''Nu komen we er niet meer heelhuids vanaf.'' In de vroege morgen kregen we bericht, dat de Langemarck zou uitbreken en terugtrekken naar Bjelgorodka. De uitbraak lukte, maar er moest een zware

tol betaald worden. Verschillende wagens kregen voltreffers van granaatwerpers. Kanonnen moesten achtergelaten worden. Aan de brug in Gulevtsy konden de Russen wat langer tegengehouden worden. Daar zijn twee onderling verbonden meren; deze vormden een ideale opvangstelling. De weg van Jampol naar Bjelgorodka was een hel in de waarste zin van het woord, eenvoudig moordend. De weg was bezaaid met brandende autowrakken, doden en uitrustingsstukken. Kortom alles wat een vluchtende eenheid achterlaat. Want vluchten was het!
Het begin van de "reis" was nochtans tamelijk rustig begonnen. De te volgen weg was nogal heuvelachtig. Wij wisten natuurlijk niet wat er achter die heuvels die we opmoesten zou gevonden worden. Wij waren nog niet goed op de eerste hoogte of we kregen reeds vuur van links. De chauffeur werd aangemaand vlugger bergaf te rijden, en in zig-zag, wat hem het kommentaar ontlokte, dat het gaspedaal bijna door de bodem zat en dat een "Halbkette" geen D-Zug was. Maar in zulke omstandigheden kon het niet vlug genoeg gaan. De Russen lagen op enkele meter van de baan die wij doormoesten. Een vrachtwagen werd beschoten met lichtspoormunitie en vloog in brand. Onze chauffeur kreeg een schot in zijn buik en reed in de gracht. Onze wagen werd eveneens in brand geschoten. In een refleks konden wij het kanon afkoppelen en enkele meter van de brandende wagen trekken. Onze chauffeur werd op een wagen geladen maar hij overleed kort nadien. Een chauffeur van de Tross herkende de situatie. Hij reed terug achteruit en o wonder boven wonder, wij konden het kanon bij de eerste poging aanpikken. Iedereen zocht een plaatsje op de holmen en op de vrachtwagen die vlug verder reed. Na een paar kilometer moesten we in stelling gaan. Twee Hiwis, die met de troswagen waren meegereden, moesten de gekwetsten vervangen. We waren nog niet goed ter plaatse, of drie man werden door een voltreffer weggeslingerd. De twee Hiwis waren op slag dood, de Geschutzführer zou later overlijden. De loop van het kanon was nog intakt maar de holmen zaten vol gaten en stonden krom. Het zwaar beschadigde kanon werd aan een vrachtwagen aangepikt, ook een van de Pak en we reden tot in Bjelgorodka, waar alles rustig scheen.
In een andere wagen sloeg de bemanning alarm. Er waren gekwetsten. Eén zijn pols was doorgeschoten. Hij werd verbonden en de Theo Brauwers loopt nu nog altijd met één arm rond. Van stoppen was er geen spraak. Wij werden van alle kanten beschoten. De tweede heuvel op naar boven. Terug naar beneden door dat moordend vuur. Wat we zagen deed onze haren ten berge rijzen. Een kanon lag in de gracht. De wagen stond in brand. Een beetje verder hetzelfde beeld. Daar waren de manschappen bezig de munitie uit de brandende wagen te laden. De gekwetsten lagen in dekking achter het kanon. Toen we wilden stoppen om hulp te bieden, gaven ze ons teken vlug verder te rijden. Weer een beetje verder nog maar eens hetzelfde beeld. Het geschut

Paul Tollebeke

Bob Van Puymbroeck

Jaak Lemeire

Georges Smets

Van Meel

Juul Lowie

van Jef De Kesel ook in de gracht. De manschappen lagen in dekking met hun machinegeweer en dekten onze aftocht. Eindelijk, we waren werkelijk door de hel gereden en aangekomen in het dal waar de Russen ons niet konden bereiken. We bereikten de plaats waar Schellong met zijn staf was. Onmiddellijk een nieuwe opdracht.
We moesten in stelling gaan aan de rand van een bos om de Rollbaan te bewaken en een groep van ''Das Reich'', die het brugje moest vernietigen te beschermen. De vernietiging mislukte en.de mannen staken het brugje in brand. Later voegden ze zich bij ons.

Over de manschappen die Bjelgorodka bereikten. De morgen nadat zij aangekomen waren, werden ze gewekt door de Russen die reeds in het dorp waren. MG-vuur en harde knallen van ontploffende handgranaten maakten hen direkt klaar wakker. Omdat er praktisch alleen de Tross aanwezig was, werd het een ''redde zich wie kan''.
Wallow, onze Spiess, sprong in zijn PKW en liet heel zijn ''Schreibstube'' en zijn personeel in de steek. Aan de uitgang van het dorp, waar de weg terug op de hoofdbaan Jampol/Stara-Konstantinov uitmondt, waren talrijke wagens vastgereden en versperden de uitweg. Een regelrechte chaos. Tientallen Russische tanks, met daartussen massa's bruine gestalten, kwamen op ons af. Hier werd Omer Van Temsche vermist; zijn tweelingbroer verloor er een been. Allen die uit Bjelgorodka goed weggekomen waren, werden na een paar kilometer opgevangen door mannen van ''Das Reich'' en onder begeleiding van drie pantsers teruggestuurd waar ze vandaan kwamen. Terug aan het kruispunt aangekomen, was het kluwen ontward en afgezien van de doden die er nog lagen, was alles weg. Het vijandelijk vuur was echter zo hevig, dat de kommandanten van de pantsers besloten terug te keren. Bjelgorodka was voor ons verloren.
Over de manschappen, die in stelling moesten gaan aan de bosrand en de rollbaan moesten bewaken, geen bericht meer.
Ons werd gemeld dat de Tross achteruitgetrokken was zonder ons te verwittigen (zie hierboven). Wij besloten dan ook maar de plaat te poetsen met de mannen die er waren, versterkt met een achttal mannen van de genie die direkt in onze omgeving gelegen hadden. Munitie opgeladen, het kanon aangepikt en weg waren we. We reden natuurlijk in westelijke richting. Een paar kilometer ging het goed, tot we vaststelden dat we geen brandstof meer hadden. We vulden onze zakken met geweer- en machinepistoolmunitie, namen onze eigen spullen, staken de wagen in brand, maakten het kanon onklaar door het slot er uit te nemen en gingen te voet verder. Over een wijde vlakte. Uscha. Freese ging voorop, Uscha. Van Ransbeeck achteraan om de achterblijvers op te jagen. Wij vermeden zoveel mogelijk de grote wegen en

de dorpen. In de namiddag werden we ontdekt door een Duits verkenningsvliegtuig. Een oranje rookbom werd naar ons geworpen. Daarin bevonden zich een marskompas, de ''Parole'' en de te nemen richting. Tegen de avond bereikten we een bos met aan de rand een verlaten huis. Daar hebben we de nacht doorgebracht. 's Anderendaags vroeg trokken we verder.
Plots werden we beschoten vanuit een kolchose. We gingen in stelling en schoten terug. Duitse Wehrmachtsoldaten werden op de vlucht gejaagd door partizanen, die op hun beurt het hazepad kozen toen wij het vuur openden. Aldus werd onze groep met een paar eenheden vergroot. Altijd maar verder de opgegeven marsrichting volgend tot op een zeker ogenblik onze kameraad Tavernier het opgaf. Hij wou niet meer verder. Niet met zachtheid en ook niet met geweld. Hij wou eenvoudig niet meer. ''Er hatte die Nase gestrichen voll!''. Jammer, hij was een goed kameraad.
Tegen de morgen bereikten we een rivier, de Dnjester. In de verte een brug, die nog niet vernietigd was. Daarover is een gedeelte van de ''Langemarck'' nog naar de westelijke oever kunnen komen. Dat wisten ''wij'' toen nog niet. In ieder geval, wij stonden er nog voor om aan de overkant te geraken. In het halfduister kon men niet vaststellen of er bewaking was. Na overleg besloten we het er maar op te wagen. Wij probeerden natuurlijk ons zo klein mogelijk te maken. We begonnen de tocht in dekking. Opeens: ''Stoto koy'' iemand brabbelde wat over ''Germanski'' en ''Ruki ho...''. Wij bleven als versteend liggen. Wij zaten midden in de Russische stellingen. Zonder veel kommentaar en ons zo mogelijk nog kleiner gemaakt, trokken we ons terug. Nu moesten we wel doorbijten. Wij moesten aan de andere kant geraken. Op die plaats was de rivier ongeveer 100 à 150 meter breed. We moesten van de nood een deugd maken. Over het ijs of door het water, we moesten de stroom over, wilden we niet in de handen van de Russen vallen. Of ze ons werkelijk gezien hadden, weten we niet, maar we werden beschoten van uit de richting van waar we kwamen. Dan maar doorbijten. De brug was op zo een 800 m ver. Dus die konden we niet bereiken. Dus op het reeds dooiende ijs, want het was reeds maart. Het ijs kraakte. Een andere werd gered die alleen niet meer kon vrijkomen, Jan Withaegels trok hem eruit. De meesten moesten waden en tot aan de borst in het ijskoude water bereikten we allen, ongedeerd, de reddende oever en de opvangstellingen van waaruit wij ook kort beschoten werden als we midden in de rivier waren, maar de kogels waren afgeketst op het ijs zonder ons te raken. Aan de reddende oever bleven we niet lang. Wij moesten verder en zeker in beweging blijven. Wij waren door en door bevroren. Daartegen is een warmtebron het beste middel. Omdat we dat niet hadden moesten we in beweging blijven. In de verte zagen we een rookwolk. Waar rook is is er vuur. Ondertussen was het klaar dag geworden. Die rookpluim kwam van een treintje. Wij zagen soldaten die langs de spoorlijn

Van Jaslo ging het met de trein naar Knowitz waar we op 3 mei aankwamen. Nu is niet meer te achterhalen, wie op deze of gene dag een bepaalde funktie aan een der stukken heeft vervuld.
In Knowitz kregen we aanvulling van manschappen, kanonnen en voertuigen. Kotlowski had Knorr opgevolgd als Kompaniechef; Pietje Peeters werd diens chauffeur. Laperre en Mortier waren Zugführer. ''Geschützführer'' waren nu Vlamingen buiten Gödecke, Bahlof en Blaha. Wallow was nog altijd Spiess.
Begin juni 1944 vertrok uit Knowitz de ''Kampfgruppe Rehmann'' naar Narwa. Daarbij was een Pak-Zug met Ustuf. Laperre als Zugführer.

KAMP IN NARWA

Het eerste ''Geschütz'' met Uscha. D'Hollander als ''Geschützführer'', ging in stelling op de ''Kinderheimhöhe''. Reeds na enkele minuten, moest op bevel van ''Hauptsturmführer'' Rehmann, het kanon vernield worden omdat de Russen reeds in de onmiddellijke omgeving waren. Er was geen tijd meer om het geschut te redden. Bertje D'Hollander ontstak de lont om het kanon te ''sprengen'' en vloog met geschut en al in de lucht. Hij was op slag dood. De vrachtwagen moest ook in brand gestoken worden. Dit was het begin van een verbitterde strijd en de eerste doden bij de Pak. Het tweede stuk had meer geluk. Uscha. Reeb was met zijn kanon in een gevecht verwikkeld met Russische infanterie. Een granaatscherf maakte het mechanisme van het slot onbruikbaar, maar gekwetsten of doden waren er niet bij de ''Bediening Reeb''.
Uscha. Jef Grootaers was Geschutzführer bij het derde stuk. Zijn vooruitgeschoven stelling had een dubbel voordeel: hij kon altijd ingrijpen, telkens als het nodig was, en bovendien was zijn stelling gemakkelijk te bereiken. Dit maakte zich ook betaald. Gedurende vijf dagen en vijf nachten hadden de Russen geprobeerd dat kanon te vernietigen. Maar die noot was te hard en te zwaar om te kraken. Twee keer werd Remy Schrijnen gekwetst, lichte ''Kratzer'' en met een beetje jodium van de dappere ''Sani'' was het ontstekingsgevaar geweerd en kon hij verder doen. De vierde dag kreeg hij een ''Steckschuss'' in de schouder. Het hinderde niet al te erg maar het bloedde sterk. Jefke Grootaers ging zelf de Sani halen, dwars doorheen het moordend trommelvuur. Hij kwam terug met de verpleger, twee Duitse kameraden en Quisthout. Ze vielen alle vijf onder één inslag, op nog geen vier meter van Jefkes kanon. De scherven, die hun lichamen verminkten, hadden even goed mijzelf of de anderen kunnen treffen, want meerdere splinters sloegen langs achter dor het pantserschild van het kanon. Maar de strijd ging verder.
In de namiddag van de 26. juli nam het artillerievuur van de Russen nog in

hevigheid toe. De ''Kampfgruppe Rehmann'' kreeg hier harde klappen. Ustuf. Rehmann en Ustuf. Swinnen, evenals de adjudant werden gewond. De kompagniechefs van de eerste, Ustuf. Van Bockel, en van de tweede, Ustuf. Van Mol, stierven de heldendood. Ustuf. Laperre had de zwaar gekwetste Herman Todts in veiligheid gebracht. Hij weerde zich nadien als een oude frontrat. De Kgr. had nu bijna alle officieren verloren. Ustuf. D'Haese nam het bevel over. Niemand had dit beter kunnen doen dan hij. Laat ons terugdenken aan Hstuf. Jan Utten, die zelf gekwetst, kisten aansleepte met zijn mannen en dit in het hevigste trommelvuur. Aan Leo Tollenaere, die met zijn wagen onophoudend talrijke gewonden naar achter bracht. Aan Juul Fiermans en Fons Van Broeck, de trouwe melders, die ons te eten en te drinken bezorgden als dit maar enigszins mogelijk was.
Wij wisten niet waar de vijand was. Wij werden van alle kanten beschoten, ook vanuit de zee. Vanuit de lucht werden we bestookt door jachtvliegtuigen. Maar we bleven allen en niet een verzaakte. Dat was de oude garde van het Vlaams Legioen.
Laat ons terugdenken aan de gevechten van de ''Rottenführer'', van de ''Sturmmänner'' Casper D'Haese, Stroobants, Miel Saelens en zovele anderen die daar hun leven lieten. De harde tijd vóór Leningrad en de tijd bij de Brigade had ons allen hard gemaakt om koelbloedig te blijven. Dat wisten de jongeren en onze briljante Jefke Grootaers wist, wat de oudere gedienden aan ondervinding hadden opgedaan. Wij sloegen en vielen, maar we bogen niet. Na de gevechten, meldde Ustuf. Jos D'Haese zich met de woorden: ''Kampfgruppe Langemarck'' met 35 man aangetreden.
Ik had geluk dit te mogen overleven en kreeg het ''Ridderkruis'' zo zegt R. Schrijnen.
In het ''Ehrenbuch'' van de Ridderkruisdragers staat geschreven:

De Vlaamse vrijwilliger Remy Schrijnen, richtkanonnier bij de ''Sturmbrigade Langemarck'', had zich reeds in moeilijke omstandigheden, verschillende malen onderscheiden. Reeds op 2 januari 1944 vernietigde hij drie T-34, en werd op 3 maart voor de zoveelste keer gekwetst. Toen op 26 juni, na verschillende dagen trommelvuur, Sowjetpantsers met opgezeten infanterie de eerste frontlijn doorbroken, lieten de weinige grenadiers deze voorbijrollen. Remy Schrijnen wachtte tot de pantsers dicht genoeg waren en schoot met zijn kanon vier T-34 kapot en nog twee andere buiten gevecht. Op de vierde dag van het vijandelijk offensief werd zijn bediening door een voltreffer uitgeschakeld. Enkelen waren dood, de gekwetsten trokken zich terug. Remi Schrijnen, alleen overgebleven aan zijn kanon, kreeg bevel ook achteruit te trekken, maar hij negeerde dit bevel en bleef om de pantsers verder te bekampen en probeerde deze op te houden. Hij moest munitie halen, laden, richten en schieten. Hij alleen. Toen stormde de Russische infanterie. Niemand kon ze nog ophouden. Een stervende telegrafist van de ''Kriegsmarine'' beval artillerievuur op eigen stellingen. Achter de vijandelijke infanterie kwamen dertig pantsers waaronder vijf van type ''Jozef Stalin'' (52 ton). Remy Schrijnen schoot in een

verbitterde strijd drie Stalinpantsers af en vier T-34. Verder schoot hij nog een andere buiten gevecht tot een ''Stalin'' zijn kanon van op dertig meter vernietigde. De dappere werd gekwetst weggeslingerd. Later, bij een tegenstoot van eigen pantsers, werd hij teruggevonden. Rond hem stonden de kapotgeschoten en nog gloeiende wrakken van twaalf zware en zwaarste Sowjetpantsers.
Remy Schrijnen werd in zijn heimatland België van 1945 tot 1950 gevangen gehouden. Als algemeen amnestieeiser in 1953 terug opgesloten. Hij mocht kiezen, zijn straf verder uit te zitten of het land verlaten. Hij koos voor het laatste. Tot hiertoe mag hij nog altijd niet terug naar zijn ''België'' komen.

OPRICHTING VAN DE DIVISIE

Na aanvulling van manschappen en materieel, ging de ''Ausbildung van de Pak-kompagnie verder in Knowitz.
Begin november werd dan de ''Langemarck'' verplaatst naar de ''Lüneburgerheide''. Van de gedaanteverwisseling van Sturmbrigade tot Divisie is niemand iets speciaals opgevallen. De dienst ging normaal verder. Wij kregen af en toe wel eens iemand te zien van de ''Vlaamse Raad'' en van andere hoge pieten van het ''Heimatfront''.
Zekere dag werd medegedeeld dat wij nu de eerste kompagnie van de ''Panzerjäger-Abteilung 27'' waren. De kommandeur was Wangemann, zijn adjudant Müsche. Wallow ging als Spiess naar de divisie. Stadelmann werd Spiess bij de Pak.
Op die zes à zeven weken dat we in de Lüneburgerheide waren, zijn we drie maal moeten verhuizen.
Tijdens het einde van november werd de Pak-kompagnie opgesplitst. Er werd gevraagd wie er vrijwillig naar het nieuw opgericht Artillerie-Regiment 27 wou gaan. Veel kandidaten waren er niet en daarom besliste Kotlowski wie moest vertrekken. Heel die groep vertrok naar Komotau naar de Artillerie-Schule. De kompagnie werd opnieuw aangevuld.
Door de plaatselijke N.S.V. werd een groot Kerstfeest georganiseerd. Maar op 24.12.1944 werden we opgeladen op een trein en ging de ''Kampfgruppe Schellong'' naar het westen. Nadat al het materiaal opgeladen was, kreeg iedereen de toelating tot middernacht de avond bij zijn Kerstpleegfamilie door te brengen. De trein vertrok op 25.12 's morgens vroeg. Aangekomen in Wahn waar uitgeladen werd en waar we kwartier kregen in de huizen rond het vliegveld. Daar vertoefde ook de ''Vlaamse Regering'' Na een paar dagen trokken we in kolonne door Keulen naar Ober-Bohlheim bij Düren. Daar zijn we gebleven tot einde januari 1945. Over dag konden we niet op straat komen vanwege de Jabo's. In de vroege morgen moesten we een beetje rondrijden waarschijnlijk om de verkenningsvliegtuigen van de vijand te misleiden.

Einde januari werden we nog maar eens verplaatst. Per trein ging het zgz. terug naar Knowitz. In die richting reden we in ieder geval tot tegen de Tsjechische grens. Daar was het van ''Stop! keert, mars'' en de volgende nacht reden we door Berlijn.

Nadat de trein afgeladen was, werd de kompagnie weer uit elkaar getrokken. De eerste ''Zug'' werd afgedeeld aan de ''Wallonie'', hun zwaar materieel was nog niet aangekomen.
Dan kwamen de gevechten. Alles liep zo door elkaar, zo ongeordend en zo verschillend, dat men verwonderd was, dat er nog overlevenden te vinden waren.
Wij lagen vóór Zachan, aan de Ihna, bij het oude molenhuis. Toen wij daar stelling betrokken, kwam juist een versterkte ''Spähtrupp'' van Vlamingen terug. Zij hadden veel verliezen geleden. Wij zijn zelf niet in de stad geweest, omdat wij met onze Pak de flanken moesten beveiligen. Na de ontruiming van Arnswalde trok de Pak zich opnieuw terug achter de Ihna. Een paar dagen later stonden we opgesteld links van Zachan. Op enkele honderden meter een massa infanterie. Dat leek ons normaal omdat we versterking zouden krijgen. Twee man werden naar hen toegezonden om hen te verwittigen, dat zij Pak in hun rug hadden om hen te dekken. Die twee man waren vlug terug met de verklaring dat zij het zaakje niet vertrouwden en het volgens hen Russen waren. Toen dan vóór ons plots bespannen artillerie opdook, waren we zeker dat het Russen waren en openden het vuur. Pech was er mee gemoeid. Na het eerste schot hadden de kanonnen reeds ''Ladehemmung''. Natuurlijk zo vlug mogelijk het nodige gedaan de kanonnen aangepikt en weg. Maar de baan die we zouden moeten gebruiken, stond vol vijandelijke pantsers. Die richtten hun kanonnen op ons maar vóór de schoten gelost werden, sprongen we af en renden in de richting van een bos waar we nog een groep ''Versprengten'' van de Wehrmacht tegenkwamen. Een Luitenant van die groep wou ons verplichten bij zijn groep aan te sluiten. Wij gaven geen gevolg aan zijn ''Einladung'' en zijn verder getrokken. 's Namiddags waren we terug bij onze kompagnie.
Het verder verloop van de strijd in de omgeving van Stargard.
De manschappen werden eerst van proviand voorzien terwijl de ''Geschützführer'' voor een bespreking bij de kompagniechef waren geroepen. Bij het vallen van de avond gingen de nog resterende kanonnen naar hun bestemming. Alleen het kanon van Frits Peeters bleef in reserve. Daar was Dries Anseeuw de richtkanonnier. Van die gelegenheid maakten die mannen dapper gebruik om hun een grote schoonmaakbeurt te houden en zich eens goed te scheren, want wie weet hoelang het nog zou duren vooraleer ze die gelegenheid nog eens zouden hebben.

Dit schoon liedeke duurde echter niet lang want 's anderendaags, kort na de noen, kwam de kompagniechef ons mededelen, dat we ons moesten klaar maken voor de inzet. Hij wist ons ook nog te vertellen dat het een zware dobber zou worden want er waren zes vijandelijke pantsers doorgebroken aan onze rechter vleugel. Dus klaar maken voor de heldendood! Stom keken we naar elkaar. Maar verzachtende omstandigheden: we kregen nog een telefoon en een MG tegen de Russische begeleidende infanterie. Ja, die streken van de Russen kenden we reeds lang. Hoe dikwijls stonden we niet vooraan met ons kanon, zonder een beetje steun tegen de opgezeten infanterie en dan moesten wij maar zien hoe we die Iwans van ons lijf konden houden met de weinige mannen die we hadden. Het werd donker. Iedereen was klaar. Het kanon aangehaakt en de ''Geschützführer'' Peeters meldde zijn mannen en geschut klaar voor de inzet. Onze kompagniechef, Ostuf. Kotlowski, sprong in zijn wagen samen met zijn chauffeur. Zij reden voor en wij er achteraan naar een onbekende bestemming. Ter plaatse aangekomen merkten we onmiddellijk, dat het daar een niet rooskleurige omgeving was, voor zover we konden zien in het donker. Het kon hier plezierig worden! Als de Russen doorbraken was er geen weg terug, alleen een open vlakte achter ons, waarvan de helft onder water. Daar konden we nooit doorheen met onze wagen en met ons kanon. Wij hielden halt op een verlaten boerderij. Het kanon werd in stelling gebracht tussen struiken aan de rand van een gracht die de weg afbakende. Het stond goed gedekt en onzichtbaar voor de vijand. Het MG. kreeg zijn plaats een twintigtal meter links van het geschut en de wagen, achter het boerenhuis. De telefoon was opgesteld in een kamer van de boerderij op een tiental meter van het kanon. De stelling was uitstekend maar ... voor de aftocht was het hopeloos. De kompagniechef deelde ons ook nog mede, dat er verder naar rechts nog een Pak-stelling was van een andere eenheid. Daarna wenste hij ons het beste en... veel geluk en hij vertrok met zijn chauffeur terug naar achter. De weg die naar de Russen liep, ging over een heuvel en dit belette ons om de vijand van ver te zien naderen. Het was muisstil en niets te zien. De top van de heuvel was ongeveer 250 m van ons verwijderd. Het vizier werd ingesteld op ,,Panzergranaten-250'', de loop helemaal omlaag in de struiken verborgen, alles was klaar. Nu mochten die logge kolossen komen, wij waren bereid. Twee man op wacht en de rest van de bediening kon rusten.

De dag kwam in de lucht. Nu konden we eens goed de omgeving opnemen. Het was wel, zoals we gevreesd hadden, onmogelijk om onze stelling te ontruimen zonder in het zicht van de vijand te komen.

De mannen hokten samen rond het geschut. De oudere frontratten wantrouwig, de nieuwen een beetje angstig en zenuwachtig. Veel werd er niet gesproken. Met ons allen speurden we de heuvel af vanwaar ze zouden

moeten komen. Maar alles bleef beangstigend stil en rustig. Te stil. Kalmte voor de storm? Rond de middag was het dan zover. De stilte werd eensklaps verbroken door het gebrom van zware motoren dat immer luider werd. Iedereen rende naar de hem toegewezen plaats. Wij hielden de heuvel in het oog, terwijl Witvrouwen Marcel, de Ladekanonier, zijn eerste granaat in de kamer schoof. Nu kwamen de zweetdruppels langzaam te voorschijn. Ik nam mijn plaats in achter het vizierglas. Hoe zou het er hier uitzien binnen een uur? Het gebrom der motoren werd nog altijd sterker en naderde... naderde. Ik keek naar de ''Geschützführer'' en hij keek naar mij. De ladekanonnier zat reeds klaar met de volgende granaat in zijn armen. De spanning was te snijden. Machinegeweervuur verbrak de stilte. Dit geratel kwam als een verlossing; het verbrak de spanning. Russische infanterie had zich ondertussen verspreid op de heuvel en was begonnen met onze infanterie onder vuur te nemen. De hel brak los. Heel voorzichtig kwam de eerste pantser te voorschijn op de heuveltop. Hij had niet de moed om direkt door te stoten. Hij talmde alsof hij onraad geroken had. Wij hadden alleen maar zicht op de koepel. Kalmte was nu geboden. Ik bleef loeren door mijn verrekijker. Zoals een wild dier had ik mijn prooi in het oog. De loop van ons kanon was nog steeds verborgen in de struiken. Bij ons mocht zich niets bewegen, alleen kalmte kon ons redden. Het kanon rechts van ons kwam in aktie en loste het eerste schot, kort daarop gevolgd door een tweede. Het waren twee missers. Daardoor hadden ze hun plaats verraden. Een beetje respijt voor ons? De koepel van de pantser draaide in de richting van het andere kanon en vuurde zijn eerste granaat af. Onmiddellijk gevolgd door een tweede. Daarmee zweeg het geschut. Hoogst waarschijnlijk een voltreffer. Het werd opnieuw onrustwekkend stil. Ook de pantser was wantrouwig. Hij bleef in dekking achter de heuvel. Wij wisten ook niet, of hij alleen was, dan wel vergezeld van andere tanks. Hij zette zich weer in beweging en draaide zijn toren in onze richting en kwam voorzichtig helemaal te voorschijn. Mijn hart bonkte tot in mijn keel. Nu was het aan mij. Ik keek vlug naar de ''Geschützführer'', deze gaf mij een teken van nog te wachten. Daar schoot de pantser maar de granaat ging boven onze hoofden en verdween in het dak van de boerderij en trof toevallig de voorwagen; die al brandend en ploffend in de lucht vloog. Dit was voor ons een zware tegenslag. De chauffeur, die juist bezig was aan zijn wagen was zo verschoten dat hij verdween als een hazewind. Een tweede schot volgde onmiddellijk, deze keer hadden zij het huis te pakken en de granaat sloeg een gat in de gevel. De telefonist, die braaf bij zijn telefoon gezeten had, kwam naar buiten gestormd en nam dezelfde weg van de chauffeur. De ''Geschützführer'' probeerde hem nog terug te roepen, maar tevergeefs. Nu was het werkelijk aan mij. Het teken werd gegeven en vlug, zoals we het geleerd hadden, draaide ik de loop naar omhoog uit het

struikgewas, nam de pantser in het vizier en drukte af. Als een donderslag verliet de granaat de loop van het kanon. Met ingehouden adem keken we toe. Met gejubel en een vreugdekreet sprongen we recht. 't Was een treffer. Een steekvlam, een schudden en beven van de koepel en het logge gevaarte maakte geen beweging meer. De Russische infanterie had nu ook ons kanon ontdekt en haar machinegeweervuur verlegd op onze stelling. De ladekanonnier had het geschut onmiddellijk herladen en zat reeds klaar met een andere granaat in zijn armen gedrukt terwijl wij al onze aandacht schonken aan die heuvel vóór ons want daar was weer geronk te horen. Een tweede T-34 kwam links van hun geknakte pantser naar ons toegereden. Hij kwam alleszins in onze richting. Hij had ons nog niet opgemerkt dat zagen wij aan het voortdurend draaien van zijn koepel; hij was op zoek naar iets. Maar, omdat hij zo voorzichtig was, had ik alle tijd om hem op de korrel te nemen. Ik drukte af. Voor de tweede maal keken we met spanning naar dat log gevaarte terwijl ondertussen de ladekannonier een nieuwe granaat in de ''Ladekammer'' schoof. Weer een gejuich en hoerahgeroep. Het was opnieuw een treffer. De pantser vloog onmiddellijk in brand. Een geweldige knal, een rode steekvlam en het deksel vloog eraf en een zwarte rookwolk steeg in de hoogte. Schuilend achter het pantserschild voor het hevige machinegeweervuur van de Russen, loerden we naar voor of er nog van die monsters in aantocht waren. Onze ''Geschützführer'' was gewond in zijn aangezicht maar hij bleef ter plaatse al bijtend op zijn tanden. Het hoogtepunt van de strijd zou nu wel komen. Stelling wisselen kon niet meer, want bij de minste beweging kregen we een regen van verschillende op ons gerichte garven van de vijandelijke machinegeweerschutters. Het was verschrikkelijk. Daar kwam de derde T-34. Zijn machinegeweervuur ketste op het pantserschild van ons kanon. Onze infanteristen die links van ons in stelling lagen, schoten wat door hun lopen kon. Het leek op een invasie van Russen. De derde pantser kwam aangewaggeld, langs rechts voorbij het eerste wrak. Vlug nam ik hem op de korrel terwijl de ladekanonnier reeds opnieuw klaar zat met een volgende granaat in zijn armen. Het moest opnieuw vliegensvlug gebeuren. Ik drukte af. Godver ... mis! Een ''Abpraller''! Mijn zenuwen stonden op hoogspanning en ik keek naar de Ladeschütze terwijl hij een nieuwe granaat inschoof. Ik zag hoe de pantser zijn loop in onze richting zwenkte. Maar ... ondertussen had ik hem zó mooi te pakken. Ik drukte af en net zoals de eerste keer, een grote steekvlam, de koepel vloog eraf, en ook deze tank stond onbeweeglijk. Ik was hem voor geweest.

Reeds drie stuks waren buiten gevecht gesteld. Ons gejuich steeg boven het strijdgewoel uit. Het zweet brak ons uit langs alle kanten van vreugde, maar ook van angst, want het was nog niet gedaan. We verwachten er nog meer. Met spanning wachtten we op het verder verloop. De vierde moest toch op

komst zijn. Wij zochten de heuvel af. Nog niets! Ons machinegeweer had ook opgehouden met schieten. Wij hoorden niets meer. Geen schot viel er nog. Het was net of dat wij daar helemaal alleen waren. Het gebrom was er nog! En daar kwam hij dan, de vierde, hij kwam van links. Wij zagen nog hoe een steekvlam uit zijn kanon schoot. Ik had geen gelegenheid gehad hem op de korrel te nemen en dus ook niet om te schieten. Een geweldige knal! Een voltreffer! De zijde van de Ladekanonier was helemaal weg. Dit was het einde. De ''Geschützführer'' gaf bevel om onmiddellijk de stelling te ontruimen. Hals over kop liepen wij over het erf. Net op tijd want een tweede pantsergranaat raakte nogmaals ons kanon. Wij renden het veld in, weg van het front. Voor de ''Geschützführer'' was het reeds te laat. Hij was getroffen door machinegeweerkogels. Ik wierp mij naast hem in het slijk. De Ladekanonier lag nog een paar meter achter mij, gekwetst aan de voet. De ''Geschützführer'' gaf geen teken van leven meer, ik moest hem achterlaten. Met een ''Sprung auf'' wipte ik tot bij Marcel. Tijdens de korte vuurpauze sleepte ik hem door de slijkpoel naar achter. Het vijandelijk vuur brak weer los in alle hevigheid. Wij kregen het zwaar te verduren. Ze hadden het natuurlijk op ons gemunt, wij mochten niet ontkomen. Ik richtte mij een beetje op, nam de arm van de gekwetste en strompelde verder naar achter in dekking. De kogels floten langs onze oren. Maar wij bereikten de dekking. Achter het eerste huisje van het dorp liep ik toevallig onze kompagniechef tegen het lijf. Voor zover ik nog adem had, meldde ik mij terug van het ''hemelvaartkommando''. Hij kon er niet mee lachen. Ik meldde mij dus: ''Terug van de opdracht, wagen en kanon vernield door voltreffer, ''Geschützführer'' dood, drie pantsers afgeschoten''. Maar hij begon mij nog uit te kafferen, omdat ik het vizier van het kanon niet gered had. Hij had mooi praten. Hij was er niet bij en wist dus ook niet wat daar gepresteerd werd. Mijn leven en dat van mijn Ladekanonier was mij belangrijker dan dat vizier. De Russen konden toch niets meer met dat kanon aanvangen. De rest van de bediening kon met een vrachtwagen mee naar de Tross, die zijn kwartier had in een grote maalderij. De zware dobber was opgelost en de kelk was nog eens aan ons voorbijgegaan.

Omer van Temsche

Fernand Van Nitsem

Dries Anseeuw

Karel De Maeyer

Stefaan Devreese

Marcel Philips

OP STROOPTOCHT NAAR EEN RATSCH-BOUM
(half februari 1945)

Wij lagen op rust ten zuidwesten van Zachan, op een zeer groot boerenhof. De aanval van de Russen op Arnswalde was gedeeltelijk mislukt. De Russen waren teruggeslagen en hadden grote verliezen geleden aan manschappen en materieel. Bij Pitsnick stond nog een Ratsch-Boum in het niemandsland op zo een honderdtal meter van onze vooruitgeschoven infanterie. Dit kanon moest daar verdwijnen. Maar hoe? Het zou een gevaarlijke opdracht worden voor wie dit karweitje moesten opknappen. De Russen hielden hun eigendom goed in het oog bij iedere verdachte beweging openden ze het vuur.
In niemandsland, evenwijdig aan de loopgraven van de infanterie lag een landweg. Die weg was gans belegd met Russische landmijnen. Op zekere avond kwam Obersturmführer Kotlowski op onze kamer, hij riep mij bij hem en gaf het bevel die Ratsch-Boum bij Petznick weg te halen, met vier man moesten wij deze opdracht uitvoeren. We kregen wel een chauffeur met wagen ter beschikking, die ons daar moest naartoe brengen en ook weer terug. Miel Sobry was er ook bij. Wij maakten ons klaar en vertrokken om het bevel uit te voeren. Vooraan was het rustig. Wij stopten aan een huis waar een viertal van onze pantsers in dekking stonden, klaar om in te grijpen indien nodig. Hier sprongen wij van onze wagen en trokken dan verder, zwijgend en zo stil mogelijk. Wij slopen tot in de voorste loopgracht waar een Vlaamse Untersturmführer ons tegenhield. Ik verklaarde hem wat onze opdracht was en vroeg waar het kanon juist stond. De officier ging met ons mede tot aan een MG.-nest en wees dan in de richting van de Russen. Daar, zegde hij. Het was donker en toch konden wij het schaduwbeeld van het kanon zien. Daarna wees hij naar de landweg, een paar meter van ons verwijderd, en zei: ''Die daar ligt vol Russische mijnen, wees zeer voorzichtig''.
Dan waarschuwde hij de wachtposten dat er vier mannen van de Pak in het niemandsland trokken en dat ze zich klaar moesten houden ingeval dat... Zwijgend stonden we met zijn vieren bij mekaar. Met die mijnen hadden we geen rekening gehouden. En toch moesten wij er door. Heel voorzichtig gingen wij tot aan de veldweg. Dan kroop ik op handen en voeten als eerste de weg over, loerend en met de vingers tastend naar mogelijke mijnen. Ik bereikte ongedeerd de overkant, gevolgd door Miel Sobry. De twee anderen kwamen er ook goed overheen. Dit was ons gelukt maar... nu kwam nog het gevaarlijkste, de Ratsch-Boum. Zeer voorzichtig, gehurkt, gebukt soms robbend schoven wij naar het kanon. Alles bleef stil, geen schot, geen lichtkogel. Met gespannen zenuwen bereikten wij de Ratsch-Boum. Wantrouwig kropen we nog eens rond het geschut en tastten de grond af naar eventuele mijnen. Wij onderwierpen het kanon aan een grondig onderzoek,

want de Russen waren bekend om hun trucs. Er was echter niets abnormaals, geen springladingen die ontploften bij het bewegen van een of ander onderdeel. Dus konden we verder onze opdracht uitvoeren zonder risico langs de kant van het kanon althans. Wat de Russen betrof, moesten we afwachten. Voorzichtig maakten wij onze trekriemen vast, juist zoals wij dat geleerd hadden tijdens onze opleiding, we wendden het kanon geluidloos en dan gehurkt en op onze knieën, trokken wij met onze buit richting Duitse lijnen. Kreunend van inspanning bereikten wij met kloppende harten opnieuw de vervloekte veldweg met zijn mijnen. Ja, wij moesten nu met dat gevaarte heelhuids zien er over te komen. Eerst aarzelden wij een beetje. Onze volgende stap kon de dood betekenen voor een van ons of voor ons allemaal. Bij onze infanteristen heerste eveneens hoogspanning. Die lagen ook toe te zien hoe wij dat zouden klaarspelen. Als de Russen nu iets merkten zou onvermijdelijk de hel losbreken. Dat moesten wij ten allen prijze vermijden. Wij namen een besluit, ''alles of niets'' te spelen. Met een paar sprongen renden wij met het kanon achter ons aan over de landweg tot bij de Vlaamse officier, die daar met een paar man was blijven wachten op onze terugkomst. Wij hadden de Russen een ''pee gestoofd''! Het was ons gelukt, onder hun neus weg, een kanon te stelen. Nu ging het vlugger. Wij liepen al lachend met de Ratsch-Boum tot bij onze wagen. Er werd onmiddellijk aangehaakt, en terwijl de chauffeur de motor startte, sprongen de mannen achter op de wagen, ik er van voor in en weg ermee. Hoe vlugger hoe liever want toch zouden de soldaten van het andere ''Feldpostnummer'' ondervinden dat we hen bij de neus genomen hadden. En of ze onze gedachten konden raden, het was al zo ver. Lichtkogels gingen in de hoogte, machinegeweren traden in aktie terwijl wij die heksenketel verlieten. Wij hadden het gehaald en het klaar gespeeld. Met lachende gezichten stapten we bij onze kompagniechef in zijn kamer en meldden ons terug: ''Opdracht uitgevoerd, Ratsch-Boum medegebracht geen verliezen''. Een glimlach trok over zijn gezicht. Geen woorden van lof. Niets. Zonder een woord verlieten wij samen zijn kamer. Wij zijn ons stro gaan opzoeken, dronken nog een slok omdat onze opdracht zo gemakkelijk verlopen was en dachten aan de jongens, die ginder vooraan lagen in het helse vuur van de vijand. Dit was het einde van een strooptocht naar een Ratsch-Boum.

Dit was nog een kleine episode aan het oostfront.

In het dorpje Stöven, ten westen van Stettin, lag de Pak op rust. Een welverdiende rust, want de vorige dagen waren zo woelig geweest, dat er best een beetje rust kon gebruikt worden.

Eén geschut stond in stelling en moest afgelost worden. Een nieuwe bediening moest zich klaar maken om de andere te vervangen. De vervangers waren: bevelhebber Ustuf. Laperre, ''Geschützführer'' Heinz Gödecke.

richtkanonnier Dries Anseeuw, Ladekanonier Rik De Vroe, munitiedragers Karel Uytendaele en De Weerdt.
Het was reeds donker toen wij ter plaatse kwamen. De aflossing ging vlot en onmiddellijk na de overgave vertrok het andere kanon naar de plaats waar wij vandaan kwamen. Erg druk was het hier op deze vleugel niet maar wij waren wel het spreekwoord indachtig: ''kalmte voor de storm''.
In deze stelling kregen we toch een paar dagen respijt. Wel werden we af en toe beschoten door granaatwerpers en kregen we machinegeweervuur op onze stelling. Maar ... pantsers kregen we nog niet te zien. Op een avond ontvingen we bevel: ''Stellungswechsel!''. Het duurde niet lang of we stonden klaar. Het was wel een feit, dat bij het bevel: ''alles opladen, wij moeten terug'', alles een beetje vlugger ging dan wanneer we in stelling moesten. Achteruit tot in een dorpje. Hier moesten we verdere bevelen afwachten die Ustuf. Laperre was gaan halen. Toen hij na een tijdje terugkwam moesten we nog verder achteruit, richting Stettin. Aan de eerste huizen van Altdam werd halt bevolen. Rechts van de weg was er een bos. Links een open vlakte waar men de Russen van ver kon zien naderen. Ons kanon werd opgesteld links van de weg op een afstand van ongeveer twintig meter van het eerste huis. Wij bouwden onze stelling uit, groeven de nodige putten ''kamoefleerden'' ons kanon. Hier zaten we weer, afwachtend wat ging komen. Zouden we nog eens overleven? Wie zou er pech hebben en wie geluk? Om de spanning te verminderen begonnen we maar wat te vertellen; dat bracht toch een beetje soelaas. Toen de dag in de lucht kwam, was er ook beweging op de vlakte. Onze infanteristen kwamen in groepjes voorbij ons. Zij waren allen afgemat en moe. Wij riepen hun aanmoedigingen toe, maar... zij antwoordden: ''Ze komen!''. Dat was alles. Twee kleine woordjes, maar zij kunnen zeer zware gevolgen met zich meebrengen. Zo verliep de dag en... er gebeurde niets. De wacht voor de nacht werd ingedeeld. Wij gingen naar onze dekkingen in de direkte omgeving van het kanon om een beetje te rusten en als er wat gebeurde, konden wij direkt ingrijpen. Opnieuw brak de morgen aan en iedereen was er vroeg bij. Niemand moest gewekt worden. Ze vreesden allen de nieuwe dag. Wat stond er ons te wachten? ''Vandaag zal het gebeuren'', was het gesprekstema. Zenuwachtig speurden wij de vlakte af op zoek naar de vijand die van daar moest komen. Regelmatig kwamen er nog groepjes infanteristen naar onze stelling toe en opnieuw werd er geroepen: ''Ze komen!''. Vlug namen we nog een beetje versterking tot ons in de vorm van een stuk brood en een slok koffie van de vorige dag. Wie weet hoe lang het nog zou duren vooralcer we weer de gelegenheid zouden krijgen dit nog eens te doen. In tussentijd hielden we maar verder de vlakte in de kijker en waarachtig, waar we zo lang op gewacht hadden werd werkelijkheid en we riepen zelf: ''Ze komen!''. Daar waren ze dan. In drummen stapten ze

gewoonweg achter onze mannen aan, die vóór hen uitliepen. Geschoten werd er niet, ze stapten gewoonweg door, waarschijnlijk om zich niet te verraden. En toch hadden wij ze opgemerkt. Door hun kledij vielen ze niet op, zij hadden allen nog sneeuwhemden aan, maar door hun getalsterkte. Zulke grote groepen konden onze jongens niet meer vormen. Bij ons waren het maar kleine groepjes meer van vier, soms vijf of zes man.
De Russen naderden tot op een duizendtal meter. Onze artillerie begon te schieten. De granaatwerpers en de zware machinegeweren deelden mede in de makabere melodie van de dood. Ook wij maakten ons klaar en begonnen de Russen te beharken met onze springgranaten. Na een paar schoten moesten wij reeds ophouden met vuren. De Russen waren als van de aardbodem verdwenen. Met onze granaten moesten we ook zuinig omspringen. Onze artillerie en de granaatwerpers speelden de muziek verder. Wij speurden over de vlakte en merkten hoe de Russen zich langzaam in onze richting voortbewogen. Nu wilden ook de soldaten van het andere ''Feldpostnummer'' hun steentje bijdragen in de muziek en begonnen met hun artillerie onze stellingen te beschieten. Wij moesten in volle dekking gaan. Stalinorgels, granaatwerpers en artillerie, alles was in werking. Het was juist of ze een andere melodie begonnen hadden met veel bombardons en grote trommen. Maar met dat verschil dan nog, dat hun beschieting het tiendubbele bedroeg van dat wat de onzen naar de andere kant gestuurd hadden. Wij lagen in onze putten, de neus tegen de wand gedrukt, bij iedere gierende granaat ons hoofd nog wat verder tussen de schouders getrokken. Gelukkig voor ons kwam de muziek van de Stalinorgels zo een honderdtal meter achter ons in de huizen terecht. Het gedonder van de granaten ging maar verder en dunde voor de zoveelste maal onze reeds zo dunne rangen. Van onze bediening was nog niemand getroffen. Geluk? toeval? Wie zal het zeggen? Met de middag werd ''in piano'' verder geschoten. Af en toe viel er nog een granaat. Wij konden terug een beetje op adem komen.
Rond één uur kwam de keukenwagen van onze kompagnie. Eindelijk weer eens warm eten. In de groep was de vreugde groot. Brood, boter en een stuk worst konden opgeborgen worden in onze ''Brotbeutel''. De veldflessen werden gevuld met koffie, of wat daar voor moest doorgaan. Obersturmführer Kotlowski was met zijn chauffeur aangekomen om ''goedendag'' te zeggen. Hij kon ook niets méér doen, dan de Russen eens goed bekijken door zijn verrekijker.
Onverwacht kwam daar een koe van tussen de puinen der huizen vandaan. Hoe dit beest hier terecht kwam en nog in leven was, zal wel voor immer een raadsel blijven. Het besluit stond reeds vast: slachten. Met onze helm op trokken we met het beest achter een kapotgeschoten huis. Een pistool werd tussen de ogen van het dier geplaatst, niettegenstaande de trieste blik van het

beest, een schot klonk en met een smak viel het dier op de knieën om dan op zijn zijde te vallen. Een beenhouwersgast (Brauwers?) nam een slagersmes van de keukenwagen, sneed de keel door (van de koe), zodat het bloed in het rond spoot. De volgende stap was het villen van dat beest. Daarmede werd vakkundig begonnen door de slagersgast. Toen dit gedaan was, ondertussen moesten we verschillende malen dekking nemen, omdat de vijandelijke artillerie nog altijd af en toe schoot, was het frakske van dat beest uit en moest de inhoud nog verwijderd worden. Dit duurde ook niet lang en we begonnen met de verdeling van de stukken. Met de vleesmolen van onze keukenwagen draaiden we gehakt. Dat hadden we dan ook met hopen. In onze sector liep dit nieuwsje rond als een vuurtje en iedereen die kon kwam gehakt bij ons halen. Gekruid was het niet, maar als men honger heeft en jong is, smaakt dat ook wel. De rest werd meegenomen door onze keukenpiet. Een vuurtje werd gemaakt om het ene of het andere te roosteren. Maar dit viel niet in goede aarde bij onze kompagniechef. Het hart dat een kameraad voor zich genomen had en juist wou beginnen roosteren, zou hij graag gewild hebben. Hij was woest, zogezegd om dat vuur, maar in werkelijkheid was het om dat hart te doen. Woedend keek hij naar de eigenaar van het hart, stapte in zijn wagen en vertrok met zijn chauffeur samen met de keukenwagen terug naar de Tross in Stöven.

Onze eetketeltjes met het gehakt, plaatsen wij in onze putjes, goed afgedekt opdat er geen zand zou inkomen, want de Russen waren nog altijd niet stilgevallen. Met de komst van de avond werd ook het vuur van de Russen stilgelegd en kregen we een beetje rust.

Ustuf. Laperre kwam ons melden, dat we opnieuw moesten veranderen van stelling, en achter een ''Panzersperre'', een plaats moesten zoeken, die geëigend was om een nieuwe stelling uit te bouwen.

Geholpen door de duisternis ging het helemaal goed en trokken wij terug naar achter. Die ''Panzersperre'' lag zo op ongeveer vijfhonderd meter achter de oude stelling die we juist verlaten hadden. Wij bleven echter aan dezelfde zijde van de weg stopten een honderdtal meter voorbij de Sperre. Hier zouden wij een nieuwe stelling maken. Wij sprongen van de wagen om het kanon af te haken maar daar begon de muziek opnieuw. Wij werden onder vuur genomen door ik weet niet hoeveel machinegeweren en tevens een ''Hoeree'' geroep, de strijdkreet van de Russen. Hun bedoeling was klaar en duidelijk. Zij hadden het op ons gemunt. Waar ze vandaan kwamen mag Joost weten, maar wij wisten het niet. Zij moesten waarschijnlijk vóór ons door de ''Panzersperre'' gekomen zijn. Wij vuurden wat wij konden en met de hulp van onze infanteristen konden wij de aanval afslaan.

Ustuf. Laperre gaf ons het bevel, nog verder achteruit te trekken tot aan een huizenrij. Dus nog eens een paar honderd meter verder naar achter. Voor ons

was dit beter, want daar waar we eerst zouden moeten staan hebben, was geen enkele dekking geweest; niets dan een kale vlakte. Met de ''Geschützführer'' gingen we op zoek naar een geschikte plaats voor een stelling. Op een vijftigtal meter, rechts van de huizen, vonden wij iets goeds. Het was een plaats waar een klein schuurtje gestaan had. Wij maakten een beetje ruimte en plaatsten het geschut tussen de stenen. De munitie werd afgeladen en in de nabijheid van het kanon opgestapeld. Wij konden weer aan de slag. De nacht duurde lang. Af en toe werd er geschoten. De nacht was zeer onrustig. Eindelijk begon het te dagen. De Richt- en de Ladekanonier, die de laatste wacht geklopt hadden, liepen de vlakte over naar het eerste huis en doken in de kelder. Ustuf. Laperre en de andere kameraden van de bediening waren ook daar in de ''Gefechtsstand''. Vanuit het keldervenster kon je mooi over de vlakte heen de ''Pantzersperre'' en de doorgang zien. Onmiddellijk daarachter de daken van de huizen. De ''Panzergraben'' dekte het lager gedeelte van de huizen. De ''Geschützführer'' merkte het eerst hoe de Russen, kalmweg, pannen uit de daken wegnamen en van daaruit het vuur openden op alles wat zich bewoog. In een grote opening van het dak stelden ze een machinegeweer op en begonnen onmiddellijk daarmee te schieten. Nu kregen wij het bevel de dakschutters te bekampen. Wij vlogen naar buiten in één trek tot aan ons kanon. De Ladekanonier had reeds een granaat in de kamer geschoven terwijl de Richtkanonier door het vizier zijn doel zocht. Een onderdeel van een sekonde en het MG.-nest zat in het ''Fadenkreuz''. Schot, en terwijl de kogel naar zijn doel vloog had de Ladekanonier reeds een tweede granaat in de ladingskamer geschoven. Naar dit doel moesten we niet meer schieten. Alles was verdwenen. Met het grootste gedeelte van het dak was ook de vijand weg. Andere erkende doelen in de daken hebben we toen ook onder vuur genomen en vernietigd. Toen het een beetje rustiger was holden we terug naar de kelder waar ondertussen Ostuf. Kotlowski toegekomen was. Hij stond samen met Ustuf. Laperre aan het keldervenster; beiden speurden met hun kijkers de daken af op zoek naar eventuele scherpschutters. Maar... zij hadden geen ogen genoeg. De Russen maakten er een spelletje van. Ze bekommerden zich niet om hun vijanden. Ze liepen heen en weer alsof er geen ''Germanskis'' waren. Daar, waar enigszins mogelijk, werden machinegeweren in stelling gebracht op de daken of op de zolders als er geen dak meer voorhanden was. Wij kregen opnieuw de opdracht erkende doelen te bekampen. Maar nu ging het zo gemakkelijk niet meer. Wij waren amper een paar sprongen uit het huis, of we waren reeds het doelwit van het vijandelijk vuur. Zonder bevel gingen wij allen tegen de vlakte met onze neus in de sneeuw. We keken eens naar elkaar en de Ladekanonier bromde tussen zijn tanden: '''t is op ons, dat ze het voorzien hebben''. Lang konden we hier niet blijven liggen. Op het kommando: ''Sprung auf, Marsch, Marsch!,'' flitsten

we omhoog en holden naar ons kanon terwijl de kogels rond onze oren vlogen. De muziek ging verder met een kogelregen tegen het pantserschild. Daarachter zaten we toch enigszins veilig. Het geschut was reeds geladen toen ik het eerste machinegeweer in het vizier had. Terwijl de Russen een salvo afvuurden, drukte ik ook af. Het resultaat was onmiskenbaar. De brokstukken vlogen in het rond. Dus MG. uitgeschakeld. Wij beschoten nog eens de daken om de eventuele Russen te verjagen en de daken kapot te schieten om hun geen gelegenheid meer te geven er nog in stelling te gaan. Maar hoe langer wij schoten hoe heviger de beschieting werd en hoe meer kogels op ons schutschild terechtkwamen. Nogal goed dat dit sterk genoeg was en iets kon verdragen. Na een poosje viel alles stil. Wij bleven gehurkt achter het schild zitten. Die plotse stilte was zo angstwekkend. Wantrouwig loerden wij over het schild maar zagen niets abnormaals. Toen trokken we terug naar de kelder, waar Kotlowski ons opwachte om de richtkanonier een uitbrander te geven, omdat hij te kwistig met de granaten omgesprongen was. Er moest bezuinigd worden. Na die uitbrander verdween hij terug vanwaar hij gekomen was. Ustuf. Laperre en de ''Geschützführer'' stonden nog immer op de uitkijk aan het keldervenster. Het bleef beangstigend stil. Plotseling riep de ''Geschützführer'' de richtkanonier bij hem en wees in de richting van de pantsergracht waar de Russen bezig waren een Pak in stelling te brengen aan de opening. Nu moest er vlug gehandeld worden. Wij stormden naar boven en renden naar ons kanon. Terwijl de Ladekanonier een pantsergranaat in de Ladekammer schoof, stelde de Richtkanonier het vizier in op pantsergranaten. De vijandelijke Pak aanvizieren en afdrukken was zo gedaan. Terwijl de vijandelijke kanonniers hun geschut nog in gereedheid brachten om te schieten was het door onze treffer reeds zo goed als onschadelijk gemaakt. Maar half werk is slecht werk, en een tweede granaat trof het doel. Daarmede was het lot van dat kanon definitief beslecht. Aan de uitbrander van de kompagniechef werd niet meer gedacht. Wij keken elkaar aan, jubelden en voor de zoveelste maal stormden we naar de kelder, gevolgd door een ware kogelregen. Niemand gekwetst. We hadden nog eens geluk gehad. Tijdens die kogelregen heeft nog een van de mannen geroepen: ''Hé Dries, deze hebt ge nog niet te pakken gekregen!''. Op die woorden, duikelden we dan in de kelder. De Ustuf. lachte en knipoogde. Om een beetje op adem te komen dronken we een slok koude koffie en ik keek naar mijn Ladekanonier. Het was de eerste maal dat wij samen in de eerste lijn gestreden hadden. Hij was een kort geblokte kerel, niet bang, vastberaden, geen kazernesoldaat maar iemand, die in het heetste van de strijd geen angst kende en zijn plicht deed. Aan hem had ik een goede steun. Dat was Rik De Vroe, uit de omgeving van Sint-Niklaas.

Wij werden opgeschrikt door een geluid, dat we maar al te goed kenden, het

Stalinorgel had weer alle registers opengetrokken. Het spelletje herbegon. Het huis daverde en schudde, brokstukken van steen en plaaster vielen naar beneden. De Russische infanteristen vuurden opnieuw vanuit de kapotgeschoten daken op onze stellingen. Ook de granaatwerpers waren weer begonnen hun partij mee te spelen. Voor onze infanteristen in de eerste lijnen was de lucht weer zeer ijzerhoudend en zij moesten zich weer zo klein mogelijk maken. Wij moesten er terug door, voor de zoveelste keer. Ustuf. Laperre gaf ons de opdracht om nog eens de MG.-nesten te vernietigen. Terug de kelder uit. Kruipend tot aan de hoek van het huis, de blik op de pantsergracht, van daar dreigde ons geen gevaar, dan in een ruk tot bij ons kanon. Daaraan konden we ook beschadigingen vaststellen. Wij schoten terug een paar granaten op erkende doelen en schoten verder de nog intakte daken gans stuk. Onze voorraad granaten was zeer geslonken en wij dachten aan onze kompagniechef. Wij loerden langs het pantserschild naar de huizen en de opening in de pantsergracht. Wij merkten niets speciaals op. Maar... wat hoorden we daar? Een zwaar gebrom. Het geluid kwam uit het bosje rechts van de weg aan de ''Panzersperre''. Een pantsergranaat werd geladen terwijl ik het vizier op pantsergranaten instelde. Met spanning keken we in de richting vanwaar we het geluid hoorden. Ja, daar was hij. Het doet toch altijd iets als men als ''Panzergjäger'' oog in oog komt te staan met een pantser. Maar wij hadden geleerd hoe het moest. Ik nam hem in het vizier en liet hem nog een paar meter vooruitkomen. Ik drukte af. Mijn Ladekanonier had reeds een andere granaat klaar om te herladen. Gespannen volgden we de granaat die haar weg aflegde naar het monster uit staal. Wij zagen hoe het deksel van de koepel in de hoogte vloog, gevolgd door een steekvlam van ettelijke meter hoog. Het gevaarte beefde en schudde. Wij moesten ons bedwingen om geen rondedans te beginnen van vreugde over de voltreffer. Maar onze vreugde duurde niet lang. Opnieuw werden we het mikpunt van de vijandelijke infanteristen en granaatwerpers. Wij moesten tegen de grond, tussen de holmen van het kanon. Aardkluiten en ander tuig vielen op ons neer terwijl een ware kogelregen afketste op het pantserschild van ons kanon. Hoelang die beschieting geduurd heeft, weet ik niet maar ieder ogenblik konden we een voltreffer van een granaat tussen de holmen krijgen en dan was het uit met ons jong leven. Maar, toen de beschieting ophield, waren we weer blij dat Pietje nog maar eens aan ons was voorbijgegaan. Lijk honderdmeter sprinters renden we terug naar onze kelder en meldden aan de Ustuf. een afgeschoten T-34. Hij had die niet gezien omdat het keldervenster aan de andere kant gelegen was als die vanwaar de pantser kwam. Het vuren van de Russen had opgehouden. Zouden wij nu een verdiende rustperiode hebben? Het zag er zo naar uit. De innerlijke mens werd versterkt terwijl een paar kameraden de wacht hielden. Zo ging de dag ten einde en de deemstering viel in. De ''Panzersperre'' verdween in de duisternis.

Ustuf. Laperre was ondertussen naar de hoofdgevechtspost gegaan en kwam gehaast terug. ''Vlug mannen, alles opladen, het kanon uit de stelling halen. Wij moeten zo vlug mogelijk over de Oderbrug. De Russen zijn bezig de tang gans dicht te doen en dan zijn wij ingesloten.'' Nog vlugger dan anders werd de ''Stellungswechsel'' doorgevoerd. Stil het kanon uit de stelling gehaald en we trokken het tot aan de wagen, die gelukkig nog heel was en achter een huis in dekking stond. Wij stonden klaar in kolonne met de andere lotgenoten. Gans langzaam om geen lawaai te maken verwijderden wij ons van de plaats, waar we zoveel herinneringen aan hadden. De ''reis'' verliep traag. Wij loerden in de duisternis of de vijand toch geen lont geroken had en ons op de hielen zat. Het duurde een hele tijd voor wij de brug bereikten en de vreugde was groot toen we er overheen bolden. Terwijl er mannen over de brug heen en weer holden om het verkeer toch enigszins te regelen, reden wij verder naar het in duister gehulde Stettin en naar het westen toe. Aan de buitenrand van de stad hield de kolonne. Vele mannen trokken op speurtocht. Na een tijdje waren ze terug en de tocht had zich geloond. Ze hadden een paar flessen rum te pakken gekregen. Onmiddellijk werd er een opengemaakt en rondgedeeld. Daarmee was alle mizerie vergeten. Als de dag in de lucht kwam trokken wij verder en kwamen juist op tijd in Stöven om mede te maken, hoe de mannen die daar op rust waren, gewekt werden. Wij reden verder tot aan het huis waar de Tross van de Pak ingekwartierd was. De verwondering was groot toen ze ons terugzagen want zij hadden gedacht: ''daar zien we geen enkele meer van terug''. Wij sprongen van de wagen en stelden ons op in het gelid. Ustuf. Laperre ging binnen om melding te maken maar kwam onmiddellijk weer naar buiten met de kompagniechef voorop. Deze stapte naar ons toe, lachte en groette ons. Voor de eerste maal werd er gefeliciteerd en werden handen gedrukt. ''Jullie hebben het goed gedaan'', sprak hij.
Wij gingen binnen, de trap op en legden ons ter ruste waar wij plaats vonden.
Zo eindigde de strijd van het bruggenhoofd Stettin/Altdam.

LAATSTE INZET VAN DE P.A.K.

(Eén maand voor het einde van de oorlog op een veertigtal kilometer van Stettin)

Sinds dagen vechten, terugtrekken, vechten, terugtrekken. Soms volgens plan soms hals over kop. Onze kompagnie bestond nog uit de Kompagniechef, ''Untersturmführer'' Kotlowski, een chauffeur, een ''Geschützführer'', drie manschappen en een verpleger. We hadden nog één Pak-kanon en één lichte vrachtwagen. De infanteristen hadden een stelling uitgebouwd, voor zo ver dit mogelijk geweest was, te midden van een veld,

een vlakte zonder de minste dekking. Op ongeveer twee kilometer vóór het zogezegde front, een bos. Wij gingen met onze Pak in stelling op ongeveer twee kilometer achter onze infanterie, in een verlaten gehucht. Plots verschenen er zeven pantsers, waarschijnlijk T-34, die in breed front in de richting van onze infanterie reden. Het bevel van de kommandeur was niet mis te verstaan: ''Pak naar voor!''. De reaktie van onze kompagniechef: ''Dat is zelfmoord, er is geen enkele dekking!'' Antwoord: ''Bevel is bevel, Pak naar voor!''. De vooruitzichten waren dus voor ons niet rooskleurig, maar slechter was het voor onze infanteristen als de vijandelijke pantsers moesten doorbreken. Dus, alles weer opgeladen en naar voor. Per toeval ontdekten we midden van het veld een houten hooihut. Van de weg af, door het landbouwland naar die hut. Het kanon werd zo in stelling gebracht, dat de loop juist op de zijde van de hut uitkwam. We openden het vuur. Na een drietal schoten: vlug ''Stellungswechsel'' en de munitie weg... Door het mondingsvuur was de hut in brand gevlogen en langs die kant hadden we juist onze munitie opgestapeld. In minder dan drie was het geschut achteruit getrokken, de munitie in veiligheid gebracht en het kanon weer opgesteld met de brandende hut als dekking. Nu ging alles bliksemsnel. De eerste pantser getroffen. Uit de tweede moest de bediening ''ausbooten'' (uitstijgen). Van de derde waren de kettingen geraakt. We konden het zelf haast niet geloven... De enige ongetroffen pantser vluchtte terug naar het bos!!! We hadden vier pantsers goed getroffen, twee waren eveneens geraakt en die konden niets meer ondernemen, de manschappen waren gevlucht en de zevende tank was gaan lopen...!!! Wij hadden nog drie granaten over. De loop van ons kanon stond gloeiend. Snel alles opgeladen en terug naar het gehucht een paar kilometer terug. Twee man van de bediening en ikzelf; namen plaats op de Pak achter het pantserschild. Holder de bolder door het veld naar onze dekking. We hadden de baan bijna bereikt toen op een vijftigtal meter achter ons een granaat insloeg. Wij kijken en zien, dat de zevende pantser weer uit het bos gekomen is en ons als doelwit uitgekozen heeft. Wij, nog overmoedig over onze prestatie, moeten er mee lachen en roepen naar de pantser gericht, dat hij eerst wat beter moet leren mikken. We zijn nog niet uitgelachen, of daar slaat een tweede granaat in, vijftig meter te ver. Een nieuwe reden om te lachen. Eindelijk zijn we op de weg en zal het nu wel wat sneller gaan. Want... derde keer, goede keer. Waar deze inslag terecht kwam weet ik niet, maar... een geweldig lawaai, een oorverdovende knal, dat heb ik nog gehoord... dan zie ik alles rood... een ''Blitzgedanke'' zo sterft men dus...!
Ik probeer mijn hoofd een beetje op te lichten, schud het om wakker te worden, zie naar mijn handen: vol bloed, mijn arm, vol bloed, de mauw aan flarden. Ik wrijf over mijn gelaat, alles vol bloed! Naast mij ligt een kameraad, wil hem ook tot zijn positieven terugroepen en schud hem; niets meer

aan te doen, hij is dood. Rechts nog een kameraad, ook dood! Ik probeer mij wat op te richten en zie achter mij ons kanon, dat een voltreffer bekomen heeft. De chauffeur giet benzine uit in de gracht, steekt die in brand en vormt zo een rookgordijn. Ik zie wat verder onze kompagniechef die, achter een boom dekking gezocht heeft, en roep hem toe: ''Hé, Untersturmführer!'' Waarop hij mij toebrult: ''Volle Deckung!''. Die woorden hebben mij terug volledig op de wereld gezet. Opeens begreep ik waar ik mij bevond en dat ik van het drietal de enige overlevende was. Een mirakel? Geluk? Wie zal het weten. Ik voelde me sterven en was nog in leven!!! Het vuur had een rookgordijn gevormd en daardoor konden we weer alles tezamenrapen, en weg naar onze dekking. Daar aangekomen begon ik mijn werk als verpleger: de anderen en mijzelf verbinden. Dat mijn rechter oog midden op mijn kaak hing, heeft mij niemand gezegd. Ondertussen kwam Kotlowski en die zei mij dat ze geen man konden missen en dat langs die weg, hij toonde mij de richting, op ongeveer vijftienhonderd meter een ''Hauptverbandplatz'' was en dat ik maar op mijn eentje daarheen moest gaan. Nog altijd onbewust van mijn werkelijke toestand, ontdekte ik na tien minuten gaan een klein kasteeltje met een roodkruisteken. Daar brachten ze mij in de kelder en kreeg ik mijn eerste verzorging (een spuitje tegen stijfkramp, wonden ontsmetten en een degelijk verband). Uit de kelder terug naar het gelijkvloers, waar ik in een zetel gezet werd om uit te rusten, tot er vervoer kwam om mij naar Stettin te brengen. Toen kwam ik tot de vaststelling dat ik op het hoofdkwartier was. De reaktie, de schok, de vele slapeloze nachten waren de oorzaak, dat ik aanstonds in een diepe slaap viel. Een tijd later, waren het twee, zes of tien uren, werd ik gewekt. Nu begon ik de pijn te voelen. Ik vroeg waarom er geen licht was. Ik kreeg als antwoord, dat het volle licht was, dat het dag was. Ik probeerde mijn ogen open en toe te doen, open en toe, open en toe, geen twijfel meer, ik ben blind! Op een paar kilometer achter het front, in volle terugtocht, blind! Mijn eerste reaktie... waar is mijn pistool?... ja, ik had het nog. Nu maar wachten om weg te komen. Het waren eindeloze uren! Ik hoorde dat het elf uur geworden was. Iemand zei, dat ik mij moest gereed maken, er was een vrachtwagen gekomen. Wat een vreugde en geruststelling... Maar de verrassing was nog groter toen ik buitenkwam... Obersturmführer Kotlowski en mijn kompagniekameraden hielpen mij op onze kamion. De Pak, of wat er van overbleef, had bevel gekregen (aangezien er geen bruikbare kanonnen meer waren) naar Stettin te rijden en alle gekwetsten mede te nemen.

HET LAATSTE "PAK-GESCHÜTZ"

Half maart 1945. Wij waren nog altijd ingekwartierd in het dorpje Stöven, westelijk van Stettin; daar werd de roemrijke Pak-kompagnie ontbonden. Dit was het einde van een mooie kompagnie.
Die het overleefden, zullen met plezier daaraan terugdenken. Velen kwamen niet meer terug. Van de .... kanonnen bij de oprichting van de kompagnie, bleef er nog één over! Als ik mij goed herinner was de Geschützbedienung als volgt:
aanvoerder Dahlof
stuksorverste Pauli Toon
richtkanonnier Anseeuw Dries
laadkanonnier Uyttendaele Karel
munitiedragers Callui en Janssens (tevens oppasser bij Kotlowski.
De rest van de kompagnie, met Kotlowski als Kompaniechef, Laperre en Virgil de Commer als Zugführer, vormde een nieuwe "Pantserschreck"-Kompanie. Deze vertrok vanuit Stöven naar een ander dorpje, ten westen van ons, voor een versnelde opleiding. Voor onze noodwendige bevoorrading werden we afgedeeld bij de lichte Fla. Begin april vertrokken we opnieuw om ingezet te worden. Vóór een klein dorpje betrokken we een stelling naast twee hooioppers. De wagen kreeg een schuilplaats bij de eerste huizen. Bij het ochtendgloren waren de Russen er reeds. In massa, waar ze vandaan kwamen weet niemand van ons. Altijd maar nieuwe Ersatz, want ze werden altijd teruggeslagen en dat ging gepaard met zeer zware verliezen. We maakten ons kanon klaar, en wachtten op verdere bevelen. Toen ze dicht genoeg genaderd waren, dan hadden wij ook meer trefzekerheid, gaf Dahlof bevel het vuur te openen. Ze werden beschoten met scherfgranaten. De verrassing was groot bij de Russen. Zij haden er waarschijnlijk niet mede gerekend op zulke tegenstand te stuiten. Ineens waren ze als van de aardbodem verdwenen. Wij waren natuurlijk ontdekt en stopten met vuren. Twee man werden weggestuurd om van de wagen nog meer scherfgranten te halen. Toen zij voor de tweede maal terugkeerden hadden de hooioppers een voltreffer gekregen en stonden in brand. Dahlof en Pauli waren gekwetst en daardoor verloren wij beide chefs. Een andere "Geschützführer" werd aangeduid alvorens de gekwetsten naar achter vertrokken. De overgeblevenen waren een beetje de kluts kwijt, maar dat hielp niets, wij moesten er door willen of niet. Dus... verder vechten. Om terug een beetje op dreef te komen, en onze moreel weer wat op te fleuren, openden wij het vuur op alles wat zich vóór ons bewoog. Munitie werd niet gespaard. Kotlowski was niet in de buurt en kon ons dus niet meer uitkafferen. Pantsers waren er nog niet te zien. Maar verschillende andere zware vrachtwagens reden langs de weg, alsof de oorlog reeds gedaan

was. Wij hebben hen het tegenovergestelde laten voelen. Alle wagens werden vernield. Wij hadden een echte ravage aangericht. De brandende wrakken lagen allen vóór ons. Van de vijandelijke infanteristen kregen we geen meer te zien. Deze gevechten duurden tot in de late namiddag.
Wij maakten ''Stellungswechsel'' en verplaatsten het kanon met mankracht terug tot bij het eerste huis en gingen daar terug in stelling. Verdere bevelen moesten we niet meer verwachten. Wij waren als vrijschutters op oorlogspad en moesten ons plan trekken. Ter afwisseling begon de Rus weer eens met trommelvuur. Stalinorgel, artilerie en granaatwerpers begonnen weer hun dodelijk lied te zingen. Het dorpje, bestaande uit een paar huisjes, was hun doelwit. Het duurde niet lang of er stond geen steen meer op een andere, alles lag plat. Toen het donker werd maakten wij ons ook uit de voeten en reden naar een dorpje in westelijke richting. Even vóór de dorpsrand stopten we bij een groot boerenhof. Daar kregen we te horen, dat Hstuf. Wangemann daar zijn gevechtsstand had. Wij gingen ons melden en berichtten hem over de twee uitgevallen onderofficieren. Wij kregen het bevel een vijfhonderdtal meter vóór de boerderij, aan twee heuvels van een zandgroeve, in stelling te gaan. Wij reden terug tot aan de groeve. Het was een weg met aan weerskanten een heuvel. Wij namen de rechtse en reden met wagen en kanon langs de voorkant naar boven. Boven aangekomen, werden we zwaar beschoten door machinegeweervuur en werden we onthaald op een ''Hoereeh'' geroep. Iedereen die in Rusland geweest is zal wel de reden daarvan kennen. Wij zaten temidden van de Russen. Hoe onze chauffeur, Albert Vincent, het klaar speelde was onbegrijpelijk, maar met wagen en schut, duikelde hij naar beneden. Hij zal wel gedacht hebben: ''Alles of niets!''. Hij reed rechtstreeks door tot aan de boerderij. Heelhuids heeft hij ons daar terug gebracht. Geen enkele had een letsel opgelopen.
Daar was reeds alarm geslagen. De Russen hadden de zandgroeve reeds in handen en hals over kop werd de aftocht geblazen. In gezelschap van de Tross reden we tot aan het eerstvolgende dorp.
Opnieuw in stelling gaan. De Russen waren er weer. Toen het donker was, trokken we voor de zoveelste maal terug. Nu hadden we geluk, want we konden een stuk autostrade gebruiken richting Eberswalde, wat toch nog altijd sneller ging dan langs de landwegen. Wij reden als laatste van de kolonne, als men dit nog een kolonne kon noemen met die paar voertuigen die er nog waren. Wij konden zolang rijden tot de morgen in de lucht kwam. Wat het reisdoel was, wisten we niet. Plotseling rolde er een autowiel links aan ons voorbij, kruiste onze rijweg en bolde rechts naar de straatkant. Wij sprongen uit de wagen en het duurde niet lang vóór wij merkten, dat het wiel afkomstig was van onze wagen. ''Halbketten'' hadden we reeds lang niet meer. Het wiel werd teruggehaald. Het waren gelukkig maar de bouten, die verdwenen

waren, die zullen waarschijnlijk niet hard genoeg aangetrokken geweest zijn. Wij de weg terug op om die bouten te zoeken en we hadden nog geluk ook, drie vonden we terug. Vlug de panne hersteld en de bouten stevig aangespannen en de anderen achterna, die ondertussen uit ons zicht verdwenen waren. Wij reden tot aan het eerstvolgende dorpje, stopten, gingen in stelling terwijl Vincent de nog ontbrekende bouten bijeenzocht in zijn gereedschapskist om het wiel definitief en goed te kunnen vastzetten. In de namiddag waren de Russen daar weer. Opnieuw begon de beschieting. Gelukkig hadden we geen uitvallen. Bij valavond trokken we terug verder naar achter, zoals trouwens iedereen. Immer en altijd westwaarts. Weer tot het volgende dorpje en daar troffen we de Tross met Wangemann. Weer moesten we in stelling om aan de afweergevechten te kunnen deelnemen. Zo kwam de morgen van de tweede mei in de lucht. Weer verder westwaarts. Wangemann met zijn wagen vooraan, daarachter de nog resterende vijf of zes wagens, wij als laatsten. Na een tijd gereden te hebben, kwamen we aan een groot kruispunt, waar de wagen van Hstuf. Wangemann omdraaide. Met gebaren probeerde hij ons verstaanbaar te maken, dat ook wij moesten terugdraaien. De ene na de andere draaide mooi mede, tot wij aan de beurt waren. Wij stopten even, juist de tijd om door de verrekijker te zien. Wat ik zag, heel in de verte, aan een paar huizen, Amerikanen! Wat stond er ons te doen? De strijd was toch hopeloos. En waarom nog verdere offers brengen? Na een kort overleg, besloten we verder te rijden in de richting van de Ami's. Zonder witte vlag belandden we tussen onze vijanden. Wij hadden wel de goede richting gekozen (richting Vlaanderen). Ons kanon en de wagen mochten we niet achterlaten voor de Russen. Dit was een bevel geweest. Wij stopten en verlieten de wagen. Onmiddellijk werden wij beroofd van pistool, verrekijker en kompas. Verder moesten we onze nog overblijvende munitie tonen. Ik wees naar de wagen, een paar Ami's sprongen er op om na te zien. Een vroeg of het kanon nog geladen was. Wij zegden van niet. Wij moesten het "Verschluss" openen en... er sprong een granaat uit. Wij werden aangebruld maar daarbij bleef het dan ook. Het was nog goed afgelopen. Met onze eigen spullen moesten we plaats nemen aan de rand van de weg bij de andere gevangenen. Daar stond nu het laatste Pak-geschut van de zo trotse Pak-kompagnie. Maar het had zijn dienst gedaan, evenals de bediening.

STURMGESCHÜTZE ''LANGEMARCK''

door Herman Van Gyseghem en
August Heyerick

Sturmgeschütz III

Gewicht: 24 ton
Snelheid: 30 km/u.
Actieradius: 75 km
Bewapening: 75 mm kanon — 7,92 mm MG 34
Bemanning: 4 man

Opladen van munitie.

STURMBRIGADE "LANGEMARCK"
STURMGESCHÜTZENKOMPANIE

OPRICHTING

Na de zware gevechten rond Leningrad, in maart 1943, kwam al wat nog restte van het Vlaams Legioen op 18 mei 1943 naar Debica.
Verse krachten uit de Waffen-SS-eenheden en rekruten uit Vlaanderen vulden de rangen aan. Ostubaf. Schellong begon aan zijn opdracht: de oprichting van de 6de Freiw.Sturmbrigade "Langemarck".
Het zou een 2200 koppige gemotoriseerde brigade worden. De 7de kompagnie werd de Sturmgeschütz-Kompagnie, met het aantal Geschütze van een kompagnie maar met een I-Staffel van een Abteilung (afdeling).
Onder leiding van Hstuf. Weingärtner en met Ustuf. Glaser, Ritzau en Heyerick als Zugführer, startte men met de zware opgave. Zowel de officieren als de manschappen waren beginnelingen bij dit wapenonderdeel.
Weingärtner kwam uit de 4.Kp. van het Vlaams Legioen, samen met o.a. Wies De Keyzer; Glaser uit de PAK-Kp. met o.m. Godfried Cardoen. Heyerick pas gepromoveerd aan de Junkerschule Tölz; Ritzau uit de 2.Kp. samen met Thuur van den Broucke, de Funkführer uit de 1.Kp. samen met de chefkok Roland Pockele. Uscha. Schuster, de enige met wat ervaring bij de Sturmgeschütze kwam van de "L.A.H."
De meesten dienden dan allerhande leergangen te volgen. Een 20-tal waaronder Thuur Van den Broucke, Wies De Keyzer, Alex Colen, Jumbo Ingels, Herman Van Gyseghem, Leo Laurent, Michel Parmentier, Van Opstal en Jo Van de Walle reisden naar Nurenberg voor een Pz.-Funker-Lehrgang. Daar oefenden de mannen met pantsers, die een 5-koppige bemanning hadden. Bij de Sturmgeschützen die wij zouden bedienen, was er plaats voor 4 man, dus Funker en laadkanonnier in één persoon. Een aantal Funker volgden dan in Neisse (Polen) een speciale Ladekanonierlehrgang. In de Wehrmachtkazerne aldaar werd binnen in zalen geoefend in het laden en demonteren van de 7,5 cm kanonnen. Anderen volgden te Metz en te Unna een gespecialiseerde opleiding. De officieren Weingärtner en Heyerick gingen naar Magdeburg.
In Debica ontvangt de Sturmgeschütz Kp. 8 Sturmgeschütze i.p.v. de beloofde 10. Het onderstel van een P.III aangevuld met delen van de P.IV, een Maibach-motor en een 7,5 cm kanon. Er was plaats voor 49 granaten, meestal werden het 100 stuks, zodat de laadkanonnier zich gans klein maakte.
Naast de 4 officieren waren de volgende onderofficieren Geschützführer: Wiesener, Joscht, Steinborn, Schuster, Feuterer, Zobel en Brunner (allen Duitsers).

De leiding in de Funkwagen had toen Sturmmann Thuur Van den Broucke met als bemanning: Felix Van Ransbeeck, Herman Van Gyseghem, Ingels, Jaak Mercelis, Jan Haeyette en Parmentier. Tevens deden deze mannen dienst als laadkanonnier.

Sturmgeschütze. Iste bovenaan rechts Wauters J., 2de aan tafel Pennewaerts.

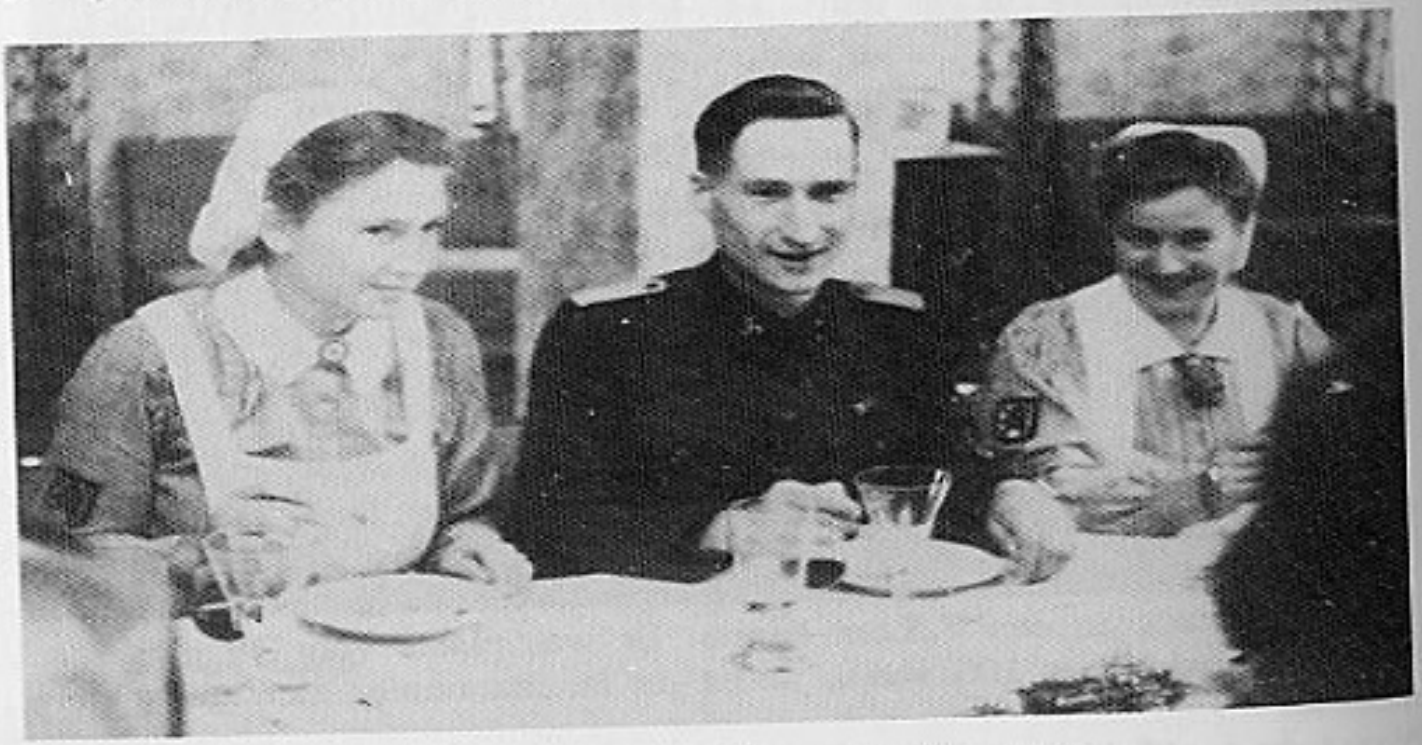

Ustuf. Heyerick op een feestje te Praag met Vlaamse D.R.K.-zusters.

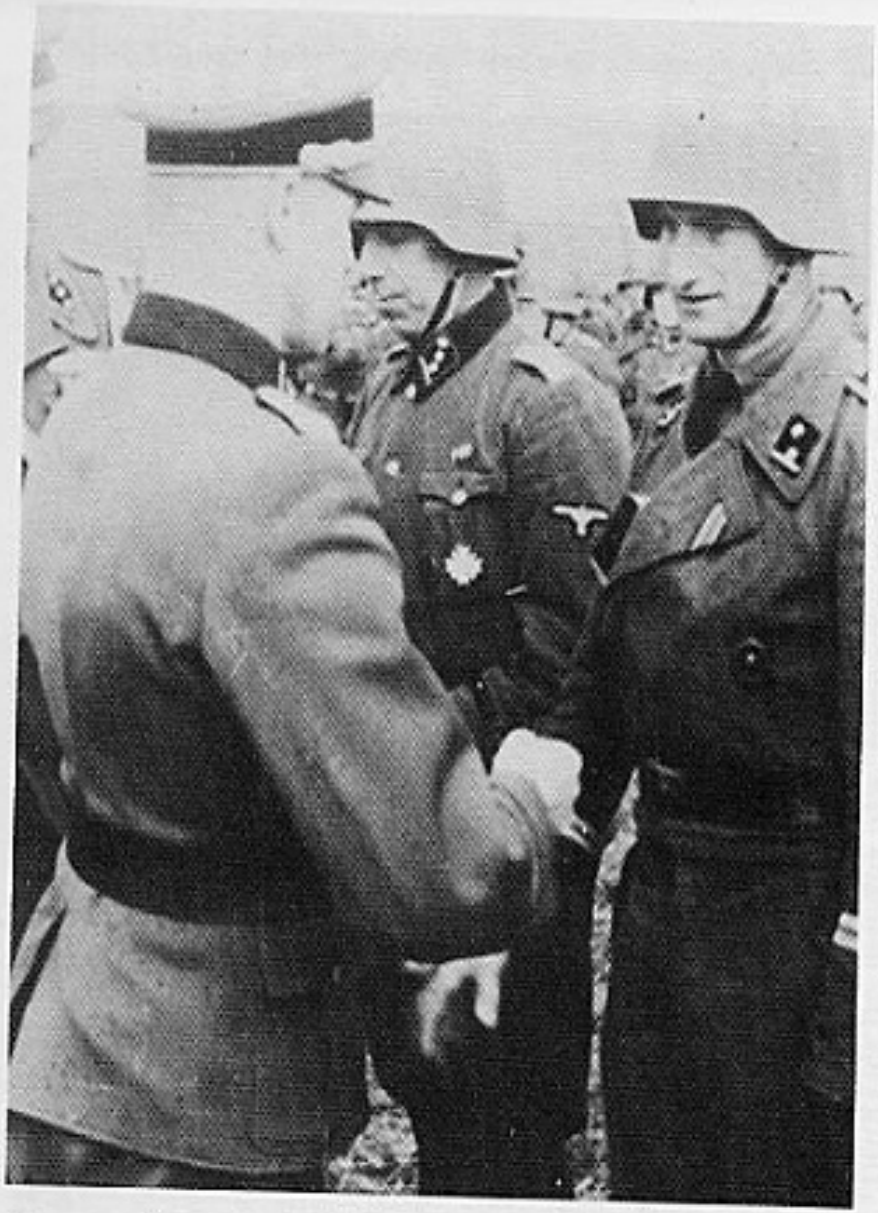

Sturmgeschütze. Ostubaf. Schellong K. reikt het K.V.K. uit aan de Spiess Jauchst.

Sturmgeschütze. Eerste Kp.Chef, Hstuf. Weingärtner.

Nürnberg, 1943. Funkeropleiding met o.m. Van den Broucke, Inghels.

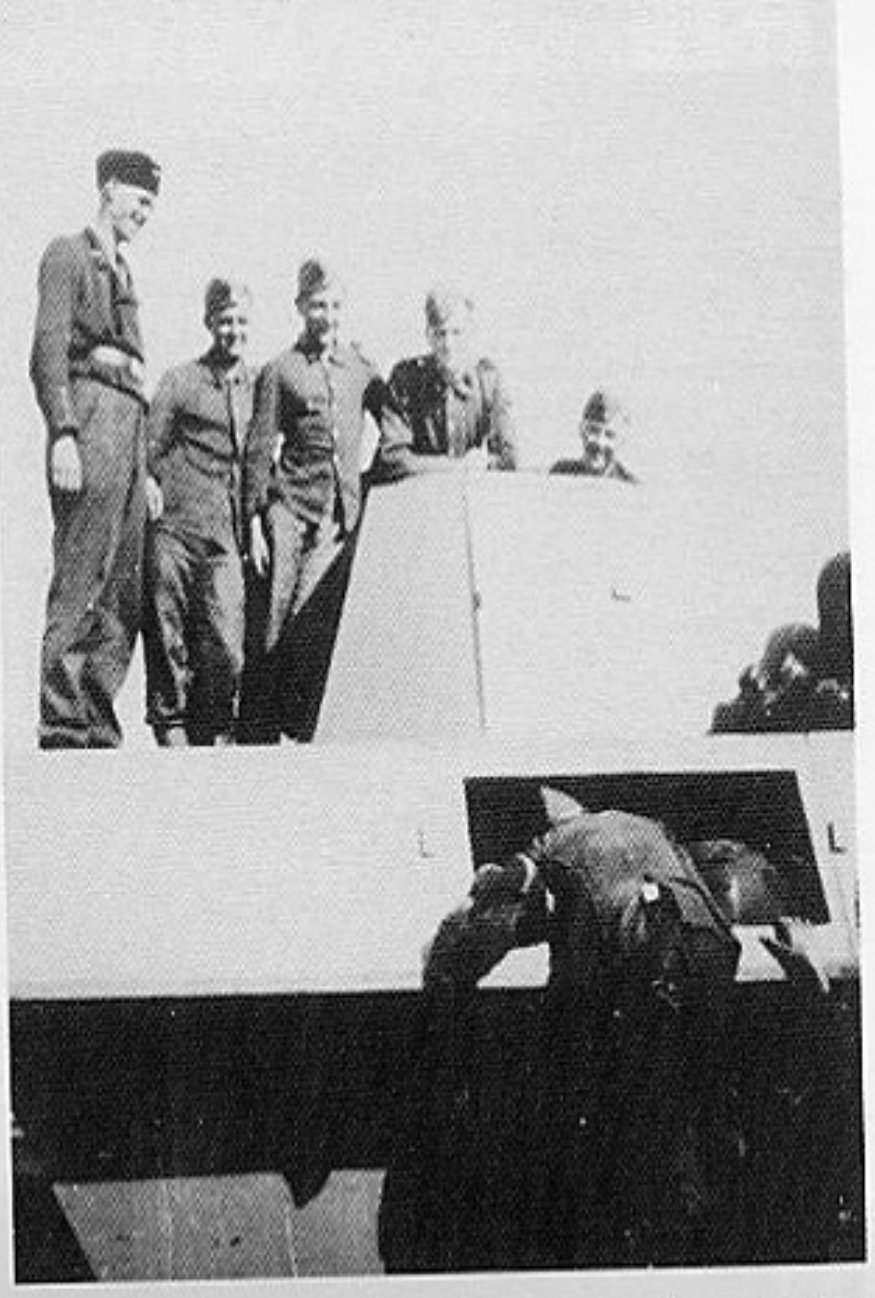

Nürnberg, september 1943. Opleiding tot seiner op het type Panther. 2de links Timmermans, 4de links Van den Broucke Arthur.

INZET IN DE OEKRAINE

In december 1943 stiet het 1ste Oekraïnse Front over de Dnjepr ten noorden van Kiew en doorbrak de flank van het 4. Duitse pantserleger. Het Duitse leger kwam hierdoor in grote moeilijkheden in het gebied van Shitomir.
Op 26 december 1943 tijdens het Kerstfeest werd alarm geslagen voor de Sturmbrigade ''Langemarck''. Onze Kp.Chef, Hstuf. Weingärtner, was afwezig door zijn huwelijk in Wenen, Ustuf. Ritzau was zijn getuige, Ustuf. Glaser met verlof; zodat Ustuf. Heyerick onze enige officier was die instond voor transport naar het front. Gans de brigade, bestaande uit 850 wagens, werd op 7 treinen geladen en naar het Oostfront gestuurd.
In de nacht van 30 december 1943 werd afgeladen te Winniza. Hierbij geraakte het Chef-geschut met een ketting van de ladekaai, zodat daar al wat vertraging opgelopen werd. Wij maakten kwartier samen met Hongaarse troepen te Winniza.
Op 31 december 1943 op mars naar Tschudnoff, in 2 afzonderlijke kolonnen: rups- en wielvoertuigen afzonderlijk.
De nacht van 1 januari 1944 bracht voor een aantal rekruten de eerste kennismaking met de Russische koude. Om middernacht, gedurende 5 minuten beleefden we een vuurwerk met lichtkogels langs beide zijden van het front om het nieuwe jaar in te luiden.
Op 1 januari 1944 werd de Sturmgeschütz Kp. ingezet bij Drygloff, 30 km ten zuid-westen van Shitomir, 150 km ten oosten van Jampol. Tussen Shitomir en Jampol lag een bosstreek. Het 1ste Oekraïnse Front achtervolgde de divisie ''Das Reich'', dreigde ingesloten te worden. De eerste opdracht van de kompagnie was hen te ontzetten wat ook lukte. In de namiddag van de 2de januari stonden we tegenover 35 Russische tanks. Hier boekten we onze eerste ''Abschuss''.
Hstuf. Weingärtner, terug uit verlof, had intussen het bevel opgenomen. Zijn geschut had volgende bemanning: Fahrer — Julien Ponnet, Funker — Wies De Keyzer, Richtschütze — Erler.
Onze kompagnie betrok een stelling aan de noord- en oostkant van Drygloff, vóór de brug, op een plateau. Hstuf. Weingärtner werd hier gewond door een granaatsplinter toen hij zonder geschut, op weg was naar het hoofdkwartier. Zijn bemanning wachtte tevergeefs op hem, hij overleed op 5 januari in de lazarettrein. Ustuf. Ritzau nam het bevel over, doch slechts voor zeer korte duur; hij kreeg een kopschot van een scherpschutter en werd begraven aan het kruispunt tezamen met twee Vlamingen (een ervan Kiekens).
Toen werd Ustuf. Glaser onze Kp.Chef, de ranganciënniteit in acht genomen. Glaser wou ook aan het front de snijdige Duitse officier zijn en met hem de meeste Duitse onderofficieren. Zij keken minachtend neer op de Vlamin-

gen, dit in tegenstelling tot Weingärtner en Ritzau die de Vlamingen uit ervaring beter kenden. Glaser strafte in volle frontinzet een Funker met zeven dagen gevangenis omdat de loop van zijn geweer vuil was.
De 3de en de 4de januari 1944 duurden de afweergevechten rond Drygloff nog voort maar door de overmacht gedwongen trok men terug tot Tschudnoff. Onze kompagnie bezette op 4 januari een stelling ten oosten van Tschudnoff. Wies De Keyzer stuurde men samen met een Duitse Oscha. naar Breslau om de lang verwachte Zugmachine (afsleepvoertuig) op te halen. Tschudnoff moest ook opgegeven worden en wij trokken terug alover Sjemenofka en Andrejewka tot Sewerinewka.
De winter was gelukkig niet te hard (— 12°). Na 7 dagen rust werd onze kompagnie toegevoegd aan een gevechtsgroep van "Das Reich".

STERKTEMELDING

		Off.	O/Off.	manschappen
10.1.1944	gevechtssterkte	1	5	76
	kampsterkte	2	5	67
14.1.1944	gevechtssterkte	2	5	43
	kampsterkte	2	4	30
15.1.1944	gevechtssterkte	2	4	43
	kampsterkte	2	1	33

(gegevens uit het Oorlogsdagboek van de divisie "Das Reich").

Sturmgeschütze, Sewerinefka, februari 1944. V.l.n.r. Ustuf. Glaser, Ustuf. Heyerick, Oscha. Brunner, Rttf. Ponnet.

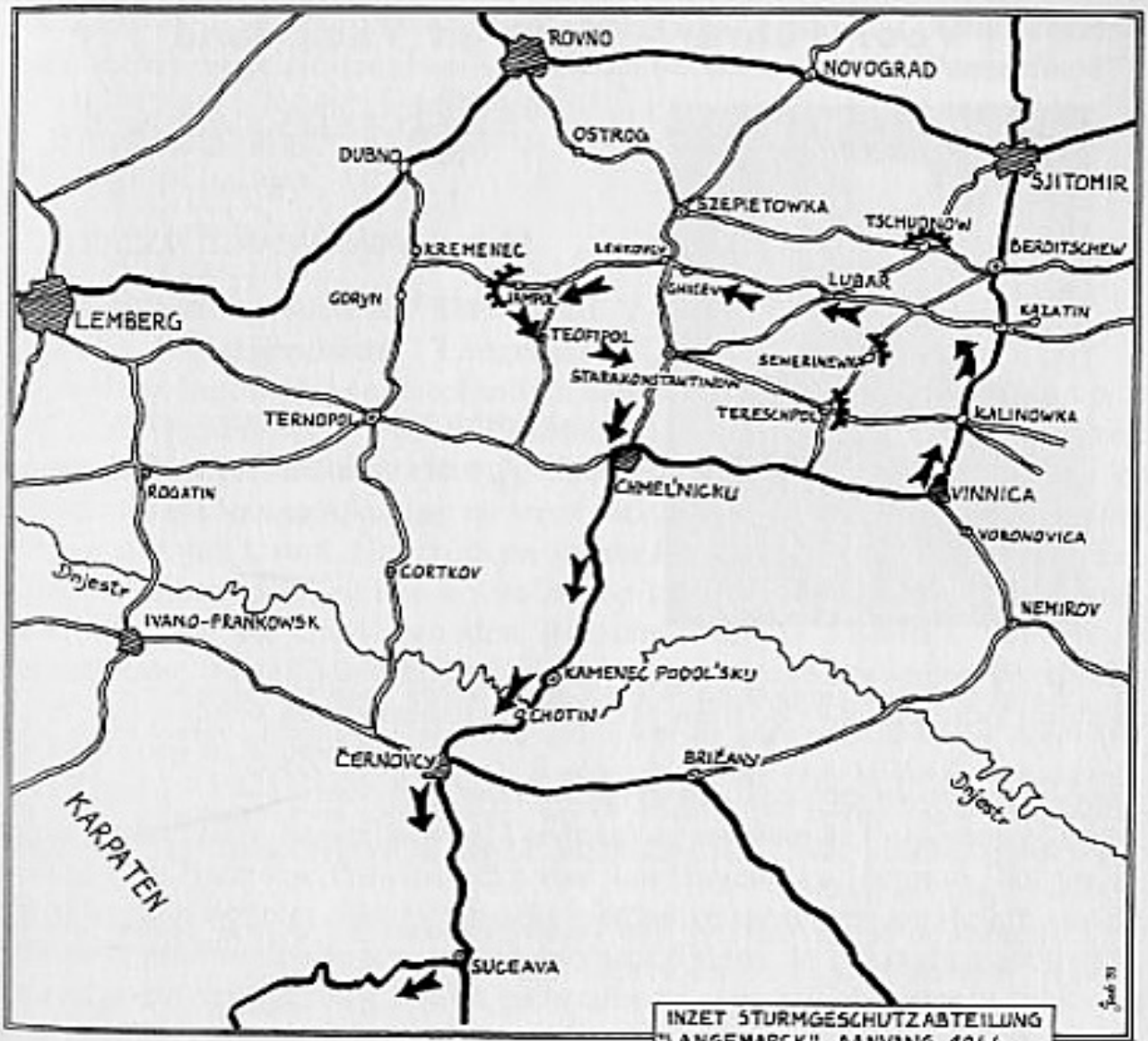
ROVNO
NOVOGRAD
OSTROG
DUBNO
SJITOMIR
SZEPIETOWKA
TSCHUDNOW
BERDITSCHEW
KREMENEC
LEMBERG
GORyN
TEOFIPOL
LUBAR
KAZATIN
SEMERINEWKA
TERNOPOL
KALINOWKA
CHMELNICKU
VINNICA
ROGATIN
VORONOVICA
Dnjestr
CORTKOV
IVANO-FRANKOWSK
NEMIROV
KAMENEC PODOLSKIJ
CHOTIN
ČERNOVCY
BRIČANY
Dnjestr
KARPATEN
SUCEAVA
INZET STURMGESCHUTZABTEILUNG
"LANGEMARCK" AANVANG 1944

Onze Heldenrubriek

Voor Führer - Volk en Vaderland

IN VEREEREND AANDENKEN

aan

SS-Rottenführer KAREL MICHIELS

Pantzerfahrer bij de SS-Stormbrigade „Langemarck"

geboren te Steenokkerzeel, den 5e April 1917, gesneuveld bij Sjitomir (Oostfront) den 14e Januari 1944.

Karel ging van jongsaf op in eerbied en liefde voor zijn Vlaanderen. Voor vrienden en bekenden was hij de stille, goedige kameraad, gemoedelijk van omgang en bezield met een sterke overtuiging. Op de school en ook later in 't Belgisch leger moest hij, omwille dezer overtuiging, veel misprijzen, haat, en vervolging ondervinden. Zijn vlaamsche kamplust echter werd hier niet door geluwd, wel integendeel.

Tegenover den ernst van het wereldgebeuren stond zijn besluit weldra vast en meldde hij zich bij de Wapen-SS.

Hij vertrok den 6e Oogst '41 naar het Oostfront, maakte den helschen Winterslag van 41-42 mede en werd er gekwetst.

Onmiddellijk na zijn herstel werd hij terug ingezet tot hij tenslotte viel, de heldenborst doorboord door een vijandelijke granaat.

Zoo eindigde dit korte, doch tevens zoo rijke, schoone leven van onzen stillen, goedigen kameraad Karel Michiels.

De welvaart en de toekomst van zijn volk en van Europa weze de vrucht zijner edele offergave.

„Seine Ehre hiess Treue."

Uit "Volkskamp" van maart 1944

Op 9 februari vermeldde het Wehrmachtsbericht de tegenaanvallen rond Drygloff als suksesrijk.
In Sewerinewka reikte Ustuf. Glaser het E.K.II uit aan Ustuf. Heyerick en Rttf. Ponnet Julien. Een poging van Ustuf. Glaser om de Sturmgeschütz-kompagnie in te zetten als artillerie mislukte. Een geschut zat spoedig ingevroren.
De gevechtsgroep ''Das Reich'', waartoe wij behoorden, kreeg de naam ''Gruppe Wolf'' en vormde een sterk gepantserde eenheid. De pantsergrenadiers, die ons begeleidden, beschikten voor het eerst over de ''Panzerfaust''.
Tot de ''Gruppe Wolf'' behoorden:
— 2 Kp. Infanterie
— 1 Kp. Pioniere
— 1 Kp. Kradschützen
— 1 Kp. Panzer III
— 1 Kp. Sturmgeschütze ''Das Reich'', 4 stuks
— 1 Kp. Sturmgeschütze ''Langemarck'', 8 stuks.
Wij werden ingezet bij een nachtelijke aanval nabij Trotscha en nadien op de weg naar Sjemenowka. Twee ''Geschütze'' bleven in dit moerassig gebied steken en waren verloren. Het geschut van Oscha. Wiesener, Segers en Parmentier verloor een ketting en werd uit de gevaarlijke zone gesleept door het geschut van Ustuf. Heyerick en Julien Ponnet (Zwiebel genaamd). Een ander stormkanon kreeg een voltreffer op het voorfront en vloog in brand. Spiess Jauchst en Gaby van den Bossche, van de I-Staffel, konden de Panzerfahrer, Karel Michiels, uit de brandende gevechtswagen bevrijden. Karel was dodelijk gekwetst aan de borst; hij werd op 14 januari met militaire eer begraven in Trotschka.
Op 15 januari 1944 kende men enkele dagen rust. Het sneeuwde overvloedig en we verbleven in Sewerinewka. De draadleggers van de Funkwagen, onder leiding van Tuur Van den Broucke met Jan Hayette en Herman Van Gyseghem hadden het niet onder de markt met het opsporen en herstellen van de gebroken telefoonleidingen en dan meestal tijdens de ijskoude nachten.
De rolbanen werden maar breder en breder en geen enkel voertuig keek nog naar de telefoondraden. De Russen naderden tot op 15 km van Sewerinewka.
Op 15 februari verlieten we Sewerinewka richting Bjelgorodka. De mars duurde 2 dagen en onze 6 Sturmgeschütze reden in de spits. In Bjelgorodka ving vooreerst de strijd aan tegen de partizanen en daarna tegen Russische reguliere troepen.
Op 24 februari ondernamen 2 Geschütze een tegenaanval aan het station en aan de brug te Michnoff, in samenwerking met de 3. kompagnie, onder leiding van Ustuf. Kahrl en Ustuf. Rik De Meester. Iedere hut of stromijt werd in brand geschoten en de Russen verdreven. Ook in en om Bjelgorodka

vocht men verbitterd. Het geschut van Brunner en Alex Colen liep op een mijn en verloor een ketting. Deze kon ter plaatse hersteld worden. De overgebleven Geschütze reden dan 30 km verder richting Oosten naar Jampol. Er dreigde toen een nieuwe omsingeling. De Russen sloegen een bres van ongeveer 50 km tussen Sepetovka en Tarnopol. Jampol, dat in een dal lag, werd nu van alle kanten bestookt.
Op 28 februari was de omsingeling volledig.
De 29ste februari begon de strijd om de stad, terwijl de laatste burgers de stad verlieten. Ustuf. Glaser werd gekwetst toen zijn PKW (personenwagen) op een mijn reed. Roselle voerde die wagen. Zijn geschut, zonder Glaser erin, werd eveneens getroffen en er ontstond brand binnenin, zodat de bemanning bijna stikte. Het liep echter goed af.
Ustuf. Glaser verliet de kompagnie en Ustuf. Heyerick nam het bevel over.

Sturmgeschütze, Sewerinefka, februari 1944. V.l.n.r. Jupp Timmermans, Heyerick.

Het geschut van Brunner werd beschadigd, kreeg motorpech en werd weggesleept door Zobel. Op dit ogenblik waren er nog vier StuG. gevechtsklaar (Brunner, Zobel, Joscht, Steinborn); deze reden naar Jampol, waar weer twee stukken verloren gingen (Zobel en Steinborn). Zobel geraakte te voet uit de ketel, zonder Jo Van de Walle en Pottast, die beiden werden gevangen genomen door de Russen. Het StuG. van Steinborn werd op bevel van

Schellong opgeblazen, 5. maart 1944, de dag van de definitieve uitbraak uit Jampol.
De doorbraak richting oost tot over de 24-ton brug te Julowzy geschiedde terug met 4 Sturmgeschütze: 2 van de ''Langemarck'' (Brunner en Joscht) en 2 van ''Das Reich''.
De LKW's (vrachtwagens) volgden met al wat mee kon. Ze geraakten zo 8 km verder. Ook volgden veel mannen te voet de heuvels op om zodoende uit de ketel te ontsnappen. Op initiatief van ''Spiess'' Jauchst zochten de trossen van de StuG- en de Pak-Kompanie een onderkomen in een dorp bezuiden de hoofdweg.
Ustuf. Heyerick reed met een motor naar de brigadestaf te Sjemenoff en bracht een vol geladen vrachtwagen gekwetsten mee naar Bjelgorodka.
De 4 Geschütze, nu onder bevel van Ustuf. Gerlach, gaan in nachtelijke stelling in Makra-Wolja. De I.-Staffel trekt naar Stara-Konstantinow. De Russen lukken echter de doorbraak naar Bjelgorodka. Ze sloten opnieuw de Brigade in te Sjemenow, doch deze brak uit op 5 maart in de richting van Proskurow.
Alle beschikbare manschappen plaatsten zich onder de leiding van Hstuf. Dethier om Stara-Konstantinow te verdedigen.
Tot 11 maart was het een enorme drukte op de rolbaan naar Kamenetz-Podolsk. Alles geraakte vast. Officieren beijverden zich om een nieuwe gevechtsgroep samen te stellen. Een groep volgde de terugtrekkende Wehrmacht over Kamenetz-Podolsk, geraakte over de Dnjester met een rubberboot even ten zuiden van Tsernowotisch, dan over de Prut met een vlot en kwam later bij de kompagnie terug in Campulung (Roemenië).
In Stara-Konstantinow komen verse krachten bij onze kompagnie. Het zijn de Vlamingen van de Panzer Abteilung 103 ''Nordland'' met o.m. Dolf Goossens, Sus Caspeele, Bert Vercruyssen, Theo Elewaut, Spiessens, De Rijck, Jan Rijcken en Kamiel Borms.
Samen met de tros en de I.-Staffel, komende uit Proskurow, rijden we naar Kamenetz-Podolsk en genieten er enkele dagen rust alvorens door te trekken naar Germanofka. Dit dorp ligt in Galicië. De bevolking was ons goed genegen. We blijven hier slechts één dag want de volgende dag werd bij pantseralarm het dorp ontruimd.
De pioniers legden een brug van 250 m over de Dnjester. Er dreven toen nog ijsschotsen op de rivier.
Alle vrachtwagens van de Sturmbrigade ''Langemarck'' daalden de heuvel af naar de rivier toe en afgeschermd door 2 Sturmgeschütze geraakten ze bijna allen over de rivier. Verderop lag de Prut die overgestoken werd ten oosten van Tjernowitsch. Onze laatste twee Geschütze geraakten daar echter niet over. De manschappen vervoegden ook later de groep.

Pz. Ausbildungsabteilung 103 te Bitsch met o.m.: Van Leuven, De Coster, De Rijcke, Van Gavere Juul, Carlier, Pintjens, Bosmans Stien.

Op 26 maart 1944 viel definitief Kamenetz-Podolsk en op 27 maart waren de Russen in Tjernowitsch.
Op 3 april trok de rest van de Sturmbrigade via Campulung, Vatra-Dornei, over de Karpaten en de Duklapas over naar Jaszlo in Polen waar verzameld en uitgerust werd. Ostubaf. Schellong krijgt het "Deutsche Kreuz in Gold" voor de dappere inzet van de Sturmbrigade in het gebied "Shitomir".
Bij de StuG.-Kompanie ontvingen de overlevenden het Sturmabzeichen in Silber; enkelen het E.K.II.
De rustperiode in Jaszlo duurde van 15 tot 27 april.
Op 28 april vertrokken we per trein uit Jaszlo met bestemming Klein-Knowitz, waar we op 3 mei aankwamen.
De Sturmgeschützkompanie verbleef er 8 dagen en vertrok voor hergroepering naar de "Truppenübungsplatz Heidelager" te Debica. Op drie maanden tijd had de StuG-Kompanie in de Oekraïne enorme verliezen geleden: alle stormkanonnen waren verloren en menig kameraad is nooit meer weergekeerd...

Sturmgeschütze, februari 1944. 1 Feuterer, 2 Brunner, 3 Thoen Staf, 4 Ustuf. Heyerick, 5 Timmermans Jupp, 6 Mercelis Jaak, 7. Ponnet, 8 ??, 9 Erler, 10 ??, 11 Colen Max, 12 ??, 13 Van Gyseghem Herman.

Sturmgeschütze. V.l.n.r. Ustuf. Heyerick. Oscha. Tackatsch, Timmermans, Ponnet.

ORGANIGRAM VAN DE STURMGESCHÜTZKOMPANIE

Kp.Chef: in volgorde — Hstuf. Weingärtner, Ustuf. Ritzau, Ustuf. Glaser, Ustuf. Heyerick.
Zugführer: Ustuf. Glaser, Ustuf. Ritzau, Ustuf. Heyerick.
Geschützführer: Uscha. Zobel, Feuterer, Nickel, Wiesener, Brunner, Schuster, Steinborn, Joscht.
Spiess: Hscha. Jauscht
I.-Staffel: Oscha. Gloe
Spritstaffelführer: Oscha. Gleichlauf
Waffenmeister: Wagner
Funkwagenchef: Sturmmann Van den Broucke Arthur
Chef-kok: Roland Pockele

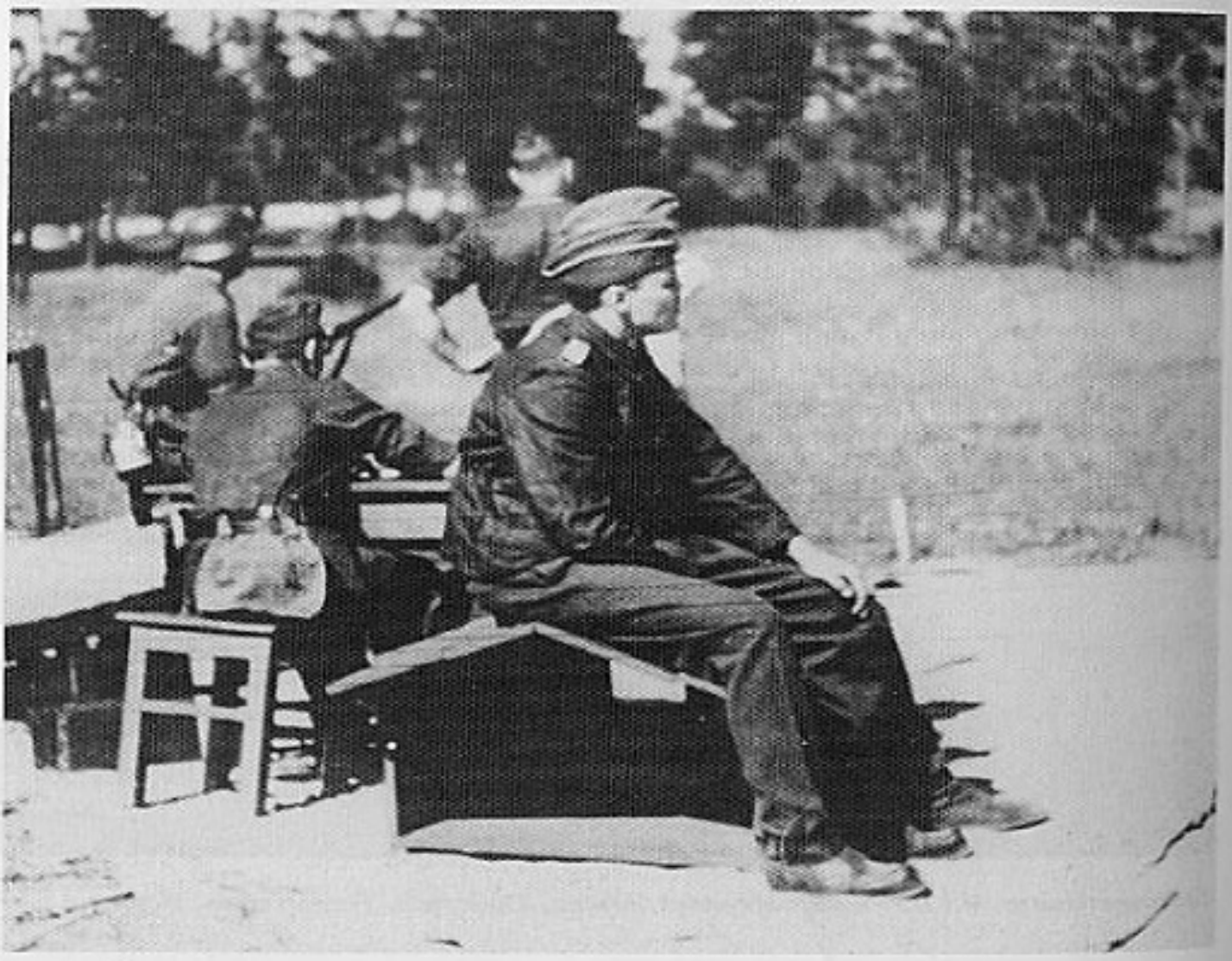

Ustuf. Glaser.

Jagdpanzer HETZER

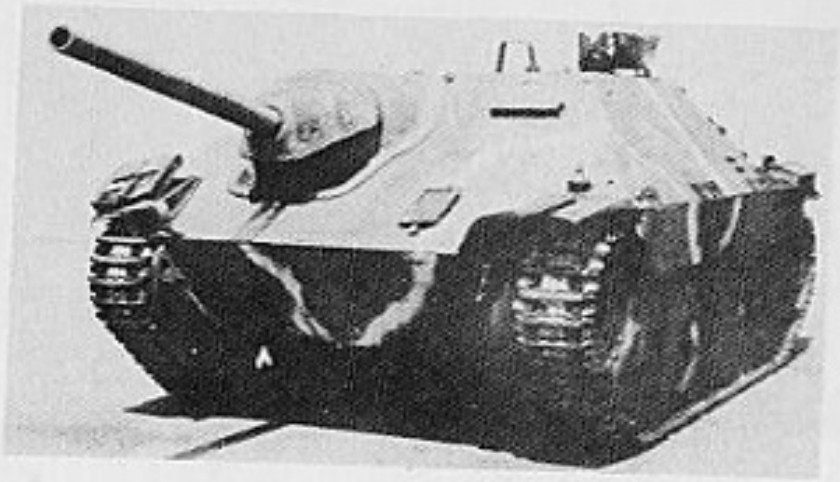

JgPz 38(t) "Hetzer"
De "Jachthond" was een lichte jachtpantser gebaseerd op het obligate PzKpfw 38(t) chassis dat zijn entree maakte in de zomer van 1941. Let op de bepantsering van bovenbouw, gevechtskoepel en front. **Lengte:** 6.27 m, **breedte:** 2.63 m, **gewicht:** 15.9 ton, **max. snelheid:** 42 km p.u., **actie-radius:** 177 km, **pantser:** 60 mm max., **wapens:** 75-mm Pak-39, 1 x 7.92-mm MG 42

JAGDPANZER 38 „HETZER"

Jachthond

In maart 1943 werd besloten tot de bouw van een lichte Jagdpanzer waarvoor het altijd betrouwbare PzKpfw 38(t) chassis als onderstel moest dienen. Er kwam een mini-versie van de Jagdpanther uit de bus, voorzien van het 75-mm KwK 40L/48 kanon. Het wapen werd bekend onder de naam Jagdpanzer 38(t) Hetzer (jachthond). De eerstelingen verschenen in mei 1944 en alle verdere productie werd toegespitst op dit type. Zo kwam het dat er tot aan het einde van de oorlog toch nog 1500 exemplaren konden worden afgeleverd.

De Hetzer trad met veel succes op. Een aantal werd speciaal geproduceerd als vlammenwerper, waardoor het kanon dan door een geëigend lanceerapparaat werd vervangen. De frontbepantsering had een dikte van 60 mm. Alle platen van de bovenbouw liepen glooiend af. Het voertuig woog 16 ton. Een MG 32 was aan het front opgesteld om te dichtbij genaderde infanteristen uit de weg te ruimen. Het PzKpfw 38(t) chassis was dermate goed dat het als basis werd geadopteerd voor enkele nieuwe series lichte pantserwagens. Een Panzerjäger 75-mm L/70 kanon zou voor deze versies worden gebruikt, zo besloot het Heereswaffenamt begin 1945, maar daar kwam het niet meer van. Het chassis voor de nieuwe standaardserie kreeg nog wel een naam: 38(d)

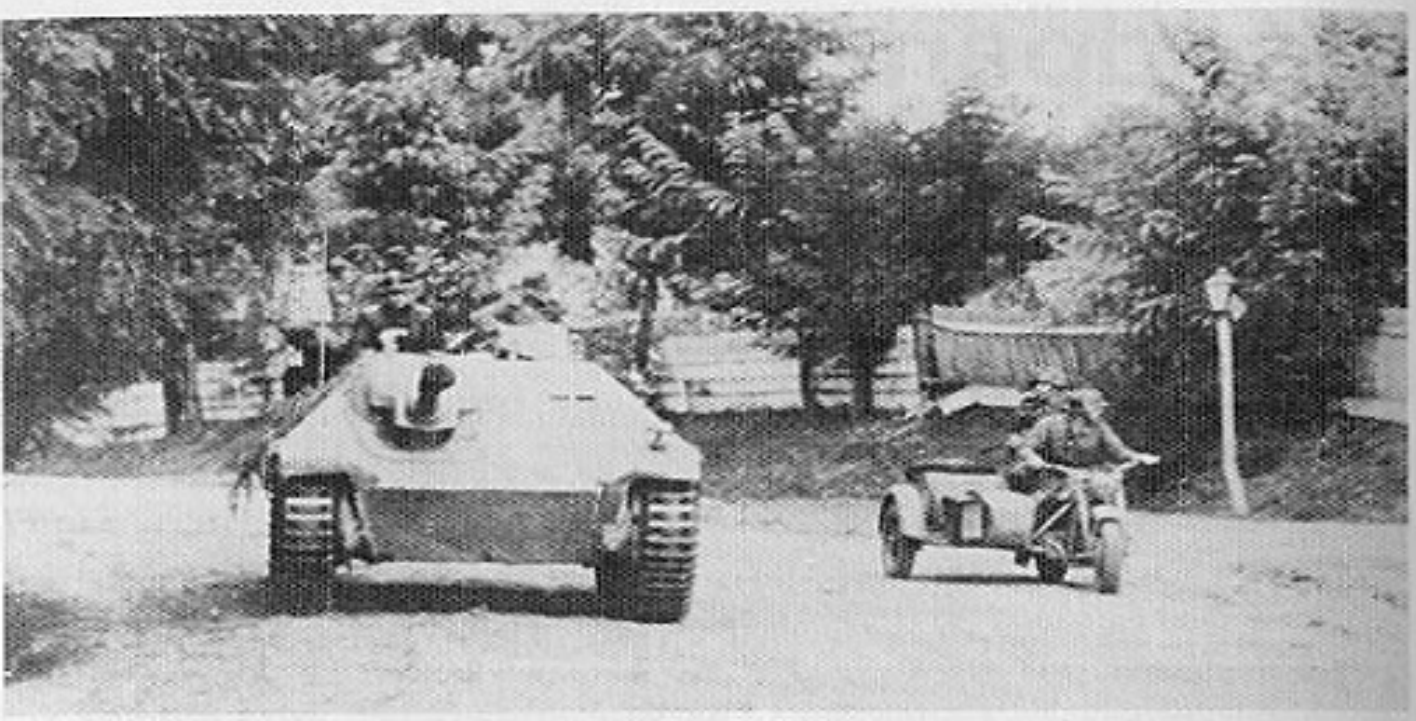

Jagdpanzer Hetzer. Samen met Kradmelder op verkenningstocht in 1945.

Jagdpanzer Hetzer trekt door een dorp ten oosten van Berlijn in 1945.

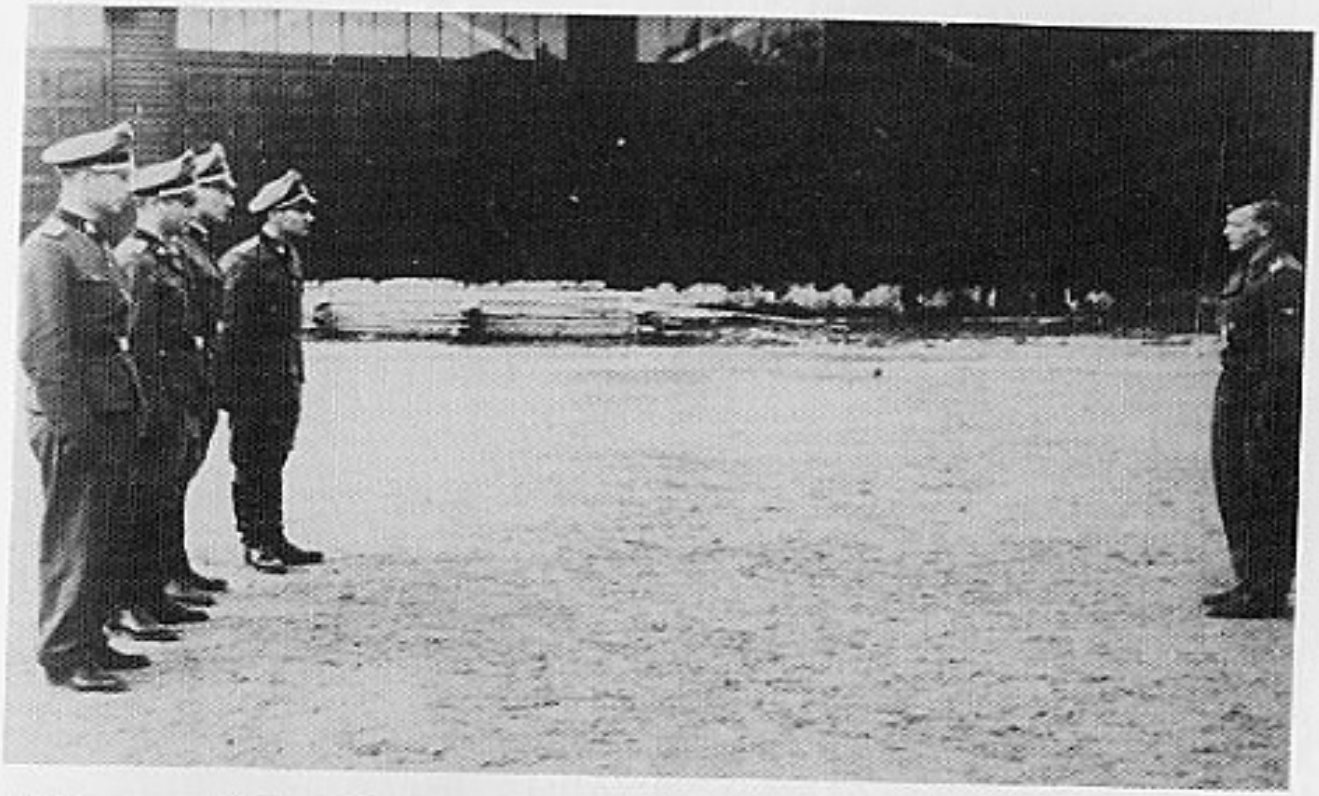

Debica, zomer 1944. Oscha. Brunner meldt de Sturmgeschützkompanie aan Ostuf. Spenger, Ustuf. Heyerick, Ustuf. Barrie en Ustuf. Bertels.

Sturmgeschützkompanie, Debica 1944. V.l.n.r. 3de Jauchst, 12de Mercelis Jaak, 11de Tuur van den Broucke, 13de Jan Haeghe, 18de Herman van Gyseghem, 20ste Alex Colen.

De Rijck Bert

Vercruyssen Bert

Goossens Dolf

Bitsch, 25 5.43. Stien Bosmans

Juli 1944. V.l.n.r. Eugeen Smets, Jos van Dijck, Stien Bosmans.

Debica, 11.7.1944. Stan en Stien.

Ostuf. Sprenger doet in juni 1944 zijn intrede in Debica.
Kort hierop verlieten we de Truppenübungsplatz Debica (troepenoefenplaats) en komen in mot-mars in augustus te Knowitz aan.
Daar kenden we een tamelijk lange periode van rust: oefenen en zingend marsjeren; onze hoofdbezigheden. In de buurt zwommen we in een klein meer. Drie man: Colen, Hermans en De Keyzer, stuurde men naar de Junkerschule Tölz.
In het brein van twee onzer kameraden, Fieu en Vercruyssen, ontstond het idee een nieuwe pantser te ontwerpen namelijk de ''rollende pantser''. Bert Vercruyssen tekende de plannen. Dit kwam ter ore van Berlijn en de twee mannen werden naar de hoofdstad ontboden, later nog eens naar Bad-Saarow bij hogere stafofficieren. Daarna niets meer gehoord. Een kopij van deze plannen bestaat nu nog.
In november 1944 vertrekt de volledige Brigade naar de streek van Soltau op de Lüneburgerheide. De Sturmgeschützkompanie werd ingekwartierd in Jeddingen, bij de boeren.
Bij de oprichting aldaar van de 27.Freiw.Gren. Division ''Langemarck'' kwam een grote groep van ons, waaronder onze I.-Staffel, onder het bevel van Hstuf. Wangemann en bleef dusdanig bij de ''Langemarck''. De rest van de Sturmgeschützkompanie werd toegevoegd aan de Abteilung 560 z.b.V. (voor bijzondere opdrachten) en keerde nooit meer terug naar de divisie ''Langemarck''.
In Bad-Saarow ontvangen ze hun ''Hetzer'' (jachthond).
De groep ''Wangemann'' met Hscha. Jauscht als Abteilungsspiess, vertrok naar het noorden van Duitsland.
Onze eindejaarsfeesten brengen we nog door in Jeddingen.
Op 2 februari werd de Sturmgeschutskompagnie als onderdeel naar de Abteilung 560 gestuurd en wel naar Amschelling.
De samenstelling van deze afdeling was als volgt:
— 1 Sturmgeschütz-Lehrkompanie Janowitz
— 2 Kompagnies van de Lettische divisie
— 1 Sturmgeschütz-Kompagnie ''Langemarck''.
De bewapening van de kompagnie was toen: 14 Skoda ''Hetzer'' van 16 ton met ieder een 7,5 cm geschut.
Samenstelling van de kompagnie: 3 Züge van 4 Geschütze en 2 Chefgeschütze.
Kompagniechef (in volgorde): Ostuf. Sprenger, Ustuf. Heyerick en Ustuf. Bertels. Ustuf. Barrie verhuisde naar een andere afdeling, daar er een officier te veel was.

Debica, zomer 1944. Vlaggegroet. Men merkt Ustuf. Heyerick en de Spiess Hscha. Jauchst.

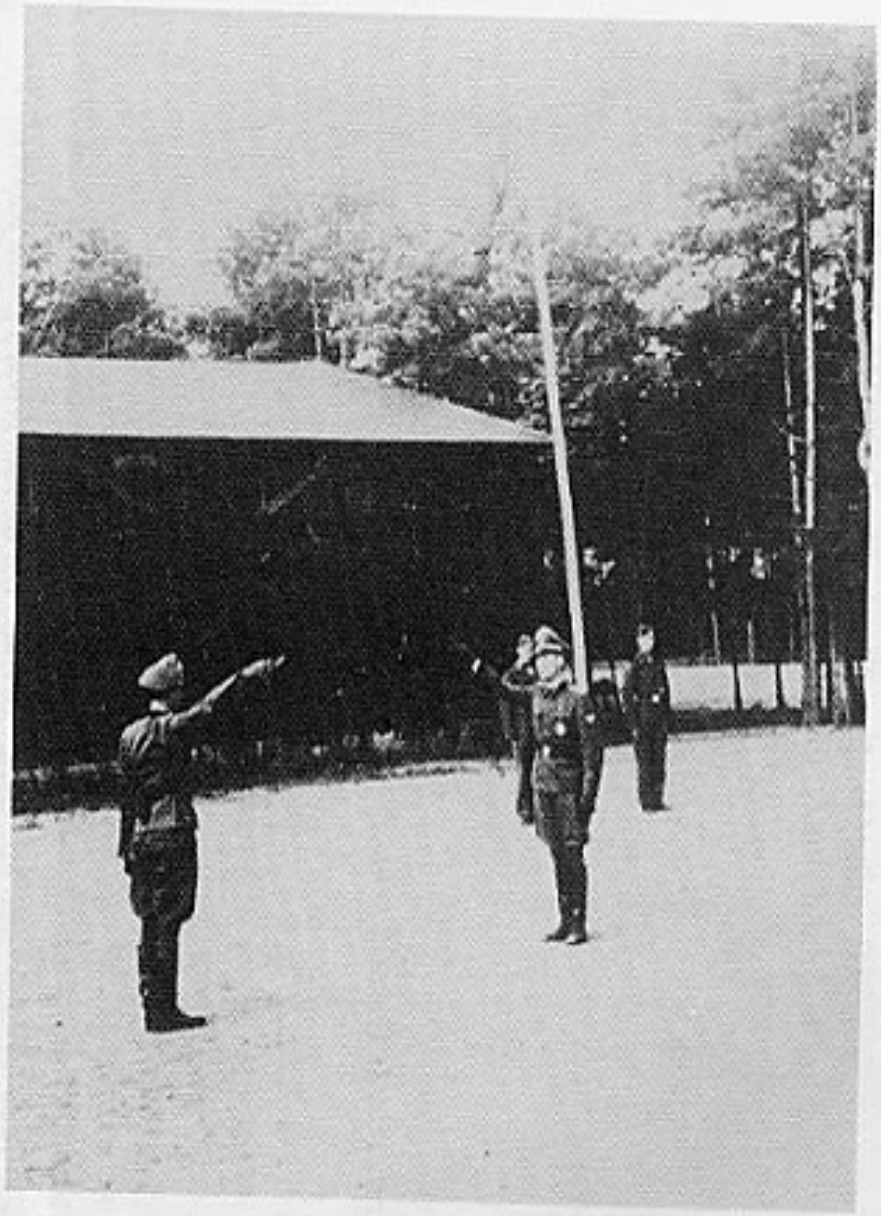

Debica, zomer 1944. Vlaggegroet. Ustuf. Heyerick begroet de Kp.Chef Ostuf. Sprenger.

Knowitz 1944. Hschaf. Jauchst, Ustuf. Bertels. Op de voorgrond Fé van Ransbeeck.

Knowitz. Ustuf. Heyerick, Hschaf. Jauchst, Ustuf. Bertels

Zugführer: Ustuf. Heyerick, Ustuf. Bertels, Oscha. Brunner.
Geschützführer: Joscht, Feuterer, Schuster, Steinborn, Wieserer, Nickel, Vercruyssen, Colen.
Schirrmeister (tuigmeester): Oscha. Gloe.
I.-Staffel (verkleinde): Van den Bossche Gaby.
Funkmeister (chef seiner): Uscha. Van den Broucke Arthur.
Sterkte: 3 Off., 31 O/Off., 58 manschappen (in totaal 92 Vlamingen).

INZET

Op 14 februari 1945 per trein naar Bad-Saarow, daar Dresden juist massaal gebombardeerd was, maakten wij een omweg.
Hier kregen wij bezoek van Dr. Jef Van de Wiele en Toon Van Dijck, die ons vroegen om naar de ''Langemarck'' terug te keren. Hierover konden wij niet beslissen. Er werd duchtig geoefend met onze pas aangekomen Hetzers. Wij verloren hier een goede kameraad. Roselle verongelukte bij een stom ongeval met een handgranaat. Hij vond ergens een kist met geroeste handgranaten, wou dit nauwkeurig bekijken, maar besefte te laat dat hij een granaat met een ''Graukopf'' in de hand had, deze ontplofte. Roselle ligt nu begraven op het kerkhof van Bad-Saarow.

ALS ONDERDEEL VAN DE GEVECHTSGROEP ''1001 NACHT''

De kompagnie vertrekt in mot-mars naar het Oosten als onderdeel van de Gevechtsgroep ''1001'' onder leiding van Majoor Blancbois.
Op 7 maart 1945 inzet bij Zechin, aan het Oderfront. 's Nachts betrokken we de stelling samen met het Fallschirmjäger-Regiment. Vóór onze linie lagen twee Russische Stalinpantsers ingegraven. De Chef, Ostuf. Sprenger, en de Zug van Ustuf. Heyerick reden aan de spits. De Zug van Oscha. Brunner maakte front naar rechts. We bleven daar gans de nacht heel stil met volledige Funkstille (radiostilte). We hoorden door onze boordradio de Russen spreken doch er was schietverbod. Tegen de morgen kwam er dichte mist op, zodat de Geschützführer van de achtergebleven stormkanonnen vóór hun stuk uit liepen om deze vooruit te loodsen. Hierbij geraakte Geschützführer Colen gekwetst aan zijn knie. Pintens nam diens plaats in, maar werd getroffen. Een Sani onderzocht hem maar het liep fataal af. Intussen legden Stalinorgels een vuurgordijn achter onze linies. Ook de infanteristen kregen het hard te verduren. Ostuf. Sprenger sneuvelde. Bij het afscheid nemen van zijn vrouw had hij een voorgevoel. Die nacht nam hij plaats in zijn geschut met de helm op, omdat hij verkoos rechtop te staan om alles beter te zien, dat werd hem

echter fataal. Een kopschot, ondanks de helm, velde hem neer. Samen met hem liggen ook Staf Van Overloop, Van Nuffel en Pintens begraven op het kerkhof van Alt-Rosenthal.
Ustuf. Heyerick wachtte tevergeefs op nieuwe bevelen. Ten einde raad trokken we ons terug. Hier eindigden de gevechten aan het bruggenhoofd Küstrin. Van Letschin werden we verlegd iets verder naar het noorden, naar Vevais bij Wriezen. Wij lagen daar in reservestelling.
Van 1 april tot 15 april 1945 noteerden we gevechten rond Vevais, Jägersdorf, Biesendorf en Wriezen. We ondernamen een tegenaanval met ondersteuning van een eskader Stuka. Van toen af maakten we nog alleen achterhoedegevechten mee, als laatste bescherming voor de terugtrekkende troepen en de in paniek verkerende vluchtelingen.
Op 16 april 1945 was de bemanning van onze wagens als volgt: Ustuf. Heyerick met Ponnet en Frans Carlier; Brunner met Bauer, Roels en Meirsmann; Vercruyssen met Leo Laurent, Piet D'Haeseleer en Staf Pien; Wiesener met Segers, Michel Parmentier en Herman Van Gyseghem. Verdere Geschützführer: Colen, Dolf Goossens, Fred Spiessens, De Rijck en Stapf.
Op 17 april werd Thuur Van den Broucke gewond en verzorgd door Sani Stan Scheltjes. Alex Colen nam diens plaats in, nadat hij zijn eigen kanon had verloren doch bij gebrek aan de nodige kennis van het seinwezen bekleedde een Duitse vrijwilliger zijn plaats.
De grote slag om Berlijn was begonnen. We voelden de grond trillen onder ons van de hevige luchtbombardementen en de artilleriebeschietingen. Op alle straten, die van oost naar west liepen, rukten kolonnen Russische pantsers op.
Op 18 april 1945 stond de kompagnie opgesteld op een kleine heuvel. Onze ''Geschütze'' stonden achter kleine huisjes en schuren. Oscha. Wiesener had zijn geschut verlaten, om vanuit een schuilplaats beter zijn vuurkommandos te kunnen geven. Zijn geschut schoot op korte tijd 7 pantsers af. Ook de andere wagens lieten niet op zich wachten. Officieel werd het cijfer 16 opgegeven. Erg moeilijk was dat niet: we schoten de eerste pantser van de kolonne af. De volgende tanks konden daar niet voorbij in de smalle straat. Ze konden ook niet wenden; één voor één werden ze afgeschoten. Uiteindelijk konden toch enkele russentanks keren en hun vuur op onze stelling richten.
Toen gebeurde het: Oscha. Wiesener verliet onvoorzichtig genoeg zijn schuilplaats en kreeg een voltreffer van een pantsergranaat in de borst. Het gevolg was verschrikkelijk, heel zijn borstkas was opengereten. Dan kwam de Russische Pak in aktie en vernietigden nog twee ''Geschütze''. Dat van Wiesener werd geraakt, waarbij Segers en Parmentier getroffen werden.

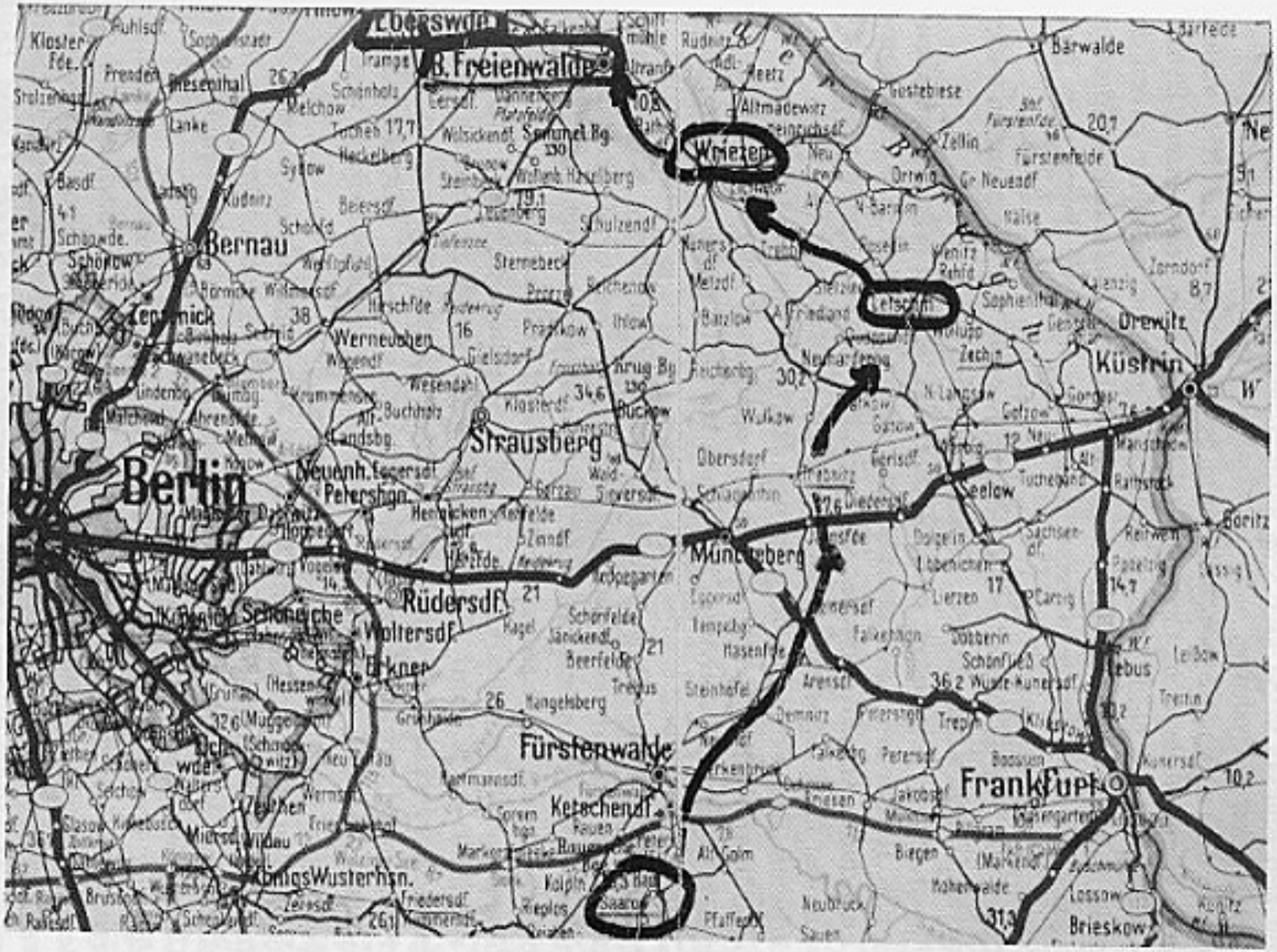

De strijd vanaf 14 februari 1945 tot 24 april 1945.

Michel Parmentier had een diepe wonde aan het linker schouderblad; voor hem zag het er niet goed uit. De dag voordien vertelde hij nog met tranen in de ogen dat zijn jongere broer zich ook gemeld had voor het Oostfront. Hun moeder was toen al weduwe.
De rest van de kompagnie trok zich terug op een grote hoeve. Hier vielen Russische vliegers ons aan. Opnieuw telden we enige gekwetsten. Ustuf. Heyerick raakte met beide voeten onder een geschut; gelukkig gaven de rupsbanden wat mee en was de bodem niet te hard. Zodoende hield onze kompagniechef geen blijvend letsel over. Jan Hayette kreeg een granaatsplitter in zijn zitvlak.
Op 19 april 1945 verlieten we de boerderij ten westen van Wriezen, nu onder leiding van Ustuf. Remi Bertels, richting westen.
Op 20 april, Führergeburtstag, te Bad-Freienwalde. Men reikte er eretekens uit: het E.K.II voor Leo Laurent en Herman Van Gyseghem. De kompagnie werd uitgedund. Uscha. Brunner verwond aan het oog en de zeer zware kwetsuur van Dolf Goossens met bijna zeker een fatale afloop.
We verlieten Bad Freienwalde met nog slechts 4 Sturmgeschützen. Als Geschützführer: Ustuf. Bertels, Uscha. Vercruyssen en F. De Rijck. De ''vrije jacht'' nam een aanvang. Het einde kwam in zicht. Geen brandstof meer, dan maar met een soort methylalcohol gereden.
Het geschut van Ustuf. Bertels reed op een mijn en moest achtergelaten worden. Uscha. Vercruyssen vernietigt zijn geschut met twee handgranaten, één in de loop en één in de motor. Met zijn bemanning, onder wie Staf Pien, Guido Delvaux en Leo Laurent trekt hij te voet verder.
De afstand tussen de Amerikaanse en de Russische linies werd erg klein.
Op 5 mei 1945 sprak Ustuf. Bertels een laatste maal tot zijn mannen en gaf hen de raad burgerkledèren te zoeken en de Amerikanen op te zoeken. Enkele dagen later werd ons laatste geschut vernietigd met een ''Panzerfaust''.
De meesten van ons geraakten in Amerikaanse gevangenschap waar de vrijgelaten KZ-gevangenen grote kuis hielden.
Vier man van onze kompagnie: Godfried Cardoen, Cyriel Roels, Jupp Timmermans en Herman Van Gyseghem slaagden erin te ontsnappen en na een zwerftocht van anderhalf jaar doorheen gans Duitsland belandden ze in het Klein Kasteeltje te Brussel.
Samengevat kunnen we stellen, dat de Sturmgeschützkompanie van de ''Langemarck'' er tamelijk goed vanaf gekomen is. Wij hadden heel wat minder gesneuvelden, omdat we een technische eenheid waren. Toch moeten we hier om te sluiten hulde brengen aan onze gevallen kameraden: Hstuf. Weingärtner, Ustuf. Ritzau, Oscha. Wiesenar, Uscha. Nickel, Uscha. Dolf Goossens, Ostuf. Sprenger, Jo Van de Walle, Pottast, Karel Michiels, Staf Van Overloop, Pintens, Stave, Rosselle, Van Gaver en Marcel Verdoodt.

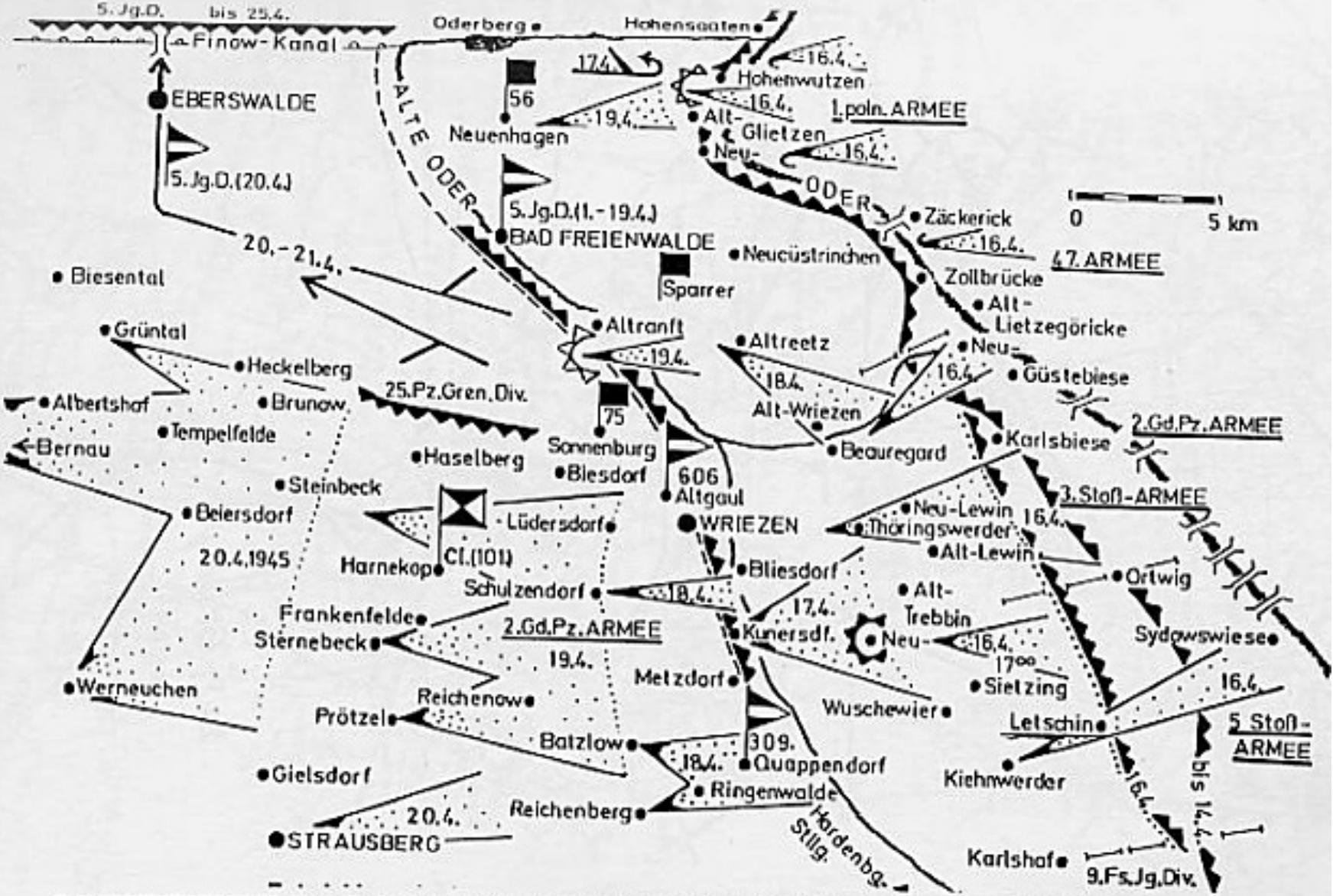

ONTWIKKELING VAN DE FRONTTOESTAND BIJ WRIEZEN

(16. - 20.4.1945)

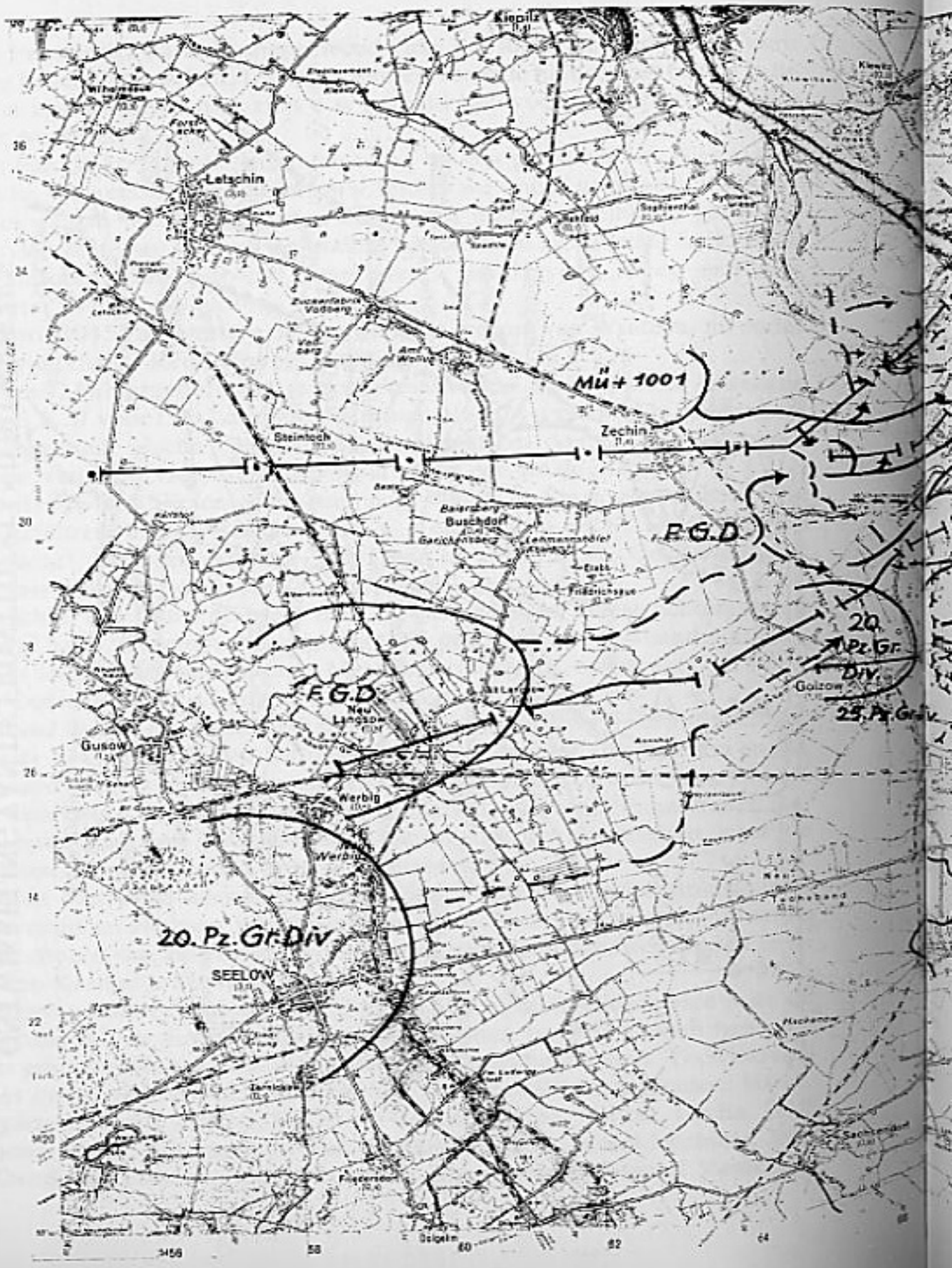

Ingetekende stafkaart met eenheden.

N E U M Ü H L
Alt Schaumburg
Alt Drewitz
KÜSTRIN
Gorgast
Manschnow
Rathstock
Reitwein
68
70
72
74
76
GÖRITZ
290 Frankfurt a. d. O.

We hebben getracht dit verhaal zo waarheidsgetrouw mogelijk te maken. Dit geschiedkundig overzicht werd bijeengebracht door Ustuf. Heyerick en Herman Van Gyseghem, met de hulp van heel veel kameraden, waaronder zeker Gaby Van den Bossche. Waarvoor onze dank.

Flor Hellings met moeder.

GEVECHTSHANDELINGEN VAN DE GEVECHTSGROEP "1001 NACHT"

Onder leiding van Ridderkruisdrager Majoor Blancbois.
Blancbois kwam van de 12.Pz.Devision. Na zijn verwonding kwam hij als adjudant bij de Heeresgruppe Weichsel en werd bij de oprichting van de Gevechtsgroep "1001 Nacht" tot haar bevelhebber aangesteld. Dit was een speciale eenheid.
Veel van zijn officieren en onderofficieren haalde Blancbois van zijn oud Ersatz-Bataillon in Stettin.

Samenstelling van deze Gevechtsgroep

— SS-Jadpanzer-Abteilung 560 z.b.V. (schuilnaam: Suleika)
Bevelhebber: eerst Stubaf. Wöst en later Hstuf. Markowz
Bestaande uit: Staf en verzorgingskompagnie, 3 Jagdpanzer-Kompanies (met 14 Hetzer), 4.Kp. Sturmgeschütze, enkele Bergepanzer.
— Panzer-Aufklärungs-Abteilung (OT) (schuilnaam: Harem)
Bestaande uit: Kradschützen-Kompanie (hoofdzakelijk Kettenrad), Panzer-Spähwagen (Pantserverkenningswagens), Vierlings-Fla. en één Zug 7,5 cm Pak (mot)
— 1 Kp. van het SS-Falschirmjäger-Bataillon 600 als infanteriebegeleidingskompagnie.

INZET

16 april 1945

Vijandelijke krachten stoten vanuit hun doorbraakplaats Letschin verder door en staan 's avonds reeds ten oosten van Kiehnwerder. Bij deze doorbraak verliezen de Sowjets 28 pantsers. Verder ten noorden dringt een Russisch regiment met ondersteuning van 30 pantsers over Neu-Lietzegöricke tot aan de lijn Karlshof-Ferdinandshof door. Hiermee is de stad Wriezen onmiddellijk aan drie zijden bedreigd.
De in het gebied ten noord-westen van Wriezen in bereidstelling staande gevechtsgroep "1001 Nacht" wordt gealarmeerd.
De K.Gr. "1001 Nacht" wordt tijdens de nacht naar voren geschoven. Delen van de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 z.b.V. betrekken stellingen ten noorden en ten oosten van Wriezen.
In de late namiddag van 16 april rijden onze verkenningstroepen op de straat Wriezen-Thöringswerder-Alt Lewin om de vijand te lokaliseren. Ustuf. Tiso

bekomt de opdracht het terrein te verkennen ten noorden van Wriezen voor een gebeurlijke inzet.
Op grond van deze verkenningen stelt men vast dat er 20 vijandelijke pantsers doorgebroken zijn. Dan komt het bevel: ''Entgegenfahren und stellen''. Tijdens het naderen krijgen we de indruk, dat de ''Hetzer'' dit karwei alleen zullen mogen opknappen, het hele gebied is reeds door eigen troepen ontruimd. In de loop van de nacht vallen de Russen aan. Verscheidene vijandelijke pantsers worden door de ''Hertzer'' van kortbij afgeschoten. Spijts de grote overmacht wordt de stelling door de ''Hertzer'' en enige RAD-mannen tot de volgende avond gehouden.
Tussen Wriezen en Frankfurt/Oder werden 150 Sowjetpantsers vernield.

17 april 1945

Bij Wriezen en aan de Oude Oder vecht ook de Gevechtsgroep ''1001 Nacht''. De ruggegraat van de verdediging vormen de kompagnies van de SS-Jagd-Panzer Abteilung 560, die hier afzonderlijk zijn ingezet.
Aan de Oude Oder zuidoostwaarts Wriezen verdedigt zich de 1./560. Steeds opnieuw poogt de vijand door te breken met sterke krachten, ondersteund door vele pantsers. De chef van de 1.Kp. Ostuf. Lirk, wordt gekwetst. Ustuf. Obstmayer neemt de kompagnie over, maar deze wordt in de late avond eveneens gewond. Nu neemt Ustuf. Tiso het bevel over de 1.Kp..
Wriezen is de noordelijke hoekpijler van het 9.Leger.

18 april 1945

Het 9.Leger stort onder het geweld van de vijandelijke aanvallen tussen Müncheberg en Wriezen ineen.
Wriezen werd nog gehouden en eerst in de volgende nacht ontruimd.
Ten zuiden van Wriezen staat de 1./SS-Jagdpanzer Abt. 560 als een golfbreker in de branding; de hele dag weert zij de vijandelijke infanterie af, met MG-vuur en scherfgranaten.

19 april 1945

In de morgen wordt Wriezen door de Russen bezet. De SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 in afweergevechten met Russische pantserspitsen bij Kunersdorf, Vevais, Lüdersdorf, Biesdorf en Haselberg.
De hardheid van de gevechten in het gebied Wriezen kan men aflezen van de verlieslijsten van de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560.
Ostuf. Lirk, Chef 1.Kp. en alle peletonoversten gekwetst (17.-19.4)
Ostuf. Ditmann, Chef 2.Kp. gevallen (18.4)

Ustuf. Leier Kp. Fhr. 2.Kp. gevallen (19.4)
Ostuf. Sprenger, Chef 3.Kp. gevallen (Vlaamse eenheid)
Hstuf. Leihs, Chef 4.Kp. gevallen (19.4)
In het zuidelijke afweerfront staat de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 haar man.

20 april 1945

Oproep van Himmler aan de SS-Divisie ''Norldand'' en ''Nederland''

FS KR-Blitz
An AOK 9
20.4.1945

Zur sofortigen Ubermittlung an SS-Frw.Pz.Gr.Div. ''Nordland'' und ''Nederland''
''U staat in de beslissende slag in het Oosten. Er is geen terugwijken of afzetten. Er moet tot de laatste man gehouden worden of er moet aangevallen worden. Het noodlot van Europa ligt in uw handen. Denkt aan uw dode kameraden en aan de miljoenen Germaanse vrouwen en kinderen. Ik verwacht onverbiddelijke gevechtsleiding en volste plichtvervulling.''

De SS-Jagdpanzer-Abteilung 560, die in het gebied Haselberg-Steinbeck gevochten had en voor enige uren in het woud bij Melchow rust geniet om haar eenheden te reorganiseren en munitie en brandstof op te vullen, wordt dadelijk gealarmeerd voor de verdediging van het bruggehoofd rond Eberswalde en Niederfinow, samen met de 25.Pz.Gr.Div., de 5.Jg.Div., het Pz.Gr.Rgt.7 (Solar) en de Sturmgeschütz-Lehrbrigade 111.

21 april 1945

In het noordoosten van Berlijn dringen de Russen de Duitsers naar het noorden. De in het woud bij Melchow in rust liggende Gevechtsgroep ''1001 Nacht'' wordt gealarmeerd. De SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 (schuilnaam: Suleika) staat in het gebied Biesenthal tegen de naar het noorden opdringende vijandelijke strijdkrachten. Het zwaartepunt ligt aan de autobaan ten westen van Biesenthal. Bij Lanke komt het tot een beslissende slag tussen ''Hetzer'' en Russische pantsers. Na een kort dorpsgevecht en nadat de stratenversperringen door de Volkssturm gesloten werden, draaien de Russen naar het zuiden af. Tegen de avond bekomt de afdeling een gemengde eenheid van Lucht- en Zeemachtsoldaten als versterking, doch dezen hebben geen begrip van grondgevechten.

22 april 1945

In de nacht van de 22ste werd het gebied Biesenthal ontruimd. Bij stromende regen gaat het naar het noorden om ten zuiden van Finowfurt nieuwe stellingen te betrekken.
Samen met andere eenheden vormt de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 een

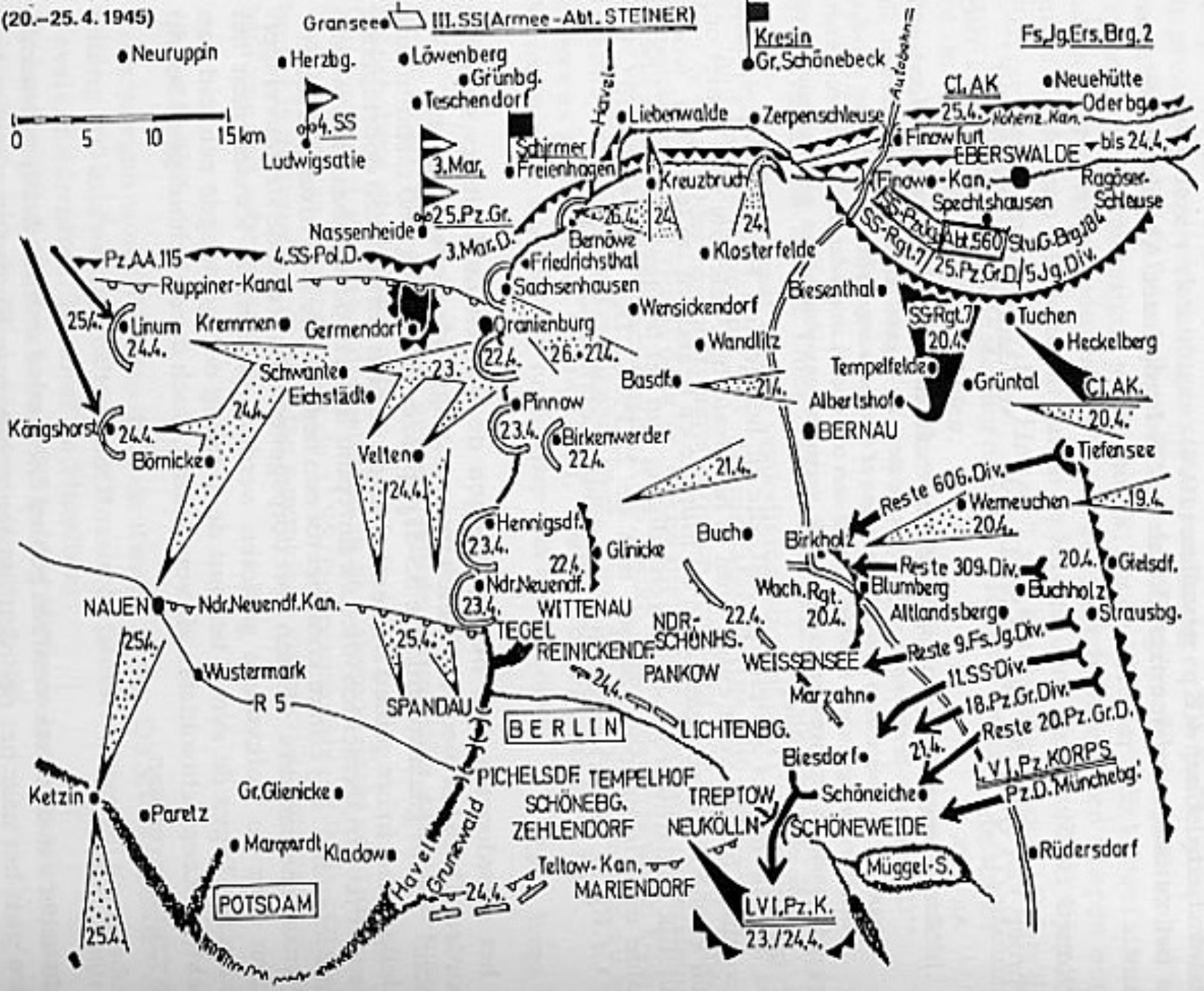

Frontoestand tussen 20 en 25 april 1945.

bruggehoofd te Eberswalde. Dit bruggehoofd zou als vertrekpunt dienen voor een aanval naar het zuiden.

23 april 1945

Generaal Felix Steiner stuurde twee verzegelde brieven naar Frau von Arenberg (Slot Nordkirchen ten noorden van Lünen) en naar de Veldmaarschalk von Blomberg (Bad Wiessee) om met de Westmachten te onderhandelen aangaande een kapitulatie met deze machten om zodoende de rug vrij te krijgen voor verdere strijd tegen de Sowjets (Steiner a.a. O.S. 225).
Steiner dacht er ook aan om op Berlijn te marsjeren en Hitler gevangen te nemen. Hierover bericht Standartenführer Karzer van de 4.SS.Pol.Division.

24 april 1945

De SS-Jagd-Panzer-Abteilung 560 weert verscheidene vijandelijke aanvallen af in het bruggehoofd te Eberswalde. In de nacht van 24/25 april trekt deze afdeling op bevel achteruit naar Finowfurt en spert daar de autoweg ten zuiden van het Finowkanaal.

25 april 1945

De afdeling houdt de autowegbrug over het kanaal vrij voor de vlotte terugtocht van de eigen troepen en weert vele aanvallen af.
Het Wehrmachtsbericht van 25 april 1945:

> "De talrijke verkenningsaanvallen van de Sowjets bij Eberswalde ontwikkelden zich in de loop van de namiddag tot harde gevechten ten noorden van het Finowkanaal. De eigen gevechtsvoorposten aan weerszijden van de autoweg bij Finowfurt werden door een superieure machtiger vijand tot aan het Hohenzollernkanaal terug gedrongen. Noordoostwaarts van Eberswalde lukte een vijandelijke doorbraak tot aan het Hohenzollernkanaal. Harde gevechten zijn nog aan de gang."

27 april 1945

De bij Finowfurt vechtende SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 gaat terug.
Luidens het dagbericht van de Heeresgruppe Weichsel van 27 april 1945:

> "Aan het Oderkorps toegevoegd: het Pz.Jg.Verbänd "1001 Nacht", in het gebied van Templin".

Bij de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 werden de resten van de 1. en de 2.Kp. samengevoegd evenals de resten van de 3. en de 4.Kp. Deze beide kompagnies worden door de vooruitgereden bevelhebber van de Gevechtsgroep "1001 Nacht" Majoor Blancbois de stellingen aangewezen bij Ahrensdorf, ten oosten van Templin. Daar de "Hetzer" zonder infanteriebescherming zijn, rijden 2 Jagdpanzer op verkenning.

Intussen gaan de andere ''Hetzer'' in loerstelling.
Wanneer nu in de vroege morgen twee ''Hetzer'' voor dringende herstelling hun stelling verlaten en naar Templin rijden, volgen meer T-34, onopgemerkt door de anderen, het dorp in.
Eerst in de laatste minuut wordt de vijandelijke opmars opgemerkt: een richtkanonnier schiet vanop 50 tot 80 meter twee T-34 af. Op hetzelfde ogenblik botst de afdelingskommandant Hstuf. Markowz uit een zijstraat komende, bijna met zijn wagen op een T-34. Nu is de hel losgebroken. In korte tijd wordt de Russische begeleidingsinfanterie, die reeds in de huizen en hoven in stelling ging, neergeslagen. De andere Russische pantsers trekken zich terug.
In de loop van de voormiddag worden nog enkele vijandelijke aanvallen afgewezen. Wanneer deze zich tegen de middag opnieuw klaar maken tot een grootaanval, trekken de ''Hetzer'' zich op bevel achteruit en gaan tussen Ahrensdorf en Templin tussen een bosje en een terreininzinking opnieuw in stelling.
De aanvallende Stalinpantsers en T-34 met opgezeten infanterie worden in de flank bestookt door de ''Hetzer''. De Russen verliezen 5 pantsers en 2 vrachtwagens. Ook de Duitsers lijden zware verliezen aan wagens, doden en gekwetsten. De ''Hetzer'' trekken zich al vechtend achteruit. Daarbij worden de beschadigde ''Hetzer'' afgesleept. Twaalf uur langer dan voorzien hielden de ''Hetzer'' de Russen tegen.
Terug bij de afdeling moeten de gevechtsklare ''Hetzer'' terug ingezet worden aan de stadsrand van Templin, om de gevechten van twee infanteriebataljons te ondersteunen. Opnieuw hielden ze acht uur vol. Tegen middernacht wordt Templin ontruimd. Alle Duitse eenheden verzamelen zich op de straat naar Lychen. Daar deze reeds gedeeltelijk door de Russen gesperd is, trekken de troepen, onder begeleiding van de ''Hetzer'' in de richting van Lychen-Fürstenberg, tot zij opnieuw verbinding vinden bij hun eigen troepen.

29 april 1945

Majoor Blancbois, bevelhebber van de gevechtsgroep ''1001 Nacht'' wordt met de gevechtsleiding in het gebied van Neustrelitz belast. Hij bouwt een sperlijn op aan de noordelijke zijde van Woblitz-See en ten oosten van Lindenberg en aan de noordoostpunt van de Useriner-See.

30 april 1945

De gevechtsgroep ''1001 Nacht'' marsjeert vanuit de streek Fürstenberg in het gebied Mirow. Russische pantsers volgen van dichtbij en het komt nog tot

een gevecht. Delen van het SS-Pz.Gr.Rgt. 49 en de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 en een kompagnie Luftwaffesoldaten verdedigen zich ten noorden van Mirow.

1 mei 1945

In de nacht gaat de terugtocht verder.
In Mirow worden zij van alle zijden beschoten. Er is nog één bevel: ''Terug — Marsch!''.
Wanneer de Jagdpanzers de brug in Mirow bereiken is deze reeds vernield. Een ''Hetzer'' wordt afgeschoten, de andere beschadigd. Beide bemanningen storten zich in het water om zich al zwemmend te redden. Maar aan de andere zijde staan de Russen reeds en nemen hen onder vuur. Verscheidene jongens sneuvelen, de anderen geraken in Russische gevangenschap, de rest kan vluchten en komt na dagen rondzwerven in Amerikaanse gevangenschap.

2 mei 1945

Bij Parchim komen de resten van de SS-Jagdpanzer-Abteilung 560 z.b.V. voor de laatste maal tezamen. De bevelhebber, Stubaf. Markewz, geeft de laatste richtlijnen en ontbindt de afdeling in het bijzijn van de bevelhebber van de gevechtsgroep ''1001 Nacht'' Oberstleutnant Blancbois. Zij hadden dapper gestreden en hun naam blijft voor immer verbonden met de eervolle gevechten aan het Küstriner bruggehoofd, bij Wriezen, Eberswalde, Templin en Mirow.

Obkdo. der Heeresgruppe Weichsel H.Qu., 8.4.1945
O.Qu./V(Pz)Br.B. Nr. 70/45 gKdos.
6 Ausfertigungen 2 Ausfertigung: I d
Stand der Panzer und Sturmgeschütze am 7.4.1945

Eenheid	Aard	a	b	c	d
.....					
.....					
SS-Pz.Jagd-Abt. 560	Stu. III	6	—	2	—
(Kampfgr.1001 Nacht)	Jagdpz. 38	37	1	6	—
.....					
.....					

Stu.: Sturmgeschütz
Jagdpz. 38: Hetzer 38
a: gevechtsklaar
b: korte herstelling
c: lange herstelling
d: toevoeging.
Dit is een gedeelte van de stand van pantsers en stormkanonnen.

PANZER-BEGLEITZUG 27 ''LANGEMARCK''

Zugführer: Ustuf. Wouters Robrecht
1.Gruppe: Uscha. De Kie Marcel
2.Gruppe: Wauters Jeroom
3.Gruppe: De Vriese Jan
Funker: Bogaert Jan
Melders: Rttf. Rubbens Paul
Laevers Frans
Sterkte: ongeveer 30 man
Opleiding: te Ramelsloh (in de omgeving van het R.A.D.-kamp)
in de Lüneburgerheide
einde februari-begin april 1945
Doel: begeleiding en bescherming van de Sturmgeschütze tegen vijandelijke infanterie met ''Panzerschreck'' en ''Panzerfaust''
Ravitaillering: afhankelijk voor zijn proviand van de 2.Kp. van het J.Btl. 27 bij gebrek aan eigen keuken.
Toebehorend aan het Btl. Oehms als de 3. Kompagnie.

INZET

Wij brengen hier het relaas van Jan Bogaert.
Einde maart of begin april 1945, na een inenting, vertrokken wij vanuit het station met de resten van het Btl. Rehmann per trein en werden afgeladen ergens nabij Prenzlau.
Daar de StuG. elders werden ingezet, buiten het verband van de divisie ''Langemarck'', werd de Begleitzug dan geïncorporeerd, als 1.Zug, bij de 3.Kp./Btl. Oems. We werden daar ondergebracht in een paar boerderijen.
Midden april ging het richting Oder, waar wij voor de nacht in een bosje verbleven. Daar moesten wij al onze persoonlijke spullen in onze rugzak steken en werden wij verder beladen met munitiekisten en een reserveloop voor de MG. Daar de last te zwaar werd en de meesten niet meer verder konden, kregen wij hulp van paardengespannen die de last overnamen. Langs een lange rechte baan, die de autosnelweg kruiste, bereikten wij het dorpje Mescherin aan de oever van de Oder.
Onze kompagnie nam de stellingen over van een Wehrmachtkompagnie, allemaal jongens die niet ouder waren dan wij.
Deze stellingen lieten aanvankelijk een kalme indruk na. Zij lagen aan de zuidelijke zijde van het dorp. In het laatste huis bevond zich de Kompagniegevechtsstand.
Wij bouwden onze MG-standen op, zelfs op een oud onttakeld schip werd een MG opgesteld.
Bij duisternis betrokken wij stellingen aan de waterkant. Buiten wat kanon-

nengerommel en af en toe een vliegtuig bleef alles voorlopig stil. Een beetje verder betrokken wij een paar dagen later nieuwe stellingen met loopgrachten en bunkers. Ook werden er 's nachts luisterposten op de kleine eilandjes geplaatst.
Ustuf. Jacobs, Chef van de 2.Kp., werd wegens geelzucht vervangen door onze Zugführer, Ustuf. Wouters.
In de morgen van 20 april legden de Russen een trommelvuur op de stellingen bij ons in mindere mate, doch rechts van ons leek de hel losgebroken. Wij zochten bescherming in de bunkers, doch Uscha. De Vriese Jan joeg ons naar buiten in de stellingen en aan de MG's. De Russen hadden de Odereilanden vóór ons bezet. In de namiddag werd het kalmer en gingen wij een kijkje bij onze geburen nemen. Wij schermden ons af met onze MG's, kregen dan vuur van granaatwerpers en scherpschutters. De Russen schoten met hun kanonnen op alles wat maar enigszins bewoog.
Bij gebrek aan munitie en proviand trokken wij ons terug op de tweede lijn, gelegen in uitgebouwde loopgrachten en bunkers op een heuvel aan de rand van het dorp. Op de weg daarheen werden wij opgejaagd door ''Rata's'' (Russische jachtvliegtuigen).
Daarna was het één terugtocht tot Schwerin, waar wij ons op 3 mei overgaven aan de Amerikanen.

Jan de Vriese

Funker Jan Bogaert

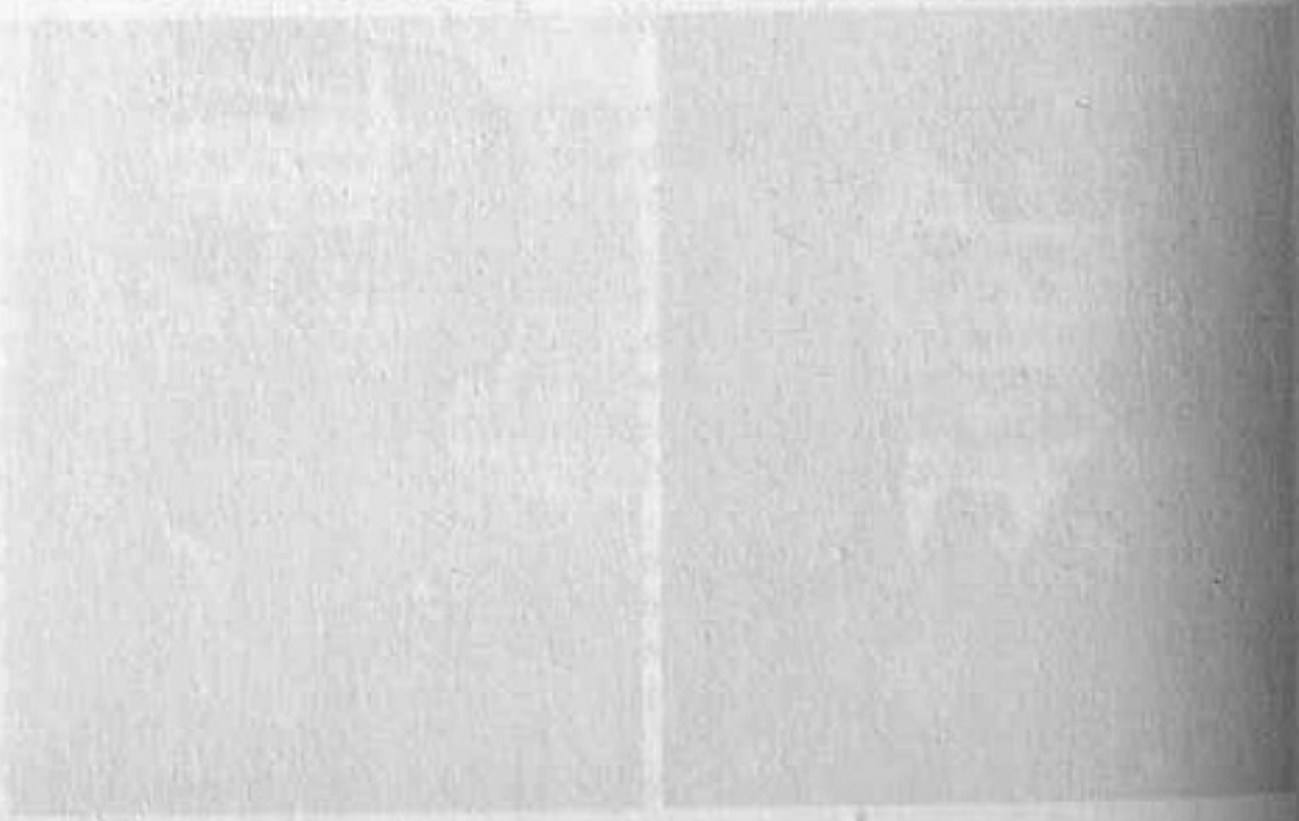

SS-JUGEND BATAILLON 27 ''LANGEMARCK''
SS-JEUGD BATALJON 27 ''LANGEMARCK''
door Bert Geunes

door Oluf von Krabbe, laatste bevelhebber van het I./GR. 67 ''Langemarck'', het Jeugdbataljon.

Als letzter Kommandeur des II'/SS Rgt. 67 (H.J.Btl.) der Div. Langemarck im II' Weltkrieg nehme ich mit Freude in Kenntnis, dass unter meinen flämischen Mitkämpfern immer noch ein guter Zusammenhalt besteht. Dafür legt ja auch die Herausgabe dieses Buches Zeugnis.
Ich habe den guten Geist und die gute Haltung meiner jungen flämischen Soldaten nicht vergessen. Sie waren vorbildliche Vertreter des flämischen Volkes.
Meine Zeit beim Bataillon reichte nicht aus, um die Leitung der Ausbildung zur vollen Fronttauglichkeit durchzuführen. Trotzdem musste ich den Befehl zum Kampfeinszatz annehmen und zur Ausführung bringen. Dadurch übernahm ich einen entscheidenen Anteil der Verantwortung für die Todesopfer wie auch für die Rettung der übrigen beim ersten und zugleich letzten Kampf des Bataillons.
Mögen wir alle, die wir die verflossenen Jahre überlebt haben, immer noch bereit sein, für unser — auch heute in mancher Hinsicht bedrohtes — Europa eine Lanze zu brechen. Das sind wir unseren gefallenen Kameraden schuldig.

Alleröd in Dänemark,
November 1983.
Oluf v. Krabbe

Als laatste Kommandeur van het II./SS-Rgt. 67 (H.J.Btl.) der Div. ''Langemarck'' tijdens de 2de wereldoorlog, stel ik met vreugde vast, dat onder mijn Vlaamse wapenbroeders nog altijd een goede geest van samenhorigheid heerst. De uitgave van dit boek levert daarvan het beste bewijs.
Ik ben de goede geest en de goede houding van mijn jonge Vlaamse soldaten niet vergeten. Ze waren voortreffelijke vertegenwoordigers van het Vlaamse volk.
De mij gegunde tijd was ontoereikend om het bataljon degelijk voor de frontinzet op te leiden. Toch moest ik het bevel voor de frontinzet opvolgen en ten uitvoer brengen. Daardoor nam ik een groot deel van de verantwoordelijkheid op mij voor de hoge bloedtol maar ook voor de redding van de overblijvenden bij het eerste en tegelijk het laatste gevecht van het bataljon.
Mogen wij allen, die de voorbijgevlogen jaren hebben overleefd, nog steeds bereid zijn een lans te breken voor het ook nu nog in menig opzicht bedreigde Europa. Dit zijn wij onze gevallen kameraden verschuldigd.

HET JEUGDBATALJON 27 ''LANGEMARCK''

door Bert Geunes

''... zolang er nog één Vlaamse Oostfronter leeft, zal hij met tedere ontroering en met bloedend hart terugdenken aan wat eens ons aller troetelkind was... ons Jeugdbataljon''.

Zoals alle andere troepenonderdelen van de 27.SS-Freiwilligen-Grenadier-Division ''Langemarck'' werd ook het Jeugdbataljon ''Vlaanderen'' opgesteld in de Lüneburgerheide, een enig mooi en gaaf gebleven natuurlandschap in de noordduitse vlakte met als middelpunt de aloude zout- en Hansestad Lüneburg. Waarom de keuze op de Lüneburgerheide viel, ontnemen wij aan de brief (dagboek ref. nr. III 1999/44) verzonden door Himmler, aan de chef van het SS-Hauptamt, Berger, en aan de chef van het SS-Führungshauptamt, SS-Staf. Juttner:

''Als gebied voor de opstelling van de SS-Freiwilligen-Division ''Langemarck'' bepaal ik de Lüneburgerheide.

1. Omdat in de gouw Oost-Hannover het grootste deel van de Vlaamse vluchtelingen ondergebracht is;
2. Om de lege ruimte van de Lüneburgerheide, met de mogelijkheid die zij biedt voor landingen van valschermspringers, beter te vullen;
3. Om geen van de reeds overvolle troepenoefenkampen te moeten opeisen.

get. Himmler.''

Het was hier in dit gebied dat een groot deel van onze Vlaamse gezinnen terecht kwam, toen ze in de septemberdagen van 1944 hun eigen Vlaanderen moesten ontvluchten om zich met hun kroost veilig te stellen voor de dreigende repressie.

Het gastland Duitsland bevindt zich op dat ogenblik in het zesde oorlogsjaar en vecht een strijd op leven en dood tegen de kommunistische pletwals aan het Oostfront, tegelijkertijd tegen de invasie van de geallieerden met hun enorm potentieel aan materieel in West-Europa.

In september 1944 kwam er opnieuw een golf van duizenden nieuwe aanmeldingen voor de divisie ''Langemarck'', waaronder velen uit de gevluchte Vlaamse jeugdformaties.

Om deze, eigenlijk nog te jonge vrijwilligers, op te vangen werd het ''Jeugdbataljon'' opgericht dat uitsluitend bestond uit deze jonge knapen, die geenszins wilden ten achter blijven op hun oudere kameraden. Uit heel het ''Reich'' werden deze jongens nu samengebracht in de Lüneburgerheide, het nieuwe woongebied van hun ouders en landgenoten.

Voor de meesten betekende de toetreding tot de divisie ''Langemarck'' de voortzetting van de door hen in Vlaanderen reeds ingeslagen weg. Nergens kunnen er bewijzen aangehaald worden, die op enige verplichting wijzen. Wel hebben zekere instanties deze knapen op hun plicht gewezen, dat elke

weerbare man in Duitsland gewapenderhand aan de strijd moest deelnemen. Het is uiterst moeilijk om na een periode van 38 jaar ononderbroken vrede in Europa, de oorlogstoestand van toen voor ogen te roepen. Trouwens iedereen, zowel vriend als vijand was er heilig van overtuigd ''het Gelijk'' en ''het Recht'' aan zijn kant te hebben.
De overwinnaars verklaren plechtig al hun daden voor recht en deze van de verliezers door verfoeilijk onrecht. Zo eenvoudig is dat.
Over het algemeen kan men zeggen, dat de jongens van het Jeugdbataljon tot het type behoorden van de zogenaamde ''langer schoolgaande jeugd''. Bovendien waren ze in hun jeugdverenigingen en in de ''Wehrertüchtigungslager'' lichamelijk en geestelijk voorbereid, gehard en getraind op de grote taak, weliswaar nog veel te vroeg, die toch eens op hen zou toekomen.
Vanaf zijn ontstaan werd dit Jeugdbataljon toevertrouwd aan jeugdleiders (de bataljonscommandant Hans Stange, drager van het gouden H.J. Abzeichen) en aan jonge officieren en onderofficieren. Dezen waren bijna uitsluitend Vlamingen. De veldopleiding werd aangepast aan hun jeugdige leeftijd, tevens voorzag men, dat het Jeugdbataljon op korte termijn als eerste eenheid van de divisie ''Langemarck'', het Nederlands als voer- en kommandotaal zou krijgen.
Het Jeugdbataljon werd door iedereen met de grootste welwillendheid omgeven. Menig oud Legioenman, Wikinger of Langemarcker, die reeds sedert 1941 op alle Russische fronten zijn sporen verdiende, alsook onze Vlaamse Leiders beschouwden deze knapen als een waarborg voor de verdere ontvoogding van het Vlaamse volk. Het was alsof iedereen voor zichzelf een toekomstbeeld koesterde. Dit alles belette niet dat het Jeugdbataljon een militaire eenheid was, die moest opgeleid worden, die gebeurlijk toch aan de strijd zou deelnemen.
Honderden vrijwilligers van de divisie Langemarck waren bij hun indiensttreding nauwelijks 17 à 18 jaar oud, bij het Jeugdbataljon lag dit lager. De militaire veldopleiding werd dus grondig, hard en realistisch doorgevoerd. Vrijwel alle onbelangrijke bijkomende dingen, die de klassieke soldantendienst in vredestijd kenmerkte, doch die nu van geen nut meer waren in het zesde oorlogsjaar, werden doelbewust achterwege gelaten.

DE BENAMING VAN HET JEUGDBATALJON

Hierover vinden wij nog een belangrijke briefwisseling in de archieven: Briefwisseling tussen de ''Reichsjugendführer'', Axmann, en de ''Reichsführer-SS'', Heinrich Himmler.

6 maart 1945 brief van Axmann aan Himmler:

> "Het eerste Vrijwilligersbataljon van de Vlaamse Jeugd bestaande uit 4 kompagnies is een feit.
> Het is in het kader van de divisie "Langemarck" opgesteld.
> Alle kompagniechefs, peletonsoversten en onderofficieren zijn Vlamingen. De grootste meerderheid hiervan zijn Vlaamse jeugdleiders.
> De aanwerving van de vrijwilligers geschiedt door de "Kriegseinsatzstab Germanischer Jugend" en dit via het "Wehrertüchtigungslager" (Weersportkampen).
> Ik verzoek u om toelating dit bataljon onder de naam "SS-Freiw. Bataillon Hitlerjugend Flandern" te laten vechten en de leden hiervan het armbandje "Hitlerjugend Flandern" uit te reiken."
>
> get. Axmann

7 maart 1945, antwoord van Himmler:

> "Aan de Reichsjugendführer der N.S.D.A.P.
> Ik verheug mij ten zeerste over het Vrijwilligersbataljon van de Vlaamse Jeugd. Ik verklaar mijn instemming wanneer dat bataljon eens de naam "SS-Fw. Btl. Hitlerjugend Flandern" krijgt. Een officiële toekenning moet van de Führer zelf komen.
> Ik wens dit bataljon goed op te leiden, daar ik in hen de toekomende onderofficieren en officieren van de divisie Langemarck zie."
>
> get. Himmler.

Van deze officiële toekenning door de Führer zelf is niets meer in huis gekomen daar het einde van de wereldbrand met reuzeschreden naderde. De Duitse legeroverheid had haar handen overvol met belangrijker zaken dan het toekennen van een naam aan een bepaald bataljon, al had de magische naam "Flandern" een bijzondere weerklank in Duitse oren.
De meeste documenten spreken van het "Jeugdbataljon Vlaanderen" of soms "Het Jeugdbataljon Langemarck".
In Duitse teksten gebruiken ze meestal "Jugendbataillon Flandern" of de taktische benaming: "I Btl./Rgt.67 Div. Langemarck".
In het vervolg zullen we gewoon de meest voorkomende naam "Jeugdbataljon Vlaanderen" gebruiken.
Als nu onze veteranen en overlevenden onder mekaar zijn, hebben zij het nog steeds over het "H.J. Btl." en dan komt een weemoedige glans in hun ogen.

BEVELVOERING

De eerste bevelhebber:

SS-Hstuf. Hans Stange (Rijksduitser), van 10 januari 1945 tot 22 april 1945.
Geboren en opgegroeid in de Elzas, was Stange eerder een man van het

Hstuf. Hans Stange.

goedhartige type. Het gouden H.J.-Ereteken paste wondergoed bij de figuur van zijn vaderlijk optreden, dat kenmerkend was voor zijn jarenlange ervaring bij de jeugdbeweging.
In feite was Stange geen echt militair type en zeker geen Pruissische drilmeester, aan het front voor het eerst ingezet in de zomer van 1944. In september 1944 zwaar gekwetst bij het indringen in een Russische loopgracht aan het front te Bracejowa. Na de eerste zorgen in een veldlazaret kwam hij voor verdere genezing naar het reservelazaret te Soltau.
Precies in dit stadje van de Lüneburger Heide bevond zich de staf van de div. ''Langemarck''. Hier ontving Stange na zijn genezing zijn benoeming tot Bataillonskommandeur.
Op 10 januari 1945 diende hij zich aan te melden bij de divisiebevelheber SS-Standartenführer Müller. Deze gaf hem de opdracht een bataljon samen te stellen van zeer jonge Vlamingen. Als opstellingsgebied werden de dorpen Toppenstedt, Hannstedt, Brackel, Marxen, Ramelsloh aangewezen.
De staf van het bataljon zocht zijn onderkomen te Toppenstedt, gelegen aan de spoorweg Salzhausen naar Lüneburg, noodzakelijk voor de bevoorrading.
Hans Stange, in het burgerleven procurist in een grote Hamburgse firma, overleed te Hamburg op 12 februari 1979.
In het bataljon noemde men hem Papa Stange. Tot aan zijn dood bleef hij een grote Vlamingenvriend.

De tweede bevelhebber:

SS-Hstuf. Oluf von Krabbe (Deen) van 22 april 1945 tot 2 mei 1945.

Hstuf. O. von Krabbe.

von Krabbe stamt uit een zeer oud Deens-Duits adellijk officiersgeslacht. Reeds in 1922 leerling op de Deense militaire school, in 1925 benoemd tot actief luitenant.
In 1937 militair attaché in Duitsland, in 1939 lid van de Deense krijgsakademie. Na het uitbreken van de Duits-Russische oorlog, in juni 1941, richt von Krabbe een officiële aanvraag aan de Deense regering om te mogen toetreden tot het ''Frikorps Danmark'', het Deense Vrijkorps.
Met de Deense koninklijke resolutie van 23.7.1941 bekwam hij de officiële toelating, zodat hij op 25.7.1941 als Hauptsturmführer der Reserve in de Waffen-SS opgenomen werd.
Aan het Narwafront in 1944 ontmoette hij de eerste Vlamingen. Na het beëindigen der gevechten in Kurland, bezocht hij de bataljonscommandantenleergang te Gustrow.
Von Krabbe ontving een nieuw kommando. Hij moest Stange gaan vervangen bij het ''Jeugdbataljon Vlaanderen''.
Toen de volledige nederlaag zich aan de Oder aftekende en er nog duizenden en duizenden burgers en soldaten uit de greep van de Russen dienden

gehouden, werden dan ook de allerlaatste reserven ingezet, alsook het ''Jeugdbataljon Vlaanderen'' onder het bevel van von Krabbe.

INDELING EN CONSTRUCTIE

Div. Generaal Staf. Müller liet er geen gras over groeien. Nog dezelfde dag dus op 10 januari 1945, reed hij naar Toppenstedt, vergezeld van de Stubaf. Hufenbach en Willamowski, respectievelijk zijn I.a en I.b, en van de nieuwe Bataillonskommandeur, Hstuf. Stange.
Sedert enige dagen voordien waren hier reeds delen van de toekomende bataljonsstaf aangekomen. Deze werden opgeleid door Ustuf. Vik Donkers, die op zijn beurt enkele dagen later van zijn opdracht ontheven werd en overgeplaatst naar de ''Kampfgruppe Schellong''.
In samenwerking met de plaatselijke burgemeester werd dadelijk naar kwartier gezocht voor de manschappen en de stafdiensten, zonder dat het dagelijks leven in het dorp, zoals de scholen, er zouden onder lijden. Men moest veel takt gebruiken omdat in principe iedere bevolking afwijzend of tenminste schroomvallig staat jegens elke inkwartiering van zo een groot aantal soldaten.
Op 15 januari 1945 wordt Ustuf. Maurice Van Damme, voorheen student aan de universiteit van Leuven, aangeduid als Bataillonsadjudant; later opgevolgd door Ustuf. Pauwels.

Tölz, zomer 1944. Links vooraan Maurits Van Damme, 2de van rechts O. van Ooteghem, 7de van rechts Bert de Gruyter, 12de van rechts Jaak Huysmans.

SAMENSTELLING VAN DE STAF VAN HET JEUGDBATALJON
(januari-februari 1945)

Bevelhebber: Hstuf. Hans Stange
Adjudant: Ustuf. Maurice van Damme, later Pauwels
Ordonansofficier: Ostuf. Leo Verbist
Verwaltungsführer (beheer): Ostuf. Ludwig, later Ustuf. Stahmer
Arts: Oberartst dr. Weddling (Luftwaffe) en Ostuf. dr. Gravez
Stabscharführer (Spiess): Oscha. Müller
Gevechtsschrijver: Uscha. Frans Vanstipelen

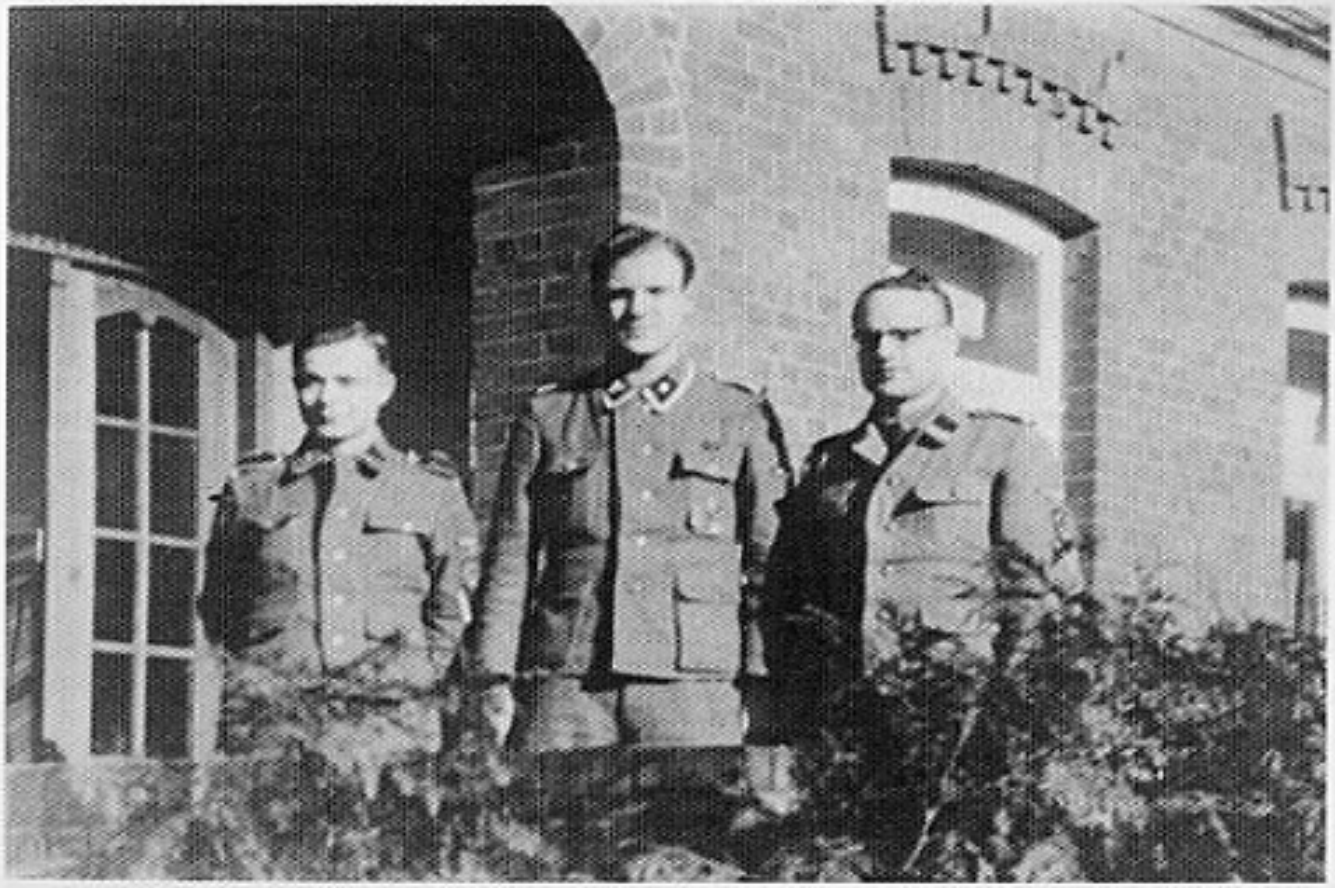

Maart 1945. Voor het gebouw van de stafkompagnie te Toppenstedt. V.l.n.r. Rttf. Eduard van Staeyen, Uscha. Frans Vanstippelen, Rttf. Walter Rikkers.

Ustuf. Oswald van Ooteghem. Chef 1.Kp.

Ostuf. G. Bruyninckx. Chef 1.Kp.

Ostuf. Idelfons Tijs.
Chef 3.Kp.

Ustuf. B. Geunes.
Chef 2.Kp.

Ostuf. J. Inghels.
Chef. 4.Kp.

KOMPAGNIECHEFS VAN HET JEUGDBATALJON
''LANGEMARCK''

1. KOMPAGNIE TE HANSTEDT, LATER TE TOPPENSTEDT

Bijdrage van Oswald Van Ooteghem

Chef: in volgorde: Ustuf. Oswald Van Ooteghem, Ostuf. Georg Bruyninckx
Zugführer (4 pelotons): Ustuf. Verbeke, Ustuf. De Meyer (Vl. W.), Uscha. Ruysschaert, Uscha. Selders W. later Uscha. Smagghe H.
Spiess: W. Sölchinger
Kompanietruppführer: Oscha. Hasse, opgevolgd door Uscha. W. Selders.
Jugendzug: Uscha. Bob Dosfel
Sani: Van Haeren
Gruppeführers: Beckaert, Gunter, Warnie, K. Van Lommel, Carlos De Jaegere, Cl. Buysse †, Fr. Bracke †, Jos Vandermeeren, F. de Bondt e.a.
Manschappen:

Lode Praet	Frans Frankaerts	Valentin van Imschoot
Karel Vandermaesen	Jozef De Clercq	Karel Rigaux
Van den Bussche	Raf Vermeersch	Etienne Stevens
De Jonghe	Durie	Huygebaert
Achiel Morissen	Peeters (gebr.)	Richard Ooms †
Georg Kantor	Herman Smalle	Severeyns †
Verhaes J.	Kamiel Tielemans	Keustermans †
Mathijs	Gaston Van Snick	Meersman †
De Vos	Carlos Vernieuwe	e.a.

De opstelling

De 1e kompagnie werd ondergebracht in het schilderachtige en meer residentiële Hanstedt.
Aanvankelijk lagen de jonge rekruten verspreid over verschillende hoeven. De winter '44-'45 was vrij streng en de vrijwilligers nestelden zich in de warme schuren en in de gezellige keukens van de boerderijen. De kompagniechef daarentegen overwinterde in de armen van een elegante, maar gehuwde dame. Dat was helemaal niet naar de zin van de divisiekommandant, die erg bezorgd was om de goede zeden van zijn officieren.
De snoodaard werd uit zijn winterslaap gerukt en naar een andere eenheid verbannen. Untersturmführer Oswald Van Ooteghem werd, als gewezen jeugdleider, naar Hanstedt gestuurd met de nadrukkelijke opdracht de over-

spelige dame gerust te laten en zijn aandacht uitsluitend te concentreren op de opleiding van de piepjonge soldaten.
Zeer tegen hun zin werden de vrijwilligers uit de keukens en de schuren gehaald en de opleiding kon beginnen.
De kompagnie bestond uit een ''Kompanietrupp'' en 4 peletons. De peletons stonden onder de leiding van Ustuf. Verbeke en de onderofficieren De Bondt, Russchaert, Selders en Smagghe.
Elk peleton bestond op zijn beurt uit drie groepen van 10 man: een groepsleider en 9 man.
Groepsleiders waren o.a. Buysse (gesneuveld), Bracke (gesneuveld), Beckaert, Smagghe, Dosfel, De Jaeghere, Warnie, Van Lommel en Hassa (gesneuveld), Vandermeeren.
De Spiess was de Oostenrijker W. Sölchinger.
De ranghogere Obersturmführer Georges Bruyninckx genas op dat ogenblik in het hospitaal van zijn verwondingen. Na zijn genezing nam hij het bevel van de kompagnie over. Ustuf. Van Ooteghem werd dan plaatsvervangend kompagniechef en leider van het 1e peleton terwijl Uscha. S., de leider van het 4e peleton, kompagnietruppführer werd.

De rekruten

Het mensenmateriaal van de 1. Kp. was fantastisch. Bijna alle rekruten stamden uit het N.S.J.V., uit de H.J., uit de Landdienst, of uit de Junkersschule (de school van de vliegtuigfabriek Junkers-Werke).
Bijna allen hadden reeds een weersportkamp of een andere para-militaire training achter de rug. De meesten kenden elkaar, omdat ze zich in gesloten formatie voor de Waffen-SS hadden gemeld.
Zelfs in januari 1945 waren ze nog boordevol geestdrift, ze droomden er nog van de wereld te verbazen door hun daden.

Achiel Morissen getuigt:

Zijn toetrede tot het Jeugdbataljon ''Langemarck''.

> Ik was in de ''Germanischer Landdienst'' van begin juli 1942 tot einde 1943. Ik werd verplicht naar huis terug te keren omdat ik en de meeste Landdienstjongens en meisjes niet naar een ''H.J. Lager'', of ''De Vlag-Kamp'' wilden overstappen.
> Terug thuis heb ik mij dan gemeld voor de ''Junkers-Werke''. Na een korte opleiding als metaalarbeider te Gent, werd ik in januari 1944 naar de ''Junkerswerke'' van Köthen bij Dessau gezonden. Wij zouden normaal in juli of augustus 1944 naar Vlaanderen in verlof gaan, doch aangezien de invasie op 6 juni 1944, viel dat verlof weg. Als een soort vergoeding zouden wij dan een maand verlof krijgen in Karintië of elders. Wij waren toen in augustus in Köthen met 95 Vlamingen. Ik bezit alle namen.
> Wij vertrokken dan einde augustus of begin september 1944 met 90 jongens naar het

"Wehrertüchtigungslager" van Heiligenstadt. Na de invasie hadden zich enige kameraden van ons uit Köthen voor de Waffen-SS gemeld. Toen wij naar Heiligenstadt vertrokken moesten er enkele (ik denk 5) voor straf in Köthen blijven. Later zijn deze jongens daar weggelopen en hebben zich bij ons in de Lüneburger Heide gevoegd. Wat wij als verlof aangeboden kregen, was in werkelijkheid een "Wehrertuchtigungslager" waar wij een zestal weken een harde opleiding kregen. Wij vonden het daar zeer aangenaam, zelfs niettegenstaande de harde opleiding. Wij waren daar samen met nog vele andere Vlamingen, Duitsers, Nederlanders, Walen en andere. Toen daar een kampagne begon voor de Waffen-SS, hebben wij, komende van Köthen, ons bijna allen in blok gemeld. Ik weet bepaald zeker, dat er 80 tot 85 man, van Köthen alleen al, zich gemeld hebben.
Het feit dat er ook vele kameraden van de "Junkerswerke" Magdeburg zich reeds gemeld hadden, weerlegt de bewering in Deel 1 als zouden er maar 50 jonge Vlamingen van de "Junkerswerke" zich aangeworven hadden voor de Waffen-SS.
Van hieruit vertrokken we naar het "Wehrertuchtigungslager" te Spital in Karintië, verder naar de "Lagers" te Sommereck en later naar Malta in de omgeving van de Millstädter-See.
Verder eind november 1944 naar Leipnik in Tsjechoslowakije.
Daar in Leipnik waren Uscha. Naudts en Palmans reeds bij ons. Van hieruit vertrokken wij eind december 1944 naar de Lüneburger Heide. Ik weet precies, dat ik en enkele kameraden in Halle onze trein verspeelden, het was oudejaarsavond 1944. Met behulp van de stationsoverste namen we een paar uur later een sneltrein naar Hildesheim en in de ochtenduren van 1 januari 1945 konden wij terug in onze wagon kruipen, zonder dat Rttf. Palmans iets gemerkt had.
We belandden dan in de Lüneburger-Heide en verbleven enkele dagen te Lüneburg en te Soltau. Daar werden wij nogmaals onderzocht en gekeurd door een dokter. Van daar ging het achtereenvolgens naar de dorpen Brackel, Nindorf, Hanstedt en Toppenstedt. Wij kwamen bij de 1.Kp. van het "Jugendbataillon-Langemarck", dat onder bevel stond van Ostuf. G. Bruyninckx.

Bevel is bevel

Op bevel van de divisie moesten de privélogementen worden ingeruild tegen een gemeenschappelijk kwartier.
De feestzaal van een hotel werd in beslag genomen, ondanks het luid protest van de eigenares; zij telefoneerde opgewonden met de hoogste partijinstanties in Hamburg. De kompagniechef plaatste een schildwacht voor de deur van de zaal met het bevel geen onbevoegden binnen te laten. Enkele uren later arriveerde uit Hamburg een klein konvooi hooggeplaatste heren met veel sterren en strepen. Zij wilden de Vlamingen uit de zaal jagen. De schildwacht, een kleine snotneus van 17 jaar had het niet zo begrepen. Hij versperde de notabelen de weg en toen ze hem met een vaderlijk klopje op de schouder opzij wilden duwen, laadde hij zijn geweer door en brulde tegen de onthutste bonzen: "Halt, oder Ich schiesse". De hele bende stormde met rode koppen naar het restaurant, er werd druk en vooral luid getelefoneerd met de staf van de divisie in Soltau. Uiteindelijk kwam de divisiekom-

mandant persoonlijk naar Hanstedt. Hij verontschuldigde zich eerst bij de verontwaardigde partijfunktionarissen om nadien stiekem de jonge Vlaamse schildwacht lachend te feliciteren omdat hij het bevel stipt had opgevolgd. Bovendien bleven de rekruten in de feestzaal en zo kon na dit incident de opleiding ongestoord verdergaan.

De opleiding

De Spartaanse dril, zoals de oud-gedienden die vroeger hadden meegemaakt, werd natuurlijk wat afgezwakt, maar toch kregen de jongens een zeer intensieve opleiding.
Aangezien ze nog te jong waren om te roken en te drinken werden hun alcohol en hun sigaretten bij de boeren ingeruild voor aardappelen, groenten en vlees. Zo slaagde de kok er min of meer in hun wolvehonger te stillen. De gevechtsopleiding geschiedde zo realistisch mogelijk. De schietoefeningen gebeurden met scherp op bewegende doelen, die door anderen vanuit een veilige loopgracht heen en weer werden gedragen. Wat niet belette dat menigeen na de schietpartij met bevende knieën de loopgracht verliet.
Alle opleiders stonden in bewondering voor het enthousiasme waarmee de jongens hun dienst volbrachten en eigenlijk durfde er niemand aan te denken dat die 16- en 17-jarigen nog naar het front zouden worden gestuurd. Intussen had bijna elke familie van het dorp een Vlaamse jongen geadopteerd en groeide tussen de kompagnie en de plaatselijke bevolking een band, zoals de ouderen nog nooit voordien hadden meegemaakt.
Het bleek, dat vooral de opleiding van de mitrailleurs moest worden verbeterd.
Ustuf. Van Ooteghem kreeg de opdracht om een leergang voor machinegeweerschutters op te zetten. Hiervoor werd het dorpje Tangendorf uitgekozen. Alle machinegeweerschutters van het bataljon kregen daar onder zijn leiding een versnelde en keiharde training.
Vermelden we tenslotte nog, dat intussen de ''Volkssturm'' was opgericht en dat de officieren en onderofficieren van de 1. Kp. tijdens hun vrije uren een versnelde militaire opleiding moesten geven aan mannen, die qua leeftijd hun vaders en zelfs grootvaders hadden kunnen zijn.

De dood van de dokter

In de loop van de maand maart 1945 verhuisde de 1. Kp. naar Toppenstedt, waar de staf van het bataljon lag.
De bataljonsarts Dr. Weddling, Ordonnans-Officier Ostuf. Leo Verbist en Ustuf. Oswald Van Ooteghem waren in een grote boerderij ondergebracht. De boerderij bood alles, wat men tijdens de oorlog wensen kon. Daar konden

ze het best een tijdje volhouden. Een tragische gebeurtenis verstoorde plots die pastorale rust. Een paar nachten na elkaar werd Dr. Weddling uit zijn bed gehaald om een zwangere vrouw te helpen, die zogezegd in barensweeën lag. Telkens bleek de oproep voorbarig te zijn. De derde nacht bleef hij liggen; de jonge moeder stierf in het kraambed. Toen Verbist en Van Ooteghem na de dienst naar huis kwamen vonden zij de dode arts.
Hij lag voorovergebogen over zijn bureau. Hij had een boodschap achtergelaten, dat hij de dood van die vrouw niet kon overleven en hij had zich een kogel door het hoofd gejaagd.
De nieuwe bataljonsdokter werd Dr. Hilaire Gravez van Aalst, een gewezen oud-strijder van '14-'18, en op rijpe leeftijd had hij zich nog voor de ''Langemarck'' gemeld. Hij was een voorbeeld van plichtsbesef. Hij zou tot het bittere einde bij zijn jongens blijven en samen met de gekwetsten van het Jeugdbataljon in Russische krijgsgevangenschap belanden.

Vertrek naar het front

Op Goede Vrijdag 1945 werd de 1. Kp. samen met de rest van het bataljon per trein naar het Oderfront gestuurd. Dezelfde nacht beleefden de mannen hun vuurdoop toen de rijdende trein door jachtbommenwerpers werd aangevallen. De machinegeweerleergang had blijkbaar resultaat gehad, want de schutters beantwoordden onmiddellijk het vuur en joegen de vijandelijke vliegtuigen op de vlucht. De Kp. werd afgeladen in het station van Passow. Gans het Oostfront was in beweging. Hele slierten burgers en soldaten trokken naar het Westen. Ze keken verbijsterd of meewarig naar die jonge kereltjes die flink in de rij en op de kadans van vrolijke soldatenliederen naar het Oosten marcheerden. De Kp. betrok opvangstellingen langs de westelijke oevers van de Randow, eerst in Wendemark en nadien in de buurt van Schwaneberg. Er werden loopgraven gegraven en men bereidde zich voor op de komende gebeurtenissen. Zelfs direkt achter het front werd de opleiding verdergezet en werden er oefeningen met scherpe munitie gehouden. Tijdens een van die natuurgetrouwe oefeningen schoot een van de mortieren te kort. Een drietal man werd gekwetst en Uscha. Warnie werd met een obusscherf in de long naar het hospitaal gevoerd. Het werd duidelijk dat de eerste lijn het begeven had toen meer en meer vluchtende soldaten opdoken en de eerste Russische patrouilles werden opgemerkt.
Bovendien begonnen steeds meer Sovjet-vliegtuigen het luchtruim onveilig te maken. Elk vliegtuig dat de loopgraven probeerde te benaderen werd door onze mitrailleurs ongenadig beschoten... de botsing kon niet lang meer uitblijven.

Op dat ogenblik kwam het bevel van de terugtocht. Men was blijkbaar toch zinnens die kinderen te sparen. De 1. Kp., versterkt door een deel van de 4. Kp., marcheerde onder bevel van Ostuf. Bruyninckx naar het westen in de richting van Prenzlau. Een achterhoede van éénentwintig man, onder Ustuf. Van Ooteghem, moest de aftocht van het Jeugdbataljon dekken en zoveel mogelijk materieel en munitie ontruimen. De 1. Kp. werd uiteindelijk toch nog ingezet tussen de twee Prenzlauer meren.
De frontlijn van de kompagnie was zó uitgestrekt, dat een deel van de kompagnie in alle hevigheid werd getroffen onder de Russische aanval, terwijl een ander gedeelte aan de dans ontsprong.
Toen de Russische aanval begon, bleef hij nog met drie man over. Hij gaf zich over aan de overmacht. Uscha. Buysse, zwaar gekwetst door een schot in de long, werd door een Rus afgemaakt. Walter kwam met zijn vrienden in een krijgsgevangenkamp terecht in de buurt van Gorki, waar hij in de turfvelden en aan de hoogovens moest werken.
Bob heeft machteloos moeten toezien, hoe de groep van Uscha. Smagghe door Russische tanks en infanterie werd ingesloten. Wat er met zijn vrienden is gebeurd, weet hij niet.
Achiel Morissen kon aansluiten bij een groepje van dertig man, dat aan de omsingeling wist te ontsnappen, om na twee dagen en nachten marcheren de Amerikaanse linies te bereiken.
Paul herinnert zich alleen een hevig vuurgevecht, dat enkele uren duurde en waarbij langs weerzijden veel soldaten zijn gesneuveld. Zijn vrienden Ooms en Evrard verdronken, toen ze zich zwemmend over het meer aan de omsingeling wilden onttrekken. Willy vertelt over een Sovjet-aanval met tanks en infanterie. De Kompagnietrupp van de 1. Kp. verdedigde zich aan de rand van een bos. Een voltreffer van een T-34 sloeg in op het machinegeweer. Schutter Meersman uit Ieper was op slag dood.
Ostuf. Bruyninckx botste met een groep van 30 man op een vijftal vijandelijke tanks. Tijdens de schermutseling sneuvelden een Duits Oberscharführer (Hugo Huber?) en twee Vlamingen.

DE "JUGENDZUG" TE TOPPENSTEDT

Terwijl de manschappen voor het bataljon dagelijks in kleine groepen van 6 tot 10 man aankwamen, soms ook enkelingen, werden dezen dan ingedeeld bij de vier kompagnies. Aanvang februari 1945 gebeurde het volgende: een burgervrachtwagen stopte voor het stafgebouw, 16 jongens van 15 à 16 jaar

in H.J.-uniform stapten uit de wagen. Zij waren begeleid van een burger die verklaarde dat zij vrijwilligers waren voor het Jeugdbataljon.
De kommandant Stange en zijn adjudant Van Damme waren niet weinig verbaasd zulke jonge krijgers toegestuurd te krijgen en besloten deze knapen op een geschikte plaats onder te brengen. Bij hun zoektocht naar een geschikt kwartier ontdekten zij een onbenut gebouwtje, toevallig de leegstaande ''Kindergarten'' (peutertuin). Met de toestemming van de burgemeester vonden deze knapen hier een onderkomen. Maar meteen hadden zij hun naam: ''Jugendzug''.
Stange stelde deze jongens onder de hoede van Uscha. Bob Dosfel. Voor verpleging en verzorging waren ze toegewezen aan de 1ste Kp. De leiding van deze kompagnie stelde dan ook voor hen een aangepast dienstplan op.
Toen later het Jeugdbataljon naar het front vertrok mochten vanzelfsprekend deze jongens niet mee. De ''Jugendzug'' vertrok dan naar het ''Feldersatzbtl.'' van de divisie ''Langemarck'', dat op een 6-tal km. ten noorden van Soltau gelegerd was.
Ze bleven dus in de Lüneburger Heide, veelal in de onmiddellijke omgeving van hun ouders en bekenden.

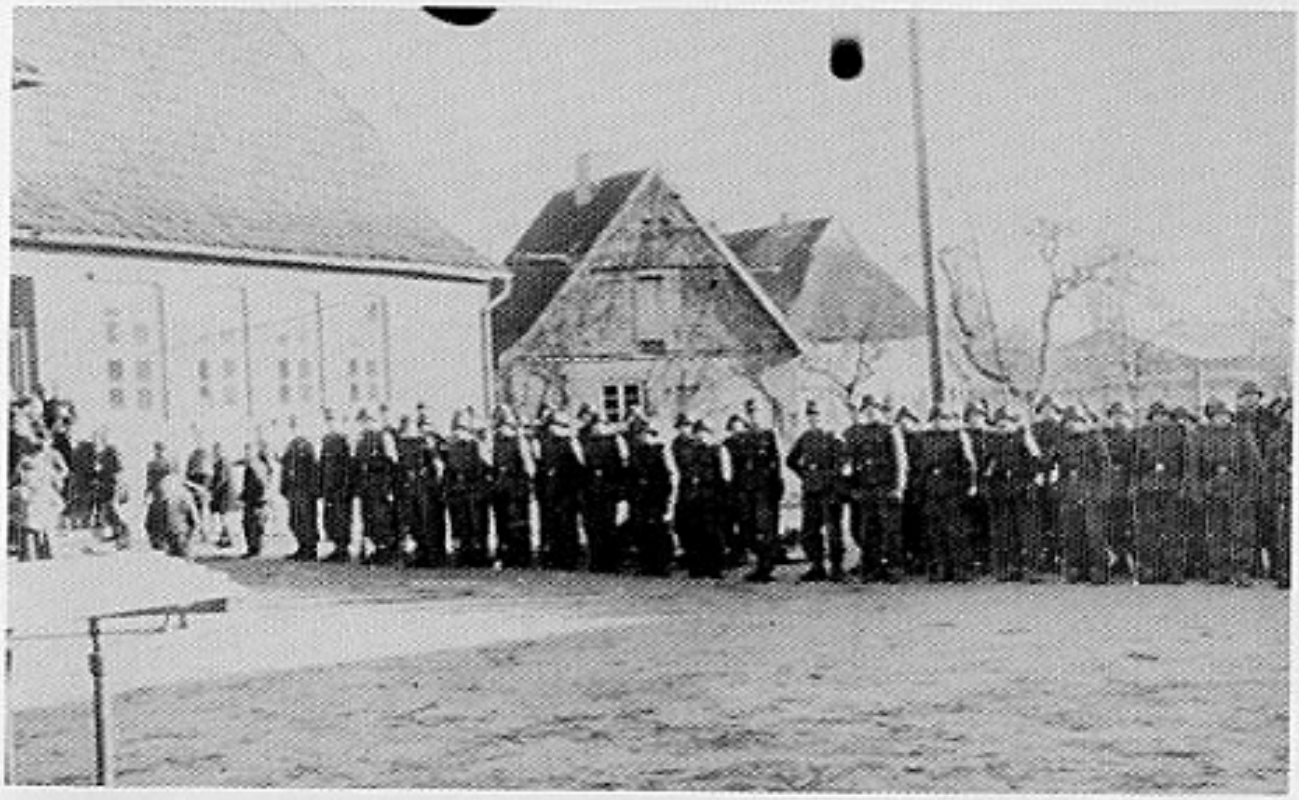

J.Btl. ,,Langemarck'', aanvang 1945 te Toppenstedt. De 1. Kp. aangetreden.

Jan Van der Smissen

Bob Dosfel

Van Maele, vermist

Lode Gillis

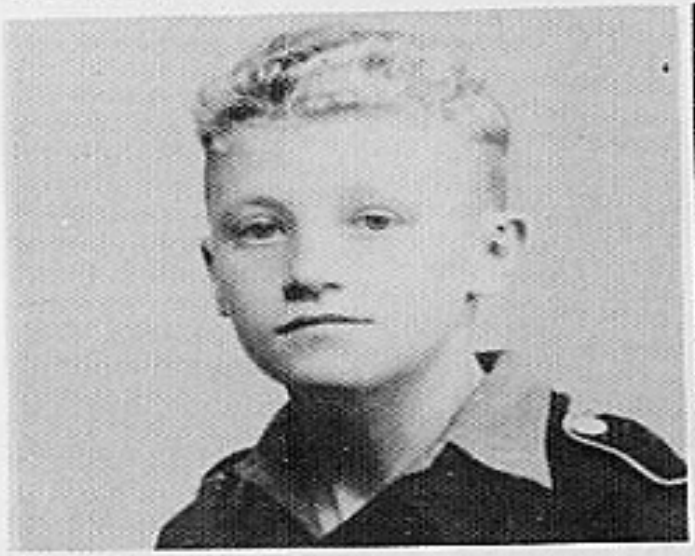

1.Kp. Achiel Morissen

Marcel Bouwens †

Kinderzug. 1. Kp. Jugendbataljon, Toppenstedt. Schouwing door Obergruppenführer von Bassewitz-Below met divisiebevelhebber Staf. Thomas Müller.

DE 2.Kp. TE MARXEN

Frau H. Wenck, waardin van het ,,Gasthof Wenck'' te Marxen.

J.Btl. ,,Langemarck''. Toespraak door Stubaf. Jef Van de Wiele. V.l.n.r. Ustuf. Bert Geunes, Ustuf. Toon De Meyer, Oscha. Van Campen.

Kp.Chef: Ustuf. Bert Geunes
I.Zug (Peletonoverste): Ustuf. Antoon De Meyer
II.Zug: Oscha. Van Thienen
III.Zug: Oscha. Van Campen
Kp.Trupp: Uscha. (Junker) De Meyere Karel
Uscha. (Junker) Pootemans Jaak
Stabscharführer (Spiess): Oscha. Berx Frans
Schreibstube (bureel): Uscha. De Rooster Lode
Rechnungsfürher (kasmeester): Egon Poppe

Vanloffelt Piet	Vanloffelt Jozef †	De Vl. Lode
Bosmans Juul	Brands Frans	Sels Jan
Van Gestel	Dua	Couwenberghs
De Buyser Frans	Populier Piet	Behaegel
Lyssens Frans	De Ceulaerde Felix	Freitag (Duitser)
De Waelheyns Theo	Tuymans Luc †	Ebeling (Duitser)
Buggenhout Jan	Schamps Lode	Fuchs (Duitser)
Leysen Cris	Smeyers Jos	Vereecken Piet
Leysen Gerard	Van Marcke Karel	Huybrechts
Leysen Jozef †	Leys (Kp. melder)	Van Rompaey Felix

Verselder Jos	Van Handhoven Jan	Boes
Stijven Mathieu	De Brie Jan	De Groote Frans
Bergmans	Watheeuw Sus	Wijnen
Fierens	Janssens Alfons	De Bruyne
Pirard Jaak	Spitaels	Visart de Bocarmé P.
Serien Alfons	Meuwissen Karel	Taeymans Philippe V.
De Bruyne	Thoelen Alfons	Braeken
Claeys Robert	Larosse Frans	Goris Karel
Jaspers	De Rooster Lode	Luyten Willy
Verhaegen Roger	Broekhoven	Jönsson Emiel
Verbeke Ward	Verschueren Jan	Van Leemput
Olijslager Leo	Sips Karel †	Verleysen
Broeckaert	Knooren Luc	Schrooven Roger
D'Hont Jan	Waegemans Walter †	Van Goethem
Tytekat	Van den Berghe Roger	Tax Leo
De Gendt	Borms Jozef	Meysen Nic
Moris Kris	Laenen Joris	

Bert Geunis

"Op 13 januari 1945 werd ik naar het dorp Toppenstedt bevolen, alwaar ik me meldde bij Hstuf. Stange. Deze was drie dagen voorheen belast met de oprichting van het I. Bataljon van het Regiment 66 (Het Jeugdbataljon Vlaanderen). De regimenten nr. 66, 67, 68 vormden de drie infanterieregimenten van de divisie "Langemarck".
Van Ustuf. M. Van Damme vernam ik, dat er hoog bezoek op komst was; de divisiebevelhebber Staf. Müller, vergezeld van zijn Ia en Ib. Na een opvraging over mijn militaire herkomst en legerdienst werd ik belast met de oprichting van de 2de kompagnie in het dorp Marxen. Er bestond niets: geen kwartier, geen veldkeuken, geen Spiess, geen bureel niets.... helemaal niets!
Ik moest er dadelijk werk van maken om deze jongens op te vangen en ze onder te brengen. Verder deelden deze hoge heren mij de gewone divisieorders mee; in welk kader wij opgericht werden en de plaatsen van bevoorrading.
Drie jonge Vlamingen: Lode De Vla., Juul Bosmans en Lode De Rooster zaten op mij te wachten in Toppenstedt. Ik moest hen meenemen naar Marxen. Betere begeleiders kon ik mij niet voorstellen en ze hebben meer dan hun deel bijgedragen zodat de later aankomende jongens goed opgevangen werden.
Met niets in de hand dan 4 bladen rantsoenzegels (bij de Waffen-SS bekomt een officier niets meer dan een soldaat) togen wij te voet naar het 10 km verder gelegen Marxen. Wij stapten direkt naar de burgemeester, die bedenkelijk het hoofd schudde, doch die ons prachtig hielp met het opzoeken van geschikte kwartieren.
Wij zelf installeerden ons in de "Gaststube Menk". Aan Frau Menk overhandigden wij onze rantsoenzegels, de rekeningen stuurden wij naar de bataljonsstaf.
De volgende morgen vergaderden wij alweer bij de burgemeester, die nu in gezelschap was van de "Ortsgruppenleiter" en de "Ortsbauernführer", die ons welwillend tegemoet kwamen. Samen trokken wij van huis tot huis, spraken met de bewoners en legden hen onze zorgen voor. Ik kreeg mijn zin, de kompagnie werd ondergebracht in

J.Btl. ,,Langemarck'', aanvang 1945 te Marxen. Chef 2. Kp. Bert Geunes, Zugführer Toon De Meyer.

2.Kp. Jan Buggenhout

2.Kp. Staf Cuypers

Uscha. Willem Ebeling 2.Kp., vermist op 5.5.1945.

Uscha. Frans Berx †

vaste kwartieren. Opeens bleken er zelfs ijzeren bedden (model twee boveneen) in het dorp voorhanden te zijn, die wij dankbaar opstelden in de wachtzaal van het station van Marxen. Er was geen reizigersverkeer meer.

Onze goede relatie met de dorpsbewoners bracht flinke resultaten. Half versteven van de koude, uitgehongerd en doodmoe, belandden de jongens in Marxen. De mouwen van hun uniformen, de overjassen, de broekspijpen veel te lang en vormeloos, zo stonden ze aangetreden en ze verscheurden ieder moederhart.

De vrouwenbond nam deze jongens aan. Ze besloten een naaigroep en een wasdienst in te richten. De mouwen en broekspijpen kwamen op lengte, de overjassen sleepten voortaan niet meer door de sneeuw. Het ondergoed werd door hen gewassen en hersteld ... we waren in de boter gevallen.

Ondertussen kwamen er ongeveer 120 man aan, de veldkeuken met kok en hulpkok en de foerierdienst werden geïnstalleerd. Bureelmaterieel kwam ook toe en de ''Schreibstube'' begon te funktioneren.

Als ''Spiess'' (sergeant-majoor) kreeg ik een merkwaardige man, Frans Berx, Limburger, vroeger bediende bij de spoorwegen. Samen met kompagnieschrijver, Lode De Rooster, zorgde hij voor een vlotte afwikkeling van onze administratie. Graag hadden wij meer over deze mannen vernomen, doch wij kwamen er niet toe. Na de gevechten te Seehausen, waar hij houten munitiekisten tot in de voorstellingen sleepte, heb ik niets meer van hem gehoord of gezien.

Uit de volgende anekdote zal blijken dat mijn Spiess, alhoewel in het ''Feldgrau'' toch nog een rasechte Vlaming Belg bleef. Aanvankelijk werd de proviand voor onze kompagnie en tevens voor de ''Panzerbegleitzug'', die voor de verzorging op ons aangewezen was, iedere tweede dag door onze Spiess bij de ''Wehrmacht'' te Toppenstedt afgehaald. Deze regeling uit de beginperiode veranderde en onze kompagnie

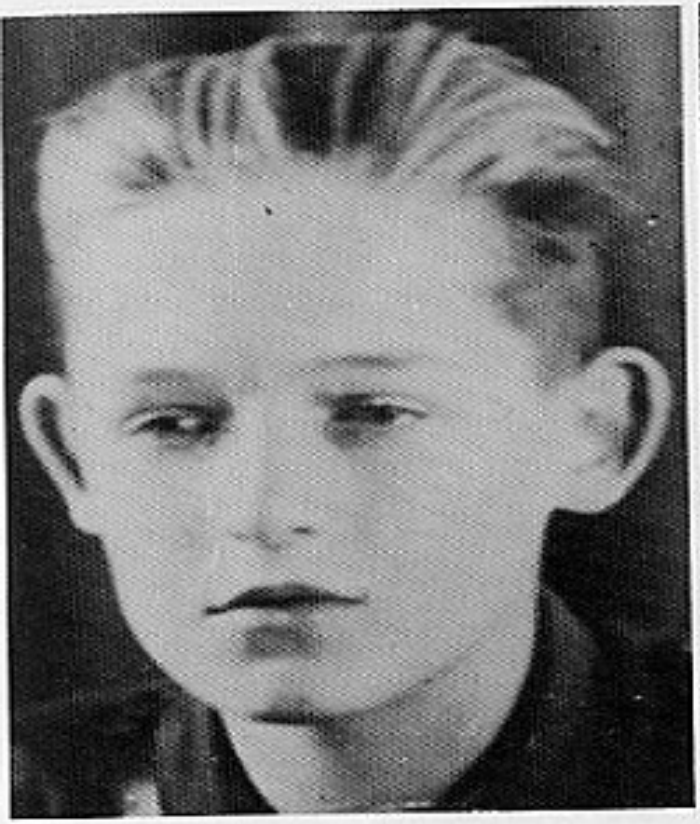

Tuymans

Wagemans

Ustuf. G. Lippens

Ustuf. Vik Donckers

werd nu aangewezen, de proviand bij de regimentsstaf te Salzhauzsen af te halen. Wat ge nu denkt gebeurde ook! Pas veel later, toen wij 200 km verder aan het Oderfront lagen, kwam ik te weten dat mijn fameuze Spiess ijverig doorging met aan de twee bronnen zijn ravitaillering en marketenwaren op te halen.
Ik ben er een paar dagen niet goed van geweest. Dat had me, als verantwoordelijke, voor het krijgsgerecht kunnen brengen. De Duitsers lachten niet met zulke dingen. De jongens echter zijn er goed mee gevaren. Ze kregen er ronde blozende wangen van. Met Vlamingen weet ge het nooit! Overal en steeds zijn het kampioenen plannentrekkers!
Oscha. Berx is voor drie jaar te Antwerpen overleden. Hij was een toffe kerel, waar wij van het Jeugdbataljon nog graag aan terugdenken."

DE 3. KOMPAGNIE TE TANGENDORF LATER TE CARLSTORF
bericht van Windels Roger

Kp.Chef: in opvolging: Ustuf. Lippens Gustaaf, Ostuf. Tijs Idelfons en Ustuf. Moens Roger
De 3.Kp. van het Jeugdbataljon werd begin januari 1945 opgesteld in Tangendorf. De 16- en 17-jarige soldaten waren ingekwartierd bij de burgers. Na drie weken basisopleiding zag het kader als volgt uit:
Kp.Chef: Ustuf. G. Lippens
Peletonsoversten: Ustuf. Moens R., Uscha. Naudts A., Uscha. Blomme
Groepsoversten: Ju. Windels R., Strm. De Leeuw J., Strm. Theré E., Uscha. Delagrange, Claessens, Ellegeert
"Spiess": Hscha. Waletzko
Via Toppenstedt werd de kompagnie overgeplaatst naar Carlstorf, waar ze haar definitieve gestalte kreeg. Hier werd Ustuf. Lippens vervangen door Ostuf. Tijs Idelfons (komende uit de Vlaamse Wacht), en Uscha. Blomme door Ustuf. Jacobs F. (3de peloton). Maakten toen o.a. nog deel uit van de Kp.: Strm. De Meyer R., Elswijk (Ndl.), De Belder P., Van Houtven J. en de soldaten: De Bisschop, Grangé, Mathieu, Van Laer (Bubi), Impens, Delie, Dieren, Vernimmen, gebroeders Dockx, Volkaerts, Verbrugge e.a.
Op 29.3.45 marcheerde de Kp. naar Winsen/Luhe, reed per goederentrein via Brandenburg naar Passow en nadien naar Potzlow. Daar werd Ustuf. Jacobs afgekommandeerd en vervangen door Ju. Windels.
Begin april marcheerde de Kp. over Brüssow naar Prenzlau en bereikte uiteindelijk haar bestemming: de Gartzer Schrey, een wandelbos nabij Mescherin.
Op 18.4.45 werd de Kp. opgenomen in het Btl. Oehms, ter vervanging van een Pol.Btl. Terwijl het 1ste en het 2de peloton in het rechter deel van het bos gelegerd werden, kreeg het 3de pel. in het linker gedeelte (voor het Mescheriner meer) een loopgravensysteem toegewezen, met in de rug een

verlaten cementfabriek. Van daaruit kon men op 300 meter afstand de Russen hun aanvallen met rubberboten zien voorbereiden.
Bij de eerste vuurgevechten konden de ''greenhorns'' van het peloton al vaststellen dat tal van hun geweren (de beroemde Karbiner-98K) gesaboteerd waren: de slagpinnen braken af. Daarenboven was veel munitie onbruikbaar: de patronen klemden in de loop.
Groepen van het 1ste peloton ondernamen op 19.4 verkenningstochten, die met rubberbootjes over de ene arm van de Oder werden gebracht; teneinde op de daar liggende eilandjes mijnen te leggen en uit te vissen wat de Russen van plan waren.
Bij de eerste tocht viel ook de eerste dode der Kp.: Strm. Theré. De tweede tocht werd geleid door Ostuf. Tijs en omvatte o.a. De Leeuw, Volkaerts en Verbrugge. Deze laatste en enkele anderen sneuvelden. Hun rubberboot werd aan flarden geschoten. Volkaerts zwom over de Oder om hulp en om een nieuwe rubberboot te halen, maar Stubaf. Oehms zei enkel: ''Es bleibt wie es ist''. Omdat geen hulp opdaagde, wilde Tijs eveneens overzwemmen, maar keerde na een paar meter terug. Daarop zwom De Leeuw naakt over — met een pistool in de vuist. Op dat ogenblik begon de Russische artillerie zich in te schieten. De dode vissen vlogen De Leeuw om de oren en te midden van een salvo neerploffende granaten bereikte hij de reddende oever, waar hij zich eerst nog een weg moest vrijschieten doorheen de reeds gelande Russen, die zoiets wellicht nog nooit beleefd hadden. Van Ostuf. Tijs werd nadien niets meer gezien noch gehoord.
Op 20 april 1945 werden de stellingen van het 3de peloton door de vijand bestormd. De jongens trokken zich terug en vielen met Ustuf. Moens terug aan; daarbij werd ook het 3de peloton gehalveerd.
Wat dan van de 3.Kp. nog overbleef, beleefde de laatste afweergevechten.

Lippens Gustaaf getuigt:

> Toen ik mijn beklag maakte over het gebrek aan materieel kreeg ik te horen, dat de derde kompagnie toch niet aan het front zou worden ingezet.
> Het tegenovergestelde was waar. Ustuf. Lippens werd bij divisiebevel overgeplaatst naar de divisiereserve met bestemming ''Kriegsakademie''; zijn funktie werd overgenomen door Ostuf. Tijs. Tegen alle verwachtingen in werd de 3.Kp. als versterking naar de Kampfgruppe Schellong gestuurd, die aan de Oder in zware afweergevechten stond.
> Ik ben nog de mening toegedaan, dat het niet verantwoord was deze Kp. in de strijd te gooien.

DE 4. (ZWARE) KOMPAGNIE TE BRACKEL

Kp.Chef: Ustuf. Verhelst, opgevolgd door Ostuf. Inghels Jeroom
I.Zug s.MG.: Ustuf. Konings
II.Zug s.MG.: Hscha. Huber †
III.Zug s.Gr.W.: Uscha. Beirnat
IV.Zug s.Gr.W.: Oscha. Flemming later Ustuf. Kersters Jan
Komp.Trupp: Oscha. Flemming
Spiess: Oscha. Käse
Onderofficieren: o.m. Oscha. Diddens (s.M.G.), Uscha. Vertriest (s.Gr.W.), Van Damme (s.Gr.W.), Wellens (s.M.G.)
De bewapening van de I. en II.Zug bestond uit 3 groepen zware MG's 42 op lafette (12 stuks).
De III.Zug uit 3 groepen ''mittlere Granatwerfer'', 3 werpers van 7,5 cm kaliber.
De IV.Zug volgens planning uit 3 stukken 7,5 cm pantserafweerkanonnen (Pak).
Wel vond er een opleiding aan deze stukken plaats, doch slechts aan een stuk, de aankomst van het bestand werd steeds weer uitgesteld ten voordele van de vechtende eenheden aan het front.
Dit was overigens ook de reden waarom het Jeugdbataljon op het belissende ogenblik aan het front tussen Stehlow en Seehausen over geen Pak beschikte.
Normaliter moest het vierde peleton bestaan uit drie antitankkanonnen van 7,5 mm. De manschappen kregen weliswaar een opleiding aan die kanonnen, maar het geschut zelf werd nooit geleverd, zodat op het beslissende ogenblik, bij de Russische tankaanval tussen Stehlow en Seehausen geen antitankgeschut ter beschikking stond van het Jeugdbataljon. De 4.Kp. was hoofdzakelijk samengesteld uit oud-gedienden van de ''Langemarck'' en van de Vlaamse Wacht, aangevuld met enkele pas uitgeweken Vlamingen.
In tegenstelling met de andere kompagnies waren weinig jonge rekruten bij de 4. Kort voor het vertrek naar het front vervoegden nog enkele Vlamingen van ''Das Reich'' de kompagnie. Bij de oud-onderofficieren van de Vlaamse Wacht heerste er enige ontevredenheid over hun statuut (verlaging in graad) en daardoor een nogal koele verhouding tot de Duitse onderofficieren. Een uitzondering daarop was natuurlijk de grote Vlamingenvriend Hugo Huber.
Bij de opleiding werd vooral de nadruk gelegd op de terreinoefeningen. De instructie van de granaatwerpers door Ustuf. Kersters en van de machinegeweerschutters door Oscha. Huber. Ostuf. Jerome Inghels probeerde intussen van deze heterogene kompagnie een echte eenheid te maken.

Ook te Brackel moesten de officieren en onderofficieren tijdens hun vrije tijd de Volkssturm opleiden.

OPLEIDING, UITRUSTING, BEVOORRADING, VOORZORG

Het Jeugdbataljon was voor zijn proviand en uitrusting aangewezen op het Rgt. 66, meer bepaald aan de 13.Kp./Rgt.66 met standplaats te Salzhausen. Vanzelfsprekend hadden de fronttroepen de voorrang op dit gebied, de bevoorrading van het Jeugdbataljon verliep schoorvoetend.
Door toedoen van Stange ontving iedere soldaat zijn geweer met de daarbijhorende bajonet. Zo was er bij het Jeugdbataljon geen gebrek aan geweren. De andere wapenleveringen: MG's, handgranaten, mijnen, holle ladingen, ''Panzerfauste'' en de bijhorende munitie volgden later ook.
Het gevolg daarvan was, dat de voorziene velddienst, zoals het scherpschieten met infanteriewapens in vrij terrein, het werpen met scherpe handgranaten en het afschieten van pantservuisten planmatig kon doorgevoerd worden. De wijze waarop deze jonge soldaten, geleid door frontervaren onderofficieren, deze versnelde en zeer harde aanpak verwerkten, verbaasde de talrijke hogere officieren van de divisiestaf, die menig keer op bezoek waren.
Het geheim van dit lichamelijke uithoudingsvermogen om dat alles geestelijk in zich op te nemen, rust bij de voormilitaire opleiding, die deze jeugd reeds genoot in de Sportweerkampen (''Wehrertüchtigungslager''). Hetgeen in de Lüneburger Heide van hen geëist werd, kwam neer op een herhaling of voortzetting van de reeds elders begonnen opleiding.
Daar het Jeugdbataljon een bespannen eenheid was (volgens de oorspronkelijke planning) ondergingen de officieren en zekere manschappen een drie weken lang onderricht over de omgang, de voeding, het transport en de behandeling der paarden. De 16 paarden, die wij bekwamen, waren oude knollen. Bij de 2.Kp. te Marxen werden deze paarden niet gebruikt. Wij verzorgden ze zeer goed en verschoonden ze van iedere inspanning. Het gareel bezorgde ons de ''Ortsbauernführer'', ook hij begreep dat het ''Reich'' ons geen betere kon bezorgen.
Dat het begrip ''open deur dagen'' bij het leger, niet uit deze moderne tijd stamt, bewees reeds het Jeugdbataljon. Regelmatig bezochten Vlaamse ouders hun jongen, deze kreeg dan een vrije dag. In de ''Gaststube Menk'' konden ze dan rustig hun wedervaren vertellen. Voor degenen, die niet op dezelfde dag terugkonden, was er slaapgelegenheid voorzien. Meestal gebruikten de jongens met hun ouders gezamenlijk met hun chef het middagmaal, wel aan een met tafellinnen gedekte tafel maar met de gewone

soldatenkost uit de veldkeuken. Deze eerlijke verdeling van de voedingswaren was juist één van de vooruitstrevendste principes van de Waffen-SS.
De spontane tafelgesprekken van de officieren met de ouders waren voor deze onrustige mensen een troost en schonken vertrouwen. Wat echter ook wij niet konden weten was — de toekomst.
Vele van deze bezoekende Vlaamse ouders hebben hier voor de laatste maal hun jongen gezien en aan het hart gedrukt.

HET JEUGDBATALJON NAAR HET FRONT

Kort voor Pasen 1945 kwam het bericht, dat het bataljon zich moest klaar maken voor de afreis naar het front.
Waarheen? Wanneer? Daar heeft de soldaat het raden naar. Iedereen wist dat de divisie ''Langemarck'' in hevige afweergevechten verwikkeld was aan de Oder ten zuiden van Stettin. Zodus!!!
Het nieuws bereikte snel de verontruste ouders. Ook de plaatselijke bevolking, die ons zeer genegen was, betuigde haar sympathie en bezorgdheid. Velen van ons waren ''kind van den huize'' bij hun kwartiergevers.

Afscheidsfeest van het dorp

Door het officierenkorps en de plaatselijke overheid werd er een afscheids- en dankfeest op touw gezet in de zaal Menk te Marxen.
De bataljonsstaf en de vier kompagnies sierden samen de zaal. Korte sketches en kluchten werden ingestudeerd en een ''Bierzeitung'' opgesteld, waarin op overdreven wijze ruchtbaarheid werd gegeven aan feitjes uit ons verblijf alhier.
Bij de eregasten hadden de burgemeester, de bataljongskommandant en andere hooggeplaatsten zitting genomen. Diegenen, die hun familieleden in de omgeving hadden, zagen zich omringd door ouders, broers en zusters. In de zaal zaten de soldaten tussen de burgerbevolking in ''bunter Reihe'', de uitdrukking voor ''één soldaat-één burger'', waarbij hier ''burger'' gelijk stond met ''vrouw'', daar mannelijke burgers hier zelden geworden waren in dit zesde oorlogsjaar.
Hartverwarmende toespraken werden er gehouden, waarin de troepen hun dank betuigden aan de plaatselijke inwoners voor de goede verstandhouding, de opofferende en zeer gewaardeerde hulp van de Vrouwenvereniging (NSV) ten behoeve van de jonge soldaten. Hier en daar werd er een traan weggepinkt, daar vele kwartierouders hun jongens als hun huisgenoten beschouwden.

De afreis

Op Goede Vrijdag, 30 maart 1945, was het dan zover.
De kompagnies marcheerden, onder uitgeleide van nagenoeg de hele burgerbevolking, in straffe marsorde naar het stadje Winsen a/d Luhe, daar werden wij en onze paarden in goederenwagons geladen.
Onze oude knollen dreigden reeds door de knieën te gaan. Deze 18 km waren al te veel. Om toch maar geen moeilijkheden te hebben met de militaire veearts van de divisie en om zeker niet de indruk te geven, dat we met de paarden niet konden omgaan, besloten wij twee van deze arme stakkerds met een brede riem onder de buik aan de zoldering op te hagen, daar wij vreesden, dat ze nooit meer zouden kunnen opstaan als ze gingen liggen. Aan het front gekomen lieten wij al onze paarden vrij lopen. In de weiden aldaar liepen er genoeg gezonde en sterke paarden onbewaakt rond. Pas tegen 21 uur verliet de trein het stadje Winsen wegens gebrek aan een lokomotief. Allen speurden met grote zorgen het luchtruim af, doch om 24 uur werden we aangevallen door laagvliegende toestellen. Onze MG's en de begeleidende "Tweeling-Fla." verdreven de vliegtuigen. Wij werden niet meer verontrust. Onze jonge soldaten hadden hun eerste vuurdoop achter zich. Dankbaar herinnerden ze zich, dat ze hun zakken nog vol hadden van de bontgekleurde paaseieren, die ze ten afscheid hadden gekregen van de bevolking.
Zonder verliezen eindigde onze reis op paaszaterdag na een rit van 18 uur. We werden afgeladen op het station van Passow in de Ückermark. Het Jeugdbataljon betrok kwartier in het nabijgelegen Wendemark, gelegen aan de westhang van het Randow-Bruch.
Hier was een opvangstelling opgebouwd door de O.T., de burgerbevolking en de verplichte of vrijwillige vreemde arbeiders, met alle daaraan verbonden nadelen. De stellingen lagen, waar ze van geen nut waren. Dit veranderde door het Jeugdbataljon, dat alles volgens militaire maatstaven ombouwde en verder uitbouwde. Tegelijkertijd ging de opleiding en de velddienst intensief verder, ook de granaatwerpersploegen dreven hun opleiding op.

Afscheid van de 3de Kompagnie

Het Jeugdbataljon moest hier haar 3.Kp., die onder de kundige leiding stond van Ostuf. Idelfons Tijs, afgeven aan de "Kampfgruppe Schellong", die op de oostelijke oever van de Oder in volle afweer was.
Op 16 april sneuvelde Idelfons Tijs samen met Ustuf. Knockaert toen zij verkenningstochten uitvoerden op de Oder-eilanden bij Stettin.
Daar deze kompagnie niet meer bij ons was, verklaart het betreurenswaardig feit, dat we zeer weinig weten over hun gesneuvelden en in Russisch gevan-

genschap gekomen jongens. We mogen echter aannemen dat velen van deze jongens nooit hun dierbaar Vlaanderen terugzagen.

De 2e KOMPAGNIE WORDT ''FESTUNGSTRUPPE'' (VESTINGSTROEPEN)

De 2.Kp. onder leiding van Ustuf. Bert Geunes, voor deze gelegenheid versterkt met een peloton Pak, één s.MG en een honderdtal veteranen van de ''Volkssturm'' kreeg opdracht het stadje Passow in te richten als ''vesting'' en deze vesting te verdedigen tot de laatste man. In militaire termen uitgedrukt: de vesting zolang te houden tot eigen troepen u komen ontlasten, of erin ten onder gaan.
De kommandant van de vesting, Ustuf. Geunes, en zijn plaatsvervanger, Ustuf. Antoon De Meyer werden plechtig verplicht, deze vesting nooit zonder tegenbevel op te geven.
Het stadje Passow ligt als een grendel op de grote trekweg van Schwedt a/d Oder naar Prenzlau, in een bergachtig gebied omgeven door moerassen en grachten.
Pioniers en hulptroepen wierpen in de volgende dagen op alle strategische punten barrikaden op. De jongens beseften het begrip ''vesting'' nog niet; terwijl nu het stadje herschapen werd in een legerkamp, bleven alle toegangswegen en uitgangswegen verder open en Duitse troepen van alle soorten trokken dag en nacht in westelijke richting.

Generaal Steiner op bezoek

Op 12 april bekomt de 2.Kp. van Geunes het bevel de staat van opleiding te demonstreren ter gelegenheid van een troepenschouw.
SS-Obergruppenführer en Generaal der Waffen-SS Felix Steiner, in zijn hoedanigheid van legerkorpsgeneraal, komt met zijn gevolg naar Passow om zich over de paraatheid van de ''Festungstruppe'' te vergewissen.
Ustuf. Geunes krijgt de opdracht met zijn kompagnie, versterkt met een peloton stormpioniers van het Pionierbtl. 27 ''Langemarck'', dat in het nabije Gramzow lag, een stoottroepakte op te voeren.
Aangenomen situatie'' ''Gewaltsamer Einbruch in ein feindliches Grabensystem mit Drahtversperrungen''. Vandaar de steun van de pioniers met hun aangepast materieel.
De demonstratie werd een volledig sukses. Geunes, de Chef van de 2.Kp., veroorloofde zich bij de melding aan generaal Steiner, deze te begroeten als zijn nieuwe legerkorpsbevelhebber en als zijn oude divisie-generaal van de

Wiking in 1941. Steiner was een ogenblik zichtbaar ontroerd.
De ganse kompagnie samen met de stormpioniers stonden in één gelid. Steiner schreed het front af en wat hij zag, zagen wij ook: de jonge blozende bijna kinderlijke gezichten hem aankijkend vanonder die martiale staalhelm, dunne beekjes zweet liepen langs hun baardloze kinnen, nog hijgend van de geleverde inspanningen, de ogen schitterden van fierheid. Steiner keerde zich om, greep mijn beide handen en zegde: ''Sie haben eine herrliche Kompanie!''
Stange maakte in de daaropvolgende nabespreking dankbaar gebruik om er Steiner op te wijzen, dat het zou ''schade'' zijn deze piepjonge soldaten, nog bijna kinderen, als laatste Germaans bloed te offeren aan het front.

''Nein'' hoorde ik Steiner zeggen, ''dass soll nicht! — Stange setzen Sie alles dran um diese Jung's aus dem Schlamassel zu halten!'' (Stange! doe alles om deze jongens uit het ongeluk te houden).

NIEUWE OPDRACHT

Op 14 april wordt plotseling de 2.Kp. van haar opdracht ontslagen en samen met de 1. en de 4.Kp. in mars gezet in de richting van de autobaan Stettin-Berlijn. Het bezoek van Steiner was niet gevolgloos. Onze mars eindigde aan het stadje Schmölln, achter de Randowrivier. Hier was weer een zogenaamde ''opvangstelling'', een tweede lijn, voorbereid door burgerlijke arbeiders. Dezen verdwenen dadelijk nadat wij ons in de stellingen nestelden.
Ten oosten van ons was een moerasgebied, het Randow-Bruch. Het Jeugdbataljon verbeterde de stellingen, terwijl er verder aan opleiding werd gedaan. Vóór ons aan de Oder vocht en stierf het III. Germaans Pantserkorps met zijn honderdduizenden Germaanse vrijwilligers: Noren, Denen, Esten, Letten, Nederlanders, Fransen, Zwitsers, Zweden, Roemenen, Hongaren, Vlamingen, Walen, Rijks- en Volksduitsers. Op deze plaats onderging Europa zijn doodsstrijd.
De enorme verliezen aan de Oder halveerden de eenheden. Soms werden deze geheel uitgeschakeld. Overal vormde men gevechtsgroepen (Kampfgruppe), samengesteld uit verschillende eenheden en genoemd naar de bevelvoerende officier. De spil van de strijd om Stargard was een gebrevetteerde stafofficier van het Belgisch leger, de artilleriemajoor Frans Hellebaut, nu Stubaf. Hellebaut en Kommandeur van de ''Kampfgruppe Hellebaut'' samengesteld uit manschappen van de ''Langemarck'' en de ''Wallonien''. Op zijn uniform prijkten naast het E.K.I, het Britse Military Cross en vele andere orden in 1914-1918 aan de IJzer verdiend.
Resten van het Rgt. 66 en het Jeugdbataljon kwam onder het bevel van de ''Kampfgruppe Hellebaut''.

Ostubaf. Leon Degrelle bezocht onze stellingen en begroette alle Vlaamse officieren, doch hij sprak uitsluitend Frans. Zijn optreden en de menigvuldige eretekens op zijn borst maakten een grote indruk op de jonge en de oudere soldaten. Minder gesmaakt werd de toespraak, die hij achteraf in de Franse taal voor de officieren hield. De chef van de 4.Kp., Ostuf. Jeroom Inghels deed de toespraak nog eens over in het Nederlands.
In de volgende dagen ontbrak elk kontakt met de ''Wallonien''.

NIEUWE BEVELHEBBER: STANGE WORDT VERVANGEN

Hans Stange werd regimentskommandant en Hstuf. O. von Krabbe volgde hem op als bevelhebber bij het Jeugdbataljon.
Stange werd belet zijn nieuwe funktie waar te nemen door een Russische vliegerbom die insloeg op een bijgebouw van het landgoed, waar onze Btl.staf ondergebracht was. Hier vielen doden en gekwetsten. Stange werd door de luchtdruk neergesmakt en bezeerde zodanig zijn knie, dat hij zich niet meer verplaatsen kon, hij bleef op het landgoed achter.
Achter onze stellingen lag het dorp Schwaneberg. Daar bevond zich onze tros met veldkeuken en munitiewagen, alsook de regiments- en bataljonsstaven en de ''Truppenverbandplatz'' (medische hulppost).
Bij al die bombardementen waren onder de gekwetsten vele Franse krijgsgevangenen. De Engelse echtgenote van de Duitse eigenaar van het landgoed, Ostuf. H. Gravez (dokter bij het Jeugdbataljon), en onze Deense kommandant Hstuf. von Krabbe hielpen solidair de gekwetsten verzorgen. Duitser of Fransman, om het even, allen kregen de nodige zorgen. Het gevaar van de naderende Russen was zo alarmerend, dat iedereen bij iedereen om bescherming zocht.
Te Schwaneberg verscheen onze nieuwe regimentsbevelhebber, Stubaf. Hansmann, die aan O. von Krabbe meedeelde, dat Hstuf. Haardt nu de leiding had van het II.Btl./Rgt.66. Dit bataljon zou in de komende dagen links en ten noorden van het Jeugdbataljon ingezet worden.
De volgende dag bezocht de landsleider Dr. Jef Van de Wiele onze stellingen, hij gaf hierna een overzicht van de algemene toestand en de mogelijkheid, dat er nog oorlog komt tussen de Russen en de westelijke geallieerden.
Hansmann reikte aan de gekwetste Stange het bevel over van de Reichsführer-SS Himmler met zijn overplaatsing naar de 27.SS-Div. ''Langemarck''.
De enorme verliezen van de Vlaamse en Waalse eenheden aan de Oder lieten vermoeden, dat het niet lang meer zou duren om de allerlaatste reserven aan te spreken.

Generaal von Manteufel nam zijn intrek op het kasteel te Schwaneberg. Wat we niet wisten en uiterst geheim bleef, was het feit dat tussen onze stellingen en Schwaneberg, in een bos, een reusachtig wapendepot was.

NAAR PRENZLAU

In de nacht van 24 op 25 april 1945 bekomt het Jeugdbataljon het bevel zich naar Prenzlau te begeven.
Nog voor het ochtendgloren begon de afmars van het bataljon. Boven onze hoofden gonsde het van Russische vliegtuigen. Daar het onmogelijk bleek de zware granaatwerpers mee te nemen, besloot men één officier met een aantal soldaten achter te laten, dezen zouden zich een wagen bezorgen en met het zwaar materieel achternakomen.

Ontmoeting met Belgische krijgsgevangenen in Prenzlau

Getuigenis van de Kp.Chef van de 2. Kp. Ustuf. B. Geunes:

"In de nacht van 24 op 25 april 1945 kreeg ik bevel mijn stelling aan et Oder-Bruch te verlaten en met mijn kompagnie richting Fürstenweder, ten noord-westen van Prenzlau op de bevolen wegen te marcheren. De tros met de verzorgingswagens sloten zich bij de kompagnie aan. Overvliegende Russische vliegtuigen hadden al snel de marcherende kolonne ontdekt en bestookten ons met hun boordwapens. Wij verdedigden ons met onze MG.'s. De tweede dag, op 26 april 1945, bereikten wij de stad Prenzlau. Wij herinneren ons dat maar al te goed. In de namiddag trokken wij voorbij een krijgsgevangenkamp waar ook vele Belgische landgenoten vertoefden. De poorten van het kamp stonden wagenwijdopen. De krijgsgevangenen mengden zich tussen onze marcherende kolonne.
De stad zelf brandde als een vuurtoorts. Hoe dichter wij de stad naderden, hoe overvoller de straten werden. Honderden huifkarren met aangebonden vee en vluchtende mensen uit Oost-Pruisen en Pommeren, hospitaalmensen met hun gekwetsten, administratiediensten met al hun personeel en daartussen de groep Belgische krijgsgevangen was het beeld dat wij nooit meer vergeten. Weldra herkenden de Belgische krijgsgevangenen ons aan ons Vlaams Leeuwenschildje op onze mouw, als hun landgenoten. Hetzelfde gebeurde andersom. Op eenmaal waren al die kakikleurige uniformen met het kwastje aan hun muts voor ons terug een vertrouwd beeld. Ongelooflijke taferelen speelden zich af. Op een ogenblik van hoogste gevaar zochten onze landgenoten hier bescherming bij elkaar. Dicht naast elkaar marcherend, druk babbelend, roepend naar streekgenoten zochten ze allen een heenkomen naar het Westen. En alléén deze richting telde! Alle andere "richtingen", die de Belgen in het verleden soms op hatelijke wijze uiteendreven, bleken hier bij Prenzlau niet meer te bestaan. Dezelfde avond deelden wij allen samen, de jonge grijzen en de oude kaki landgenoten, het karig voedsel uitgereikt door de veldkeuken van de 2.Kp. Allen wilden zij met grote spoed naar het Westen. Niemand van hen, vertelden ze ons, wilde de komst van de Russen afwachten. Voor de nacht kropen wij met zijn allen in de boerenschuren om te slapen."

HET JEUGDBATALJON WORDT INGEZET

Midden in de nacht bereikte ons een nieuw bevel.
De allerlaatste reserven, al zijn ze dan nog zo jong, moeten met hun jeugdige lichamen een dam opwerpen tegen de oprukkende vijand, om de duizende vrouwen en kinderen, grijzaards, invaliden en gekwetsten, vrijwillige of gedwongen arbeiders, in ontredderde militaire eenheden met of zonder wapens, geallieerde krijgsgevangenen, politieke gevangenen, enige uren voorsprong te geven om tijdig en veilig de Engelse sector te bereiken.
De verschrikkelijke roep en de onberekenbaarheid, die de naderende Russische soldateska vooruitholde was zo ontzettend dat spreekwoordelijk iedereen het wijselijk vond, uit hun handen te blijven.
Terwijl de onderofficieren ijverig de jongens wekten en toekeken dat ze zich zo spoedig mogelijk gereed maakten voor de ''Einsatz'', waren onze gelegenheidslotgenoten eveneens wakker geworden. Wij konden niet in hun binnenste kijken om te weten, met welke gevoelens ze de jongens gadesloegen.
Toen even later het Jeugdbataljon de richting van het Oosten insloeg, de aanstormende Russen tegemoet, gingen onze landgenoten naar het Westen. Velen van onze jongens overleefden de botsing niet, maar ze bereikten wel het voorgenomen doel, namelijk de vluchtende massa's voldoende voorsprong te geven door als het ware zichzelf te offeren.

Nota: Hoe is het mogelijk dat tijdens de naoorlogse krijgsraadprocessen, waarbij dezelfde hoge officieren zetelden, er bij mijn weten niet één enkele stem opging, die het opnam voor deze moedige jongens?????

We verlieten Fürstenwerder, gelegen ten noordwesten van Prenzlau, van hieruit marcheerden wij in zuid-oostelijke richting, dicht aan de brandende stad voorbij, in de richting van het front.
In de buurt van Boitzenburg troffen wij onze bataljonsbevelhebber, die terugkwam van de regimentstaf. Aan de kompagniechefs las hij het zoëven ontvangen ''Einsatzbefehl'' voor. Het bevel begon met de vaststelling, dat niettegenstaande vroeger gedane belöften om het Jeugdbataljon te ontzien en niet in te zetten, het nu toch zal ingezet worden. Verder luidde het bevel: door het vasthouden van de westoever en de landstrook tussen de boven- en beneden-Ückersee (Oekermeer) de vijand te verhinderen, de verdedigers van Prenzlau te omsingelen.
De zuidelijke flank van het Jeugdbataljon lag open en onbeschermd. Artillerie-ondersteuning is niet te verwachten evenmin viel niet te rekenen op enige radioverbinding. Dit regimentsbevel liet elk optimisme achterwege. von Krabbe en ook wij wisten toen niet, dat in het dorp Beenz, 8,5 km achter onze

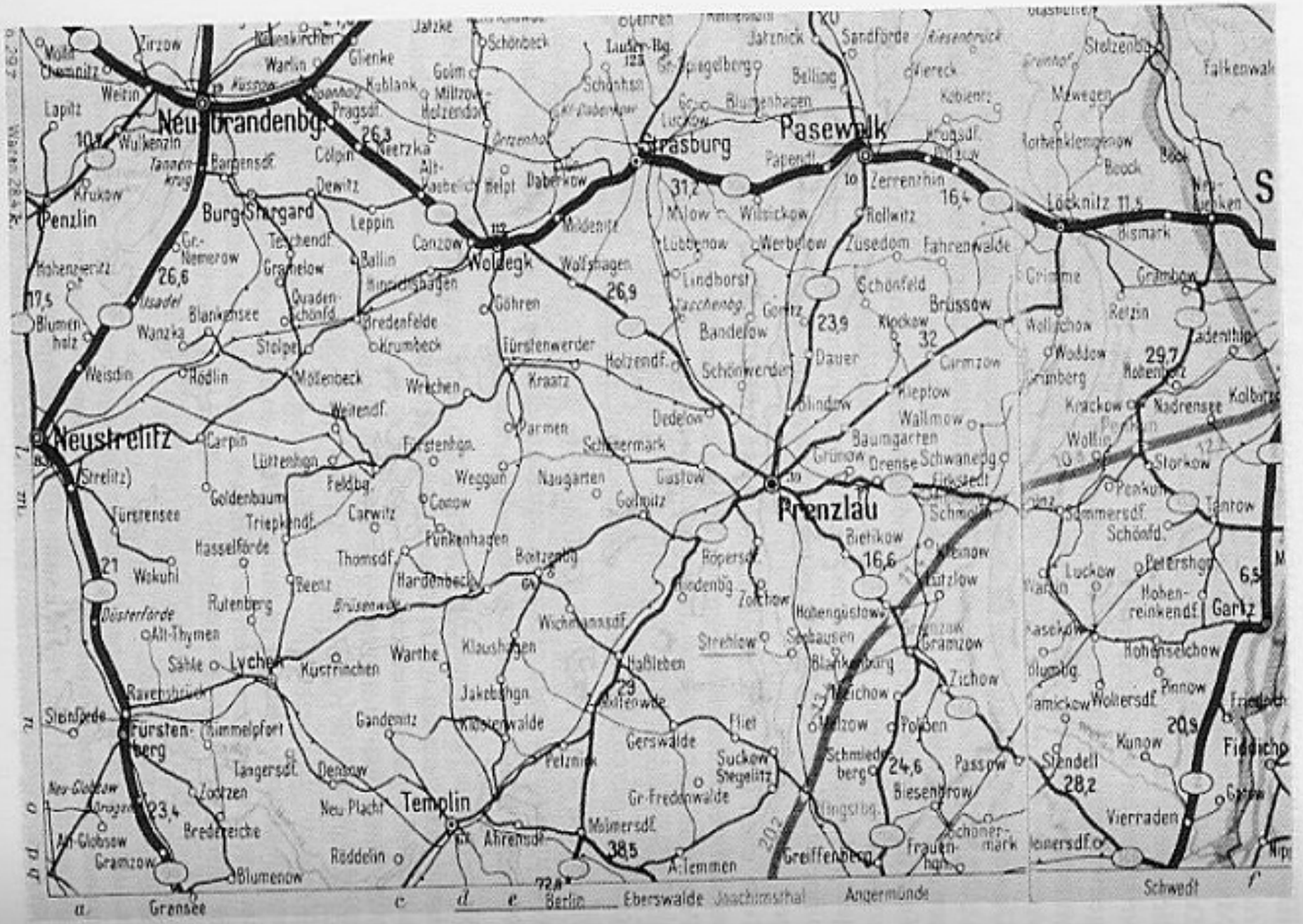

Ten zuiden van Prenzlau merkt men de Unter en Ober-Ückersee.

lijnen, alléén nog maar delen van de 13. Kp.Infanterie-Geschut stonden, maar praktisch zonder munitie. Na een mars van ongeveer 35 km in volle velduitrusting arriveerde het Jeugdbataljon in de late namiddag van 26 april 1945 in het dorp Potzlow. Hier werd een korte rustpauze ingelast. Om verschillende redenen waren de trosvoertuigen niet meer gevolgd, dus geen veldkeuken, geen foerierwagen en geen munitiewagen.
Onze ''Spiess'', Frans Berx, kon in het grotendeels verlaten dorp beslag leggen op volle kannen melk. Zo werd een bataljon soldaten in de loopgrachten gestuurd met slechts een eetketeltje melk.
De stellingen, die we moesten bezetten, lagen ongeveer één kilometer buiten het gehucht ''Gut Strehlow'', op een kleine verhoging in het terrein. De loopgrachten waren uitgegraven links en rechts van de enige weg, die over de landtong tussen de beide Ückermeren leidde en juist vóór de enige brug over de Ücker.
Met het hart vol twijfels en een onbehagen realiseerden zich de kompagniechefs, Bruyninckx, Geunes en Inghels, dat de eigenlijke sektor van het bataljon zich over een afstand van 14 km uitstrekte.
Gelukkig moesten de zogenaamde natte delen niet bezet worden; daartoe ontbraken de middelen en men verwachtte dat de vijand alleen over de landstrook zou komen. Een landtong van ongeveer 4 km, maar in werkelijkheid ging het uitsluitend en hoofdzakelijk om de enige weg en de enige brug, die we moesten afgrendelen en zo lang mogelijk verdedigen.
von Krabbe besloot om langs de niet bezette delen kleine verkenningstroepjes te laten lopen om verrassingen te voorkomen.
Het enige voordeel, dat de reeds uitgegraven stellingen bood, was dat de reeds oververmoeide jongens, deze zelf niet moesten graven; anderzijds waren ze erg ondeskundig aangelegd en nauwelijks te gebruiken. Ook was er geen prikkeldaad noch Spaanse ruiters voorhanden.
De 1. en de 2. Kp. werden in de HKL tussen de meren ingezet. Bij de 1. Kp. ontbraken nog steeds de 21 man van Ustuf. Van Ooteghem met zijn granaatwerpers. Van de 4. Kp. (Ostuf. Jeroom Inghels) waren maar 3 groepen s.MG overgebleven, daar hij bij voorgaande gelegenheden zijn wapens deelwijze moest afgeven. Zij betrokken hun stelling tussen de 1. en de 2. Kp.
Buiten alle verwachtingen daagde er nog hulp op. Een troep Marine-Infanteristen met een klein kanon van onbekend kaliber. Later in de nacht kwamen nog twee groepen ouderlingen van de Volkssturm, zo'n 200 man, bewapend met geweren; daarvan werd een groep toegevoegd aan de 2.Kp. en de andere groep beschermde de flank naar het zuiden.
Onze artillerie bleef volkomen in gebreke; dat was voor onze officieren bijzonder drukkend. Er kwam bericht noch bevel, geen V.B., niets. Wij waren alleen! Een enkele inslag voor onze gevechtslijn deed ons hopen, dat

de artillerie zich aan het inschieten was, maar we verheugden ons te vroeg, uiteindelijk bleef het bij dit één enkel schot.
Hier lagen nu onze jongens, geplaagd door de honger in de stikdonkere nacht. Stuk voor stuk zonen van een biddende en zorgende moeder en vader. De ogen, die u aankijken, zijn vragend en beschermingzoekend. De verantwoordelijkheid van de bevelvoerende officier is haast niet meer te dragen. Voor de eerste maal in mijn leven doet het mij pijn van binnen. De helden en sterke mannen van overdag worden 's avonds moe en aanhankelijk, zoeken warmte en nabijheid. Hier lagen ze nu, vol van begeestering, idealisme en trouw... maar onervaren.
De taak, die ze nu toegewezen kregen, kon nooit goed aflopen. Met ontzetting dachten wij aan onze frontbelevenissen, opgedaan in jarenlange inzet aan alle Russische fronten, aan wat er stond te gebeuren. Onze ervaring en militaire opleiding hadden ons toch geleerd, dat het ondenkbaar is een bataljon infanteristen in te zetten zonder artillerie en zonder steun van zware wapens zonder Flak, zonder Pak, zonder telefoon en radioverbinding, zonder een goed funktionerende medische hulppost, zonder dokter. Het was zonder meer een ''Himmelfahtrkommando'' (levensgevaarlijke opdracht) van de ergste soort, zelfs met de gevangenschap bij de Russen als enig vooruitzicht.
De ganse nacht voor de Russische aanval liepen honderden soldaten van de Marine-Stammdivision ''Ostsee'', van de Luchtmacht, van het Heer, in volle ontreddering en uiteengeslagen door de lijnen van het Jeugdbataljon. Dit was geen bemoedigend beeld voor de jonge Vlaamse soldaten.
Aan de doortrekkende vluchters vroegen wij gedurig, of zij nu de laatsten waren; het werd hoog tijd om de brug op te blazen. Tegen de morgen kwamen er geen vluchtende soldaten meer en de brug vloog in de lucht. Juist op tijd, want geen half uur later verschenen aan de overkant van de Ücker de eerste Russen voor onze lijnen.
In volle rust bereidde de vijand zijn aanval voor, daar wij over geen artillerie beschikten, geen vliegtuigen konden aanvragen en geen vèrdragende wapens hadden. Vol machteloze woede en innerlijke verwensingen zagen wij dat alles in onze verrekijkers gebeuren.
Kort daarop sloegen de eerste vijandelijke granaten in op onze stellingen, die gemakkelijk te herkennen waren door het onkundig graafwerk van de ''Arbeitskolonnen''.
De kompagnie op onze linkervleugel (Kp. Georg Bruyninckx) had minder van de granaatinslagen te lijden, omdat hier het terrein beter verborgen was. Ondertussen naderde de Russische infanterie. Zij slopen langs de balken en de resten van de vernielde brug over de rivier. De Chef van de 2.Kp. Ustuf., Bert Geunes zag wat daar gebeurde. Hij kroop van MG naar MG, richtte het wapen op de brug en liet over vizierkeep en korrel zien, langswaar de Russen

aanslopen, en ja... nu zagen de jongens die ook.
Toen doken de Russische pantsers op, zelfzeker door de afwezigheid van pantserafweergeschut. Ze kwamen tot vlak aan de rivier en schoten een hagel van granaten op onze schutterskuilen. Met een mateloze hartpijn zag ik de kompagnie ten ondergaan. Eén enkel 8,8 cm Flakgeschut, opgesteld achter de heuvelrug had volstaan om het Russische schietkraam aan de overzijde als pijpestelen aan flarden te schieten.
Doch de jongens weerden zich dapper, zodanig dat het 2de peloton van de 2.Kp. reeds tegen 10 uur zijn hele voorraad munitie had verschoten. Het werd dadelijk vervangen door het 1ste peloton, dat in reserve gehouden was. Vanuit Potzlow kwamen onze Spiess en enkele mannen aanslepen met houten kisten losse munitie. Deze kisten waren de enige, die hij nog kon bemachtigen, onze eigen munitiewagen was door de artillerie vernietigd.
Voor sommige jongens was de zenuwspanning, veroorzaakt door het ontzettend granaatvuur waartegen ze niets vermochten, te veel. De ouderen echter spoorden de jongens aan, vol te houden en te blijven schieten. De zware MG's van Ostuf. Inghels, de 4. Kp., gunstig opgesteld tussen de 1. en de 2. Kp. bestreken het voorveld; zo lang zij nog bleven maaien moesten de Russen de kop gebukt houden.
Ondersteund door hun Pak en artillerie slopen de Russen steeds naderbij. Met afgrijzen dacht ik aan het ogenblik, dat de Sowjets onze stellingen gingen bespringen en met hun door merg en been dringend ''Hoereeee'' gebrul onder onze jongens een ware slachting zouden aanrichten. Alleen dat afgrijselijk gebrul moest een fatale uitwerking hebben op onze jonge knapen bij hun eerste vuurdoop.
Gehinderd door stof en kruitdamp en het gebrek aan de nodige verbindingen in de loopgrachten geraakten kleine groepen jongens geïsoleerd. Zij vochten ieder voor zichzelf; dat alleen is het ergste wat een soldaat kan overkomen. Is men alleen, dan bekruipt u de doodsangst.
Taferelen van stil verborgen kameradendienst spelen zich af, daar waar heldendom te voorschijn komt in de verdediging.
Luk Tuymans van de tweede groep zat moederziel alleen in zijn putje. Het werd hem te machtig, hij sprong eruit en liet zich neervallen in de put van zijn nevenman, maar werd getroffen door een granaatscherf. Karel Meuwissen, student aan de Leuvense universiteit, liet zijn zwaar gekwetste kameraad niet in de steek; hij tilde hem op zijn schouder en wankelde naar achter. Over een afstand van 200 m heeft hij zijn kameraad Luk gedragen, voortgesleept; bestookt door een hels granaatvuur, totdat hij de jongen afleverde aan de kompagniegevechtspost; doch deze kon hier niet verzorgd worden.
Luk was zwaar getroffen in de borst en in de rug, het bloed zijpelde door zijn uniform. Meuwissen verliet de betrekkelijke veiligheid van de loopgracht,

tilde zijn kameraad weer op zijn schouders, droeg hem nog ruim 1500 m achterwaarts tot hij Luk kon afleveren aan de laatste brankardiers. Dan keerde Meuwissen terug en nam opnieuw zijn plaats in tussen zijn vechtende kameraden.
Luk Tuymans werd in Potzlow verbonden en ontving hier de eerste hulp van de brankardiers, kon echter niet vervoerd worden wegens gebrek aan transportmiddelen. Toen de kompagnie op haar terugtocht door het dorp trok, zagen ze hun kameraad daar nog liggen. Ze legden hem op een Duits handkarretje en namen hem mee tot in Boitzenburg, waar ze hem afleverden in een medische hulppost.
Rond het middaguur naderden de Russen reeds tot op stormafstand, maar het intens afweervuur deed hen voorlopig nog de kop intrekken.
Melders brachten het bericht dat Jos Laenen gevallen was en Jaak Pootemans zwaar gekwetst door een buikschot. Ook Ebeling sneuvelde, en wat met de velen, die in hun schutterkuilen de dood vonden?
Bewonderenswaardig was het gedrag van de jongens. Geen enkele verliet zijn post. Het vertrouwen in hun opleiders was zo groot, dat ze zich van geen gevaar bewust waren zolang dezen bij hen bleven.
Kort na de middag aldus getuigt Hstuf. von Krabbe, ontving het Jeugdbataljon van het Regiment het volgende bericht:

> "Prenzlau heeft zonder grote weerstand te bieden reeds gekapituleerd. De Russen zetten hun opmars naar het Westen voort.
> Het Jeugdbataljon von Krabbe blijft in zijn stellingen en verdedigt deze tot de laatste patroon. Dan mag het zich terugtrekken naar het Westen en moet verbinding opnemen met het regiment ten westen van de Sternhagenersee."

Tegen 13 uur brokkelde de weerstand van de Volkssturm af; één na één zagen wij hen de stellingen verlaten. Het onophoudend vuur op onze stellingen belette ons hen tot blijven te bewegen.
Ondertussen had onze bataljonsbevelhebber zijn voorbereidingen getroffen om het gevecht af te breken, gezien de kapitulatie van Prenzlau. Met wat hij nog kon mobiliseren legde hij een paar honderd meter achter de frontlijn een opvangslijn aan. De 1. en de 2. Kp. moesten zich met eigen middelen los maken van de vijand om vervolgens in één snelle beweging plaats te nemen achter de opvangslijn. De 4. Kp. moest intussen door haar vuurkracht de Russen in dekking houden om dezen te verhinderen, dadelijk over onze HKL heen door te stoten.
Wij hadden geluk, dat het riviertje de Ücker een hindernis vormde voor alle motorvoertuigen, zo konden wij enige voorsprong nemen.
Een ander gevaar kwam het bataljon bedreigen. Uit de richting van Prenzlau kwam geen gevechtsgerommel meer, maar des te luider hoorden wij het rollen van pantsers en zware artillerievoertuigen op de weg van Prenzlau naar Potzlow, achter ons. We waren met insluiting bedreigd, zo niet hier, dan

zeker aan de volgende weg van Prenzlau naar Hasleben.
Nog steeds hield het bataljon stand, maar hoe lang nog? Om 15 uur stuurde de pelotonsoverste, Ustuf. Antoon De Meyer, van de 2. Kp., die het dichtst bij de brug lag, een melding dat er tekort was aan munitie en dat de jongens haast niet meer uit hun ogen konden kijken van vermoeidheid en gebrek aan voedsel en slaap. Geunes zond zijn melder, Lode De Vla, onmiddellijk verder naar de bataljonsbevelhebber met het bericht dat zijn kompagnie bij gebrek aan munitie niet langer kon standhouden. Deze melding was precies dat, waarop von Krabbe wachtte om de aftocht te bevelen.
Kort daarna begon de terugtocht. Alles volgde naar plan. Wij werden weliswaar achterna gezet door de Russen, bovendien schuwden zij de bosjes rond het landgoed Strehlow. Bij deze fase verloren wij onze kameraad Jozef Leyssens uit Waterschei, die even iets te lang op zijn post bleef, door de Russen overmeesterd werd en sindsdien is vermist.
Bij de 1. Kp. ontwikkelde de situatie zich niet zo gunstig. Hier slaagden de Russen op 2 plaatsen in de lijnen te breken. Haast het ganse 1ste peloton werd overmeesterd en moest zich overgeven. Eén man kon ontsnappen: Uscha. R. Pauwels merkte tijdig het gevaar, met één wilde sprong slaagde hij er in te ontkomen; hij kon enkele honderden meter verder een ander peloton van zijn kompagnie vervoegen. Hier vertelde hij zijn wedervaren aan zijn vriend Uscha. Frans Bracke.
Achiel Morissen van de 1. Kp. beschrijft het zo:

> "Wij kregen het bevel, ons in te graven in open veld in een éénmansgat. Het koren op het veld stond amper 10 cm hoog. Op korte tijd was ons gat gegraven maar wij bemerkten direkt dat de opgeworpen aarde een prima schietschijf ging worden voor de aanstormende Russen. Ik denk dat we daar twee uur zaten, toen hoorden wij voor het eerst in ons leven het Hurree gebrul van de massa Russen, niet bij ons, maar links en rechts van ons. Wij zagen ze niet maar de kogels floten rakelings boven ons hoofd. Nadat het schieten wat ophield zijn wij terug naar onze gracht gesprongen; daar lagen nog twee jongens van ons, gedurende een uur werden wij met machinegeweervuur beschoten, maar nergens een Rus te zien. In de overtuiging, dat ze links en rechts van ons waren doorgestoten, zijn wij met ons groepje naar het dorp Potzlow gesneld. Doch plots zagen wij Uscha. Smagghe met nog één jongen bij zich in dit verlaten dorp. Zij hadden ook een MG. bij, Uscha. Smagghe begreep niet, waar wij plotseling vandaan kwamen. Hij nam het bevel en zou proberen door de velden, tussen de dorpen in, terug bij onze eenheid te geraken. Onze groep bestond uit 10 man; we marcheerden allicht 2 uren zonder een spoor van onze kompagnie te ontdekken."

KAMPFGRUPPE OSWALD — GEVECHTSGROEP OSWALD

bijdrage van Oswald Van Ooteghem

De lotgevallen van de achterhoede

Wat was er intussen met de achterhoede onder de leiding van Van Ooteghem gebeurd?
Toen de Sovjets vaststelden dat het bataljon zich terugtrok, werd Schwanenberg en omgeving onophoudelijk gebombardeerd en beschoten door jachtbommenwerpers. Tussen twee bombardementen in werden de zenders en ontvangers van de transmissietroepen op een wagen geladen. Enkele meter verder kreeg de wagen een voltreffer; al het dure spul vloog de lucht in. Het munitiedepot lag in een grote schuur aan de westelijke rand van het dorp. Koortsachtig werden twee vrachtwagens geladen met mortiergranaten, obussen, Panzerfäuste en andere munitie. De vrachtwagens hadden maar net het munitiedepot verlaten toen ze door een luchtaanval werden getroffen. In de loop van de nacht werd het dorp door de Russische infanterie ingenomen. De achterhoede trok nu op haar beurt richting Prenzlau, maar moest al vlug constateren dat zij omsingeld was.
Alle belangrijke kruispunten en verbindingswegen waren door Russische tanks bezet.
Er zat niets anders op, dan op kompas door de bossen naar het westen te marcheren en zoveel mogelijk het kontakt met gepantserde eenheden te vermijden.
Overal zaten nog verspreide soldaten verscholen: Wehrmacht, Luftwaffe, Marineinfanterie, zelfs Volkssturm.
Velen daarvan sloten zich aan bij de Vlamingen in de hoop op die manier de omsingeling te kunnen doorbreken.
Het bleek noodzakelijk die wanordelijke troep een beetje te organiseren volgens militair stramien. Zo ontstond er een nieuwe kleine eenheid onder leiding van Ustuf. Oswald Van Ooteghem. En omdat de naam Van Ooteghem voor Duitsers onuitsprekelijk is, werd de bonte bende omgedoopt tot ''Kampfgruppe Oswald''. De mars naar het Westen duurde verschillende dagen en nachten. Twee keer botste deze ''Kampfgruppe'' op Sovjetstellingen. Hierbij werd een vijandelijk mitrailleursnest dat in een baanwachtershuisje stond opgesteld, onschadelijk gemaakt. De splinternieuwe stormgeweren waarover de achterhoede beschikte, bleken bijzonder doeltreffend.
Vlak voor de Russische frontlijn werd nog een kort, maar hevig vuurgevecht geleverd met een Russische eenheid. Hierbij kreeg een van de Vlamingen een buikschot. Er zat niets anders op dan hem aan de hoede van Duitse burgers toe te vertrouwen.

De lange mars van 280 km door Pommern en Mecklenburg was ten einde. Vuil, haveloos en uitgeput, lagen de soldaten aan de rand van een bosje. In de avondschemering werd een laatste appel gehouden en een kort afscheidswoord gesproken. De "Kampfgruppe Oswald" had opgehouden te bestaan. Men drukte elkaar ontroerd de hand. De mannen vormden kleine groepjes en zwermden uit, op zoek naar burgerkleren.
Tijdens dezelfde nacht slopen ze per drie door de Russische en Amerikaanse stellingen de vrijheid tegemoet in het verslagen Duitsland... of terug naar Hanstedt, in de Lüneburger Heide, van waaruit ze een maand voordien zingend naar het Oderfront waren vertrokken.

Het einde van de 1. kompagnie

De andere overlevenden van de 1. Kp. hadden zich reeds voordien in Schwerin aan de Amerikanen overgegeven en kwamen via het krijgsgevangenkamp van Neuengamme in Beverlo terecht. Dit was meteen het einde van het korte, geestdriftige en tragische bestaan van een kompagnie jonge Vlaamse oorlogsvrijwilligers.

DE STRIJD TOT HET EINDE — IN RUSSISCHE KRIJGSGEVANGENSCHAP

De 2. Kp. bereikte het dorp Potzlow, met de Rus op de hielen. Ons streefdoel was bereikt. Het voordeel was nu aan ons. Onmiddellijk nestelden zich enige l.MG's achter vensterramen en huisgevels, niet om het dorp te verdedigen maar om de Russen op afstand te houden en zo de massa voldoende voorsprong te verschaffen.
Volgens onze bevelhebber, Hstuf. von Krabbe, moesten de kompagnies terugtrekken naar een soort landgoed op een goede 1000 meter achter Potzlow. Daar zou hij op ons wachten.
Een blik op de stafkaart leerde mij echter, dat de weg daarheen goed berijdbaar was, iets dat we nu als de pest moesten vermijden. Een veel betere vluchtweg scheen mij de kronkelende weg tussen de vele meertjes met de drassige weilanden, waar de Russische voertuigen en vooral de pantsers ons niet konden volgen. De andere kompagnies en de marinesoldaten trokken ook niet naar dit afgesproken punt. Later bleek, dat ook von Krabbe en zijn bataljonsstaf een andere weg volgden om niet in gevangenschap te geraken.
De terugtocht van de 2. Kp. langs beken en beemden met behulp van het marskompas, vorderde zo goed, dat wij in de late namiddag bij Hindenburg de rijksweg Prenzlau-Hassleben bereikten.

Fons Janssens, pas ontslagen uit Russische gevangenschap.

Marxen 1945, Jan... van de 2.Kp.

Ward Verbeke van de 2.Kp.

Walter Raes van de 1. Kp.

Etienne van Doorselaer, geb. 13.1.26, gevallen 30.4.1945.

Leyssens Jozef

Wat we vreesden was bittere waarheid geworden. De Russen trokken nu massaal over deze weg. Zo te oordelen waren wij afgesneden.
Na een korte beraadslaging werden Ustuf. Tony De Meyer, Jan Verschueren en Piet Vanloffelt op verkenning gestuurd. De rest van de kompagnie vleide zich muisstil tegen de grond, vol spanning wachtend op hetgeen zou gebeuren. Ustuf. De Meyer en zijn twee mannen wisten te melden, dat de weg bereden werd door Russische voertuigen, beladen met zwaar materieel. Infanterie en pantsers waren er niet te bespeuren, bovendien waren het geen aaneengesloten kolonnen, bij tussenpozen was geen voertuig te zien.
Dat was de redding. In wijd gespreide formatie bereikten alle pelotons tegelijk de weg. Heel voorzichtig schoven eerst de onderofficieren tot dicht aan de wegrand; bij een sprong over de weg moet er iets bij het 3. peleton misgelopen zijn.

Getuigenis van Fons Janssens (2.Kp., III.Zug)

"Bij de terugtocht door een groot bos (27.4.45) konden wij niet verder, omdat Russische legervoertuigen reeds over de straat reden, een weg die dwars voor ons lag. Bij het wachten op het sein om verder te trekken liep alles zo door mekaar, dat ik me plotseling bij een afdeling van de Luftwaffe-Felddivision bevond (Duitse valschermspringers). Op dit ogenblik zagen we een massa Russen naderen. De afdeling van de Luftwaffe heeft nog een kort gevecht aangegaan, maar de overmacht was zo groot, dat we hier in krijgsgevangenschap gekomen zijn.
Even later ontmoette ik nog verschillende kameraden van het Jeugdbataljon in Russische krijgsgevangenschap.
Oscha. Van Thienen is tijdens de wintermaanden in 1946 in het kamp Kuli Backy gestorven.
Frans Van Kamp stierf aan longtuberculose in 1948 in een kamp in Charkow.
Eduard Verbeke, door de Russen nog eens extra tot 25 jaar dwangarbeid veroordeeld, werd pas na 8 jaar gevangenschap als een geestelijk wrak naar huis gestuurd."

Getuigenis van Frans Lyssens (brief van 9.11.83)

"Na de thuiskomst van Eduard Verbeke heb ik hem ontmoet in St.-Niklaas. Hij vertelde mij, dat hij en nog vier andere jongens door de Russen gepakt werden aan de weg. Drie van hen werden ter plaatse neergeschoten, enkel hij en nog een jongen werden door de Russen meegenomen."

Ook aan deze weg werd een troepje van ongeveer 10 man van het 3de peloton, onder leiding van Uscha. Smagghe, door de Russen overrompeld.

Getuigenis van Achiel Morissen en Georges Kantor

"Wij kwamen aan een baan; aan de overkant van de baan wenkte ons kameraad Jef Verhas uit Dendermonde om de baan over te springen. Dit werd ons fataal, nauwelijks bereikten wij de andere gracht, of we werden beschoten door een snelvuurwapen. Alles

ging zo snel, wij vluchtten nog al schietend, doch amper honderd meter verder omringden ons pantsers met opzittende infanterie. Toch zijn er een paar kunnen ontsnappen o.a.: Uscha. Smagghe, Jef Verhas, Mathijs uit Hasselt, De Vos uit West-Vlaanderen, wellicht nog een paar meer. Later na de oorlog, vernamen wij dat de Russen allen hebben neergeknald ergens op een kerkhof. Wij weten alleen, dat Mathijs naar Vlaanderen terugkeerde.
Dit gebeurde op 27 april 1945.
Wij waren met ons zessen gevangen: ik, Achiel Morissen, Georg Kantor uit Beverse, Frans Frankaerts uit Zwijndrecht, De Clercq Jozef uit Borgerhout, Raf Vermeersch en een zekere Bob uit West-Vlaanderen.
Wij moesten boven de Russische tanks zitten en maakten op die manier hun opmars mee. Telkens de Russen een gesneuvelde Vlamingen zagen liggen (goed te herkennen aan het leeuwenschildje en aan de armband "Langemarck") kregen wij een stomp van hun geweer in de rug.
Kameraad... Kameraad grijnsden zij en wezen lachend naar een gevallen Vlaming. Wie het was konden wij van boven de pantsers niet vaststellen. Op een bepaald moment begonnen de pantsers waarop wij zaten hevig te schieten en gingen een gevecht in regel aan. Toen merkten zij en wij dat de Russen op mekaar schoten.
De tweede dag van onze gevangenschap werden wij verzameld, alle nationaliteiten bijeen.
Wij ontmoetten nog één jongen van het Jeugdbataljon en wel een zekere Durie of Duree of Duvee uit Brugge, die gekwetst was onder de oksel door een kogel. Van hem vernamen wij, dat Uscha. Bracke en Uscha. Buyse erg gekwetst waren, ook dat er nog anderen van het Jeugdbataljon zouden gesneuveld zijn. Het werd 1 mei 1945 en we lagen op een grote boerderij. De Russen schreeuwden "Hitler kaputt... Hitler kaputt"; ze schoten daarbij wild in de lucht en dronken wodka als water. Op deze boerderij bleef de Bruggeling achter. Daarna zijn wij in lange dagmarsen bijna zonder eten of drinken naar Gartz gestrompeld. Hier sneed men onze haren af. Dan ging het verder over de Oder richting Stargard. Tussen de Oder en Stargard lagen er nog langs de weg dood vee en vele dode soldaten. Dit konden wij niet begrijpen, daar het nu weken geleden was sedert er hier gevochten werd.
Op 8 mei, te Stargard, vernam men het einde van de oorlog. Na een week verblijf in Stargard werden we op transport gezet naar Deutsch-Eylau. Hier verzamelden zich duizenden krijgsgevangenen. Na enige tijd vertrokken wij per spoor, hier in het station zegden de meeste Duitsers, "Breitspur-breedspoor, dus Rusland".
Na een ellendige reis met 50 man in een beestenwagen, dagen lang met bijna geen eten of drinken, belandden wij in Cerepovec (Tscherepoviets) ruim 600 km ten noorden van Moskou. In dit kamp verbleven nog een tiental Vlamingen.
Stilaan naderde de winter. In deze barre koude zouden wij de winter doorbrengen. Toen wij in mei 1946 vandaar afreisden, mocht een zekere Keustermans niet mee. Later vernam men niets meer van deze jongen."

HET EINDE

Het gros van de kompagnie kwam wel veilig over de weg en kon de terugtocht voortzetten in de richting Neustrelitz. von Krabbe verzocht de rest van het Jeugdbataljon te verzamelen. Alle beschikbare plaatsen op de legervoertui-

gen, die richting Westen reden, werden volgepropt met jongens van het bataljon. Even later bleek reeds dat dit een gewaagd spelletje was.
Verschillende jongens, die op deze wagens hadden plaatsgenomen, werden op de kruispunten en kanaalovergangen van de wagens gehaald door officieren en bij alarmeenheden ingedeeld om dan ingezet te worden. Zo sneuvelden of bleven vele jongens vermist.
Langs Neustrelitz, waar sommigen nog de vrijgave van het ''Heeresverpflegungslager'' (Legerdepot) meemaakten, ging het op 29 en 30 april naar Waren.
Als uiteindelijk doel werd het gebied tussen de beide Schwerinermeren aangegeven. Hier wou men nog een nieuwe verdedigingslijn oprichten.
Op 1 mei 1945 vernamen wij via de radio de dood van de Führer, Adolf Hitler. Nog vóór het Jeugdbataljon zijn vooropgezet doel bereikte, ontving von Krabbe een nieuw regimentsbevel:

> ''gezien het gebied, waarin het Jeugdbataljon zich nu beweegt, zodanig overbevolkt is met vluchtende burgers en terugtrekkende militaire eenheden en voor verdere operatieve doeleinden te eng geworden is, wordt het Jeugdbataljon ontbonden en aan de manschappen wordt de raad gegeven zich aan de Amerikanen over te geven.''

Niet iedereen was akkoord met deze oplossing.
De kompagniechefs beraadslaagden met hun jongens, wat er te doen stond. De meesten van hen hadden hun ouders en familieleden ergens in de Lüneburgerheide of elders in Duitsland. Op dit ogenblik wist niemand, wat er in België aan de hand was.
Geen enkel frontsoldaat, waar ook ter wereld, is zich van enige schuld bewust. Deze jongens hadden nooit iets anders gehoord dan: offerbereidschap, kameraadschap, eerlijkheid, dapperheid en rechtschapenheid. Dat zou nu ineens allemaal verkeerd geweest zijn? Wij verstonden de wereld niet meer.
Het kommunisme bevechten, met het geweer in de hand, was toen aan de orde en dat werd hen voorgesteld als de hoogste daad van zelfopoffering en liefde voor hun volk.
In een bijgebouw van het riddergoed Kladow, op enkele kilometer ten zuiden van de Schwerinersee, lagen of stonden de overlevenden van de 2. Kp. Ze schaarden zich rond hun officieren en groepsoversten. Met de officiële ontbinding van het Jeugdbataljon Vlaanderen en de raad zich aan de Amerikanen over te geven, kwam er een einde van deze legereenheid. De gehoorzaamheidsplicht verviel hierdoor.
Ieder was nu op zichzelf aangewezen; de jongens werd de raad gegeven, gezien hun jonge leeftijd, weer een korte broek aan te trekken... wat de meesten ook deden. Zij onttrokken zich zo lang mogelijk aan krijgsgevangenschap, zeker de eerste dagen na een massa-kapitulatie, omdat die periode de meeste ellende en ziekten met zich meebracht.

De Kp.Chef Bert Geunes liet voor de laatste maal de Rechnungsführer Egon Poppe, aanrukken met de kompagniekas en de ''Reichsmarken'', die nog in kas waren, alsook de marketentenwaren, sigaretten en sigaren aan de manschappen verdelen. Dit bleek later een uitstekend ruilmiddel te zijn. Daarmee had ieder van ons tenminste iets in de handen. Van de jongens werd op ontroerende wijze afscheid genomen. De gewone vriendschap uit het burgerleven had plaats gemaakt voor een ware frontkameraadschap, die nooit zal kunnen begrepen worden door diegenen, die dit niet beleefd hebben. Niemand van ons had de minste idee, wat de dag van morgen ging brengen en zeker niet wat ons in de toekomst nog te wachten stond.
Gelukkig waren de jonge lichamen voldoende gehard tegen ontberingen, het natuurlijk voorgevoel voor het gevaar nog aangescherpt. Zij hadden het oorlogsgeweld overleefd en de drang om verder te overleven duizendvoudig versterkt.
Na een laatste afscheid vertrok ieder op goed valle't uit. Wat ze toen nog meemaakten staat in een ander boek. Deze jongens hadden dat niet verdiend.
De laatste bevelhebber van het Jeugdbataljon, Hstuf. von Krabbe, getuigde van hen:

''Naar mijn beoordeling toonden zij een bewonderingswaardig gedrag. Zij presteerden als frontsoldaat in de moeilijkste ogenblikken eerder te veel dan te weinig, meer dan redelijkerwijze van hen kon verwacht worden.''

Onze gesneuvelde kameraden, verspreid begraven in Russische en Duitse aarde, moesten wij achterlaten. Het is om hen te gedenken, om hun familie in te lichten over hoe en waar ze gestorven zijn en om de verschrikkelijke leugens te weerleggen, die over ons verspreid werden, dat we getracht hebben de geschiedenis van het Jeugdbataljon Vlaanderen neer te schrijven.

Dank aan allen, die ons hierbij hielpen.''

Bert Geunes

Notities uit geschiedkundige werken (vertaling):
Uit ''Das Ende zwischen Oder und Elbe'' door Wilhelm Tieke.

blz. 273

''In verband met de bezetting van de Ueckerlijn moest de 27.SS-Frw.Gren. Division ''Langemarck'' haar onvoldoende opgeleide eenheden inzetten, die uit heel jonge Vlamingen bestonden. Twee gevechtsklare kompagnies van het bataljon von Krabbe bekwamen de opdracht, de landtong tussen de beneden en de boven Ueckersee te sperren om de omsingeling vanuit het zuiden van Prenzlau te verhinderen. De gevechtsstand von Krabbe bevond zich te Potzlow.''

''De westgeallieerde krijgsgevangenen uit het kamp van Prenzlau sluiten zich bij de grote terugtocht aan.''

"De vijandelijke inbraakpogingen tussen de beide Ueckermeren werden voorlopig afgeslagen door het bataljon von Krabbe."

blz. 274

"De twee Vlaamse kompagnies weren zich vertwijfeld omdat hun bevel luidt: "Houden tot de laatste man". Eerst wanneer de munitie op is en het bataljon dreigde afgesneden te worden door de vanuit Prenzlau naar het zuiden oprukkende vijandelijke krachten, beveelt von Krabbe de terugtocht. Een groep werd bij Sternhagen omsingeld en door de Russen afgemaakt. Vervolgens verdedigde de rest van het bataljon de steden Hindenburg, Benz en Boitzenburg."

December 1944. Liepnik. Tsjechoslowakije. Wehrertuchtigungslager, Weersportkamp. Staande v.l.n.r.: Rasschaert, Van Nerum. Zittend v.l.n.r.: Canipel, Franckaerts, Morissen. Van hieruit vertrokken deze jongens naar de Lüneburgerheide waar zij het Jeugdbtl. vervoegden.

Langemark

Lang ist die Reihe der Hügel,
der letzten Häuser der Welt,
eng sind die Furchen der Äcker,
die über Nacht bestellt.

Zogen einst tausend von Jungen
durch das nächtliche Tor,
sie hatten ein Lied auf den Lippen
und so zogen sie fort.

Das Lied, das ist längst verklungen;
so haben sie damals gesungen,
die Jungen aus Flandernland:
„Kompanie, du junge,
zeig deinen Heldenmut,
kämpfe und sei tapfer,
gedenke Kameradenblut."

Das Dorf lag in Schlaf
und in Schlummer
und so mancher lauschte dem Lied,
und die es damals hörten,
vergaßen es **nie**!

Sie waren blutjunge Soldaten
fern ihrem Heimatland
sie kamen in Not und Gefahren,
die Jungen aus Flandernland!

So sind sie hinausgezogen
bei Nacht und bei Morgenrot,
sie wollten die Heimat schützen
und fanden den bitteren Tod!

Sie schlafen in Ostpreußens Erde,
verlassen und ganz allein.
Wir wollen sie ehren und achten,
sie sollen nicht vergessen sein!

Es sind einst viel Tränen geflossen
im weiten Europaland.
So etwas soll niemals mehr kommen
– Gott schütze das Heimatland!

H.

Hildegard Lührmann
Toppenstedt, Pfingsten
1984

KRADSCHÜTZENZUG ''LANGEMARCK''
MOTORSCHUTTERSPELETON

V.l.n.r. Strm. Erler (Richtschütze), Ustuf. Heyerick, Uscha. Brunner, Oscha. Takatz.

Kradschützen, alles ondergaat nog een nauwkeurige controle voor de start.

KRADSCHÜTZENZUG ''LANGEMARCK''

Beter gekend onder de benaming: Kradschützenzug Takatz.

OPDRACHT

Verkenning en snelle dichting van geslagen bressen en doorbraken van de vijand.

OPRICHTING

Op de Troepenoefenplaats ''Heidelager'' te Debica in de zomer van 1943 en onder de leiding van Uscha. Takatz.
Te Milowitz (bij Praag) in de maanden juli tot december 1943 verder uitgebouwd, Uscha. Takatz tot Oscha. benoemd.
Deze Zug (peleton) werd alhier versterkt door een paar Duitse onderofficieren en frontervaren mannen, enkele Vlamingen, komende van de Pz. Divisie ''Das Reich'', waaronder Michel Vanelderen, Becu, Dries Magis, Staf van Biezen, Delft, Vandendriesche, Sutin e.a.
Van hieruit vertrokken een paar man naar de Junkerschule Tölz met ondermeer Lucien Bottu.

OPSTELLING

Zugführer: Oscha. Takatz Fritz
Gruppenführer: 1. Gruppe (groep) Uscha. De Smet
2. Gruppe Uscha. De Bruyn
3. Gruppe Uscha. (een Duitser) De Clerq G.
Sani: Larosse
Spiess: Seiffert
Manschappen: o.m. Aerts L., Van Elderen M., Malie, Vaale, Timmermans, Franssen, Portecarero G., De Boel Fr., Van Biezen S., Becu, Bottu L., Magis D., Delft, Vandendriesche, Sutin P., De Leersnijder, Cruysberghs L., Briers, Verjans, Braem, Van Dijck Firmin, Meersman Omer, Claes, Cornelis.
Sterkte: ongeveer 40 man.

BEWAPENING EN MATERIEEL

Voertuigen: Schwimmwagen VW 166 (amfibiewagen),
B-Kräder B.M.W. (zijspanmotorfietsen),
S-Kräder Zündapp en Pusch (solo-motoren),
Bewapening: 2 machinegeweren per groep van 9 man, Panzerfaust, Gewehrgranaten
Individuele bewapening: Pistolen: P 08/15 Lüger of P 38 Walther,
Nahkampfmesser (dolk),
Handgranaten
Op alle wagens en motoren waren MG opgebouwd.

INZET

1. Met de Sturmbrigade ''Langemarck'' te Shitomir en Jampol.
Relaas van Cruysberghs Louis:

> ''Op 2e kerstdag 1943 kregen wij alarm en een paar dagen nadien vertrokken wij naar het front te Shitomir, waar de Divisie ''Das Reich'' met omsingeling bedreigd was.
> 's Avonds afladen en 's anderendaags inzet.
> De eerste groep van Takatz reed op verkenning, zag een pantser op zich afkomen, sloeg alarm bij de Sturmbrigade en onze Pak knalde bij vergissing een pantser van ''Das Reich'' af.
> Na een paar dagen weerstand trokken wij terug. Hier viel Delft, hij was de eerste dode bij onze Zug.
> Te Semenowka verblijven wij tot 28 januari in stelling. Hier ontviel ons De Leersnijder.
> Enkele dagen later te Jampol beleefden wij bijna het einde van de Sturmbrigade. Wij doorbraken de omsingeling na drie dagen harde strijd.''

2. De dooreengeslagen Sturmbrigade ''Langemarck'' kwam op 3 mei 1944 te Knowitz, waar zij haar wonden likte en terug werd ''opgefrist''.

3. De ''Kradschützen'' werden aan de pantserjagerafdeling van de ''Divisie Langemarck'' toegevoegd. Zij vertrokken uit Rotenburg (Lüneburgerheide) op 24 december 1944 en werden op 26 december 1944 afgeladen in het westen om als reserve ingezet te worden bij het 6e Leger voor het Ardennenoffensief. Zij verbleven te Wissenheim, doch kwamen niet tot inzet.

4. Inzet in Pommeren.
Uit de getuigenissen van Michel Van Elderen ontnemen wij:

> ''De ''Kradschützenzug'' werd ingedeeld aan de ''Kampfgruppe Schellong'' en nam deel aan de gevechten aan het Ihnafront en bij Altdam in februari en maart 1945. Het

was in deze streek, dat we onze Zugführer Takatz als vermiste verloren. Overal waar de nood het hoogst was, snelden wij heen en konden menige Russische doorstoot afgrendelen.

5. Einde van de Kradschützenzug.

In april 1945, aan de Oder, werd de bijna gehalveerde Kradschützenzug, nu onder leiding van Oscha. Wölki, bij de Panzervernichtungszug ''Langemarck'' gevoegd. Aldus Pontocarero G.

Kradschützen. Met man en macht moet dikwijls de motor uit het slijk gesleurd worden.

Kradschützen. Midden Uscha. Cousement.

Kradschützen. Een onverwacht en snel ingrijpen was hun sterkte.

Kradschützen. Klaar voor de inzet.

Voetbalploeg van de „Kradschützen" van de Sturmbrigade „Langemarck".

SS-PIONIERE ''LANGEMARCK''

door Leo Van Schamelhout in samenwerking met
Piet van Holsbeke
en de Vlaamse Troepenkameraadschap der Pioniers

Pioniere, oefening met „Schlauchboot".

PIONIERS BIJ HET VLAAMS LEGIOEN

Op 4 september 1941 vertrekken drie groepen Vlamingen, onder leiding van Oscha. Horvath, vanuit Debica naar Dresden voor een pioniersopleiding. Zij werden te Dresden ondergebracht in de SS-Kaserne Wildemann, waar het I.SS Pi.Ersatz Btl. 23 Dresden hun pioniersopleiding verzorgde.
Onder hen volgende Vlamingen: York, Abspoel, Van Gestel, Dams, Debruyne Hektor, Deprez Nest, Van Houtven Jef, Six, Steenmans L., Pouliaert Staf, Verdonk Frans, D'Haese Georg, De Bruyn Pros., Vleugels Harry, Melders Karel e.a.

Uit het persoonlijk dagboek van Jef van Houtven ontnemen wij:

4 sept. 1941	Met 1 peloton (Zug) naar Dresden voor een infanterie pionieropleiding. SS Pionier V.H.J. I.SS Pi.Ersatz Btl. 23 Dresden SS Kazerne Wildemann
13 sept. 1941	Eerste uitgang in Dresden (Zwinger/ varen op de Elbe). Opleiding: bruggebouw, spoorlijnen, vlammenwerpers, varen, bunkerbouw, mijnen, omgang met T.N.T. Zes weken heel zware dienst.
19 sept. 1941	Bezoek aan het kasteel Moritzburg (zandsteengebergte).
11 okt. 1941	Terug naar Oost-Pruisen (troepenoefenplaats te Arys). Enkele dagen bij de Nederlanden.
13 okt. 1941	Ingedeeld bij de 2. Kp. Legioen. Bevordering tot Oberschutze.

Bij hun aankomst te Arys hadden de pioniers de eer een model stoottroepaktie uit te voeren op een bunker. De legerleiding betuigde haar erkenning voor het welslagen van deze "Vorführung", zodat enkelen onder hen verlof kregen.
De drie groepen werden ingedeeld bij de 1., de 2. en de 3. kompagnie van het Vlaams Legioen, waar zij nog sporadisch ingezet werden als pionier; het leggen en ontruimen van mijnen enz...
Bij de 1. Kp. kwam een groep onder leiding van Strm. Lange.
In feite beschikte het Vlaams Legioen nooit over een Pionierzug, de pioniers waren verdeeld over de verschillende kompagnies en deden daar dienst als infanterist.

(Al deze gegevens stammen uit het dagboek van Jef van Houtven en inlichtingen van Staf Slagmulder)

VORMING

Na de meest bloedige veldslag, die het Vlaams Legioen ooit kende, te Krasnibor in maart 1943 verlieten de overgebleven manschappen met hun materieel het front.
Vanuit Tosno vertrokken op 12 mei 1943 twee treinen met bestemming Debica, waar ze op 18 mei 1943 aankwamen.
Het grootste aantal, zieken en gekwetsten, reisden naar Breslau en werden ondergebracht in de genezende kompagnie.
Zowel van Debica als van Breslau vertrokken de Legioenmannen groepsgewijze naar Vlaanderen om er aldaar hun wel verdiend verlof door te brengen.
Na hun verlof kwamen de oude frontratten naar Breslau terug. Ze vonden een onderkomen in de Kaserne-Kreuzstrasse en in de Pestalotzischule.
Enkelen werden aangeduid tot het volgen van een vier weken lange Unterführerlehrgang, anderen werden als opleider naar de Pestalotzschule gestuurd om de aldaar nieuw aangekomen volksduitsers (Roemenen) hun basisopleiding te geven.

Juli 1943 — Dresden

Op een zonnige ochtend werd zoals gewoonlijk appel geblazen.
De kompagnie moest aantreden en de Spiess riep er zijn mannetjes uit, die hij nodig had: "Folgende Männer auf die Schreibstube melden! Chris Van Herck, De Rijcke Julien, De Jonghe Albert, Vergauwen Frans, Van der Wild Alfons, Leo Van Schamelhout".
Op het bureau aangekomen kreeg iedereen zijn marsbevel voor de pionierschool van Dresden. De beruchte Wildemannkazerne, een plaats gekend door iedere pionier der Waffen-SS, en die niemand van hen ooit vergeten zal.
De bevelhebber van deze school was toen Standartenführer Klein, de latere Inspektionsführer aan de Führer en de Unterführerschule van Hradischko (Pionierschool).
De Vlamingen werden er vertrouwd gemaakt met alle technische knepen: gevechtsopleiding van de stormpioniers, leggen en opruimen van mijnen van alle soorten (Tellerminen en Schützenminen, zowel Duitse als vijandelijke), aanleggen en berekenen van springstofladingen, vervaardigen van gebalde en gestrekte ladingen, bedienen van vlammenwerpers, bouwen en ondermijnen van bruggen, varen met pontons en stormboten, aanleggen van knuppeldammen enz...

Pionierkaserne Wildemann, Dresden.

MIJNEN

Riegelmine 43

Anti-tankmijn gewicht 9 kg.
Explosiestof: 4 kg.

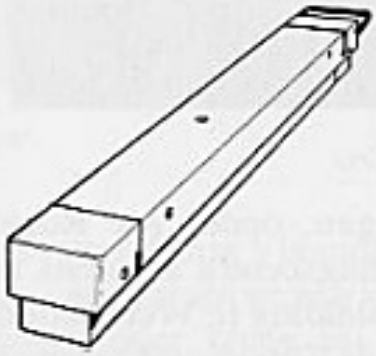

Tellermine 42

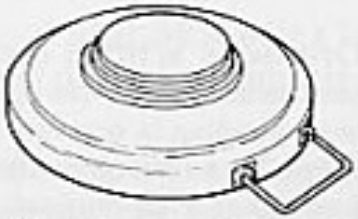

Anti-tankmijn gewicht 9 kg.
Explosieven: 5 kg. TNT.
Ontploft onder een druk van 100 tot 180 kg. op de bovenste plaat.

Kortom, in Dresden werden de pioniers opgeleid tot gespecialiseerde vechtersbazen. Daarna volgde nog een veertiendaagse kursus voor ''pantserknakkers'' aan de Panzervernichtungsschule.

Op dergelijke wijze werd een hoopje oude frontratten van het Vlaams Legioen omgevormd tot stormpioniers.
In augustus 1943 eindigde hun leergang en vertrokken ze naar Milowitz, waar intussen de vorming van de Sturmbrigade ''Langemarck'' begonnen was.

Strm. Van Herck Cris

De Jonghe Bert

Andere Vlamingen, onder wie Roger Van den Driessche, doorliepen de volgende opleidingscentra alvorens ze bij de Pioniers terecht kwamen.
Na hun grondopleiding te Wetzelsdorf werd een Zug (peleton) naar Krakau gestuurd om in de Totenkopfkaserne hun eerste pionieropleiding te krijgen.
Na deze eerste opleiding werden ze naar de pionierkaserne te Dresden gestuurd.
Roger Van den Driessche schrijft hierover:

> ''Wat zeker geen lachertje was. De opleiding en de dril als grenadier was zeer zwaar, maar een pionieropleiding is nog iets anders.
> Naast de opleiding als pantsergrenadier moesten we met alle soorten mijnen (zowel eigene als vijandelijke) leren omgaan, eerst onscherp en dan maar scherp. Dan alle springmaterialen voor allerlei doeleinden, maar wel uitzonderlijk voor bruggen. Daar kwam nog bij, al de berekeningen voor het plaatsen van hoeveelheden om het projekt te kunnen doen springen in de goede richting.
> Niet te vergeten de zeer zware ''Wasser Übungsplatz'' met de zeer zware bruggenbouw, pontons en liggers, die ons na ieder van deze oefeningen volledig op onze knieën zette.

Oversteek in gevechtstoestand met rubberboten, leergangen met Panzerfaust en vlammenwerpers. Dit alles om een kort overzicht te geven van een pioniersopleiding. Deze zware tijd ging ook voorbij en in augustus 1943 werden wij op transport gezet naar Debica (Polen), waar wij onze eenheid vervoegden, die inmiddels de Sturmbrigade "Langemarck" geworden was."

Dresden, Wasserübungsplatz, Stormbootaanval.

Van hier vertrokken ze voor drie weken in verlof naar Vlaanderen. Ze konden genieten van feestjes en uitnodigingen. Toen kwam er een schaduw over al dat feestelijk gedoe, want iedere verlofganger kreeg bij hem thuis een diensttelegram met het bevel na het verlof zich te melden op de Ergänzungsstelle te Berlijn.
Van hieruit werden ze allen doorgestuurd naar Milowitz (Tsjechoslowakije) waar de jonge pioniers voor het eerst met de oude frontratten werden samengebracht.
Allen bij elkaar telden ze 65 à 70 man, ook zware Zug genoemd.
Bij de nieuw opgeleide pioniers trof men mannen aan met meer dan twee jaar frontervaring. Zij droegen reeds eretekens, waar de jongeren met veel eerbied naar opkeken. Dit alles bracht met zich mee, dat er spoedig in de schoot van de Pionierzug een echte frontkameraadschap heerstte. Ook leerden ze alle knepen om sommige moeilijkheden te omzeilen. Kortom, de kameraadschap bij deze mannen was geen ijdel woord.

De Stabskompanie van de Sturmbrigade telde vier pelotons:
1. de Kradschützenzug (motorschutters)
2. de Pionierzug (geniepeloton)
3. de Nachrichtenzug (transmissie)
4. de Kriegsberichterzug (oorlogsverslaggevers)

Samensteling van de Pionierzug:
— de Zugtrupp (leiding van het peloton)
— drie Pioniergruppen (genietroepen)

Iedere Pioniergruppe was samengesteld uit:
1 Gruppenführer (groepsoverste)
1 Stellvertreter (plaatsvervanger)
3 man bij de MG-Trupp (Schützen I, II, III)
2 man bij de Flammenwerfer-Trupp (vlammenwerpers)
2 man bij de Sprengtrupp (plaatsen van springladingen)
5 man voor diverse opdrachten

14 man in totaal

Zodoende nam voor de eerste maal een volledig pionierpeloton zijn vaste plaats in de toen 2.000 man sterke Sturmbrigade "Langemarck".
Ook te Milowitz draaiden de veelvuldige oefeningen regelmatig op volle toeren. Pioniers zijn niet alleen gespecialiseerde frontsoldaten, maar ook in zekere zin technische militaire specialisten, voor de opdrachten van bijzondere aard. Vandaar de noodzakelijkheid van een lange, zware en intens doorgevoerde opleiding. Iemand die toevallig een licht karweitje zocht, was hier niet op het juiste adres.
Alles ten spijt gingen er vele van deze Vlaamse zonen wat later naar het front met een "enkel biljet".

Pikowitz. Vlaamse pioniers op oefening.

Intussen ging de opleiding ononderbroken verder. Allen verlangden naar het front. Het zware gewroet iedere dag bereikte de grens van de eentonigheid en begon op het moreel te werken. Deze gemoedstoestand kwam weldra tot uiting in de vorm van een nieuw gekomponeerd pioniersliedje.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat de bergen op,
met springdienst, bruggenbouw breken we onze kop.
Ons schoenen vol met klei en dan die Schleiferei,
al gaan w'r van kapot. We blijven er toch maar bij!

Refrein

Pionier! Wat doet gij dan toch hier?
Hier is noch huis noch bier, ook geen plezier!
Half pontons, maakt warmer als de zon,
een echte slavernij, die dragerij.
Pionier! Wat doet gij dan toch hier?
Hier is noch vrouw noch bier, ook geen plezier!
Maar ja, wij lachen er maar mee!
Wij zijn pionier. Stolz der Armee! (bis)

Dit lied werd spoedig uit volle borst en bij iedere gelegenheid gezongen. Iedereen vond het prachtig, zelfs de Duitse officieren, die er in den beginne niets van begrepen noch verstonden.
Voor de Vlaamse pioniers was het een te kennen geven, dat er spoedig iets moest gebeuren en inderdaad, er gebeurde iets!
Het einde van de maand december 1943 stond voor de deur. De kamers kregen een flinke beurt; ze werden opgesmukt en versierd om er een fijne kerstmissfeer in te brengen. Het wemelde van zelfgemaakte sterretjes en balonnetjes in alle kleuren uit zilverpapier gemaakt. De muren werden getooid met denne- en sparretwijgen.
Kerstpakjes werden uitgedeeld en als blijde kinderen zochten de krijgers een plaatsje aan tafel of op de bedrand. Men lachte, vertelde moppen en zong.
Op Kerstdag sprak de bevelhebber Konrad Schellong tot zijn manschappen. Na een korte plechtigheid ter gelegenheid van het zonnewendefeest kreeg iedereen vrijaf.
Het Kerstfeest van 1943 startte die avond en de ganse nacht at en dronk men. Het kon ook niet anders; er was maar één Kerstfeest per jaar. Voor velen onder hen zou dit het laatste zijn. Dit wist eenieder voor zichzelf, maar niemand sprak er over.

NAAR HET FRONT

26 december 1943, dag waarop ieder snelheidsrekord zal gebroken worden uit de geschiedenis van het Duitse leger voor wat het snel klaarmaken van het troepentransport betreft.
Nog steeds beneveld van hun feestroes, begonnen de pioniers in de vroege morgen aan hun dagelijkse bezigheden. In de namiddag waren ze zoals gewoonlijk uitgerukt. Nauwelijks liepen de oefeningen, een melder kwam aangelopen met het bevel! De Pionierzug moest onmiddellijk naar het kamp terugkeren, wat dan ook vlug gebeurde, daar wachtte men reeds op ons. Onze kompagniechef, Ustuf. Prade, die de aangetreden Zug met een geheimzinnig lachje aankeek: ''MANNEN! DE PERIODE VAN OPLEIDING IS VOORBIJ! WIJ GAAN NAAR HET FRONT. ONMIDDELLIJK ALLES KLAAR MAKEN!''
Als antwoord op dit langverwachte nieuws weerklonk een oorverdovend HOERA-gebrul. Korte bevelen werden uitgedeeld aan de Gruppenführer, die hun mannen lieten inrukken.
Het was een dooreenrennen van mannen, die elkaar op de schouders klopten. Er bleef weinig tijd over om na te denken, want een paar uur later zaten we met pak en zak in de gloednieuwe vrachtwagens (Opel Blitz) en reden we naar het laadstation van de Truppenübungsplatz te Lissa. Het leek aldaar een echt mierennest.
Nadat de pioniers hun eigen materieel hadden opgeladen, kregen ze de opdracht, de kameraden van de PAK te helpen bij het opladen van hun materieel. Met grote houtblokken en snoertouw waren ze in een minimum van tijd hun stukken vastgebonden en gespijkerd.
Na het uitreiken van de verpleging vertrok nog dezelfde nacht de Sturmbrigade ''Langemarck'', richting Shitomir. Voor vele pioniers was dit hun derde frontinzet, maar voor het grootste aantal hun eerste kontakt met de vijand en de werkelijkheid.
Eens te meer waren de soldatenliederen niet uit de lucht. Sommigen schreven vlug nog een paar regels naar huis, een laatste briefje voor hun ouders, verloofden of vrienden. Enkelen staarden in stilte naar buiten.
Een schel gefluit, gevolgd van een dooreenschudden en de trein vertrok. Net een groot monster, dat na een lange slaap even de rug schudde alvorens in beweging te komen. Het gekraak der spoorlijnen en het gepiep der rollende wielen brachten de mannen tot het besef, dat de lang verwachte inzet begonnen was.
Men kwam snel tot de vaststelling, dat de trein er met een hoge snelheid vandoor stoomde. Men kreeg de indruk dat onze machinist bang was, te laat te komen. Voor het konvooi bestonden er geen vertragingstekens of stop-

signalen. Zij die in stilte hoopten in een grootstad even te kunnen rondneuzen hadden zich grof vergist. Dat vervloekte treintje bleef razendsnel doorrijden. Er werd halt gehouden om de manschappen te bevoorraden of om van lokomotief te wisselen; dat was ook alles en de trein bleef doorhollen.
De laatste dag van 1943 was de Sturmbrigade op haar bestemming. De reis van Milowitz naar Tschudnow had amper 3 dagen geduurd.

AAN HET FRONT

Met vermoeide ledematen, stijve benen en koude rillingen verlieten ze hun reeds vertrouwd treintje. Het afladen van het materieel viel erg tegen en veel kostbare tijd ging verloren. Het station te Tschudnow was ongeschikt voor het afladen van dergelijk legermaterieel, twee vrachtwagens lagen reeds slagzij.
Tijdens het afladen bestudeerden de officieren hun stafkaarten. De vijand is nergens en overal. De wagens werden in kolonne geplaatst om de pioniers op te laden en te vertrekken, waarheen wist niemand bepaald te zeggen. In werkelijkheid moest de Sturmbrigade ''Langemarck'' het kontakt met de vijand gaan opzoeken.
Toen de Russen met hun 1ste Oekraïnisch front de Dnjepr hadden overgestoken, waren ze onmiddellijk doorgestoten; ondertussen was Shitomir reeds gevallen. De opdracht van de Sturmbrigade ''Langemarck'' was, de intussen ingesloten Duitse eenheden, waaronder de SS-Divisie ''Wiking'' en het Waals Legioen, de kans te geven om uit te breken en een nieuwe frontlijn op te bouwen.
Op 3 januari 1944 lukte de Sturmbrigade hierin gedeeltelijk door 25 km op te rukken in vijandelijk gebied. Vanaf 4 januari volgden de afweergevechten in de omgeving van Tschudnow, Serwerinefka en Teresjpol. Daar stopte men voorlopig de Russische opmars. Eens te meer hadden de Vlamingen hun roemrijke reputatie bevestigd.
Roger Van den Driessche getuigt:

> ''Onze nieuwe wagens, Opel Blitz 3,5 T, werden op afstand geplaatst in richting Oost. Op zekere plaats werd in een volgend dorpje halt gehouden. Kradschützen waren voorop gestuurd om een verkenningstocht uit te voeren, de vrachtwagens stonden in volgorde langsheen het dorp. Van Russische tegenstand was er niets te merken. Ze beperkten hun aktiviteit met het leggen van een slecht gericht artilleriespervuur. Vermoedelijk waren ze onwetend van onze positie. Het bevel om in de wagens te stappen en verder te rijden was nauwelijks uitgevoerd, of er werd vliegeralarm gegeven. Een Russisch vliegtuig achtervolgd door een Duitse jager, liet een bom vallen in de nabijheid van de wagens. Deze bom ging terug de hoogte in en sloeg te pletter 200 meter verder op onze friseurwagen. Ware dit smerig tuig ontploft, dan was van de

Pi-Zug en het dorp weinig overgebleven. Al onze lastwagens waren elk met minstens één ton T-Mijnen en TNT-springstoffen geladen."

Na deze korte vertraging ging het verder en enkele kilometer verder hadden ze hun eerste ontmoeting met wat nog overbleef van enkele uiteengeslagen eenheden van de "L.A.H.", die reeds uit de omsingeling waren ontsnapt. Met uitgeputte blinkende ogen, bevuilde ongeschoren baarden en gescheurde kleren drukten deze mannen onze uitgestoken handen. Woorden van dankbaarheid en kameraadschap werden onderling uitgesproken. De nette witte uitrusting van hun bevrijders maakte op die arme duivels zoveel indruk, dat ze niet nalieten ons te zeggen: Jullie zullen er straks niet meer zo netjes uitzien! Inderdaad hun woorden werden reeds de volgende uren bevestigd.
Het bevel "Abfahren" werd doorgegeven. De Pi.-Kolonne zette zich opnieuw in beweging; de wagens reden met een gematigde snelheid richting Shitomir.
De geluiden, afkomstig van het front, werden steeds duidelijker. Het venijnig geknetter van de machinegeweren en het dof gerommel van de artillerie waren voor ervaren frontsoldaten een soort meter, waarmee ze op min of meer grote afstand de intensiteit van de gevechten konden peilen.
Intussen waren de Pi.-Zug en de Kradschützen, in tegenstelling met de andere eenheden van de Sturmbrigade, reeds tamelijk ver gevorderd.
Ten N.O. van Trujanow veranderde de natuur van uitzicht. Wit besneeuwde golvende heuvels waren herschapen in dichte bossen, die zich over een paar kilometer uitstrekten.
Nauwelijks drongen de pioniers tot hier door, of er liep een melding binnen, dat vijandelijke pantsers in aantocht waren. Deze natuurlijke beschutting was voor de vijand ideaal, die ze zo maar niet wilden prijsgeven. Een groep verkenners reed voorop met de opdracht, de toestand te gaan verkennen. Na enige tijd kwamen ze terug met de bevestiging, dat er Russische tanks in aantocht waren. De Pi-Zug bevond zich in een benarde toestand. De oudere frontratten begrepen maar al te goed, wat dit te betekenen had. De jongeren bekeken de ouderen met vragende blikken. Dezen antwoorden met een bemoedigend gebaar.
Ustuf. Prade, onze chef, zag onmiddellijk het dreigende gevaar: omsingeling! Hij liet rechtsomkeert maken, en een paar kilometer terugtrekken. Hier moest iedereen uitstappen en ingraven. De voertuigen zochten bescherming iets verderop.
In koortsachtige stemming hakte en bewerkte men de bodem. Deze was keihard. Het graven van een éénmansputje viel echt niet mee. Ook bleef er niet veel tijd over, want de vijand kon ieder ogenblik van achter het heuvelland te voorschijn komen en tot ieders ramp, de avond viel; binnen het half uur was het stikdonker.

Tot nader bevel kregen de manschappen schietverbod, ook wanneer de vijand zou aanrukken. De ouderen kenden dit reeds van hun tijd voor Leningrad. Van nu af gaf men ieder bevel met gedempte stem. Melder en Gruppenführer slopen als lenige nachtroofdieren van put tot put ten einde er zich van te overtuigen dat alles gebeurde zoals voorzien.
Intussen bleef alles muisstil, de mannen verlangden vurig naar een beetje maneschijn. Men zag geen onderscheid tussen vriend en vijand. Dergelijke situaties veroorzaakten een sfeer van spanning en zenuwbeheersing.
Zij wisten wat daarop gewoonlijk volgde.
Plotseling werd er geroepen ''Wer da?'' ... Het onmiddellijke antwoord kwam ''Niet schieten! Niet schieten!'' Met de wapens in aanslag en met ingehouden adem zagen de pioniers een groot aantal schimmen op hun stellingen toestormen.
Het waren geen Russen, maar een gevechtssterke verkenningstroep van de Sturmbrigade ''Langemarck'', die terugkomende van hun opdracht onverwacht bij de pioniers terechtkwamen. Deze jongens bevestigden, dat de Iwan in aantocht was.
Enkele ogenblikken voelden onze pioniers hun harteklop tot in hun keel. Nauwelijks tot zich gekomen, traden de Russen in aktie. Het regende bommen van lichte en zware granaatwerpers, begeleid door machinegeweervuur. Het regende eveneens staalscherven, sneeuw en aardeklompen. Ook de Russische T-34 waren van de partij en schoten er maar blindelings op los. Onze pioniers kregen — ''vuur vrij'' — sommigen hoorden het bevel niet door het hels gekraak der ontploffingen. Onze pioniers beantwoordden duchtig het vijandelijk vuur; hun MG-42 braakten hun duizendachthonderd kogels per minuut op de aanstormende vijand. Dit duurde niet lang. De vijandelijke druk werd zo hevig, dat de pioniers zich genoodzaakt zagen, terug te trekken om aan de omsingeling en de totale vernietiging te ontkomen. Ongeveer dezelfde situatie herhaalde zich nog tweemaal in dezelfde nacht. De te ver vooruitgeschoven posten werden voor de pioniers bijna fataal. De jonge pioniers ondergingen hun eerste maar geduchte vuurdoop. De verliezen beperkten zich tot enkele lichtgekwetsten; dezen werden ter plaatse verzorgd.
Bij dageraad keken onze jonge makkers naar hun oudere wapenbroeders met fierheid in de ogen. Het was hun volle recht want ze verdedigen hun Vlaams leeuwenschildje met moed en dapperheid.
De frontlijn van vorige nacht kende nu rust en van de Russen viel niets meer te bespeuren. Op bevel trokken ze zich 2 à 3 km terug.
Daar aangekomen ontvingen ze hun warme en koude proviand, tabak en sigaretten, doch vooral hun munitievoorraad werd goed aangevuld; kogels en handgranaten zoveel ze maar dragen wilden. Later kregen ze de overtuiging,

dat 50 kogels meermaals van groter waarde zijn dan 1 ton brood, wat echter bij een goede maaltijd niet te versmaden was.
Ook de symptomen van vermoeidheid lieten zich merken, doch tijd tot rusten stond niet op het programma. Nauwelijks hun maaltijd naar binnen, werd het bevel tot verzamelen gegeven.
Een Pioniergruppe werd afgedeeld bij de PAK om een mijnenveld te leggen voor hun stellingen. Verder zouden ze voorlopig bij de PAK blijven, als versterking en dekkingsgroep. Van deze opdracht kwam weinig in huis, nauwelijks hadden ze zich bij hun aankomst aldaar gemeld of de Russen vielen bij verrassing aan, horden van vele honderden vooruitstormende Iwans, gesteund door ontelbare pantsers van het type T-34.
De Pak-kompagnie ging onmiddellijk in stelling en vuurde uit alle monden en uit volle kracht. Ook de pioniers hielpen een handje mee, hun MG ratelde ononderbroken, een paar T-34' spatten uiteen door Pak-voltreffers. Doch de overmacht was te sterk. De pioniers en de jongens van de PAK moesten lijdzaam en hulpeloos toekijken, hoe enkele kameraden in gevangenschap gesleurd werden. Zij zelf hadden nipt de tijd, om met tranen van woede en onmacht in hun ogen, hun stukken aan te haken en vliegensvlug achteruit te trekken, wilden ze niet hetzelfde lot ondergaan als hun kameraden.
Toen de pioniersgroep van Uscha. Bartels naar de PAK-kompagnie werd gestuurd, werden de overige drie pioniersgroepen opgeladen en naar het front gestuurd. Op ongeveer één kilometer van het front verlieten ze hun wagens en marcheerden dwars door de stellingen van de ''Langemarck''. De pioniers trokken verder op en bezetten vooruitgeschoven posten. Er werd halt bevolen op vijftig meter voor en langs de Rollbahn; eigenlijk een tweederangsweg, een aftakking van de hoofdweg naar Shitomir, die over Sewerinowka en Teresjpol leidde en verder weer aansloot op de hoofdweg Vinnica-Chemelnikij.
De namiddag liep ten einde en men groef zich in, wat telkens gepaard ging met vloeken en veel ''godverdommes'', doch uitstekend geschikt tegen het bevriezen van handen en voeten.
Ze waren net klaar met hun éénmansputje, of de eerste Rats-boemgranaat spatte uiteen op enkele meter van hun posten. De Russen schoten zich in en na een half uurtje waren ze goed ingeschoten op onze stellingen. Ook de pioniers waren tevreden, de beschieting stopte en ze hadden noch doden noch gekwetsten.
De nacht bleef betrekkelijk rustig. De mannen trokken de wijde mouw van hun anorak over een van hun handen en rookten, onzichtbaar voor de vijand, een lekker sigaretje.
De groep van Uscha. Bartels kwam bij hen. Door de duisternis geholpen, kropen deze jongens in het putje bij, waar slechts plaats was voor een man.

De Russen lagen slechts op honderd meter van hen, van slapen was geen sprake. Inslapen aan het front betekende in veel gevallen niet de dood van de slaper zelf maar ook van zijn kameraden. Gelukkig begrepen de manschappen dit maar al te best.

3 januari 1944

De Pionierzug lag nog steeds in stelling op vooruitgeschoven posten. De weersomstandigheden waren gunstig voor dit tijdstip van het jaar. De dicht bewolkte hemel, oorzaak van een grijze mist, moest nu plaats ruimen voor een helder waterzonnetje. Met een betere zichtbaarheid kwam ook meer rust. Zij verbeterden hun stellingen en groeven zich dieper in. Nu kwamen de Russsiche scherpschutters in aktie, geholpen door een aanhoudend spervuur van granaatwerpers en Rats-boems (antitankkanon).
Een kameraad van de Pi.-Zugtroep kwam met een Kübelwagen naar voor gereden om een melding te brengen, scherpschutters knalden hem neer. Alfons Vander Wild, één van onze beste Vlaamse zonen, werd dodelijk getroffen door een kopschot.
Tegen vier uur dreef de Iwan zijn beschieting met alle vuurwapens op, na een half uur verminderde de artilleriebeschieting. Deze werd vervangen door machinegeweervuur en andere infanteriewapens. De Russen hielden eraan dum-dumkogels te gebruiken. Deze explosiefkogels zijn rottuigen, die zware verminkingen veroorzaken; verboden door alle landen in de wereld.
Intussen viel de Iwan aan. Ze stegen uit de grond bij hele benden en stormden met een oorverdovend Hoeré-geroep naar onze stellingen. Laatstgenoemden lazen niet de krant en uit alle lopen werden de Ruski's onder vuur genomen. Op korte afstand van elkaar gelegen, braakten vier Duitse MG-42. hun kogels in de rangen van de aanstormende vijand.
De Iwan leed zware verliezen, mannen vielen met tientallen op de grond, net of de bliksem was ingeslagen. Door panische angst gegrepen, aarzelden de Russen en kwamen niet meer verder vooruit. Deze gunstige situatie werd uitgebuit door de pioniers, die tot een tegenaanval overgingen. Nu stormden de Vlamingen al schietend vooruit, onder een daverend ''Hoera''. De Iwans maakten rechtsomkeert, maar slechts voor korte duur; ze kwamen in stormloop terug.
De Pionierzug bevond zich nu in een benarde toestand. Een groot gedeelte van de mannen geraakte zonder munitie. Van terugtrekken kon er geen sprake meer zijn, gezien de korte afstand tussen de strijdende troepen; een moordend lijf-aan-lijf gevecht scheen onvermijdelijk. Plotseling werden de pioniers opgeschrikt door een luidkeels Hoera!-geroep. Op minder dan honderd meter achter hun verschenen honderden Langemarckers, die hun

kameraden ter hulp snelden. Opnieuw maakten de Russen rechtsomkeert en verdwenen van de horizont voor een paar dagen.
Voor de pioniers bracht het een oplichting, ze ontsnapten hierdoor aan een zekere katastrofe.
Twee Russische soldaten gaven zich gevangen; ''mannen'' kon men ze toch niet noemen, de ene 14 jaar en de andere 15. Ze bleven doodgewoon in hun schuilputje zitten toen de pioniers voorbijstormden.
Twee kameraden vielen op het front van eer: Maris uit Genk en Alfons De Wilde uit Willebroek. Devroe uit Mechelen werd zwaar gewond, daarbij telden we nog verschillende zware en lichte gekwetsten.
Ook de andere eenheden van de ''Langemarck'' betaalden een zware tol voor hun koene inzet.
Na de gevechten langsheen de rolbaan Tereschpol-Sewerinowka hergroepeerden de pioniers zich een paar kilometer achter het front. Ze kregen er munitie en verpleging. Van uitrusten was er nog geen sprake, dit na dagenlange ontbering van de nodige slaap. De mannen bewogen zich met lome schreden. Men kon de afmatting van hun gezichten lezen, kortom, zij waren in enkele dagen jaren ouder geworden.
Hun baas, Ustuf. Prade, toonde zich in moeilijke omstandigheden een echte en trouwe vriend. Een paar woorden van hem volstonden om de mannen op te beuren en al de pioniers keken met vertrouwen naar hem op.
Tschudnow moest nu verdedigd worden.
Massa's Russische pantsers en infanterie concentreerden zich in deze sektor. Dit grote dorp, waar de Sturmbrigade voor enkele dagen aankwam, stond nu in de volledige belangstelling. Wie Tschudnow in zijn bezit had, was meester van dit belangrijke verkeerspunt. De rolbaan en de spoorweglijn waren van strategisch belang.
Voorlopig heersten hier de Langemarckers, een tiental Pak-stukken stonden er goed ingegraven en, om hun positie wat te versterken, kregen zij nu de steun van de ganse Pionierzug.
Deze betrokken een geïmproviseerde stelling in het kreupelhout aan de rand van het dorp. De rest van de Langemarck betrok stellingen ongeveer 800 m ten noorden van het dorp.
Een reeks hooihoppers in het heuvellandschap deed ons denken aan een Afrikaanse nederzetting, alleen met dit verschil, dat hier alles in een wit kleedje van sneeuw en ijs stak.
Een melder bracht de melding dat Russsiche pantsers in aantocht waren. Alles klaar gemaakt om hen te ontvangen.
Tschudnow lag plots onder vijandelijk vuur. Tientallen houten huizen schoten in brand en een stinkende geur verpeste de lucht in die mate, dat iedereen moeilijk kon ademen.

In de nabijheid van het dorp veranderde de lucht in een rode, gele en lichtgroene gloed. Dit werd begeleid door een afschuwelijk geloei. De oudere soldaten kenden dat reeds en maanden hun jonge kameraden aan volle dekking te nemen. Het moordende stalinorgel begon zijn dodenlied. Dat smerig tuig werkte verschrikkelijk op het moreel der troepen. Bovendien legde dit wapen een tapijt van liefst 42 granaten. Dit konden de Russen meermaals herhalen, waardoor ze een spoor van doden, verminkten en materieelverlies nalieten.
Het geroep van Sani!... Sani!... was niet uit de lucht, maar deze moedige knapen kunnen niet overal tegelijk de gewonden verzorgen, wat wel hun wens en betrachting was.
Na deze verschrikkelijke bommenregen volgden een paar minuten stilte. Veel tijd tot bezinnen had men niet, daar de Iwan reeds met massa's tanks en infanterie aan de rand van het dorp opdoken.
De MG's van de pioniers ratelden zonder ophouden, vele vijandelijke soldaten vielen ten bodem.
Met bewondering voor hun kameraden van de PAK zagen de pioniers hoe deze kerels verschillende T-34 vernielden.
De toestand van de Sturmbrigade werd met de minuut kritischer; tegen zo een overmacht aan mensen en materieel was ze niet opgewassen, ze moest terugtrekken. De oprukkende vijand drong steeds dieper in het brandende dorp. De Pak-stukken konden in ijltempo met de hulp van de pioniers aan de wagens gehaakt worden en vertrekken. Tschudnow veranderde van bezetter.
De pioniers trokken zich terug tot Sewerinowka; hier zouden ze na al die uitputtende dagen eens van de nodige nachtrust genieten.
Bij de Sturmbrigade noteerde men een groot verlies aan manschappen. De rangen waren fel uitgedund. Iedere kompagnie betreurde tientallen doden en vermisten.
Sewerinowka, een ver afgelegen dorpje, echt typisch Oekraïns, ten noorden van Tereschpol en ten noord-oosten van Stara-Konstaninow, bestond uit een dubbele rij houten huizen. Hier kreeg de ''Langemarck'' de nodige rust en kon aan de dringende wederopstelling van de brigade gedacht worden. Militair en strategisch gezien, lag Sewerinowka in de tweede frontlijn. Een goede 24-uren-rust in de warme blokhuizen knapte de pioniers op. Na regelmatig gegeten en geslapen te hebben, na goed gewassen en geschoren te zijn, kwam men terug op krachten.
Tijdens de zware gevechten van de laatste dagen merkte niemand dat hij vergeven was van de luizen; dit vuil gedierte deed zich tegoed aan het goede Vlaamse bloed. Een flinke wasbeurt en vooral vers ondergoed deden zo goed.
De vakantie was pas begonnen, of de pioniers moesten opnieuw aantreden.

Ze zouden voor speciale opdrachten ingezet worden; vooral 's nachts legden ze mijnen en zonden regelmatig verkenningstroepen en stoottroepen uit. In den beginne werden er steeds voor dergelijke operaties vrijwilligers gevraagd. De ene verdrong de andere, iedereen wilde er bij zijn. Dit was erezaak en daar zijn de Vlamingen zeer gevoelig voor. Op sommige gezichten van mannen, die niet aangeduid werden, kon men een zekere afgunst lezen. Het is een morele toestand van werkelijke doodsverachting; velen die aan het front stonden, maakten dit bijna ongelooflijk verschijnsel mee, vooral tijdens de bloedigste gevechten.
De rustperiode liep voor de pioniers ten einde. Een gevechtssterke Pi-Trupp werd samengesteld onder leiding van Oscha. Bütner, een onderofficier van enorme waarde. In de zwaarste omstandigheden was hij een voorbeeld van kalmte en doorzetting.
De pioniers zouden de Russische stellingen gaan verkennen. Hun opdracht bestond hierin : de juiste positie en de sterkte van de Russen vast te stellen. Ze moesten eerst door hun eigen mijnenvelden sluipen, wat veel aandacht en zweet kostte. Er werd bevolen volledige stilte te bewaren. Voor het vertrek moesten ze alle overtollig gepak achterlaten en hun Soldbuch inleveren.
Nadat de pioniers door de gangen van hun eigen mijnenveld gekropen waren, konden ze wat rustiger ademen. Met de grootste voorzichtigheid ging het nu verder. Af en toe werd halt gemaakt, om ieder geluid op te vangen en zich te oriënteren.
Het kruipen in de bevroren sneeuw maakt 's nachts een vervelend zenuwslopend geluid.
De Pi.-Trupp ging steeds verder vooruit. Plotseling een lichtkogel. Ze plakten zich aan de grond. In hun onmiddellijk nabijheid bleef het stil. Vijftig meter verder losten de Iwans enkele schoten. In het schijnsel van een lichtkogel stelden Oscha. Bütner en een paar van zijn manschappen vast, dat ze achter de vijandelijke linies waren beland. Na enige tijd zetten ze zich terug in beweging. Een tweede lichtkogel ging omhoog, nu op korte afstand van de Pi.-Trupp. De Russen sloegen alarm; ze hadden de pioniers achter hun stellingen ontdekt.
Kogels en handgranaten vlogen hen rond het hoofd. Oscha. Bütner gaf bevel terug te trekken en hem te volgen. De Pi.-troep stormde al schietend weg en koos een andere richting om niet in eigen mijnenveld te belanden. Naar links uitwijkend werden ze opnieuw frontaal onder vuur genomen. Een pionier gooide een handgranaat in de richting, vanwaar het vuur kwam. Er volgden enkele sekonden stilte. Een Gruppenführer hoorde het gekreun van Oscha. Bütner en sprong in zijn richting. Met zwakke stem beval Uscha. Bütner nog : "Zuruckziehen, Ich bin am Arsch".
Met vier man sleepten ze hem weg. Buiten schot hulden ze hun goede

kameraad in een tentzeil en brachten hem langs een grote omweg terug. Intussen overleed de moedige kerel, hij werd in Sewerinowka begraven.
Omstreeks 18 februari 1944 verzamelden de pioniers voor een nieuwe inzet. De overige eenheden van de ''Langemarck'' lagen in stellingen. Uiterst links van de frontlijn, die door de Sturmbrigade bezet was, was een opening prijsgegeven door de Wehrmacht. De pioniers zouden dit gat dichten. Echte loopgraven, zoals de ouderen die kenden voor Leningrad, bestonden hier niet. De frontlijnen in Oekraïne bestonden uit uitgegraven gaten, waar één of twee man zich konden verschuilen, soms voorzien van een onderaards gangetje, dienende als slaapstede of bergplaats voor munitie.
In dergelijke putten viel aan slapen niet tedenken; dit zeker niet in de winternachten met temperaturen van 20° onder het vriespunt.
Tijdens de dag loste men elkaar om de twee uur af, maar tijdens de nacht hield iedereen wacht en werd bijzonder goed uitgekeken. Bij slechte zichtbaarheid naderde de Iwan tot op enkele meter van de putjes. De slapenden werden gevangen genomen of gedood. De verzorging gebeurde 's nachts: bevroren voedsel, sigaretten en af en toe wat snoepgoed of een kwartfles Schnaps of Wodka. In deze stellingen verbleven de pioniers gedurende twee maanden.
Op 29 februari 1944 begonnen de Russen aan een nieuwe opmars met een immense macht aan mensen en materieel; geen enkel leger was daar tegen bestand. Een overmacht aan mensen van zeventig tegen één, aan pantsers dertig tegen één!
Pas uit hun stellingen bij Sewerinowka werd de rest van de pioniers samen met de resten van de ''Langemarck'' hergroepeerd om ingezet te worden. De weersomstandigheden waren uiterst slecht: tijdens hun nachtelijke tocht dienden de mannen te kampen tegen ijzige sneeuwstormen. De wegen waren niet meer te onderscheiden van de gewone steppen. Wie uit het spoor van zijn voorganger reed, mocht als verloren beschouwd worden.
De Pi.-Zug nam de richting van Bjelgorodka. Hier verbleven zij enkele dagen. Ze werden ingezet tegen de vele partizanen, die de hele streek onveilig maakten en tevens de burgerbevolking terrorizeerden. Moord en verkrachting waren aan de orde van de dag. Later kreeg de Waffen-SS de schuld hiervan. Wee de overwonnenen!
Bij een hunner opdrachten ontdekten de pioniers een scherfmijn. Bij het opruimen hiervan, verloor Ustuf. Prade, de Pi.-Zugführer, een arm. Deze ramp veroorzaakte bij zijn mannen een morele schok. Hij was een geliefd en voornaam officier.
Naarmate de Russen verder oprukten trok de Sturmbrigade zich terug in de richting van Jampol. De pioniers moesten de stad verdedigen en tot elke prijs houden.
Nauwelijks waren ze met de voorbereidingen klaar tot de verdediging van de

stad, of de Russen rukten in wilde horden en in enorme massa naar de stad. Er bleef geen tijd te verliezen; ze werden als schuttroep bij een pantsereenheid van de L.A.H. gevoegd.
In en om Jampol leverden de pioniers een titanenstrijd; de meest verbitterde en de bloedigste gevechten, die zij ooit meemaakten.
Bij het achteruittrekken van de troepen lieten wij alle bruggen en gebouwen springen, die van militair belang konden zijn.
De Pi.-Zug leed zware verliezen. Ostubaf. K. Schellong verliet samen met de rest van de Kradschützen het strijdtoneel van Jampol. De rest van de Pi.-Zug bleef als achterhoede om de terugtocht van de ''Langemarck'' veilig te laten verlopen. Uiteindelijk verlieten de pioniers met 3 Tigerpantsers van de ''L.A.H.'' de stad Jampol.
Samen zochten ze een uitweg richting rolbaan. Intussen drongen de Russen Jampol binnen. Eén pantser werd getroffen en de bemanning herstelde de schade in een minimum van tijd, geholpen door het dekkingsvuur van de pioniers. Het vijandelijk vuur werd steeds heviger, twee groepen van de Pi.-Zug trokken zich terug. Eén groep pioniers dekte de terugtocht en leed zware verliezen; van de 11 man bleven er slechts 4 over!
De gewonden werden op de intakt gebleven voertuigen geladen. De rest van de Pi.-Zug zocht naar een uitweg om uit deze hel te geraken.

1944. Pionierlehrgang Krakau. Ustuf. Heyp.

Pioniers, Krakau 1944.

Na een dag lopen bereikten zij de verzamelplaats van de uiteengeslagen Sturmbrigade ''Langemarck''. Eindelijk wat eten en drinken en de lekkere honing, die ze ter plaatse konden bekomen, smaakte fijn.
De Sturmbrigade zette zich in beweging voor de terugtocht. Na een paar uur bereikten ze een dorp en stootten op Russen. Met de moed der wanhoop streden ze voor een doorgang, liever dood dan krijgsgevangen. De Russen, verrast door dit sukses, trokken zich terug.
De leiding van de Sturmbrigade stuurde al haar zware wapens en voertuigen vooruit. Deze wagens waren volgeladen met gekwetsten. De overigen volgden, op alles voorbereid, zich meer voortslepend dan stappend.
Na een lange nachtmars doorheen velden en akkers rustte men even uit. De rolbanen dienden vermeden, daar zij in handen van de Iwan waren.
Men vreesde het ergste, men was ingesloten.
In de vroege ochtend voerden de pioniers samen met de rest van de ''Langemarck'', drie achtereenvolgende uitbraakaanvallen uit. Eindelijk lukte dit ten koste van vele doden. Ook Uscha. Bartels uit Limburg verloor hier zijn jeugdig leven. Dit was voor de pioniers een zware slag.
Na onmenselijke, duivelse gevechten was de weg naar de vrijheid eindelijk open. De gelukkigen trokken de grens van Rusland, over via Roemenië — over de Karpaten — via Hongarije en Polen naar Knowitz in Tsjechoslowakije. Hier kwamen ze terug op krachten.

De Pi.-Zug werd daar terug ingedeeld bij de Stabskompanie.
Na enige tijd daar verbleven te hebben vertrok de Pi.-Zug voor de tweede maal naar Krakau voor een nieuwe opleiding en de nodige aanvulling. Van hieruit ging het naar Pikowitz ten zuid-westen van Praag. De oud-gedienden volgden aldaar een Unterführerlehrgang, twee andere nieuw aangevulde Züge (pelotons), volgden een pionieropleiding. Hier werd een Pi.-Kompagnie opgesteld onder Ustuf. Heyp.

HERINNERINGEN AAN JAMPOL

Roger Van den Driessche getuigt:

''Onze Zug was gehalveerd door doden en gekwetsten. Tijdens een kortstondige rust ontmoette ik enkele kameraden, onder andere de broer van mijn beste vriend N. Van Hecke (pionier), die vermist is in Jampol en een kameraad Berten Van Houtte, was broeder bij de Broeders van Dale te Menen, toen hij zich meldde voor het Oostfront. Ik zie hem nog altijd zitten als Sanitäter op een wagen op de achterste bank, klaar om te vertrekken. Zijn pijp in de mond, ze rookte niet meer. Ik vroeg hem: ''Berten, hebt ge geen toebak meer?'' ''Neen'', antwoordde hij. Daar ik niet rookte en nog een pakje van 50 gr. in mijn gasmasker steken had, heb ik hem dat overhandigd en of hij gelukkig was, direct een gestopt. Wat ben ik nu nog blij om deze daad, want de Berten is gevangen genomen enkele tijd nadien en gestorven in gevangenschap te Tambof.
Er werd alras verzamelen geblazen om verder te trekken. In de late namiddag bij het doortrekken van een gehucht stootten wij op vijandelijke troepen. Na een korte schermutseling konden wij verder. Diezelfde avond ontmoette ik een kameraad uit mijn gemeente, A. Moerman (Funker), gehuwd en vader van 4 kinderen. Men moet van een duivels ideaal bezeten zijn om naar het Oostfront te komen, met zo een gezin (maar plicht riep en hij heeft het gedaan).
Hij was doodop en lag plat op de grond en toen ik hem aansprak, wilde hij geen stap meer verder. Daar ik wist, dat zijn broer ergens in de omgeving was, heb ik die snel verwittigd. Samen hebben wij de mens, die om niets meer gaf, tussen ons genomen en hem dag en nacht meegesleurd. Na de doorbraak hebben wij hem op een paard gezet en nadien op een slede, waarop reeds verschillende gewonden lagen.
Wij zijn dan langs de rolbaan verder getrokken tot opeens drie T-34 van links op ons aankwamen. Ongeordend stoven wij uit elkaar, daar wij geen verweer hadden noch de nodige munitie. We moesten lijdzaam toezien, hoe zij ons beschoten vanop zeer korte afstand. Ze trachtten ons te overrijden. Midden tussen ons gekomen, draaiden ze naar rechts en alles wat hen in het vizier kwam, werd neergeschoten of overreden. Zo reden ze ook over onze slede. Wij hoorden een geweldig geschreeuw en gekraak. We dachten aan onze kameraad, die wij erop gelegd hadden. Ik was nog te samen met zijn broer. We sloten onze ogen en dachten aan Marguerite en haar 4 kinderen. Maar gelukkig is hij van de slede kunnen wippen en was nadien rapper uit de ketel dan ik.
Bij het verder trekken, moest ik op een gegeven ogenblik mijn behoefte doen, dan maar rap mijn winterbroek uit en broek af. De mening toegedaan dit rustig te kunnen doen, was niet juist want mijn broek was pas af, of we werden opgeschrikt door het geronk van wel 8 T-34 met opgezeten infanterie, die vanuit het struikgewas naderden.

Vele kameraden vielen of gingen voor vele jaren in krijgsgevangenschap. Later trof ik een van de beste pioniers aan. Rttf. Bert Dejonghe, een man waarop men kon vertrouwen. Ik was zeer gelukkig zo een oude frontrat bij te hebben. Zo trokken we verder met ons drieën, af en toe uitrustend in stromijten, waar Berten uit de naast gelegen huizen eten haalde.
Na dagen ontbering, de vijand te slim af, kwamen wij aan een moeras, sprongen van struik tot struik en kwamen aan een kleine rivier.
We hoorden in de verte weer een geruis van tanks. Ze zijn daar weer, riep Berten, maar na goed luisteren was dat een gans ander geronk.
We trokken de rivier over en we naderden de eerste huizen, eerst voorzichtig en dan zagen we een troep soldaten bij het eten. We waren weer bij de onzen. Natuurlijk lieten we het eten smaken.
Met een wagen werden we naar onze eenheid gebracht. Daar was de tros, nu en dan kwamen er kameraden aan, ontsnapt uit de ketel.
Daar bekwamen wij een nieuw uniform en alles wat een soldaat nodig heeft.
Op zeker moment trof ik een kameraad uit de tros, Van Trois (autogeleider), uit mijn gemeente, en alles scheen nu vergeten te zijn.''

SOLDATEN

Ziet de kimme bloedig branden
in de donkere avondstond.
Voelt ge 't bonken der granaten
in de hard bevroren grond.

Hoort ge 't fluiten van de kogels,
't huilen van de ijzige wind.
Hoort ge 't brommen der motoren,
arm verlaten mensenkind.

Merkt ge in de schoot der aarde
't leven van dit hels geraas.
Gij en gij alleen soldaten
zijt het hard omvochten aas.

Duw de helmen nog wat dieper.
Denk aan uw soldateneer.
Knijp de handen nog wat vaster
om het oud en trouw geweer.

Biedt de kop aan al dat razen.
Grijns dan in het bloedig uur.
Weer uw jonge lijf, soldaten,
onder 't bonkend trommelvuur.

Piet Van Holsbeke — Oud-Pionier
St.-Kruis, 13.11.46

PIONIER BATALJON 27 ''LANGEMARCK''

1944 Pi.-Schule HRADISCHKO .Wasserdienst.

OPRICHTING

Tijdens de lentemaanden van het jaar 1944 vervoegden de verlofgangers en de uit de ziekenhuizen ontslagen herstellenden de Sturmbrigade ''Langemarck'' te Knowitz.
Hier was een nieuwe Pi.Zug in vorming; vele frontervaren infanteristen werden daarbij ingedeeld en kregen nu een omscholing tot Sturmpionier.
Ustuf. Heyp, een Vlaams officier, aldaar pas aangekomen, werd belast met hun opleiding, tot grote vreugde van de Vlamingen.
Voor een degelijke pionieropleiding ontbrak het nodige materieel te Knowitz. Om deze reden werden de pioniers naar Krakau (Polen) gestuurd en ondergebracht in de Totenkopf-Kaserne.
De opleiding werd er duchtig aangepakt en draaide op volle toeren. Hier leerden zij het gebruik van het pas uitgevonden wapensnufje: de ''Panzerfaust'', een antitankwapen, dat mocht vergeleken worden met de Amerikaanse Bazooka, maar dan in verbeterde uitgave. Het grote voordeel van de ''Panzerfaust'' was, dat die kon afgevuurd worden van op zeer korte afstand van de vijandelijke pantsers, wat dan ook hun doeltrefzekerheid verzekerde. Dit wapen kwam eveneens te laat om de Russische en Amerikaanse opmars te remmen. De pioniers van de ''Langemarck'' kregen dit wapen nooit ter hunner beschikking tijdens hun latere frontinzet.
Aanvang september 1944 vertrokken de pioniers uit Krakau en keerden terug naar Knowitz (Tschjechoslowakije) voor hun verdere opleiding. Hier werd de 27.SS.Freiw.Gren.Div. ''Langemarck'' opgericht.
Op 12 oktober 1944 verhuisde het pionierpeloton van Knowitz naar Stigowitz, aan de oever van de Moldau. De Moldau had hier een breedte van ongeveer 80 meter en een hoge stroomsnelheid. In Stigowitz bevond er zich een speciaal oefenkamp voor de pioniers, waar men beschikte over het nodige materieel voor een degelijke pionieropleiding.
Niettegenstaande het barre winterweer ging de opleiding onverpoosd verder, sneeuwvlagen en vorst wisselden elkaar af.
De manschappen waren sinds weken zonder enig nieuws van hun familieleden in Vlaanderen. Afschuwelijke geruchten deden de ronde. Er werd gesproken van verkrachting, diefstal, brandstichting, enz... Dit kon echter de mannen van de ''Langemarck'' niet klein krijgen, in tegendeel met grotere verbetenheid en wilskracht werden de steeds zwaarder wordende oefeningen tot in de perfectie uitgevoerd.
Eind oktober 1944 versterkten een 200-tal rekruten te Pikowitz de rangen van de pioniers. Bij gebrek aan opleiders werden vele ervaren pioniers naar een ''Unterführer-Lehrgang'' gestuurd om opgeleid te worden tot onderofficier.

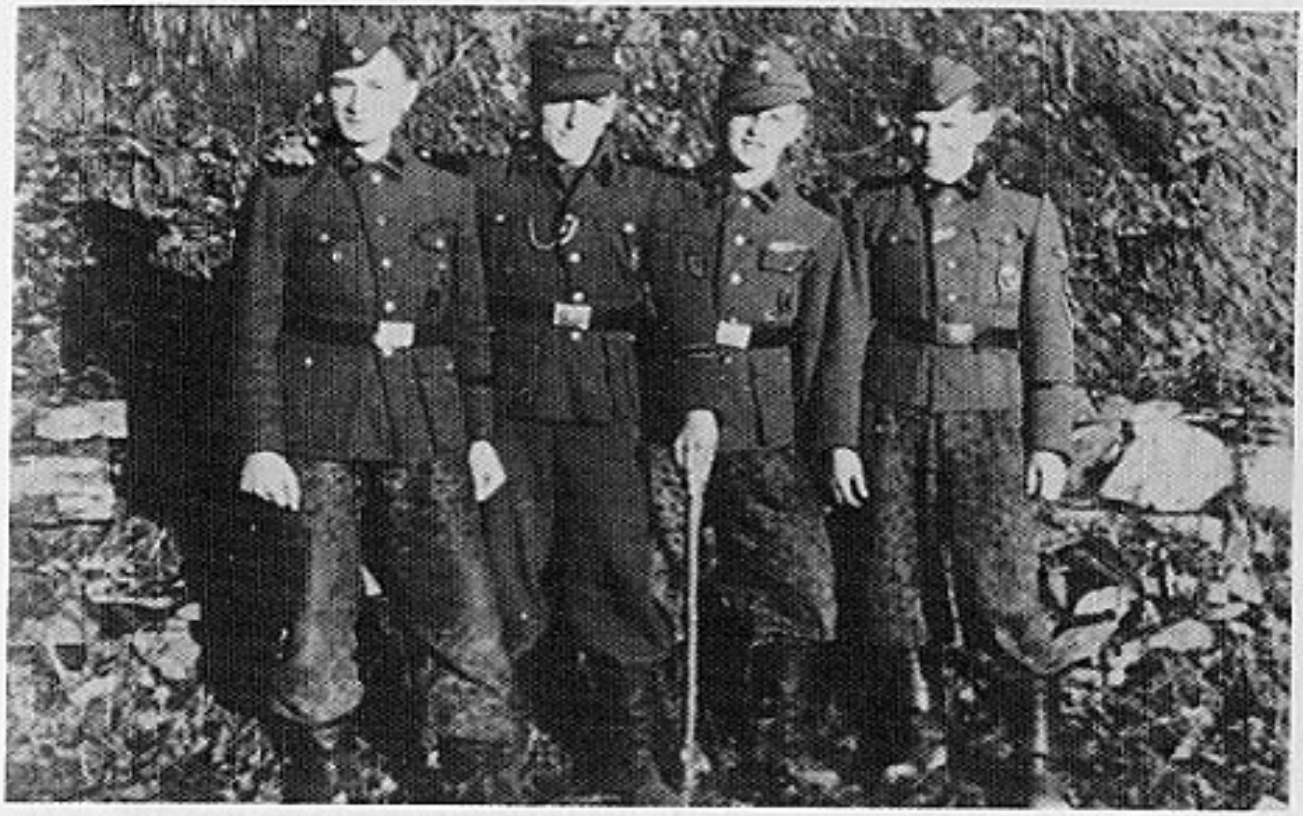

Pikowitz. Links Norbert Van Hecke.

Pikowitz. Staande v.l.n.r. Adelson Van de Walle, Marcel Segooris, Rudy Heyp, Albert De Jonghe, Bert Moenssens, een Uscha. Funker, zittend: ???

Anderen oudere ervaren pioniers werden belast met de opleiding van de rekruten.
Hier werden twee kompagnies opgesteld en de afdeling Vlaamse pioniers bestond dus uit:

— 1. Kp. onder Ustuf. Oosterveld (Nederlander)
— 2. Kp. onder Ustuf. Heyp (Vlaming)
— ''Unterführerlehrgang'' onder Ustuf. Oksenkühn (Duitser)

Op 15 december 1944 legden de Vlamingen uit de 1. en de 2. Kp. de eed af. Hun uniform moest blinken als een spiegel, niet alleen omdat de eedaflegging een bijzondere en een plechtige gebeurtenis was, doch ook omdat ze zouden geïnspekteerd worden door de bevelhebber Stufab. Schellong, Dr. Jef Van de Wiele en andere hoge officieren.
Om 13 uur stonden de twee kompagnies aangetreden, piekfijn in het gelid, na een laatste controle van hun groepskommandanten.
Op het bevel van Ustuf. Heyp — Erste und zweite Kompanie stillgestanden! — Richt Euch! Augen gerade aus! — stonden 250 mannen muisstil, onbeweeglijk als standbeelden. Ze waren als aan de grond genageld, niemand verroerde een vin niettegenstaande de ijzige temperatuur van wel 25° onder nul. Ja! dat waren de pioniers van de ''Langemarck'' wel gewoon; wie bij de Waffen-SS behoorde begreep maar al te goed wat het woord ''Discipline'' betekende.
Plots viel een officier ten gronde, de arme kerel, gewezen koloniaal officier pas hersteld van een malariaaanval, kon deze koude niet verdragen. Niemand heeft het hem kwalijk genomen, hij was een beste kerel. Omstreeks 16 uur betraden de verwachte overheden het plein en onze pioniers legden de eed af.
In de namiddag kregen wij vrij om eens rustig uit te blazen.
Op 25 december vierden de pioniers het kerstfeest te Stigowitz. Een hoop snuisterijen, sigaren en een rantsoentje schnaps was hun kerstgeschenk. Officieren beleefden een heerlijke avond midden hun soldaten. In de Waffen-SS bestond er een ongeschreven wet, die in alle omstandigheden in eer werd gehouden; zowel aan het front als bij feesten speelden de dienstgraden geen rol, men was kameraad onder kameraden.
Gelukkig staat de tijd nooit stil. De strenge wintermaanden maakten plaats voor een zachter klimaat. Het dooiweer deed de halve meter dikke sneeuwlaag langzaam smelten. Het dikke ijsdek van de Sassau brak aan stukken. Dit alles verhoogde de stroomsnelheid, ook het waterpeil verhoogde zienderogen. Het dof gerommel van de over elkaar schuivende ijsschotsen hoorde men tot in de kwartieren der manschappen. Een enig schouwspel, dat nu reeds drie dagen duurde, niemand schonk er aandacht aan.
Het oefenterrein van de pioniers liep parallel langsheen de Sassau. Dit lag

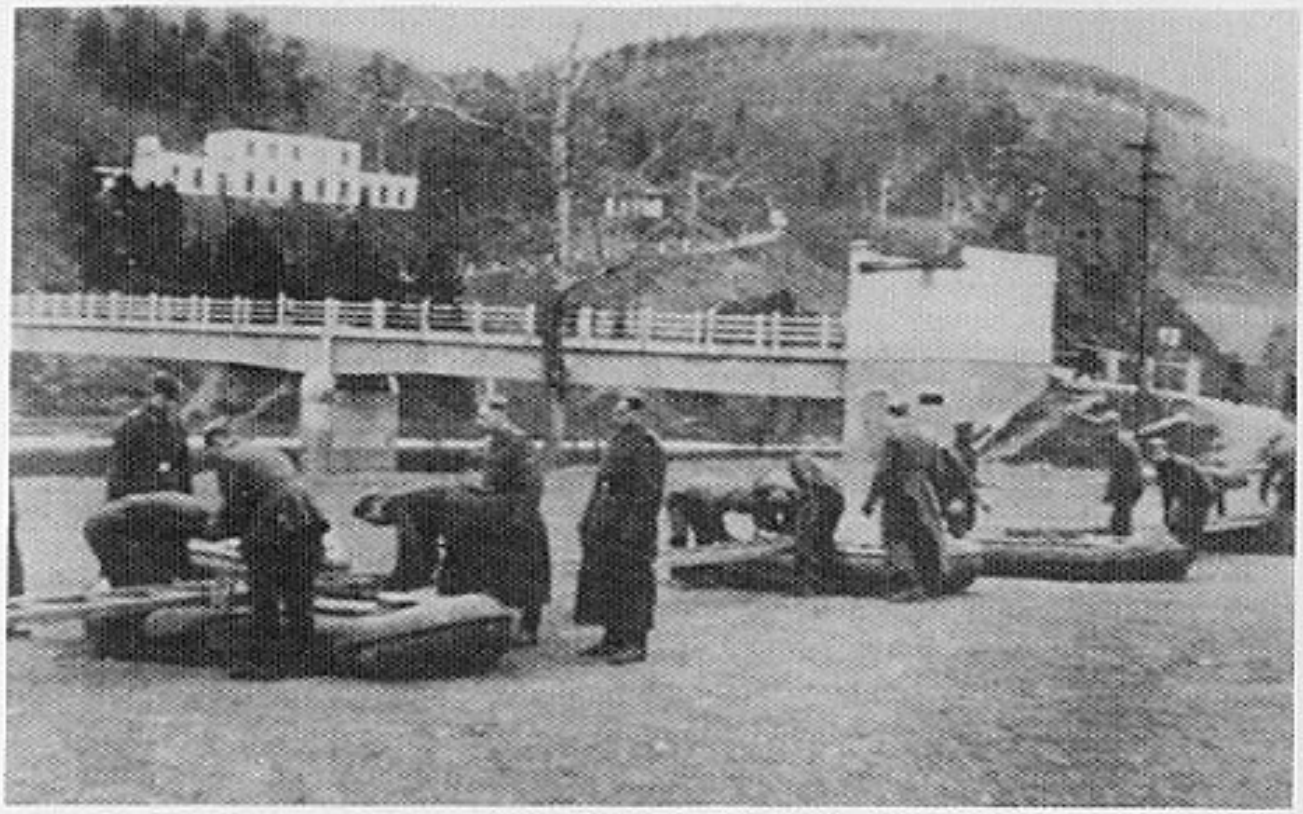

1944. Pionierschool, Hradischko, dorp Pikowitz met Sasaubrug en station.

24-ton hulpbrug over de Sasau bij Pikowitz, gebouwd door de Unterführerlehrgang (pionierschool Hradischko).

1944. Pikowitz-Sasaurivier. Pioniers „Langemarck" op oefening.

Pikowitz. 1944. Groepje Vlaamse pioniers.

over een lengte en breedte van ongeveer 300 m. Het terrein lag lager dan de stroom, beschermd door een 5 m brede dijk.
Toen gebeurde het. De 1. Kp. en de ''Unterführerlehrgang'' oefenden onder leiding van Ustuf. Oksenkühn en Ustuf. Oosterveld op hun oefenveld. Ze bouwden een ''Jägersteg'', gebruikt als waarnemingspost voor de Artillerie en andere zware wapens.
Plotseling een donderend geraas, als van een aanstomende sneltrein; opgeschrikt keken de mannen in de richting van het geluid. De dijk was op een lengte van ongeveer 20 m doorgebroken, de bres vergrootte zienderogen. Tonnen water en ijsblokken overspoelden het lager liggend oefenterrein en vormden een reusachtige en woeste draaikolk. De pioniers trachten deze massale aanstormende ijsblokken te ontkomen. Een panisch geschreeuw en gevloek mengde zich met dat geruis en gekraak van water en ijsschollen. Sommigen probeerden zich vast te klampen aan een ijsschots en hielden zich krampachtig vast. Anderen moesten deze ijsblokken lossen wilden zij niet verpletterd worden. Na enkele minuten minderde de stroomsnelheid. Het oefenterrein liep vol water en ijs, de hele omgeving kwam tot rust. De mannen lagen alom verspreid, hun uniformen waren doorweekt, ijskoude rillingen en klapperende tanden wezen op een situatie, die niet lang meer uit te houden was. De pioniers moesten zo vlug mogelijk uit hun netelige positie bevrijd worden. Gelukkig kwamen de reddingsploegen toegesneld, grote houten balken werden in alle richtingen over de ijsblokken geschoven, zodoende konden de drenkelingen het droge land bereiken.
Na deze natuurramp vreesde iedereen het ergste, de ene kameraad zocht de andere, na een uur kwam men tot de vaststelling dat er geen doden noch gekwetsten waren, enkel natte kleren en verlies van wapens en materieel.

4 maart 1945

De 1. en de 2. Kp. alsook de Unterführerlehrgang verlaten Pikowitz. Zowel het front in het oosten als in het westen werd door de Russen en de Geallieerden onder de voet gelopen. In het oosten vormde de Oder de enige natuurlijke hindernis om de Russen te beletten naar Berlijn op te rukken. Al wat nog vechten kon werd naar het Oderfront gestuurd. Bij het Duitse leger was geen enkele divisie nog voltallig, zij beschikten niet eens meer over de helft van hun effektieven. Overal was er een schrijnend tekort aan munitie en zware wapens, ook het proviand liet op zich wachten.
De pioniers reden met de trein naar Soltau. Deze verplaatsing kende ongelooflijk veel moeilijkheden. Alhoewel alle militaire transporten van een onbetwistbare voorrang genoten, werd hun konvooi bij tientallen gelegenheden op een zijspoor geloodst, tot de vernielde spoorlijnen hersteld waren.

Na een paar dagen bereikten ze Dresden, eens een bakermat van kultuur en een der mooiste steden van Europa. Naarmate de trein stapvoets de stad binnenreed, verstarden onze gezichten; de mannen hadden de deuren van hun goederenwagons wijdopen geschoven en bekeken dit treurig schouwspel. Een smerige, zoet smakende lucht deed onze magen tot brakens toe omkeren. Van Dresden bleef er niets meer over dan een woeste barre vlakte met hier en daar een staandgebleven schoorsteen. Duizenden lijken van vrouwen en kinderen lagen, in staat van ontbinding en deelwijze verbrand, overal verspreid. Er waren geen levenden genoeg om al deze doden te begraven. Dit inferno ging al onze verbeelding te boven. Wie dergelijke slachting aanschouwde draagt dit mee in zijn verdere leven.
Voor de Vlaamse pioniers, die eens hun opleiding in deze stad kregen, was het bijzonder pijnlijk. Ze hadden goede herinneringen aan deze enig mooie stad bewaard.
Het doorrijden van Dresden duurde 14 uur. Langzaam maar zeker trok ons konvooi in de richting van Magdeburg; hier werden we onthaald op een moordend luchtbombardement, maar dat waren we wel meer gewoon.
Ons legertreintje reed een heel stuk terug op een zijspoor. Van hieruit waren we ooggetuigen hoe geallieerde vliegtuigen de stad kapot gooiden. Dat wachten op dit zijspoor duurde drie volle dagen. De broodbuidels, die enkele dagen geleden nog goed gevuld waren met marsproviand, kregen nu een platte vorm. Ook de mannen vervuilden; ongeschoren en vermoeide ogen. Gelukkig zorgden de D.R.K.-zusters, spijts bombardementen en vernieling, nog voor een warm soldatensoepje. Ook deze meisjes droegen de sporen van uitputting, doch zonder jammeren hielden ze vol. Onze dank aan deze meisjes.
Bij het einde van de derde dag kwam eindelijk het verwachte bevel: ''Einsteigen! Fertig machen zum Abfahren''. De langs de trein slenterende jongens sprongen in hun beestenwagens. De trein zette zich langzaam in beweging en verliet de stad Magdeburg, die in een gloed van brandende huizen en gebouwen gehuld was. Eindelijk bereikten de pioniers Soltau na een kalme nacht en halve dagreis. Ze werden hier in een turnhal ondergebracht. Soltau was het centrum van de nog in opbouw zijnde divisie ''Langemarck''.

10 maart 1945

Twee dagen na hun aankomst in Soltau werden 250 man toegevoegd aan de pionierafdeling. Nieuwe rekruten komende uit Vlaanderen, gevluchte jongens uit de rangen van de paramilitaire en andere militaire formaties, werden onmiddellijk ingelijfd bij de divisie ''Langemarck''. Dit bracht duizenden

moeilijkheden en evenveel ontgoochelingen mee.
40 % van deze jongens genoten nog nooit een degelijke infanterieopleiding. De ervaren frontsoldaten, vooral de onderofficieren en officieren bekeken de situatie met weinig geestdrift. 250 jongens moesten in een minimum van tijd opgeleid worden tot pioniers. Gelukkig beschikte het pas opgerichte pionierbataljon over een 40-tal ervaren pioniers, die enkele maanden terug aan een onderofficierenschool absolveerden, en als Gruppenführer zonder enig bezwaar hun verantwoordelijkheid konden opnemen. Elke dag en ieder uur werd besteed aan de opleiding van de rekruten. Deze versnelde opleiding bracht haar vruchten voort, wat later bewezen werd tijdens zware aftochtgevechten.

ORGANISATIE VAN HET SS-PIONIER BATAILLON 27 "LANGEMARCK"

Bevelhebber: Hstuf. Harder
1e Kompagnie: Hstuf. Harder (eveneens Btl.Kdr.)
2e Kompagnie: Ustuf. Heyp, plaatsvervanger Ustuf. Hubert Jilbert
3e Kompagnie: Ustuf. Yelky
Als "Gruppenführer" (onderofficieren) fungeerden ondermeer:

Van Herck Krist	Van Schamelhout Leo	Van den Driessche Roger
Cresens Lode	Bartels J.	Mouton Roger
De Wit Leon	De Jonghe Albert	Van Holsbeke Piet
Van Hecke Norbert	Van de Walle Adelson	

De Stabskompanien van de Grenadierregimenten 66 en 67 kregen bovendien elk een Pi.Zug toegewezen, respectievelijk aangevoerd door de Ustuf. Seidel en Oosterveld.

22 maart 1945

Het front, zowel in het Oosten als in het Westen, werd voor de Duitsers bijna fataal. Op 21 en 22 maart staken de Amerikanen in Oppenheim de Rijn over. Vanaf 8 februari tot 24 maart gingen er niet minder dan 200.000 Duitse soldaten in Amerikaanse gevangenschap. Wat meer naar het noorden van het Rijnfront voegde de Engelse Maarschalk Montgomery er nog eens 80.000 aan toe.
In de nacht trok het Pi.-Btl. "Langemarck" van Soltau naar Rotenburg.

23 maart 1945

De 1. Pi.-Kp. (Hstuf. Harder) kwam in kwartier te Helvesiek. De 2. Kp.

(Ustuf. Heyp) vertrok naar Westerholz. De 3. Pi.-Kp. (Ustuf. Yelky) bleef te Soltau. Het ganse Pi.-Btl. was in alarmtoestand.

13-14 april 1945

Het 1ste Witrussische Leger (Maarschalk Joukov) slaagde erin een bruggehoofd te vormen over de Oder met een breedte van 35 km, tussen Fürstenberg en het zuiden van Stettin. Het 9de Duitse Leger (Heinrici en Busse) bevond zich in een zeer benarde toestand. Het gevaar voor omsingeling was onafwendbaar. Het III. SS-Panzerkorps (Steiner) leverde verbitterde afweergevechten en kon voorlopig de vooruitgang van de Russische troepen beletten.

19 april 1945

De 1. Pi.-Kp. in Helvesiek ontving volgend bevel:
''De Kommandeur Konrad Schellong heeft een nieuwe gevechtsgroep opgericht. Aan deze eenheid werd een afdeling Pioniers toegevoegd.'' Dit bevel werd met een grommend protest onthaald. Tijdens mijn driejarige dienst bij de Waffen-SS maakte ik nog nooit een dergelijk protest mee. Een beslissing van hoger hand werd steeds plichtsvol aanvaard. Dit bevel betekende een taktische en militair-technische verzwakking van het Pi.-Btl.
Zo werden ervaren pioniers als Krist Van Herck, Roger Vandendriessche, Roger Mouton, Norbert Van Hecke en Leon De Wit en anderen van mekaar gescheiden en toegevoegd aan de nieuwe gevechtsgroep ''Schellong''. Het heengaan van deze mannen veroorzaakte een morele en materiële leemte in de schoot van de overige Pi.-kompagnies.
Bevel was bevel! Deze Sonderzüge werden naar hun bestemming gevoerd.

20 april 1945

Aan de zijde van de Sowjets lagen aan het Odefront: het 1ste Witrussische Front, onder Maarschalk Joukow, in het zuiden, en het 2e Witrussische Front, onder Maarschalk Rokossowski. Laatstgenoemde legermacht (3 Leger, 4 Pantserkorpsen en het 2de Luchtmachtleger van Generaal Krassovski) zou de Oder oversteken ten zuiden van Stettin; in deze sector lagen de resten van de ''Langemarck'' in stelling.
Deze enorme samengebundelde legermacht ontketende een nieuwe aanval op de Oder. Na urenlange artilleriebeschieting en ononderbroken luchtbombardementen ging de Russische infanterie tot de aanval over. Er volgde een nog nooit geziene machtsontplooiing. 10.000 Russen poogden de Oder over te steken. De Duitsers en de Vlamingen beten hardnekkig van zich af. Hon-

derden Russen, getroffen door MG-kogels, verdronken in de Oder. Overmand door deze overweldigende overmacht weken de Duitse troepen en gaven de Oder vrij. Zij trokken zich vechtend terug.
Het Pi.-Btl. "Langemarck" kreeg bevel een opvangstelling te bezetten in de omgeving van Prenzlau. Tijdens de vroege ochtenduren werden de pioniers ijlings met vrachtwagens vanuit Helvesiek naar een buurtstationnetje gevoerd. Hier vervoegden zij de 2. Kp. en de 3. Kp. van het Pi.-Btl.
Het treintje, geladen met de manschappen en al hun materieel, stoomde naar Schwedt a/O. Bij hun aankomst aldaar begonnen de pioniers aan een 5-dagen lange ijlmars. Hier was geen sprake meer van gemotoriseerde troepen, gebrek aan brandstof liet zich duidelijk voelen. De voorraden aan wapens, munitie en proviand werden op kleine panjewagens geladen en door paarden voortgesleept. Van Schwedt ging het in "Schützenreihe" richting Greifenberg, steeds dekking zoekend voor vijandelijke vliegtuigen, die alles wat maar enigszins bewoog onder vuur namen.
Na een mars van 6 uur bereikten ze Greifenberg. Het schouwspel, dat ze hier te zien kregen, verschilde amper van een frontbeeld: dood en vernieling, stinkende kregen van paarden en vee. Net voor hun aankomst alhier onderging Greifenberg een zwaar artilleriebombardement. Dikke rookwolken belemmerden de zichtbaarheid. Omgeven door een hete gloed marcheerden de pioniers door het stadje. Tevergeefs zochten ze naar een slok water om hun rauwe kelen door te spoelen. Er waren geen mensen noch drinkwater te vinden.
Schreeuwende bevelen zetten aan tot spoed! "... Los Männer! Los ... durch marschieren!"
Net voor het vallen van de duisternis, halfweg tussen Greifenberg en Gerswalde, werd halt gemaakt. De mannen waren de uitputting nabij; beladen met volle uitrusting, wapens en munitie, hadden ze een ganse dag in een blakende zon, langs paden en omwegen, in ijltempo de afstand van 50 km afgelegd. Ook de paarden, die hun overbeladen wagens trokken, waren ten einde krachten. In de namiddag moest men reeds 2 paarden afmaken.
Eindelijk, aan een klein meertje, in de beschutting van een bosrand, kwam men tot rust, doch niet zonder wachtposten uit te zetten.
Na een korte nachtrust trok het Pi.-Btl. verder in de richting Gerswalde over Hasleben naar Prenzlau. De officieren keken steeds meer en meer met bezorgde blikken naar hun stafkaarten. De schaarse onderlinge verbindingen met de andere troepen en de leiding geschiedden nog sporadisch door ruiters en fietsers. Binnengekomen meldingen waren dan ook meestal reeds achterhaald. De eerste zonnestralen lieten ons moeder aarde in al haar pracht bewonderen, eindeloze lange wegen, langsheen groene velden en weiden.
De pioniers marcheerden in noord-westelijke richting. Het moreel bleef

uitstekend, zelfs onze soldatenliederen bleven niet achterwege en hier en daar werden moppen getapt. Intussen bereikte de zon haar hoogtepunt en iedere gelegenheid werd benut om de veldflessen te vullen. Eindelijk bereikten we een weg omgeven met bomen. Er werd halt gehouden. Nauwelijks lagen we een paar minuten op de frisse grond, of Russische jachtvliegtuigen beschoten onze eenheden met hun zware boordwapens. Iedereen zocht beschutting achter een boom of in de sloten, twee paarden vluchtten in panische angst met wagen en al het veld in. We hadden gelukkig noch doden noch gekwetsten. De tocht ging verder, overal waar de mannen doorheen trokken zagen ze hetzelfde beeld van dood en vernieling. De Russische vliegtuigen spaarden niemand, ze beschoten vrouwen, kinderen, zelfs vreedzaam grazende koeien en paarden moesten er aan geloven.

24 april 1945

De Russische pantserspitsen bereikten de omgeving van Schwedt en Prenzlau.

25 april 1945

Het Pi.-Btl. ''Langemarck'' trok in ''Schützenreihe'' de stad Prenzlau binnen. De stilte in de stad gaf de indruk van verlatenheid, huisdeuren en vensterluiken waren gesloten. Er was noch mens noch dier te bespeuren. De mannen vertoonden tekenen van vermoeidheid. Er werd niet meer gepraat, de stilte werd alleen verbroken door het gerammel van hun bajonetten, eetketels, gasmaskers en hun dreunende laarzen... Bij het verlaten van de stad kregen ze nog een zwaar luchtbombardement, alles plakte op de bodem of zocht bescherming in de huizen. Een oorverdovend geluid van bomexplosies, begeleid van wegvliegende dakpannen en krakende vensterruiten, vulde de lucht. Dit bombardement duurde een kwartier, echter zonder verlies aan personeel, enkel stoffelijke schade.
De pioniers trokken verder over de Ücker, daar werd halt gehouden. Twee groepen kregen de opdracht om de twee Ückerbruggen in de lucht te blazen. De tocht ging dan verder in de richting van Fürstenwerde. In de late namiddag bereikten ze een klein landgoed, Lutzhof genaamd. Hier zouden de pioniers eindelijk een opvangstelling oprichten. Ze genoten van een eerste nachtrust in de stallingen van het landgoed en het verlaten dorpje. Na 6 dagen kregen de pioniers hun eerste warme maaltijd, een dikke zoete noedelsoep. Niemand kon vermoeden, dat dit hun allerlaatste zou zijn.
De Russen hadden voor hun massale aanval een zware tol betaald. Ze hadden nu de weg vrij en rukten met grote snelheid naar Prenzlau, zonder noemenswaardige tegenstand.

Hier volgt een ooggetuigenverslag van Uscha. Piet Van Holsbeke, destijds "Gruppenführer" van de 2de groep der 1. Pi.-Kp. (Ustuf. Harder).

"Op 26 april. Na een planmatige terugtrekking van het Oderfront, ging onze terugtocht door dorpen en kleine steden, steeds achternagezet door Russische pantserspitsen en bestookt door Russische jachtvliegtuigen en bommenwerpers.
Wij trokken door Prenzlau en bevonden ons in Lutzhof, een naam die voor een 25-tal pioniers een onvergetelijke herinnering zal blijven.
In de vroege ochtenduren maakten de 1. en 2. Pi.-Kp. zich klaar om de nieuwe opvangstellingen aldaar te bezetten. Munitie en wapens werden nog eens extra nagekeken en aangevuld. Intussen blies een groep pioniers de laatste brug over de Ücker op.
Prenzlau was door de Russen zonder slag of stoot ingenomen, daar het tot een open stad werd verklaard, gezien haar talrijke hospitalen. Nu naderden de Russen met pantsers en infanterie tot op een paar kilometer van onze stellingen. Onze officieren lagen gebogen over hun stafkaarten, alle kontakten met de buurtroepen waren verbroken. Uscha. Leo van Schamelhout moest zich bij de Chef melden; daar kreeg hij volgend bevel: "Op hoger bevel trekken de kompagnies zich terug. U neemt twee groepen om de terugtocht te dekken. U moet de stelling houden tot 15 uur. Kontakt of geen kontakt met de vijand, u blijft ter plaatse tot 15 uur."
Hstuf. Harder vervolgde: "Hebt u nog een vraag te stellen?" Leo antwoordde: "Jawohl Hauptsturmführer, de 2de groep met Uscha. Piet Van Holsbeke aan de mijne toe te voegen?" De chef bekeek Leo en zegde: "Dat had ik wel gedacht. Ik weet dat jullie onafscheidbaar zijt." De chef reikte Leo nog de hand en zegde: "Schamelhout, Ich wünsche Sie und die Männer, ein recht herzlichen Hals und Beinbruch, und vieles Glück".
Leo kende zijn kompagniechef, sinds drie jaar stond hij onder zijn bevel. Hstuf. Harder was niet alleen een officier der Waffen-SS, hij was ook nog een goede kameraad, die als een vader over zijn jongens waakte; ze kenden elkaar reeds vanuit de Leningradperiode."

Zo vormden de groepen Schamelhout en Van Holsbeke met 26 man een "Himmelfahrtkommando", dat na de taakverdeling elk zijn aangewezen plaats betrok.
Om 9 uur waren we ter plaatse, voor ons een aanstijgende vlakte zonder één enkele boom of struik, dus zonder enige beschutting. De mannen groeven zich in op de aangeduide plaatsen, terwijl 2 MG-nesten elkaar dekten. De weerstandsnesten lagen angstwekkend ver uit elkaar, de kans om de Russen enkele uren op te houden was zeer gering. Maar bevel was bevel!
Rechts van ons was een kleine huizengroep, links een kerkhof met een oude verbrokkelde muur, achter ons waren 3 antitankstukken opgesteld. Het waren de gekende 8,8 cm kanonnen. Dit bezorgde ons meteen veel moed. Veel illusies maakten we ons echter niet. Wij wisten uit ervaring, dat deze stukken toch zouden wijken voor een overmacht aan Russische pantsers. De zon bereikte haar hoogtepunt en de hitte zinderde over de vlakte. Verdoken in onze éénmansputten, brak het zweet uit, geen zuchtje wind verfriste ons en niemand bezat nog een druppel water.

De twee Gruppenführer slopen als roofdieren van put tot put om aan de mannen hun laatste onderrichtingen te geven. Men speurde naar de voor ons liggende heuveltop, niets te horen, geen levende ziel te bespeuren. Doch Leo had het voor hem gekende geluid reeds opgevangen: de ratelende pantserkettingen en het dof gegrom van zware pantsermotoren. Het pantseralarm volgde, iedereen kreeg zo een raar gevoel in zijn maag.
De zenuwen tot het uiterst gespannen, wachtte iedereen af wat er nu zou gebeuren. De Pak-kommandanten gaven hun bevelen tot het richten der stukken. Onze pioniers beschikten slechts over hun geweren, twee MG's, enkele handgranaten doch geen enkel pantserafweerwapen. Oude grijsaards van de Volkssturm beschikten over honderden "Panzerfäusten" terwijl wij hier als geoefende soldaten ons moesten laten verpletteren door de Russische tanks, zonder enig afweermiddel.
Doorweekt van het zweet, zaten wij hier in ons putje, doch vast besloten ons vel duur te verkopen. Vechtend sterven was nog altijd beter dan zich als een beest te laten afslachten. Wij wisten maar al te goed, wat de mannen van de Waffen-SS te wachten stond.
De Russische pantsers hadden de heuveltop bereikt. Een eerste pantser verscheen, werd onmiddellijk verwelkomd door een onzer 8,8 stukken. Het stalen monster spatte uiteen en veranderde in een grote vuurtoorts. Hierop beantwoordden de Russen het vuur. Een enorme steekvlam deed het kleine huisje achter ons in elkaar storten. Onze Pak zweeg — een voltreffer.
Onze eigen 8/8 zwegen voorlopig. De Russische pantsers en infanterieeenheden, in de mening dat onze weerstand gebroken was, verdeelden zich in twee groepen; 5 tanks reden in de richting van het dorpje, 7 andere recht op onze stellingen.
Tot onze grote opluchting hoorden wij de bevelen van de stukken achter ons. Het eerste salvo was reeds afgevuurd, een voltreffer op een T-34. De Russische infanteriesoldaten stoven als mussen uit elkaar. Onze MG's braakten hun eerste korte vuurstoten. De Russen beantwoordden het vuur met hun 7,5 kanonnen, doch hun inslagen lagen veel te kort. Onze Pak bleef schieten, doch de Russische tanks rukten met razende snelheid naar onze stellingen. Ze vuurden uit alle monden. Hun granaten oversproeiden onze stellingen, gemengd met het nijdig geknars van hun dum-dumkogels, toch bleven wij ter plaatse. Plots maakten de Russische aanvallers een zwenkende beweging en stormden naar het rechts voor ons liggend dorpje. Dit verwekte bij ons een stomme verbazing. We begrepen hun doel; ze wilden ons omsingelen. De kommandant van de 8,8 stukken liet de traktoren aanrukken om de stukken te redden en we trokken achteruit.
Voor onze stellingen waren de Russen verdwenen, maar links en rechts trokken ze vooruit. Het was intussen 15.30 uur geworden en Leo gaf bevel

tot afzetten. Gelukkig hadden wij geen kameraden te betreuren. Na een kilometer marcheren, bereikten wij een woudrand en maakten een korte halt. Doch deze was van zeer korte duur; we stelden vast, dat de Russen reeds ver doorgestoten waren. We zaten ingesloten! We zouden nog harde noten te kraken hebben, wilden wij uit de klauwen van de Russen blijven. Leo gaf het bevel om het overbodige materieel achter te laten, alleen wapens en munitie mochten we behouden.
We volgden de noord-westelijke richting, niemand sprak een woord, om onze aanwezigheid niet te verraden. We liepen als opgejaagd wild door het woud en stelden vast, dat in dit woud vele wegen elkaar doorkruisten. Ons doel bleef onze eenheid terug te vervoegen. Om de beurten bleven Leo en ik staan om te waken dat niemand achter bleef. Honger en dorst kwelden ons, iedereen spande zich in om vooruit te komen. Buiten een verdwaalde geit ontmoetten we niets of niemand. Onze aandacht ging plots naar twee grote huifkarren, die verlaten aan de kant van de weg stonden; ze waren geladen met huisgerief. Alles werd doorsnuffeld. We hadden geluk : tientallen broden en boerenworsten kwamen te voorschijn en ook nog een volle kan melk. Met deze waardevolle vondst trokken we terug het woud in om onze honger te stillen. Iedereen kreeg zijn rantsoen en men rustte even uit. Het moreel was er sterk op verbeterd. Tegen de avond ging de tocht verder. Na enige tijd bereikten wij de woudrand. Voor ons lag een open vlakte van weiden en graanvelden. Wat meer ten noorden ontwaarden we de eerste huizen van Strelitz.
Behoedzaam en op alles voorbereid, maakten wij van de duisternis gebruik om de vlakte te overschrijden. Het werd volledig donker. Een volle maan kwam ons ter hulp. De Pi.-troep trok zwoegend en zwetend verder. De ene liep in het spoor van de andere, elkaar aflossend bij het dragen van de munitiekisten. Wij marcheerden steeds voorwaarts in de rug van de vijand. En raar gevoel! Zouden we er in gelukken de Russische frontlijnen te doorbreken?
Ononderbroken hoorden we het doffe kanongebulder en het ratelen van de MG's. Onwillekeurig dachten wij aan onze kameraden, die zich daarginds tegen een overmacht moesten verdedigen. Wij vergaten er onze eigen toestand bij.

26-27 april 1945

Tijdens de nacht bereikten we een nieuwe woudstreek in de omgeving van Mirow. We waren de uitputting nabij. Nauwelijks betraden wij het woud of iedereen viel dood vermoeid op de bodem. Op onbegaanbare wegen en akkers hadden wij in een tijdspanne van 10 uur een afstand van 50 km afgelegd. Om 9 uur in de morgen werden onze 26 pioniers opgeschrikt door

overvliegende Russische vliegtuigen; gelukkig, de Iwan had niets ontdekt. Met pijnlijke ledematen en met voetblaren ging de tocht verder. We ontwaarden ineens enkele huizen op minder dan honderd meter; langs de woudrand een asfaltweg parallel aan een riviertje, wat verder een brugje, nog intakt. Gedurende 20 minuten peilden wij grondig de omgeving af, geen spoor van enig levend wezen. Wij hadden de indruk dat de Iwan hier nog niet geweest was. Op alles voorbereid verlieten wij onze schuilplaats en stapten naar het bruggetje, plots kwam er een man in burgerkledij uit een nabijzijnd gelegen huis. Hij stapte regelrecht op ons toe. Hij verschoot zich bijna een bult, toen hij merkte dat voor hem Waffen-SS soldaten stonden. Hij vroeg de pioniers wat ze hier nog deden daar de oorlog voor hen reeds gedaan was. Hij bevestigde, dat de Russen gisteren door het dorp getrokken waren. Het overgrote gedeelte van de dorpsbewoners was op de vlucht voor de Iwan. De pioniers schuwden de huizen en dorpen als de pest. Uitkijken was de boodschap! Wij marcheerden verder in noordwestelijke richting door een open vlakte. Het graan was nog niet hoog genoeg om hen te verbergen, doch een zandige weg, een halve meter lager dan de akkers bood enige beschutting. Deze weg liep gelijklopend met de hoofdweg, die vermoedelijk naar Mirow leidde.

Onverwachts dook voor hen een militaire kolonne op. Tientallen vrachtwagens met hopen infanteristen en verder een pantserkolonne type T-34. In een fraktie van een seconde lag de ganse Pi-groep tegen de bodem gedrukt. Toen de tanks waren verdwenen, ging de tocht in gebukte houding verder. Het scheen, dat de gelukster deze troep pioniers op 26 april had verlaten. Nauwelijks liepen ze een paar honderd meter, of drie Russische jachtvliegtuigen scheerden over hen weg; doch deze keerden niet terug, lieten hen lopen. Deze laatste gebeurtenissen gaf de Pi.-groep vleugels, ze zochten dekking in de veilige bossen.

Honger en dorst kwelden de jonge kerels, ze hadden de laatste 30 uur niets meer over hun tanden gekregen. Eén gedachte bezielde allen, uit de handen van de Russen blijven.

Weer moesten ze het bos verlaten, opnieuw stonden ze voor een open vlakte. Hun aandacht werd echter gevestigd op een soort gebouw met rode daken, net een eiland in een groene zee. De afstand scheen eindeloos, de totaal uitgeputte jongens moesten aangespoord worden. Ze naderden het prachtig ''Gutshof'' (landgoed), speurden gedurende een kwartier naar enig teken van leven. Omstreeks 6 uur in de namiddag stapten 26 afgematte pioniers het volledig verlaten landgoed binnen.

Wat zette de eigenaar en zijn familie aan om zulk een prachtig bedrijf te verlaten? Het was net of de bewoners waren even weg om boodschappen te doen; alles stond netjes op zijn plaats. Een paar kameraden werden als

wachtposten uitgezet, de anderen zochten naar alles, wat eetbaar was. Op het neerhof liep het vol met kippen, dus vlees en eieren in overvloed; in de stal rijen koeien, die vroegen om gemolken te worden. Onnodig te vertellen dat enkele boerezonen dadelijk met hun "Kochgeschirr" onder de koeien zaten. Er moest gegeten en gedronken worden. Voor de Pi.-troep was het een zaak van zelfbehoud en overleven.
In normale omstandigheden was stelen bij de Waffen-SS een schandelijk misdrijf en kwam men zeker voor de krijgsraad. Maar nu, half gare aardappelen en half rauwe kippen, dat was noodweer. Vlug liep iedereen rond met een gevulde maag en zocht men een paar uur rust.

28 april 1945

In de vroege morgen verlieten de pioniers het prachtig landgoed. Het moreel was er sterk op verbeterd en ze hadden nieuwe krachten opgedaan. Steeds op hun hoede marcheerden ze verder. De vermoeienis trad sneller in dan de vorige dagen. De lichaamskrachten lieten sneller na. Een kameraad was ondertussen ziek geworden en moest ondersteund worden. Men noemde hem "Ketje", iedereen kende hem, doch niemand weet nog zijn naam. Net voor zonsondergang belandden we terug in een woudgebied, waar we ons neerstrekten.

29 april 1945

Een nieuwe zwerftocht begon, tijdelijk beschut voor vijandelijke vliegtuigen, daar we onder de bomen verder liepen. Met het "Ketje" ging het bergaf, pijnen in de maagstreek en koortsrillingen takelden de jongen af. Dit vertraagde de mars.
Omstreeks 17 uur stonden we op het punt de woudrand te verlaten en ontdekten we een klein boerendorpje aan de rand van het bos, tussen Meyenberg en Freyenstein. Iedereen was onmiddellijk op zijn hoede. Leo gaf het bevel tot volledige stilte. Geruime tijd gluurden wij de omgeving af. Buiten enkele kippen en loslopende koeien, was er geen levend wezen. Voorzichtig, de wapens schietensklaar, stapten wij door het dorp, in het laatste boerenhof stapten we binnen om rust en iets eetbaars te zoeken. Uit de kelders werd de nodige proviand naar boven gehaald, ook een kan slagroom viel ons te beurt.
Leo, de Pi.-troepaanvoerder, lag languitgestrekt op het bed van de boer. Piet, zijn Gruppenführer, treuzelde nog wat rond. Plotseling als van de donder verschrikt, vloog Leo recht en rende als een bezetene naar de uitgang van het neerhof en schreeuwde "Panzeralarm! Panzeralarm! Los! Los! Iedereen volgen". De ganse Pi.-troep kreeg amper de tijd om hebbe en goed bijeen te scharrelen en het neerhof te verlaten. Vier Russische T-34, geen honderd

meter van hen verwijderd, hadden hen ontdekt en hun MG's vuurden er op los. De kogels floten boven hun hoofden, de aarde spatte voor hun voeten uiteen. Enkele meter verder sprongen Leo en zijn mannen over een tamelijk brede beek en ze liepen voor hun leven. Daar wij over geen pantserafweermiddelen beschikten, was lopen de enige redding. De Russen aarzelden om over de beek te rijden; dit gaf ons enige voorsprong. Dit oponthoud der Russen was van korte duur; ook zij overschreden de beek en naderden in snel tempo. Met al hun wapens werden wij onder vuur genomen. Onze oren trilden van de inslagen, onze trommelvliezen dreigden te barsten. Af en toe bleven Leo en ik staan om de mannen aan te moedigen en door te lopen. Het was een rennen zoals bij de ''Drill''.

Piet riep: ''Leo, Ketje is achtergebleven!'' Leo liep terug om ons Ketje op te halen, ons Ketje was ten einde, zijn ogen blonken van de koorts, zijn adem stokte in zijn keel. Intussen naderden de T-34 tot op 50 m. Zij vuurden met hun boordkanon, Ketje kreeg een voltreffer in de rug, Leo werd weggeslingerd doch kon verder lopen. De Piet had op zijn kameraad Leo gewacht en samen vervoegden zij hun pioniers. Zo naderden zij enkele huizen. Een jonge vrouw met een boorling in de armen liep hen huilend tegemoet en viel op haar knieën voor Leo. Zij smeekte haar en haar kind neer te schieten. Snikkend vertelde zij haar wedervaren met de Russen. Zeven van hen hadden haar brutaal verkracht. Leo aarzelde even en besloot de arme vrouw met kind mee te nemen. Geestelijk en lichamelijk was het arm vrouwtje niet meer in staat om te protesteren en ze liet zich gedwee meevoeren. De Russen bleven de Pi.-troep achtervolgen. Door het hobbelig terrein lag het vuur der Russen zeer slecht. Met liggen en opstaan bereikten ze een pantsergracht en lieten er zich in glijden. Dat was hun redding. De Iwan gaf de achtervolging op uit angst zelf uitgeschakeld te worden.

Een paar honderd meter verder klauterden de pioniers uit de gracht, en stelden het verlies vast van één man, het Ketje.

Zonder verdere tijdverspilling trok de Pi.-troep verder in de richting van Meyenburg. De jonge moeder en haar kind maakten nog steeds deel uit van de troep. Vijfhonderd meter verder een nieuwe verrassing. Ze liepen regelrecht in de gevechtsstellingen van Duitse valschermjagers. Een Oscha. stelde voor, dat ze bij hen konden aansluiten, doch Leo liet verstaan, dat ze de opdracht hadden, hun eenheid te vervoegen.

Na een paar kilometer te hebben gemarcheerd riep iemand: ''Mannen, wij zijn uit de ketel!'' Toen eerst realiseerden alleen zich, dat ze uit de omsingeling waren ontsnapt. Op ieders gelaat verscheen een uitdrukking van ontspanning en tevredenheid.

Tegen de avond bereikten de pioniers een paar huizen op een paar kilometer van Meyenburg. Hier woonden nog mensen, twee vrouwen keken hen

verbaasd aan. Een vrouw en een kindje gedragen door ongeschoren en in lompen gehulde soldaten. De Piet en de Leo stapten met hun berschemelinge en haar kind naar de vrouwen, legden hen alles uit. Een der dames nam het kindje in haar armen en leidde de jonge moeder naar binnen. Het arme mens volgde gedwee, zonder nog om te kijken. De pioniers waren fier en gelukkig over hun daad.
Eens buiten het dorpje lieten ze zich neervallen in een bosje. Niemand vroeg naar eten of drinken. Ze waren te afgemat.

29 april 1945

Na een rustige nacht kwamen de pioniers al rekkend en geeuwend overeind. De zonnestralen drongen reeds geruime tijd door het gebladerte. Met trage bewegingen en pijnlijke armen en benen zette de Pi.-troep zich in beweging naar het onbekende. Met lege magen en van dorst gezwollen lippen marcheerden ze verder. Ze beseften dat ze van de regen in de drop kwamen en maakten geen illusies. Wat opviel was, dat ze geen enkele andere Duitse eenheid ontmoetten. Zij wilden hun eenheid terugvinden.
Rond 16 uur ontwaarden ze een opslagplaats van de Wehrmacht, gelegen tussen Steppenitz en Marnitz. Het wemelde daar van soldaten van diverse troepeneenheden. In lange rijen schoven ze aan, honderden tonnen marketentenwaren werden daar uitgedeeld. De mannen waren geladen met flessen Schnaps, sigaretten en andere snuisterijen. De dolste geruchten deden hier de ronde.
Na het inwinnen van inlichtingen wist men nu dat de divisie "Langemarck" terugtrok in de richting van Schwerin. De Pi.-troep geraakte niet veel verder dan tot in de omgeving van Marnitz. Onderweg kruisten ze steeds voorbijtrekkende Amerikaanse troepen. De pioniers trokken zich steeds terug en verscholen zich in de bossen, als opgejaagde dieren.

30 april 1945

De Pi.-troep marcheerde van Marnitz naar Parchim. Een burger begroette hen met volgende woorden: "Na Männer, was macht Ihr denn noch? Der Krieg ist aus und Adolf Hitler ist tot!" Dergelijk nieuws klonk als een kaakslag in onze oren. Ze verwachtten het ergste, maar dat toch niet, dat was gewoon ongelooflijk.
Overmand door een grote onzekerheid trok de Pi.-troep zich terug in de omliggende bossen en ze aten wat er te vinden was.

In de morgen naderden de pioniers de hoofdweg naar Parchim. Honderden Duitse soldaten kruisten de voorbijrijdende Amerikaanse kolonnen. Het viel de pioniers op dat de Amerikanen de Duitsers met rust lieten.
Vragende blikken, wat nu? Leo stelde de vraag: ''Kameraden wat wensen jullie, overgave of onderduiken?'' Na een korte beraadslaging was iedereen het eens: de overgave.
De Pi.-troep marcheerde tien minuten later in de eindeloze rij Duitse krijgsgevangenen.
Hadden veel kameraden geweten, wat hen nog te wachten stond, dan hadden zich zeker nooit overgegeven.

DE INZET VAN PI.-BTL. 27 ''LANGEMARCK''

Op 26 april trok het Btl. zich terug naar het westen onder leiding van Hstuf. Bauch, nadat een achterhoede onder leiding van Uscha. Schamelhout achterbleef te Lutzhof.
Delen trokken via Prenzlau, Strohlow naar Neustrelitz; dit onder voortdurende luchtaanvallen.
Het grootste deel van het Btl. onder leiding van Hstuf. Bauch, kwam via Wustrow in het gebied ten zuiden van Waren.
Op 1 mei 1945, toen de Britten de Elbe overschreden en naar Mecklenburg trokken om zo naar Holstein af te zwenken, bereikte het Btl. de streek tussen Wismar en Schwerin. Hier verzamelde nogmaals het Btl., het telde toen nog ongeveer 100 man.
In de avond van 1 mei bereikte Hstuf. Bauch nog een laatste bevel, misschien wel het laatste dat door de divisie gegeven werd:
''Het Pi.-Btl. 27 ''Langemarck'' moet de bescherming en de verdediging van de Paulsdam bij Schwerin waarnemen.''
Vooraleer Bauch met zijn adjudant, Ustuf. Hannig, zich van de toestand vergewisten en tot het inrichten van de verdediging konden overgaan, bereikte hen reeds het terugtochtbevel; zij moesten terugtrekken in de richting van Segeberg. Een diepvluchtaanval van Amerikaanse jachtbommenwerpers verspreidde de manschappen. Hstuf. Bauch beschikte hierna nog over slechts een 30-tal man.
De rest, onder leiding van Ustuf. Stöckel, sloeg zich ergens anders door, zo ook de tros.
Tegen de middag van 2 mei 1945 stonden ze plots voor een Engels-Ameri-

kaanse pantsereenheid. Zo kwamen Bauch, Hannig en de laatste Vlamingen van de pioniers in gevangenschap.
Nota: De pioniers, die op 19 april 1945 toebedeeld werden aan de gevechtsgroep ''Schellong'', bleven bij deze vechtende troepen en keerden nooit naar het Pi.-Btl. terug.

ALLERZIELEN

't Is wit, 't is alles wit,
En grijs de grauwe lucht.
Alleen de zware kraai
Roeit voort in stage vlucht.

De kruisen, dik besneeuwd,
Staan dromend in de lijn
Van hoopjes witte wol,
In vagen dodenschijn.

De klokken bonken zwaar,
Met tonen staag van nood,
En koppen buigen diep
In 't aanschijn van de dood.

Chrysanten wuiven teer
Hun zacht bestoven kruin;
Ze sieren eeuwen reeds
De Allerzielen tuin.

Op 't graf van beide broeders,
Daar is alleen de sneeuw
En 't witte berkenkruis
Met 't schildje van de leeuw.

Piet Van Holsbeke

Opgedragen aan de broeders Aureel en André De Sutter, gevallen aan het front van Shitomir.

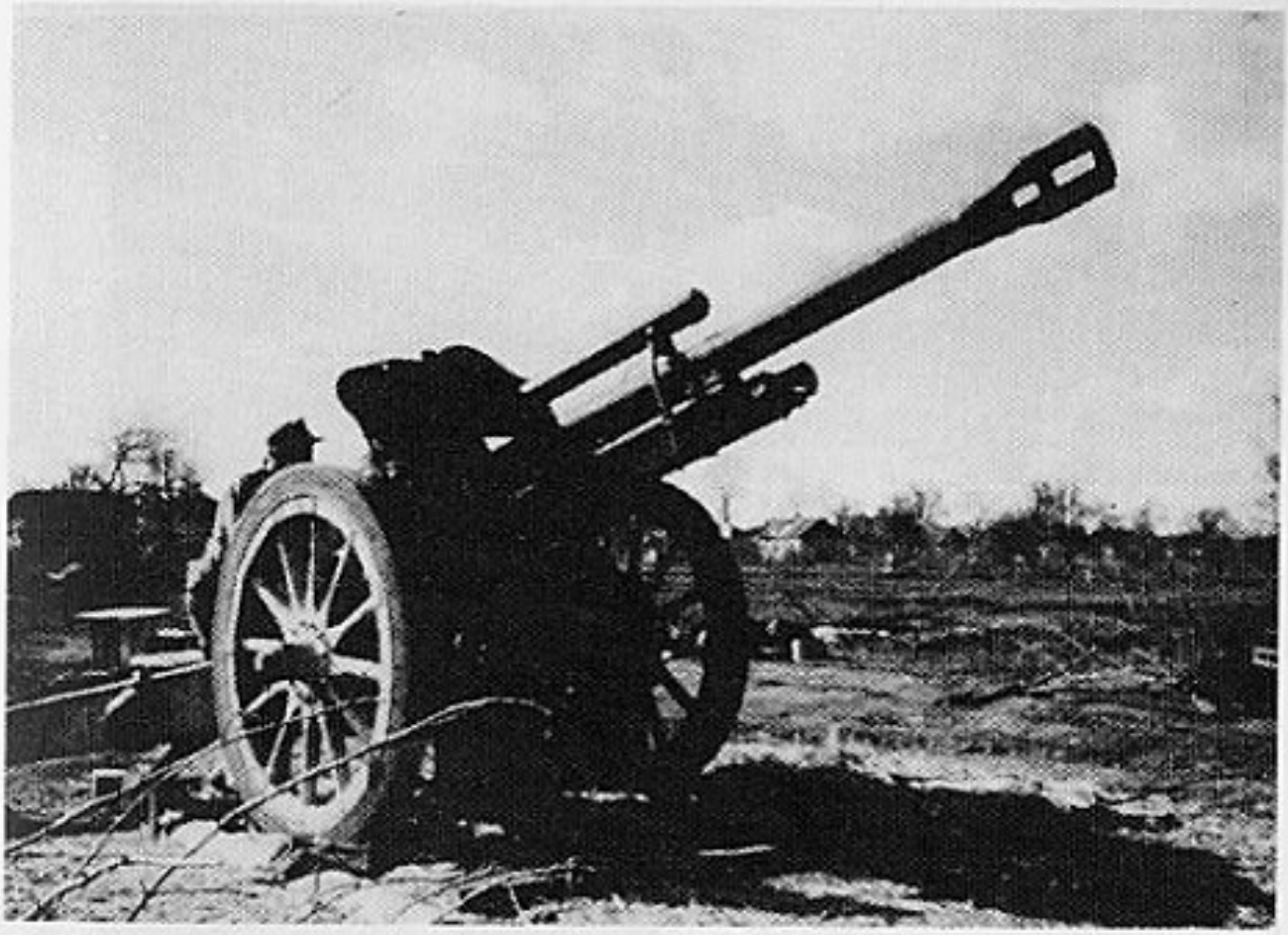

s.F.H. 18, zware veldhouwitser 18

Kaliber: 15 cm.
Dracht van het kanon: 13.325 meter
Gewicht van het projektiel: 43,5 kg.
Aanvangssnelheid: 520 m/s

Sturmbannführer Holger Arentoft, Kdr. SS-AR 27.

Majoor De Bruyne Jef in uniform van de V.W.

Ustuf. Nest Osselaer

Ustuf. Bert De Wit

Ostuf. Clem. Meulemans

Ustuf. B. Velleman

Komotau (Chomotov)

Stadje aan de rand van het Erzgebirge, ten NW van Praag, langs de autoweg nr. 7 naar Chemnitz (Karl-Marx-Stadt, DDR).
Aanvang oktober 1944 verlieten de mannen van de 8,8 cm Flakbatterie de stellingen te Strichkow en werden naar Komotau verplaatst. Deze onderofficieren en manschappen vormden de stam van het op te richten Artilleriere-giment van de divisie ''Langemarck''.
Voeg hierbij de honderden vluchtelingen uit Vlaanderen, meestal leden van para- en militaire formaties. Deze vrijwilligers kregen hier hun opleiding als artillerist.
Als bevelhebber fungeerde alhier Ostubaf. Schavabacher. De Vlaamse Ostuf. C. Meuleman stond in voor de verzorging en de discipline van de rekruten. In december 1944 nam Stubaf. Arentoft het bevel over. Deze zou later de bevelhebber worden van het Artillerieregiment.
Zij verbleven hier tot 10 februari 1945 en vertrokken dan naar de Lüneburgerheide. Hun aantal op dat ogenblik bedroeg ongeveer 650 man. De verpleging was hier uitstekend.
Hier volgden ook verscheidene Vlamingen een opleiding tot radiotelegrafist van de Funkerlehrgang. Zo werd Uscha. Geldhof de leider van de Funker (radiotelegrafisten) en Uscha. Marcel De Jaeger van de Fernsprecher (telefonisten).
Verder werd er duchtig geoefend met de 10,5 en de 15 cm Veldhouwitsers. Het geplande scherpschieten op het troepenoefenplein ''Böhmen und Mähren'' viel aldaar uit wegens te grote sneeuwval. Ze keerden allen terug naar Komotau.

SS-Artillerieschule Beneschau bij Praag

Hier liepen artilleriekursussen voor kandidaat-artillerieofficieren. Officieren, komende van de Vlaamse Wacht, volgden hier in oktober 1944 een vervolmakingskursus of beter een aanpassingskursus. Volgende Vlaamse officieren zijn ons bekend: Majoor Jef De Bruyne, Lt. Gilbert De Witte, 1ste Lt. Karel Beeckman.
Oberjunker die van de Junkerschule uit Tölz kwamen, kregen hier ook nog een ''Waffenlehrgang'', ondermeer Ustuf. Nest Osselaer, Ostuf. Clem. Meulemans.

Vertrokken met pak en zak naar de Lüneburgerheide met als eindstation Visselhövede, aankomst aldaar in de helft van februari 1945.
Intussen was hier de oprichting van het regiment gestart en de in opleiding zijnde afdelingen en batterijen verbleven in de dorpen rond Visselhövede (Witdorf, Ottingen, Riepholm, Hiddingen, Jeddingen).
Marcel De Jaeger schrijft:

> "Vanuit Visselhövede vertrokken wij naar onze kwartieren, meestal bij boeren ondergebracht, in afwachting van onze definitieve indeling. De transmissiemannen kwamen terecht in Hiddingen, een gehucht van Visselhövede. Buiten de gewone dienstklopperij deden wij daar niet veel. Wij genoten van de rust. In Visselhövede was er een kino en een paar "Kneipen", die door ons duchtig bezocht werden. Na een paar weken kwam de definitieve indeling en wij werden ingekwartierd te Jeddingen, een dorp op 3 km van Visselhövede op de grote baan naar Verden. Tot mijn grote vreugde werden ik en Oscha. Geldhof hier ingedeeld bij de "Stabsbatterie" van de 10,5 cm 1.F.H. met als chef Ustuf. Jos Meurens, een vroegere vriend uit de tijd voor Leningrad, hij was toen melder bij de 4. Kp. en ik bij de 5. Kp. De gevechtsstand lag in Wittdorf in een grote boerderij "Grafenmühle" genaamd. Verder trof men hier de trossen aan, vooral mannen die kennis hadden van paarden, want wij zouden bespannen worden. De Stabsbattr. had geen stukken geschut. Wel was men toe drie batterijen op te stellen. Ook lag er een batterie in Stelligde en een batterie te Niendorf. Een Engels vliegtuig stortte neer in Geddingen, allen waren dood. De piloten, zoals het hoorde, werden met militaire eer begraven.
> In maart vertrokken wij naar het Oderfront."

OPSTELLING

Volgens de oorspronkelijke plannen zou het SS-Artillerie-Regiment 27/ "Langemarck" bestaan uit:
— Regiments-Stab + Stabsbatterie.
— I. Abteilung: Stabs Battr. + 3 Battr., elk 6 x 7,5 cm Pak.
— II. Abt.: Stabs Battr. + 2 Battr., elk 6 x 10,5 cm FH.
— III. Abt.: idem II. Abt.
— IV. Abt.: Stabs Battr. + 2 Battr., elk 6 x 15 cm FH.
Totaal 5 stafbatterijen en 9 gevechtsbatterijen.
In werkelijkheid zag het er gans anders uit.
Uit een paar zeer schaarse gegevens van het Bundesarchiv en ingewonnen inlichtingen bij vroegere stafofficieren en Vlaamse batteriechefs, stelt men vast dat het Art.Rgt. 27 "Langemarck" slechts samengesteld was uit volgende eenheden:

Regiment

Bevelhebber: Stubaf. Holger Arentoft.
Stafbatterie: Meldetruppführer Uscha. Verhaeghe Karel
Fernsprechvermittlungstelle: Dassonville.

Schwere Abteilung — zware afdeling

Kaliber s.FH. 150 mm (schwere Feldhaubitzen), per batterie 3 kanonnen.
Bevelhebber: Hstuf. Zink
Stafbatterie: Chef Ostuf. Meulemans Clem
Arts: Ostuf. Dr. Moelaert
"Verpflegungsführer" Ustuf. Stuyck Flor
1e Batterie: Ustuf. Haase
2e Batterie: Ustuf. Geerts Cesar
3e Batterie: in beginstadium van opstelling.
Zugmittel (trekmiddelen): Pferdegespann (paardengespan).
Volgens Ustuf. Karel Beeckman, Batterieführer van een batterij 15 cm. Feldhaubitze, zou deze batterij volledig gemotoriseerd geweest zijn. Deze batterij zette zich af na de laatste gevechten aan de Oder (april 1945), en bereikte met al haar materieel Eutin in Schleswig-Holstein, er voor zorgend, de op de hielen zittende Russen zo lang mogelijk op te houden.

Leichte Abteilung — lichte afdeling

Kaliber 105 mm le.F.H. (leichte Feldhaubitzen) (houwitsers), 3 kanonnen per batterie.
Bevelhebber: Een Deen, daarna een Hongaarse Stubaf.
Feitelijk berustte zowel de tactische als de technische leiding bij Jef de Bruyne, de voormalige kommandeur van de II./Vlaamse Wacht, vóór de oorlog kapitein bij de Belgische artillerie (was bij het AR 27 aangekomen met de rang van St.Oju., maar later toch tot Stubaf. bevorderd). Hij leidde niet alleen het vuur van de le.Abt./AR 27 maar tevens ook dat van de artillerieafdelingen van de Wehrmacht, de RAD en zelfs voor de Nebelwerfer.
Ordonnansofficier: Ustuf. Nest Osselaer
Nachrichtenzug: Zugführer: een Duitse Ustuf. komende uit de 12.SS.Pz.Div. Hitlerjugend.
Uscha. Geldhof, Uscha. De Jaegher Marcel, Uscha. Cuyvers Alfons.
Telefoon: Lauwaert
Rechnungstrupp: Smits Denis, Cannaerts

1e Batterie: Chef Ustuf. Berg Rudy
Spiess Hscha. Messmerschmidt
Geschutzführer Uscha. Naessens, Uscha. De Kesel, Uscha. Claus
Munitieonderofficier Uscha. Plas Fr.
Nachrichten Rttf. Cuyvers Alfons, Strm. Lemeire J.
Kanonniers Nieuwenhuis, Van den Broeck, De Cock, Ackermans e.a.
2e Batterie: Chef: Ustuf. Schoolmeesters
Nachrichten: Uscha. Poppelaars Jan
3e Batterie: Chef Ustuf. De Wit Albert
Spiess: Oscha. Govaerts
Melder: Lodewijks B.
Nachrichten: Uscha. De Smet Andries, Uscha. Michel
Stafbatterie: Ustuf. Meurens Jos
Zugmittel (trekmiddelen): paardengespannen
Andere Vlaamse officieren, waarvan de funktie niet meer te achterhalen: de Ustuf. Velleman Bob, Elbers Marcel, Jans, Beeckman Karel.

Hscha. Messerschmidt en een Vlaamse Funker bij het opbouwen van een observatiepost.

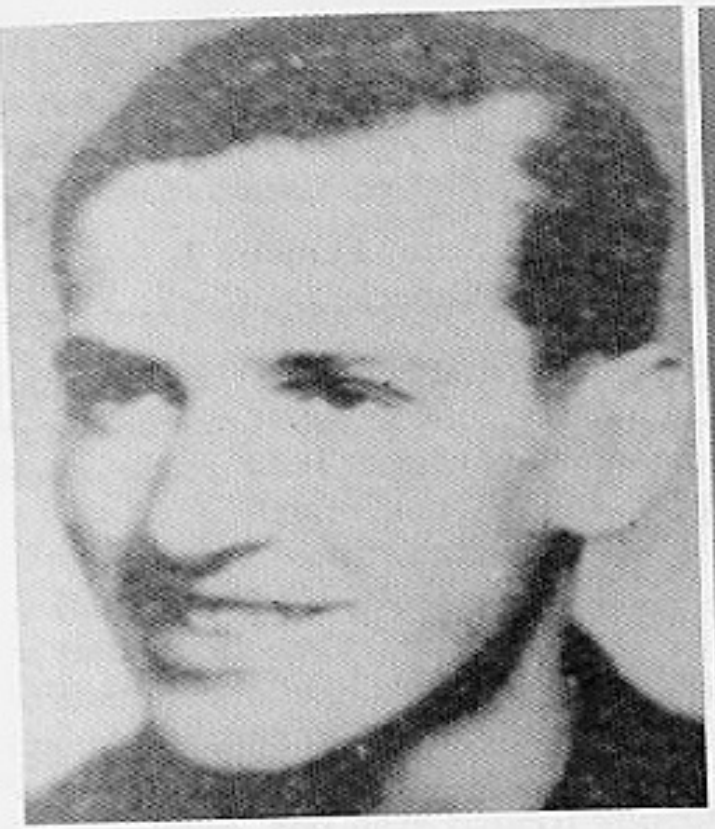

Ustuf. Buehl Hans

Staf Kerkhofs

INZET ODERFRONT, APRIL 1945

Uit een archiefstuk (Bundesarchiv, gem. FS SS-FHA/Org.Abt.Ia vom 1.4.45) gedateerd op 1 april 1945 ontnemen wij dat op deze datum, als versterking van het Art.Rgt. 27 "Langemarck" aan het Oderfront, naar Prenzlau volgend materieel verstuurd werd:
6 le.F.H. — ohne Zugmittel
2 s.F.H. — ohne Zugmittel
Deze houwitsers werden op de trein geladen zonder toevoeging van tractoren.

Oderfront

Einde maart 1945 verlieten de afdelingen broksgewijze het oprichtingsgebied van Visselhövede en omgeving. Na een lange treinreis werd afgeladen in Angermünde, dan ging het naar Schwedt a/Oder.
De lichte afdeling betrok vuurstellingen bij Mecherin, een plaatsje aan de Oder in de driehoek Gartz-Tantow-Greifenhagen (nu Gryfino, Polen). De afdelingsgevechtsstand en de stafbatterij lagen in het bos van Tantow, de trossen hadden kwartier in de stad zelf.
Twee batterijen van de zware afdeling betrokken omstreeks 10 april stel-

lingen in de buurt van Damitzof; de stafbatterij was hier ingekwartierd op het Gutshof (hereboerderij).
Bij onze aankomst aldaar was het front nog rustig.

ALGEMENE OPDRACHT

Bewaken van de bruggen, Russen de overtocht over de Oder beletten.

20 april 1945, Russisch offensief

De zware afdeling kreeg als opdracht op 22 april 1945 een brug onder vuur te nemen, die de Russen over de Oder geslagen hadden in de sector van een ''Polizeidivision''. De twee batterijen kregen hiervoor 20 granaten ter beschikking.
De lichte afdeling beschikte over veel te weinig munitie om zich te doen gelden. Zij waren dan ook geen daadwerklijke steun voor de grenadiers. De paar doelwitten, die zij onder vuur namen, werden vernield.
Door de nooit geziene Russische aanvalsdrift gesteund door honderden stukken artillerie en vliegtuigaanvallen werden de paardengespannen uiteengeslagen. Bij gebrek aan munitie werden alle stukken vernietigd en begon de grote terugtocht naar het westen over Sommerfelde, Radikow, Tantow, Starkow, Penkun, Schmöll, Prenzlau, Neustrelitz, Waren om uiteindelijk te belanden in Schwerin, kwamen op 3 mei 1945 in Amerikaanse gevangenschap. Tijdens de terugtocht zou Stubaf. Arentoft, op 24 april te Penkun het bevel overgegeven hebben aan een Duitse Stubaf.

OPMERKING

Volgens het opstellingsplan van de divisie ''Langemarck'' waren er afsleepvoertuigen voorzien. Enkele bereikten het Art.Rgt. in het opstellingsgebied.

NACHRICHTEN
VERBINDINGSDIENST — TRANSMISSIETROEPEN

door Karel De Maeyer

Zugführer Ustuf. Rik Van den Abeele
De „Patron"

''FUNKER'' en ''FERNSPRECHER'' van het VLAAMS LEGIOEN

Op 8 augustus 1941 is het eerste kontingent vrijwilligers voor het Vlaams Legioen in Debica aangekomen. Andere mannen van de NORDWEST waren er ook reeds en het zouden die vrijwilligers zijn, die de stam zouden vormen voor de opstelling van het ''Frw. Legion Flandern''.
De indeling was vlug gedaan. Met een trukje van: wie kan machineschrijven of wie kan er auto rijden of wie kan er schilderen, waren rap genoeg mannen voor de verschillende specialisaties gevonden.
Eén groep werd aangeduid voor de toekomstige ''Nachrichten''. Zij gingen per trein naar Nürnberg, naar de SS-kazerne voor de ''Nachrichten''. Onze chef was een de nog jonge Ustuf. Sepp Werner; zijn zuster was de alom bekende filmvedette, Ilse Werner.
Onze opleiding duurde ongeveer 10 weken. In september werden we terug op de trein gezet en we reden naar Arys. Dat verschil was zeer groot en we konden ons zeer moeilijk aan de verandering aanpassen. Van een luxe hotel naar houten barakken; ge moet het maar eens meemaken.
In Arys kregen we als baas Fiebrandt, een Pruis uit het hoge noorden, zwaar en lomp. Hij werd de Unterführer voor onze ''Nachrichtenstaffel''. Veel verstand had hij niet, want als hij iets moest ondernemen, vroeg hij aan ons hoe het moest. Maurice Coussement (Kozze) was het type van: ''ik kan alles herstellen''. En als er dan ergens een knoop was, wisten we al, wat er ging komen: Coussement, was machen wir? Dat er daardoor met Fiebrandt zijn voeten gespeeld werd, kan men wel begrijpen. Ghislain Van Achter wist ook van wanten over veel zaken en dan was het: ''Achter, was machen wir?'' Alle ''Van's'' verloren hun ''adellijk voorzetsel''; volgens Fiebrandt mochten er geen ''graven'' en ''barons'' bijlopen en zo werden ze allen ''gemene'' Achters, Abeeles, Avondts en noem maar op.
Onze benjamin was ongeveer 17 jaar, zijn naam was Lissens, jong maar zeer filosofisch, precies als een man van jaren. Eens kwam Fiebrandt in onze kamer. Wij spraken natuurlijk in onze gewesttaal. Dit en het gegiechel van ons werkte op zijn betonnen zenuwen. Fiebrandt kon het niet meer uithouden en riep: ''Meine Herren, hören sie bald auf mit ihre Judensprache''. Daar kwam onmiddellijk het antwoord van onze benjamin: ''Verzeihung, Unterscharführer, bij uns sprechen die Juden alle Deutsch!''
Een tijdje daarna werden we gemotoriseerd. Wij kregen zes Opel Blitz. Zij waren zo omgebouwd, dat we al het transmisiematerieel konden opbergen. Op 10 november 1941 vertrokken we de eerste maal naar Rusland. Onderweg! Wij bevroren bijna in de auto's. Onze Stiefel uitgetrokken en de voeten in dekens gewikkeld. Maar dat hielp alles niet. Naarmate we Zuid-Oost-Pruisen en de Mazurenmeren verlieten en naar het noorden stevenden, werd

het nog kouder. We trokken over Lyck en Lötzen. Vandaar ging het naar Fustenburg om als einddoel, Tilsit, te bereiken. Volgende rit bracht ons naar Riga. Ondertussen hadden we al kennis gemaakt met ''Generaal Winter''. Overal sneeuw, sneeuw en nog eens sneeuw; in heel ons leven hadden we er nooit zoveel gezien!
's Anderendaags 's morgen begonnen de moeilijkheden. De grootste hoop van de motoren wilden niet aanspringen. Zij moesten in gang getrokken worden. De oplossing tegen dit euvel werd gevonden: de chauffeurs moesten ieder uur van de nacht opstaan en de motor laten draaien.
De volgende dag bracht ons naar Rusland en wel bepaald Pleskau. Daar hadden we de eerste kontakten met Russische burgers. We konden reeds de verandering van kultuur vaststellen.
De volgende dag naar ons eindstation Tarassowa, enkele houten huisjes en zeer ellendig.
Nadat we ons ingericht hadden in een ''Isba'', wachten we op wat er ging gebeuren. Nu moesten we iets doen wat onze opleiders niet voorzien hadden: lijnen bouwen in de sneeuw. We maakten er ons niet moe bij. We gebruikten de bestaande telefoonlijnen en het duurde niet lang of alles was klaar. De centrale moest natuurlijk immer bezet zijn. Dat was zowat het enige, wat we te doen hadden.
Midden december dacht iedereen reeds na, hoe we het joelfeest konden vieren, als plotseling het afmarsbevel kwam. Het legioen vertrok naar Letland, en wij meer bepaald naar Zabeln (Sabilé). De ontvangst daar was reuze. Het zonnewendefeest ging door. De ''Staf'' verzamelde in een feestzaal en zong ''Hohe Nacht der klaren Sterne'' en het ''Treuelied''. De Kommandeur sprak enkele woorden en bracht een heil op de Führer.
Rond die tijd bracht de ''Kozze'' de Staffel in oproer door een van zijn streken. De stier (Fiebrandt) moet hem beloofd hebben, dat hij Uscha. zou worden. Misschien was dat een van de weinige keren, dat de stier aan humor gedaan heeft. In ieder geval, brieven kwamen toe, geadresseerd aan Unterscharführer Robert-Maurice Coussement; dit tot grote ergernis van de ''Kozze'', die het nog niet was en van de anderen, die nijdig werden bij de gedachte dat hij in Vlaanderen voor onderofficier doorging.
Nog iets over onze ''Kozze''. Maar dan was er van de Nachrichten nog geen sprake. In Hamburg, bij de ''Nordwest'', schreef hij naar huis met als afzender zijn dienstgraad: ''Oberschütze Anwerter''. De post, die voor hem bestemd was, droeg natuurlijk ook die dienstgraad. Wat er van geworden is weet ik niet.
Het schone leven in Letland duurde echter niet lang. Het groot offensief van de Russen brak los in het begin van 1942 aan de Wolchow. Zij hadden ons nodig en gans het legioen moest terug naar Rusland. Podberesje was het

einddoel. Wij werden ingekwartierd recht over het kerkje, waarnaast reeds de eerste gevallen Vlamingen begraven lagen.
In Podberesje stonden de keukenwagens, lagen de foeriers en waren ook de burelen.
Wij moesten lijnen bouwen naar de gevechtsposten van de kompagnieën en deden onze eerste frontervaringen op.
Het leven te Podberesje was uit te houden. Was het maar niet zo koud geweest; — 35 tot — 40° Celsius, dat waren wij niet gewend. En toch moesten we soms midden in de nacht eruit om de lijnen te herstellen. Maar de ''lijntrekkers'' waren van alle andere karweitjes bevrijd. Een job was echter nog weggelegd voor ons. Wij moesten als ''Begleitkommando'' mee met de proviandwagens naar voor en dan gekwetsten en doden terugbrengen.
Zo ging het naar eind februari toe.
Op zekere morgen kwam er bevel van de ''stier'' dat we de lijnen moesten oprollen (abbauen). Het legioen moest een aanval doen, samen met de mannen van de ''Blaue Division''.
Het ging van Weshky naar Semtitzy. Dat waren amper zeven kilometer; maar hoeveel kilometer kabel, welke verbindingen en hoeveel radioseintroepen zouden we inzetten?
's Avonds trokken we naar Weshky. Dat nest stak bomvol. Een lijntje werd getrokken van in het dorp (regimentsgevechtstand) naar het uitgangspunt van de kompagnieën. De ''stier'' bleef in de Vermittlung om van daaruit de operaties te leiden. Hier stonden we dus gereed voor de echte vuurdoop.
Traag kropen de laatste minuten voorbij. Ook voor de infanteristen, die rondom ons lagen in de meterdikke sneeuw, was de nadering van het uur X een echte foltering. Onze artillerie en de IG begonnen te schieten; hun granaten orgelden boven onze hoofden. De granaatwerpers blaften.
Eindelijk het uur X. De infanteristen traden aan..., vóór hen lag een 800 meter brede sneeuwvlakte. Zij moesten tot aan hun middel er door waden. Langzaam, wroetten onze jongens vooruit. Wij volgden op een twintigtal meter en begonnen de lijn uit te leggen. Onze voorraad kabel slonk snel. Na ongeveer 500 meter moest er reeds andere gehaald worden. Ondertussen vorderden onze kompagnieën langzaam. Nu lagen ze vlak vóór de vijandelijke stellingen, op handgranatenworp. Spoedig werd er gestormd. Aan km 0,5 werd de ''Vermittlung'' verwittigd, dat alles nog goed ging. Daarna kregen we pech. Russische granaatwerpers begonnen gevaarlijk dicht in onze omgeving hun doel te zoeken. Een seiner kwam naar ons en meldde dat een garf MG-kogels zijn zender vernield had, echter zonder de drager te raken. De kompagniechef vroeg een ander toestel of zo mogelijk een telefoonverbinding. Nu zagen we hoe onze infanterie de vijandelijke lijnen binnendrong. Wij sloten aan. Na nog een paar honderd meter namen we terug kontakt met

de ''Vermittlung''. Tevergeefs, wij kregen geen antwoord. De lijn was stuk. Iemand ging terug om de storing op te zoeken. Ondertussen bleven wij liggen en trachtten de toestand te overzien. De dag kwam in de lucht en wij lagen nog op die open vlakte, zonder dekking. Wij werkten ons met de lijnen tot de bosrand. Daar stootten we op vijandelijke bunkers. Overal lagen munitie, wapens, dode Russen, gekwetste en dode kameraden. In bunkers vond men gewoonlijk ontdooide grond. Een aarding werd geplaatst en, o wonder, bij de eerste poging hadden we reeds kontakt.
''Regenwurm'' (dat was onze deknaam) gaf antwoord. We waren weer gerust dat ''alles klappte''.
Buiten de bunker trof ik juist de Kommandeur en zijn adjudant, die daar voorbijkwamen. Ze waren op weg naar achter, op zoek naar ons. Ik meldde, dat de verbinding klaar was met het regiment. Hij moest weten, waar het toestel stond en dat werd de bataljonsgevechtsstand.
De aanval was gestopt op tweehonderd meter diep in het bos. Nieuwe aanval 's anderendaags vroeg.
Ondertussen konden de doden en de gekwetsten geborgen worden.
's Morgens begon weer hetzelfde afgrijselijke gedoe van gisteren. Deze keer was het niet meer het onbekende maar de naakte werkelijkheid. We wisten reeds: die en die zijn gevallen en zoveel gekwetsten. Weer stormden onze jongens. Langzaam zet de ''Staf'' zich in beweging. Wij koppelden de lijn door en volgden. Maar de voormars der kompagnieën vlotte niet; de Staf haalde ze in en we bleven tezamen. Weer bleven we liggen zoals de vorige dag. Ditmaal voor 48 uur. Tijdens de nacht stonden we weer op wacht om onze oververmoeide infanteristen af te lossen. Wij zelf hadden sedert 96 uren geen oog meer dicht gedaan. De koude eiste slachtoffers. ''koorts'' en ''bevrozen'' waren de woorden van de dag.
Er was weer een storing. We vertrokken met twee. Tevens moesten we bij het Regiment telefoons en kabel afhalen. Te Weshky, in de ''Vermittlung'' aangekomen, brachten we de nacht door bij Ustuf. François. Hij liet ons vertellen van ''Vorne'' en heette het een ''moordpartij''. Hij zelf deed het werk van ''Gräberoffizier''.
Wij kregen dan de telefoons en de kabel, laadden alles op de Verpflegungswagen, die het enkele uren later zou meebrengen. Wij gingen te voet terug. Wij trokken nog enkele lijnen om de kompagnieën aan te sluiten en gingen dan rusten tegen de volgende dag.
Wij hadden in vier dagen vier kilometer afgelegd en de helft van de manschappen verloren. Als dat zo verder gaat...
De volgende morgen ging het voorwaarts met ondersteuning van de 2. SS-Brigade en van Stuka's. Wij waren nog met zeven man, daarvan bleef één als ''Entstörtrupp''. Ghislain viel de eerste uit, een kogel door borst en

schouderblad. De vijf overigen zetten hun weg voort. Op ongeveer een vijfhonderdtal meter van hetgeen eens een dorpje geweest was, werden we onder vuur genomen door een ''Ratsch-Bum'' (Anti-tank). We gingen in volle dekking, hopend dat wij niet bedoeld waren. Maar onze hoop was ijdel. De volgende schoten vielen achter ons, dan weer vóór ons. ''Ratsch-Bum'' juist links van ons, op amper één meter. Iemand begon te vloeken. Een andere begon te kermen. Marcel had de ganse lading in zijn zitvlak gekregen, hij lag op zijn linkerzij, de rol kabel op zijn rug, had hem voor verder onheil behoed. De kabel was natuurlijk niet meer bruikbaar. Juul was er erger aan toe, hij had geen trommel met kabel op zijn rug gedragen. Wat moest men met hem aanvangen? Als men hem aanraakte, begon hij te huilen van de pijn. Hem uitkleden betekende de bevriezingsdood. Wij werden nu zo hevig beschoten, dat we onze hoofden niet meer durfden opsteken. Een melder kwam ons tegemoet gelopen vanuit Semtitzy. Hij geraakte tot op honderd meter, daar haalde hem een MG-garve neer. Hij viel nog roepend: ''Nachrichten sofort zum Kommandeur in Semtitzy. Verbindung aufn...'' toen zweeg hij. Een Feldwebel van de Wehrmacht bracht het sprongwijze verder. Hij moest met een melding naar Weshky terug. Hij beloofde een verpleger te sturen. Er moest iets gedaan worden. Leo smeet alles van het sleetje, dat hij meegenomen had om niets te moeten dragen. Alleen het Funkgerät waarmee hij verbinding wou gaan opnemen, bleef er op liggen. Hij zette zich in beweging, samen met de ''stier''. Zouden ze doorkomen? Ik bleef niet lang in de onzekerheid. Ze waren nog maar halverwege, een granaatinslag velde hen neer. Zij bleven alle twee liggen. Ik vreesde reeds het ergste. Toen kwam er een granaatwerperman, een van die stoere Vlaamse boerenzonen. Hij droeg drie kisten granaatwerpersmunitie; één in elke hand en één op zijn rug. Ik zag hem slechts op het allerlaatste ogenblik toen hij vlak naast mij stond. ''Is er iets gebeurd?'' vroeg hij kalm. Ik moest eerst op mijn effen komen alvorens ik hem kon antwoorden. Er wordt alleen een beetje geschoten. Daar liggen twee doden, daar één en hier liggen twee zwaar gekwetsten. Heb ge geen verpleger gezien? ''Nee, maar ik geloof dat er in Semtitzy een steekt. Als ik hem zie zal ik hem sturen''. Dan strompelde hij verder op zijn duizendste gemakken. Ik was zo verbluft dat ik vergat hem tegen te houden. Hij legde de laatste vijfhonderd meter af, zonder ongelukken en verdween langzaam achter de eerste bunker.

Op zeker ogenblik hadden we geen enkele verbinding meer. Niks aan te doen; alle lijnen dood. Ik kreeg een ingeving. Samen met Maurice toog ik aan het werk. Wij bouwden een lijn van de bunker tot daar waar we veronderstelden, dat het fout zat. We kwamen terug zonder eigenlijk zelf te willen geloven, dat het nut had, en ... de 7 kilometer lijn waren nog heel. Als engelenmuziek klonk het in mijn oren: ''Regenworm 2, Regenworm 3, Regenworm 1''. En

eindelijk ook het Regiment. We herademden, en op het gelaat van de Kommandeur verscheen er voor de eerste maal sedert die morgen weer een glimlach.
Steffen, de Adjudant, kwam op me toe:
''Uscha. Fiebrandt ist ausgefallen. Sie übernehmen die Staffel. Verstanden? Met hoeveel man zijt ge? Ein Mann, Untersturmführer''. Ik was op dat ogenblik nog de enige ''Nachrichtenmann'' daar van voor...
Niettegenstaande we nu in een Bunker zaten, speelde de ''Ratsch-Bum'' ons nog steeds parten. En voltreffer vergruizelde de radiozender. We veranderden dan maar best van standplaats. We verhuisden naar een andere leegstaande ''Bunker''. Hoe dikwijls we vanuit die bunker op zoek moesten naar kapotte leidingen, kan niet meer vastgesteld worden. Maar minstens ieder kwartier zal het wel geweest zijn, dat ik mijn leven op het spel moest zetten. Vergeet niet, dat zo een draadje onze enige verbinding was met de bewoonde wereld.
's Namiddags kwamen een viertal panjewagens de beroerde weg opgereden. Te laat om ze te waarschuwen.
''Ratsch...Bum''. Midden erin. De eerste kwam in volle galop naar ons toegereden. De voerman sprong eraf en liep de bunker binnen. De twee laatsten maakten keert en waagden hun vest niet. De vierde bleef liggen. Ons eten lag er op!
Tevergeefs trachtte ik een paar man te overreden, de gekwetste en het eten te redden. Niemand voelde iets voor dit zelfmoordkommando. Iedereen beweerde gezien te hebben, hoe de man op een van de andere wagens was gesprongen. Met vier Russische gevangenen, die daar zaten, liep ik eens te meer ''de lijn'' af. Ik was er nu aan gewoon geraakt en we haalden het eten binnen; het eten alleen, want de voerman was werkelijk niet meer te vinden. Daarna zetten we het voertuig dat vóór de bunker stond ''richting huiswaarts'' en verzochten onze gast vriendelijk maar dringend het af te stappen; hij bood de Russen maar een al te goede doelschijf. Enkele lichtgekwetsten, die zich konden vasthouden, sprongen tegelijkertijd mee op de kar, die met een hoge snelheid aan de gezichtseinder verdween.
Twee lange dagen en nachten verbleven we in de hel van Semtitzy. Eindelijk, in de nacht van 7 op 8 maart, werden de 31 overblijvenden van het Legioen Vlaanderen afgelost. Eenendertig soldaten, geen enkel officier, slechts één Duitse onderofficier en we hielden de stellingen van een bataljon!
Om van de emoties te bekomen gingen we naar Tschetschulino. Veel bijzonder gebeurde daar niet. Alleen een dode bij een aanval van de ''Uvd'', het Russisch vliegtuig, dat alle avonden om klokslag 10 uur verscheen en een paar bommen van 50 kg naar beneden gooide. Door zo een bom gebeurde het. Een voltreffer op de wagen en een splinter in de darmen van Maarten. De

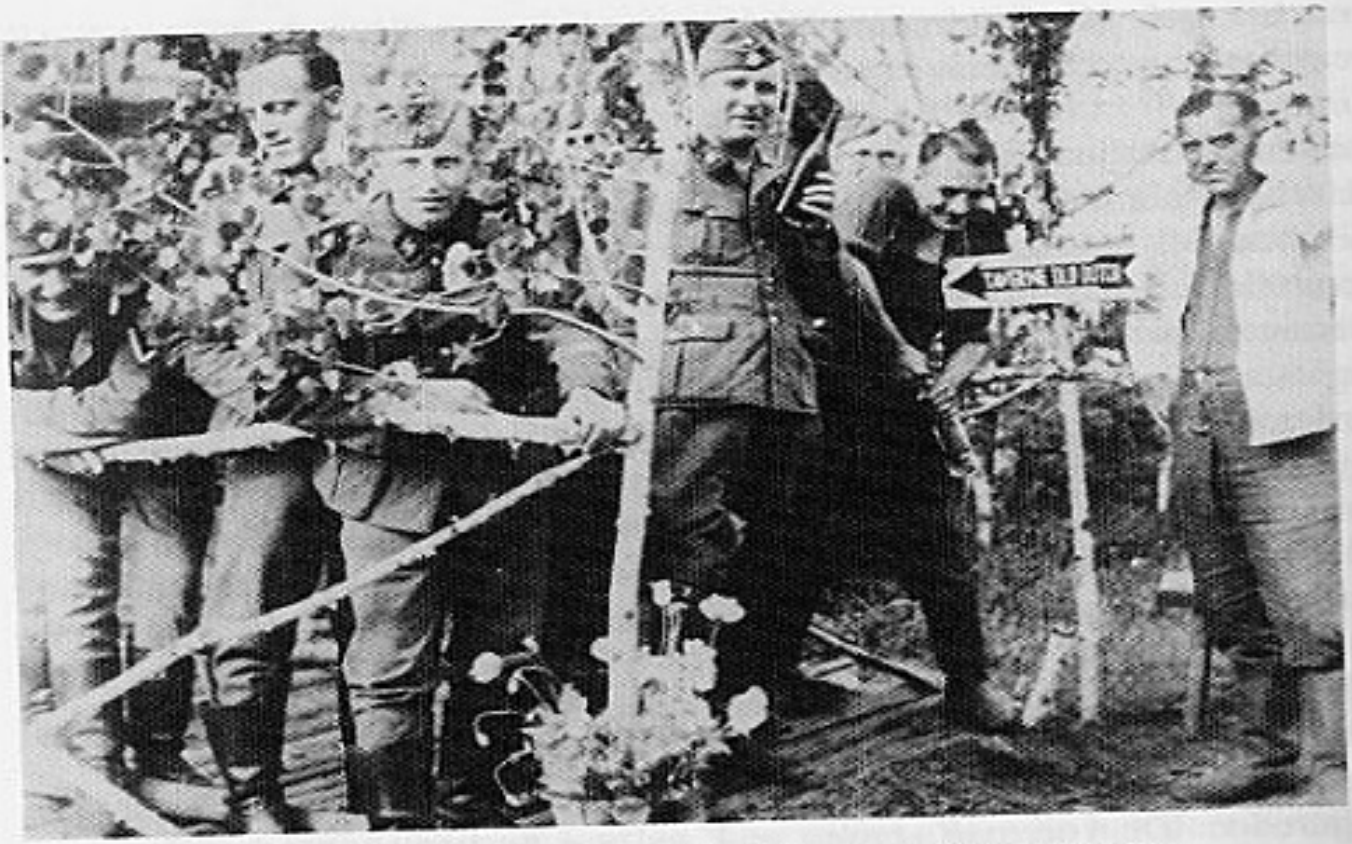

11 juli 1942 in Osjeja. Louis Roman, Fonske Moens en kok Gust Everaert.

11 juli-viering in 1942, Osjeja met o.a. Louis Rooman, Fonske Moens en Gust Everaert.

wagen was kapot en Maarten stierf een paar uur later. Noodlot.
We beleefden daar anders heerlijke dagen. Een noemenswaardig feit was een Russische aanval met pantsers. Links ging een Jagdkommando lopen. Rechts begonnen de Spanjaarden ook flauw te doen. Wij danken onze redding aan de twee 8,8 kanonnen van de ''Flakabteilung Ost'', die op de Rollbahn in stelling gingen en de pantsers vernietigden.
Dan kwam de dooi. Alle bunkers liepen onder water. Met de lijnen was het een katastrofe. Maar goed dat we werden afgelost.
Nu ging het naar Tjututzy. Daar hadden we alleen maar lijnen te herstellen en wacht te kloppen. Daar bleven we echter ook niet lang.
Als zomerkwartier betrokken we een rustige stelling tussen Osjeja en Bol Samosche, midden in de bossen. Bunkers waren er niet. We huisden in ''Finnenzelte'' (uiteenneembare triplextenten). Tussen de bomen was onze zendapparatuur onbruikbaar; iedereen werd dus telefonist. Het leven daar was uit te houden. Alleen die miljarden muggen deden ons de duivel aan. Onvoorstelbaar.
Dat we daar niet op vakantie waren, zouden we vlug ondervinden. Wij lagen daar aan de rand van de ''Wolchowkessel''. Die moest opgeruimd worden. Op 21 juni was het dan zover. Samen met de Hollanders, de Spanjaarden en eenheden van de ''SS-Polizeidivision'' moesten de Vlamingen de Wolchowkessel opruimen. Ons werk bestond daarin, de verschillende eenheden met elkaar in kontakt te houden, wat niet gemakkelijk ging door de terreinomstandigheden. Tot aan het middel in het slijk om een lijntje te leggen, daarmede hadden de opleiders ook geen rekening gehouden. Maar wij moesten het klaar spelen. En we deden het. In het bijzonder onthouden we de moeilijkheden aan de ''Erikaschneise''. Ook de ''Doraschneise'' maakte het ons zeer moeilijk. Maar tot ieders tevredenheid hebben wij ons werk behoorlijk uitgevoerd.
Eens de Wolchowkessel opgeruimd was, trokken we naar Duderhof. Vandaar naar Slusk en later naar het ''Fabriekske''. Ondertussen was de Staffel opgefrist, opnieuw bereid voor de strijd. Maar eerst vierden we nog 11 juli, zoals het voor elk rechtgeaarde Vlaming betaamde.
In het fabriekske hadden wij een kamertje, als men dat zo noemen kon. Het was een enige plaats, die nog een beetje bescherming bood, ongeveer 4 meter lang, 2 meter breed en iets minder hoog. Daarin waren opgesteld: drie centrales, met daarvoor een stoel; daar tegenover een bureel, waarop drie Funkgeräte, plus een stoel voor de bediening, verder, nog twee ligplaatsen. In de goede periode, zaten of lagen daar 12 tot 15 man in dit plaatsje. Daar zijn we gebleven tot in de maand mei 1943.
Verveling hadden we daar echter niet. Regelmatig moesten de lijnen hersteld worden. Maar dat was ondertussen een routinezaak geworden.

Op oefening in Nürnberg : Claes Gaston, Van de Meersch Jonny, De Clercq Gaston, Coussement Maurits.

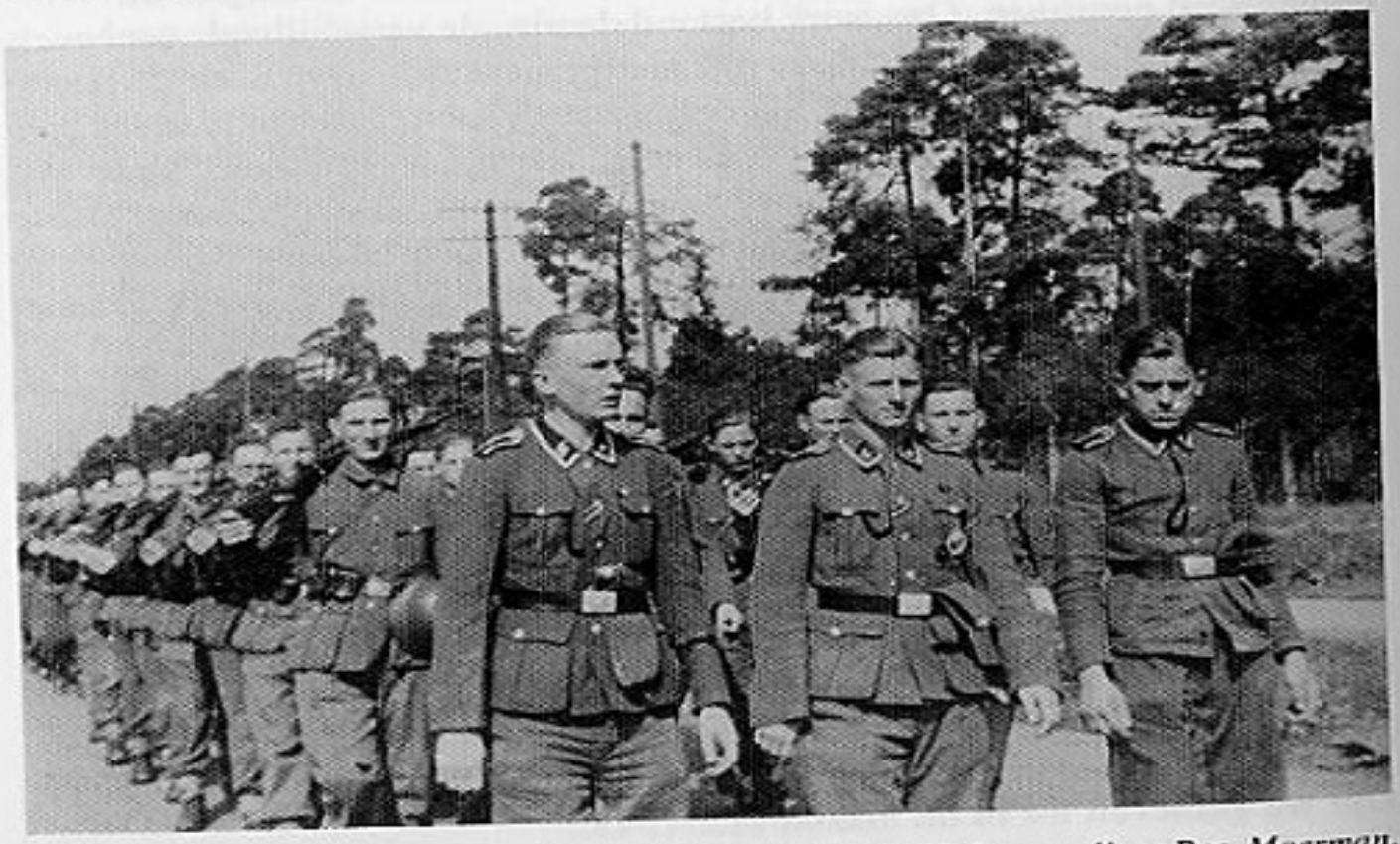

Nürnberg 1943, Nachrichtenzug. Uscha's. Palm, Grashoff, Wichmann, Koen Bos, Moerman, Lepeer, Mollekens, Van de Meersch, Coussement.

Midden februari 1943 was er reeds een afdeling van de ''Nachrichten'' met gedeelten van het Legioen naar de Newa-bocht vertrokken, waar we de coördinatoren moesten spelen van de snelle troepen die er verzameld waren om op te tornen tegen het verwachte offensief van de Russen. Daar heeft het Legioen zijn derde klap gekregen. Ook de Nachrichtenstaffel leed zware verliezen. Van daaruit werd het uitgebloede Legioen eindelijk van het front teruggetrokken en overgebracht naar Debica; ons aller ''Patron'' ging naar de officierenschool.

In Debica, aankomst van Ersatz, nieuwe rekruten en herstellenden van de Genesungskompanie. Kortom, alles wees er op dat we weer een volwaardige eenheid gingen worden. Dit werd bevestigd toen zich allen naar Milowitz moesten begeven.

Ondertussen had iedereen zijn taak toegewezen gekregen. Een twintigtal rekruten maakten er voor het eerst kennis met het Nachrichtenwesen in een militaire eenheid. Een twintigtal anciens gingen naar de SS-Nachrichtenkaserne te Nürnberg voor een vervolmakingskurusus, waar ze onder de benaming ''Flamen-Zug'' werden ingedeeld bij de 1.Fernsprechkompanie. De opleiders daar waren: Grashof, Palm, Kaiser en Hummel. Als toezichter was er Chamier die vlug de naam van Gilberke kreeg.

Grashof was een echte vriend voor ons; streng in de dienst maar daarna de oplettende vader, die tockeek of het zijn jongens aan niets ontbrak. Palm en Wichman waren vakmannen voor wie het ''Fernsprechwesen'' geen geheimen meer had. Voeg daarbij de raadgevingen van onze eigen hulpopleiders: de Kozze, Karel De Clercq, Roland Van den Bempt, Fons Coolens en de opleiding werd een aangenaam verzet.

De beide Uscha., Kaiser en Hummel, die we niet zoveel in buitendienst hadden, waren er vast van overtuigd, dat ze te doen hadden met rekruten, die daar hun eerste opleiding kregen. Wat keken ze raar op die namiddag tijdens het MG-onderricht op het kazerneplein. De veteranen van de MGK kwamen op dreef, de Boomenaar René Sas toonde hun hoe met zulk speelgoed moest omgegaan worden. Geblinddoekt maakte hij een ''Schlosswechsel'' die een ander, zonder blinddoek, nooit vlugger zou gedaan hebben. Kaiser en Hummel stonden verbaasd. Grashof stond er glimlachend bij, die wist, uit welke hoek de wind waaide.

Omdat de kazerne overvol lag, ook de ''H.J. Division'' was daar in opleiding, kregen wij een zolderkamer als kamer toegewezen. Wij lagen daar in één kamer met ongeveer zestig man. Dat het daar een overhoop was, kunt ge wel denken. Geen enkele U.v.D. kwam er ''Stubenabnahme'' houden. Daar lagen mannen op strozakken op de grond; anderen genoten de luxe van een ijzeren stapelbed, maar die hadden dan weer geen strozak, enkel een dunne deken om op te liggen. Kasten waren er niet, geweerrekken evenmin. De

geweren stonden tegen de muur of lagen tegen de grond op een deken. Eén enkele keer heeft Kaiser een ''Stubenabnahme'' gehouden. Hij liep tussen de op de grond liggende mannen door, tot Richard Schram hem een voetje lichtte en Kaiser pardoes tegen de vlakte ging. Richard brulde, dat Kaiser hem op de voet getrapt had en deze waarschijnlijk gebroken was. Kaiser krabbelde recht, verontschuldigde zich en verdween. De zolder daverde van het lachen.
Rond die tijd leed Nürnberg geweldig onder de bombardementen. Wij brachten hele nachten door in de schuilkelders. Kaarten was dan de beste ontspanning. Maar dat ging er soms nogal rumoerig aan toe, wat niet in de smaak viel van de Duitsers, die daar ook verbleven. Maar, lawaai of geen lawaai, als er een bom op de kelder viel, waren we allemaal om zeep.
Op zekere morgen moesten we vroeger opstaan dan gewoonlijk. Om 5.30 u stonden we reeds aangetreden. Grashof en Kaiser kregen hun bevelen en we trokken naar de rand van de stad. Het was een legeropslagplaats van kleren en dekens. Een paar brandbommen hadden zware schade aangericht, terwijl de brandweer nog nabluste, moesten wij de nog bruikbare goederen van de niet meer bruikbare sorteren en op vrachtwagens laden. Daar hebben we gezwoegd en ook gevloekt. Het duurde niet lang of we stonden in ons bloot bovenlijf te werken. Onze Uscha's lieten zich niet kennen en hielpen mee. Hoge pieten van de partij kwamen ook kijken en prezen ons voor onze werklust.
's Avonds was onze opdracht vervuld. Terug in de kazerne moesten we aantreden om de gelukwensen in ontvangst te nemen van de kompagniechef. Dezelfde ploeg was reeds besteld voor de volgende dag.
Een paar dagen later moest de ''H.J. Division'' beëdigd worden. Wij moesten de ''Ehrenzug'' vormen. Nog een paar uurtjes ''Gewehrgriffe'' oefenen. De Kompaniechef was tevreden met onze prestatie. Daarvoor kregen we vrij tot middernacht, zo maar, midden in de week. De opleiding ging verder. De ene dag harder dan de andere; met vreugde, maar ook met gesakker en gevloek als het er weer eens hard aan toe ging. Midden oktober was onze opleiding ten einde. Bij ons vertrek, wenste de kompagniechef ons goede reis en veel soldatengeluk. Hij drukte ons allen persoonlijk de hand. In drie goederenwagens ging de reis terug naar Milowitz, waar de ''Sturmbrigade Langemarck'' volop in opstelling was. Daarvoor waren de Vlamingen, die tot hiertoe in andere eenheden gediend hadden, allen naar Milowitz verplaatst. Samen met het overschot van het Legioen, de herstellenden van de Genesungskompanie en de nieuwe Ersatz uit Vlaanderen zouden zij de Sturmbrigade vormen.

De samenstelling van de Nachrichtenzug zou na het middageten meegedeeld worden; samen met de Kradschützen, de Pionierzug en de Kriegsberichter, zou die de Stabskompanie vormen. De Nachrichtenzugführer werd Oscha. Dröge.

De Fernsprecher waren: Albers Max, Borgmans Pieter, Claes Gaston, Coolens Alfons, Coussement Maurice (Kozze), De Brouwer Wilfried, De Clercq Karel, De Meester Joris, Depoorter Guido, De Ron Felix, Devis Tony, Demoulin Achiel, Martens Kris, Melcher Fritz, Moerman Dries, Moerman Mark, Pantenburg Otto, Rabau Piet, Steegmans Paul, Van Haver Jef, Van Wijck Jef, Vercammen Alfons.

Funker: Calleeuw Leo, Celen Johan, Cools Max, Cooman Robert, Debacker Lieven, De Blieck, De Schrijver Bernard, Eggers Alfons, Gauwlose Fony, Janssens Marc, Moens Alfons, Moens Gilbert, Paenhuyzen Piet, Quintens Maurice, Rooman Louis (bomber), Saelens Rik, Van Tilburg Rik, Van Vlem Arthur, Vermuelen Corneel.

De oefeningen gingen verder. Herhalen en nog eens herhalen. Verschillende kameraden moesten ook nog auto- en motorrijschool volgen.

Op 6 december hield de bijna voltallige brigade een troepenparade door Praag. Op 26 december was het dan zover. Wij werden op de eerste trein geladen samen met de tweede kompagnie, een batterie van de IG en een peloton luchtafweer.

Bijna zonder oponthoud, dag en nacht rijden, kwamen we op 31.12.1943 aan in Miropol (omgeving van Tschudnow). Verder ging het niet, omdat de spoorlijn onderbroken was. Het afladen was vlug gedaan. Ook begon de koude te nijpen. Alle "Isba's" waren proppensvol. Toen allen een plaatsje gevonden hadden was het twaalf uur middernacht; het nieuwe jaar werd ingeschoten met lichtkogels. We moesten daar blijven omdat er geen brandstof was voor de wagens. Zodra die aankwam, werd er getankt en vertrokken we naar Tchudnow, waar de kommandeur met de Tross zou moeten zijn. Oscha. Dröge probeerde kontakt te bekomen met de brigadestaf, maar dat was moeilijk, omdat die niet op dezelfde plaats afgeladen werd. Op nieuwjaarsdag kwam bevel, dat er telefoonlijnen moesten gebouwd worden om de Kommandeur in de mogelijkheid te stellen verbinding op te nemen met de verschillende kompagniën, die we moesten zoeken. Toen we na het leggen van de lijnen terugkwamen in de Vermittlung kregen we te horen, dat de eerste lijn reeds gestoord was. Dat was dan de eerste van de ontelbare stoorzoekingen. Op 2 januari, iets na middernacht, brak de hel los. Daar kregen de kersverse Nachrichtenmannen hun vuurdoop. Een vuurdoop die kon tellen. Pantsers waren ook in aantocht. Dekking zoeken was het enige,

De ,,Seiners'' van de Langemarck met o.a. Quintens Maurice, De Backer Lieven, De Ron, Dumoulin Achiel (Schoeke), Karel De Clercq, Louis Rooman, Albers Max, Coussement Maurice (Kozze), Moens Fons, Janssens Marcel, Coolens Fons, Van den Abeele Rik (Patron), Pappie Van der Auwermeulen.

Max Elbers, ?, Rik Van den Abeele, Calleeuw, Coussement.

wat ze konden doen. We mogen de oude legioenmannen dankbaar zijn, die ons daar bijstonden om ons te beletten van stomme streken uit te halen. De schade na die beschieting door artillerie en stalinorgels was enorm. Geen enkele lijn was nog intakt. Daar hebben de beschikbare mannen gezwoegd om de verbinding weer in orde te krijgen, lijnen die soms onderbroken waren over een afstand van 50 meter, waar hoegenaamd geen kabel meer te vinden was. Maar wij hebben het opgeklaard, de verbinding naar de andere eenheden was weer in orde. Zo hebben we steeds ons werk gedaan, dag en nacht, in koude, sneeuw, ijs of wind; voor de storingzoekers was er geen rust. Lijnen leggen, herstellen, zoveel mogelijk kabel redden bij een terugtocht. Vooral moest gezorgd worden dat de telefoons niet achterbleven. Hoe dikwijls zijn we niet als één van de laatsten achter op een motor of op de treeplank van een wagen gesprongen, de telefoon met de riem over de schouder? Als de telefoonverbindingen niet tot stand konden gebracht worden, moesten er Kradmelder uitgezonden worden.
Voortdurend wisselende situaties. Alles en iedereen was in beweging. Terugtrekkende Duitse eenheden kruisten onze wegen. Afzetten en nieuwe stellingen betrekken was aan de dagorde. De toestand bij Dryglow werd kritiek. De HKL kon niet meer gehouden worden. Er moesten nieuwe stellingen betrokken worden, meer zuidwaarts. Oscha. Dröge moest enkele telefonisten met materieel gereed houden voor de verbindingen tussen voor- en achterhoede. De derde kompagnie dekte de afzetbeweging met de steun van een 2 cm-kanon. Als laatste verbinding zaten we in een stukgeschoten Isba. De nacht was donker en zeer koud. Om 22 uur zou de kompagniechef ons verwittigen dat het afzetten begon. Wij hielden ons klaar om met de achterhoede mee op te stappen — 22.15 u. nog geen bericht. Onze zenuwen waren gespannen. Buiten was het stil, te stil om goed te zijn — 22.30 u. — nog steeds geen sein. Met de voorhoede kregen we geen verbinding meer. De achterhoede had ons blijkbaar vergeten... Wegwezen, zonder dralen, materieel omhangen, wapens in de hand en op weg naar de afgesproken plaats waar een Funkwagen ons moest opwachten om ons naar Tchudnow te brengen. Rechts van ons doken donkere gestalten op, zwijgend in de pikdonkere nacht. Wij waren op onze hoede. Wij stapten in dezelfde richting mee op maar bleven op afstand. Wij zweetten van spanning en onzekerheid. Waren het vijanden? Plots struikelde er een, toen de eerste naar rechts afboog. Dit lokte een verwensing uit, naar de klank te oordelen niet in het Vlaams en evenmin in het Duits. Dus toch Russen! Het tempo werd opgevoerd. Dààr, de plaats van afspraak met de Funkwagen. De vloekende chauffeur verwenstte ons naar de hel en in vliegende vaart reden we de donkere weg op, dwars door die rij Russen, die niet begrepen, wat er gaande was.

Met die dagenlange afzetbewegingen waren we aangeland in Severenowka. Daar kregen we eindelijk de zo verdiende rust. De verbindingen met de kompagnieën werden gelegd, materieel nagezien en hersteld. De stoorzoekers hadden het wat rustiger. Wie vrij van dienst was, kreeg de gelegenheid naar de Tross te gaan. Ontluizing, saunabad, vers ondergoed... Het was een weelde die we sinds lang niet meer gekend hadden. Daar ontmoetten wij een drietal oude legioenmannen: Leo Menheer, Ghislain Van Achter en Pappie Van der Auwermeulen.
Op 19 februari werden we afgelost en werden we naar Stara-Konstantinov verplaatst. Maar onderweg moest de marsrichting veranderd worden; nu met bestemming Bjelgorodka. Toen we daar aankwamen waren we nog voltallig. Onderhouden van het materieel en ''Wacheschieben'' waren onze enige bezigheden.
Op 28 februari werden we gewekt door ontploffende handgranaten en machinegeweervuur. De Russen zaten in het dorp. Op dit ogenblik werden we niet gebruikt als ''Nachrichten'' maar moesten samen met de mannen van de Tross, zoals koks, schrijvers en foeriers, de vijand terug uit het dorp slaan. Dit is ons dan ook gelukt, met de hulp van terugtrekkende eenheden van de Wehrmacht.
Dat we daar nu in een partizanengebied terechtgekomen waren, was duidelijk. Vanuit Bjelgorodka voerden onze kompagnieën dagelijks slag met aanvallende groepen partizanen. Dag in dag uit bezorgden die uitvallen ons enorm veel last. Die kerels waren moeilijk te vatten want na elke uitval trokken zij zich ijlings terug en verdwenen van de aardbodem. Op een vroege morgen in februari moest een gedeelte van de derde kompagnie de omgeving van het dorpje Michnow uitkammen. Enkele Sturmgeschütze steunden deze onderneming. Enige telefonisten moesten voor de telefoonverbindingen zorgen. Op een vierhonderdtal meter vóór het dorpje werden onze pantserwagens opgehouden door een beekje. Terwijl de pantsers een overgang zochten, waren Ustuf. Kahrl en een paar Uscha's reeds over de beek gesprongen. Zij liepen naar de nederzetting, van waaruit zij door wachtende Russen onder vuur genomen werden. Onze infanteristen reageerden heftig en een vuurgevecht in regel begon. Vanuit een bosje, links van de nederzetting, sprongen enkele Russen naar voor en overvielen Ustuf. Kahrl en de twee Uscha's. Onze ''Sturmgeschütze'' waren inmiddels weer te voorschijn gekomen en gaven dekking aan onze manschappen. Enkele ogenblikken later rukten we het dorpje binnen en kwamen de Russen met opgeheven armen naar ons toegelopen. We kregen daar een verschrikkelijk schouwspel te zien: Ustuf. Kahrl lag daar naakt en zwaar verminkt, geslachtsdelen en voeten doorschoten. Iets verder lag het half uitgeklede lichaam van een Vlaamse Uscha. Uscha. Laublicher had het overleefd, maar hij verloor een arm; hij woont nu

in Oostenrijk. De Kommandeur was vlug ter plaatse. Hij moest al zijn autoriteit gebruiken om de mannen van Ustuf. Kahrl tot bedaren te brengen. Het verlies van zo een officier, bevorderd voor persoonlijke moed, was voor iedereen een zware klap. Ook de volgende dagen was er geen tijd tot nadenken. Tegenaanval na tegenaanval werd uitgevoerd. Een aantal dorpjes werden heroverd. Onze telefoonverbindingen werkten goed. Zij speelden op elkaar in en stelden de Kommandeur in staat voeling te houden met al zijn verschillende kompagnieën.

Onze volgende "pleisterplaats" was Jampol, een stadje gelegen in een uitgestrekt dal, omringd door hoge heuvelruggen; de Tross was in Bjelgorodka gebleven. De brigadestaf nam haar intrek in een betonnen huizenblok, een staatsgebouw zoals wij er in de Oekraïne nog niet hadden gezien. Hier vond ook onze "Vermittlung" (telefooncentrale) een onderkomen. Voor de telefoonverbindingen naar de verschillende kompagnieën, die tot op een kilometer ver in het dal lagen, gebruikten wij zoveel mogelijk het openbaar telefoonnet, kwestie van kabel uit te sparen. Dat ging alles zeer goed, tot we ons een bult schrokken: de Russen gebruikten dezelfde lijnen! Uscha. Roettke, die Russische kende, heeft dan aan de Vermittlung gezeten en alles wat hij kon verstaan aan de brigadestaf medegedeeld. De inlichtingen, die Roettke alsdus van de Russen kon onderscheppen, om grijze haren van tekrijgen! Concentraties van zware artillerie en Stalinorgels. Pantsereenheden naderden in onze richting. Jampol was ingesloten!

Na deze laatste jobstijding vielen plots alle verbindingen uit. Ook onze Tross antwoordde niet meer. Niet te verwonderen, want die zat eveneens in de vijandelijke tang en kreeg daar harde klappen. Wij waren verplicht om Jampol op te geven. In volle vaart ging het terug naar Bjelgorodka. Links en rechts van de baan zaten de Russen en vuurden wat ze konden. Coussement (de Kozze) die met een machinepistool van voor op een Funkwagen zat, kreeg een schot door de mond. Joris De Meester, onze chauffeur, bracht ons gelukkig terug in Bjelgorodka. De "Kozze" werd afgeleverd aan het verplegend personeel. Dappere Joris, aan hem danken we ons leven, leverde het bewijs wat voor een chauffeur hij was.

De "adempauze" in Bjelgorodka was voor iedereen welkom, maar helaas van korte duur. Jampol moest terug heroverd worden. Met behulp van stormkanonnen en afdelingen van de Wehrmacht werd Jampol terug Duits bezit. Echter voor niet lang want aldra vernamen we, dat we weer ingesloten waren. Op eigen kracht moesten we trachten er ons door te slaan; het werd de teleurgang van de Sturmbrigade. Alles en iedereen stond in de bres. De doden stapelden zich op. Het aantal gekwetsten groeide zienderogen. Kradschützen en Pioniere waren door de Russische tanks overrold en weerden zich dapper, met aan hun zijde de mannen van de Nachrichtenzug, die hun telefoon of

zendapparaat ruilden voor een MG of een MP.
Onze stormkanonnen raasden de baan op en waren dadelijk in een hevig vuurgevecht gewikkeld. Er was maar een enkele weg, die over de brug van de Horynrivier voert. Met tussenafstanden van 200 meter reden de vrachtwagens met grote snelheid achter elkaar. De Russen schoten van rechts en van links met licht en zwaar geschut. Infanteriewapens knetterden van alle kanten. Een Funkwagen werd aan flarden geschoten en kantelde in de gracht. Een tweede kreeg de volle lading, maar de chauffeur geraakte heelhuids over de brug. Onze stormkanonnen en de 2 cm bleven de weg vrijhouden en verdedigden de brug tegen de opdringende Russen. Onze wagen kwam ook goed over de brug niettegenstaande hij zwaar onder vuur genomen werd. Eens aan de overkant sprongen we van de wagen en vormden front met al wie nog te been was. Nu alle voertuigen over de brug waren, was het opvallend rustig. Na een korte rustpauze vormden alle overlevenden een kolonne met de nog bruikbare wagens. Wij waren nog niet goed in beweging, of er doken weer Russen op, nu rechts van ons. Ze stelden vliegensvlug kleine granaatwerpers op en begonnen onze kolonne te bestoken. Al terugtrekkend verdedigden we ons. Eindelijk waren we ze kwijtgespeeld. We trokken verder, altijd maar verder en de avond begon langzaam te vallen.
Van front kon er geen sprake meer zijn. Meer en meer rollend materieel moest achtergelaten worden bij gebrek aan brandstof; zo ook onze ''Fernsprechwagen''. Frans Coollens had onze Fernsprechwagen opgeblazen met een gebalde lading onder de motor. Verder te voet. Wij hadden enkel nog onze wapens en schaarse munitie. Wij marcheerden reeds een goed stuk in de nacht toen plotseling vanuit een bosje loeiende motoren met verblindende lichtbundels op ons toe kwamen. Wij twijfelden. De vijand of de onzen? Ze lieten ons niet lang in de onzekerheid, opeens begonnen hun MG in onze rangen te maaien. Onze stormkanonnen namen stelling en in de kortst mogelijke tijd schoten zij twee pantsers aan diggelen. De andere verdwenen vanwaar ze gekomen waren. Wij vervolgden onze weg. De Kommandeur maakte het ''reisdoel'' bekend: Stara-Konstantinov. Eindelijk een duidelijk bevel, dat ons terug frisse moed gaf. We trokken verder. Plotseling pantseralarm. Een tiental T-34 met opgezeten infanterie kwamen recht op ons afgereden. Hun MG's maaiden in onze rangen. Oscha. Dröge valt de eerste. Dood. Allen zochten een gepaste dekking, maar velen vonden die te laat. Na verschillende minuten, die ons een eeuwigheid toeschenen was het orkaan uitgewoed. De T-34 waren verdwenen. Weer verder, nu dwars door het veld naar een reusachtige stromijt toe, waar zich nog andere Langemarckers bevonden. Achter die huizengrote stromijt was er heel wat beweging, waaronder verschillende bekenden: Fonske Moens, Damiaan Claes, Bobke Seru, Ustuf. Köhn en Hstuf. Cambie. Er werd eerst maar een beetje uitgerust. Nog

voor het bevel tot verder gaan gegeven was, ratelden eens te meer een zestal Russische pantsers met opgezeten infanterie over de "Rollbahn". Zij merkten ons op, hielden halt en richtten hun kanonnen op de stromijt. Een T-34 maakte zich los van de groep en raasde in volle snelheid naar ons toe. De opgezeten infanterie maaide uit alle lopen en reeds vielen de eerste slachtoffers. Het volgend ogenblik was het zo ver. Wij waren omsingeld door schietende Russen. Wie poogde zich te verschuilen in het stro werd genadeloos afgemaakt. De nog levenden gaven zich over en werden op een rij gedreven. We waren nog met een negental. Met de machinepistolen op onze borst gericht moesten we onze "Tarnanzüge" uittrekken. Bij het zien van de "Runen" op onze uniformen brulden onze belagers: "SS, SS, Kaput!" Alles werd ons afgenomen. De plundering gebeurde grondig, zelfs onze uniformjassen moesten er aan geloven. Alle bezittingen werden op een opengespreid tentzeil geworpen. Een viertal Russen hielden ons in bedwang. Eén ervan voerde het kommando en schoot de eerste van links uit de rij neer. Naast mij stond iemand nog met een verrekijker rond zijn hals. Hij werd meegesleurd door een snok aan het riempje, een halve meter achteruit geduwd en kreeg de volle lading van het MP in de borst. Gedaan. Het MP nu op mij gericht, ik sluit even de ogen, maar de Rus brulde mij iets toe en deed teken achteruit te gaan. Mijn ogen boorden in de zijne en langzaam schudde ik het hoofd van neen. Wat had hem bewogen? Wie zal het weten? Hij stapte aan mij voorbij naar de volgende toe. Enkele Russen kregen ruzie over onze eigendommen. Een paar andere moeiden zich in de vechtpartij. Onze bewaker draaide zich om en liep naar het groepje vechtende Russen. Als de bliksem renden we het veld in. Een wedren tegen de dood. Kogels floten ons om de oren. Dan een gil van Bobke: "Pol, ik ben geraakt!" Hij plofte neer en ik liet mij naast hem vallen. Hijgend en met gesmoorde stem riep ik hem toe niet te bewegen. De anderen liepen verder. Wij tweeën bleven liggen; als die tank naar ons toekwam moesten wij ons dood voordoen. Gelukkig, de pantsers vertrokken zonder nog verder aandacht aan ons te besteden. Wij richtten ons op en waren gelukkig Ustuf. Köhn, Fonske Moens en Damiaan Claes weer te vinden. Wij moesten verder. Bobke was aan de voet gekwetst en hij kon niet meer gaan; ik sleepte hem tot aan de bosrand. De volgende hindernis was een riviertje met ijskoud helder stromend water. Daar moesten we over. Onze viltlaarzen zaten vol water. In broek en hemd ging de mars verder door het bos. Onze lichamen waren bedekt met rijm en ijs. We konden ons bijna niet meer bewegen van de kou. Maar we moesten verder. Blijven zitten of liggen, zou de dood betekenen. Tegen de avond bereikten we een paar Isba's. We waren wat blij, daar geen Russische soldaten te vinden. De matka, die er nog woonde, was ons goed gezind, zij verzorgde ons met hete thee en een beetje eten. We hadden de gelegenheid een beetje op adem te

komen. Echter voor niet lang, want de Russen waren er ook reeds en we moesten ons vlug uit de voeten maken. Bobke rilde van de koorts. Maar we konden hem toch hier niet achter laten. In de duisternis strompelden we verder tot we een windmolen met aanpalende gebouwen ontdekten. Achter een venster was er licht. We slopen er naartoe en zagen een stokoude Rus, die ons verwees naar een wat verder gelegen dorp. Toen we daar aankwamen, hadden we nog juist de tijd om op de allerlaatste vrachtwagen te springen, die ons naar Stara-Konstantinov bracht.
Toen we bij de kompagnie terug waren en de kleine hoop overgeblevenen zagen, beseften we dat we veel geluk hadden. Bijna de helft van onze kameraden was uitgevallen.
In Stara-Konstantinov was het leven draaglijk. Gewone soldatendienst maar met verscherpte aandacht voor partizanen.
Juni 1944. De Sturmbrigade ''Langemarck'' lag voor hergroepering in Knowitz. Tegen het einde van de maand vertrok een groep van zo'n vijftig man naar Unna, voor een bijkomende opleiding in het Nachrichtenwesen. Ondertussen was Rik Van den Abbeele als SS-Oberjunker van de Führerschule teruggekomen; kort daarop werd hij tot Untersturmführer benoemd. Hij nam de leiding van deze Nachrichtenzug. De reis naar Unna duurde twee dagen en een nacht.
's Anderendaags was ons eerste werk de kazerne verkennen. Op een plaats waren er graafwerken aan de gang onder toezicht van een Oscha., met een neus nog groter dan die van de ''Kozze'', en dat wil wat zeggen. Hij riep ons bij hem en verklaarde met een grafstem, dat ons verlof ten einde was en dat we moesten meehelpen met graven. In kolonne moesten we naar de opslagplaats om materieel te halen. Wij in marsorde, met de Oscha. op kop, moesten onze ''woonstede'' voorbij. Omdat het mooi warm weer was, stonden deuren en vensters open, wat de laatsten in de rij de gelegenheid gaf om te verdwijnen. De Oscha. had zodoende nog maar een paar man achter zich. Toen hij dit opmerkte, kreeg hij een woedeaanval, zoals wij er nog nooit een meemaakten. Toen diegenen, die zich niet konden drukken, zich bij de anderen voegden, kregen we te horen, ''dat het er zou gaan stuiven!'' Wij hebben aanstonds onze Ustuf. op de hoogte gebracht, die op zijn beurt de kommandeur verwittigde. De Oscha. kreeg ongelijk; hij had ons maar de gelegenheid moeten geven, ons nader te verklaren.
De opleiding verliep zoals in Nürnberg.
Tussendoor wat infanteriedienst.
Onze liederenschat heeft ons in Unna in hoog aanzien gebracht met o.a. ''Kempenland'', ''Sarie Marijs'', ''Vikingerboot'', ''Het Vlaams Legioen'' e.a.
Het 11 juli-feest was eenvoudig. De Kommandeur, de kompagniechef en de

''Politische Führer'' waren aanwezig. Ustuf. Van den Abeele hield een korte uiteenzetting over Vlaanderen en onze strijd. Het dodenappel was indrukwekkend. De rekruten keken ons aan, toen de ''Patron'' de namen van onze achtergebleven kameraden voorlas. Wij vertoefden weer met hen in de Oekraïne, Shitomir en vooral in Jampol. Tot slot werd de Vlaamse Leeuw ingetogen gezongen.

De voetbalmatch van de Vlamingen tegen de Duitse opleiders zullen we nooit vergeten. Zij in volledige uitrusting, wij met onze zware soldatenschoenen. Wij geraakten 1-0 voor en het zat er bovenarms op. Ustuf. Kislinger, de opleider van de ''Funker'' en géén vriend van ons, kwam in botsing met Kamiel Casteur (schouder tegen schouder). Kamiel was de sterkste en de andere ging tegen de vlakte. Algemene verwarring. Een Duitse Uscha. die scheidsrechter was, wou Kamiel uitsluiten, maar dat namen we niet. Na een diskussie mocht Kamiel verder spelen en stonden we aan de rust met 3-1 achter. Spoedig werd het 5-1 en toen gebeurde het: Kamiel was alleen door, Kislinger haalde hem in het strafschopgebied neer. De scheidsrechter gebaarde van niets. Dat was te veel! De drie Vlaamse Uscha's in de ploeg overlegden met de andere spelers en we besloten, om erger te voorkomen, het speelveld te verlaten. Kislinger was zijn woede niet meer meester. Hij liet ons in houding staan en brulde: ''Sport is dienst en dit is dienstweigering!'' Er werd geantwoord: ''Maar dan zonder dienstgraden!'' Hij werd nog woedender. Die vent dacht zeker dat hij naakt, nog drie sterren droeg? We keerden, tot grote verwondering van de ''Patron'', te vroeg naar de kazerne terug. Vóór we hem hadden uitgelegd waarom, kwam Kislinger woedend op ons toe, zwaaiend met een wit papier boven zijn hoofd. Dit papier, een tekening, duwde hij onder de neus van onze ''Patron''. Felix De Ron, die prachtig kon tekenen, had een soldaat getekend, in volle uitrusting, leeuwenschildje incluis, met de bal aan de voet en daarachter een Uscha., met in de ene hand een fluitje en in de andere een revolver. De tekst luidde: ''Fussbal darf nur noch exerciermäsig betrieben werden''. Dat had Kislinger gevonden op het mededelingenbord tussen de andere mededelingen. De ''Patron'' kon zijn lach niet bedwingen. Hij loodste Kislinger mee en de zaak werd vóór de kommandeur gebracht. We kregen een week uitgangsverbod, maar daar konden we weer op de ''Patron'' rekenen; hij speelde het klaar, dat we alleen maar die zondag moesten binnen blijven. Hoeveel hebben er die zondag aan de kazernepoort staan wuiven naar hun ongelukkige lieven?

Met een kameraadschapsavond, die we niet licht zullen vergeten, namen we afscheid van Unna. Vaarwel Unna, ondanks alles was het mooi geweest. Nu ging het terug naar Knowitz.

De ''Nachrichtenzug'' werd ingedeeld. De oude kern bleef behouden, aangevuld met oude Nürnbergers en een paar nieuwelingen. We deden gewone dienst in Nachrichtenverband.

Dan weer opladen en naar de Lüneburgerheide. Daar aangekomen bouwden we onze leidingen en twee centrales, één daarvan in de Reiterschule, waar de staf lag, de andere in een Gasthof. Wij sliepen in de tunrhalle; deze was overbevolkt. Wie geen Vermittlungsdienst had verkende het stadje, ging naar de kino of joeg achter de meisjes. Dan kwam het bericht, dat de Nachrichten naar Stendal moesten.
Met de trein in Stendal aangekomen, begaven we ons naar de grote kazerne. De wacht liet ons binnen. Hij moest weten of we van de SS waren; die lagen wat verder in een barakkenlager. We kwamen goed terecht en werden ondergebracht als afzonderlijke Zug in een barak voor ons alleen. We wachtten op wat zou komen.
Daar maakten we kennis met Ustuf. Habermann. Wij kregen al direkt onze eerste opdracht. Daarmede veronderstelden we, dat hij onze nieuwe overste was. Onze eerste opdracht: in elke kamer een telefoon opbouwen en in de leerzaal een Vermittlung. Hij toonde ons waar we aan materieel konden geraken. Wij bezorgden ons alles wat we nodig hadden en togen aan het werk. Als alles in orde was, knikte hij goedkeurend. Na twee dagen was alles in orde en begon hij met zijn lessen. Hij was een echte leermeester, een van het zuiverste goud, ook als mens. 's Avonds kwam hij bij ons zitten in zijn hemdsmouwen en dan moesten we vertellen over Vlaanderen, onze strijd en waarom wij ons vrijwillig gemeld hadden. Kortom hij moest alles weten. Ook over onze ouders, die geëvakueerd waren.
De ''Patron'' kwam ons bezoeken en had een lang onderhoud met Habermann. Op onze kamer gekomen, zegde de ''Patron'': ''Hij is zeer tevreden en ik fier op jullie''; een mooier bloempje kon ons niet gegeven worden.
Als we hem moesten vertellen over onze belevenissen aan het front en over de kameraden die we verloren hadden, keek hij ons aan, schudde medelijdend het hoofd, sloeg ons als een kameraad op de schouder en was één met ons.
Op een nacht vliegeralarm! Allemaal in de schuilkelders. We waren wat te luidruchtig naar de zin van een Duitse Uscha. en die schold ons uit voor ''Ersatzdeutsche''. Daar vliegt Habermann recht: ''Na het alarm meldt ge u bij mij!'' bulderde hij tegen de Uscha. Dat dit zijn mooiste moment niet zal geweest zijn, daar waren we van overtuigd.
Eerder dan voorzien was onze opleiding ten einde. We waren nog midden in een oefening toen er bericht kwam dat we ons moesten klaar maken om terug onze eenheid te vervoegen. Als het avondeten voorbij was en onze pakken klaar waren, moesten we in de gang aantreden. Ustuf. Habermann kwam van ieder persoonlijk afscheid nemen. Hij drukte ons allen de hand, de ene wat langer dan de andere. Tot slot werden aan de vier verdienstelijkste mannen

Verhaegen

Van Achter Gislain

Eggers Alfons

Kris Martens

Van den Abeele Rik

Cooman Robert

Steegmans Paul

Claes Gaston

Van Vlem A.

De twee benjamins van de Nachrichten: links Wilfried Pyck en rechts Dré Bussele.

V.l.n.r. Quintens, Van den Abeele (Patron), Lieven De Bakker, Calleeuw.

ieder een mooi Reichsführer-SS-aandenken overhandigd nl. een kostbaar zakuurwerk. Wij vertrokken met de nachttrein richting Soltau. Wij hadden een goede vriend, een zeer goede vriend achtergelaten.
In de voormiddag van 23 december waren we terug in Soltau. We meldden ons terug bij de ''Patron'' en vlogen terug naar de turnhal. Dat er veranderingen op komst waren, voelden we zo. Kort na de middag kwam het bevel, dat de lijnen moesten afgebouwd worden. Een prachtig kerstfeest werd vervroegd gevierd. 's Anderendaags moesten we vroeg opstaan. We gingen naar het station en alles werd opgeladen. Wij gingen naar het westen. Wie niet meeging, moest in Bispingen en Stützl blijven en daar verdere bevelen afwachten. De trein vertrok en in Wahn werd uitgeladen. Wij moesten verder naar Altenrath. Daar bleven we tot oudejaarsdag om terug verplaatst te worden naar Rath waar we in een schooltje werden ondergebracht. De ''Patron'' stuurde de Funker terug naar Bispingen, de Fernsprecher bleven. Die hadden echter ook niets anders te doen dan afwachten.
Een nieuw bevel: terug opladen en richting oosten! Dag en nacht werd er gereden en niemand wist waarheen. Tot ieders verbazing kwamen we aan in Beneschau. Dit was echter nog niet het einddoel. De lokomotief werd omgerangeerd en we gingen terug. Op 1 februari stonden we in de omgeving van Berlijn en zagen we een zwaar bombardement op die stad. De trein zette zich terug in beweging en we reden naar Pommeren. In Stargard hadden we een dag rust en dan gingen we naar het front. Onze eerste inzet was in Arnswalde. We deden meer dienst als infanterist dan als Fernsprecher. De stad moest ontzet worden. Dit is ook gelukt, met pantsers en stormkanonnen.
Na die periode trokken we terug tot aan de Ihna. Wat nog aan kabel kon gered worden werd vergaard. De nieuwen, die hier hun eerste frontinzet hadden, hielden zich kranig. We moesten afstand nemen van de Ihna, want de Russen waren reeds op verschillende plaatsen overgestoken.
Dan naar Storkow, waar we lijnen legden, storingen zochten, wacht klopten. Wie kon, die sliep; echter nooit voor lang, daar zorgde Iwan wel voor. Verbinding houden met het bataljon Oehms, was bijna onmogelijk; de lijn was voortdurend gestoord en zoveel kabel hadden we ook niet meer.
En steeds maar terugtrekken. De tweede lichting ''Fistons'' had niets anders gekend. Kabel werd steeds schaarser en waar mogelijk werden de leidingen van de Rijkspost gebruikt.
Arnswalde, de Ihna, Zaatzig, Retzin, Stargard, Zachan, Goldbeck, Schwanenbeck en zovele andere plaatsnamen. Steeds maar verder achteruit. De ''Patron'' kreeg van de Kommandeur het bevel, met de Nachrichten terug naar de Tross te trekken en al het resterende materieel mee te nemen. We laadden op wat we nog hadden, en trokken achteruit. Dikke sneeuwvlokken vielen uit de lucht. Met een zichtbaarheid van een paar meter brachten onze

chauffeurs ons bij de Tross. Die verdienden wel een pluimpje.
Opnieuw alarm. We moesten naar Stettin. Over de Oder. Onze brandstof werd steeds schaarser, maar de ''Patron'' bezorgde ons nieuwe en we konden rijden tot Karow, een klein dorpje achter de Oder. Daar hebben we een paar dagen kunnen uitrusten. Terug alles op de wagens en het ging naar Retzin, vandaar naar Potzlow. In Seehausen kwamen er nog nieuwe rekruten bij. Van Seehausen ging het te voet over Lachhausen, naar Brüssow en daar... wat een weelde! We werden ondergebracht in een ''aardappelfabriek''. De soep was nooit zo dik geweest, we konden ze met een vork eten.
Het was echter maar een vreugde van één dag. Terug achteruit, waarheen? De Kommandeur kreeg het ''Ritterkreuz'' en men kon het hem aanzien dat hij zijn jongens dankbaar was. Verder ging het naar Nadrensee. Van een Divisie, Regiment, Bataljon of van een Kompagnie was geen sprake meer. We waren ''Kampfgruppe'' Schellong.
Rosow, Neu Rosow, en hoe die andere plaatsen ook mogen noemen, we moesten ze alle prijs geven en ons materieel achterlaten. Wie van ons kan zich het spoorweghuisje nog herinneren? En dat we van daaruit nog gekwetste kameraden konden in veiligheid brengen?
Lijnen bouwen had geen nut meer en trouwens, hoever zouden we het nog gekund hebben? Wat we uitlegden was toch verloren. Het enige wat ons nog te doen stond, was: uit de handen van de Russen te blijven. De Amis waren toch beschaafder dachten we (tot op zekere hoogte, hebben we daarna ondervonden).
We namen afscheid van de Kommandeur en met de ''Patron'' aan het hoofd hebben we ons aan de Engelsen overgegeven.

Hulde aan allen, die ginder zijn achtergebleven, in het westen of in het oosten, om het even waar. Zij hebben allen hun plicht gedaan tegenover hun Vlaanderen. Zij waren bezield met de edelste gedachte. Dat degenen die teruggekomen zijn, nooit vergeten, dat het dank zij hen is dat zij nog leven.

Verklaring

Patron: Ustuf. Rik Van den Abeele
Fistons: manschappen van de Patron

FLA — FLAKABTEILUNG ''LANGEMARCK''
LUCHTAFWEERAFDELING ''LANGEMARCK''

2 cm-Fla. 2de links Oktaaf De Nayer, 3de Karel Knapen.

FLA — 2 cm 38 — FLUGZEUGAFWEHRKANONE
FLA — 2 cm 38 — LUCHTDOELGESCHUT

Kaliber: 20 mm
Vuurkracht: 450 schoten per minuut (theoretisch)
320 schoten per minuut (praktisch)
Doeltreffende Kracht: op pantsering 800 m (30 tot 50 mm)
op infanterie 4.800 m
als luchtdoelgeschut 3.700 m
Projectielsnelheid: 1400 m/sec.
Bediening: 4 man

2 cm-Fla. in aardbekamping.

Oscha. Weber Ernst

Uscha. Fr. De Boeck, viel door een terreuraanval op München.

Geschätzführer P. Geuvels

SS-Uscha. Roger Deschamp

Buys Roger

Ustuf. Uyttersprot O.

DE 2 cm FLa-KOMPAGNIE
door Roger Buys

ONTSTAAN

Men zou kunnen stellen, dat de geschiedenis van de Flugabwehr-Kompanie begint met het inrukken van de laatste grote kontingenten vrijwilligers voor het Vlaams Legioen, eind april 1943.
Na hun rekrutentijd te Sennheim (Vogezen) en te Graz (Stiermarken) en de harde gevechtsopleiding te Shitomir (Oekraïne), kwamen deze jonge vrijwilligers naar Debica (Polen). Wat er na de uitputtende gevechten aan de Wolchow en rond Leningrad restte van het Vlaams Legioen was hier op rust. De uitgedunde kompagnies werden met vers bloed ''aufgefrischt'', terug op volle gevechtssterkte gebracht.
Medio 1943 kwam van het SS-Hauptamt het bevel om het Vlaams Legioen om te vormen tot de ''6e SS-Sturmbrigade Langemarck''. Aan de vijf bestaande gevechtskompagniën werden toegevoegd: een Infanteriegeschütz-Kompanie, een Kompanie Sturmgeschütze, een Kompanie 2 cm Fla en een zware 8,8 cm Flak-Batterie.
De 8. (2-cm Fla)-Kp./Langemarck was geboren! Het bevel over de kompagnie werd toevertrouwd aan Ustuf. O. Uyttersprot, die op dit ogenblik nog werd omgeschoold van Kradschütze tot Fla-man. Tot het stampersoneel behoorden enkele ''alte Hasen'': Oscha. Engelmann, Uscha. Weber, Strm. Sleeuwagen, Strm. Vereecken, Strm. Vanbelle en nog enkele anderen. Een tiental nog niet toegewezen ''nieuwen'' werden bij ons ingedeeld: o.a. Lode Cooremans, Lode Huysmans, Piet Jans, Roger Huys, Jan Lagast, Koen Ascherik, Roger Jacqueloot, Paul Slaets, Adolf Van Zieleghem, Robert vanden Bossche en Emilius Vanhoutte (een jonge broeder uit Kortrijk).
Te Milowitz voegden zich ook oudere Legionairs bij deze eenheid. Dit gebeurde als volgt: in augustus 1943 moesten wij allen aantreden. Er werd gevraagd wie chauffeur wilde worden, wie zijn hand opstak moest naar voren treden. Dan werden er tien man (zonder vragen) op zij genomen, waarbij Keyenbergs, Bruggeman, Cachard e.a. Deze vertrokken met tegenzin naar de 2-cm Fla. In feite werd de 2-cm. Fla samengesteld uit oudere Legionairs, een groot deel komende uit de ''Ernte Einsatz'' in Shitomir.

MUNCHEN — FREIMANN KAZERNE

Enkele dagen later werden we via Milowitz (bij Praag) overgeplaatst naar

München. Hier, in het Ersatz-Btl. van de Fla-Flak (Kaserne Freymann, vroeger ''Deutschland''), maakten we kennis met ons nieuw materieel. Deze ''kennismaking'' kostte ons de volgende dagen en weken emmers vol zweet, volgens het devies van de Chef: ''zweet spaart bloed''. Weldra waren de manschappen er van overtuigd, dat, in de handen van goed gedrilde, vastberaden en onverschrokken soldaten, het 2-cm kanon een geducht wapen is: beweeglijk en akkuraat. De figuur op de schietschijven was amper iets meer dan vijftig centimeter groot en toch registreerde men bijna tachtig procent treffers op duizend meter!

TERUG NAAR MILOWITZ

Eind november 1943 terug naar Milowitz. We werden daar opgewacht door de andere delen van de kompagnie: Schreibstube, Feldküche, Gefechtstross, Munistaffel, Funktrupp, Schirrmeisterei... en ook de nieuwe gevechtsvoertuigen met de 2-cm-stukken. Voor inspectie op het oefenterrein opgesteld, boden al deze voertuigen een zeer indrukwekkend gezicht.
Het kader van de kompagnie zag er nu uit als volgt:
Chef: Ustuf. Uyttersprot (in het boek ''Vlamingen aan het Oostfront'' onder de schuilnaam Otto)
Spiess: Oscha. Schuldes
Zugführer (peloton): Ojunker Issel, Oscha. Meyer, Oscha. Tyncke
Geschützführer: Uscha. Weber, Lange
(Stukkommandant): Rttf. Bosselaers, Geuvels, Vanbelle.
Strm. Sleeuwagen, Vereecken, De Nayer, De Jaegher, Van Acker, Van Kerkhoven, Thijs, Loos
Funkmeister: Uscha. Himmüller
(Transmissie)
Schirrmeister: Uscha. Van Huffel
Sani: eerst broeder Van Houtte, later Uscha. Deschamp
Dit alles onder voorbehoud.
Om al deze onderdelen goed op elkaar te laten inspelen, werd er van in de vroege ochtend duchtig de pees opgelegd. En alhoewel het al zeer koud was, stonden we steevast te dampen.

INZET IN DE OEKRAINE

Als een donderslag was het, eigenlijk al lang verwacht, bevel midden in het Kerstfeest gevallen.

In koortsachtige haast en in het grootste geheim werd de Brigade op zeven lange treinstellen geladen en stoomden we naar de Oekraïne.
De 2 cm Fla. vertrok op 2e Kerstdag.
Door het grote offensief, dat de Russen enkele dagen geleden hadden ingezet, was er in het oosten een prekaire situatie ontstaan: er was geen vast front meer aan Duitse zijde. Overal waren bressen geslagen.
Onze treinen hadden wel allemaal de bestemming Shitomir, maar van deze planning kwam niets terecht: Shitomir was intussen door de Russen bezet. Elke trein stopte op goed geluk ergens in de omgeving. Reeds op de trein waren we in het gevecht verwikkeld. Een echte heksenketel! Het duurde een paar dagen alvorens we verbinding kregen met de andere delen van de brigade en geregeld konden optreden, volgens de aangeleerde taktiek.
Nieuwjaar 1944 zullen we ons steeds herinneren: het hele front stond in vlam en vuur. Te middernacht schoot iedereen ontelbare salvo's met lichtspoorkogels in de lucht... feeërieк was dat schouwspel wel, maar angstwekkend tragisch, voor de nieuwelingen een aangrijpende kennismaking met het front. Reeds in de eerste uren hadden wij onze eerste gesneuvelde door granaatinslag: Piet Jans (als gekwetste weggebracht, achteraf gestorven na zware schouderkwetsuur).
Onze stellingen op de Rollbahn, even ten westen van Shitomir en te noorden van Tsjudnof, werden zonder onderbreking aangevallen door Russische infanterie, ondersteund door talloze tanks. De afzetbeweging verliep moeizaam. De 1.Kp. leed zware verliezen; hier bleef o.a. Ustuf. De Backer achter, met heel zijn Zug. Wij dekten de aftocht zo goed en zo lang mogelijk. Toen wij door Tsjudnof terugreden, hadden de Russen de stad reeds bezet; wij raasden dwars doorheen het van alle kanten knetterende spervuur.
Te Dryglof gingen we in stelling achter de 2.Kompanie, vlak naast de Pak. Daar werd die vreselijke vergissing begaan: onze Pak schoot er een Duitse Panzerspähwagen af! Deze reed op kop van een uit de omsingeling uitbrekende afdeling van de ''LSSAH'' en had niet geantwoord op de lichtkogel van Ustuf. Kotlowski, het teken voor ''Vriend of vijand?''. Een vreselijk gezicht!
Even tragisch was het lot voor de Zug van Ustuf. Jensen. Versterkt met de zware groep MG van Uscha. Moereels, moest Jensen een tegenaanval opzetten. De eerste paar honderd meter konden wij hem nog helpen door de tegenstand te breken met onze vernietigende 2-cm salvo's. Toen echter Jensen aan de bosrand in de brandgang doordrong, konden wij hem niet meer volgen. We hebben lange tijd niets meer van hen gehoord. Vele jaren later, tijdens een vergadering van het SMF te Aalst, vertelde Bert Moereels, hoe ze letterlijk werden afgeslacht; slechts een tiental werden ''Plenni'' (krijgsgevangen).

Deze eerste dagen waren voor de 2-cm-Fla-Kp. zeer belangrijk. De vuurdoop schonk ons vertrouwen in onze wapens: deze dwongen respekt af!
Over Olschanka en Burkoftsi ging het verder terug, steeds met dicht opdringende vijand. Ook hier gebeurde een spijtige voorval. Een melder van de derde kwam vragen om enkele hutten, die hun schootsveld hinderden, in brand te schieten. Gelukkig mikten wij alleen op de strodaken. Tot onze schrik stelden we vast, dat daar nog enkelen van de onzen in huisden! Hier werd Leo Hoes tamelijk zwaar gewond.
We waren amper een maand in ononderbroken gevechten verwikkeld en toch hadden we reeds zware verliezen geleden. De brigade, in haar stellingen ingegraven, kwam nu een beetje tot rust. De Russen stieten ten noorden van ons voorbij naar Berdisjef en lieten ons liggen voor wat wij waren. We kregen de tijd om ons te wassen en te verschonen. Eindelijk kwam er ook eens normaal eten bij te pas!
Begin februari begon het fel te sneeuwen. Meterdik lag de witte vacht, zeer schilderachtig, maar vanuit ons standpunt bekeken ... erg! Toen een gedeelte van onze kompagnie naar Jampol trok, waren velen jaloers omdat zij in de sneeuw moesten blijven liggen, terwijl die gelukzakken knusjes in de huizen zouden wonen. Deze afgunst ging snel over, want Jampol bleek de hel ... en het graf van de "Langemarck".
Bjelgorodka zal ook steeds in onze herinnering blijven als een oord der verschrikking. En dan de stad Proskurof!
Te Stara-Konstantinov kwamen de uit Jampol ontsnapte sukkelaars bij ons terug. Nog nooit zagen we zo veel ellende! We hadden moeite om onze kameraden te herkennen onder de lompen, de modder en het bloed.
Te Stara-Konstaninov moest onze chef op voorpost als infanterie-inzet met de kompanie een lijn vormen en weerstand bieden tot het uiterste! Dat was moordend! Hier werd de bediening van het Geschütz Mertens gevangengenomen. Toen eindelijk het bevel tot terugtrekken kwam, moesten we talrijke doden achterlaten.
De volgende dag trokken we terug op Germanofka en van daar verder naar Kamenets. Onze Kommandeur, Stubaf. Schellong, was gekwetst en vervangen door Hstuf. Dethier. Deze laatste slaagde er in, de jammerlijke resten van de eens zo fiere Sturmbrigade uit het verband van de divisie vrij te maken en de terugtocht naar de Heimat te bekomen.
Terug naar de Heimat, dat was eerder gezegd dan gedaan! De brug over de Dnjestr lag onder direkt vuur van de vooruitgeschoven T-34 en er ontstond daar een chaos in regel, om heelhuids aan de overkant te geraken. Eén van onze mannen kon de verst doorgedrongen T-34 knakken met een "Panzerfaust", onderwijl beschoten onze 2-cm-kanonnen de laagscherende vliegtuigen.

Bij de overtocht van de Karpaten, langs ongebaande wegen en steile bergpaden, beleefden we enkele hachelijke momenten, toen enkele van onze wagens in de afgrond donderden. En toch, deze tocht leek een ''toeristische uitstap'' vergeleken bij de vreselijke maanden januari, februari en maart 1944.

TERUG NAAR MÜNCHEN

De kazerne in München kwam ons voor als een kuuroord! Hier kregen wij de nodige Ersatz. In het gevecht had de 2-cm-Kp. bewezen een afdoende en betrouwbare eenheid te zijn, die bij de brigade een goede faam genoot. De goedmoedige spot, ''de 2-cm-pisserkes'', had plaats gemaakt voor eerlijke waardering!
Tijdens de bombardementen werden we ingezet om te helpen bij de blus- en reddingswerken en het puinopruimen. Onze collega's van de 8,8-cm-Flak namen deel aan de luchtverdediging van de stad. Ustuf. Geerts, aan de enige ''Richtbasis'' voor de tientallen luchtafweerkanonnen in de grote ring rond de stad, kreeg hier de waardering van de Stadtkommandant voor zijn vele treffers. De Vlamingen waren niet weinig fier!
De bommentapijten op München en omgeving eisten ook in onze kompagnie een zware tol aan doden en gekwetsten. Niet minder dan zes man moesten we begraven; ze werden met militaire eer bijgezet op het Ehrenhain van het ''Nordfriedhof''. Als waardering voor onze hulp, werden drie van onze jongens ten stadhuize ontvangen, waar ze voor de kompagnie een erediploma kregen aangeboden. Later, bij ons vertrek, bracht de Südwestfunk een bericht: ''De burgers van München danken hun Vlaamse kameraden van de Fla-Flak der SS-Sturmbrigade ''Langemarck'' voor de zelfverloochenende hulp.

NAAR KNOWITZ

Half augustus 1944 vertrok de aangevulde 2-cm-Kompagnie naar Knowitz (Praag), waar ze opnieuw werd geïntegreerd in de opgefriste brigade. Tot ons aller spijt verloren we hier onze Uyttersprot; hij werd er slachtoffer van een zwaar auto-ongeval. Ustuf. Beirnaert leidde nu de kompagnie ad interim, tot Ustuf. Dillinger kwam.

Opstelling 2 cm-Kp.	Kerstdag 1943	Kp.Chef. O. Uyttersprot
Kp. Trupp:	Melders:	
Lange	Crombez	Buys
Demey	De Bruycker	De Blaere
Van de Haegen	Messagie	Knaepen
I. Zug: Issel	II. Zug: Engelmann	III. Zug: Tynke
1. Geschütz:		
V.d. Kerckhoven	Vereecken	Weber
Thijs	Callebaut	Siebert
Fockenier		Cooremans
De Buy		Bosteels
2. Geschütz:		
De Raedt	Geuvels	Woitecky
Van Geertruy	Slaets	Bosteels
	Horemans	Jans
	Schiltz	
3. Geschütz:		
Van Belle	De Motte	Bosselaers
Neyrinckx	Roothooft	Keyenberg
Coffijn	De Reu	Lenaerts
Dutoit	Schalk	Collignon
Botté	Heymans	Bernabé
	Van Den Eynde	
4. Geschutz:		
De Naeyer	Sleewagen	Lagast
Cools F.	Daems	Van de Velde
De Bock	Van Sieleghem	Loos
Bruggeman	Jacquelot	Biebaut
Seghers	Herkens	Hollander
		Serneels

KOMPANIETROSS

Spiess:
Rechnungsführer:
Furier: Winkler
Koch: Geelen, Asserick
Sani: De Moor, Van Steenkiste
Waffenwart: Steege
I.-Staffel: D'Hooge, Guldentops
Nachrichten-Staffel: Himmuller, Van den Bempt, Brems, Vantyghem, Rosseel, Vandendriessche, Cautaert, Verstraete

2 cm FLA. KOMPAGNIE

Inzet: Pommeren, Oderfront 1945.
Chef: Achtereenvolgens: Ustuf. Beirnaert
Ustuf. Dillinger
Zugführer: 1. Zug Oscha. Kraf
2. Zug Oscha. Tyncke
3. Zug Oscha. Weber opgevolgd door Uscha. Bosselaers Jan
Materieel:
Wapens: 8 stukken 2,2 cm Fla op zelfrijdend onderstel
4 stukken 3,7 cm op sokkel (komende van de Marine)
Voertuigen: 2 Züge (pelotons) op 1-tons-affuit met eigen aandrijving (Selbstfahrlafetten)
1 Zug (peloton) met traktoren (Zugmachine)

Fla. 11 juli 1944, München-Freimann. Feestleider Uscha. Bosselaers Jan.

DIVISIE "LANGEMARCK"
NAAR DE LÜNEBURGERHEIDE — OPRICHTING

Ondertussen waren we naar de Lüneburgerheide verlegd. We werden ondergebracht te Nindorf. Dat was een zeer schone tijd! De bevolking nam ons op als kinderen van den huize.
Uit Berlijn was de opdracht gekomen om een Vlaamse divisie op te richten. De nieuwe manschappen stroomden toe en de harde opleiding begon opnieuw van vorenaf, net gelijk in onze rekrutentijd! Hier werd de kompagnie uitgerust met Selbstfahrlafetten, bestukt met twee- en vierlingskanonnen met schouderwiegen, afkomstig van de Marine.

INZET

Tijdens het von Rundstedtoffensief werden we naar Nieder- en Oberbolheim verlegd, als aanvalsreserve. Op 4 februari van hieruit naar Tsjechoslowakijke, waar we één nacht verbleven, dan terug in ijltempo naar Pommeren bij de gevechtsgroep Schellong.
We kwamen daar terecht in de gevechten rond Zachan en Stargard. Allen herinneren zich nog deze nachtmerrie: dagelijks afweergevechten en uitbraak uit de omsingeling en dan opnieuw tegenaanval, om de Russen zolang mogelijk op te houden, opdat de vluchtelingentreks ongehinderd enkele kilometer verder konden trekken. Alhoewel we nu frontgeharde soldaten geworden waren, toch ontroerde ons steeds opnieuw het onnoemelijke leed van deze duizenden en duizenden vrouwen en kinderen op een doelloze vlucht voor de snel oprukkende Russen. Iedereen wist, wat er met de vrouwen gebeurde als ze in de handen van de Russen vielen... De mannen werden zonder pardon vermoord.
Hoe dikwijls lagen wij bezijden de weg in stelling en zagen de T-34 links en rechts door het veld voorbijploegen, zodat wij slechts met de grootste moeite en met ontzaglijke verliezen konden terugtrekken.
Op zekere dag ontmoetten wij een kolonne Belgische officieren, die het Oflag hadden mogen verlaten en zich nu voortspoedden om uit de klauwen van de Russen te blijven. Ze hadden blijkbaar niet veel vertrouwen in de "rode vrienden". Tegenover ons waren ze uiterst vriendelijk; ze gaven ons sigaretten en chocolade, en ze gingen, door ons beschermd, op de vlucht. Later zou het anders worden! Bij onze terugkeer in Vlaanderen ontmoetten wij enkele van deze specimen, toen wij in de bak terechtkwamen!
Via Altdamm en Stettin geraakten we te Mecherin a.d. Oder. De Volkssturm had daar voor ons stellingen gegraven. Na een hevige artilleriebeschieting

werd het tegen de avond rustig. We gooiden ons neer voor een muts vol slaap. De infanterie vooraan had blijkbaar net hetzelfde gedaan, want midden in de nacht werden we onverhoeds opgeschrikt: de Russen waren de Oder overgestoken en tot in onze stellingen doorgestoten! We werden gestraft voor onze ongelooflijke lichtzinnigheid en we moesten hals-over-kop achteruit. Hier verloren wij al onze bezittingen, we konden enkel het vege lijf redden. Tientallen bleven achter. Een kilometer verderop werden we door de Kompanie-Chef verzameld en we moesten, nooddruftig bewapend, in de tegenaanval. Vertellen hoe het er aan toeging is onmogelijk en toch slaagden wij erin onze stellingen opnieuw te bezetten. De meeste achterblijvers kwamen nu te voorschijn; ze hadden zich in de duisternis verscholen en waren onopgemerkt gebleven, ook toen de Russen over de Oder weer achteruittrokken. Ook onze wagens vonden we terug, voor het grootste deel onbeschadigd... Onbegrijpelijk dat optreden van de Russen, gelukkig voor ons blijkbaar slechts een versterkte verkenningstroep.

Postma, onze chauffeur, sneuvelde deze nacht. Bij de volgende terugtocht moest een ander de wagen besturen ... iemand, die dit nog nooit eerder had gedaan! Maar, in zo'n omstandigheden vraagt men niet naar een geldig rijbewijs.

's Anderendaags brak de hel voor goed los! Het leek alsof Iwan het speciaal op onze kompagnie had gemunt. Bommen en granaten hagelden letterlijk op ons neer. Geen verpleging, geen rust, niets dan ellende! En toch geraakten we op de Autobahn Stettin-Prenzlau-Neustrelitz. En weer die onoverzienbare treks uitgemergelde vluchtelingen, met een panische angst in de ogen, in de bijtende koude voortsukkelend tot er tallozen bij neerstuikten en hulpeloos doodvroren.

Toen we eindelijk Schwerin bereikten en aan de Schweriner Brücke voor de zoveelste maal in stelling gingen om de oprukkende vijand zo lang enigszins mogelijk op te houden. Overmand door de overmacht maakten we al onze wapens onklaar, sprongen op enkele lastwagens en vluchtten over de brug, om ons over te geven aan de Amerikanen. Dit was op 2 mei 1945, om 15.00 u.

Zo kwam de 2-cm-Fla-Kompanie van de ''27. SS-Freiwilligen-Grenadier-Division Langemarck'' aan haar einde.

In dankbare herinnering en in trouw aan het gegeven woord.

Runevlagge, zeg ons hoe het moet,
telkens opnieuw
het ''Vaarwel mijn Broeder'' weerklinkt,
ons aantal door strijd, door ziekte,
door ouderdom verder slinkt.
Gij, Runevlagge,

voor de laatste maal diep nijgt,
nu zijn herte stille staat,
zijn mond voor immer zwijgt...

Wij danken de Vlaamse dichter Télémaque Vanneste in naam van onze kameraden, die uit onze kameradenkring zijn verdwenen:

Berghmans Jan
Biebaut Renaat
Blereau Louis
Bosteels Adolf
Cautaert Frans
Claeys Johan
Coffyn Geeraard
Collignon Marcel
Cools Lode
Corthout Romaan
Daems Joris
De Boeck Frans
De Buy Noël
De Naeyer Gustaaf
De Raet Alfons
Deschamps Roger
De Vos Emiel
Fockenier Armand
Huys Frans
Issel Horst
Jans Piet
Kiemann Gerd
Knaepen Armand
Kraft Ludwig
Laureys Frans
Loos Frans
Mattheeusen Jan
Mechenich Carl
Meyer Hans
Meykens Alfons
Ots Gaston
Postma Emiel
Reyniers Paul
Roman Emiel
Vanbelle Piet
Vanden Bempt Roland
Vanden Bossche Edward
Vanden Driessche André
E.B. Vanhoutte Emilius
Van Tieghem Adolf
Vande Wiele Karel
Van Zieleghem Adolf
Verbrugghe Marcel
Vermote Theo
Verstraete Marcel
Vinck Frans

UIT HET DAGBOEK VAN VAN HEULE LUC

Milowitz: 24.12.1943

Gisteren zijn wij hier aangekomen, terug van München. Weihnachtspaket ontvangen. De feestvierders laten het niet aan hun hart komen. Met een drietal, die meer van de rust houden, zijn wij van wacht.

25.12.1943: Kerstdag

Buiten sneeuw en binnen weemoed. Allen denken aan huis. Wanneer zien wij de heimat terug?

26.12.1943

Vanmiddag volledig alarmbereid. We worden ingezt. Winterkleding afhalen.

28.12.1943

Eindelijk zijn we weg. Op 15 uur in Milowitz verladen. Het grote avontuur begint, maar waar en hoe zal het eindigen! Geschut op open goederenwagen in stelling. Slapen in personenwagens. Prima.

29.12.1943

Gans de dag gereden richting Krakau.

31.12.1943

's Morgens in Rosito aangekomen en onmiddellijk afgeladen. Tweemaal in stelling. 's Avonds naar het front. Enorm vuurwerk. De Russen zouden een grote ketel gemaakt hebben.

1.1.1944

's Namiddags is verzamelen geblazen. Slechts twee ''Geschütze'' geraken in stelling, alle andere hebben één of andere pech.

3.1.1944

's Morgens bij vergissing een terugkomende groep eigen mensen beschoten. Gelukkig zonder veel erg. De Russen kwamen opzetten en onze infanterie trok zich terug. Met 3 ''Fla-Geschütze'' en 6 uur durende kamp werd de vijand teruggeslagen. Onze eigen 2 cm heeft 1900 schoten afgevuurd.

4.1.1944

De ganse nacht rumoer in de voorste linies. 's Morgens krijgen wij geweldig artillerievuur. Het duurt tot 2 uur in de namiddag. We hebben onze eerste gewonde: Piet Jans (Pakgranaat). We zaten gewoon naast elkaar toen hij getroffen werd (PS. We vernamen eerst na de oorlog dat Piet aan zijn verwondingen overleden was).
Gelukkig komen onze Sturmgeschütze ons ter hulp. Veel gewonden aan onze zijde. 't Was een zware dag.
''Hemmung'' aan het geschut. Naar de tros met een getroffen wagen. Een beroerde avond. Moeten onze wagen achterlaten en kwartier maken. Tros is teruggetrokken.

5.1.1944

's Morgens bij de tros. 's Avonds alarm doch terug afgeblazen.

6.1.1944

De tros vertrekt eerst 's middags. Wij blijven achter. Bevel om tros te volgen. Na veel moeite gevonden.

9.1.1944

's Morgens om 10 uur voltreffer. Zwaar gewond.

INZET POMMEREN

18-19 februari 1945

Verdedigingslijn langs de hoofdstraat 104, Reetz-Stargard bij Petznick. Twee 2 cm-Fla. onder bevel van Oscha. Tyncke, samen met 2 granaatwerpers onder Versweifeld en 2 sMG. en de 1. Zug van de 2. Kp. onder Ustuf. Flor Van Eeckhoudt weerden verscheidene Russische stoottroepen af, die verzochten hier door te breken.

Van 1 tot 4 maart 1945

Een gedeelte, de 2 cm Fla-Kp. stond opgesteld rond Guntherberg en ondersteld aan het Btl. Oehms, een ander gedeelte lag bij Groot- en Klein Schlatikow.

NACHTRICHTENSTAFFEL 2 cm FLAKOMPANIE
TRANSMISSIETROEP 2 cm FLAKOMPAGNIE
door Gilbert Rosseel

SAMENSTELLING

Staffelführer (leider): Uscha. Sepp Himmüller

Telefonisten	Radiotelegrafisten
met 2 materieelwagens	met 3 materieelwagens
1ste Wagen	1ste Wagen
Uscha. Van de Bemt Roland	Rttf. Helleputte Maurits
chauffeur: Froninckx Karel	Chauffeur: Scheuller Harry
	Strm. Rosseel Gilbert
2de Wagen	2de Wagen
Strm. Van Damme Jo	Rttf. Cautaert F

Strm. Deblieck Gaston
Strm. Van den Bosch Koen
Strm. Depoorter Guido
Chauffeur: Rooman Gustaaf

Chauffeur: Brems Medard

3de Wagen
Strm. Verstraete Marcel
Chauffeur: Van Tyghem Adolf

De Funker werden later aangevuld met Simoens Rudolf en Vandendriessche André en na oktober 1944 met 5 Duitsers waaronder: Uscha. Böllinckx, Rttf. Lunser, Rttf. Fitzner Karel en Ranft.
In januari 1945 werd Sepp Himmuller Spiess van de 2-cm. Fla-kompagnie. Rudolf Simoens werd kompagnieschrijver.
Depoorter Guido ging naar Bad-Tölz, waar hij tot Untersturmführer absolveerde. Hellputte Maurits verliet ons rond mei 1944 na het beëindigen van zijn tweejarig kontrakt met de Waffen-SS.
Van de Bemt Roland, Cautaert Frans, Van Tyghem Adolf, Verstraete Marcel en Vandendriessche André vielen op 19 juli 1944 tijdens een bombardement in de omgeving van de Freimannkaserne te München.
Rooman Gustaaf viel in de omgeving van Zachan (ong. 28 februari 1945) en Fitzner Karel in de omgeving van Prenzlau.

Wat met het ''Bertha''-apparatuur

Ik herinner mij nog steeds de radeloosheid van onze kompagniechef, toen wij eenmaal afgeladen in Tschudnow, ondanks onze goede wil, met niemand verbinding kregen. Later bemerkten wij tot onze schande, dat eenmaal de nacht ingetreden, die ''Bertha''-apparatuur totaal waardeloos was wegens storingen. Hetzelfde gebeurde in de omgeving van Sewerinofka (jan.-febr. 1944), waar wij, toegevoegd aan de V.B. (vooruitgeschoven waarnemer) Uscha. Müller Fritz van de IG.Kp., onder een stromijt verborgen zaten. Tijdens de dag was er geen vuiltje aan de lucht en gebeurde de verbinding feilloos. De munitie diende dan wel gespaard te worden.
Slechter verliep het op zekere nacht toen een versterkte Russiche verkenningsploeg aanviel. Hoe het Fritz Müller gelukt is de IG.-kompagnie te verwittigen, weet ik nog altijd niet.

ONZE VERDERE INZET

Later werden wij allemaal en met sukses ingezet als telefonisten. In de omgeving van Stara-Konstaninov liepen Van Damme en ik eens op ''Ent-

Terreinoefeningen. Knielend een volksduitser S. Himmüller. Liggend: R. Simoens, A. Vandendriessche, Rosseel G. met het „Berthagerät", toestel voor radio- en telefoonverbinding.

München. Zittend: H. Scheuller, G. Rosseel, G. Roman. Staande: F. Cautaert, G. Deblieck, J. Vandamme, Himmüller, M. Verstraete, M. Brems, Van Tyghem.

Milowitz. 1ste rij: Fr. Cautaert, G. Rooman, G. Deblieck, M. Helleputte, R. Vandenbemt. 2de rij: J. Vandamme, A. Vantyghem, H. Scheuller, M. Brems, K. Vandenbosch, K. Froninckx.

störung'', de draad was weer voor de zoveelste maal afgerukt of doorgeslagen. Toen wij de eindjes aan elkaar hadden en ons meldden, kregen wij een vreemde paniekerige stem aan de hoorn ''Mensch der Iwan ist schon da!'' Wij hadden ons alleen vergist van draad en de man, die geen Westvlaams verstond dacht dat Russen zijn lijn aan het proberen waren.
In Pommeren (1945) en tot het einde zijn wij op alle soorten manieren ingezet geworden, meestal als telefonisten ook als melder ... te voet, of als ''Versprengte'' in verzamelkompagnies onder andere bij het regiment Generaal Seyffardt (infanterieregiment van de divisie ''Nederland''). Dit gebeurde in de omgeving van Wulkow. Toch bleven wij deel uitmaken van de 2-cm Fla. onder leiding van Ustuf. Dillinger, die ik later in Neuengamme terugzag.

3./SS-Pz.Jg.Abt. 27
Der Kompanieführer

Kp.Gef Std., den 28.2.45.

An den
III Zug der 3./SS-Pz.Jg.Abt. 27

Mit Freuden vernahm ich die Meldung über den gestrigen ersten Flugzeugabschuss in der Kompanie. Ich gratuliere dem III Zug dazu auf das Herzlichste und spreche ihm meine vollste Anerkennung aus.

Besonders das tapfere Verhalten während der wiederholten Tiefangriffe zeichnet den Zug ganz besonders aus.

Für die weiteren Kämpfe wünsche ich dem Zug noch recht viel Erfolge und Hals- und Beinbruch.

Eibing
SS-Obersturmführer
und Kompanieführer

Vrije vertaling:
''Met vreugde vernam ik het bericht over het eerste neerschieten van een vliegtuig gisteren door de kompagnie.
Ik feliciteer hiervoor de III. Zug (peloton) hartelijk en spreek mijn waardering uit.
Vooral de dappere houding van het III. peloton tijdens de herhaalde diepvluchtaanvallen viel bijzonder op.
Voor de verdere gevechten wens ik het peloton nog veel sukses en hals- en beenbreuk.''

Dillinger
SS-Obersturmführer
en Kompanieführer

uit "De HA-Man" — 12 Augustus 1944. —

11 Juli bij de Flakeenheden der ᛋᛋ-Stormbrigade „Langemarck"

Ergens in Europa liggen de Flakeenheden der ᛋᛋ-Stormbrigade « Langemarck ». De mannen zijn vandaag in een beste stemming. Morgen is 't immers 11 Juli. Reeds verscheidene dagen heerscht er een koortsige bedrijvigheid bij de batterijen; een koor is opgesteld en oefent duchtig; Uscha. Jan B. die de leiding op zich genomen heeft loopt rond als een filmregisseur, 't scenarioboek onder den arm, scheldt hier, maant daar, schuift honderd maal op een dag zijn Schirmmuts in z'n nek, zucht en twijfelt : wij komen niet klaar...

Hij is vertwijfeld want 11 Juli moet bij bevel van den chef iets grootsch worden.

11 Juli 's morgens. Er wordt gepoetst en geblonken alsof er een generaal op bezoek komt. En men moet bij de Waffen-ᛋᛋ geweest zijn om te weten wat dit beteekent! Om 10 uur aantreden en dan afmarsch naar een stemmige binnenplaats waar de viering zal plaats hebben. Met haar Romaansche volboogpoort lijkt het wel de koer van een burcht. Er kan geen beter hoekje uitgezocht worden. Rood-wit in stralen is de poort afgeschermd langs weerszijden reusachtige ᛋᛋ- en hakenkruisvaandels.

Als de hooge gast komt, de kommandeur van een naburig regiment, klinkt de melding hard en kort... Plotseling wordt alles stil, muisstil... majestueus galmt de « Egmont-ouverture » over de koppen der aanwezigen. Van Beethoven, de Vlaming, spreekt tot Vlamingen over een tragedie die niet alleen de tragedie van Egmont is maar van 't heele Vlaamsche volk.

Nauwelijks zijn de laatste tonen verklonken of daar komt 't bevel : « Aandacht, 't Vaandel! ». Een Oberscharführer geflankeerd door twee eereposten komt naar voren gemarcheerd; hard botsen de woorden der Vlaggespreuk tegen de muren :

Gij vlag die wij verkoren,
Waarop wij trouw gezworen
U volgen blijven wij,
wie er ook vallen moge...

't Koor zingt nu : « Laat de klaroenen schallen... »

Als eerste spreker van dezen dag behandelt Uscha B. het thema « Soldaten onder de leeuwenvlag ». Hij roept de helden van 1302 voor ons op, de mannen die alles voor hun volk veil hadden. Zij sloegen den grooten slag en redden voor eeuwen Vlaanderen en de toenmalige Germaansche wereld van Zuiderschen invloed en vernieling. Maar ook nu weer staan soldaten onder het leeuwenvaandel. Voor hen die denken dat de Vlamingen geen soldatenvolk meer zijn hebben wij slechts verachting. De mannen in de Waffen-ᛋᛋ en 't Legioen hebben aan de fronten genoeg bewezen wat zij konden. Vlaanderen staat met Duitschland bloedsverbonden weer in den strijd voor de toekomst van geheel Europa. Zooals eens in 1302 boeren naast arbeiders en burgers stonden, zullen de Vlamingen, eens dezen oorlog beëindigd, eensgezind in de rij der Germaansche stammen staan onder de leiding van den Führer Adolf Hitler! »

Weer laat de Musikzug een grooten meester spreken. Hij brengt ons de « Rienzie-ouverture » van R. Wagner.

Nu is 't ᛋᛋ-Ustuf. G. die spreekt : « Wij Vlamingen zijn een volk van grenslanders. De eeuwen door rustte op ons de zware taak het kernland van Germanje te behoeden tegen den storm uit het Zuiden. Nu Frankrijk verpletterd is, staan we weer aangetreden, ditmaal in den kamp tegen Europa's aartsvijand : het jodendom! Wij strijden voor de eenheid van Germanje, daarom gedenken wij nu allen die gevallen zijn in dezen strijd : de vele naamlooze kampers, vrijwilligers in de Waffen-ᛋᛋ en het roemrijke Vlaamsche Legioen, ᛋᛋ-Ustuf. Tollenaere, ᛋᛋ-Ustuf. De Wilde, ᛋᛋ-Ostuf. Van Ackere, Joris Van Severen, de Aktivisten, de Brigands, de Geuzen, de helden van 1302... »

't Koor zingt nu « De Landsknechttrommen dreunen... » en krachtig klinkt dan, door allen meegezongen het « Langemarcklied ».

Als laatste spreekt dan ᛋᛋ-Sturmbannführer D. :

« Wanneer Uscha B. zegt dat de Vlaming slechts verachting kan voelen voor dezen die zeggen dat ze geen soldaten zijn, kan ik dat voluit beamen, want ik ken de Vlamingen. Destijds in den Wolchow-kessel lag 't « Legion Flandern » naast mijne eenheid. Daar in die hel waar veel meer van de mannen geëischt werd dan men maar verlangen kon, hebben de Vlamingen hun roem gevestigd. Heerlijke kampers, stoere soldaten. Ook uw kommandeur, die een goede kameraad van mij is, heeft mij veel over U gesproken en wanneer hij dit doet, gaat het steeds over « miin iongens ». Wanneer wij den titanenstrijd dien wij nu voeren zegerijk zullen beeindigd hebben, zult gij met recht en fierheid kunnen zeggen : « Wij Vla» mingen hebben ons dapper geslagen, nu » kunnen wij weer naar de heimat terug» keeren en aan den arbeid gaan... » Dan, gaan wij weer een schoone toekomst tegemoet. Wij groeten den man die ons in deze toekomst leiden zal : onzen Führer Adolf Hitler! »

Nadat met het vaandel was afgemarcheerd, dreunden de muren onder een krachtigen « Vlaamschen Leeuw ». Het feest werd dan besloten met een wijdingsvol « ᛋᛋ-Treuelied »...

9. SS.FREIW. STURMBRIGADE "LANGEMARCK"
8,8 cm FLAK-KOMPAGNIE

Chef: Hstuf. Dethier Willy
Chauffeur: Ward De Schrijver
Zugführer (peloton): 1. Zug Ostuf. Gustavson K.H.
2. Zug. Ostuf. Meulemans Clement
3. Zug. Oscha. Messerschmidt
I.-Staffel: Ustuf. Geerts Leo
Messoffizier 4 m basis: Ustuf. Geerts Cesar
Deze leidde de luchtafweer over gans München in 1943.
Kp. Truppführer: Oscha. Engelmann
Spiess: Hscha. Rosenzweig

Hstuf. Dethier

Hstuf. Gustavson Karl Heinz

Ustuf. Geerts Leo

Ustuf. Geerts C.

FLAK 18 — 8,8 cm — 36-38

Dit luchtafweerkanon, een verdere ontwikkeling van de Flak 18 uit de eerste wereldoorlog, kon zowel horizontaal als vertikaal schieten; het diende zowel voor de tankafweer als voor de luchtverdediging.
Zijn doorslagkracht was enorm. Geen enkele tank kon er aan weerstaan. Dit kanon was het geduchte wapen van de Duitsers.
Kaliber: 8,8 cm.
Gewicht: 5.000 kg.
Vuursnelheid: 15 tot 20 schoten per minuut.
Schootshoogte: 10.600 meter.
Schootsafstand: 14,680 m.
Richtveld: 360°
Elevatie: − 3° tot + 85°.
Sedert 1928 in ontwikkeling bij Krupp.
Dienstingang in 1933 onder de benaming Flak 18
Eerste inzet bij de ''Legion Kondor'' in de Spaanse burgeroorlog.
Verdere ontwikkelingen leidden tot de modellen Flak 36 en Flak 38.
Aantal stukken per batterij: 4
In augustus 1944 waren 10.930 stukken 8,8 cm Flak in inzet.
Munitieverbruik in oktober 1944: 3.175.400 granaten.

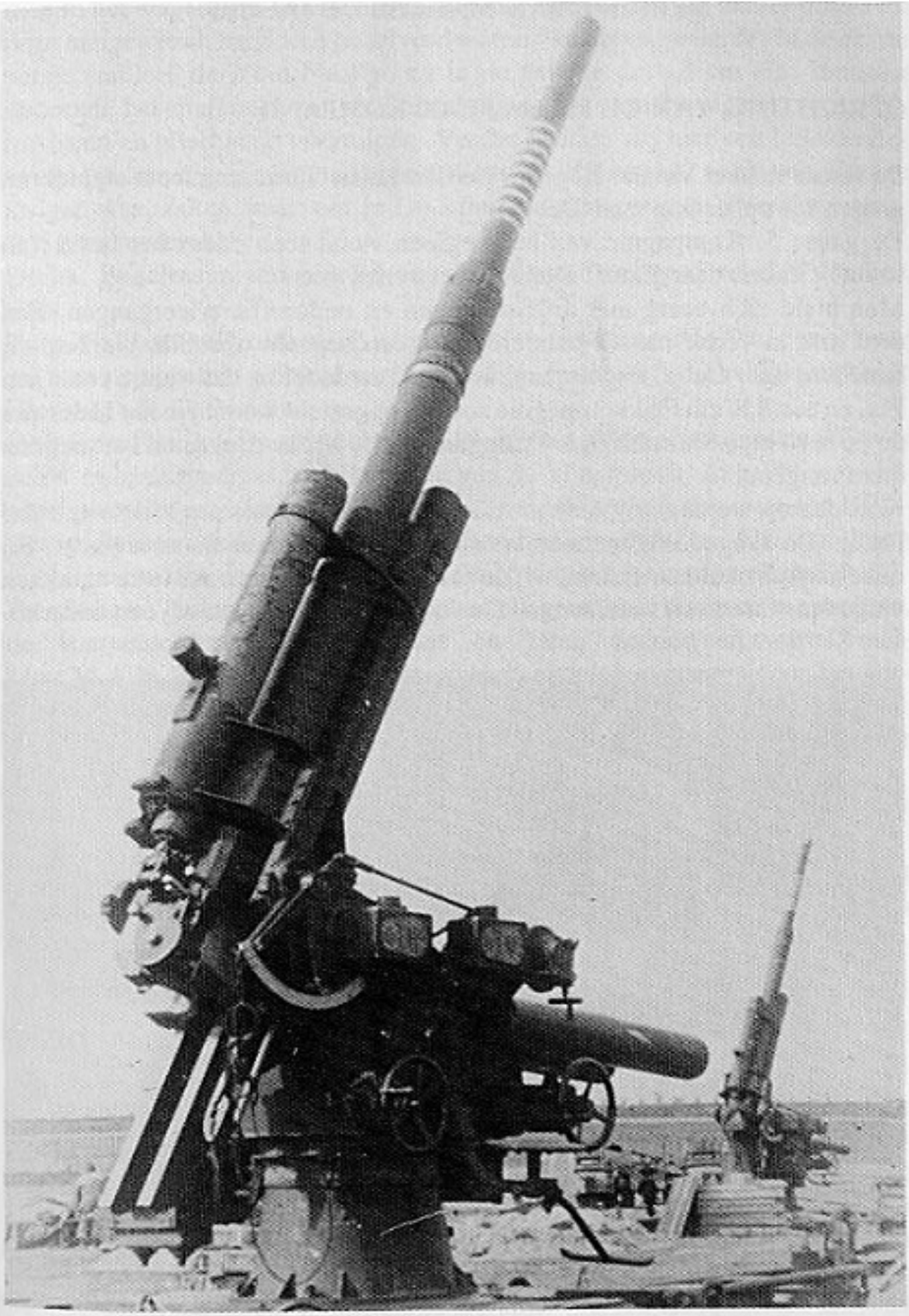

8,8 cm Flak — Bemerk op de loop de „Abschussringe".

BERICHT VAN MARCEL DE JAEGER

OPRICHTING VAN DE 8,8 cm FLAK-KOMPANIE

De resten van het Vlaams Legioen werden aan het Leningradfront afgelost en gingen tot opfrissing naar Debica.
De ganse 5. Kompagnie van het Legioen stond toen onder het bevel van Ustuf. Glaser; daar Hstuf. Dethier met verlof was.
Men hield zich bezig met driloefeningen en onderofficierleergangen. Een deel trok in verlof naar Vlaanderen. Op een bepaald ogenblik werden wij benaderd door Ocha. Engelmann met de de mededeling dat weldra een 2 cm Fla. en een 8,8 cm Flakkompagnie zouden opgesteld worden in het kader van de op te richten Sturmbrigade "Langemarck". Nieuwe rekruten vervoegden onze rangen.
Kort daarop werden wij verlegd naar het troepenoefenkamp Milowitz nabij Praag. De aangeduide mannen voor de Flak vertrokken als voorwacht. Bij onze aankomst aldaar stelden wij de eerste nacht vast dat onze twee barakken vergeven waren van wandluizen. De volgende dag zochten wij een onderko-

Art.Regt.27. Links Jozef De Kesel, gevallen te Tawtow (Oder) in 1945. Rechts Marcel De Jaeger.

men in het wagenpark van de Sturmbrigade. Hier deden wij verder dienst tot onze aangewezen barakken gezuiverd waren van het ongedierde. In de eerste barak verbleef de 2 cm Fla.Kp. en in de tweede de 8,8 cm Kp. Intussen stroomde het materieel van de Sturmbrigade toe: vrachtwagens, rupswieltraktoren en allerhande voertuigen. Verder hadden wij hier een luilekkerleventje, iedere dag uitgang naar een Wehrmachtskantine, waar nog alles te krijgen was, zaken waarvoor in Duitsland de rantsoenzegels vereist waren. Wij genoten ervan.
Oscha. Engelmann was hier bij ons de hoogste in rang en regelde dan ook alles.
Enige tijd later vertrokken wij naar de Freimann-kaserne te München, waar wij zouden opgeleid worden aan de 2 cm Fla. en aan de 8,8 cm Flak-stukken. Hier wachtte Dethier ons op.
De 8,8 cm Flak-kompagnie bestond uit 4 stukken. Verder beschikten wij over een 4-m-basisapparaat ter lokalisatie van de vliegtuigen. In geval van vernieling van dit meetapparaat (Messgerät) beschikten wij nog over een Hilfsmessgerät met handbediening. De batterij had vier stukken. Elk stuk droeg zijn eigen naam, naar de vier beginletters van het ''Fernsprechalphabet''. De stukken ''Anton'' en ''Bertha'' waren elk getrokken door een rupstraktor, de ''Raupenschlepper Ost'', ''Caesar'' en ''Dora'' hadden een zware Diesel-Lkw M.A.N. als trekker. Deze voertuigen dienden eveneens voor het vervoer van de manschappen.
Bij elk geschut stond een MG als afweer tegen diepvliegers en aanvallen der infanterie.
Verder beschikte de kompagnie nog over een Funkwagen met een 5-Watt-zender en een munitiewagen.
Wanneer onze kompagnie voorbijtrok met al haar materiaal, dan was dit werkelijk indrukwekkend om te zien. Voor zo een speciale eenheid waren ook veel onderofficieren nodig.

INZET

Na de leergang te München werden wij terug verplaatst naar Milowitz, waar wij onze eigen stukken in ontvangst namen.
Einde december 1943 kwam het bevel: verladen en uitrukken. Het ging richting Ukraïne, waar de 8,8 cm Flak afgeladen werd op ongeveer 50 km van Berdichew. Wij zouden oprukken naar Shitomir, dat reeds door de Russen bezet was. Bij het uitladen stond de munitietrein al gereed om ons te bevoorraden, doch deze munitie was niet door ons te gebruiken. Zo heeft de 8,8 cm Flak een hele tijd met zijn vast bestand aan munitie moeten voort-

Januari 1944. St.Brig. Tross te Bitjova, Shitomir.

doen. Wij gingen dan ergens bij Sewerinowka in stelling. De tros verbleef te Pilowa; later verhuisde hij naar Bitjova.
Hier werd de 8,8 cm Battr. afgedeeld bij de divisie "Das Reich", en leed er zware verliezen. Onze jongens werden begraven nabij de kerk van Bitjova.
Onze stukken hadden groot gebrek aan vervangingsstukken (o.a. Auswerferkralle, de uitwerpersklauw), maar vooral de bevoorrading aan gepaste munitie was krap!

OPSTELLING

1ste inzet bij het afladen in Rasinow (ongeveer 35 km van Berdischew) op 1 januari 1944.
Chef: Ostuf. Willy Dethier
1. Geschut: Oscha. Domen († 1945)
2. Geschut: Oscha. Behrens
3. Geschut: Uscha. Richard Pharner
4. Geschut: Herbert Stemmermann
Aan het 4-m-basismeetapparaat: Oscha. Witzenhausen
Aan het 8-m-basismeetapparaat: Ocha. Messerschmidt (vuurleiding)

Hulpmeetapparaat (Hilfsvermessungsapp.): Uscha. Roland Bönsch
Munitieonderofficier: Ocha. Siegfried Rosenzweig
Radiowagen (5 Watt): De Backer
Foerier: De Keukelaere
Wapens en gereedschap: Marcel de Jaeger
Leiding van de Chauffeurs: Lafleur
Rekenplichtige: Oscha. Träder
Versterkt met 3 stukken 2-cm-geschut en dito MG-groepen.
Onder druk van het Rode Leger verlegde de Tross naar Stara-Konstantinow. De eenheden in Jampol beleefden daar de hel. De resten van de brigade trokken dan terug over Proskurow, Jarmolinzy naar Germanowka, een dorpje in Galicië. Onze zware 8,8-stukken waren er toen niet meer bij. De zeer vriendelijke dorpsbewoners van Germankovka verkeerden in doodsangst en verzochten ons dringend te mogen meegaan in geval van een terugtocht.
Tijdens de aftocht verving onze kompagniechef, Willy Dethier, de gekwetste Brigadekommandeur, K. Schellong.

TERUGTOCHT

Reisroute: Germankovka, Kamenetz-Podolsk, Chotin aan de Djnestr.
Over de Dnjestr hadden de pioniers een pontonbrug gebouwd en alles moest daar over. De Russen stonden met hun tanks tussen ons en vernietigden de brug. Hierbij viel Steyfkens van Gent. Ik reed als laatste wagen over de brug en werd samen met Victor Van Nieuwenhuyse als vermist opgegeven. In Bukowina ervoer ik dat de batterij in Storojenej lag. Hier vervoegde ik dan ook de eenheid.
Hier begon in feite de vlucht van de ganse ''Sud-Abschnitt''. Alles moest over de Karpatenpassen. Wat de weg door pech versperde werd onverbiddelijk in de ravijnen geduwd.
Wat van de ''8,8'' overbleef daalde in bittere kou naar Siebenbürgen en kwam in Nemetski-Bistritza (een Duitse nederzetting in Roemenië). Het ging dan verder over Cranimat, Dej, Galgau, Hideaga naar Satu-Mare Halmen. In Hongarije werden wij ondergebracht in het klein stadje Nagy-Beresna. Na een paar weken ging het verder naar Smigrud bij Jaslo (Polen). Hier hebben wij een paar weken gewacht op de resten van de Brigade om dan samen per spoor te vertrekken naar Debica.
Van hieruit gingen wij weer naar de Freimannkaserne te München, waar we terug opgeleid werden. Hier nam Ostuf. Gustavson de batterie over terwijl Ustuf. Cesar Geerts weer de leiding van de 8-meter-basis op zich nam.

Wij ondergingen de zwaarste luchtbombardementen op de stad, van de Amerikanen. Hier trof ik Oscha. André Dethy van het Waals Legioen aan. Hij was drager van het Dinasotrouwkenteken.
In het najaar vertrok de eenheid naar Klein-Knowitz.
Intussentijd had de 8,8 Bttr. te Strichow een voorstad van Praag de Flak-stellingen betrokken. Wij verbleven hier een paar maanden, tot einde oktober 1944.
In die tijd leefden de Tsjechen zoals God in Frankrijk. Wij kregen er twee warme maaltijden per dag. Eenmaal hebben wij van verre vliegtuigen (Amis) gezien en er op geschoten, deze maakten rechtsomkeert. Wij gaven dan de stukken over aan de Flak der Luftwaffe (Luchtmacht) en vertrokken naar de Lüneburgerheide, naar de Division ''Langemarck'', die daar in oprichting was. Zo kwamen wij bij het Art.Rgt. 27 terecht.
Dit was het einde van de 8,8 cm Flak batterij ''Langemarck''.

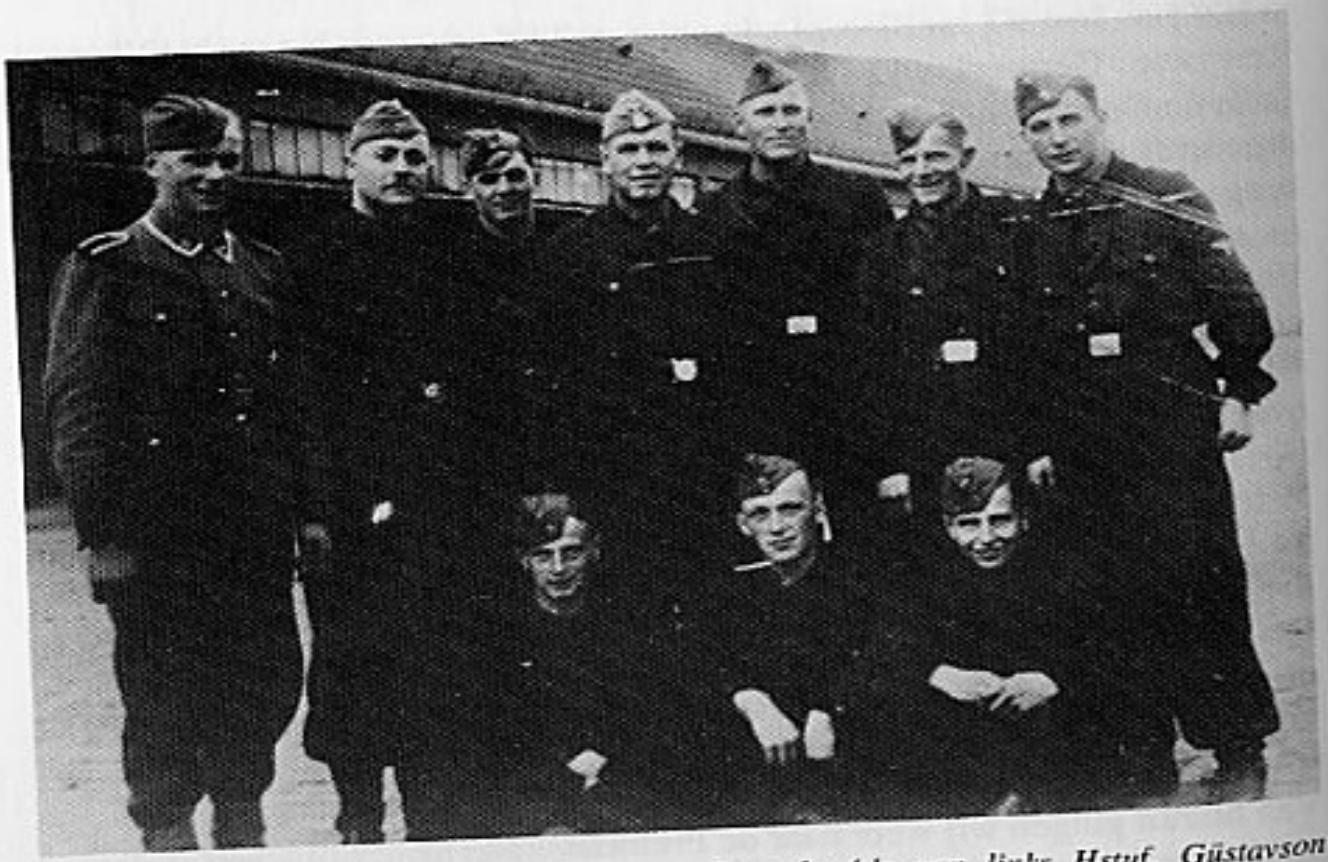

September 1943. Fla. München Freimann. Staande 4de van links Hstuf. Güstavson (Battr.Führer), zittend 2de van links Hscha. Simmuy (Waffenmeister).

Fla. Uscha Domen voor zijn peloton.

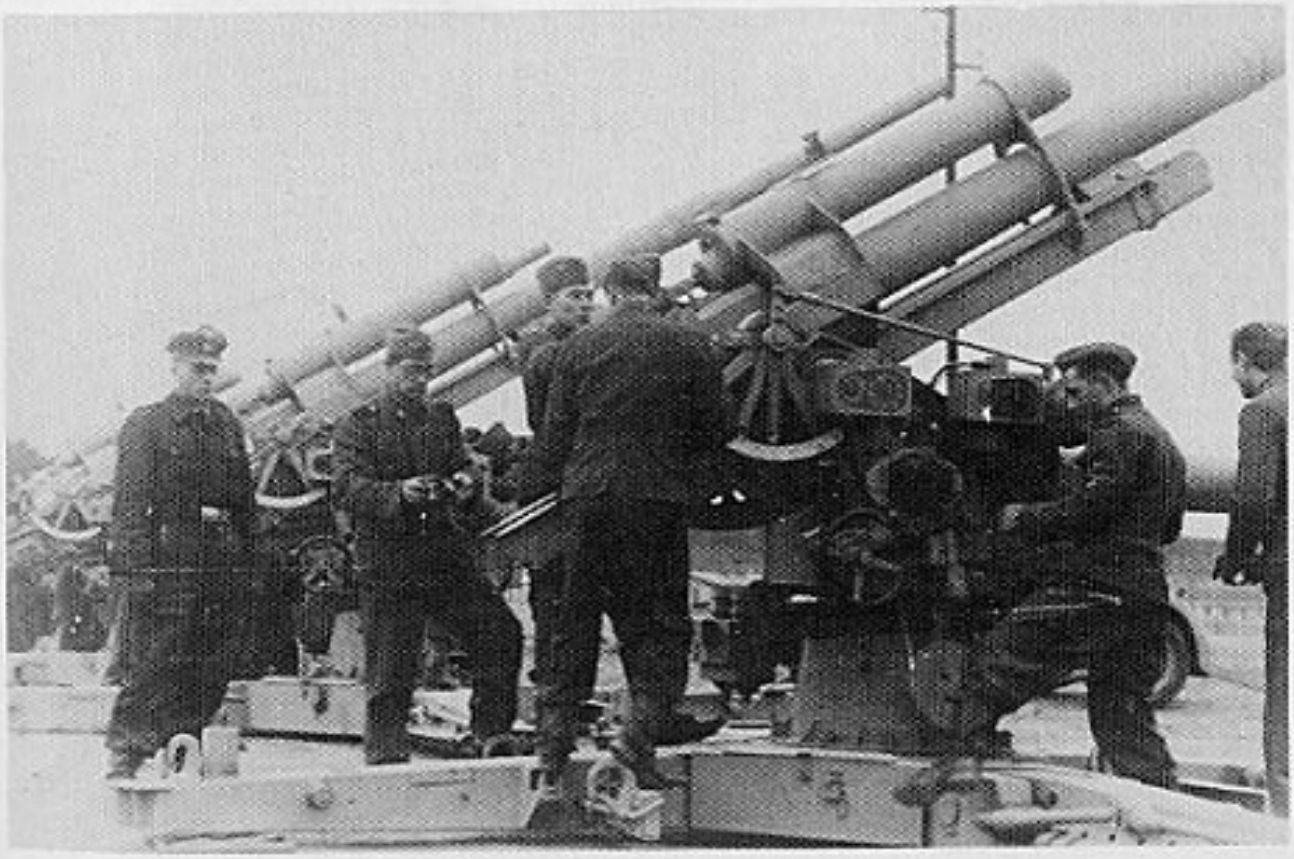

8,8 cm Flak. Onderricht aan de stukken.

8,8 cm Flak. Vlamingen aan het geschut. Geschützführer Uscha. Domen.

8,8 cm Flak. Langemarker bij het ophalen van de granaten.

GRANATWERFER — GRANAATWERPER — MORTIER

s.Gr.W. bij het Vlaams Legioen.

SCHWERTER GRANATWERFER — ZWARE GRANAATWERPER
s.GrW. 34

Kaliber: 80 mm
Gewicht: 38 kg.
Bodemplaat: 18 kg.
Loop: 20 kg.
Projectielgewicht: 3,50 kg.
Dracht: 2500 m
Projectielsnelheid: 75 tot 175 m/sec.
Bediening: 3 man

LEICHTER GRANATWERFER — LICHTE GRANAATWERPER — MORTIER
l.GrW. 36

Kaliber: 50 mm
Gewicht: 14 kg.
Dracht: 500 m
Projectielsnelheid: 75 m/sec.

8e KOMPAGNIE — I. BATAILLON (OEHMS)
REGIMENT 66 (SCHELLONG)

Chef: achtereenvolgens: Ostuf. Jan Debaere, Ustuf. Fons Bollen, Ustuf. Jan Nijs († Passin 3.3.45)
Stabscharführer: Sturmscharführer Kullik
Kp. Schreiber: Strm. Raf Van den Berge
Kok: Saison
Waffenwart: Uscha. Nels
Kompanietruppführer: Uscha. Schafranski († Altdamm)
Melders: Strm. Julien Van den Neste, Mon Dreesen, Strm. Van der Beke, Rttf. Pfizter
Zugführers: Oscha. Dingelreiter († Greigenhagen), Hscha. Huber, Uscha. Vergult, Uscha. Rudi Van der Heyden († Wulkow)
Gruppenführers: Uscha. Richard Vervisch, Uscha. Omer Schoofs, Uscha. Vik Schoofs, Uscha. Didier, Uscha. Jef Schrooten († Greifenhagen), Uscha. Jef Van de Walle († Altdamm), Uscha. Jef Willems, Uscha. Uytterhoeven, Rttf. Desire De Schrijver, Uscha. Schelstraets, Uscha. Staf Slagmulder
Manschappen: o.m. Jef Van Tienen, Jaak Troch, Bert De Rouck, Jan Goeman, Jef De Craecker, De Brand, Staf Van Cauter, Boucquoi, Frans De Craecker, Strm. Frans Van der Veken, Geens († Pansin), Piet De Bisschop, Albert De Roeck, Strm. Bert De Coster, Marcel De Neef, Stan Verhaert, Theo Van Laethem, Verberckmoes, Colman († Guntersberg), Beeck, Van Gucht, Frans Van Dessel, Karel Van Winckel, Dries Callens.

Knowitz. Vooraan Ustuf. Alfons Bollen, 3de rechts Ostuf. Van de Walle.

5.Kp./KAMPFGRUPPE SCHELLONG — POMMEREN — ODER 1945

door W. Van Laar

Chef: Ostuf. Schaumann
Kp. Truppführer: in volgorde Uscha. Rehmeier, Uscha. Neumann
Melder: Fillebert, Braem (komende van de Dienststelle Jungclaus, Heyns-Sepp, Van Zwalm Frans, Van Laar Marcel
Spiess: Oscha. Kuyckens
Furier: Uscha. Nagels Tuur
Rechnungsführer: Uscha. Van den Hove Adelin
Putzer v.d. Chef: Thoris P.
Zugführer: 1. Zug Uscha. De Ridder Juul †
2. Zug Oscha. Stadlmann †, Oju. Donkers Vik †
Gruppenführer: Uscha. Werrebroeck, Uscha. Van Boom Ludo †, Uscha. De Vuyst †, Uscha. Swinnen †
Manschappen-Manschaft: Strm. Debert, Strm. Huylebroek, Debuck, Pietras, Coppens Frans, Candries Marc, Hembrechts Alois, Van Schoor, Delannoit Max, Delfant †, Dobbelaere, Van Steenkiste, Verstreken, Martens Lieven, Ysebaert, Van Isterdael, Laenens Frans, Behaegel Jef, Geubels, Bertho Frans, Duhamel, Van Gorp Arthur, Gallot Juliaan, Van Laer Willem, Van Laer Marcel, Bonaugure Marcel, Onghena, e.a.
Opvallend veel oud-gedienden van de Vlaamse Wacht.
SDG (Sani): Rombouts
Btl. Artz: Ustuf. Brettschneider

INZET

Vertrokken op kerstavond 1944 per spoor vanuit Toppenstedt (Lüneburgerheide) naar het westen, als reserve van het von Rundstedtoffensief.
De 5.Kp. lag rond Sinzenich te Blatzheim tussen Düren en Keulen. Met de 3.Zug van de 5.Kp. en die van de 6.Kp. werd een 7.Kp. gevormd, waarvan Ustuf. Nand Laporte, eerst Zugführer van de 1.Zug, later Kp.Chef. werd.
Via een omweg over Tsjechoslowakije en Berlijn werden ze ingezet in Pommeren aan de rivier Ihna. Bij Moderow-Tornow werden ze overrompeld door de Russen, velen stierven hier de heldendood, anderen gingen voor jaren in Russische krijgsgevangenschap. Wij schrijven hier 1 maart 1945.
Het is goed mogelijk, dat onder de opgegeven namen nog kameraden voorkomen, die later tot de 7.Kp. behoorden.
Gezien het gering aantal overlevenden is het moeilijk klaarheid of bevestiging te krijgen.

Oscha. Dingelreiter

Noël De Buy

Staf Slagmulder

Marcel De Neef

Gr.W. Opleiding.

Gr.W. Opleiding. Het richten.

Gr.W. Het reinigen van de wapens.

Gr.W. Tosno 1943. Op rust, nazicht der wapens.

Gr.W. Het vuurplan wordt opgemaakt. Het doel vastgelegd op de stafkaart.

Gr.W. De granaat verdwijnt in de loop. V.l.n.r. Blomme Omer, Cruysbergs Frans.

Gr.W. Sewerinewka, februari 1944. De zware granaatwerpers in aktie.

Gr.W. De „Geschützführer" geeft bevel tot afvuren.

I. SS POLIZEI-BATAILLON ''FLANDERN''
1. SS POLITIEBATALJON ''VLAANDEREN''

OPRICHTING

In oktober 1944 richtte het R.S.H.A. (Reichssicherheitshauptamt) een bataljon op met naar Duitsland uitgeweken Vlamingen, komende uit de Rijkswacht, Vlaamse Wacht, Germaanse-SS, Politie, S.D. en manschappen behorende tot de Waffen-SS.

Rijkswacht: ondermeer Majoor De Koninck, Kapitein Deckers, Luitenant Raus, Wachtmeester De Meuter Emiel, Vermeylen Lode. In totaal ongeveer 30 rijkswachters.

Vlaamse Wacht: Kapitein Tack Frans, Luitenant Maris Lode, Nijs Clem, Braes René en andere. Ongeveer een 30-tal Wachters.

Germaanse-SS: Janssens Antoine, De Hauwer en nog een twintigtal.

S.D.: praktisch al de gevluchte manschappen.

Waffen-SS: Ostuf. Leysen Fr., Wuyflaert Fr., Brugman e.a.

Dit bataljon was hiërarchisch ondergeschikt aan 3 diensten.

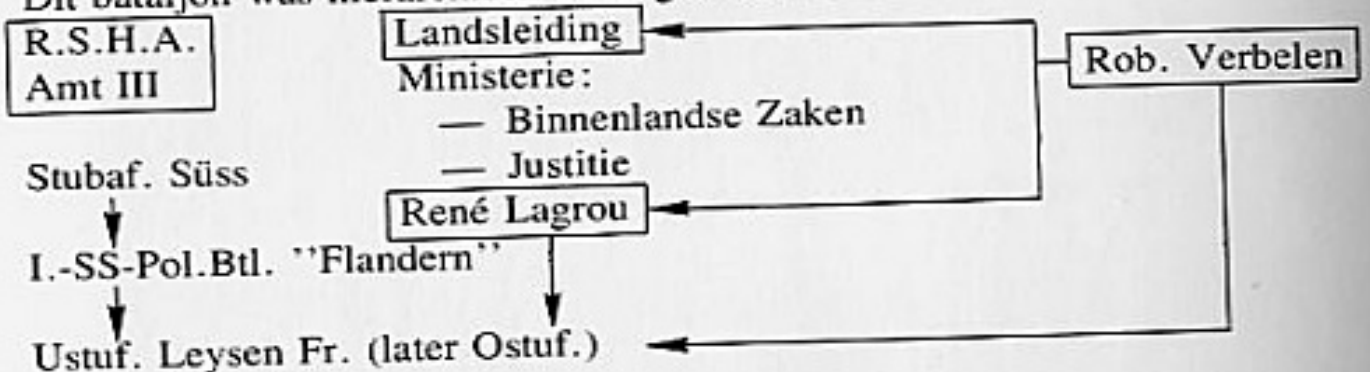

Dit Btl. was rechtstreeks afhankelijk van het R.S.H.A. en beschikte over een eigen Zahlmeisterei (administratie).

Deze eenheid bestond uitsluitend uit Vlamingen en had slechts de sterkte van een kompagnie (ongeveer 150 manschappen).

DOEL — OPDRACHT

Oorspronkelijk gedacht als politieformatie om bij gebeurlijke terugkeer in Vlaanderen de leiding van de politie en rijkswacht te nemen.

In januari 1945 na het Ardennenoffensief werd door de Landsleiding in het Esplanade-Hotel te Berlijn het bataljon gesplitst:

— de staf met de Belgische officieren bleef te Berlijn om de politieopdracht verder uit te bouwen;

— de manschappen vertrokken naar de divisie "Langemarck" en werden afgetransporteerd naar Scheessel en Geestacht (in de Lüneburgerheide).

POLITIESCHOLEN VOOR DE VLAMINGEN

Güstrow

Voor de uitgeweken politiemannen en rijkswachters.
In het Bundesarchiv Koblenz, onder nummer R 19/231, bevindt zich een stuk met volgende melding:
30.10.1944 FLAMEN
Lehrgänge für geflüchtete flämische Offiziere und Männer der Gendarmerie und Polizei ab 30.10.44 in der Gendarmerie-Kaserne Güstrow.
(Leergangen voor gevluchte Vlaamse officieren en manschappen van de rijkswacht en de politie vanaf 30.10.44 in de gendarmeriekazerne te Güstrow).

Fürstenberg

Voor de uitgeweken Vlaamse Wachters en anderen.
Opgericht in oktober 1944 en stopgezet in januari 1945.
Leiding: Ostuf. F. Leysen met Ostuf. Frans Tack als adjudant.
Onder de leerlingen de Vlaamse Wachters C. Nijs, R. Braes e.a.
De leerlingen werden geschoold in het strafrecht, de criminaliteitbestrijding, de politiereglementen. Verder ontvingen zij hun normale militaire opleiding.

In "De Vlaamsche Post" van 15.11.1944, uitgegeven in Duitsland verscheen:

POLITIE-BATAILLON DER VOLKSGRENADIERDIVISIE VLAANDEREN

Alle geschikte Vlamingen, alle leden der hernieuwingsbewegingen, kunnen in het Politiebataljon opgenomen worden, onder de volgende voorwaarden:
— Ouderdomsgrens: 18 tot 45 jaar
— Lichamelijk geschikt zijn (de keuring geschiedt in de kazerne)
— Minimum lengte: 1,65 m
— Opleiding: politionele opleiding naar gelang de bevoegdheden in de verschillende politiediensten en korte "Ausbildung".
Bezoldiging, verpleging, verloven en kledij naar Reichsdeutsche maatstaf zoals van de Duitse Politie.

TOEKOMSTMOGELIJKHEDEN

Er wordt gelegenheid geboden tot het maken van een loopbaan in de Politie Vlaanderen. Na de opleiding wordt het Politiebataljon bij de SS-Volksgrenadierdivisie gevoegd tot bij de terugkeer in Vlaanderen, alwaar het dan politionele opdrachten zal te vervullen hebben.
Zoals uit het voorgaande blijkt moet dus het Politiebataljon Vlaanderen het élite-bataljon worden van de SS-Volksgrenadierdivisie "Vlaanderen".
Gelieve bij de aanmelding te vermelden of men al of niet in het Reich een kontraktuele

verbintenis heeft. In bevestigd geval zullen wij onmiddellijk het nodige doen voor de gebeurlijke vrijmaking en tot het bekomen van een marsbevel voor de inzet. Gelieve steeds melding te maken van geboorteplaats en -datum.
Inlichtingen bij: Landesleiding Vlaanderen. Berlin W 15, Uhlandstrasse 175.

De gevolmachtigde voor Politie
R. Verbelen
SS-Obersturmführer

VERDERE EVOLUTIE VAN HET POLITIEBATALJON

22 november 1944

Uit een bericht blijkt dat de Berlijnse diensten van de "Staf" overgebracht werden van de Uhlandstraat 1 naar de Rurgerstraat 2, 5e verdieping. Telefoon 22.55.69.
Voor de politiekurus werden nog steeds inschrijvingen aanvaard.

De staf bleef dus in Berlijn na het einde van het Ardennenoffensief, tot na de eerste helft van januari 1945. Wegens de onophoudelijke bombardementen van Berlijn diende meermaals verhuisd te worden.
Hier te Berlijn werden plannen gesmeed tot verdere uitbouw van deze eenheid. Zo zouden zekere officieren naar Praag gestuurd worden om de lessen te volgen in criminologie (door de snelle ineenstorting van het Duitse front kwam hiervan niets meer in huis).

Uit een archiefstuk vernemen wij:

SS-POLIZEI-BRIGADE "VLAANDEREN"
Een latere benaming van dit korps.
Onder deze benaming verscheen op 11, 12 en 13 april 1945 in het blad "Vlaanderen vrij" een oproep tot de Vlaamse ambtenaren der voormalige Rijkswacht en Politie zich te melden voor de Brigade.

Midden april 1945

Het hoofdkwartier der politie werd uitgebomd en men was verplicht te verhuizen. De diensten werden in 3 groepen verdeeld:
— de eerste groep trok naar het noorden
— de tweede groep naar het zuiden
— de derde groep bleef nog tijdelijk in Berlijn.
De groep, die naar het zuiden trok, moest zich melden bij Kaltenbrunner te Salzburg. Deze groep omvatte 3 officieren (Ostuf. F. Leysen, Ostuf. F. Tack en Ustuf. Maris) plus 25 manschappen waaronder Uscha. Raes.
Te Salzburg kregen ze het bevel om zich te melden bij Ostubaf. Otto Skorzeny, die zich in de omgeving van Bad Reichenau bevond.

Op 20 april 1945 kregen ze een laatste opgave: C. Verschaeve zoeken. Vier ploegen begaven zich onderweg, alleen de groep van Raes geraakte bij C. Verschaeve te Tetschen Rodenbach. Ze brachten hem naar Ebensee, van hieruit zou R. Lagrou en Moestropp hem met een vliegtuig naar het buitenland brengen. Ze beschikten over voldoende goud voor deze operatie. De leidende Vlaamse officier werd bij Skorzeny geroepen. Deze gaf hem de volgende raad: ''Schicken Sie Ihre Leute nach Hause, der Krieg ist aus'' (Stuurt uw mannen naar huis, de oorlog is uit).
De Vlaamse officier weigerde deze raad op te volgen. Hierop replikeerde Skorzeny ''Ostuf., Ich bin Soldat, der Wehrwolf dass macht die H.J.'' (Ostuf. ik ben soldaat, de weerwolf, dat doet de H.J.)
Hierop kreeg iedere politieman zijn vrijheid, het geld en de verpleging werden verdeeld. De meesten trokken naar het noorden, omdat ze daar hun familieleden vermoeden.
De 3 officieren F. Leysen, F. Tack en Maris, trokken verder met hun VW-Kübelwagen naar Tölz, van hieruit naar Lengries, in de bergen.
Hun bereikte een laatste bevel om zich naar Obersalzburg te begeven tot het uitbouwen van de ''Alpenfestung''.
Onderweg troffen zij de bevelhebber van de ''H.J.'' Division. Ze vroegen hem naar de toestand van het front. Deze wees op zijn kaart, de plaats waar hij stond en zegde: ''Hier ist meine Karte und hier bin Ich''. Hij raadde aan zich in burger te steken en huiswaarts te keren. Dat was het einde van een eenheid die in feite nooit van de grond kwam. De bezielers van deze eenheid waren Peter Lewyllie (eigenaar van het restaurant ''Am Zoo'' te Berlijn) en René Lagrou. Peter Lewyllie was uitgeweken oud-aktivist.

Hauptmann Frans Tack, later Ostuf. bij de SS-Polizei ,,Flandern''.

Ustuf. Leyssen Fr.

HAUPTAMT C I

Begin maart 1944 werd ik, na een zware verwonding en haast twee jaren oponthoud in Kriegs en Reservelazaretten, naar het Hauptamt C I verzet. Ten gevolge van de bombardementen op Berlijn was het grootste gedeelte van het ''Amt'' naar Kulmbach in Oberfranken op de Plassenburg uitgeweken. Deze burcht diende eens Napoleon als hoofdkwartier en in 1943 lag hier Obergruppenführer Steiner met zijn generale staf bij de oprichting van het Germaanse pantserkorps te Grafenwöhr.
Het Amt C I was verantwoordelijk voor de politieke scholing ''Weltanschauliche Erziehung der Waffen-SS'' en behoorde tot het SS-Hauptamt geleid door Obergruppenführer Gottlob Berger.
Het eerste wat me opviel, was dat het grootste deel der Duitsers Schwaben waren, afkomstig uit de streek van Ogrfhr. Berger; diens adjudant Dr. Dambach, was tevens ook zijn schoonbroer; onze Amtchef in Kulmbach een Ostubaf., in burgerlijk beroep Oberregierungsrat te Stuttgart, dus ook een Schwabe. Op een paar verminkte officieren na, waren alle overigen Sonderführer. Men noemde hen ''Schmalspurführer'', te erkennen aan de smalle ''Schulterstücke''; ze vertikten het echter deze te dragen.
Naast de Duitse afdeling, was er de Nederlandse, geleid door Bob Hooius, een begaafde journalist, die later te Berlijn sneuvelde, en Johan Nachenius; de Waalse, geleid door Fernand de Ponthière, journalist van de Rex-pers; een Deense; een Noorse; een Estische; een voor de Volksduitsers uit Siebenbürgen, het Banat en de Batschka; en de Vlaamse afdeling, tot mijn komst een éénmansafdeling met Piet Fieullieu, een Vlaming uit het Brusselse. Het Amt was verantwoordelijk voor de scholing der ''Führer VI'', de zogenaamde ''Nazionalsozialistische Führungsoffiziere''. Voor dezen verscheen om de maand de ''Politische Dienst''. Maandelijks kwam voor de eenheden der Waffen-SS het ''SS-Leitheft'' ter perse. Slechts drie afdelingen, de Nederlandse, de Waalse, die noemden hun Leitheft ''Annales'' en de Vlaamse, gaven om de maand een ''Leitheft'' uit.
Het Vlaamse was tot mijn komst eerder een afkooksel van het Nederlandse; het stond weliswaar op een goed niveau, was echter niet aan de mentaliteit van onze Vlaamse Waffen-SS soldaten aangepast.
Voor de oorlog was ik redaktiesekretaris geweest van het studententijdschrift ''Kentering'', ettelijke medewerkers van dit blad streden later in de KB-kompagniën, o.a. Jan D'Haese, Muls e.a. Zo gelukten we er in na korte tijd uit het ''Leitheft'' voor Vlaanderen een blad te maken, geschreven door Vlaamse Oostfronters voor hun kameraden.

Naast het Leitheft werden brochures uitgegeven b.v. ''Europa en het bolsjewisme'', een zeer degelijke dokumentatie, die nu nog, na meer dan 40 jaar, niet aan aktualiteit heeft ingeboet; en ook een Joelboek, rijkelijk geïllustreerd door grafiekers en tekenaars met faam, o.a. Professor Grashoff, Erich Meerwald en Hoppe, in dienst bij het SS-Hauptamt.
Iedere afdeling kreeg opdracht, richtlijnen voor de behandeling van de volkseigene vrijwilligers te ontwerpen. Dit werd graag aanvaard. Uit eigen ondervinding hadden we als rekruten bij de Standarte Nord-West beleefd, dat de opleiders niet voor hun taak opgewassen waren en vaak voor de Germaanse vrijwilligers (Vlamingen, Nederlanders, Finnen en Denen) beledigende uitdrukkingen gebruikten. Nieuwe eenheden in wording kregen hun stam- en opleidingspersoneel van andere eenheden en deze stuurden dan vanzelfsprekend niet hun beste elementen; dat is in alle legers zo.
Mijn bericht was objectief doch zeer realistisch, maar naar de mening van de Amtschef al te hard. Doch Ogrfhr. Berger vond het best zo; hij was een absolute nationaalsocialist die er van overtuigd was, dat de Waffen-SS in die zin moest geschoold worden.
Op een scholing van ''Führer VI'' beklemtoonde hij, dat de oorlog slecht te winnen zij met politiek overtuigde soldaten en hij voegde er aan toe, dat het mogelijk zou zijn, dat de Reichsführer-SS evengoed een Nederlander, Vlaming, Noor of Deen zou kunnen zijn.
Iedere woensdagnamiddag werd over een thema gediscusieerd, dat ons Europese vrijwilligers en ook de Duitse afdeling interesseerde. Iedereen kon er vrijuit zijn mening uiten, en die moest niet konform zijn met de nationaalsocialistische. Ik herinner me nog goed, dat de godsdienstkwestie eens ter sprake kwam. Een Duitse deelnemer, afkomstig uit het zeer katholieke Niederbauern, schoolmeester van beroep, was van oordeel, dat men weer tot de cultus der oude Germaanse goden moest terugkeren, de kerken zouden alleen nog mogen dienen om er Wodan e.a. te huldigen en er oude Germaanse dansen op te voeren. Voor dit voorstel vond hij geen aanhang. Enige jaren na de oorlog vernam ik, dat de vroegere Germaanse voorvechter, Mayerhofer, weer een vrome kerganger geworden was, die het orgel speelde en weer als schoolmeester dienst deed. Berger was een overtuigde protestant, daarover liet hij geen twijfel bestaan, dat zegde ook de dominee op Bergers begrafenis te Gerstetten bij Heidenheim.
Voor de invasie in juni 1944 rijpte bij mijn Brusselse kameraad en mij het plan, een blad uit te geven dat een band zou smeden tussen ons, Oostfronters, en het thuisfront. De naam was snel gevonden ''De Schakel''. Het zou verschijnen om de 14 dagen, meerkleurig, naar het formaat van ''Das Reich''. Na een bespreking met Ogrfhr. Berger en diens adjudant, Dambach, kregen wij de goedkeuring. Het blad werd gedrukt bij Wilmy in Nürnberg,

waar toevallig een Vlaamse zettersbaas tewerkgesteld was, een buitengewoon geschikte hulpkracht.
De Vlaamse afdeling was de enige van alle Europese, die een dergelijk blad mocht uitgeven.
Het "Vlaamse Leitheft" en "De Schakel" waren aan generlei censuur onderworpen en dàt wil in oorlogstijd zeker wat beduiden. Ogrfhr. Berger drukte ons natuurlijk op het hart, het in ons gestelde vertrouwen niet te beschamen en daar hebben we ons ook aan gehouden.
Van Duitse zijde werden ons geen moeilijkheden in de weg gelegd, wat men van de Vlaamse zijde, vooral na de bezetting van Vlaanderen door de geallieerden, niet kan zeggen. Vele dezer zogenaamde "Zivilisten", zoals Berger ze noemde, waren op een postje uit, doch Berger liet ons nooit in de steek. Tot 14 dagen, voor de bezetting van Kulmbach door de Amerikanen, begin april, verscheen de Schakel regelmatig om de twee weken en ook het Leitheft.
Door de voor ons noodlottig aflopende oorlogsomstandigheden bestaat er geen twijfel, dat De Schakel en het Leitheft niet immer onze vrijwilligers aan het front bereikten.
Het Leitheft had een oplage van 20.000 exemplaren, was op kunstdrukpapier gedrukt en De Schakel verscheen op 40.000 exemplaren.
Een maand vóór zijn dood heb ik Ogrfhr. Berger op het Joelfeest der Hiag Bergstrasse nog gesproken. Hij was kort voordien voor een paar weken in Vlaanderen geweest en met onvergetelijke indrukken teruggekomen. Hij zegde me letterlijk: "Ihr Flamen habt den Krieg nicht verloren wie wir, Ihr besitzt eine kämpferische Jugend, unsere ist vergammelt".
De tijd bij het Hauptamt C I blijft voor mij onvergetelijk.

R. Van Avondt.

Uscha. Reimond Van Avondt.

Memorandum Degrelle

De te nemen maatregelen bij het veroveren van het Belgisch grondgebied door het Duitse leger na het lukken van het von Rundstedtoffensief, einde 1945 en begin 1945.

1) Adm. OKH (1)
2) (onleesbaar) 227 (2)
Geheime kommandozaak

WFSt/Qu.2 F.H.Qu., den 2.1.1945
Nr. 0046/45 g.K. 2 Exemplaren
Referte: Schr. Chef W.P. aan plaatsverv. Chef WFSt. v. 25.12.44
Betr.: Memorandum Degrelle.

Aan
Chef W.Pr.
via V.O. af. 3.1.45

1. Ter gelegenheid van een Chefbespreking (3) op 29.12.1944 in Berlijn werd besproken (4), de voorstellen van het memorandum Degrelle met betrekking tot het niet bezetten van Belgische staatsgebouwen door Duitse troepen, het verbod van het vertonen van de Belgische vlag en behandeling van de in hechtenis zittende Belgische burgers voorlopig te negeren (5).
De uit het memorandum Degrelle voortspruitende kwesties zullen binnenkort in het algemeen kader van de Belgische kwesties aan de Führer ter beslissing voorgelegd worden. Tot dan moeten de troepen uitsluitend volgens het krijgsrecht handelen, zonder op speciale politieke wensen van enkelingen in te gaan. Enkel het afzonderlijk onderbrengen van gevangenen van het nieuw Belgisch leger werd intussen bevolen.
2. In dezelfde chefbespreking verzocht de vertegenwoordiger van de Reichsführer-SS, het SS-Hauptamt (Obergruppenführer Berger) kennis te geven van de propagandaopdracht, die bijliggend teruggegeven wordt.
Om verdere behandeling wordt verzocht.

i.o.
(onleesbaar)

Vertaling

Bijlage 6[6] 228[2]

Chef WPr[7] KOPIE[2] den 25. December 1944

Aan Plaatsverv. Chef WFST

Betr.: Memorandum Degrelle (propagandamateriaal)

Referte: Bespreking plaatsverv. Chef WFST-Chef WPr op 23.12.44

Het bijliggende memorandum van Leon Degrelle moet luidens de beslissing van de Chef WFSt. als propaganda bij de Belgische bevolking zo veel mogelijk benut worden.

Voorwaarde voor de uitwerking van deze propaganda is de juiste houding van de Duitse troepen en bestuursorganen.

Het is daarom noodzakelijk, langs de hiërarchische weg de volgende schikkingen te trefen:

1. Alle dienstgebouwen van de Belgische staat zijn, zo ver ergens mogelijk, *niet* te bezetten. Het beheer van deze staatsgebouwen moet aan de Belgen overgelaten worden. In geen geval mag op dergelijke gebouwen de Duitse vlag gehesen worden.
2. Voorafgaand aan de vrijlating van thans in hechtenis zittende Belgische staatsburgers moet een beslissing van een Waalse of Vlaamse commissie worden afgewacht, opdat geen onwaardigen worden vrijgelaten.
3. Moest de bevolking de Belgische vlag met de kleuren rood-geel-zwart hijsen, zo mag daartegen niet worden opgetreden. Ook een verbod van de Belgische vlag is niet op zijn plaats.
4. Tot nader order is het betreden van Belgische gasthuizen evenals elke koophandel in de bevrijde Belgische gebieden voor alle leden van de Duitse Wehrmacht verboden.
5. De soldaten van het nieuw Belgisch leger, die zich in gevangenschap bevinden, mogen niet met andere gevangenen uit de eerste westveldtocht samengebracht worden. Hun onderbrenging moet afzonderlijk gebeuren.

Om verdere schikkingen en mededeling van deze voorschriften wordt verzocht.

get. (onleesbaar)

Afschrift![8]

229[2]

KOPIE[2]

Memorandum Degrelle[6]

I.

De Duitse Wehrmacht mag niet het Belgisch grondgebied als vijandelijk leger, maar als de werkelijke bevrijder betreden. De bewoners van België, Wallonië en Vlaanderen zijn Germanen. Walen en Vlamingen staan thans in het Duitse heir, ieder van deze volksgemeenschappen heeft een divisie in de Europese vrijheidsstrijd ingezet. De Duitse soldaat mag zich niet als vijandelijke overwinnaar, maar als kameraad en revolutionair socialist, die samen tegen het Aziatische bolsjewisme en Anglo-amerikaanse kapitalisme strijdt, tonen.

II.

Het zou een zware politieke fout zijn, de dienstgebouwen van de Belgische staat te bezeten. Het Duitse militaire opperkommando zou in tegendeel het beheer van deze staatsgebouwen aan België moeten overlaten. Het is de gewoonte van een overwinnaar, de staatlijke instituten te bezetten, om daar de vlag van de overwinnaar te hijsen. Het Duits bestuur moet daarentegen zich in hotels, theaters, kino's, scholen enz. installeren. Dat geldt in gelijke mate voor onze ministeries in Brussel, voor een mogelijk geval. De Militär-Verwaltung, als er zo een bestaat, en de staven zouden eveneens hotels, onbewoonde privaathuizen moeten betrekken en de Belgische administratie in haar lokalen laten. Deze bemerking mag misschien in verhouding weinig van betekenis schijnen. Psychologisch echter krijgt ze een grote betekenis voor het complex van de hele administratie, die wij beslist nodig hebben. Met het oog op de bevolking is een inrichting van de militaire en sociale diensten in de bankhuizen aan te bevelen.

III.

Een zeer groot aantal Waalse en Vlaamse nationaal-socialisten bevinden zich thans in gevangenschap. Volgens de communiqués van de regering Pierlot bedragen deze 70.000. In het geval van een verdere snelle Duitse opmars zijn represailles en executies te vrezen. Er zijn anderzijds in het Reich meer dan 20.000 politieke gevangenen van Belgische nationaliteit. Het zou goed zijn door de radio en door het Internationale Rode Kruis te laten weten, dat gelijke onverbiddelijke represailles op deze politieke gevangenen zouden worden uitgeoefend, wanneer de Waalse en Vlaamse nationaal-socialisten vermoord of ook maar uit het land gesleept zouden worden.

IV.

Daarentegen zijn de thans in hechtenis zittende Belgen niet met de nationaal-socialisten gelijk te stellen. Dat zou een zware fout zijn. De toestand van deze gevangenen zou ongetwijfeld moeten verbeterd worden. Maar wat hun vrijlating betreft, zou een beslissing van een Waalse of Vlaamse commissie moeten afgewacht worden.

V.

Gedurende de eerste bezetting van België was het verboden, de Belgische vlag met de kleuren rood, geel, zwart te hijsen. Deze maatregel heeft de minste betekenis in Vlaanderen waar de zwarte Vlaamse Leeuw op geel veld vaker te vinden was. Deze maatregel heeft de Waalse bevolking die gewoonlijk haar kleuren hees, geschokt. Dit verbod werd daarom uitgevaardigd, omdat juist deze kleuren een teken van de weerstandsbeweging van de Belgische bevolking geworden waren. Het is niet aan te nemen, dat de Waalse bevolking in de tegenwoordige omstandigheden de Belgische kleuren demonstreert. Het ware gepast, een desbetreffend verbod niet nog eens uitdrukkelijk uit te vaardigen, om niet een hernieuwde weerstand op te wekken.

VI.

Wat de propaganda betreft, bevindt zich de Waalse omroep thans in Wipperführth bij Köln onder de leiding van heer Julien Carlier, die de gevolmachtigde verantwoordelijke is.

VII.

Wat de perswerking betreft, is de K.B.Zug () Wallonien zowel militair alsook door burgerkrachten aangevuld onder de leiding van SS-Unterstuf. Chome. De kameraad Michel Saussez is als politieke raadgever hem toegevoegd en is burger.

VIII.

Ik wens als soldaat aan de nieuwe veldtocht in het Westen deel te nemen. Gedurende deze tijd zal mijn vertegenwoordiger Victor Matthys in mijn naam de volledige politieke autoriteit waarnemen, alle beslissingen treffen en elke inzet bevelen, waar hij nodig is. Zijn bevoegdheid bestrijkt evenzo in mijn naam tot het gebied van de propaganda. Ik hoop, dat hij zo snel als mogelijk bij de militaire diensten als politiek raadgever evenals de andere medewerkers van mijn politieke staf die hij zal uitkiezen, namelijk onder dezen die reeds een politieke of administratieve opdracht in België voor de evacuaties van dit gebied en bij dezen die sedertdien gelijkaardige functies bekleedden, erkend worden.

IX.

Tegenover de tegenwoordige functionarissen van de Belgische Staat is een vriendelijke en vaste houding te tonen. Zij moeten zo ver komen, dat zij hun krachten voor het belang van hun volk inzetten en de grootste vrijheid moet hun gegeven worden. Zodra zij zich echter weigerig gedragen of zich ook in het geringste aan sabotage schuldig maken, moeten ze exemplair gestraft worden.

X.

De soldaten van het nieuw Belgisch leger, die zich sedertdien in gevangenschap bevinden, zijn interessante en idealistisch ingestelde mannen. Men mag ze niet met andere gevangenen van de eerste westveldtocht samenbrengen, maar hen in tegendeel in eigen kampen onderbrengen, waar wij op hen onze invloed zouden kunnen uitoefenen en hen eventl. weer vrij maken, zodra wij hen daarvoor geschikt vinden. Nochtans zou het nodig blijken, dat het Reich aankondigt, dat men deze soldaten als gijzelaars zou neerschieten, wanneer de mannen van de Waalse en Vlaamse SS door de Anglo-Amerikanen en de regering Pierlot zouden doodgeschoten worden, omdat zij een Duits uniform dragen.

XI.

Een maatregel, die voor het volk zeer gunstig bleek, was door de Anglo-Amerikaanse militaire overheid getroffen geworden, waarnaar zich officieren en manschappen van de gealliëerden niet in Belgische gasthuizen mochten ophouden, om zo schijnbaar de bevoorrading van de bevolking te respecteren. Het zou noodzakelijk zijn, voorlopig een gelijke maatregel voor het Duitse leger te treffen, volgens dewelke dus iedere koophandel in de bevrijde gebieden zou verboden zijn.

get. Degrelle

Nota's van de vertaler:

1. Text.: Verw. OKH (in handschrift) = Verwaltung OKH? = Administratie OKH?
2. Vermoedelijk stempels van een of ander archief, later aangebracht.
3. Chefbesprechung = bespreking onder chefs, vermoedelijk onder de "grote bazen" van de verschillende Wehrmachtteile (= krijgsmachtdelen) Heer, Kriegsmarine, Luftwaffe en Waffen-SS, gezien een vertegenwoordiger van de Reichsführer-SS er aanwezig was.
4. Text. festgelegt = vastgelegd, bij besluit bepaald.
5. Text. ... zurückstellen = uit te stellen.
6. Achteraf in handschrift bijgevoegd, gedeeltelijk onleesbaar
   Gans de tweede paragraaf blijkt achteraf met de hand doorstreept, waarna vervolgens de schrapping weer schijnt geannuleerd.
7. Chef WPr = Chef Wehrmacht Propaganda?
   Chf WFSt = Chef Wehrmacht-Führungsstab? = Stafchef algemeen W.-Leiding?

8. Afschrift! Het voorliggende document is dus een fotocopy van een afschrift, vermoedelijk gemaakt door iemand van de Duitse Staf.
   De tekst is in gebrekkig Duits, schijnbaar een vertaling van een origineel Franse tekst, in het Duits vertaald door iemand die blijkbaar zelf niet Duitstalig is.
   Vandaar het uitroepteken (!) achter het woord "Afschrift", waarmee de typist bedoelt, dat hij de tekst letterlijk heeft gecopieerd.
   Wij hebben dan ook de Duitse tekst woordelijk vertaald.
9. K.B.Zug = Kriegsberichter Zug = Peloton oorlogscorrespondenten.

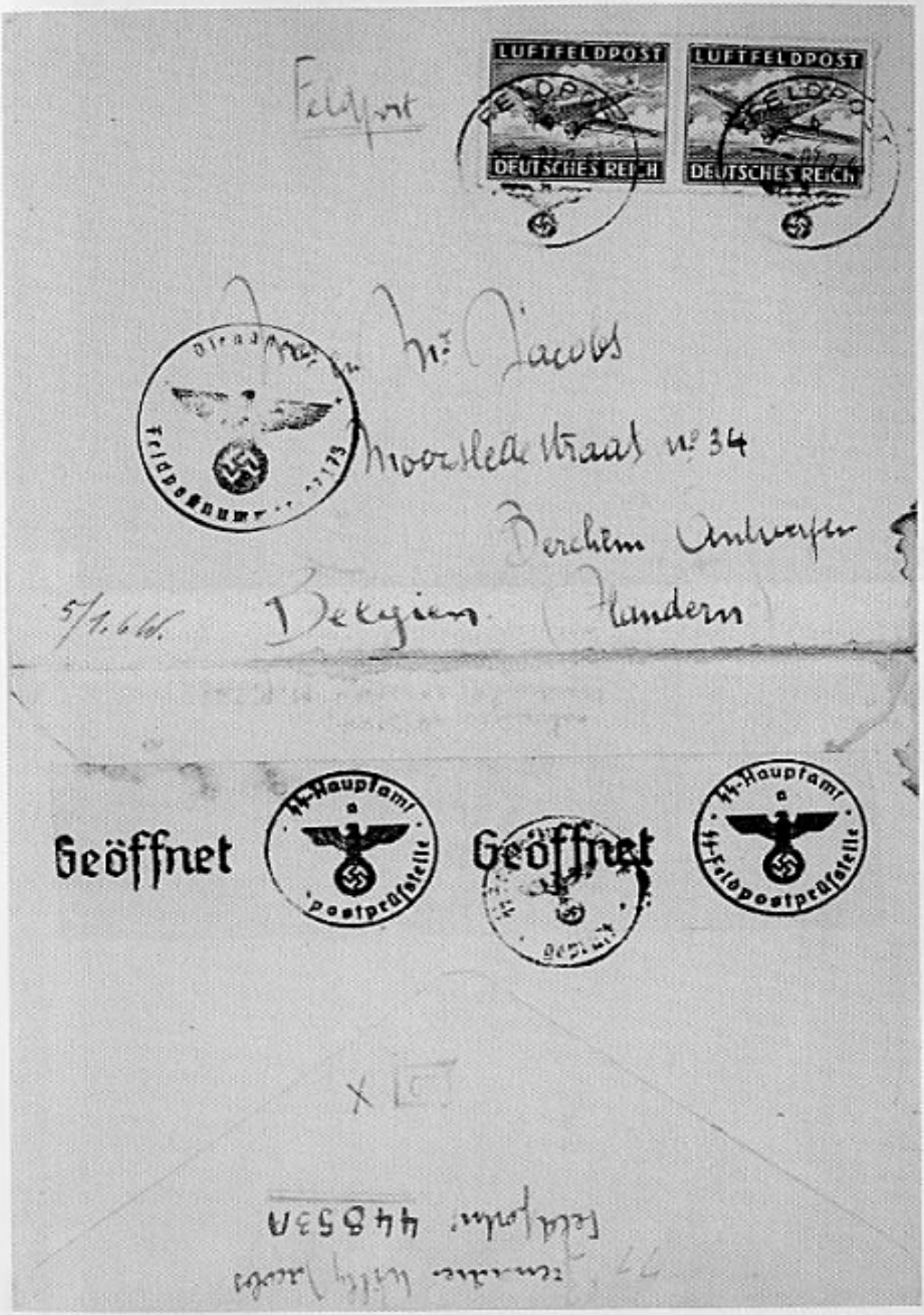
LUFTFELDPOST
DEUTSCHES REICH
LUFTFELDPOST
DEUTSCHES REICH
Geöffnet
SS-Hauptamt
Postprüfstelle
Geöffnet
SS-Hauptamt
SS-Feldpostprüfstelle

Nog even een brief uit Vlaanderen doorlezen. Men merkt de viltlaarzen.

Post. Voor elke kompagnie is er wat bij.

Post. Groeten uit de Heimat.

Post. Een brief met foto van het liefje uit Vlaanderen.

Ontluizing. In Rusland hadden de soldaten te kampen met dit ongedierte, als gevolg van de armzalige en primitieve levenswijze van de plaatselijke bevolking.

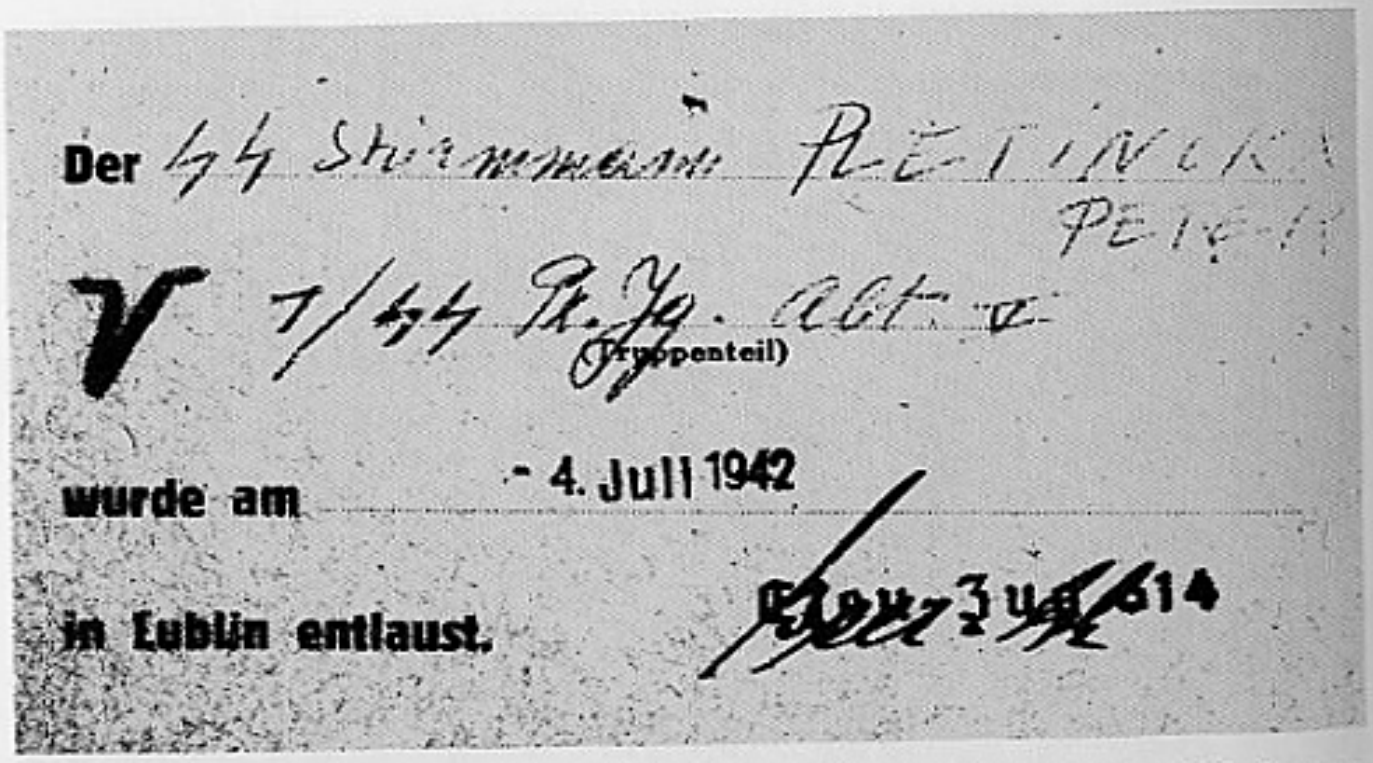

Een Entlausungsschein was vereist voor het bekomen van een reisbiljet op de Urlauberzug.

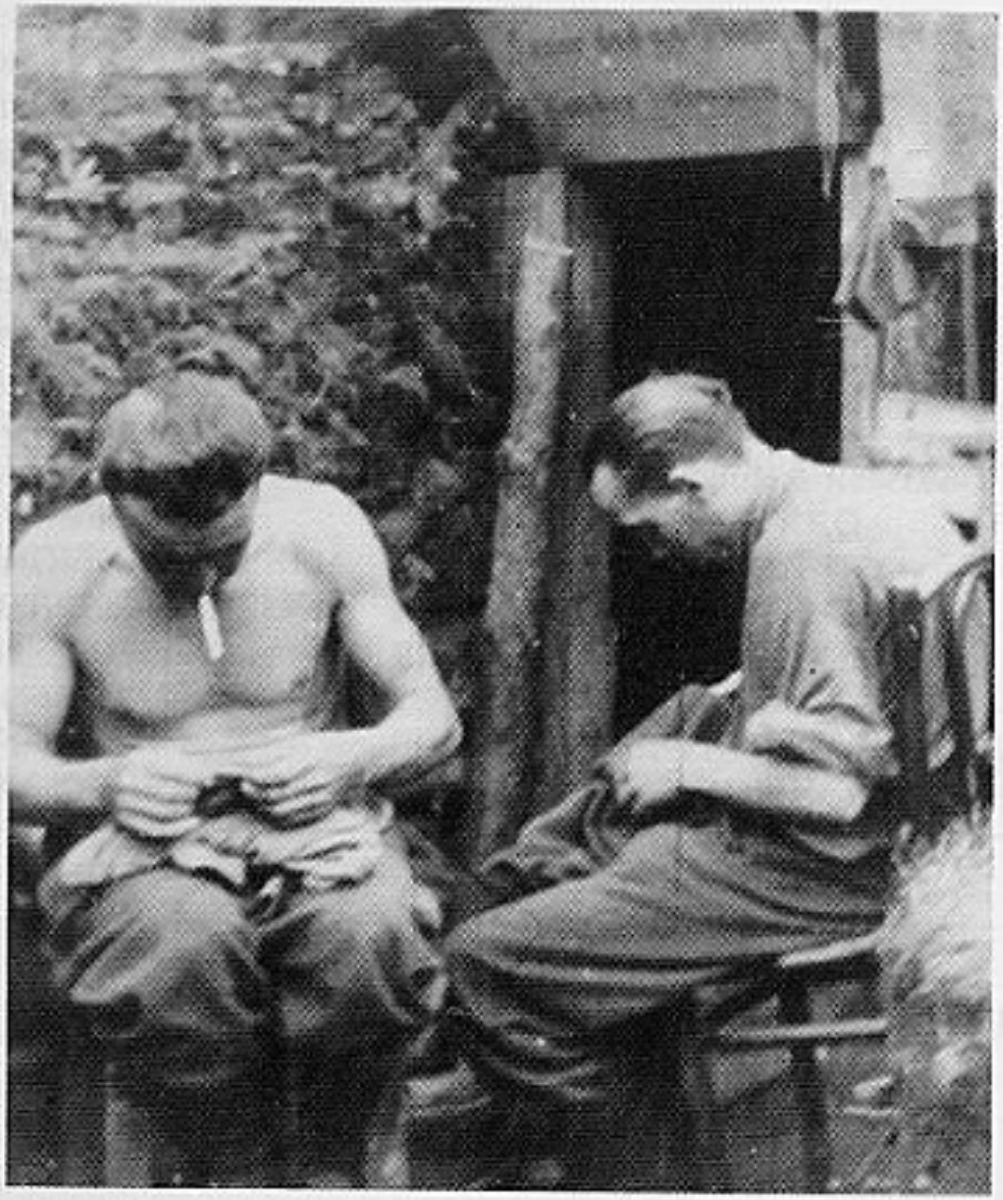

Frontleven. Luizenvangst.

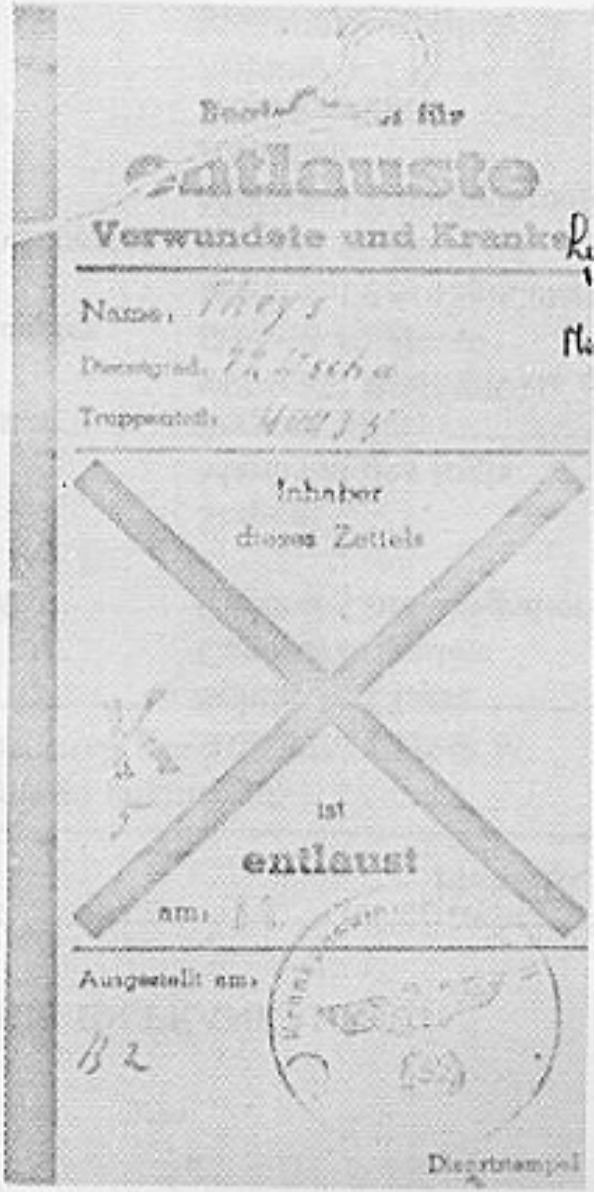

Entlausungsschein

DIENSTGRADEN IN VERGELIJKING MET BELGIE EN FRANKRIJK

	Afkorting	België		Frankrijk
MANSCHAPPEN		LANDMACHT*	RIJKSWACHT**	
Schütze	Schtz.	Soldaat	Rijkswachter	Soldat 2e Classe
Oberschütze	Oberschtz.			Soldat 1e Classe
Sturmmann	Strm.	Korporaal	Brigadier	Caporal/Brigadier
Rottenführer	Rttf.	Korporaal-Chef	Brigadier-Chef	Caporal-Chef-Brigadier-Chef
ONDEROFFICIEREN				
Unterscharführer	Uscha.	Sergeant	Wachtmeester	Sergent Maréchal des logis
Scharführer	Scha.	1e Sergeant	1e Wachtmeester	Sergent (d.c.) Maréchal des logis de carrière
			Opperwachtmeester	Sergent-Chef Maréchal des logis-chef
Oberscharführer	Oscha.	1e Sergeant-Majoor	1e Opperwachtmeester	Sergent major Maréchal des logis-major
Hauptscharführer	Hscha.	Adjudant	Adjudant	Adjudant
Sturmscharführer	Stucha.	Adjudant-chef	Adjudant-chef (**)	Adjudent-chef
OFFICIEREN				
Untersturmführer	Ustuf.	Onderluitenant		Sous-lieutenant
Obersturmführer	Ostuf.	Luitenant		Lieutenant
Hauptsturmführer	Hstuf.	Kapitein		Capitaine
		Kapitein-Commandant		

HOOFDOFFICIEREN			
Sturmbannführer	Stubaf.	Majoor	Commandant of Chef de bataillon (d'escadron)
Obersturmbannführer	Ostubaf.	Luitenant-Kolonel	Lieutenant-Colonel
Standartenführer	Staf.	Kolonel	Colonel
Oberführer	Oberf.		
OPPEROFFICIEREN			
Brigadeführer	Brigadef.	Brigadegeneraal	Général de Brigade
Grupenführer	Gruf.	Generaal-Majoor	Général de division
Obergruppenführer	Ogruf.	Luitenant-Generaal	Général de corps d'armée
Oberstgruppenführer	Oberstgruf.		Général d'Armée
Reichsführer-SS	Rfhr.-SS		Maréchal de France
Reserve-Führerbewerber	RFB	Kandidaat-Reserve-officier-KRO	
Junker	Ju.	Korporaal-KRO	
Standartenjunker	Staj.		
Standartenoberjunker	Stobj.	Adjudant K.R.O.	

(*) Bij de ''bereden troepen'' zijn de dienstgraden voor korporaals en onderofficieren dezelfde als bij de RW.
(**) Dienstgraadbenamingen voor de officieren van de RW zijn dezelfde als van de landmacht.

BESTRAFTEN DOOR DE BELGISCHE KRIJGSRADEN
(Vlamingen + Walen)

		Na verhoor	Bij verstek	Totalen
Militaire Formaties	Waffen-SS (Walen en Vlamingen)	6.414	1.284	7.698
	Legion Wallone	1.552	294	1.845
	Vlaams Legioen	626	92	718
	TOTAAL WAFFEN-SS	8.592	1.670	10.262
	Kriegsmarine	315	38	353
	TOTAAL	8.907	1.708	10.615
Para-Militaire Formaties	N.S.K.K.	3.556	273	3.829
	Organisation Todt	2.998	124	3.122
	Garde Wallone	2.261	162	2.423
	Vlaamse Wacht	2.932	197	3.129
	Fabriekswacht	3.204	147	3.352
	Garde d'Usines	97	1	98
	Eisenbahnwache	348	4	352
	TOTAAL	15.397	908	16.305
Para-Militaire-Formaties met politiek karakter	Dietse Militie-Z.B.	521	43	564
	V.A.V.V.	111	—	111
	TOTAAL	632	43	675
Politieke troepen	Feldgendarmerie	1.508	252	1.310
	Sicherheitsdienst — S.D.	263	38	301
	Geheime Feldpolizei	138	22	160
	TOTAAL	1.459	132	1.771
Diversen	D.R.K. e.a.	2.273	192	2.465
ALGEMEEN TOTAAL		28.668	3.163	31.831

MEDEWERKERS AAN BOEKDELEN V, VI en VII

Aendenboom Bert
Baele Roger
Baeyens Karel
Bal Ben
Bauweraerts Renaat
Beeckman Karel
Begijn Adolf
Bender Roger
Boers Albert
Bogaert Jan
Bonte A.
Buch Hermann
Buys Jan
Buys Roger
Cambré René
Chevalier Vik
Colemonts Georg
Coppieters Gilbert
Cracco Jan
Cruysberghs Louis
d'Alquen Gunther
De Backer Frans
De Bruycker Albert
Deckmijn Albert
De Groote Frans
De Jaeger Marcel
De Jaeghere Carlos
De Leenheer Jef
De Maeyer Karel
De Meulemeester Walter
Denorme Kamiel
De Prijcker Bert
De Rijck Frans
De Rocker Maurits
Desseyn Jef
De Vriese Jan
De Vriesere Georges
De Wilde Jan
De Wit Albert
De Wit Leon
D'Hulster Michiel
Dosfel Bob
Ensch Bert
Eyckerman Urbain
Geunes Bert
Goossenaerts Emiel
Goyvaerts Frank
Helsen Alois
Hendrickx Bert
Heyerick August
Houtmeyers Bernard
Huysentruyt Jef
Inghels Jeroom
Janssens Alfons
Kimpe Karel
Köhn Willy
Landrien Paul
Lauwers Frans
Leenaerds Paul
Lefebre Albert
Leysen Frits
Littlejohn David
Lybaert Georg
Lyssens Frans
Meessens Albert
Mannaert Jef
Moenssens Bert
Meulemans Clem.
Messelis Berta
Minjauw J.
Molenaers Flor
Morissen Achiel
Neulen Hans Werner
Olbrechts Albert

Olyslager Harry
Olyslager Leo
Pauli Toon
Portocarero G.L.A.
Petersen Jan Paul
Pletinckx Piet
Rits Albert
Rits Gustaaf
Rohan Jos
Rosseel Gilbert
Rutten W.
Ruyffelaert Mark
Saris Wim
Schrijnen Remy
Schulze-Kossens Richard
Slaets Paul
Slagmulder Staf
Smolders
Spronk Otto
Stange Hans
Stroink G.
Suys Paul
Swyngedouw Geo
Taylor Hugh Page
Theys Paul
Theys Pieter
Thielemans Georgette
Teunen R.C.
Toelen Alfons
Van Avondt Raymond
Van den Bosch Gaby
Vandenbroucke Arthur
Vandenbussche Albert
Van den Driessche Roger
Vandewalle Luk
Van Dijck Jos
Vanhaezebrouck Robrecht
Van Craen Jan
Van Gijsegem Herman
Van Hecke Lode
Van Hemelrijck Marcel
Vanherp Willy
Van Heule Luc
Van Holsbeke Piet
Van Laar M.
Van Isterdael André
Van Ooteghem Oswald
Van Poucke Guido
Van Rompay-Beets Mia
Van Schamelhout Leo
Verhaest Herman
Van Woensel Frans
Verbist Elly
Verhaeghe Karel
Vermaelen Frans
Vopersal Wolfgang
Wangemann Eckard
Wauters Jeroom
Windels Roger

Onze dank en onze erkentelijkheid aan al onze medewerkers. Door hun spontane en bereidwillige medewerking kwamen al deze boeken tot stand. Zij stelden al hun documenten, foto's en samengevatte bijdragen ter beschikking van de auteur.
Hun solidaire samenwerking met de auteur, met als enig streven iets degelijks te brengen en de wil om aan geen geschiedenisvervalsing te doen, wars van elke sensatie, strekt deze medewerkers tot eer. Al deze medewerkers waren getuigen of namen aan deze wereldbrand deel. Bovendien dient vermeld, dat geen enkele enig geldelijk voordeel genoot.
In het bijzonder danken wij:

Guido Haudenhuyse, voor zijn prachttekeningen, die aan deze werken een voorname en artistieke glans geven.
Paul Slaets voor zijn fotografie, uren en dagen werk voor onze gemeenschap. Zijn werk vervierdubbelt de waarde van al onze boekdelen.
Jan Cracco voor zijn foutloos en gedokumenteerd vertaalwerk.

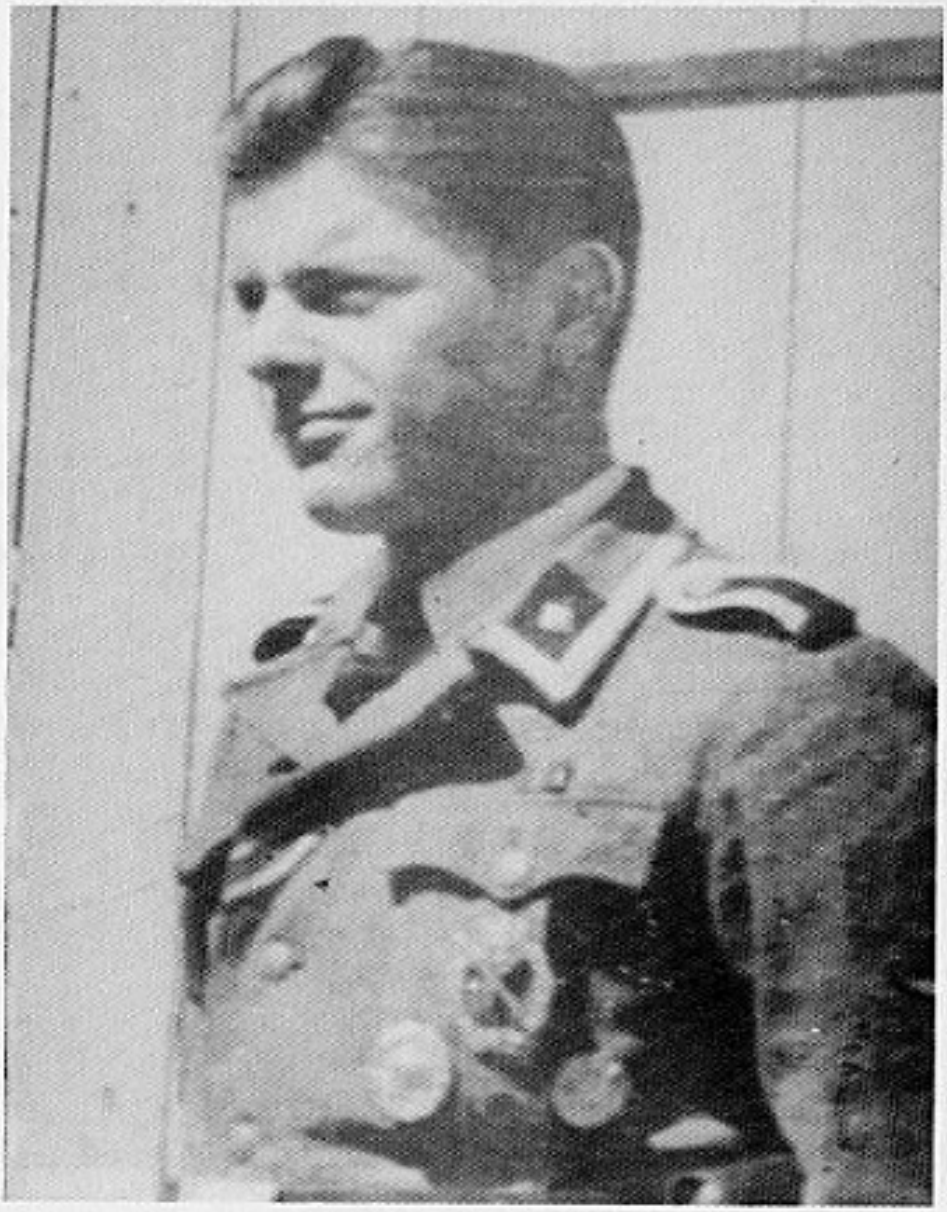

Alfons Toelen: Auteur van het manuscript: „Flamen an der Ostfront", dit script werd vrij bewerkt en vertaald door de Etnika-redaktieraad voor haar uitgaven „Vlamingen aan het Oostfront". Deel 1 en 2. Wij danken Alfons voor zijn belangrijke bijdragen ook voor het feit, dat zijn manuscript ons toeliet data en zaken in de juist lijn te brengen.

Jan Cracco. Vertaler bij uitstek, bood spontaan zijn diensten aan. Vertaalde honderden bladzijden, die in een taal neergeschreven waren, die meer op een puzzel leek. Jan ons aller dank!

AFKORTINGEN

Abt.	: Abteilung — afdeling
Agra	: Association du grand Reich Allemand
A.O.K.	: Opperkommando van het leger (Armee Ober Kommando)
A.O.	: Buitenlandse organisatie (Auslandsorganisation)
Art.	: Artillerie
A. und E.Btl.	: Ausbildungs und Ersatz Bataillon (Opleidings- en Aanvullingsbataljon)
B.-Stelle	: Waarnemingspost — Beobachtungsstelle
Btl.-Battr.	: Bataljon — Bataillon — Batterie — Batterij
Div.	: Divisie — Division
D.M.S.	: Dietse Meisjes Scharen
D.M./Z.B.	: Dietse Militie — Zwarte Brigade
D.R.K.	: Duits Rode Kruis — Deutsche Rotes Kreuz
E.K.	: IJzeren Kruis — Eiseres Kreuz
F.H.	: Veldhouwitzer — Feldhaubitze
F.K. (V.K.)	: Flandern Korps — Vlaanderen Korps
Fla.	: Luchtafweer — Fliegerabwehr
Flak.	: Luchtdoelkanon — Fliegerabwehrkanonen
Frw.	: Vrijwillig (Freiwilligen)
G.L.	: Germanische Leitstelle
g.Kdos	: Geheime kommandozaak — Geheime Kommandosache
G.F.P.	: Geheime veldpolitie — Geheime Feldpolizei
Gren.	: Grenadier
Gr.W.	: Granaatwerper — Granatwerfer
Hiwi	: Hulpwillige Russische krijgsgevangene
HJ	: Hitler Jeugd — Hitlerjugend
HKL	: Hoofdgevechtslijn — Hauptkampflinie
H.SS.P.F.	: Hogere SS- en politiechef — Höhere SS und Polizeiführer
HVP	: Hoofdverbandplaats — Hauptverbandplatz
Ia	: Taktische adviseur
Ib	: Technische adviseur
IG	: Infanterie Geschut — Infanteriegeschütz
Inf.	: Infanterie
J.Btl.	: Jeugdbataljon — Jugend-Bataillon
KB	: Oorlogskorrespondent — Kriegsberichter
K.d.F.	: Kracht door Vreugde — Kraft durch Freude
Kdr.	: Kommandeur, bevelhebber

K.E.	: Kurt Eggers
Kfz.	: Voertuig (Kraftfahrzeug)
Kgr.	: Gevechtsgroep (Kampfgruppe)
Kp.	: Kompagnie — Kompanie
k.v.	: Frontrijp — kriegsverwendungsfähig
K.V.K.	: Oorlogsverdienstenkruis — Kriegsverdienstenkreuz
KZ	: Interneringskamp — Konzentrationslager
Lkw.	: Vrachtauto (Lastkraftwagen)
MG	: Machinegeweer — Maschinengewehr
Mot	: Gemotoriseerd — motorisiert
Na (Nach.)	: Commmunicatie (Nachrichten)
N.S.	: Nationaalsocialist — Nationalsozialistisch
N.S.D.A.P.	: Nationaal socialistische Duitse arbeiderspartij
N.S.B.	: Nationaal socialistische beweging (Nederland)
N.S.F.	: Nationaal socialistische vrouwenschap — Nationalsozialistische Frauenschaft
N.S.K.K.	: Nationaal socialistisch vervoerkorps — NS-Kraftfahrerkorps
N.S.V.	: Nationaal socialistisch volkswelvaart — NS-Volkswohlfahrt
OFK	: Opperveld Kommandantuur — Oberfeldkommandantur
O.K.H.	: Opperkommando van het Landleger (Oberkommando des Heeres)
O.K.W.	: Opperkommando van de Duitse Weermacht (alle strijdeenheden)
OO	: Ordonnansofficier — Ordonnanzofficier
O.T.	: Organisatie Todt
Pak.	: pantserafweerkanonnen
Pi.	: Pioniere-Genie
Pkw.	: Personenauto
P.U.	: Politiek onbetrouwbaar (Politisch unzuverlässig)
Pz.	: Pantsers — Panzer
R.A.F.	: Britse Luchtmacht (Royal Air Force)
RFSS	: Reichsführer SS — Rijksleider SS
Rgt.	: Regiment
RSO	: Rupstraktor Oost (Raupenschlepper Ost)
SD	: Veiligheidsdienst — Sicherheitsdienst
SDG	: Brankardier (Sanitätsdienstgrad)
Sipo	: Veiligheidspolitie — Sicherheitspolizei
SPW.	: Soldatenpantserwagen — Schützenpanzerwagen
SS	: Schutscharen — Schutzstaffel

SS.FHA	:	Hoofdleidingsambt van de SS — SS-Führungshauptamt
SS.HA.	:	SS-Hoofdambt — SS-Hauptamt
SS.Ers.Kdo.	:	SS-Aanvullingskommando
Stug.	:	Stormkanon (Sturmgeschutz)
Tgb.	:	Dagboek
TFK.	:	Technische voertuigendienst
U.v.D.	:	Onderofficier van Dienst (Unteroffizier von Dienst)
U.S.	:	Verenigde Staten van Amerika
V.A.V.V.	:	Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen
VB.	:	Vooruitgeschoven waarnemer (Vorgeschobener Beobachter)
V.Bl.d.W.SS.	:	Verordeningsblad van de Waffen-SS
V.O.J.O.	:	Voor onze jongens aan het Oostfront
V.N.V.	:	Vlaams Nationaal Verbond
V.N.V.V.	:	Vlaams Nationaal Verbond voor Vrouwen
Z.B.	:	Zwarte Brigade
Zgkw.	:	Afsleepwagen

BRONNEN

I. ARCHIEFCENTRA

Arbeitskreis für Wehrforschung Stuttgart
Archief Dokumentatie Sint-Maartensfonds — G. Lybaert
Archief Oorlogsmuseum Brussel
Bundesarchiv Koblenz
Bundesarchiv Militärarchiv Freiburg i. Breisgau
Bundesarchiv Kornelimunster
Deutsches Wehrmacht Museum e.V.Sachrang/Chiemsee
Koninklijke bibliotheek Brussel
Stadbibliotheek Antwerpen
Navorsings- en Studiecentrum voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog — Brussel
U.S.Dokuments — Berlijn

Privé-archieven:
- Guido Haudenhuyse, Merelbeke
- Vopersal Hamminkeln, Hiag
- Alfons Toelen ,,Script Flamen an der Ostfront''
- Mark Ruyffelaert, Gent
- Jan Poul Petersen, Kopenhagen
- Tayler Hugh Page, Roger Bender
- Littlejohn, Londen
- Otto Spronk-Wim Saren, Nederland
- Alfons Janssens, Antwerpen
- Paul Slaets, Antwerpen
- Georg Lybaert, Lier

Fotoarchieven:
- Paul Slaets, Antwerpen
- Karel De Maeyer, Mortsel
- Centrum Tweede Wereldoorlog, Brussel
- Fotodienst S.M.F.
- Jan Vincx, Herentals
- Guido Haudenhuyse, Merelbeke
- Alfons Janssens, Antwerpen
- Staf Slagmulder, Aalst
- Alfons Toelen, Aken

II. BIBLIOGRAFIE

Dagbladen 1940-1945:

— Volk en Staat
— Het Algemeen Nieuws
— De Dag
— Het Laatste Nieuws
— Vrij Vlaanderen
— La Libre Belgique
— Le Pays Réel
— De Nieuwe Staat
— Vooruit
— De Nieuwe Standaard

Weekbladen 1940-1945:

— Signaal
— Balwing
— De SS-Man
— De Nationaal Socialist
— V.O.S.
— De Vlaamse Post
— De Geuzen
— Strijd

Maandbladen 1940-1945:

— De Jong Nationaal Socialist
— De Blauwvoet
— Volk aan de Arbeid
— DeVlag
— Leiding V.N.V.
— Deltakamp
— Hamer
— Westland
— De Schakel

Tijdschriften:

— Berkenkruis
— Wiking Ruf
— Der Freiwillige
— Broederband
— Pallieterke

— Rommelpot
— SS Leitheft
— Das Schwarze Korps
— KBK — Kleiner Berichter Kurier
— Vlamingen op
— Der Vaderen Zonen

Boeken:

— Als Arnswalde brannte, Granow en Gen.Maj. Voigt, Berlijn 1968
— Art. 113, Walter Roland, Eigen uitg. Antwerpen 1970
— Auch du warst dabei, Peter Kleist, Verlag K.W. Schutz, Göttingen
— Aus den ehemaligen Kirchengemeinden im Kreis Arnswalde, Heimatgruss Rundbrief
— Auszeichnungen des deutschen Reiches 1936-1945, Kurt G. Klietmann
— Befehl des Gewissens, Helmut Thole, Munin Verlag, Osnabrück 1976
— Bijdragen tot de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Centrum Tweede Wereldoorlog, Brussel
— Blitzmädchen, Frans W. Seidler, Wehr und Wissen Verlag
— Bloedgroep O, D. Van Rietvelde (Raf Van Hulse), Westland, Merksem
— Das Ende an der Elbe, Thorwald Jürgen, Klagefurt 1950
— Das Ende zwischen Oder und Elbe, Wilhelm Tieke, Motorbuch Verlag, Stuttgart
— Denkschrift: Die Waffen-SS und das Gesetz gemäss Artikel 131 GG, Archiv Hiag
— Der grosse Rauch, Erich Kern, Schutz Verlag Oldendorf
— Der Kampf um Berlin 1945, Gosztony, Dusseldorf 1970
— Der Kampf um den Kreis Arnswalde im Jahre 1945, Fritz Moerke, Göttingen 1973
— Der Kessel von Tscherkassy, Munin Verlag, Osnabrück 1969
— Der Lebensborn e.V. Ein Hüter deutscher Zukunft, Aus der Arbeit der SS
— Der Lohn der Tat, Ernst Blass, 2 Hamburg 36 Hohe Beichen 25
— Der Orden unter dem Totenkopf, Heinz Höhne, Bertelsmann, Gütersloh
— Der Reichsführer-SS, Der Soldatenfreund, Sponholtz Verlag, Hannover 1942-1944
— Der zweite Weltkrieg, Dr. Gunther Deschner, Verlag Reinhart Mohn, Güttersloh

— De Vlaamse en Waalse Waffen-SS aan het Oostfront, Guido van Poucke, verhandeling, Brussel 1967
— De SS en Nederland, Dokumenten uit SS-Archieven 1935-1945 door Dr. N.K.C.A. in 't Veld
— Die Armee der Geächteten, Felix Steiner, Schütz Verlag, Oldendorf 1977
— Die deutsche Politik im Generalgouvernement Polen 1939-1945, Geis
— Die deutsche Wehrmacht 1934 bis 1945, Dr. Klietmann, Berlin 1971
— Die Eroberung Pommerns durch die Rote Armee, Erich Murawski, Verlag Boppard am Rhein 1969
— Die Freiwilligen, Felix Steiner, Plesse Verlag, Göttingen
— Die Geschichte der Waffen-SS, Stein, New-York 1966
— Die guten Glaubens waren, Friedrich Husemann, Munin Verlag, Osnabrück 1966
— Die letzte Schlacht, Erich Kern, Verlag K.W. Schutz, Göttingen
— Die politischen Säuberungen in West-Europa, Paul Serrant, Verlag Gerhard Stalling, Oldenburg/Hamburg
— Die Regierung Dönitz, Walter Luedde-Neurath, Beunes Aires, Göttingen
— Die Ritterkreuzträger, Gerhard von Seemen, Podzun Verlag, Friedberg/D
— Die Ritterkreuzträger der Waffen-SS, E.G. Krätschmer, Plesse Verlag, Göttingen
— Die Sturmflut und das Ende, Hans Stöber, Munin Verlag, Osnabrück 1976
— Die Waffen-SS, eine Dokumentation, Dr. G. Klietmann, Munin Verlag, Osnabrück
— Die Waffen-SS im Wehrmachtbericht, Munin Verlag, Osnabrück
— Die Leibstandarte, Band I, II, III, Rudolf Lehmann, Munin Verlag, Osnabrück 1977
— Die letzte Front, Werner Haupt, Podzun Verlag, Bad Neuheim 1960
— Die 5. Jägerdivision 1939-1945, Kurs, Bad Nauheim 1962
— Division Das Reich, Otto Weidinger, Munin Verlag, Osnabrück 1979
— Division Das Reich im Bild, Otto Weidinger, Munin Verlag, Osnabrück 1981
— Ein Ruheloser Marsch war unser Leben, Wilhelm Tieke, Munin Verlag, Osnabrück 1975
— Europäische Freiwillige, Die 5. SS-Pz.Div. Wiking, Peter Strassner, Munin Verlag, Osnabrück
— Europas verratene Sohne, Hans Werner Neulen, Bastei, Lübbe Verlag
— Euro-Faschismus, Hans Werner Neulen, Universitas Verlag, München 1980

— Flamen an der Ostfront, Alfons Toelen, onuitgegeven script
— Fra Kaukasus til Leningrad, General A. Martini, Argentina, Forlaget ZAC Kopenhagen
— Geschichte der 207 und 281 Infanteriedivision mit ihren Zwischengliederungen 1939-1945
— Geschichte des grosses vaterländischen Krieges der Sowjetunion, Berlin DDR 1965
— Histoire de la SS-Reiter Fr., Parijs
— History of the second War, Liddle Hart, Londen 1970
— Illustrierte Geschichte des dritten Reiches, Kurt Zentner, Südwest Verlag, München
— Im Feuersturm letzter Kriegsjahre, Wilhelm Tieke, Munin Verlag, Osnabrück 1975
— Ich war dabei, Franz Schönhuber-Langen, Müller Verlag, München 1981
— Korpsabteilung C von Dnjepr bis nach Polen, Wolfgang Lange, Neckargmund
— Kradschützen voraus, Wilhelm Tieke, Erbland 54, Gummersbach 31
— Kriegsgeschichte der 12. SS-Panzerdivision "Hitler-Jugend", Band 1 en 2, Kurt Meyer, Muninverlag Osnabrück 1983
— Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht, Band IV, Frankfurt 1965
— La Brigade Frankreich, Jean Marbire, Fayard Parijs 1973
— La Défaite Allemande à l'Est, Lederrey, Paris, Limoges, Nancy, 1951
— La Division Charlemagne, Jean Marbire, Fayard, Parijs 1974
— La Division Wiking dans l'enfer blanc, Jean Marbire, Fayard, Parijs 1980
— La Panzerdivision Wiking, la lutte Finale 1943-1945, Jean Marbire, Fayard, Parijs 1981
— La neige et le sang, Paul Terlin, Editions de la pensée, Parijs
— Les Campagnes de la Waffen-SS, François Duprat, Parijs 1973
— Les Hérétiques, Saint Loup, Presses de la Cité, Parijs
— Les jeunes Fauves du Führer, la Division SS Hitlerjugend dans la Bataille de Normandie, Jean Marbire, Fayard, Parijs 1976
— Les SS de la Toison d'Or, Saint Loup, Presses de la Cité, Parijs
— Les Waffen-SS, Henri Landemer, Baland, Parijs
— Männer der Waffen-SS, F.W. Schütter, Schutz Verlag, Pr. Oldenburg 1982
— Meineid gegen Deutschland, Erich Kern, K.W. Schutz Verlag, Oldenburg
— Meine Kommandounternehmen, Otto Skorzeny, Limes Verlag

— Militärischer Führernachwuchs der Waffen-SS, Die Junkerschulen, R. Schulze-Kossens, Munin Verlag, Osnabrück 1982
— Mit dem Panzerregiment Wiking im Osten, Ewald Klapdorp, Siek Verlag
— Psychologisch Kriegsführung, Klaus Kirchner, Carl Hanser Verlag, Erlangen 1982
— Racial Illusion and Military Necessity, a study of SS political and Manpower, Objectives in occupied Belgium, Colorado 1965
— Scholingsbrieven, uitgave Scholing der DeVlag
— Soldaten wie andere auch, Paul Hausser, Munin Verlag, Osnabrück 1966
— Stalingrad to Berlin, the German defait in the East, Earl Ziemke, Washington 1968
— Standarten Oberjunker Normann, Günther Werdorf, Ring Verlag
— Schwedische Kriegsfreiwillige in Verbänden der Waffen-SS, Lennart Westberg
— Strijders zonder glorie, Bert Haman, Humanitas Gent
— The patriotic traiters, David Littlejohn, London 1970
— The Waffen-SS, G.H. Stein, New York, 1966
— Tragödie um die Treue, Wilhelm Tieke, Munin Verlag, Osnabrück 1968
— Tsjerkassy, Ben Esper, Forlaget ZAC Kopenhagen 1981
— Und kannten kein Erbarmen, Paul Kaps, Eric Pabel Verlag
— Uniforms of the SS, Volume 2, Germanischer SS 1940-1945, Historical Research, Unit Londen 1969 by H.P. Taylor
— Uniforms, Organisation and History of the Waffen-SS, R.J. Bender and H.P. Taylor, San Jose, Californië
— Veldtocht in Rusland, Leon Degrelle, uitgave Walter Soethoudt, Antwerpen
— Verleihung genehmigt, Jost W. Schneider, R. James Bender Publishing, San Jose Californië
— Verleihungsurkunden des 3 Reiches, Lothar Hartung, Institut für Ordensforschung, Lugano Schweiz
— Verordnungsblatt der Waffen-SS, Fitsch, Form Verlagsgeselschaft, Hannover 1961
— Verweht sind die Spuren, Rolf Prochek, Munin Verlag, Osnabrück 1982
— Vlamingen aan het Oostfront, door Etnika redaktieraad vertaald en vrij herwerkt naar het manuscript "Flamen an der Ostfront" van Alfons Toelen (Alf. Van Arendonck), Delen 1 en 2.
— Vlaanderen in uniform 1940-1945, Jan Vincx, Etnika uitgave, Ant-

werpen 1980, delen 1, 2, 3, 4, 5 en 6
— Voor Führer, Volk en Vaderland sneuvelde. Die SS in Nederland, Lytse van der Zee, Krusemans uitgeverij, Den Haag
— Vorwärts Prinz Eugen, Otto Kumm, Munin Verlag, Osnabrück
— Waffen-SS im Bild, Plesse Verlag, Göttingen
— Waffen-SS im Einsatz, Paul Hausser, Munin Verlag, Osnabrück
— Wenn alle Brüder schweigen, Munin Verlag, Osnabrück
— Wij vragen geen pardon, Willy Vanherp, De Clauwaert-Leuven, 1976

RECHTZETTING IN DEEL 6

Blz. 48: Later werden ook Nederlandstalige kaarten uitgegeven.

Blz. 119: De naam Ostuf. Gaston Willaert ontbreekt onderaan de foto.

Blz. 160-161: Inzet der school.

Aanvang augustus 1944 werd een deel der leerlingen, ongeveer 120, ingezet bij de opstand in Warschau, in oktober keerden allen terug naar Posen-Treskau. Einde oktober 1944 terug ingezet in de "Wartegau" om een bosrijk gebied te zuiveren van partizanen. Einde 1944 werden alle leerlingen verzet en kwam een einde aan de Junkerschool (De Vriesere G.)

1. regel 21 i.p.v. 15

Blz. 195: regels 5 tot 7 moet zijn:

Bij deze eenheid diende Arild Hamsun, zoon van de wereldberoemde Noorse schrijver Knut Hamsun, alsook Ostuf. Björn Björson, zoon van de latere eerste president van IJsland. John Amery was de zoon van de vice-koning van India.

Blz. 192: — fotokatern blz. 8

Diksmuide moet zijn Langemark.

— fotokatern blz. 11

Georges Kettman i.p.v. Ernst Vierbücher.

— fotokatern blz. 13

Paul Douliez i.p.v. Frans Douliez.

— fotokatern blz. 14

Paul Douliez i.p.v. T. van den Eynde.

— fotokatern blz. 15

aanvullen met Ostuf. Gössling — hij was de verantwoordelijke officier voor de Germaanse vrijwilligers bij "Kurt Eggers" en leidde de gehele reis.

— De wijzigingen en aanvullingen met betrekking tot de KB. Kurt Eggers zijn van Miel Goossenaerts.

Blz. 244: 1 RM. moet zijn 12,50 Fr. en niet 15 Fr.

Blz. 248: Rue du Taciturne.

Blz. 257: aanvulling — 3e Zugführer: Uscha. Albrecht (gevallen bij de partizanenbestrijding in de Vogezen (De Jaeghere Carlos)

aanvulling — Vlaamse onderrichters: Wentein Karel (De Jaeghere Carlos)

Blz. 259: aanvulling der namen — De Winne M. en De Jaeghere Carlos. 2de Gevechtsgroep.

Deze Unterführerlehrgang met als Chef Hstuf. Schleuter hadden geen inzet in de omgeving van Strassburg, maar wel aan het Rijn-Rhone kanaal met de opgegeven lokaliteiten: Monreux-le Château enz..., na zware verliezen trokken ze zich achteruit naar Freiburg-Sankt Georgen, vervolgens Fuhrtwangen en pas na Kerstmis 1944 naar Geisslingen, gelegen tussen Stuttgart en Ulm (in het beroemde kamp van S.A. Führer Roehm).
Hier werd deze gevechtsgroep ontbonden en werden ze overgeplaatst naar de divisie ''Langemarck''.
Op het ''Ehrenfriedhof'' van Bergheim (Colmar) liggen Vlamingen begraven, gesneuveld tijdens de gevechten aldaar (De Jaeghere Carlos).

A

Abel, 357
Abspoel, 541
Ackermans, 591
Aerts Gaston, 357
Aerts Gerard, 357, 364, 365
Aerts L., 39
Albers Max, 607
Albert, 357
Allaert Dré, 356, 358
Alt, 73
Anseeuw Dries, 398, 422, 425, 434
Arckens Eugeen, 219
Arentoft Holger, 217, 226, 245, 586, 588, 590
Axmann, 484

B

Baele Bert, 357, 364, 368, 387
Baetens J., 326, 334
Bahlof, 414
Balcaen, 54
Barrie Albert, 219, 455, 458
Bartels, 552, 559
Batow, 245
Bauch Heinrich, 218, 226, 582
Bauer, 462
Baumgarten, 229
Bauwens Jan, 219
Bauwens Theo, 219
Beckaert, 491
Becu, 533
Beeck, 655
Beeckman Karel, 219, 588, 590
Beernaert, 174
Beerten Marcel, 162, 163, 233
Begijn Adolf, 81
Behaegel, 500, 656
Behling, 357, 360, 364
Behrens, 648
Beirnaert, 629, 631
Berg Ruddy, 591
Berger Gotlob, 53, 67, 124, 126, 213, 483, 668, 671
Berghs Michel, 219
Bertels Remi, 219, 263, 264, 455, 458, 464
Bertho Eugeen, 39
Bertho Frans, 656
Bertho, 81
Berx Frans, 500, 503
Biernat, 507
Blaha, 371, 378, 414
Blancbois, 461, 469, 473
Blöhm, 168, 307, 315, 321
Blomme, 505
Blomme Omer, 660
Blondé Juliaan, 65
Blum, 168
Bockelmans, 189
Boes, 501
Bogaert Jan, 478
Bogaerd, 168, 315, 321, 323
Bohez, 50, 72, 84
Bolleire Maurits, 176
Bollen Alfons, 173, 219, 655
Bonaugure, 656
Bonnet, 392
Bonniver, 226
Borggraef, 219
Borgmans Pieter, 607
Borms Frans, 219, 232
Borms Kamiel, 449

Borms Jozef, 501
Bosch, 355, 356
Bosmans Juul, 500
Bosmans Stien, 450, 456, 457
Bosselaers Jan, 356, 626, 631
Boterberg Adolf, 189, 201
Bottu Lucien, 174, 189, 533
Boulanger, 76
Bouwens Marcel, 498
Bracke Frans, 491, 492, 526
Braeken, 501
Braem, 533, 656
Braes Renaat, 664
Brahy H., 121
Brands Frans, 500
Brandt Dr., 213
Brems Medard, 637
Bretschneider Dr., 173, 218
Breymann, 73, 76, 89, 103
Briers, 533
Broeckaert, 501
Broos Alfons, 373
Brouwers Theo, 185, 400, 408
Bruggeman, 625
Brunner, 439, 444, 462
Bruylant Juliaan, 141
Bruyninckx Georg, 106, 168, 219, 490, 491, 492, 517
Buehl Hans, 592
Buggenhout Jan, 500, 502
Bussele Dré, 618
Bütner, 556
Buys Roger, 624, 630
Buyse, 106
Buyse Cl., 491, 496
Buyse Jan, 218

C

Cachard, 625
Calleeuw Leo, 607, 618
Callens, 189
Callens Dries, 655
Callewaert Adelbert, 141
Callui, 434
Cambie, 167, 176, 324, 612
Candries, 656
Cannaerts, 590
Cardoen, Dr., 218
Cardoen Godfried, 439, 464
Cardon Marcel, 318
Carlier, 450, 462
Caspeels Sus, 449
Casteur Kamiel, 615
Cautaert Frans, 631, 636
Celen Johan, 609
Ceuleers Omer, 219
Chantraine Jef, 357, 359, 364, 373, 403
Chome, 674
Claes, 232, 533, 612
Claes Gaston, 604, 607, 617
Claessens, 505
Claeys, 219
Claeys Pieter, 65
Claeys Robert, 501
Claus, 591
Coen, 201
Coenaerts Jan, 106
Colen, 439, 451, 461
Colman, 655
Coolens Alfons, 605, 607
Coolens Frans, 612
Cools Max, 607
Cooman Robert, 607, 617
Cooremans, 625
Coppens, 388, 656
Cottenie André, 358
Coulembier Frans, 84
Coussement Maurice, 596, 604, 607, 611
Couwenberghs, 500

Cracco Jan, 278, 688
Craenhals, 358
Cresens Lode, 571
Crol, 402
Cruysberghs Frans, 660
Cruysberghs L., 102, 533, 534
Cuypers Staf, 502
Cuyvers Alfons, 590, 591

D

Daels Frans, 24, 25, 37, 43
Dahloff, 434
Dambach, 668
Dams, 541
Dassonville, 590
De Backer, 627, 649
De Backer Lieven, 167, 618
Debacker Thomas, 33
De Bakker, 307, 321
De Belder P., 505
Debert, 656
De Bisschop Piet, 505, 655
Deblaere J., 219
De Blande, 176
Deblieck Gaston, 607, 637
Deblieck Lucien, 163
De Boeck Fr., 623
De Boel Fr., 533
De Bondt F., 291
De Bondt Marcel, 163, 492
De Bouge Alfons, 39
De Brabanter Karel, 15
De Brand, 219, 655
De Brie Jan, 501
De Bruycker Bert, 65
De Bruyne, 501, 533
De Bruyne Hektor, 98, 541
De Bruyne Jef, 218, 586, 590
De Bruyne Rik, 219
De Bruyne Pros, 541
De Buck, 656
De Busschere Herman, 174, 219
De Buy Noel, 657
De Buyser Frans, 500
Deckers, 664
Decker, 176
De Ceulaerde Felix, 500
De Clerk Henri, 358
De Clercq Ed., 338
De Clercq Gabriel, 533
De Clercq Gaston, 604
De Clercq Gustaaf, 23, 25, 59, 67, 108, 119
De Clercq Jozef, 491, 526
De Clercq Karel, 605, 607
De Clercq Lode, 356
De Cock, 591
De Commer Virgil, 434
De Coninck, 219
De Coster Lode, 356, 360, 364, 450
De Craecker, 655
De Gendt, 501
Degrelle Leon, 124, 189, 199, 204, 248, 513, 671
De Groote Frans, 501
De Gruyter Bert, 51, 163, 170, 488
De Hauwer, 664
De Hert, 175
Deicke, 72
De Jaegere Carlos, 491
De Jaeger Marcel, 356, 364, 366, 373, 378, 588, 589, 626, 646, 649
De Jonghe, 491
De Jonghe Bert, 204, 542, 561, 571
De Jonghe Herman, 81
De Keersmaecker Fr., 176
De Kesel Jozef, 357, 373, 379, 410, 590, 646

De Keukelaere, 649
De Keyser Wies, 219, 439, 443
De Kie Marcel, 478
Delagrange, 505
De Lamper, 176, 233
De Lannoy Amaat, 163
Delannoit Max, 656
Delbaere Jan, 51, 73, 97, 168, 170, 219, 655
De Leersnijder, 533
De Leeuw J., 505, 506
De Lepeleire Frans, 218
Delfant, 656
Delft, 106, 167, 533
Deliaert Jozef, 82
De Lille, 307
Delombaerde Karel, 218
Delvo Edgard, 24, 25, 43, 58, 64
Delwaide, 117
De Maeyer Karel, 353, 357, 361, 364, 369, 370, 373, 378, 380, 422, 595
Demaret, 357
De Mayer, 219
De Meester Rik, 168, 171, 173, 176, 219, 224, 227, 447
De Meester Joris, 607, 611
De Meulder Jan, 217, 226, 245
De Meuter Emiel, 664
De Meyer Antoon, 219, 500, 521, 525
De Meyer Herman, 219
De Meyer, 291
De Meyere Karel, 500
De Moor Emiel, 176, 357
De Moor, 631
Demoulin Achiel, 607
De Munck René, 357, 385
De Nayer Oktaaf, 621
De Neef Marcel, 655, 657
Denorme Kamiel, 331, 340, 348
De Pauw Raf, 219, 327
Depla Eugeen, 152
De Poorter, 81, 219, 326, 341
De Poorter Guido, 607, 637
De Ponthière Fernand, 668
Deprez Nest, 541
De Prijcker Bert, 51
De Raedt Emiel, 630
Dergent Robert, 163
De Ridder Juul, 656
De Rijck Bert, 456
De Rijck F., 449, 464
De Rijcke Julien, 542
De Rijcke Walter, 219
De Roeck Albert, 655
De Ron Felix, 218, 607, 615
De Rooster Lode, 500, 501
Derrickx, 225, 227, 245, 250
De Saedeleer Bert, 51
Deschamp Roger, 624, 626
De Schrijver A., 65
De Schrijver Bernard, 607
De Schrijver Desire, 655
De Schrijver Ward, 358
De Smet Andries, 591
De Smet, 176
Desremeau Albert, 357, 364, 373, 383, 387
De Suter, 583
De Tandt, 51
Dethier, 73, 89, 168, 184, 328, 449, 628, 643
Devis Tony, 607
De Vos, 491, 526
De Vreese Stefaan, 357, 422
De Vriese Jan, 478
De Vriesere Georg, 153, 154
Devroe, 425, 429, 554
De Vuyst Armand, 655
De Vuyst Peter, 140
De Vylder Paul, 163

De Wachtelaer Alfons, 218
De Waelheyns Theo, 500
De Weerdt Jef, 398, 425
De Wilde Alfons, 554
De Wilde Kamiel, 50, 55, 73, 85
De Wilde Jan, 262, 266
De Wit Albert, 36, 219, 282, 587, 591
De Wit Leon, 164, 571
De Witte Gilbert, 588
De Zitter Albert, 219
D'Haese Jan, 668
D'Haese Casper, 415
D'Haese Georg, 51, 173, 189, 193, 196, 199, 219, 415, 541
D'Haeseleer Piet, 462
Dhezelaer Pieter, 164
D'Hollander Bert, 357, 378, 380, 414
D'Hondt Emiel, 49
D'Hondt Jan, 501
D'Hooghe, 631
Didier, 219
Dierickx Rik, 219
Dietrich Sepp, 204
Dillinger, 219, 262, 268, 629, 641
Dils, 49
Dingelreiter, 176, 655
Dingemann, 176
Dobbelaere, 656
Dockx, 505
Domen, 648
Donkers Viktor, 219, 448, 504, 656
Dorbath, 218, 251
Dosfel Bob, 357, 364, 491, 497
Dreesen Mon, 655
Driessen Hugo, 141
Dröge, 609
Dua, 500
Dubbaut, 328
Duhamel, 656
Durie, 491
Duyck Emiel, 404

E

Ebeling, 500, 503, 520
Eggers Alfons, 607, 617
Ehlers Walter, 347
Elbers Marcel, 219, 591
Elias Hendrik, 126, 205
Ellegeert, 505
Ellewaut Theo, 449
Endress, 218, 253
Engelmann, 73, 357, 359, 625, 646
Erler, 443
Euler, 176
Everaert Gust, 602
Everaerts Paul, 340
Evrard, 496
Eyckerman Urbain, 15, 107

F

Fegelein, 213
Feuterer, 439
Fiebrandt, 596
Fieremans Juul, 356, 380, 398
Fierens, 501
Fieu, 458
Fieullieu Piet, 668
Fisscher, 174, 219, 262, 333, 344
Fitzner, 637
Fitzthum, 70, 89, 138
Flemming, 507
Fontaine Pieter, 65
François Jef, 24, 25, 31, 43, 50, 73, 126, 141, 173, 218, 599
Frankaerts Frans, 491, 526
Freese, 398, 526

Freitag, 500
Frings Robert, 39
Frisch, 81
Froninckx Karel, 636
Fuchs, 500
Fürst, 73

G

Gallot Julien, 656
Gauwlose Fons, 607
Geelacker, 233
Geelen, 631
Geens, 655
Geerkens Frans, 174, 219
Geerts Cesar, 167, 173, 219, 590, 643
Geerts Leo, 167, 184, 219, 643
Geldhof Gaston, 358, 588
Geldhof Richard, 175
Geselle, 176
Geubels, 656
Geunes Bert, 219, 481, 490, 500, 501, 511, 517, 527
Geurts Juul, 103, 139
Geuvels P., 624, 626
Ghijsbrechts, 325
Ghijssen Ferdinand, 219
Ghijssens, 174
Gielen Alfons, 65, 357
Gillis Leon, 245
Gillis Lode, 498
Glaser, 168, 388, 439, 452
Glashouwer, 73
Glazemaeckers, 358
Gleichhauf, 452
Gloe, 451
Gödecke, 373, 414, 424
Goeman Jan, 655
Goemans, 168
Goldmann, 282
Gombert, 400
Goossenaerts Emiel, 701
Goossens Dolf, 449, 464
Goris Karel, 501
Göschl, 73, 168, 187
Govaerts, 591
Goyvaerts Frank, 219
Goworow, 197
Gravez Hilaire Dr., 218, 495, 498, 513
Groenvink Roger, 174, 219, 233
Groottaers Jef, 414
Grysolle Joris, 174, 219
Guldentops, 631
Guldentops Hans, 167, 173, 219, 224
Guske, 73, 98
Gustavson K.H. 168, 174, 184, 643

H

Haardt, 217, 513
Haase, 491, 590
Habermann, 616
Haeghe Jan, 455
Haidvogel, 307
Hainaut Maurice, 81
Hallmann, 70, 89
Hannig, 219, 582
Hansmann Otto, 217
Harder, 72, 73, 571
Hartmann, 282
Harting, 73
Hauben Frans, 36
Hauff, 219
Hayette Jan, 440, 464
Hechthoff, 176
Heckel, 176
Heeman Juul, 193
Hehl, 282

Heinrici, 243
Hellebaut Frans, 226, 227, 244, 245, 512
Helleputte Maurits, 636
Helmedach, 311
Hembrechts Alois, 656
Hendrickx, 50, 167, 173, 219, 320
Hendrickx Leo, 163
Henneman Blanka, 251
Hepburn, 72
Hermans Jef, 458
Hertgens Dr., 167, 173, 184, 218
Heyerick August, 168, 219, 263, 264, 437, 439, 448, 458, 462, 531
Heymans Jan, 151
Heyns Sepp, 656
Heyp Rudolf, 219, 564, 571
Hilgert H., 65
Himmler Heinrich, 21, 67, 124, 205, 213, 269, 471
Himmüller S., 626, 636
Hinrichs, 174
Hitler Adolf, 23, 138, 243, 337
Hoes Leo, 628
Hoffmann, 73
Hoonius Bob, 668
Hoppe, 85
Hostalka, 73, 232
Huber, 168, 507
Hufenbach Heinz, 217, 250, 488
Huybrechts, 500
Huylenbroeck, 656
Huys, 625
Huysmans Jaak, 488
Huysmans Lode, 625

I

Ide Gaston, 357
Igosse, 262, 266
Impens, 505
Ingels Jumbo, 439
Inghels Jeroom, 219, 490, 507, 513, 517
Issel, 168, 184, 626

J

Jacobs Alfons, 219, 479
Jacobs Ferdinand, 219
Jacqueloot Roger, 625
Jähing, 176
Jans, 591
Jans Piet, 625, 630, 635
Jansen, 338
Janssens Alfons, 501, 524, 525
Janssens Antoine, 664
Janssens J.P., 176
Janssens Mark, 607
Janssens Maurits, 163
Jaspers, 501
Jauchst, 449, 452
Jelking, 175, 188, 231
Jensen, 89, 167, 627
Jilbert, 571
Joerns, 219
Johst, 73
Jöhnsson Emiel, 501
Jordens Huib, 163
Jordens Piet, 357
Joscht, 439, 452
Joukov, 571
Joyeux, 50, 73, 98
Joyeux Willy, 218, 233, 250, 251, 252, 254
Jungclaus R., 204
Jüttner, 67, 213, 483

K

Kahrl, 73, 168, 176, 320, 394, 447, 610
Kaltenbrunner, 666
Kantor Georg, 491, 525
Käse, 507
Kassberger, 394
Kausch, 198
Kauss Karl, 218, 225
Kerkhofs Gustaaf, 592
Kersters Jan, 219, 507
Keustermans, 491
Keyenbergs Ferre, 625
Kiekens, 443
Kipp, 73
Kitz, 81
Klingemann, 95, 138
Knoblauch, 67
Knockaert, 219, 510
Knooren Luc, 501
Knorr August, 322, 388, 412
Koch, 251
Köhn Willi, 73, 168, 174, 184, 219, 275, 278, 332, 336, 373, 382, 406, 612
Koninckx, 219
Konings, 507
Kopplin Helmut, 333, 338, 340, 341
Kotlowski, 173, 219, 262, 263, 407, 416, 423, 627
Kraf, 631
Kremers, 72
Kühlbach, 73
Kunze, 73, 171, 173, 176, 188
Kuyckens, 656
Kuyl, 77

L

Lacroix, 141, 143
Laenen Joris, 501, 520
Laenens Frans, 656
Laevers Frans, 478
Lafleur, 358, 377
Lagast Karel, 50, 72, 73
Lagast Jan, 625
Lagrou René, 218, 664
Lahout, 50
Lampaert Jan, 356
Lange, 626
Laperre Marcel, 173, 219, 414, 424, 428
Laporte Ferdinand, 174, 219
Larosse Frans, 501
Laschenski, 219
Laub, 219
Laublicher, 168, 175, 610
Lauckner Dr., 218
Laurent Leo, 439, 462
Lauwaert, 590
Lauwers Jeroom, 357
Leib, 35, 54
Leichum, 219
Lemeire J., 409, 591
Lenders, 294, 318, 325
Lepomme, 175
Lewyllie Peter, 667
Leys, 500
Leysen Fr., 219, 664
Leysen Gerard, 500
Leyssens Jozef, 500, 521, 524
Lindemann, 137
Lincke, 398
Linsthoudt J., 65
Lippens Gustaaf, 173, 219, 504, 506
Lippert Michael, 56, 70, 88, 91
Lodewijks B., 591

Loos, 626
Lootens, 176
Lowie Juul, 409
Ludwig, 219, 489
Luyten Jef, 219
Luyten Willy, 501
Lyssens Frans, 500, 525

M

Machiels, 219
Madsen, 197
Magel, 176
Magis Dries, 533
Mahrenholz, 72, 167
Mannaert, 81
Marbler Anton, 344, 347
Marien Jef, 219
Maris, 554
Maris Lode, 219, 664
Martens Albert, 39
Martens Kris, 607, 617
Martens Lieven, 656
Martens Pieter, 39, 357
Marteson, 73, 106, 167
Mathijs Gaston, 491, 526
Mathijs Viktor, 674
Marysen, 219
Mayerhofer, 669
Meersman Omer, 491
Mees, 123
Mehring, 219
Meier K.H., 357
Meinecke, 361
Meirsman, 462, 496, 533
Melcher Frits, 607
Melders Karel, 233, 541
Meneer Leo, 610
Mercelis Jaak, 440, 451
Mertens Leopold, 51
Mertens, 628
Messerschmidt, 282, 591, 463
Meuleman Clem, 174, 219, 587, 590, 643
Meurens Jos, 219, 591
Meuris Bert, 25, 43, 58
Meuwissen Karel, 501, 519
Meyndinck, 327
Meysen Nic, 501
Michel, 591
Michel, Dr., 37, 50, 62, 72
Michiels Karel, 446
Michiels Luk, 258
Moelaert Dr. 218, 590
Moens Alfons, 602, 607, 612
Moens Roger, 219, 505, 506
Moens Gilbert, 607
Moenssens Bert, 565
Moereels Bert, 627
Moerman Dries, 607
Moerman Mark, 607
Moerman A., 560
Mohnke, 234
Molenaers Flor, 15, 233
Mollekens, 604
Montgomery, 571
Moris Kris, 501
Morissen Achiel, 491, 492, 498, 521, 525, 529
Morlion, 21
Mortier, 233
Mortier Hugo, 174, 219, 388, 394, 403, 414
Moyen, 73, 76
Müller, 73, 85
Müller Thomas, 216, 217, 221, 226, 243, 248, 250, 252, 341, 486
Muls, 668
Münscher, 73, 251
Mussche, 219, 251
Myny K., 65

N

Nachenius Johan, 668
Naessens, 591
Nagels, 176, 656
Nahme Rudolf, 357
Naudts Alois, 51, 505
Nauwelaerts Sus, 170, 373, 379
Nels, 655
Neuhäuser, 74
Nickel, 73, 464
Niedermauer, 219
Nieuwenhuis, 519
Nijs Clement, 664
Nijs Jan, 174, 219, 655
Note Roger, 357, 364, 373
Nuber, 294, 344
Nussbaum, 72, 84, 87
Nuyens Mon, 392
Nuytkens Lode, 361

O

Ochsenführ, 218
Odoj, 72
Oehms Johannes, 169, 173, 217, 226, 244, 332, 478
Oksenkühn 566
Olbrechts Albert, 81, 94
Olivier, 176
Ollendorn, 168
Olyslager Harry, 293, 310, 328, 340, 341
Olyslager Leo, 501
Ooms Richard, 491, 496
Oosterlinck Theo, 219
Oosterveld, 566
Osselaer Nest, 161, 173, 209, 219, 587, 590
Otto, 355
Otquet Jef, 39
Oyen Michel, 357

P

Packet Frans, 39
Paenhuysen Piet, 607
Pantenbrug Otto, 607
Parmentier Michel, 439, 447, 462
Pauli Toon, 398, 413, 434
Pauls René, 141
Pauwels Jan, 219, 488
Pauwels R., 521
Peeters Alfons, 219
Peeters Piet, 388, 314, 318
Peeters Wim, 219
Peeters 491
Peiper Jochem, 318
Peleman Bert, 15
Peleschki, 282, 294, 323
Penkl, 326
Pennewaerts, 440
Persoons, 233
Peters, 167
Petersen Dr., 167
Pietras, 656
Pharner, 648
Philips, 219, 422
Pien Staf, 462
Pintens, 450, 462
Pirard Jaak, 501
Plas, 591
Plabst, 173, 219
Plattevoet Juul, 400, 404
Pockele Roland, 439, 452
Pohl, 213
Pöhls Werner, 217
Poley Dr., 173, 218
Polsterer, 73, 85
Ponnet, 443, 462
Ponette Maurits, 39
Pootemans Jaak, 500, 520

Poppe Egon, 500, 528
Poppelaers Jan, 591
Populier Piet, 500
Portecarero G., 535
Pothart, 189
Pouliaert Staf, 219, 541
Prade, 167, 550
Praet Lode, 491
Prix Dr., 72, 174, 406
Proffen Friedrich, 217
Pyck Wilfried, 618

Q

Quintens Maurice, 607, 618
Quintens Nand, 122

R

Rabau Piet, 607
Rabout, 163
Raes Walter, 524
Raes, 665
Raskin, 50, 73, 101
Raus, 664
Rede, 213
Reeb, 373, 379, 403
Reeder, 69, 126, 204
Rehmann Wilhelm, 158, 171, 173, 184, 189, 194, 200, 217, 244, 328, 414
Reich, 70
Reiss, 307, 344
Reuter, 219
Reynders Jan, 65
Riedweg, 124
Riesemans Erich, 163
Rijcken Jan, 449
Rigaux Karel, 491
Rikkers Walter, 489
Rits Albert, 219
Rits Gustaaf, 349
Rits Karel, 201
Ritzau, 73, 168, 313, 439, 443
Roels, 462, 464
Roets Rob., 373, 379
Roettka, 611
Rogge, 282, 290
Rooman Gustaaf, 637
Roman Lode, 164, 602, 607
Rombauts Jan, 358
Rombouts, 656
Roselle, 461
Rosseel Gilbert, 631, 636
Rosenzweig, 643
Rubens Paul, 405, 478
Rudel Frits, 218, 231
Rugel, 232
Rust, 338
Ruysschaert, 491

S

Saelens Miel, 415
Saelens Rik, 219, 607
Saison, 655
Sardeur Cyriel, 357, 365, 373
Sas René, 605
Saussez Michel, 674
Schaeken Marcel, 258
Schäfer, 282, 322
Schafranski, 82, 655
Schamps Lode, 500
Schaumann, 169, 173, 656
Schavabacher, 588
Scheepens, 176
Scheingräber, 218
Schellong Conrad, 70, 103, 109, 155, 157, 167, 173, 203, 217, 222, 231, 272, 311, 393, 558, 649
Schelstraete, 655

Scheuller Harry, 636
Schiltz, 630
Schoofs Omer, 655
Schoofs Viktor, 161, 655
Schoolmeesters, 229, 591
Schoovaerts, 175
Schörner, 200
Schrack, 325
Schrijnen Remi, 157, 196, 203, 330, 338, 399, 414
Schrooten, 655
Schrooven Roger, 501
Schukow, 242
Schuldes, 621
Schultz Dr., 167
Schulz Dr., 218
Schuster Dr., 218, 439
Schuster, 439
Schweerts, 50
Segers, 447, 462
Segemuller, 78
Seidel Friedrich, 217
Seiffert, 218
Seipold, 173, 218
Selders Willi, 97, 491
Sels Jan, 500
Semmler, 218
Sergooris Marcel, 565
Serien Alfons, 501
Servais, 51
Seru, 612
Severeyns, 491
Seyda, 213
Siepold, 72
Siewert, 58
Simoens Rudolf, 163, 637
Sinnick, 357
Sips Karel, 501
Skorzeny, 666
Slaets Paul, 625
Sleeuwagen, 626, 626
Slagmulder Staf, 655, 657
Smagghe H., 291, 496, 521
Smalle Herman, 498
Smekens Kamiel, 163, 201
Smets Eugeen, 457
Smets Georges, 409
Smeyers Jos, 500
Smissaert Juliaan, 39
Smits, 176
Smits Denis, 590
Snijers Harry, 176
Sobry Miel, 423
Sodla, 200
Soenen, 37, 82
Sölchinger, 491
Soubry Willem, 34
Spiessens, 449
Spitaels, 501
Sprenger, 174, 219, 263, 264, 455, 458, 461
Springer, 219
Stadelmann, 416
Stafford Felix, 233
Stahmer, 219, 489
Stalin Jozef, 243
Stange Hans, 217, 484, 486, 497
Stauch, 219
Stave, 464
Steegmans Paul, 607, 617
Steenmans, 541
Stefani, 73
Steffen, 72, 601
Stein, 176
Steinborn, 439, 448
Steiner Felix, 158, 194, 197, 200, 264, 511
Steiniger, 167
Stemmermann, 648
Steyfkens, 649
Stevens, 167, 219, 356, 365
Stevens Et., 491

Stöckel, 219, 582
Stroobants, 415
Stuyck Flor, 219, 590
Suffis Pol, 400
Sutin, 533
Suys Paul, 24, 25, 31, 43, 50, 53, 57, 104, 173, 219
Swinnen, 173, 195, 415, 656

T

Tack Frans, 219, 664
Taeymans P.V., 501
Takatz, 167, 451, 531
Tavenier, 411
Tax Leo, 501
Teichert, 167, 173, 219, 357
Teugels, 358
Teunen, 224
Tielgens Dr., 218
Theré E., 505
Theys Paul, 78
Theys Jos, 192
Thielemans Edm., 400, 404
Thijs, 626
Thoelen Alfons, 501
Thoen Staf, 164, 451
Thomas, 232
Thores P., 656
Tielemans Kamiel, 491
Tieke W., 528
Tijs Ielfons, 219, 490, 505, 506
Timmermans, 107
Timmermans Jupp, 448
Todts Herman, 415
Toelen Alfons, 10, 90, 250, 252, 254, 354, 687
Tollebeke P., 409
Tollenaere Leo, 415
Tollenaere Reimond, 24, 26, 31, 43, 46, 50, 53, 58, 73, 98, 100, 119, 120, 121
Tomme Gaetain, 358
Toppenstedt Dr., 218
Toppets, 176
Triest Adolf, 379
Troch Jaak, 655
Trösch Armand, 163
Truyts Jos, 19
Tupuchies, 73
Tuymans Luc, 500, 504, 519
Tyncke, 168, 626, 631, 636
Tyteca Henri, 65, 371, 501

U

Ulrich Karl, 257
Utten Jan, 173, 219, 415
Uytendaele Karel, 425, 434
Uytterhoeven, 655
Uyttersprot Ortair, 168, 179, 624, 625, 626, 629

V

Vaale, 533
Vaes, 282
Van Acker A., 626
Van Acker J., 167, 321, 393
Van Achter Ghislain, 97, 596, 610, 617
Van Avondt Reimond, 670
Van Belle, 625, 626
Van Biezen Staf, 533
Van Bockel Jef, 174, 193, 195, 415
Van Boom Ludo, 36, 656
Van Boven, 318
Van Campen, 500
Van Cauter Staf, 655
Van Compernolle P., 217
Van Craenendonck Leo, 357
Van Damme Jo, 636, 638
Van Damme Maurits, 176, 219,

233, 488, 497
Van Damme Peter, 357, 361, 364
Van de Bempt Roland, 605, 636
Van de Meersch Jonny, 604
Van de Mosselaer, 163
Van de Perre T., 107, 176
Van de Putte, 189, 201
Van Dessel Frans, 655
Van de Walle Adelson, 321, 565, 571
Van de Walle Herman, 173, 174, 218, 655
Van de Walle Jef, 655
Van de Walle Jo, 439, 448
Van de Weghe Paul, 163
Van de Wiele Jef, 218, 269, 461, 500
Van de Winkel, 324
Van den Abeele Rik, 371, 395, 614, 617, 618
Van den Berg Ernest, 58
Van den Berge Raf, 655
Van den Berghe Roger, 501
Van den Bosch, 97, 99, 325
Van den Bosch Koen, 637
Van den Bosche Gaby, 461, 468
Vandenbosche Robert, 625
Van den Brempt Hein, 367
Van den Broeck Alfons, 356, 364, 366
Van den Broucke Arthur, 82, 439, 440, 452, 461
Van den Bulcke Bert, 357, 405
Van den Bussche Albert, 491
Vandendriessche André, 404, 637
Vandendriessche Roger, 533, 544, 549, 560, 571
Van den Hove Adelin, 656
Van den Meulenbroeck, 233
Van den Neste Julien, 655
Van der Auwermeulen, 610
Van der Beke, 655
Van der Eycken, 189
Van der Haegen Paul, 219
Van der Heyden Rudy, 655
Van der Kelft, 394
Vandermaesen Karel, 491
Vandermeeren Jos, 291, 492
Van der Poorten, 17
Vandersmissen, 50, 72, 73, 498
Van der Veken Frans, 655
Van der Weeen L., 168, 177, 188
Van der Wesen Leo, 39
Van der Wild Alfons, 542
Van de Ven Wilfried, 373, 378
Van Dijck Firmin, 533
Van Dijck Jos, 51, 78, 45
Van Dijck Toon, 51, 217, 218, 461
Van Domme Jef, 51
Van Dooren, 358, 359
Van Doorselaer E., 524
Van Doren Etienne, 65
Van Eeckhout Flor, 219
Van Elderen Michel, 533, 534
Van Eyndhoven, 50, 72
Van Gaver Thuur, 81, 358
Van Gavere Juul, 450
Van Geertruy, 630
Van Gestel, 500, 541
Van Ghendt Jan, 185
Van Ghendt Silveer, 185
Van Goethem, 501
Van Gorp Arthur, 656
Van Gyseghem Herman, 437, 439, 440, 447, 451, 462
Van Haeren, 491
Van Handhoven Jan, 501
Van Haver Jef, 607
Van Hecke Norbert, 565, 571
Van Heemst Frans, 382
Van Herck Kris, 81, 542, 544, 571
Vanherp Willi, 274

Van Heule Luc, 634
Van Holsbeke Piet, 539, 562, 571, 575, 583
Van Houtte Berten, 560
Van Houtte Emiel, 625
Van Houtven Jef, 505, 541
Van Huffel, 636
Van Hulse Raf, 116, 167, 208, 218
Van Immerseel Frans, 55, 74
Van Imschoot V., 491
Van Isterdael, 656
Van Kamp Frans, 525
Van Kerkhove, 81
Van Kerkhoven Alfons, 379, 383, 626
Van Laar Marcel, 656
Van Laar W., 656
Van Laer, 505
Van Laethem Theo, 655
Van Laethem, 176
Van Landeghem Fons, 403
Van Leemput, 501
Van Leemputten, 173, 189, 193, 196
Vanloffelt Jozef, 500
Vanloffelt Piet, 500, 525
Van Lommel, 491
Van Loo, 36
Van Marcke Karel, 500
Van Meel, 409
Van Meerbergen W., 39
Van Mol Frans, 173, 195
Van Nerum, 176
Van Nieuwenhuyse Viktor, 649
Van Nimmen, 17
Van Nitsem Ferdinand, 373, 379, 422
Van Nuffel, 462
Van Ooteghem Oswald, 26, 81, 219, 488, 491, 494, 517, 522
Van Opstal, 439
Van Overloop Staf, 462
Van Puymbroek Rob., 392, 409
Van Ransbeeck Felix, 410, 440
Van Roey Ernest, 115
Van Rompaey Felix, 500
Van Schaik, 78
Van Schamelhout Leo, 539, 542, 571, 575, 582
Van Schoor, 656
Van Snick G., 491
Van Staeyen Eduard, 489
Van Steenkiste Leo, 357, 631, 656
Van Steenland Joris, 14, 25, 31, 43, 61, 121
Vanstipelen Frans, 81, 489
Van Suetendael, 251
Van Temsche Omer, 410, 422
Van Thienen, 500, 525
Van Tienen Jef, 655
Van Tilburg Rik, 607
Van Tongerloo, 356
Van Trois, 561
Van Tulder Alfons, 219
Van Tyghem Adolf, 631, 637
Van Vlam Arthur, 607, 617
Van Wanzeele, 175
Van Wassenhove Julien, 357, 364, 365
Van Wijck Jef, 607
Van Winckel Edm., 387
Van Winckel Karel, 655
Van Zieleghem Adolf, 625
Van Zwalm Frans, 656
Velleman Bob, 587, 591
Verbeek Gust, 219
Verbeke, 491
Verbeke Leo, 171
Verbeke Ward, 357, 501
Verbelen Rob., 218, 664
Verberckmoes, 655
Verbruggen, 506

Verbist Leo, 219, 489, 494
Vercammen Alfons, 607
Vercruysen Bert, 449, 456, 458, 461, 464
Verdonk Frans, 541
Verdoodt Marcel, 464
Vereecken Piet, 500
Vereecken, 625
Vereenooghe Rafael, 140, 141
Vergauwen Frans, 542
Vergult Jozef, 51, 55, 655
Verhaegen Roger, 501, 617
Verhaeghe Karel, 590
Verhaert Stan, 655
Verhaes Jef, 491, 526
Verhaest Herman, 187
Verlackt Stan, 398
Verleysen, 51, 501
Verlinden Dr., 37
Verjans, 533
Vermeersch Raf, 491, 526
Vermeiren, 405
Vermeulen Corneel, 607
Vermeulen Walter, 117
Vermeylen Lode, 666
Vernieuwe C., 491
Verschaeve Cyriel, 205, 667
Verschueren Jan, 501, 525
Verselder Jos, 501
Verstegen Jan, 361, 387
Verstraete Marcel, 631, 637
Verstraeten Medard, 141
Verstreken, 656
Verstrepen, 100
Vertriest, 507
Vervisch Richard, 655
Vleugels Harry, 541
Victoir Frans, 51
Vierendeels Frans, 218
Viertelmann, 167
Vieweger, 73, 87
Vincx Jan, 36
Viscart de Bocarmé P., 501
Vogel, 73, 152, 168, 174
Volkaerts, 505, 506
von Bassewitz-Below, 499
von Blomberg, 473
von den Bach-Zelewski, 269
von Eckenbrecher, 87
von Edelsheim, 254
von Herff, 213
von Krabbe Oluf, 217, 247, 482, 487, 513, 526
von Lettow-Vorbeck, 68, 108
von Mackensen, 270, 345
von Manteufel, 247, 345, 514
von Ribbentrop, 21
von Scholz Fritz, 197
Voss Dr. 218

W

Waegeman Oscar, 114
Waegemans Walter, 501, 504
Wagner, 168, 315, 344, 452
Wähnl, 250
Walbers, 325
Waldhaber, 176, 189
Waletzko, 505
Walgraeve Ed., 357, 379
Wallow Hans, 73, 184, 357, 361, 412
Wambeke Arthur, 365
Wangemann Eckehard, 218, 262, 263, 270, 344, 436
Warnie, 491, 495
Waterschoot René, 179, 233
Watheeuw Sus, 501
Wauters Jeroom, 478
Weber, 168, 328, 623, 631
Weddling Dr., 218, 489, 494
Weidinger Otto, 181

Weigl Seppl, 292
Weingärtner, 73, 76, 85, 168, 313, 356, 364, 380, 439
Wellens, 507
Wenck, 254, 500
Wenmakers Renaat, 163
Wentein Karel, 218
Werckx, 81
Werebroek, 201, 656
Werner Sepp, 320, 596
Wiegel, 73
Wieland, 219
Wiesener, 439, 462
Willamowsky Kurt, 217, 250, 488
Willems Jef, 655
Wijnen, 501
Windels, 219, 505
Withaegels Jan, 369, 378
Witvrouwen Marcel, 419
Wolff, 68
Wouters Ludwig, 219
Wouters Robrecht, 219, 478
Wuytack, 176

Y

Yelky, 571
Ysebaert, 656

Z

Ziegler, 282
Zink, 218, 590
Zobel, 439

REGISTER VAN DE BELANGRIJKSTE PLAATSNAMEN

A

Aalst, 38
Achter Olen, 39
Adrianowo, 83, 99
Ahrensburg, 253
Ahrensdorf, 473
Alexandrowka, 109, 144, 281, 370, 386
Allenstein, 188
Altdamm, 222, 267, 342, 431, 632
Altenrath, 232
Alt-Lewin, 469
Alt-Rosenthal, 462
Amelinghausen, 232
Andrejewka, 444
Antwerpen, 10, 28, 38
Arnswalde, 222, 265, 344, 423
Arys, 56, 60, 65, 83, 99, 356, 596
Awati, 83

B

Babino, 84
Babuszki, 314
Badejew, 90
Bad Freienwalde, 464
Bad Kleinen, 250
Bad Oldesloe, 253
Bad Reichenau, 666
Bad Saarow, 461
Bandelow, 229
Baracky, 83
Baumgarten, 250, 349
Beenz, 516
Belgarotka, 182, 557
Benz, 247
Bereditshew, 318
Beresowka, 176, 316
Bergholz, 226, 228, 250
Berlijn, 130, 186, 226, 664
Biesendorf, 470
Biesenthal, 471
Bitsch, 450
Bitjova, 176, 178, 648
Bjelgorodka, 319, 321, 405, 447, 610
Boitzenburg, 247, 248, 520
Bol Zamoshye, 93, 603
Brackel, 507
Breslau, 329, 542
Brugge, 39
Brüssow, 228, 250, 270, 345, 50
Burkowzy (Burkoftsi), 314, 401, 628

C

Campuling, 449
Carlstorf, 505
Chechulino (Tschitschulino), 87, 89, 102, 366
Chundinurk, 197, 199

D

Damerow, 229
Danitzow, 225, 242
Debica, 10, 43, 53, 83, 90, 158, 264, 191, 354, 388, 458, 542, 605
Dendermonde, 17, 38

Den Haag, 10
Detkow, 312
Deutsch-Eylau, 526
Diest, 39
Dnjepr, 443, 549
Dnjestr, 184, 449
Dolgowo, 87, 89, 363, 366
Dorpat, 99, 188
Dresden, 98, 541, 542, 570
Dryglow (ff), 311, 395, 443, 609
Dubitje, 312
Duderhof, 140, 144, 373, 603
Düren, 263
Dworez, 319

E

Eberswalde, 473
Ede, 282
Ellingen, 229
Euskirchen, 263

F

Federowka, 323
Federowskoye, 90
Feldberg, 248
Finew Lug, 90
Finowfurt, 473
Frankfurt a/Oder, 243, 270
Fürstenberg, 474
Fürstenwerder, 229

G

Gadebusch, 252
Gartz, 245, 592
Gatschina, 144
(Krasnowardeisk), 103, 144, 370
Gatika, 84
Geel, 38
Geneve, 23
Genk, 39
Gent, 38
Geraardsbergen, 38
Germanofka, 176, 449
Gernswalde, 573
Goldberg, 229, 233, 273
Goroschewez, 89
Graz, 105, 153
Greifenberg, 573
Greifenhagen, 228, 592
Grivitz, 229
Gusi, 89
Güstow, 229

H

Hamburg, 10, 96, 253
Hamme, 179
Hammerstein, 159, 189, 201
Hannover, 232
Hasselt, 39
Hasleben, 523, 573
Helvesiek, 571
Hemslingen, 341
Herent, 39
Herzele, 38
Hindenburg, 247, 253
Hohenholz, 226, 242
Hradischko, 567
Hünenbergen, 271

I

Ieper, 39
Ihna, 266
Isjaslawl, 182
Izegem, 39

J

Jampol, 107, 170, 176, 178, 181, 317, 320, 407, 448, 558, 611
Jaszlo, 158, 329, 450
Jeddingen, 589
Julowcy, 449

K

Kaaskerke, 39
Kalmthout, 39
Kamenetz Podolsk, 176, 449
Kandau, 61, 94, 100, 361
Karow, 229
Kirischi, 83
Kirikakula, 197
Kladow, 527
Klein Knowitz, 329
Klein Posserin, 229
Klein Silber, 262
Klein Wachlin, 345
Klembowka, 319
Kleptow, 250, 252
Knowitz, 107, 158, 174, 177, 203, 329, 338, 417, 458, 564, 629
Kolbitzow, 226, 227, 245, 345
Kolpino, 90, 282
Köln, 213
Komotau, 416, 588
Köningsberg, 358
Koptzy, 85, 281
Kortrijk, 39
Kramsow, 232
Krasnoye-Selo, 90, 104, 144
Krasnybor, 90, 149
Kremeno, 93
Kresenki, 323
Krutik, 85, 87, 102, 365
Kurlyandsky, 93

L

Lachhausen, 620
Ladogasee, 91
Langemark, 220
Lauenburg, 51, 319
Lembita, 200
Leningrad, 88, 91, 136, 144, 281
Lengries, 667
Letschin, 469
Lier, 39
Lissa, 329, 548
Ljubar, 175
Löcknitz, 226
Lokeren, 17
Lübeck, 252
Luik, 39
Lüneburg, 232
Lüneburgerheide, 214, 483, 589, 616
Lutay, 312
Lychen, 474
Lyubtsy, 85, 366

M

Magdeburg, 493, 570
Malchin, 229
Malchow, 229, 232, 248, 273
Mal Brataloff, 182
Maluska, 83
Mal Zamoshye, 90
Marienfelde, 265
Marnitz, 581
Marxen, 500, 502
Mechelen, 39
Mecherin, 245, 632
Mecklenburg, 228, 523
Menen, 39
Meniza, 83
Meyenberg, 579

Michnow, 182, 319
Milowitz, 106, 158, 166, 294, 390, 545, 605, 626
Miropol, 311, 607
Mirow, 475, 577
Mitau, 61
Mol, 38
Mölln, 252
Mortsel, 38
Moskou, 237
Mulkenthin, 344
Mummasara, 196
München, 626, 629

N

Nadrensee, 226
Narwa, 10, 100, 158, 188, 191, 194, 330
Nekokhove, 87, 89
Neu Brandenburg, 229
Neu Rappin, 229
Neu Rossow, 227, 228, 245, 271
Neuhammer, 337
Neustettin, 189
Neustrelitz, 229, 248, 526
Newa, 90
Niederbolheim, 262, 632
Nikolskoye, 90
Ninove, 38
Nossentiner Hütte, 248
Nossowki, 315
Nowgorod, 10, 83, 92
Nurenberg, 439

O

Oberbolheim, 263, 416
Oder, 225, 246, 268, 478, 632
Olomno, 360
Olschanka, 313, 401, 628
Oostende, 39
Oranienbaum, 91
Ossiya, 87, 90, 367, 603
Ottingen, 589

P

Pansin, 266, 344
Parchim, 252, 581
Passow, 495, 505, 510
Pawelowsk, 103
Penkun, 226, 228, 243, 269, 593
Peterhof, 144
Petznich, 265, 636
Pikowitz, 560
Pillau, 189, 201
Pjatilipy, 93
Pleskau, 99, 100, 358, 597
Podberezye, 85, 87, 100, 365, 598
Pomellen, 225, 242
Pommeren, 222, 242, 523, 632
Potzlow, 229, 505, 519
Praag, 106, 159, 166, 177, 294, 390
Prenzlau, 228, 246, 478, 514, 520, 573
Proskurow, 328, 449
Pushkin, 103, 144, 145, 146, 147, 148, 281, 373
Pyritz, 263

R

Radom, 10, 83, 96, 354, 495
Radow Bruch, 271, 510
Ramelshoh, 478
Ratzenburg, 252
Reetz, 263, 636
Reichenbach, 265
Reval, 189, 196, 201
Riga, 10, 85, 99, 194, 358, 597

Roeselare, 205
Ronse, 39
Rotenburg, 159, 201, 263, 534
Rublejewo, 83
Rudnia, 311

S

Sabile, 597
Salzhausen, 505, 508
Sapolje, 85, 86
Schaulen, 194
Scheessel, 341, 664
Schelpinowka, 176
Schepetowka, 176, 181, 319, 400
Schillersdorf, 226, 227, 345
Schlatikow, 344, 636
Schmagerow, 226
Schmöll, 246, 512
Schöneberg, 344
Schönfelde, 228
Schöningen, 226, 347
Schönwerder, 229
Schusselburg, 144
Schwanenberg, 228, 513, 522
Schwedt a/Oder, 243, 573
Schwerin, 229, 252, 347, 523, 582
Seehausen, 229, 507
Seelow, 243
Segeberg, 274, 582
Seltschan, 158, 328, 329
Semptisky, 281, 598
Sennheim, 158
Sepetowka, 448
Sewerinowka, 107, 315, 404, 444, 552
Shitomir, 106, 185, 549
Silaenmee, 200
Sinjutki, 319
Sirksfelde, 253
Sjemenowka, 444, 449
St. Elooi Winkel, 39
Sint-Niklaas, 39
Slutsk, 103, 123, 144, 373, 603
Soltau, 10, 232, 263, 497, 570
Sseminiwka, 181
Ssoküla, 196, 200
Staffelde, 227, 245
Stara Konstantinow, 176, 182, 320, 449, 614
Starapanowo, 90, 367
Stargard, 10, 189, 222, 344, 526, 636
Stavenhagen, 229
Strehlow, 229, 507
Steppenitz, 581
Sternberg, 273
Stettin, 10, 222, 226, 243
Stigowitz, 564
Storkow, 245, 619
Stöven, 345, 424
Strelitz, 577
Strichow, 650
Swinemunde, 201
Sydorowo, 83
Szablino, 90, 291

T

Tannenberg, 95, 194
Tantow, 226, 228, 592
Tarassowa, 83, 359
Tarnopol, 448
Tauroggen, 188
Templin, 229, 473
Teralfene, 39
Teremets, 93
Teresjpol, 355
Tichwin, 91
Tienen, 38
Tilsit, 99, 358, 597
Tjututzy, 603

Toila, 188, 189, 194
Tölz, 159, 667
Toppenstedt, 491, 496
Tossno, 83, 99, 291, 359, 542
Treschkow, 175
Tscherkassy, 204, 310
Tschudnow, 187, 311, 399, 444, 545, 554
Tschudowo, 359
Tsernowitsch, 449
Turnhout, 38
Tyutitzy, 86, 87

U

Ücker, 510, 517, 573
Ückersee, 229, 246
Ückermark, 269
Uritsk, 367
Unterschöningen, 226, 227
Unterstaffelde, 226

V

Valda, 99
Vevas, 470
Visselhövede, 263, 589

W

Wahn, 222, 262, 342
Waiware, 158
Waren, 229, 248, 252, 273, 349, 527
Watervliet, 39
Wendemark, 495, 510
Wesenberg, 189
Weshki, 78, 87, 281, 366, 598
Westerholz, 571
Wetteren, 38
Wilhelmshöhe, 245
Winniza, 395, 443, 552
Winsen a/Lhye, 505, 510
Wismar, 250, 582
Wissenheim, 534
Witdorf, 589
Woddow, 228, 250
Woldeck, 229
Wolchow, 89, 91, 93, 136, 281, 598
Wolchowstroy, 91, 93
Wriezen, 243, 464, 469
Wulkow, 266, 344

Z

Zachan, 222, 264, 344, 423
Zadelow, 344
Zahnen, 229
Zaslow, 319
Zassau (Sassau), 566
Zmienlincy, 321
Zemtitzy, 78, 85, 86, 87
Zottegem, 38